ASPICIT ET INSPICIT

PHYTOGNOMONICA IO. BAPTISTAE PORTAE NEAP.

OCTO LIBRIS CONTENTA.

IN QVIBVS NOVA, FACILLIMAQVE affertur methodus, qua plantarum, animalium, metallorũ, rerum deniq; omniũ ex primã extimæ faciei inspectione quiuis abditas vires assequatur.

ACCEDVNT AD HAEC CONFIRmanda infinita propemodũ selectiora secreta, summo labore, temporis dispendio, & impensarum iactura vestigata, explorataq;.

CVM PRIVILEGIO.

NEAPOLI, Apud Horatium Saluianum. 1589.

AN.ÆT.L

ILLVSTR. MARINO BOBALI, ANDREAE FILIO RAGVSEO.

IO. BAPTISTA PORTA NEAPOLIT. S. P. D.

VETVS fuit Septentrionalium mos populorum, eques Illustr. nubiles iam filias è patrijs laribus foras expellere sine duce, vt diuersis in regionibus vagæ, erronesq́, corpus inuulgando dotes, et virum ex voto sibi compararent. Idem de mea hac fœtura in animum induxerã, & horum gentiũ sequi morem, nam cum idoneam ætatem indeptam cognouissem, peregrinã emittere, suos mores ita componeret, & talem se cunctis præseferret, vt virum, & patronum suis qualitatibus congruum inuestigaret. Noua enim forma in lucem prodiens, per nouas vias incedens, nouaq́, nec dum visa per multa sæcula ferens, verebar ne tanta nouitate multorum odium sibi conciliaret, pollicebarq́, mihi non defuturos, qui clam, vulgoq́, ipsam sugillationis contagio pollu erent, conculcarentq́,. De ijs loquor, qui tanta ingenij socordia laborantes, tam aliorũ iudicijs addicti sunt, vt prorsus omni proprio spolientur, & cũ aliquid scire assequi nequeãt, aliena cõtemnendo se aliquid præstare videri volunt. Nil veritus sum, quin apud doctos, gratiam sit consequutura, qui quotidianarum formarum pertæsi, nouas (quantulacunq; fuerint) omnium calculo, et plausu excipiunt. Vnde vt infestos istos anteuerterem, summa votorum mihi erat, nobilem quendam, generosum, clarum, iudicio, & ingenij dotibus præpollentem virum inuenire,

nire, cuius patrocinio à deplorato illo hominum genere tuta redderetur, vt vix teneræ ætatis limina transgressa, vix suo postliminio egressa, nec cuipiam sui videndi copia facta, eius fama ad tuas aures delata, priusà te amari, quàm videri, & prius exoptari, quàm cognosci mereretur. Liceat mihi, quæ diligentissimi patris in collocandis filiabus exquirunt, de te modo rimari. Dum igitur tuæ vitæ rationem sciscitor, ingenti fama commotus, maximo perfundor gaudio, quod patronum maiorem, quàm pro eius dignitate, meritoq; sit assequuta. Nam si nobilitatem attentius expendo, nullam maiori singularitate admiror; antiquam enim famam per tuos atauos, quasi per manus traditam adhæc vsq; tempora propagatam recolo, & dum peruetusta literarum monumenta Ragusiæ, antiqui Epidauri, summo studio perquiro, maiores tuos è Romanis Fabijs originem traxisse comperio: nam ad vniuersi orbis conquisitionē, ut ut per diuersas mundi partes belligerando magistratus gerebant, et colonias ducebāt, diuersæ eorum familiæ varijs in locis distrahebantur, vt incolæ fierent. Supersunt adhuc nominis reliquiæ: nam bob gentilitio nomine faba dicitur, bobali de Fabis? & Plinius Fabios à fabis dictos testatur. Ecquis nescit familiæ tuæ per longam annorū seriem adhæc vsq; tempora clarissima insignia? Ipsa enim summum magistratum in Rep. summa cum laude et gloria quàm sæpissime administrauit, quo factum est, vt patriæ parentes gentiles tui iure optimò vno ore, & consensu à ciuibus appellarentur. Si nominis claritatem intueor, longius, latiusq; diffunditur, quàm vt à tua vrbe, et Macedonia illi finitima Alexandri rebus præclarè gestis illustrata, quin etiam Roma terrarum orbis domina comprehendatur. Fortunæ autem bonis cum paucis sis secundus, ijs prudenter dispensandis, erogādisq; es omnium facile princeps. Et si tuam intueor effigiem, non vmbratilem imaginem, sed perfectam Herois expressam formam exhibes, manibus Fabiorum hæreditarium robur, oculis genij, et ingenij dexteritatē, fronte Magni Alexandri personam substinere præfers, cui, ut finibus, ita munificentia es proximus. Ad extremum nihil in te conspicor, quod regij animi magnitudinem, singularesq; mores, inculpatam uitam ad omnia fœliciter excogitanda, atq; adeo tractanda admirabilem solertiam non euidenter innuat. Is es, qui plus in recessu, quàm in frōte promittas. Sed redeat, unde discessit oratio. Hanc meam natam præcipitem tectis extrudo. Singulare hoc speciminis, & decoris habet, quod nullo exquisito, & affectato ornamento decoratur, imò natiuo colore non mercato, naturali

forma

forma contenta, lenocinijs neglectis, multum sibi placens ad te aduolat. Lingua non Romanæ, aut Atticæ matronæ est, sed simplicis puellæ. Illud spondeo, quæ pannis teguntur, multo fore pulchriora, iucundioraq́, quàm quæ foris conspiciuntur: quo circa, qui altius, penitiusq́ eam contemplatus fuerit, is uberiorem fructum, & plenius obsequium consequetur: quippe quæ ad recessus longè reconditos præstat aditum. Faciem contemplantes ita fallit, ut se falsos nesciant. Si crinium aliquis annulorum peccauerit, & incompositam reddit comam, uel sordidata uestis, aut male præcincta, quæ ancillæ diligentiam, et animaduersionem effugerint (nam oculi tam lyncei esse non possunt) pronus ad ueniam sis, uerita enim ne tanti uiri amor deserueret, ad te festinantius properauit. Vnde si non tuam amasti, iam tuam diligas uelim, & eam tuendam, diligendamq́ suscipias, & per te contra hos fatua imperitia laborantes tutum patrocinium suscipiat. Quam si tibi acceptam sensero, cæteros qui non admirentur, nihili facio, & soror ad Iunium fratrem tuum citius properabit. Vale, & me, ut soles ama.

PROOEMIVM.

AVTIORIS, & diuinioris philoſophiæ nobiliſsimum munus ſemper equidē exiſtimaui, ea ſolerti indagine ſciſcitari, quæ naturæ abdita, & ditiſsima maieſtate laterent. Ingens opus, & maximum, occultumq́; diuinitatis, & quo nullum reperiri poſsit maius. Exiſtimaui pariter, vt Herophilus quoq; medicina clarus exiſtimabat, nihil non herbarum viribus effici poſſe, & plurimarum eſſe incognitas: nam ſi conditorem intuebimur. Magnus eſt Deus noſter, & magna eſt potentia eius, & potentiæ eius nō eſt numerus. Et ſi quæ ab antiquis de herbis poſteritatis memoriæ mandata ſunt, conſiderabimus, portentuoſa videntur. Traditur à Pythagora Coriaceſia, & Callicia aquam glaciari, à Democrito Achemenidon, cuius radice in paſtillos digeſta, in dieq́; pota in vino, noxij per cruciatus nocte cōfiteantur omnia per varias numinum imaginationes. Et Adamantida ſi admoueas, leones reſupinari cum hiatu maximo, & Arianidem gigni igneam colore, cuius tactu peruncta oleo ligna accendi. Theangelida pota diuinare facit, Gelotophyllida ſi bibatur cum myrrha, & vino varias obuerſari ſpecies, ridendi finem non fieri, & herbam eſſe, cuius omnino tactu redirent amores, vel cum odio depoſiti, vt ex Plinio habetur. Herbam commemorat Theophraſtus apud Indos naſcentem, quæ ſanguinem diffundere, & quaſi fugare poteſt, quodq́; è diuerſo eundē colligit, & ad ſe trahit. Radix Baraas, ex Ioſephi traditione, ad veſperas, veluti iubar fulgurat, accedentes refugit, niſi me ſtruus ſanguis ſuper eam fundatur, illos liberat, qui à cacodæmone oppreſsi ſunt. Democritus dixit, credidit Theophraſtus eſſe herbam, cuius contactu illatæ ab alite exiliret cuneus à paſtoribus arbori adactus. Æthiopide herba lacus omnes, ac ſtagna ſiccari coniectu, tactu omnia aperiri. Achimenide coniecta in aciem hoſtium, trepidare agmina, ac terga vertere. Tradit Xanthus hiſtoriarum author occiſum draconis catulū reuocatū ad vitam à parente herba Bali, eandemq́; Thylonē, quē Draco occiderat, reſtitutum ſanitati. Et Iuba Rex Mauritaniæ herba reuocatū ad vitam hominem tradit. Si igitur maiores noſtri in tantillis herbulis tantas virtutes apertò cognouerunt, cur veſtigantibus nobis his ſimilia, aut maiora reperiri poſſe verendum erit? Fatui prorſus & ſtolidi iudicij foret, maximum illum rerum conditorem hominibus hæc occulta fore voluiſſe, nam fruſtra creaſſet, præſertim cum animalibus intellectu carentibus hæc fecerit manifeſtiſsima. Quis dictamum herbam ceruos docuit extrahendis ſagittis valere, vt percuſsi eo telo, eius paſtu eijciant? Quis hirundines chelidoniam herbam viſui ſaluberrimam eſſe, ac vexatis pullorum oculis illa mederi? Teſtudo cunilæ paſtu vires contra ſerpentes refouet.

Muſtela

Mustela cum muribus dimicatione conserta, ruta munitur, ciconia origano, apri hedera in morbis sibi medetur. Anguis hyberna latebra visu obscurato, marathro herba oculos refouet, si verò squamæ obtorpuere, spinis iuniperi se scabit. Draco vernam nauseam syluestris lactucæ succo restinguit. Elephas chamæleonte deuorato, occurrit oleastro huic suo veneno. Ceruus herba cinare venenatis pabulis resistit. Palumbes, graculi, merulæ, perdices lauri folio annuum fastidium purgãt. Columbæ, turtures, & gallinacei herba helxine. Anates, anseres, cęteręq; aquaticæ herba syderite. Grues iunco palustri, coruus occiso chamæleonte, lauro infectũ virus extinguit, & sexcenta talia. Si igitur animalia ex notis noxias, & sibi proficuas herbas cognoscũt, cur homini de futuros typos imaginari debemus, ex quibus itidẽ vestigari potuissent? Nec diuinæ, & summæ sapiẽtiæ modũ deesse imaginari possumus, quo id facilè præstare potuerit: nõ desunt igitur notę, nõ desunt. Vnde auia rura, inuia montiũ culmina, nemora, & syluas peragrãdo, totis viribus contẽplabar multiplicẽ plantarũ formam, florum variegatã coloriam, frondium numerum, dissectionem, & effigiem, sic radicum, stipitum, & ramorum, nec non à terra prosiliendi, crescendi, & fœtificandi modum, tam inter se varia, & diuersa, cogitans nil temerè, & casu confectum, sed omnia cum ratione, & ordinata causa, vt maximus inquit Ptolemæus, & præsertim in his pulcherrimis animantibus, plantis: nec esse tam vilissimum in rerum natura, in quo mirabile aliquod non refulgeat. Considerabam attonitus plantam, tam hilari, viuidoq; colore renidentem, tam suauem odorem halantem, tam deniq; miræ venustatis & elegantiæ, vt cœlestem maiestatem redolere videretur, & quasi magnes spectantium oculos ad naturæ opulentiam contemplandã prouocaret, hanc eandem homini amicas vires habere, & Mediorum vsui receptissimam. Contra altera tam inuenusta, & deformi effigiatura, vt fœdo odore, coloreùe eminus intuẽti terrorem incuteret, hãc ipsam compertam postea funestæ dotis, & certissimæ internecionis. Mirabar cõgeneres herbas, in quibus multa intercedebat parilitas, & similitudo, eadem ferè præstare remedia, vt Medici alteram pro altera subderent. Contra in quibus nulla cognatio, nec virturis collationem inesse. Et si aliquæ forent, quæ ex diuersis cõpositæ viderentur, compositas vtriusq; facultates possidere. Accedebat ad id consensus, & tacita quædam naturalis hominum diuinatio, vt herbas quisq; ad suos morbos profligandos adsumeret, quæ similitudine quadam ad id facere viderẽtur. Quorum perpensione, diuino suggerente auxilio, cecidit in animum, vt nostri intimi mores ex corporeis extimis notis inuestigari possunt, & venatores, equites, pastores, & aucupes ex animalium effigie morum propensiones cognoscunt, eorumq; delectus faciunt, sic ex plantarum exterioribus signis interiorum virium hominem posse admoneri. His rationibus innixus, cœpi animo sciscitari, vtrum statis notis constitutæ dotes responderent, & si aliquæ nobis virtutes incognitæ forent, illas è Medicorum libris perquirebam, quæ ipsi casu perdocti scripserant, sic diutina collatione percæpi, mirabile in re ea responsum, & consequutionem inesse. Sic postea confirmãdæ veritatis gratia, si in herbas inciderem incertas adhuc,

& inco-

& incognitas vſui medico, multis à nobis periculis factis, nihil inexploratum relinquendo, ad tam vtilia, & nobiliſsima ſuperuectus ſum, vt poſitæ operæ, & accurationis nunquam pœnituerit. Et ex hac veluti racematione numeroſa paulatim confluxit mirabilium contemplationum multitudo, vt non ſolum herbarum, ſed animalium, metallorum, gemmarum, & lapidum delitiæ, & diuitiæ poſsint inueſtigari contēplariq;, & multò latius noſtris votis expeditus patuit aditus, quàm ſperabamus. Et niſi noxia, & maléfica ſcribere diuina vetuiſſet Minerua, fortaſſe percupida mirabilium rerum diſcendi ingenia pleniori obſequio demereremur. Exempla potiſsimum in Medicina appoſuimus, non quod Medicinam profiteri velimus, nam hoc minus intendimus, ſed vt impijs hominibus anſam non demus malefica excogitandi: docti, & perſpicaces ex his alia intelligent. Tandem Deo auſpice, eò res perducta eſt, vt collectas ex diſquiſitione regulas, & ſi non ſatis nobis concoctas, quantuli ſumus cunq;, quantulæ fuerint cunq; memori æuo donamus, nullidum antiquorum, ne dicam recentiorum memoratas, non fauſtum, aut vanam iactantiæ auram oſtendendo (eſt enim mihi inanis gloriæ contemptor animus, vt qui me norint, teſtantur) ſed vt poſteritati conſuleretur, & ſumma Dei benignitas colatur, veneretur. Hic in cauſarum veſtigationibus nō occurrent ſæpius repetitæ, & decantatæ à Philoſophis, & Medicis calidi, frigidi, humidi, & ſicci qualitates, nec ab alijs tradita, in compendium redacta, vel ampliata, aut variè ordinata, ſed quæ à nobis ſolùm comperta. Vnde ſi quid ſupereſt noſcēdum, vel non exactè demonſtratum (quis enim hoc audeat polliceri?) ſcito nobilium, & nouarum rerū, diuinarumq; cognitio minus demonſtrata, certè vtilior, & præſtantior, quàm vilium optimè probatorum: & ingenioli noſtri temeritati potius aſcribendum, quàm rei veritati. Arduum eſt, & difficultate plenum negotium, cunctis intentatum, ſcio poſt me non defuturos eiuſmodi methodo, & cognitione altiora, & cumulatiora prodituros. Nos autem quod potuimus, præſtitimus, videbunt lectores voluntatem non defuiſſe.

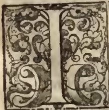

IO. BABTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER PRIMVS.

DE MVTVA VIRIVM, ET PLANTARVM partium consequutione. Cap. I.

N libris nostris de morum iudicijs à corporis delineamentis desumptis, summi philosophi, nec non Polemonis, Adamantij, eorumq; assectarum athoritate satis luculẽter exposuimus, corpus, & animam mutuis coniunctionibus inter sese consequi. Exempla erant in acutis ægritudinibus, quæ corporis morbi sunt, animum delirare, sic in amoribus, furoribus, & inuidijs animi morbis corpus tabescere, vnde ex his mutuis animi, & corporis affectibus, & partium corporis habitu animi motes posse præsagiri. Sic non inconcinna similitudine ex mutua plantarum partium, quam cum viribus inter se habent collatione, vt mutata plantæ facie alterentur vires, alterataq; virium habitudine, alteretur plantæ figura, animi vitia, & virtutes optima coniectura augurari posse nemo ibit inficias. Vocamus plantæ animam internam vim illam, & arcanam operandi, quasi naturæ dotem. Vocamus plantæ vitia lymphaticos reddere, veternum inducere, sterilitatem, & virus, quo homines enectum iri cogantur, aliaq; maleficia, quæ perniciem afferunt. Vocamus virtutes febres tollere, noxios humores purgare, vulnera conglutinare, & huiusmodi talia, quæ saluti hominum propinantur. Quod ad formæ plantarum mutationem mutetur eorum ingenium, mutatisq; viribus abeat forma, euidentius est, quàm vt probari debeat, nam soli mutatione, ætheris, situs, & cultus, horum omnium, vel solius mutarur facilè plantæ indoles, & cum indole virtus. Multa suis locis exempla dabuntur. Planta, quæ extrema montium ora vento perflata incolit, carioso, & pumicoso solo, sub medio orbis recessu, & neglectu quoq; habita, scabro, & retorrido vestitur habitu, cau dice humili, contorto, & strigoso prosilit, qui crebris nodis, prominulis

neruorum torulis, rigidisq; spinis tumebit, exiguis folijs, hirsutis, difsectis, & angulosis, in quibus venæ supereminent, floribus exilioribus, exoleti coloris, radicibus lignosis, breuibusq;, fructu exiguo, intus lignoso, saporis asperi, nec vesci, sed insignium vitarium, & celeberrimi vsus: gustanti calidus, & siccus. Hæc eadem planta pingui solo sata, plano, & cui indulgens cœlum, & cultoris sedulitas arrideat, proh Dij immortales quam magnam longiusculo tempore subit mutationem. Nam cultu domita feritate, hirsutie, & syluestri habitu exuta mansuescit, & humanius viuet. Ex macilento stipite succulento, & hilari venustate pubescet, ex breui amplo, ex contorto recto, spinæ se cõtrahent, nodi euanescunt, & euadet cutis nitida, & læuis. frondes rotundæ, vel saltē retusis angulis ramos onerabunt, caro venas, & neruos superuestiet, vt blandæ fiant, flores saturatiore colore splendescunt, fructus restibilis fœcunditatis, & perennis prouentus, sed humidi saporis, & exoleti, effœtis viribus vsui medico, & tandem tantum à prima longius abest forma, vt vix aliquid priorum delineamentorum adumbret. Sic etiam si plantam frigidi, & vdi loci alumnam frigidæ, & humidæ qualitatis, squallidis, asperis, feruidisq; locis feras, & olitoris cultu destitutam, vrbano habitu exutam syluescere videbis, & humiditate, & frigiditate aduentitia elanguescente, ad siceiorem temperiem calidioremq; inclinabit. Sed clarius, & perspectius in ijs plantis, quàm in homine videre est, quæ à sua forma desciscunt, & naturæ germanitate in alienam abeunt, cum suis formis qualitates relinquendo, aliasq; nouas adsumendo. Triticum in loliũ & linum abit compluta terra, vel crebris imbribus fatũ, & typha pinsita in triticum trãsit, ocimum quoq; in serpillum, & alia quæ suis locis vberius reseruntur. Idq; etiam in ijs plantis notabilius elucet, quæ ex binis progenitoribus naturam, & formam sibi adoptant, nam vtrorumq; formam, & ingenium æmula facie repræsentant, vt in scorodropaso, quod allij, porriq; vires & formam habet, & zeopyro, zeæ, & tritici, alijsq; videre est. Igitur mutata corporis forma, mutatur & plantæ anima, mutatisq; viribus, mutatur corporatura, & corporis partibus vis animæ correspondet, vt inuicem virium, & formæ causæ fiant, neq, vnquam planta visa fuit, quæ formam vnius, dotes verò alterius referret. Myrtus aloës vires non habet, nec aloe abrotoni, necessario consequi par est, vt tali formæ tales vires conueniant.

PLANTAM CVM HOMINE MVLTAM habere similitudinem. Cap. II.

ET si fortasse quispiam vereretur, non recte plantis nos hominem cõparasse, vt cæteris animalibus, ac proinde minus firmis argumentis innixos, hic se male versatum in veterum lectionibus se manifestabit, qui cum homine plantis multam intercedere cõmunicantiã, & in paucis differre conscripserunt. Planta ijsdem ferè membris, quibus animal constat. Theophrastus plantarum historias conscripturus, omnium, quæ in plantarum genere spectantur, similitudinem ex his petit, quæ in animalibus insunt, & sicut in animalium corporibus propria sunt cuiusq; membris officia, sic & in stirpium partibus propria munia, pedes ad gressus, brachia ad complexus natura composuit, nil aures agere valent, quod est oculorum, nil oculi, quod est aurium, nec generandi quidem facultas data est manibus. Hac etiam stirpium genera figurauit, quibus eadem ipsa mater, & parens primum radices veluti fundamenta quædam iecit, vt ijs quasi pedibus insisteret truncum deinde superposuit, veluti quandam staturã corporis, & habitus, mox ramis diffundit, quasi brachijs, tunc caules, & surculos elicuit, veluti manus. Est in stipite lignum, vt ossa in carne. Os corpori officium, vel actionem nõ præstat, sed ad eum tantum vsum, vt pali in tectorijs, sic lignum in cortice, vt soliditatem præstet, & contra ventorum tempestates robur, & ad onus ramorum substinendũ.

Medulla

Medulla in offibus, vt etiam in medio ligni refidet, alitur lignum medulla, vt offa animalium. Falfo enim Theophraftus Inquit omne alimentum virentis per medullam trũci, veluti per Syphonem hauritur, vt probauimus in Agricultura. Sunt & animalium offa, vt leonis, quæ medulla careant, funt & arbores, quæ exiguam habeant, vt olea, buxus, vel quæ nullo modo habere videatur. Aphrodifeus inquit. Stirpes iam ipfas frõdibus natura pilorum, pennarũq; vice obduxit, quippe quæ prænorit, velvt à nimio frigore, vel ab æftu immodico offendi, interireq; poffent. Non nulla enim fpinis, tanquã fpiculis contra animaliũ morfus armauit, quum alijs animantibus cornua dederit, alijs aculeos, alijs vngues, aut quid tale, quo fe fe defendere ab ijs poffint, quæ detrimentũ inueherẽt. Ariftoteles capillum in homine dicit ad neceffitatem & præfidij rationem: ad neceffitatem quia cerebrum humidum, & vbi plurimum humoris, & caloris, ibi & copiofus capillorum ortus. Adiumentum, quia pili extimum expellunt frigus, & calorem. Eft in eo emolumentum, vt diximus, egeftis hoc modo noxijs è corpore vaporibus, vnde capillaris ortus. Sic per frondium poros plantæ indigefta humiditas diffla tur. Thephraftus in caufis frondes ampliffimas & ad conferuationem, & ad perennitatem, & ad auctionem, & ad fructuum generationem effe dixit. Adijciunt authores capillum ad ornatum effe, tolle humani corporis capillos, tota pulchritudo flaccefcit, tolle arboris comam, tota arbor ingrata eft. Amittunt & animalia pilos pennasq;, & plantę fuas frondes. Vt capilli fummam hominis partem comam exornant, fic frondes crinium modo cacumina ramorum, & furculorum quum folia ta funt. Genitalia membra furculi funt opportuno loco nati. Concipiunt varijs diebus, & pro fua quæq; natura grauida alia protinus, aut diutius partus gerunt. Flos præmonftrat fructũ, vt menftruũ mulieris demonftrat conceptionem, non prius eft fructifera planta, quàm florifera. Fructus arboris eft femen in homine, ad quod ordinatur animal ad fpetiem propagandã. In plantæ cortice funt venæ, & nerui, vitales partes, vt in homine, quibus attrahit, digerit, & expellit. Oris officio funguntur radices, Mnefiteus dicit caulis ventriculi, nam ficut in ore fuccus affectus, non perfectus, fic in caule perficitur concoctione, vt alimentum fructibus præftet. Alij radicem cor plantæ dixerunt, quod primum viuat, vltima moriatur. Si radix tabet, continuo demoritur planta, fed fi rami ficcefcunt, poterit rediuiua radix ftolones proferre, videntur ergo radices vitæ primordia. Sunt in planta fucci, & humores vt in homine. Ob id non illepide Platonici hominem inuerfam plantam dixerunt, & plantam inuerfam hominem. Trahit enim planta alimentum ex inferiori parte, homo ex fuperiori. Plato plantas animalia vocat, quod vitæ participes fint. Appetitoriam vim, & altricem eis tribuit in quibus Ariftoteles & Theophraftus fequuti funt. Galenus quatuor afcribit vires appetitoriæ animæ hominũ communes, attractricem, retentricem, alteratricem, & expultricem, quibus cibum affumerent, affumptum retinerent, vt in varias fuę effentię partes cõuertant, & egerant excrementa. Videbãt enim eas, quibus datę manus videri poffent, capreolis vel clauiculis captare fulturas, & pedamenta, quarum ope furrigerentur. Prius enim nutare videbantur, quoad quippiã apprehenderent, dein vbi attigiffent, inuadere, ac illico inuolui, & fi quid interea alieni, vel noxij fentirent, euitare, ac retrahi maximo naturę cõfilio, ne quid, quod pręfidij caufa datum effet, noxium facerent. Pręterea alias animaduertebant Solis, vel Lunæ lumine gaudere, & coma & floribus fequi etiam nubilo die viderentur, alias etiam aquis immerfas furgere, & defcẽdere, flores claudere, & aperire ad fyderis acceffum, receffumq;. Hęc igitur, & alia cum refpicerent, Anaxagoras afferebat plantas animalia effe, & fpirare etiã, immò cum Democrito affeuerauit doloris, & voluptatis participes effe, cafu foliorum dolere, ijfdem viciffim reftitutis capere voluptatẽ. Empedocles putabat in ipfis effe commiftum fexum. Alii & fi in aliis non tam difcretius, in palmis fexum effe feperatum maris, & fœminæ, immò maris & fœminæ femina fimul colligata plantari, vt inde perfectiffima exurgeret planta. Damageron id quoq; in piftaceis euenire dixit,

vtrumq; sexum coniungens, & maris dorsum ad Fauonium spectare debere. Idem Empedocles non solum naturales inclinationes, sed etiam sensum illis tribuit. Extimauerunt Pythagorici perfectiores plantas in perfectioribus animalibus propinquas esse, immò & quamplutimi sunt, qui quamplurimas plantas inter stirpium, aut inter animalium genus adnumerarent, ita intellectu vigere conspexerunt, & mediam inter vtrũque naturam videbantur sortitæ. Veteres Græci posteritatis memoriæ mandarunt palmas se vehementi amore prosequi, adeoq; est eis veneris intellectus, vt alteram altera depereat, nec prius desiderio leuari, quàm eam adamatus mas consoletur. Quandoquidem suis comis pronam incumbere videre est, & quasi viduam sterilescere, sed agricolæ, vt cuius amore deflagret, planè cognoscant, plantas inibi obsitas manibus contrectantes ad eam reuersi, quæ amore tabet, manibus contingunt, tunc osculo manum blandè demulgens amorem confitetur, sese illius desiderio stimulata, huius vesaniæ remedia affert, quo amor diluatur. Maris flores trunco erutos, amasiæ capiti circumponit, tunc amans amoris pignore exhilarata, vberi fœtura fœcundabitur. Sensibus arbores valere scribit Zoroastres in Geoponicis, nam si per multos annos arbor aliqua sterilis fuerit, & venerit agricola accinctus acuta bipenni ad arborem detruncandam, si amicus pro ea rogauerit, & fideiusserit sequenti anno fructum laturam, ac ille amici verbis persuasus abierit, quod arbor maximum feret fructum. Nec aliam ob causam maiores nostros scripsisse putandum est homines quamplurimos in arbores mutatos, nisi ob magnam, quæ cum eis habent similitudinem. Nec ob aliud Dijs multas dicatas legimus, Ioui fagum & quercum, Apollini laurum, & lotum, Baccho heredam, ferulam, & piceam, Mineruæ oleam, Veneri myrtum, rosas, & phyliram, Diti cupressum, Cybelæ pinum, Herculi populum, Mercurio punicum, Harpocrati perseam, nec ob aliud arbores ipsas oracula reddidisse antiquorum religio docuit, & Gallorum Druidæ nil magis visco, & arbore, qua nasceretur sacratius habuere, nisi quod suspicabantur diuinã illis inesse naturam, & plusquam humanam. Trogus & Philemon philosophi animæ nutritiuæ opera ex plantis signis colligi posse declararunt, vt cum vegetatiua virtus cõmunis sit omnibus viuentibus, longæui signa colligebant ex plantis, vt quibus capilli longi & firmi, essent longæui ad plantas referendo, quæ æterna pubent coma. vt pinus, ilex, & medica.

QVOMODO ANTIQVIORES PHILOSOPHI PLANTARVM virtutes inuestigauerint. | *Cap. III.*

Eposcit, flagitatq; ordo dicamus maiores illi philosophãtes de plãtarum viribus quid speculati fuerint, & nobis tradiderint, post hæc nos qua methodo inuestigandæ sint, docendum pollicemur. Medicorum princeps Hippocrates, post eum Theophrastus, ab eo Dioscorides, Galenus, & alij mauritanæ factionis insignes medici ex saporũ signis primas docere qualitates tentauerũt, & ab his quasi nexu quodam secundas, & tertias dependentes, relinquentes virtutes illas, quas occultas, & à naturæ proprietate manantes appellauerunt. Saporum primus acerbus est, qui inter attingendum linguam intensissimè constringit, estq; frigidus, & terrestris. Si acerbitas ipsa paululum remittatur, & linguam vt prius neutiquam contrahat, fit austerus, plus frigidus, quàm humectus. Si cum eo plus humidi admisceatur, euadit acidus, & hic humectior, quàm frigidior, & subtilium partium. Hos omnes medicamenta dixere. Dulcis sapor abrosas linguæ partes sublinit, & euidenti iucunditate blanditur, vt qui ex temperata humiditate, & caliditate exoriatur, & ex eiusmodi sunt nostra alimenta. Pinguis qui non perspicuam ingerat voluptatem minus quàm dulcis caliditate præstat, atq; aerem participare videtur. Salsus si calor inualescit, ob id cale-

Id calefacit, abrodit, abstergitq;. Hos binos ciborum condimenta dixerimus. Sed qui linguam magis corrugat, amarus est, fit quum calor plusquàm par sit, increbuit, ariditate, & caliditate præstans. Amaritudinem ex calido, & frigido nasci posse dixerunt Arabes: ex frigido, quum post amarorem dulcescit, vt in glandibus euenire videmus; ex calore, quum post dulcorem amarescit, sed certissimæ terrestris siccitatis. Acer sapor abradit, & lancinat linguam cum vehementi caliditate acuta: fit cum calor ad summũ superauctus est, ob id comburit, ne dum calefacit, & homini venenum est. Sunt qui insipidum, saporem faciant, sentire quidem in eo saporem nullum, vt tamen ex ipso fiat aliquis, vt superfaciat genus, frigidæ, & humidę qualitatis dicunt, quia aquea humiditate obconditur. Secludunt ex his vini, & lactis sapores, cum in eis non vnus, sed plures recipiantur sapores: in illo austerus, dulcis, & suauis, in hoc dulcis pinguis, & suauis. Porrò à principibus qualitatibus secundæ ducunt originem, & tertiæ, nempe vis emolliens calore, & humore prouenit, indurans ex frigore, & calore nascitur, laxans humore gignitur immodico, censoria ex nimia frigiditate proficiscitur, consopiẽs ex vehementi frigore. Tertiæ qualitatis sunt, quæ lac, sperma, menstruum, vrinã prouocant, calculos dissoluunt, & similia. Lac creans à familiari, & modice calida substãtia procedit. Imminuens lactis prouentum ex frigiditate cogente, & incrassante. Non secus semen genitale creans ex tota familiari, & mediocriter calida procedit substantia. Cohibens vis ex frigido cogente, & incrassante. Simplex medicamentum, quod desiccandi naturam habet, minimumq; caloris possidet, sui muneris est calculos comminuere, & exterere, calidum, acre, vel tenuium partium vrinam ciere potest. Has qualitates in quasdam veluti classes, abscessus, vel sedes concludi dixerunt Græci, Latini, pariter & arabes medici, ita vt nonnulla primæ sedis censeantur, alia secundæ, alia tertiæ, alia quartum ordinem sibi arrogant. Primæ classis medicamenta censentur, quæ calefaciũt, desiccant, humescunt, refrigerant ineuidenti quodam successu, secundæ, quæ vix percipiuntur, tertiæ quæ inualescunt, postremæ vrendi licentiam sibi nanciscuntur, & crustas similes adustis creant. Nec his contenti dixerunt etiam quæ in fine vnius, ac principio alterius gradus præstant.

QVOD DE PRIMIS, ET SEQVENTIBVS QVALITATIBVS *plantarum antiquiores non perfectè senserint. Cap. IIII.*

SED hæc omnia veritatis nescia sunt, & ingeniose excogitata, nam pleraq; ab hac præceptione descifcunt, quæ infirmant præceptum, quum nihil in his perpetuum statui possit. Amara multa sunt, quæ non calida, & dulcia, quæ non temperata, multa quæ desiccant, minimumq; caloris possident, & calculos non atterunt, & quæ familiari, & modice calida facultate prædita sunt, & multum à creando lacte absunt, nec quæ omnia ex familiari, & mediocriter calida constant, semen creant, & insipida multa sunt deleteriæ facultatis. Immò & saporibus contrarias habent qualitates, quæ recentiores medici nõ animaduertentes, neq, experientes, addicti solùm antiquorum scriptis, verissima omnia esse quasi lege sanxerint. Quis risum contineat, dum aliquos videat, qui dum herbarum saporibus vires, & proprietates numerosas, quas possident, ascribere nitantur, inquiunt. In principio amara sunt, paulo post dulcescunt, mox acescunt, postremo vero ex acre in acerbum abeunt, & dum saporibus vires omnes conciliant, haud ferendo errore in reliquis discrepant, & sibi met ipsis contrariantur, & nobis ambigua, & falsa turpiter imponant? Sed quis ferre valet eos, qui sapores in gradus distribuunt, nec scribunt quo cœli climate, situ, solo, culta vel neglectui habita nascatur, ad quorum vel vnius mutationem, variatur sapor, ne dum color, & forma? Eandem herbam Arabes sub calido signiferi recessu incolentes tertij gradus calidam proferunt, Græci pariter, & La-

& Latini, qui temperatam habitant zonam secundi, Germani verò, qui sub frigida cœli plaga vix primi dicunt, & quæ apud illos medicamenta sunt, apud hos alimenta. Memini superiore anno ocimi semen in hiulcas parietum rimas vento delatum cōcepisse, & coaluisse, idem à mulierculis pensilibus in hortulis opaco loco rigatum, excultumq; gustanti illud gradum tertium attingere, hoc vix primum videbatur, sub eodem enim cœlo, sed quid contingat vbi omnia varia sunt, alijs vel tyronibus iudicanda relinquo, nam ignoro quomodo suas partes tueri possint. Vel ad abolendam hanc controuersiā exprimenda fuerant loca, situs, terræ, & cultus: ne ignara medicorum turba hæc vt à cœlo delapsa exactissime obseruantes, falleretur. Sed quia mei instituti non est, & ad hęc confutanda pluribus verbis vti opus esset, quàm pręsens exigat speculatio, omittemus, latius enim loquemur de iis, quum de simplicium viribus conscribemus, vbi quæ ab antiquis & recentioribus medicis de qualitatibus dicta sunt, nostris principiis accommodare nitemur.

QVOD EX ALIMENTO, QVOD SVGGERITVR PLANTIS, *primæ qualitates sint vestigandæ.* Cap. V.

HVCVSQVE veterum doctrina expatiata est, alia verò experimenta, quæ non à manifestis qualitatibus eueniunt, antiquos latuere, & quæ cognoscuntur nulla ratione, & methodo sunt inuenta, sed à diuinandi peritis hominibus, dœmonibus, casu, somnio, vaticinio, ab animalibus, & eiusmodi alio modo adinuenta esse tradunt medicorum historiæ. Diximus enim multa in præfatione, quæ ab animalibus edidicerint. Ad rabidi canis morsum remedium oraculo repertum narrat Plinius cynorhoda, & alia, quæ supetuacuum duco recensere, & in his recentiores omnes consenuerūt. Sed nos ne videamur in vestibulo huius disquisitionis commorari, non prius cessabimus, quàm nitemur eò aspirare, si minus liceat, in intimos recessus, & penitissima naturæ atrii loca penetrare, vbi perennes, vberrimiq; fontes abstrusarum rerum emanant: si diuina fiducia, quæ neminem ad benè agendum destituit, nostræ audaciæ blandiatur. Ad opus igitur accingamur, remq; breui sermone perstringamus. Sed vt perspicua magis, & nitida nostra præceptio reddatur, diuisionem nostro more proponemus. Herbarum manifestæ aliæ, occultæ aliæ sunt qualitates: manifestas frigidi, humidi, calidi, & sicci esse iam diximus. Nos primùm de his differemus, quibus coniecturis cognosci queant, & aliter quàm vsquā alibi, aut à quopiā obseruatum fit, scilicet ab earū alimēto, mox de occultis loquemur. Sed prius in mentem ea reuocare opus est, quæ in humanę nostræ physiognomoniæ libris diximus, docuimus enim, quod ex alimentis, quibus imbuuntur pueri à nutricibus, emanabant mores: nam vitia & virtutes nutricum pueri cum lacte hauriunt, nec solùm in hominibus id euenire, sed aliis animalibus. Venatores, qui generosam canum sobolem conseruare cupiunt, non patiuntur alienis vberibus ali, quoniam lac, & spiritus maternus longè magis ingenii, & incrementa corporis auget. Venaticos canes, vt celeriores fiant, Oppianus ceruorum, aut dorcadum vberibus alendos censet. Troglodytæ populi feri sunt, quòd non à parentibus, sed ab animalibus alantur. In libris nostris de agricultura explanatæ notitiæ est surculos, qui inseruntur ex subiecto stipite cum alimento trunci qualitates suscipere. Sic planta plurimum interest quo alimento alatur, vt plus, minus calefaciat, humectet. Quæ igitur in reßidibus vdis nascuntur, ampla forma sunt, caule succulento, læui, & tereti, folio numeroso & rotundo, fructu insipido, inodoro, & excolori, gracilibus radicibus, & effœtis viribus. Hæc ex simplici coniectatione frigida, & humecta pronuncianda. Quæ verò in paludosis, angulosо caule, obsequioso, fractu contumaci, fronde laciniata neruosa, villosaq;, radice magna, odoratula, viribus vegetioribus, qualitate frigida, & sicca.

ca. In maritimis crepidinibus, angustis folijs, quamplurimè deficiens fructu, radice, & semine, caule molli, floribus rufis: frigidæ & siccæ naturæ. In litoralibus, quæ maris æstus alluit, fruticosa specie, caule humili, lanuginoso, albicantibus folijs, teretibus, teneris, semine ruffo, odorata, sed calida, siccaq;. At pinguis soli alumna, specie ampla, pingui, hilariq;, caule turgenti, læui, foliato multum, folio rotundo, crasso, læui, fructu carnoso, molli, & parum intus lignoso, complexione calida, & humida. Contra macri soli incola exili specie, macilentaq;, caule neruoso, hirsuto, fronde angusta, dissecta, laciniata, neruosa, hispida, floribus luteis, calida & sicca, tenuisq; essentiæ. Mediocris verò ex vtrarumq; figura, & dote composita est. Si in arenis nascatur, plerunq; macra, lignoso caule, exili, hirsuto, folio pusillo, duro, radice lignosa dura, calida, siccaq;. Quæ in aspcrginosis limbis vetustorum parietum, vel compluris ruderibus lignoso caule, fronde parua oblonga crenata, odore immanifesto, & plerunq; sterilis, frigidæ, & siccæ qualitatis ex aqua & terra: nam sicut calida, aridaq. aridis locis, & sterilibus magis, & adhuc magis calefacit, & arefacit, sic in aquis sata, obtunditur eius facultas. Huc accedit neglectus, & cultus stirpium: nam fera planta rudi, & tristiore specie nascitur, caule exili, macilento, lignoso, anguloso, neruosoq;, fronde dura, lirata, hirsuta, numerosa, angusta, crenataq;, flore pusillo, diluti coloris, odorisq;, fructu aspero, intus lignoso, odorato, radice, prædura, breui, viribus præsignibus, natura frigida, siccaq;. Mitis verò planta viuido peramœno, & lasciuo aspectu, caule pingui, læui, vdo foliato, fronde molli, crassa, rotunda, læui, flore maiori, hilari, atrouirenti, vibrantioris halitus, fructu copioso, dulci, vesco, indoro, radice variè diuaricata, sed viribus imbecillioribus humidæ, & calidæ naturę, pingui iam descriptæ tota facie non absimilis. Pingui enim cibo syluestris planta, & aquosa satiata, in humidiorem, calidioremq; abit qualitatem, eadem orbata cultu, & è suis locis translata in pristinam cedit naturam, calidam, & siccam. Tandem vt eduliorum, & potuum copia humana mutatur complexio, sic soli qualitate in plantis eadem euenire neutiquam dubitamus pronunciare. Exempla secundo proximo libro cumulatissime dabuntur.

QVOD EX NATALI SOLO PLANTARVM VIRES *dignosci possint.* Cap. VI.

Ex terræ locis subditis parallelis, vbi nascuntur plantæ, seduli inspectores ex extima facie poterunt interna scrutari secreta. Sed meminisse oportet, quid olim in nostris physiognomonicis dictum est, & ne eò reuocetur lector, huc duximus repetenda. E diuersis cœli climatibus maiores nostri diuersos hominum mores conijciebant; nam secundũ climata genus efficiebant & mores, vnde signatæ regioni propriam indolem, & proprias animi propensiones statuebant, vt cui tale corpus inesset, & talem animam possidere necesse foret, & secundum climatum regionumq; varietatem, hominum mores variari, vt qui Meridiei subiacent, crispis capillis forent, corpore breui, gracilioribus cruribus, animo leui, & mendaci. Arcto qui subiacent, corpore amplo, capillo prolixo, colore albo, crassis cruribus, carne laxa, & ventricosi, sed animo efferi, simplices, & stolidi. Sic medianis regionibus media signa & mores. Hæc nos pressius ad nostram phytognomonicam transferentes, per climata habitus, & vires diuisimus, vt tali regioni, tales vires correspondderent. Feruidorum locorum indigena planta retorrido, & macilento habitu erit, stipire gracili & contorto, & squarosa cute obsito, folijs crispis, fructu odorato, calida, vridaq; facultate, tenuiorumq; partium. Quæ sub Aquilone procero caudice surgit, enodi, recto, crassoq; folio promisso, læui, pauci, vel tetri odoris, ignauis viribus torpet, sed gelidæ, & rigentis naturæ. Accedit de situ dicendum, gerit enim ætheris vices: nam planities, colles, & valles cœlum commutant, &

quæ

quæ calida cœlorum ratione sunt, situs obtundit, & humida efficere potest, & arida humefacere. Celsiorum montium inquilina, strigosa, & tristi facie, breui corporis forma, contorta, & spinosa, folio paruo dissecto, fructu sapido, vi præstantiori. Campestres plantæ hilari vultu, caule rotundo, læui & nitido, folijs rotundis crebris, fructu crebriori, & sapido, & ferè coincidit cum mediæ regionis alumna. Conuallium vmbrosarum soboles, pallenti & veluti morboso aspectu est, & tumida forma, attollitur procero & glabro caule, tenero, & enodi, diri foliorum textura, folio amplo, carnoso, molli, obtuso, fructu amplo, insipido, insolidoq; radice magna, fungosa, sed irritæ vires, humidæ, & frigidæ qualitatis. Ex his composita erit, quæ in collibus nascitur.

EX PRIMIS QVALITATIBVS EMANANTES alia vestigari poterunt. Cap. VII.

EX his primis qualitatibus aliæ succedunt, vt & maiores nostros diximus docuisse. Succurrit ex nostra Physiognomonia argumentū, quo vnius Aristotelis doctrina ex duobus, vel alijs passionibus alias inferri posse, & coniectari, vt si pauper est, ergo blandus. Si cognoscimus hominem tristem, iracundum, & immorigeratum, possumus continuo inferre hunc inuidiæ nota non carere, & si in eius vultu inuidiæ notæ nullæ appareant. Hunc modum Dialectico ascripsit: nam tria illa, vt priora, & antecedentia, & ex his postea conclusio infertur. Vnde Phytopta quū alijs coniecturis herbam calidam esse cognouerit, eandem odorare, & tenuium partium esse, poterit & illico inferre, quod vrinam mouere possit: nam calida concoctu facilia sunt, odor nullam gerit corpulentiam, & quæ concoctu facilia, facillimè etiam vrinam ciere possunt, vel res calida admodum vim obtinet calefaciendi, & vrinam promouendi. Quæ calorem possident nostro quamsimillimum puri mouendo, ac immaturorum concoctionem moliendo idonea sunt: nam vernaculum corporis humorem nec adaugent, nec minuunt, sed fouent, ascititiumq; in spatijs receptum digerunt, & alia, quorum medicorum libri referti sunt, vbi id consultius omittemus.

DE SIMILITVDINE, QVA RERVM OCCVLTAE proprietates agnosci possunt. Cap. VIII.

IAM ad modum deuentum est hactenus, cunctis intentatum, & quem maxime intendimus, quo quisq; quasi consiliorum naturæ particeps ex apparentibus in facie similitudinibus arcanas dotes assequi possit. Erat enim in humana Physiognomonia per apparentem morem diiudicandi modus, vt quibus moribus se quisquam exercendo præfiguraret, tales ei mores inesse pronunciabant. Vt si quispiam sæpissime oculos sursum adduceret, salacem indicabant, quippe concumbentes oculos sursum attollunt, & si quis eum natura vultum præsefert, quem irati solent, iracundus censebitur, sic hilari, mœsto, seuero, austero, tristes, & ludibundos iudicabunt. Pulchros facie animo & moribus pulchros, contra deformes & monstra in corpore, sic animo deformes & monstra dicebant. Vultus similitudo index est cordis. In vultu similitudo magnificentiæ, auaritiæ, probitatis, improbitatis, vigilantiæ & ignauiæ, anxietatis & studij apparet. Ex similitudine partium animalium internorum morum iudicium desumebamus, vt vidimus; & tandem humanæ Physiognomoniæ ex vultus, & animalium partium similitudine tota pendebat scientiæ præcognitio. Haud secus existimandum est in hac Phytognomonica, quod plantæ internos mores frondium, fructuum, radicum stirpium, actionum, morum, aliorumq; quoad possunt conspicua allusione, & consimilitudine demon-

demonstrant. Est quippe per similitudinem demonstrandi modus, quo sæpissime summus rerum opifex diuinas & occultas res solet patefacere, vt supremam idæarum similitudinem referrent. Nec præstantiori, aut concinniori poterat modo. Nam si plantam loqui fingamus, & secreta suæ naturæ commoda, quibus præstat, promere vellet, quocunq; sermone, quibusuis modis loquutura, non ab omnibus perciperetur, quum & sermones, & scribendi characteres singulis gentibus proprij sint, & peculiares: vnde aut vni nationi, aut infinitis loqui linguis oportuisset: sic arguta naturæ solertia suis rerũ similitudinibus & breuiter, & perspicuè satis simul omnibus facit. Est enim similitudo pictus sermo, vel pictura loquens, quæ quouis sermone, quibusuis notis valentior est: nam muti, quibus pro sermone gestus sunt, & animalia sermone carentia, motibus corporis suos indicant affectus. Quosdam populos narrat Plinius sine lingua, quibus pro sermone nutus est, motusq; membrorum. Similitudo & si semper eiusdem habitus, tantum habet momenti, vt ipsam dicendi vim superet, nullaq; res magis animo infigitur, quàm artificiosa pictura. Vulgò pictura idiotarum sermo dicitur. His accesendæ videntur similitudines, & propriè rerum facies, quibus Aegyptij sapientes suos animi conceptus exprimebant, vt omnibus essent conspicui, quas hieroglypha grammata nuncupa runt. Sic rudi vulgo, montium accolis, opilionibus, mulierculis mapalia habitantibus, & ijs, qui in desertis mundi plagis nascuntur, longè à medicis, eorumq; consilijs, quomodo sibi medeti possint, proprijs picturis morbum designantibus alloquitur natura, ne præsidio destituti à morbis trucidentur. Quare minus quin sit vetum refragandum est. Hac vi similitudinis in astrologia, somniorum interpretationibus, agricultura, & alijs scientiis vti poterimus, breuiq; temporis momento ea nosse non difficile, quæ maiores nostri longis temporum interuallis sola experientia duce, sine causis adinuenere.

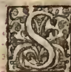
QVOD GENETHLIACORVM SCIENTIA EX ASTRORVM similitudine desumpta sit. Cap. VIIII.

DEMONSTRAT enim nobis immensus rerum conditor non absimili similitudine quid astra portendere possint, colore, motu, figura & magnitudine, si cui libeat altius astra prosequi, & genitales causas è sublimi inquirere, & si nos minus hæc probemus, neq; instituti operis argumentum sit. Fœdæ & prodigiosæ videntur mundo luminum orbitates in principibus astris Sole & Luna, ideo eorundem defectus mundo fœda, prodigiosaq; portendunt, bella, pestes, interitus, trucidationes, & annonas. Nec minus horribilis cometarum apparitio, præsertim si rubiginosis, & cruentis crinibus horrebunt. Sic pareliæ, trabes ignitæ, & tubæ, ex horum duratione, euentuum duratio, & ex colorum similitudine morbi, & euentus præsagiuntur: nam si fusco colore, vel pallore infecta sunt, Saturnum te admonebunt, si sanguineo, vel igneo, Martem: vnde æstuosas febres, ignitiones, & sanguinis profusiones. Sic ex configurationum similitudine, & incessus reliqua similiter perdiscuntur. Saturni sydus rigens plumbeo pallore liuescit, oculos offendens, in quorum natalibus præualet, facile liuidos, natura frigidos, humoribus plenos, pituitosos, & eiusmodi morbis obnoxios reddit. Martis igneum, sanguineum, & atro pallore fœdum, horrificũ minax, vt oculos lancinet, homines rubentes facit, & atros, lepram, feros lichenes, scabiem, & eiusmodi atrabilarios morbos pollicetur, vulnera ex igne, sanguineas excretiones, effluxus, æstuosas febres, pestem, mortem, & dira minatur. Nostræ naturæ contrarij sunt, ambo infortunæ dicti. At Iouis lumen ex candido in atrum coruscans maxima hilaritate oculis excipitur. Sic Venus eiusdem syderis æmula, peramœno & roseo fulgore aspectum commendat, quia ferè concolores, ideo persimiles effectus spondent. Venustos & facie venerabiles reddit: vitam, opes, gloriam, & splendorem, non nisi salutaria bona,

& salubres influxus condonant, nostræ naturæ amici, & ob id fortunæ dicti. Sed colores, qui in his diuersè spectantur multiplici & venusta mistura in vno solo Mercurio spectanda venit; nam relucent in eo Saturni luridum, Martis igneum, Iouis candidum, Veneris flauum, nec non vtriusq; nitor, hilaritasq;, ob id non peculiaris naturæ, sed cum quibus fuerit configuratus, vel itidem se insinuabit, fit eorundem virtutum particeps, & vices explet. Sol verò & Luna magnitudine, & luminis splendoris prærogatiua, neutiquam triuialis potestatis, sed principatum sibi vendicant, cæteris imperitant: quibus conniuent, bonos augent, malos mitigant, quibus verò aduersantur, bonos inficiunt, malos pessimos reddunt: & tandē maximus ille syderum interpres Ptolemæus per ipsam quidem constellationis quasi faciem & formam futurorum species deprehendi posse retulit. Vitæ splendor, principatus & opes ex luminum satellitio deprehenditur, stipatus nanq; significator beneficis eiusdem conditionis syderibus illustrem & gloria conspicuum statum decernit, contra si satellitio destitutus, & luminaria cursu vacua, obscuram vitam, & abiectam deferunt. Obscuræ & nebulosæ stellæ in Solis configuratione vt Pleiades, vel quæ in Cancro, Sagittarij telo, & Scorpionis aculeo, oculorum orbitates, vel hebetem aciem portendunt. Sol stellarum lucidissimus, qui cæteris lumen fœnerat, oculis, lucidissimis corporis partibus imperat. Infortunæ in altis cœli culminibus alta pericula denunciant, vt præcipitationes. Luna in flexionibus circulorum, vt in tropicis, flexuosos reddit & gibbos. In nodis verò, vt in æquinoctialibus claudos & podagricos. In extremis partibus signorum infortunæ extremis artibus minantur, pedibus & manibus. Vitæ ortus ab oriente, mors ab occidente Sole, vitæ status è cœli medio. Arabes inquiunt. Sydera in altioribus cœli absidibus collocata, proceros homines creant, in infimis oppositis breues, & pumilos, sic in medijs recessibus quadratæ corporaturæ. Sic multæ latitudinis latos, pinguesq; faciunt, sine latitudine macilentos. Saturnus tardi motus in suo circulo pigros facit, & pertinaces in opinionibus. Luna velocissimi motus mobiles, & leues mente. Sydereus Galaxiæ candor lacteum colorem natis præstat. Heraclides Ponticus tradit, quod caniculæ exortus priscis summoperè obseruabatur, vt ex eius colore de anni statu coniecturam caperent: nam si obscurior, & veluti caliginosa oriebatur, grauem & pestilentem fore annum, si clara & pellucida, salubrem, ac prosperum. Qui nascuntur in ipso terremotus momento, semper pauēt, in tonitru semper languidi, ardente cometa, ex ardenti complexione amentes, interlunij tempore debiles, aut, vt Aristoteles scribit, atra bile laborantes, & sexcenta alia, quorum Astrologorum libri referti sunt: vnde horum similitudine ex se quisq; poterit scientiam præfigurare.

SOMNIORVM INTERPRETATIONIS ARS EX *similitudine desumpta.* Cap. X.

Ic etiam coniectores ex somniorum similitudinibus præsagiuntur. Anima enim è corporis functionibus soluta per somnum, & sibi ipsi restituta; quasi in recessu quodam tota sibi sua est. In se ipsa reflexa per diuinitatis suæ principia, cœlestemq; cognationem, quælibet, quæ ventura sunt, videt, & corpori suo domicilio (quod tunc penè mortuum est) cui præest, quibusdam coloribus, figuris, quantitatibus, & similitudinibus statum corporis explicat, & per visiones repræsentat, vt sibi ipsi caueat, non tamē semper, sed superum permissu. Ioseph Hebræus regio pincernæ prædixit post tres dies ad pristinum officium restitutum, ex vitis similitudine, quam ipse somniauerat, tres palmites fundentis, & ex vuis maturis expressum vinum Pharaoni propinatum. Et pistori, quod post totidem dies patibulo suspenderetur, quum tria canistra somniasset super caput habere plena pane, & quod aues ex alto comedebant, quum aues suspensorū

carnes

carnes edere soleant. Et Pharaoni præuidit septem annos futuros vberes pecoris & tritici, totidemq; annonę & famis, quod in somnis vidisset septem boues pingues pascentes in palustribus, & septem alios macilentos etiam in ripa deuorantes præpingues. Et septem spicas è culmo pullulantes plenas, totidemq; inanes, & vredine tactas illas pulchras depascentes. Et quod ipsemet somniasse suum manipulum consurgere & stare, & fratrum manipulos circumstantes adorare manipulum ipsius, & Solem, & Lunam, & vndecim stellas adorare eum, interpretatus est fore, vt vndecim fratres, patrem, & matrē incuruarentur, & venerarētur eum. Rursus ex subcineritio pane, quē somniauerat miles Median volui in castra Median, & peruenire ad tabernaculū, subuerrere illud, & terræ coęquare, interpretatus est Gedeonis gladium castra funditus perdere, & Median capere. Statua, quam somniauerat Nabuchdonosor, erat capite aureo, brachijs, & pectore argenteis, ventre & femoribus æreis, tibijs ferreis, pede, cuius pars vna fictilis, altera ęrea, & lapis de monte abscissus percussit, & abscidit statuā, & euanuit statua, & lapis mōs factus est, & repleuit terram. Daniel ex Deo interpretatus est caput aureum esse Nabuchdonosor magnum, & pedem argenteum fore regnū, partem ęream, quod terræ vniuersæ imperabit, partem ferream, quod omnia hæc contererentur. Digitorum pars ferrea, terreaq; diuisio regni erit. Pars contrita, pars solida, ferrum fictili mistum luto, quæ commiscentur humano semine non adhærent, sicut ferrum non commiscetur testæ. Sic arbor in medio terræ, cuius altitudo nimia, vt cœlum repleret, forma pulchra, & fructifera, sub ea bestiæ, in eius ramis volucres, Sanctus de cœlo clamat. Succide arborem, destrue fructus, & disperge bestias, & volucres, finite radices, & herbis extrinsecis alligetur vinculo ęreo, & ferreo, & tingatur rore cœli, commuretur cor humanum, vt hat ferinum, & per septem tempora duratio eius. Idem ex Deo interpretatus est arborem esse Nabuchdonosor, cuius potestas omni terrę dominabatur, sed Angelus nunciat, filioq;, quod eijcieris ab hominibus per septem annos, & eris fera, & comēdes fœnum, vt bos, & conspergeris rore, donec cognosces dominum tuum. Sed postquā cognoueris regnum à Deo, remanebit tibi, hoc est germen radicum eius. Sed ad Græcorum historias digrediamur. Aquila infortunium portendit, quia rapax, & sanguinolenta. Penelope aquilam somniabat, anseres, quas domi alebat, necantem, ex Homero Odisseæ vndecimo, vnde interpretatur Vlyssem procos sua bona destruentes necaturum. Pphilippus Macedoniæ Rex post nuptias visus est, coniugi suæ per somnium affixisse Leonem, Aristander Telmiscus coniector grauidā mulierem affirmauit, haud enim solere vacuis rebus sigilla affigi, & Leonis natura parituram infantem. Alexander somniauit se cum matre concumbere, interpretatum est vniuersæ terrę regno eum potiturum, concūbere enim prosternere est, matrē terram interpretatur, quod terra mater vniuersalis sit. Hecuba prægnans vidit in somnis se facem parere, qua regnum combureretur, peperit Paridem, cuius causa Troia combusta est, & in cinerem redacta. Quæ apud Artemidorum Daldianum leguntur, omnia ex rei similitudine desumpta. Syluę tristitiam, & animæ perturbationē designant. Sunt enim syluæ confusionis plenæ, seruis plagas denunciāt, quod è syluis virgæ cædantur, quibus ipsi cædantur. Plantare arbores optimum præsagium vxorem ducentibus, nam liberos procreabūt. Mulier ager est, plantantur in ea liberi, vt stipites in aruo. Hippocrates arbores germinantes, fructibus onustas, corpus se bene habere portendere dixit, si steriles, humani seminis corruptionē. Si folia deciderint humidis, ac frigidis humoribus lædi. Si germinant sine fructu, calidis & siccis. Arbores, quæ tardè veniunt, tardius mala propulsare, & morbis salutares. In oleis excremēta eijcere, prosperū, quod eiusmodi excremētis delectentur oleæ. Sic oleo perfundi gaudiū. Mala dulcia & matura bonū, præsertim vxoratis, & amātibus, mala enim ob dulcedinē Veneri amica sunt, acida verò lites, & cōtentiones. Mora & punica vulnera significāt ob colorē, & sanguinis similitudinē. Pyrum prosperū notat, ꝙ diu asseruetur. Ficus albę bonæ sunt, nigre inopportuno tempore calumnias, & detractiones. Nuces, & quæcūq;

infringuntur, strepitum & turbationes ostendunt. Laurus mulieribus bona propter viriditatem, & speciositatem, sed ijs, qui aliquid sperant, mala: propter eius amarulentiam. Pinus ad nautas refertur propter ligna, quibus constant naues, & picem, & resinam. Arboream coronam aliter, quàm supra caput gestare, sinistrum accidere notat, quũ coronæ propria sedes caput sit. Zoilus filios olea coronatos circa talos vidit in certaminibus, illos, priusquam in certamen venissent, vita functos, cum tali à terra non procul absint. Somniauit Xerxes se habere caput deuinctum oleaginea corona, cuius ramis vniuersa Græcia obumbraretur, eo omine, quod Athenæ oleæ inuentrix fuisset, in Græciam profectus est, & si multi id aduersarentur. Palma seruis libertatem donat, quum liberorum sit gestare coronas. Spinæ, & rubi ad securitatem valent, quum sepes inde fiant. Plura apud Platonem leges, & Ciceronem libro de Diuinatione, & natura Deorum, & Valerium Maximum. Et Aristides, & Iamblicus de arcanis Aegyptiorum tradunt ægrotantes somno ex similitudinibus curationes capere consueuisse, & Strabo in Epidaurici Aesculapij templo pernoctantes dicit aduersę consuluisse valetudini. In Haruspicina eadem obseruatur similitudo, cuius aliqua etiam ex antiquorũ scriptis colligemus exempla, non vt eis fidem prębeamus, sed vt ostendamus in eiusmodi, & in cunctis similitudinem obseruatam. In augurali disciplina equus semper imperium, & bellum significat. Apud C. Iulium equus humanis propè pedibus natus est, vngulis scilicet in digitorum modum subscissis, & ei terrę imperium portendi Haruspices respondêre, quem Cæsar magna aluit cura. Bellum etiam ostendit, claro Virgilij testimonio.

Bello armantur equi, bellum hæc armenta minantur.

Infelicem conflictum in Numantinis in Mancinum illatum prædixerunt pulli, qui escã non acceperunt, sed ex cauea euolarunt. Iuppiter maximo fragôre tonans nocte, significauit Vlyssem apud Homerum iniurias procorum vlturum. Et cum vtrinq; acies Græcorum, & Troianorum in procinctu prælij starent, sanguine pluit, significans Græcorũ maximam stragem. Sacrificantibus Græcis apud Homerum, ex ara prorepsit serpens in proximum planum, in quo octo erant passeris pulli, Calchas bellum aduersus Troianos in nonum annum producendum retulit.

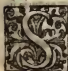
CONGRVVM SIBI CVLTVM SVI SIMILITVDINE *singulas plantas demonstrare.* Cap. XI.

NEC minus diuinè, quàm satis perspicuè summus ille mũdi antistes Agriculturam ostendit, vt qualem cultum vnaquæq; planta sibi adoptari legatur, talem indole præseferret. Flagitant enim singulæ plantæ peculiarem cultum non solum sub diuersis solo, cœli plaga, & mundi situ, sed sub eodem cœlo, breui intercedente interuallo tota varia & diuersa est, vt nil in vniuersum de eis perpetuo præcipi possit. Vnde priscorum sedulitatem in condendis earum pręceptis semper vanam, & ridiculam existimauimus. At quia Agricultura diurno, & diuturno hominum victui adeo necessaria est, vt sine ea mortalium sors consistere non posset, naturæ industria factum est, vt vnaquęq; planta, sua forma, similitudine, & viuendi modo, idoneum cultum, & tempus demonstret, ita vt simplici inspectione, & obseruatione coniici possit. Nos paucis & pespicuis rem aperiemus. Ex syluestrium plantarum inspectione, quæ sponte naturæ nascuntur, obseruare licet. Radix vnica, simplici stylo prorepens, profundum solum deposcit, vt cupressus, pinus, pyrus, & esculus, nam quantum corpore eminent, tantũ radice descendunt. Quæ vero breui, contorta, & per summa cespitum vaga, pauco contenta est, vt olea, prunus, punica malus. Quæ gracilibus fibrillis innititur, vt in villos, stamina, vel tenuissima filamenta abeat, solutam & tenuem terram exposcit, quo facilius eam subire

bire possit, vt atriplex, blitum. At dura & solida, duram solidamq;. Quæ à caudice lata in mucronem se diffundit, vt cuspidatus cuneus videri possit, macerias, & diruta ędificia quærit, saxotumq; interuenijs depacta vjuit, saxifraga dicta. Vt morus, ficus, vlmus. Arbores ad germinationem propetantes, vt amygdala, persicus, præcox, & armeniaca, quę Ianuario florent, primis æstiuis imbribus plantantur, quæ serò, vt morus, poterimus serius serere, vt vitis, & malus: oportet enim sub terra aliquantisper lateant, vt solo vniatur, & concipiant, & quæ intermedio tempore germinant, poterunt intermedio autumni, & veris plantari. Frumentacea, quæ ieiuno aspectu, & macilento sunt, pingui veruacto gaudent, & fœcundo lætamine. Ieiuna plus cibi optant, sicca corpora largum & pingue alimentum desiderant, sicco & macro nil vtilitatis hauriūt. Sic ieiuni & macilenti homines pingui cibo delectantur, vt colore, & viribus proficiant: & in arboribus cęteroquin reapse idem. Auerruncandam se demonstrat herbam, quæ vitium, & importuna comes segeti est. Caduci palmites, qui vbi terram attigerint, radicantur, iterumq; nascuntur, repleturi omnia, nisi coerceantur, vt vites, se propagari velle fas est credere. Ea inseri flagitant, quæ abortus & degeneres fructus ostendunt. In insitione ea coalescūt, quibus eadem corticis natura, quæq; pariter florentia eiusdem horę, germinationem, surculorumq; societatem habent: nam quotiens humidis repugnant sicca, & mollibus corticum duri, difficillimè concipiunt. Quæ densiori libro vestiuntur arbores, quia ex terra copiosum humorem fugunt, emphyllismon desiderant, vt ficus, olea, cerasus: aliter cum surculus intra corticem, & lignū adigitur, corticis fascia disrūpitur. Quæ tenui cortice iunguntur, foris exuccæ, pauciori humore contentæ, tanquā relicto cortice humor in interiorem medullam se receperit, vt vitis, citrea, encentrismō quærunt, & in nutritijo parentis sinu aduenam surculum alunt. Quibus labat humore nimio cortex, ac subest pinguis succus conuenit enophtalmismon: gemmam enim ex alia sublatam includunt, & in mollibus corticum lectis blandè recipiunt, & viuaci compage coeunt. Quibus detruncata brachia non renascuntur, denegata est insitio: nunquam agricolis conspecta est cupressus, picea & pinus, quæ alienos partus aluisset. Resinam & picem collachrymantes, reliquarum inoculationis, & insitionis consortiū aspernantur. in picea & pinus nunquam insitus termes comprehendit. Putationem illę arbores quærunt: quæ nimia fœcunditate exhauriuntur, vt vitis, coercetur enim eius luxuries putatione, eodem modo quę lasciua ramorum petulanita sylvescunt, vt oleæ. Quę attonsione verò lęduntur, nil adimendum suademus. Quę aquosos & magnos breui temporis interuallo fructus producunt, paludosis, & opacis gaudent, vt pepo, cucumis, cucurbita. Quæ magno turgentes volemo, longiusculo tempore, vt cotonea, citria, & mala humidis, vel quæ irrigari possint. Quę minusculos, vt lotus, cornus, palma, montes & sterilia loca. Flores hilaris aspectus, & venustę elegantię vt rosæ, apricari gaudent, tristis & luridi, opaca loca sectantur, vt buxus, cupressus, solanus, & similia. Quæ quia operi huic dicato copiosè tractauimus, omittemus, sufficiat aliqua delibasse, vt ostenderemus similitudine, & sui forma omnia internas dotes demonstrare.

HOMINI, QVAE EX PLANTIS, EIVSQVE PARTIBVS humana membra mentientibus oriantur commoda. Cap. XII.

SED quia hæc similitudo vaga, multiplex, & in magno est ambitu, ne perplexa, aut magnopere confusa recensione legentium animos perturbemus, tabellam partitionis solitam subdimus, vt & memoriæ breui compendio consulatur, & rem paucis, & perspicuis in concinniorem seriem digeramus. Occultæ igitur plantarum proprietates similitudine demonstrantur, primo animantium, mox inanimatorum, Dicemus primo animantium, videlicet hominis, quadrupedum, volucrum, piscium, & reptilium. Homini suis

ni suis similitudinibus non solùm humanos artus, quibus medetur, sed morbos, nec solùm suis partibus, vtpote radice, trunco, fronde, flore, fructu, & semine, sed suis actionibus, & moribus, vt frondes retinendo, abijciendo, sobole, numero, pulchritudine, & deformitate, & vnà mores & actiones animalium. Inanimatorum sunt stellarum, metallorum, gemmarum, & lapidum dotes. Primo recensebimus, quæ humani corporis artuum similitudinem habent, nec solùm partes, sed partium partes. Plantarum humores in alimentum assumpti, eosdem humores augent, vt pituitosi pituitam, biliosi bilem, ijdemq; in medicamenta recepti delegatam vim habent eosdē trahendi. Atriplex, cuminum, ammi liquore flauo liuescunt, continuo esu, & vsu bilem augent, morbum regium & pallorem inducunt, eędem atriplex, cuminum, & eiusmodi suopte ingenio flauam bilem excernunt, & icterum curant. Atri plantarum colores, choleram augent in tantum, vt dæmoniaci videantur, vt brassica, thymum, papauer, hyoscyamus, morbosq; induennt atræ bilis alumnos, quorum deiectionem moliuntur earundem herbarum succi, vt brassica, epithymus, veratrus nigra, & madragora. Albam pituitam inducunt, eliciuntq; albiflorę plantę, ocymum, elleborus albus, sambucus, & daphnoides. Quæ sanguineo succo madent, sanguinem purgant, vt rosa, centaurium, rhabarbarum. Menses inpprimunt, & vulnerarię sunt, morus, punica, cisthus, polygonon. Sic misti coloris plantæ mistos humores tollunt, vt parthenium melino flore per ambitum albo, pituitam & bilem educit, casia rubra, carne nigricante, sanguinem à retorrida bile expurgat, vel flauam, quæ in atram degenerauit. Lactuca, sonchus, tithymalus lactuosæ sunt, lac prouocant, & genituram adaugent. Ad alopeciam valent capillares plantę, adiantum, trichomanes, & polytrichon Apuleij. Carnosæ, lignosę neruosęq;, vt bulbi, abrotonum, & poterium, carnem, ossa & neruos augent, sanantq;. Quæ externos artus referunt, vt orchides testiculorum speciem præseferentes, sunt veneris incentiuæ. Digitis hermodactyli medentur, qui digitati sunt. Quæ internos, ad cor valent, citrium, nardus montana, & antitora, labantesq; sensus reficiunt. Ad lienem asplenum, quod, eū absumat, ad pulmonis vlcera pulmonaria, ad tracheā arteriā casia, ad mulieris vterū, aristolochia, ad vesicam solanum haliacacabū, & maiora, quę tertio libro continentur.

QVOD PLANTAE, QVAE ANIMALIVM PARTIVM REPRAEsentant similitudinem, eorum virium compotes sunt. Cap. XIII.

SVNT eędem, quę similitudine non hominum, sed animalium membrorum effigiem repręsentant, vt eorum virtutum compotes intelligantur. Hic accuratius curam impendere decet, hinc ex abstrusiore naturę penu plantarum proprietates, & diuitiæ promuntur. Diximus in priori Physiognomonia, quod quemadmodum homo solus animalium omnium mores habebat, fortis vt leo, versipellis vt vulpis, luxuriosus vt ceruus, conuitiator vt canis, sic cunctorum animantium morbos patitur; laborat enim quartana vt leo, alopecia vt vulpes, luxuria vt ceruus, rabie vt canis, ob id artifex natura animalium membrorum in herbis ostentauit figuras, vt perdisceret omnium miserrimus homo, quomodo suis morbis opem afferre possit. Nos in hac Phytognomonica merum, & verum dogma sectabimur, quo in Physiognomonicis vsi sumus. Diximus propria signa in vestigando primas partes sibi vendicare, & propria esse signa ex animalibus desumpta, quæ cum passionibus retro commearent, mutuoq; conuerterentur, vt cui signū competat, eidem & effectus, & cui affectio, pariter & signum, & quę signis vacent, & effectibus vacent. Exemplum attulimus. Ad disquirendum proprium fortitudinis signū, considerauimus animalium genus, cui in vniuersum ea insit passio, vt Leonum generi, post alia animalium genera, quæ non vniuersè, sed peculiariter eandem passionem patiantur,

tiantur, vt equus, taurus, aper, vrſus, mox ſignum conſiderandum, quod leonino gene
ri nunquam deſit, & alijs particulariter, vt quæ fortia ſint, habeant, imbecilla verò eo
careant. Id erit extrema magna habere, quod ineſt vniuerſo leonum generi, & leo, tau
rus, & vrſus fortis, etiã extrema magna habent, & quibus ſignum id deeſt, ſint flaccida;
illud erit verum fortitudinis ſignum, præſertim cum illis artubus exerceatur fortitudo.
Ex his arguimus. Omne extrema magna habens erit forte. Ad canonicam noſtram re-
deundo, veſtiganda eſt planta, quæ aduerſus virulentos ſerpentium ictus prę̨ſtet. Pri-
mo conſiderandum eſt in plantarum familia, cui pręcipua dos ſit ſerpentum morſibus
mederi, & quum ad pręſens non ſuccurrat dignius, ſit ruborum ſpecies. Mox alia veſti-
ganda ſunt genera, quæ non vniuerſaliter, ſed particulariter ea virtute muniantur, vt
pyrus, & olea, mox nota contemplanda in rubo, quam omne genus poſſideat, & quę
alijs inſit, quibus illa virtus, & illa erit vncas, & hamatas ſpinas habere viperarum,
aliarumq; ſerpentum dentes exprimendo, quibus mordendo venenum infigunt. Ru-
bus maxime ſenticoſa eſt, pyrus & olea ſpinis carent, quę gnauiter cõtra venenum ope-
rantur, at oleaſter, & pyraſter ſpinoſiores, & valentiores in operando ſunt: & ſpinoſæ
herbæ contra venena ſunt, vt tribulus, paliurus, rhamnus, ſpina alba, chamæleo albus,
ſmilax aſpera, eringium, & carduus benedicta, quæ non ſolùm, ad ſerpentum ictus,
ſed rabidi canis, ſcorpionis, phalangij, & aliorum. At ne in ſignorum electu decipia-
mur, ſi inſit vni animaliũ generi duplex affectio, geminumq; ſignã, cui affectioni quale
iudiciũ conueniat, doceamus, & tunc in leone exemplum attulimus; qui duplici affe-
ctu præditus, fortitudine ſcilicet, & liberalitate, & duplex ſignum præferebat, extre-
ma magna, & latam frontem, vtrum elata frons magnificentię, an fortitudinis peculia-
ris nota erit? hac vtendum regula illic monuimus. Oportet animalia conſiderare tau-
rum, equum, & vrſum, aliaq; robuſta, quæ ſi magna habere extrema nouimus, & muni
fica non ſint, neq; elatam frontem habeant, elata frons liberalitatis potius, quàm robo
ris præcipuum argumentum intelligitur. Aſpicienda ſunt quoq; alia animalia, quæ mu
nifica ſint, & elata fronte perambulent. Hac eadem methodo in hac noſtra Phytogno-
monica vtemur. Ceruum febribus, & veneno mederi nouimus, ne veſtigantium inge
nia diſtorqueãtur, vel anceps animus remoretur, vtrum phyllitis, quę ceruinam lin-
guam effigie repræſentat, ſit contra aculeatos venenoſorum ictus, an contra febrium
circuitus? contemplabimur alias cerui partes, & videbimus inter alias partes cornua in
eo multum ramoſa, & ſpectabili raritate viſenda, conſiderabimus an alia quoq; ſit her
ba, quæ ceruorum cornua imitetur, & eos ſanet, quos ſerpens momorderit, & febres
inuaſerint, cum præcipuè cerui cornua contra venena exiſtimentur. Ad manus vene-
rit cuminum folia habere diſſecta, ramoſa, capillacea, acuta, ex aduerſo alterno ſitu
exorientia ordinata ſerie, in faſtigijs ramoſa, & dotes contra venena poſſidere non cõ
temnendas: ex hoc cuminum veneni antidotum, & phyllitim ad febrium ambitus præ-
ualere, quum videamus non ſolum cuminum, ſed ferulacea omnia eodem foliorum
habitu cornua ceruorum imitari, vt fœniculus, ferula, peucedanũ, galbanum, euphor
bium, nec ab hac forma abhorret melanthium ſylueſtre, & eoſdem vſus præſtare. Ex his
igitur quoniam ſcorpionem ſuis radicibus imitantur thelyphonon, cynoctonon, &
aconiti ſpecies, ideo eorũ morſibus medentur. Serpentes radicibus ſuis quercus, biſtor-
ta, & vulgaris ſcorzonera, & earum venenis opem ferunt. Muſcas, & papiliones flores
cynoſorchidum, & leguminum ad fœcunditatem valent. Sic polypodium ad polypum,
& pſyllion ad pulices. Maculoſas ſerpentum pelles oſtendunt aron, dracunculus, ariſa-
ron, & anguinum allium. Squamas pinus, picea, & eringium & præſtant ad earum ve-
nenum. Ex ferinis artubus demonſtrãt viperarum caput echion, antirhinon vituli, cy-
nocephalon canis. Caprarum cornua tragoceros, bouis buceros, galli criſtas alectorolo
phos. Murium aures myoſota, leporum dictamnos. Suillos oculos hyophtalmos, & ca-
num cynopſis. Luporum os iris, & draconis dracunculus. Bouis linguam buglossum,
carnis

canis cynoglossum, auis orneoglossum, & cætera, quæ à linguarum formis nomen au-spicantur. Serpentum dentes senticosę herbæ, vt diximus. Mergi collum smilax aspera, testiculos canum cynosorchis, asini veretrum lilium, scorpionum caudam flores heliotropij, pastinacæ piscis, siue trigoni caudam pastinaca radix, equi caudam equisetum, alopecuros vulpis, leontopodion leonium pedem, lagopus leporis. Aparine viperarũ conceptum imitatur, citrium, arbutus & iuniperus superfœtationes leporis, quorum virtutes mutuæ sunt, vt latius quarto volumine referentur.

PLANTAS PARTIVM SIMILITVDINE HOMINVM morbos, quibus medeantur ostendere. Cap. XIIII.

RESPONDENT & plantæ suarum partium similitudinibus humanis morbis adeo vero similibus, vt verisimiles coniectentur illi morbo pos se opitulari, idq; dupliciter, vel morbos simpliciter figurando, vel earũ ægritudinibus, quibus affliguntur, afflicto homini posse subuenire. Ad id exequendum sedula inspectione plantarum partes introspiciendæ sunt, radix, truncus, folium, flos, fructus, & semen an parilitate aliqua morbos ostendant. Exempla erunt. Plantę vineum succum pressu remittentes obsoleti coloris, capût temulentia feriunt, onothera, cyclaminus, mandragora, contra purpureum succum hilarem fundentes, auertunt, vt rosa, iris, myrtus, viola. Faciei maculas abolent plantæ maculosæ, arum, ranunculus, persicaria, quæ prorsus maculas refertũt, squamosæ squamas, vt scabiosa, morsus diaboli, chamæleon. Vulnerariæ sunt perforatæ omnes, hypericon, & gentianæ species cruciata dicta. Glutinosæ plantæ ad vulnerũ vnguina eximiæ vires, consolida maior, viscus, aquifolium. Quartanas, & tertianas tollunt quadrati & trilateri caules. Noctiuaga animalia ad hebetes oculorum acies, & nyctalopiam valent, capra, canis, bubo. Quorum oculi confossi renascuntur, nullum remedium præstantius opinamur ad vulnera & cicatrices oculorum, hirundo, palumbus, lacertus. Lapideæ duritiei semina, lithospermon, lachryma iobbea ad deturbandos calculos nunquam satis laudata. Scrophularia, quæ tuberculis, & papillosis capitulis scatet, & arum minus tonsillas, & hęmorrhoidas mulcet. Conducunt & arborum vitia hominum morbis. Longæua animalia & plantæ æquęuam vitam largiuntur, olea, palma, pinus, coruus, cornix & serpens. Contra ex putredine nata vitæ officiunt. Pingues ad saginam valent, olea, pinus, nux, sus, hœdus, lacertus. Ad maciem inducendam, macilenta omnia fraxinus, cancamum, lepus, & lupus piscis. Ad sphacœlismum cicer, ad vermes laurus, lupinus, cicer. Quæ supra ramos & frondes contra naturæ ordinem excrescunt, humanorũ artuum excrescentibus partibus medentur, vt agaricũ. Quæ caudicis scissuras substinent, ad cicatrices & vulnera certissimo experimẽto vtilissimę, oleæ vlmus, & resiniferę. Quæ corticem abijciunt, ad cutem deglubendam, & squamarum vitia vitis, & resiniferę. Gummosę plantæ ad gummi eximium exudant medicamen, prunus, persicus. Exudantes, & lachrymosę ad lachrymas & sudores valent, thus, myrrha, & maiora, quę quinto libro exequi pollicemur.

QVOD EX ACTIONVM SIMILITVDINE PLANTARVM vires nancisci possumus. Cap. XV.

NEC solùm facie morbos ęmulantur, sed hominum, & animalium cæterorum actiones referunt, ex quibus strenui rerum abstrusarum venatores multa possunt conijcere. Actiones plantarum vocamus nascendi, florendi, concipiendi, prolificandi modum, ne id controuersum philosophis relinquam, nec non considerando tempus, numerum

motum

motum & eiusmodi similia, quæ plura sunt, quàm doceri, aut scribi possint, nos aliqua exponemus, quorum exemplo exquisiti vir ingenij poterit quamplurima inuestigare: nam si omnia superaddere ausi essemus, in immensum excresceret opus. Prolificę plantæ quę iuxta radicum stolones in numerosam sobolē emittunt, nobis proli famulātur, vt chamęriphes, asparagi, cratęogonum,& bulbi. Contra radices nepotum exórtes, vt abies, pinus, cedrus fœtum perimunt, etiam in vtero parentis. Herbę caule, flore, fructu orbatę, admonent hominem maximè diras esse ad atocia, ceu populus, salix sabina, & hemionitis. Multiferę plantę fœcunditati mulierum conducunt, vt quercus. Arbores quę alijs arboribus sterilibus præstant, vt concipiant, ad steriles fœcundandas valēt, vt ficus & palma. Pulcherrimę plantę si ad pulchros filios procreādos valeant, non tam nescio, quam facile credo, vt palma, crocus, eliochrysos. Herbę quæ saxa suis radicibus terebrant, frangunt&q;, ad calculos frangendos insignium sunt virium, vt vix aliam reperias, quæ id magis præstet: sic omnes congeneres cosimilis virtutis. Tempus obseruare refert, quo florem, vel fructum præmonstrant plantę, nam morbis eo tempore inualescentibus conueniunt, officioso naturę munere, remedium demonstrantis, & formidinis tempus præmonentis, vt dracunculus, & fraxinus, serpentum morsibus impositæ opiferæ: adèo serpentes fraxinum procul fugiant, vt ne matutinas, occidentesùe vmbras attingant, & ad primas serpentium vernationes exerit se terra dracunculus & cum ijs in terram conditur, ne omnino occultato eo apparet serpens. Scolymus eo tempore floret, quo mulieres libidinis auidissimæ, & viri ad coitum pigerrimi. Obseruanda sunt loca, in quibus aliqui vigent morbi, nam ibi & remedia connascuntur. Africa serpentum feracissima, fert aromata. In Argo copia scorpionum, ibi locusta nascitur aduersus scorpiones insurgens. In occidentali India gallica lues, ibi & guaiacum lignum nascitur. Vnumquodq; animal sui veneni remedium affert. Stelliones à demorsis deuoraræ sanant. Crocodili adipe in vlcus instillata, suo ipsius veneno medetur. Scorpio, draco marinus, & pastinaca, dissecti, & impositi plagis opiferi. Ex pulchritudine, & deformitate plantarum conijcimus salutares, aut noxias cum res, rosa, lilium, iris nobis argumentum præstant quamplurimis pollere virtutibus, contra cicuta, aconitum certissimę internecionis causę. Prosunt & odores aliarum virtutes, geranium odoratum, rosa alba, & alia moschi animalis odorē æmulantur, cordi & cerebro subueniunt, vt animal ipsū. Hirculus herba, & saxifraga hircina, & alia hirci odorem referunt, luxuriem proritant, vt hircus. Cumulatiora sexto libro dabuntur.

PLANTARVM, ET ANIMALIVM MORES *quomodo conijciantur.* Cap. XVI.

PLANTAE, vt animalium actiones, sic & mores repræsentant, sed vt morum, ita & virtutum compotes sunt. At oportet prius animalium vires perquirantur: nos vires ex moribus perquirimus, ac ne fallamur in eorum perquisitione, cum difficilius sit plantarum, & animalium mores inuestigare, quàm earum partium similitudinē cognoscere. Traditur à nobis modus, quo facile, vt spero, animalium vires possint inuestigari, immò & quæ ab antiquis reperta & tradita vera ne, an falsa sint, ad trutinā expēdere possimus & alia infinita reperiri possit. Idq; non alia ratione quàm eorum moribus, & mores tum ex apparentibus, non internarum, externarumq; partium anatome cognoscuntur: nam summus opifex animalium corporis partes ad eorum functiones explendas, accomodatas fecit, vt suos mores facilè possent exequi. Mores vocamus ingeniosa, vel hebetia esse, vigilantia, & somniculosa, loquacia tacita & eiusmodi similia. Elephas, ceruus, simia, & psittacus, discendi facilitate præpollent, memorię conferunt, obliuionem fugant, & ingenio fauent, contra mures, arietes & asini ad imperitiam,

& indocilitatem inclinant. Vigilantia, vt cancri, alcyones, luſciniæ vigiliam afferunt, ſomniculoſa ceu lepus, ſus, herinaceus, vrſus alliciendo ſomno propinantur. Quæ ſomniant, inſomnia nobis mouent: vt lepus, ſimia, & arietes, & interdum vera. Canora & obſtrepera ad loquacitatem, vt anſer, gallus, canis. Et quæ noctu vocalia, valent vt in ſomnis patrata narrentur, vt rana, anſer, luſcinia, bubo. Contra lupus, rubeta, teſtudo aphona, taciturnitatem inducunt. Fortiſſima, vt leo, draco, gallus fortitudinem. Iracunda vt canis, vrſus iram accendunt. Præterea ſunt diſſimilitudines, & mutua quædã naturarum odia inter res ſurdas, etiam ſenſu carentes, vt lapides, herbas, & animalia, adeoq; cæcis flagrant diſcordijs, vt vires ſibi impediant, & refrenentur: contra ſunt & pares ſubſtantiarum ſimilitudines, vt veluti inito quodam fœdere non renituntur, ſed vltro ſe porrigunt, vt amico ſtuantur conſortio, quæ Græci antipathian, & ſympathiã vocant, nos plantarum & animalium mores dicimus, ex quibus mirificę vires indagantur. Ceraſtem horret elephas, ob id ſerpentes medentur elephantiaſi. Equi odio habent lupos, medentur lupi anhelofis, qui morbus equos afligit. Mutuo inimica ſunt ſerpens, & herinaceus: herinacei caro à ſerpentibus morſis ſuccurrit, & ſerpens partum occurſu vitiat, vt illico parere cogat, cum echinus pariendo cunctetur. Attagenæ ceruum amant, cuius cerebrum luxuriem mouet, quo morbo cerui obnoxij. Vlpes cum ſerpente amicè degit, vtriuſq; caro ad elephantiam ſalutaris. Vitis braſſicam perhorret, ob id ebrietatem propulſat litu, & potu. Sunt & alia naturæ prodigia, quæ ſeptimo libro deſcribentur, ne diutius lectorem moremur.

MASCVLAS ET FOEMINEAS VIRES A MARIBVS, ET FOEMINIS plantis coniectari. Cap. XVII.

ELIQVVM eſt vt à maris & fœminę partium ſimilitudine virium ſigna auſpicemur. Naturę enim diligentiſſimi perſcrutatores omnibus ferè tùm arboribus, tùm herbis vtrunq; ſexum diſcriminarunt: nec pauca animaduerſione, ſcituq; digna ex plantarum ſexus dignotione pericli tantes edocuere. Nam quemadmodum in humana Phyſiognomonia ex ſexuum partium diſcretione internorum morum maxima pendebat notitia, ita & in hac Phytognomonica non ſine magna naturæ benignitate in aliquibus diſtinctius, in aliquibus incertius plantarum ſexus diſterminatur. Eſt enim fœmina natura imbecilla, minusùe robuſta, ideo fœminęę herbæ minus potentes, in fœminarum medicamenta veniunt, maris robuſtior, ob id maſcula planta, quæ multo vegetiores vires habet, maribus conuenit. Ad vuluarum præſidia fœminęę plantæ multa præſtant commoda, maſculę ijs noxię. Hippocrates mercurialem fœminam, quæ teſticulis caret, miris laudibus in mulierum vſum prædicat. Ad hunc modum medicorum nemo nouit ad ciẽdos menſes, ſecũdasq;. At quia magnus philoſophus, alumnus Theophraſtus, eorumq; ſequaces in ſexus diſtinctione nimis ſupinè loquuti ſunt, nos ex animalium Phyſiognomonia hoc modo diſtinguemus. Mas procero corpore præditus eſt, robuſto, oſſoſo, neruoſo, coſtis validis, brachijs, & manibus articulatis, carne duriori, ſicciorię; hirſuta, cute aſpera, colore nigriori, validus in operando, & rectus. Fœmina contrario modo ſe habet, corpore paruo, carnoſo, pingui, & glabro, in quo neq; nerui, oſſa, aut venæ apparent, colore albo, fœtificans, viribus imbecillioribus, & doloſa, fraudulentaq;. Sic in arboribus fruticat mas corpore celſiori, ſicco, ramis denſis, validis, lignoſis, neruoſis, nodoſiſq;, fractu contumacibus, ligno coloratiori, cortice ſcabriori contecto, fructu pauco, vel plerũq; ſterili, aſperi ſaporis, odorato, tardè creſcẽs, & tandem magis ad ſylueſtrem habitum accedens, validis viribus, in operando firmis: contra verò fœmina arbore breuiori contenta, latiori, pinguioriq;, ligno laxo, imbecilli, mollicello, enodi, eneruі, fragili, excolori, læui cortice, hilariq;, fructu magno, pulpoſo,

poſo, inodoro ſaporis veſci, & tandem habiru corporis comptiori, floridioriq; ad vrbanum & mitem accedenti, & in cultis prouenienti, viribus effœtis, non firmis, conſtantioribusq;, & quæ ſępiſſime fallanr; ſed fructu fœcundiſſima, celerrimè creſcens, & ſeneſcens. Cum enim corporis rextus laxior, & humidior (quaſi imperfectum genus) facilè creſcir, ſeneſcitq;: imperfecta enim minus operoſa, citius opus abſoluunt, & incrementa capeſſunt, in mare ſterilitatis cauſa denſitas eſt, quæ non tranſmittit, & nimio robore, quo alimentum trahit, ſibi conſulit, & ſibi ſoli viuit, & ſuccum omnem in ſua cōmoda conuertit, quū natura vtriq; parti ſatiſfacere non poſſit, & augmento & generationi, generatio enim partem ſuperfluam alimenti deſiderat: fœmina autem alimentum non per ſe abſumit, ſed fructibus impertit, quia imbecilla eſt ex Theophraſto. Mas in alio genere concipit, mulier in ſe ipſa, planta in ſe ipſa concipit, & generat, quæ fœmina eſt. In animalibus quamplurima ſine mare concipiunt, de channe traditur, & le poribus vtramq; vim eſſe maris & fœminæ, & de alijs, vt dicemus. Ex his arbor durior, rigidior, macilentior, hirſutior, quę fieri cœperit, maſculeſcere dicitur, naſcens præcipuè in ſabuletis, ſaxoſis, ruderibus, & apricis locis. Sic quæ mollior, latior, pinguior, glabriorq; euadit, effœminari dicitur, in pinguibus, lætamine ſaturatis, humidiſq; terris, vmbroſis, vt de napis, raphanis, alijſq; græci pariter & latini ſcriptores ſępius vſurpant: & iam fœminas in mares mutatas multas legimus. Sed videamus num maiores his ſubſcribanr. Theophraſtus marem tileam à fœmina differre omnimodo dicit. Nanq; materies maris dura, nodoſa, rufior, & odoratior, cortice quoq; craſſior, ac detractus inflexibilis, nec ſemen fert, aut florem. Fœmina craſſiore arbore, materie candida obſequentiſſima, ex qua cunæ fiunt, atq; ciſtæ, florem & ſemen affert. De quercubus verò loquens. Arborum vniuerſarum quo ad genera ſigillatim accipi poſſunt, plures ſanè differentiæ intelliguntur, publica tamen, qua fœmina, maſq; diſtinguitur, quarum altera ſterilis, altera fructifera, vbi ambo fructifera, meliorem fœmina præſtat. Peculiare ſago, & haliphlœo quod in genere virili glādes poſtrema parte lapideſcūt. Quercus fœmina corpore neq; erecto, neq; excelſo, ſed in orbem comat, torqueturq; in alas, crebro ramorum ſinu caua, glans ei dulciſſima. Cerrus in genere roborum, mas excelſo corpore, materie robuſta, glans amariſſima, nunquam in cultis naſcens. Ex arundinibus armamentaria ab alijs diſtat præſtanria nutritionis, quippe pinguiorem, carnoſiorem, & in totum facie fœminæ laſciuiorem ſpectari, & folium maius & cādidius habere, & minus lanuginis, & eſſe, quæ omnino glabræ ſint, quas ſpadonias dicunr. Spiſſius mari corpus Indi tradūnt, fœminæ capacius. Mas cornus corticem habet neruoſum & renuem, caudicem non minus craſſum, materies ei excors, totaq; ſolida, vt cornibus ſpiſſitate non abſimilis reſpondeat, fœmina caudice fungoſo, virgulis fruticat, infirma, hians, mollis, medulla prægnans, fiſtuloſa & inutilis. In Ida mas ſterilis, fœmina fructifera. Plinius nulli manifeſtius ſexus, quàm palmis, nec ſine maribus fœminas gigni confirmat, circaq; ſingulos plures nutare in eum blandioribus comis, illum erectis hiſpidum, afflatu, viſuq; ipſo & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore exciſa viduas poſt ſterileſcere fœminas, vt coitus eius ab homine ſit excogitatus. Ex maribus flore, atq; lanugine, interim verò tantum puluere inſparſo fœminis. Dum maſcula floret, ſpatham abſcindentes ſuper fructum fœminę decutiunt, illa eo aſperſu ſuos fructus nullo pacto amittit, vnde ſit vt biſario adiumento mas eſſe fœminę valeat: fructiferam enim fœminam vocant, quod veluti coitus eſt. Haud ſecus de ficu & caprifico dicendū. Eſt enim caprificus in genere mas & ſylueſtris, ficus nunquam matureſcens, ſed quod ipſe non habet, fœminis rribuit, nam ſuis fructibus fœminæ circumpoſitis, facir vt matureſcat ſuos fructus & non labantur: ideo in ficcis campeſtribus permittuntur ad rationem venti, vr flatus feratur in ficus, vel eius fructus aliunde allati, & colligati, inijciantur ficui. Caprificus lactis minus habet, robuſtior, ſpiſſior, fructuq; infœcundior, ac diuturnior vita, multoq; fico validior, nam tauros quoſlibet feroces collo earum ramis

alligatos mirabili natura compescit. Sed vires inuestigemus. Mas plerunq; conceptus disperdit, fœmina verò ad conceptum valet. Aristolochia fœmina rotunda radice, ad vuluarum, & partuum remedia præstans, vnde nomen adeptã, mas longa. Myrtus mõtana nigra matis nomen habet, domestica candida in cultis nascens fœmina, procidentiæ & vuluarum fluxionibus vtilis, mas multò validior. Longum rapum mas est, rotundum fœmina, illud venerem concitat, validiusq; est medicamentis, fœmina alimentis idonea. Est cedrus mas, & fœmina, laurus, cupressus, & sabina, in quibus mares steriles & ad disperdendum conceptum valent, fœminę fructiferę. Phyllon Crateuę & Theophrasti, siue mercurialis vulgata, mas qui testiculis insignitus, ad mares generandos valet, fœmina ad fœminas. Artemisiæ duo genera, vnum lætius, habitiusq; folijs latioribus, quod fœminam dicimus, alterum vnicaule, folijs tenuibus, colore flauo, ad remedia fœminarum perceIebre ex Regina Artemisia. Distingunt in pœonijs sexum ad muliebria vsitatissimæ. Altea maris formam sibi arrogauit, malua fœminæ, folia hirsuta, caule maiori, syluestrioremq; præseferens habitum, ad muliebres vsus præcipua. Vrticarum asperior altera, syluestrior, nigriorq;, altera non æque aspera: quam fœminam dicunt, ad menses, ad procidentes, & patefactas vuluas valens. Ex verbascis fœmina folia maiora latiora, candidioraq;, caulis subhirsutus, flos albus, ex luteo pallescens, nascẽs in campestribus, mas niger, angustis folijs, caule tenuiori, nigrioriq; folio. Aetites fœmina lapis intra se & velut in aluo habentem argillam suauem, candidam, ipsum friabilem, prægnantibus, & parientibus mulieribus maximè valet, non ita mas. Cætera omittimus putantes hæc sufferctura.

QVOD MOTV, COLORE, ALIISQVE FIGVRIS PLANTAE SYderum, metallorum, gemmarum similitudines gerunt, & earundem virium consortes sunt. Cap. XVIII.

Eferunt & plantæ forma, colore, alijsq; qualitatibus syderum similitudines, & si non explent, saltim tamen adumbrant, nam si aliter possent, aliter quoq; demonstrarent, quorum facies & vires imitantur. Ex quibus strenuus perscrutator quæ hucusq; incerta ratione, & naturæ abdita maiestate latuêre contemplando, non vana spectatum se confitebitur. Solares herbæ vel forma, quod eius flores in centro bullatum glomerulum, quasi prominulum vmbonem habeant, foliolis ordinata serie in ambitu cingentibus, vt radiati videantur, vt oculorum, vel solaris faciei effigiem concinnent, vt chrysanthemo, & anthemidi. Sic enim colore, quod vt sol flauo colore coruscent, vel quod solis cursum sequantur, solsequiæ dictæ, vt ricinus, heliostrophon, helioscopius, & serides. Vel quæ occidente sole contrahantur, & in aquis condantur, & mane, quasi solaris cursus prænunciæ emergant, & ad ortum oscitent, vt niliaca lothos. Vel quæ sub solis circulo nascuntur, vbi maximè viget, & feruet, in Africa, vt aromata, quia sol syderum princeps, ideo hæ omnes cordi viscerum principi valdè magno emolumento famulantur, calideq; & siccæ temperiei sunt. Lunares herbæ sunt, vel albifloræ, vt allium, amaracus, œnanthes, dictamnum. Vel quæ rotundifoliæ plenum orbem humentis Lunæ repræsentant. Vel quæ lunato, siue in cornua sinuato, vt lunaria minor. Vel quibus in flore, folio, & caule nigricant sordes, vel candicant maculæ, vt videantur notas imitari, quæ Lunæ faciem inhonestant, vt cyclaminus. Vel crescendo & decrescendo eius vices indicant, & contrarias etiam, vt cępa, quæ Luna crescente tabescit, & decrescente gliscit, & ob id Pelusiotę Aegyptij cępam non edendam sanxerunt. Vel quod crescente luna singulis diebus flores promant, minuta verò deponant, & ad easdem vices redeant. Vel quod siliquæ argenteo colore splendeant, & lunaris luminis repercussu noctu flammulentæ videantur, vt Lunę lumen referant, vt in lunaria

græca vocata, & selenitide lapide videre est. Vel quod noctu flores aperiantur ad plenam orbis lucem, eaq; silente condantur. Vel quod spumam, vel spumæ effigiem floribus, folijsq; ostentent, vt in eorum ore videre est, qui lunari morbo laborant. Hæ omnes agnatione & participatione lunaris virtutis vulgatæ commendationis sunt ad comitiales, nam cerebrum roborant. Duobus enim maximis cœli luminibus duo maxima hominis viscera dicata sunt omnium astrologorum suffragijs, cor, & cerebrum. Aelianus aglaophotidis meminit, quæ interdiu delitescit, noctu lunæ instar igneo fulgore coruscat, & ad comitialem morbum commendat. Sed à re plantaria egrediamur. Eandem sortem metalla & lapides sequuntur, quippe aurum, quod solis lumen imitatur, valde cordi subuenit, sic argentum cerebro, & ad reliqua, quæ diximus valent, quæ omnia cumulatius in libro dicentur, quem de metallorum virtutibus priuatim me dicamur. Et hyacinthus cordi ex colore subuenit, quo solem refert, sic saphyrus melancholię, amethystus ebrietatem arcet, quia vinum æmulatur, ophites lapis ad serpentum morsum valet, quod

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum
Quàm paruis tinctus maculis Thebanus ophites.

Dionysij lapidis frustillum effractum, & in aquam solutum, vinum redolet, & ob id contra ebrietatem valet. Aetites lapis veluti prægnans, cum quatitur, alio in vtero sonante, grauidis continet partus, cum vuluæ parum tenaces, sinistro brachio adalligatus. Sed parturientibus è brachio amoueatur, & feminibus alligetur, vt sine dolore pariāt. Alia postremo libro describētur, nam & sexcētas, si licuisset, poteramus huc aceruare.

QVOD MISTAE PLANTARVM EFFIGIES MISTAS, ET CONtrarias sibi vendicent vires. Cap. XVIIII.

DIXIMVS de simplicibus, nunc de mistis plantæ formis, nam sicut ex humanis signis duplices hominum mores cognosci posse iam olim meminim⁹ reprobę naturę, quos nefarios & proditores dicebamus, vt quid velint, nolint nequaquam agnoscas, nec sibi satis constent, immò contrariorum sunt morum, pij, crudeles, auari, prodigi, timidi, occisores. Eosdem planè mores in plantis esse non refragabimur, nec solùm similes mistas, sed contrarias facultates, vt frigefacere, tepefacere, humectare, & reficcare, occidere, sanare, destruere, & opitulari, quas medici mistas & inter se aduersantes facultates dicūt. Ad id cognoscēdā scitote dici posse aliquod esse mistum, vel ex duobus naturis compositum, Vt animalia amphibia, siue duplicia, vt castor, quadrupes, & piscis, in terris & aquis viuens, vtriusq; qualitates retinens. In plantis exemplum habes in scorodroprasō, siue alliporro, ex allio & porro mista planta, cuius natura promiscua, temperatis in eo vtriusq; parentis proprietatibus. Vel dicimus mistum aliquod, quod vniforme & sincerum: sed ex varijs coloribus, odoribus, ne dicam saporibus, & formis conflatum est. Nobis ad has plantas cognoscendas, ea vestigia, & coniecturæ fauent, quæ ad duplicis naturę homines cognoscendos fauebant, videlicet calculi in oculis variorum colorum, & præcipue non communium, vt crocei igneis admisti, vel viridantes cęsijs, vel plures circuli pupillam ambientes cęrulei, & sanguinei, vel pupillarum orbes inæquales, vel orbes sordidi igneis maculis, & turbidis. Eadem ferè signa Phytognomon agnoscet in plantarum floribus, qui earum oculos pręseferunt, nam vbi colorum in eis misturam animaduerterit intermistam punctulis & lituris, quas lugubres literas vocant, vel frondes, radices, & caules versicolores, vel rubidis, fuscis, croceis, vel nigricantibus notulis descriptos, vel varios conspicient odores, vel aliquod insuetū, quod in alijs videre non est, quasi præter naturæ normam, poterit,

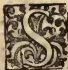
terit illicò proferre, non mistas solùm, sed inter se aduersantes vires ei inesse. Exempla apponemus. Lilium immaculati candoris, intus crocea filamenta, flos suauissimi odoris, folia nescio quid tetri, & virosi halant, mistas qualitates demonstrat. Magno centaurio flos purpureus ad cæruleum inclinatus, radicis succus flauus subrufescens, contrarias qualitates, & effectus præstat, colore flauo, caliditate, menses cit, & euellit fœtum ex vtero, & vulnera glutinando terrestris frigiditatis se participem notat, ex rufescente succo, & subcæruleo flore.

DE IVDICANDI METHODO, ET QVAE *signa præferenda.* Cap. XX.

ISCVSSIS iam multis indicijs magnopere accurata recensione, ex quibus plantarum non contemnenda commoda in lucem venirēt, nunc operæpretium est indicare, quæ in iudicando primas partes sibi vsurpent, quæùe post habenda. Diximus in priori Physiognomonia eas notas præ cæteris sibi principatum assumere, quæ ex proprietate proficiscebantur, & eę proprię erant, quæ ex animaliū partium collatione opportunè eas referebant, vt extrema magna haberе fortitudinem indicabant, quia leonis erant. Et apud nos alectorolophon gallinaceæ cristæ similia folia exerendo, ad venerea illicia præstare cognoscebamus. Secundo ea sequuntur signa, quæ humanas corporis partes mentiuntur. Ad exempla veniebāt adiantum, & trichomanes, quę rigidiusculis cincinnis, exilibusq; fibrillis capillorū faciē exprimebant & crines densos, crispos & pulchriores reddebant. Præterea quæ morbos significabant suis imaginibus, vt quæ saxeis seminibus, ad comminuendos calculos valebant, & propria dicebantur indicia, quod substantialem formam sequerentur. Sūt & aliæ notæ, quæ potius degeneres sunt, & manifestas qualitates indicant, forma, color, odor, sapor, læuitas, hirsuties, & similia, quæ ex locorum mutatione mutabantur, & pluries in longe diuersas, & fortasse contrarias commeabant. Sed meritò quispiam quæret, vt in humana Physiognomonia quęsitum. Vtrum signa firmiora essent, quæ ex vultu, vel pectore, dorso, an pedibus sumerentur? Diximus ibi ex vultu prima esse, & maximè ex oculis, mox ex pectore, inde ex dorso, postrema ex pedibus: eadem in hac nostra Phytognomonica obseruando, quia dignior pars semen est, ad quod natura pręcipuè intendit, vocat Theophrastus semen perfectissimū naturæ munus, & Aristoteles stirpes ad semen esse natas dixit, quia ad semen vsq; duntaxat veniunt, dein post fœturam arescunt, ideo firmiora signa ex semine petenda. Echium quia viperinū caput adeo argutis notis refert, vt ab eo nil diffideat, minimè vulgari experimento valet non modo à serpente percussis, sed eos, qui antea biberint, feriri non patiātur, immò & viperæ impositum torporem inducit, & necat. Alia signa ex floribus assumenda. Respondet flos oculo. Pulcherrimā in homine pars oculus, florem ad ornandum, formosumq; stirpium genus reddendum à natura liberalissimè donatum retulit Aphrodiseus. Oculi ex tenuioribus, & pellucidioribus corporis partibus compositi, quod transparentes sint, & flores ex tenuioribus, & purioribus succis, quia plerunq; transparentes sunt. Radix omnis ferè alba, frons viridis, truncus cortice intectus est, sola in floribus colorum mistura, & varietas; & in ijs solus succorum internorum mistura, & colores spectandi veniunt, & ex his abditæ vires conijciuntur. Et si in humana Physiognomonia dicebamus animam in oculis viuere, quia inde interni, & profundiores hominum mores cognoscerentur, & cogitationes; ita in floribus plantæ natura sedet, ridetq;, & inde veluti occultis verbis ęgris mortalibus vires referar, & abstrusarum rerum thesauros. Et si natura in vniuersa nostri corporis fabrica admirabilis est, admirabilior nempe in oculis; quippe paruo loco humores, tunicas, colores, & misturas composuit, vt diximus cęsios,

virides, caprinos, fuluos & varios, sic & in florum formatione stupenda videri potest, paruo in loco frondes, apices, stamina, & tam varios colores construxit, composuitq;. Est enim in his carbunculi tenuior ignis, amethysti fulgens purpura, est smaragdi virēs mare, est sulphuris ardens flamma, & cuncta pariter incredibili mistura lucentia. Sed quis de mirabili naturæ proprietate florum loqui potest? lasciuientis præsertim in tam magno gaudio felicissimi temporis vernæ hilaritatis? Sic signa quæ ex radicibus accipiuntur, eadem sunt, vt ea, quæ ex corde. Aristoteles eas vitę causas vocat, cum ipsæ plantam alant, & viuere faciant. Democritus tortas arbores ob id diutius viuere, propterea quia vegetiore radice fulcirentur. Quæ ad vitam faciebant, dicebamus notas ex ventriculo desumi, minima signa quæ ex frondibus, vt ea quæ ex capillis. Possumus & alia indagine scrutari. Prisci Physiognomones in humanis moribus perscrutandis, eorum vestigia ex ijs membris capienda dixerunt, quibus passio illa exercebatur, videlicet, quia cor iræ subiectum, iræ notas ex corde accipiebant, & priora esse ijs, quæ ex cerebro, capite, & alijs partibus: pariter & fortitudinis à brachijs, humeris, & pedibus capienda, quòd ijs membris palestris vterentur; haud secus in nostra Phytognomonica. Si humores nobis purgandi sunt, plantarum humores inspiciendi, ijq; assumendi, qui nostris similes. Si ad oculorum medicamenta sunt aliqua nobis ex plantis eligenda, ea ex floribus potius colligemus, quàm ex alijs partibus: quæ ad ventriculum ex radicibus, tandem, quæ ad semen, ex earum semine. Præterea memorari non obliuiscamur, quæ in humana Physiognomonia commemoranda erant. Vni signo non esse credendum, & præcipuè communi, sed plura circa vnum congruentia speculanda erant, vt ex multis in vnum congruentibus iudiciū proferetur, haud dispar difficultas in hac methodo, vt si accidat læuor in frondibus, non illicò inferendum humidæ qualitatis plantam, sed inspicienda natalitia loca, situm, & cœlum, his omnibus consideratis indicandum. Id postremo duximus admonendum eos, qui huic scientiæ strenuam nauant operam, vt exercitatissimi sint in plantarum dignotionibus, oportet prius extima facies cognosca tur, quàm interna occultarum facultatum, oportet enim illa cognitio anteuertat. Neq; quis vnquam eorum simplicium vires coniiciat, quæ nunquā aspexerit, sed vbi plantam manibus assumpserit, consideret primo integram, mox eius partes, quàm diligentissime, scilicet radicem, truncum, frondes, fructus & semen, deinde natalicia loca, situm, æther, vbi sæpius nasci solita sit: & tempus quo à terra pullulat, adolescit, fructificat, pullulādi, crescendi & fructificandi modum attentius perpendat: postremo vbi multa in vnum conuenientia contulerit, quæ coniecturam fulciant, tunc suum proferat iudicium.

EXEMPLA CONIECTATIONIS VIRTVTVM *plantarum.* Cap. XXI.

SED in hac virtutum disquisitione exerceamur, rosam contemplemur, & eius abditas dotes ex suæ extimę faciei inspectione venemur, principio manifestas qualitates, mox occultas proprietates vestigemus. Quia eius floris extrema foliorum rubescunt, vngues albescunt, & in medio crocea stamina videntur, non simplicis, sed mistæ qualitatis augurabimur. Rubedo igneæ subtilitatis, & caloris nos admonet, & stipticitatis, argumento, quòd si artificio aliquo extrahatur rubedo, ab ea odor, stipticitas, & operandi tenuitas abit. Albedo in vnguibus, & in alijs rosæ speciebus, frigiditatem, & aqueam humiditatem arguit, crocum calorem, eius natalitia loca sicca, arida, aspera, insolata, siccitatem & astringentiam. Sed ad interna descendamus. Sui pulchritudine, & decore cœlestem quodamodo maiestatem redolere videtur, ob id diuinis virtutibus pollere Didymus dixit. Præcipui in ea colores sunt, rubeus in frondibus, & croceus in filamentis, ex hoc soluendo, flauam bilem educit, & ab ea sanguinem expurgat, vel cōtra

febres ex bile exortas præstat ex Simeone Sethi. Croceus etiã staminis color est icteritię, & vrinę ciedę perquã accõmodus esse indicãt, vt ex Mesue habetur. Flagrãs flãmę rubor, igni sacro, non veteri, & inflãmationibus præcipuè stomachi subuenit. Cruentus color adeo, vt tinxerint Poetę ex vulnerato Veneris pede candidã adrubuisse, vel Cupidinis sanguine, ob id sanguinẽ supprimit, cruentas reiectiones sistit, & vulnerarijs antidotis admisceri solet, ex Dioscoride. Folia albo & rubro colore mista, muliebres fluxus rubros, & præcipuè albos inhibent ex Plinio. Quia vini etiã pulchellũ colorẽ ęmulatur, noxios capiti temeti vapores eius corolla aufert. Ex hominũ artubus oculũ pręfert, & Poetę florem rosę terrę occulũ vocant, ob id Zoroastres in Geoponicis dicit, per integrã annũ non doliturum qui primum viderit calices in planta conclusos, & ex tribus ipsorum oculos confricuerit, rosis ipsis in planta relictis. Ros insidens rosis, munda pinna lectus, & genarum palpebris circumlitus, oculorũ lippitudini medetur. Foliorum partes candidę vngues vocantur, ab humanorũ vnguiũ facie, ob id oculorũ vnguibus pręstant. Sunt vngues in oculis, Celso teste, neruosę quædam adnatę membranę excrescentię à maiori oculi angulo, vt plurimũ ad oculi coronam ita procedentes, vt quandoq; pupillam operiant. Greci πτερύγια vocant. Vngues rosæ epiphoris salubres, vlcera enim oculorũ rosa sordescunt, præterquàm initiis epiphorę, ita vt arida cum pane imponatur, ex Plinio. Folia verò sine vnguibus ophthalmię, scilicet inflammationi prodest, ex Auicenna. Nec minus valens ad digitorũ pterigia, Dioscorides misceri solere dicit compositionibus, quas antheras vocant, cuius vsus ex Celso, Galeno, & Paulo erat ad digitorũ pterigia. Spinosa & acutissimis mucronibus infesta, ob id trita extrahit spinas & surculos, qui carni infixi sunt. Alabastri pilula verrucas refert, quas aufert ex Auicenna. Croceï in vmbelico crines, capillitiũ referunt, ob id syluestris alopecias pilo mirifice restituit. Multis aliis cauà est. Diapasmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita vt à balneis inarescant corpora, dein frigida abluantur, ex Plinio. Contra sudoris virus corollarũ vice collo pẽdere debet, Auicennæ monitu. Ob suam pulchritudinem Veneri dicata est. Alabastri aqua stillatitia nitorem, & ruborem mulierum faciei conciliat, & eius folia vtuntur ad honestandas palpebras, & reliqua, quæ longum esset recensere.

QVOD SIT PHYTOGNOMONICA. Cap. XXII.

EST autem Phytognomonica virium plantarũ vestigandi methodus, ex partibus, & vitę, quæ insunt signis fixis, & mobilibus. Sed rationẽ diffinitionis reddamus. Diximus firmam vestigandi methodum, quia firmior, & veracior est viriũ plantæ vestigandi methodus, quàm ex signis hominum eorum mores: Nam vt diximus homines ratione intellectus electum habent vitij, & virtutis, quo carent plantæ. Aspexit Zopyrus in Socrate signa luxurię, & stupiditatis, sed vitia in anima non erant, quia ea philosophiæ studio abstulerat. Diximus virium, vt vitia, & virtutes amplexaremur. Diximus ex partibus & vitæ, quia non solum similitudine suarum partium, humanas partes, morbosq; & animalium demonstrat, sed ex ipso viuendi modo, similitudines germinandi, fructificandi, & similibus vt supra. Diximus signis mobilibus & fixis, nam & fixa, & mobilia esse possunt. Fixa sunt, quæ sumuntur ex seminibus, radicibus, & floribus, quæ semper eadem sunt in omni loco, & cœlo, vt in semine echij, & orchidibus, sed mobilia signa sunt odor, sapor, color, forma, hirsuties, læuitas, quæ ad soli, cœli, cultusq; mutatione mutantur, vt in vrbanis & syluestribus plantis videbimus. Nominis declaratio φυτὸν planta est, γνῶμα scientia, sunt enim γνώμονες dentes iumentorum, ex quibus ætas dignoscitur. Sunt & Athenis magistratus, quasi homines accuratæ prudentiæ, quasi scientia plantas cognoscendi. Et vt φυσιογνωμονία ex corporis aspectu humani mores iudicantur, sic φυτογνωμονία ex plantarum aspectu genuinæ vires poterunt diuinari.

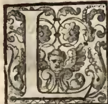

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER SECVNDVS.

PROOEMIVM.

ACTIS iam dicendorum fundamētis, in præsentiarum lubet, & decet particularem cuiusq; narrationē aggredi, & è gentilitatibus, & natalitijs locis historiæ seriem inire, tum quia simplicioris, & minus operosæ cognitionis, ac veluti dicendorum rudimenta, tum ijs primitus ignoratis, facile nobis reliquorum dilucidior doctrina interciperetur. Diximus plantarum vires alias manifestas, alias occultas esse, à manifestis incipiemus, easq; ab alimentis, quibus vescuntur, cælo quo nascuntur oriri docebimus, & ex ijs quibus nascūtur misturis, ali, constare, & operari, idq; liquidò ex propriæ cuiusq; plantæ inspectione à quopiam cognosci posse. Ex soli enim natura, cæli habitu, loci genio, & cultus illecebris, vti stirpium effigiaturam, ita & dotes variari cōtingit. Aliæ enim vdis stagnantibus, præterfluentibus, vel salsis aquis nasci auent, aliæ alsiosis locis, summis aliæ montium iugis, vel præruptis crepidinibus, vel depressis conuallibus, aliæ feruidis, algidis, vel tēperatis cæli segmentis viuunt, aliæ omni abdicato cultu in syluis se vltro porrigentes, aliæ viretis cultus blanditijs foueri quærunt.

E QVOD

QVOD VNA QVAEQVE ORBIS PARS IVXTA SVI COELI *qualitates ex terrea miſtura plantas progignat.*

Cap. I.

SI vniuerſas plantas ex terrea, & aquea miſtura gigni, ac iuxta varias locorum qualitates, eiſdem miſturis quibus producuntur veſci, authoritate, ratione, & experientia demonſtrabimus, Sole nitidius erit argumentum, plantas è vernaculis locis ſuas temperaturas nanciſci, orſi primùm è veterum in natura procerum virorum ſententijs. Anaxagoras Clazomenius ad Lechinonem ſcribens, terram plantarum eſſe matrem, ſolem verò patrem dixit. Theophraſtus ait Anaxagoram referre, aerem omnium ſemina continere, quibus cum imbre vnà delatis, omnia gigni aſſeuerauit. Diogenem ex aqua putreſaciente, & miſturam quandam cum terra capeſſente plantas naſci exiſtimaſſe; ſed Cleodemum non plantas ſolùm, ſed animalia ex miſtura illa naſci, & quanto è turbidioribus, algentioribusq; tanto amplius animalium natura priuari. Sed is hęc quodammodo à ſenſu remota dixit, conſpecta verò eſſe, imbres putredines quaſdam, mutationesq; humi facere, & cum humor altè deſcẽderit, plantas ea ratione genitas nutriri, augeriq; poſſe, Sole feruefaciente, ac exiccante, quemadmodum & animalium generationem confici maior ferè pars authorum confirmat. Et terra agitata ſemper illius loci familiaria producere. In Creta Inſula quocunq; loco terram mouerit quiſpiam, ni ſi feratur alia, cupreſſum gigni, protinusq; emicare: & in ſemimadefactis ſegetibus ſi ſubmoueantur, tribulum exurgere. Sic laſer in Lybia exortum imbre piceo quodam, craſſoq; compluto; ſed quæ annua, herbaceaq; natura facilius exeunt. Plinius aquas è cœlo cadentes omnium terra naſcentium cauſas eſſe dixit, prorſus mirabili natura. Hactenus de veterum placitis. Ipſe enim ſemper conſonum veritati exiſtimaui, quod è terra tàm plantæ, quàm aliqua animalia naſcerentur, propterea quod ineſt in terra humidum, in humore ſpiritus, in vniuerſum calor animalis, vt ſint Iouis omnia plena. Ob id abſq; præexiſtente ſeminio, ſine vllo hominum opere, vt diuerſi terrarum tractus ſucco, ſole, ſitu, alijsq; conſtitutionibus diuerſi ſunt, ita quoq; diuerſas plantas, & diuerſis inſignita qualitatibus produxerunt. Eiuſmodi enim ſolet eſſe corporis habitus, cuiuſmodi humores, quibus nutrimur, taleſq; ſucci gignuntur, qualia ſunt alimenta, quibus veſcimur. Id mihi animum ſubmouit experimentum, quòd quum è profundiſſimis ædium fundamentis egeſtam humum conuaſaſſem (vt omnis obiecti ſeminis ſuſpicio tolleretur) atq; ſub dio expoſuiſſem ædítiſſimis locis, ne aliũde ventus ſemina exportaſſet, non multis poſt elapſis diebus, è varijs terræ qualitatibus in quaſillis varia herbarũ genera exorta ſunt, ſed neapolitano ſolo, cœloq; familiaria: nam alia argilla, alia puluis puteolanus, alia contritus lapillus, vel tophus produxit, ſic vnaquaq; terra pro ſua qualitate eiuſdẽ qualitatis ſtirpes produxit: tophacea enim terra aſphaltitẽ triſoliũ produxit, vnde mons Neapoli imminens tophaceus à Galeno triſolinus dictus eſt, ex huius triſolij copia. Sic vrticas, rubos, mercuriales, & ſimilia. Sic etiam paſſim videmus in terræ ageribus è puteis erutis, aeriq; expoſitis, quod ſponte naſcentes herbæ ſummã cutem amiciant, & amœno virore decorent. Sed quid longius euagandum, ſi hæc ſacrarum teſtimonio literarum clara ſunt? Inquid Moſes, quod vbi Deus terram creauerit, & ab aquis diuiſerit. Producat, luſsit, terra herbam virentem, quæ ferat ſemen iuxta genus ſuum, cuius ſemen ſit in ſemetipſo ſuper terram. Sic protulit terra herbam virentem, & facientem ſemen iuxta genus ſuum, lignumq; faciens fructum, & habens vnumquodq; ſemen iuxta ſpeciem ſuam; quaſi diceret, quod cum Deus terram creaſſet, cunctaq; eius loca varijs qualitatibus inſigniuiſſet, munifico ſuæ omnipotentiæ luxu vnaquæq; orbis pars iuxta ſuas qualitates herbas produxit. Tunc niuoſa montium Septentrionis iuga taxum, thuiam, & celaſtrum erexerunt, & ſub Solis curſu feruida

Lybia

Lybia odorata aromata misit. Iudæa Syriæ vna balsamum, Cyrenæ laserpitium, Sabæi thus, Arabia myrrham, casiam, & cinnamomum, Aegyptus sycomorum, Media citriũ Persica cuciopheram, Phanos insula loton, Rhodus aspalatum, Babylonia palmã, mons Lybanus cedrum, Corycus crocum, Troia fagum, Bactri terebinthum, Hemus tamaricem, Creta cupressum, & dictamnum, Cyclades cyperum, Pontus absynthium, Europæ Illyria iridem, Macedonia petroselinum, Athenæ oleam, Olympia oleastrum, Cyllene moly, fęlicis Campaniæ colles vites, temulentiæ nobilis succo per omnes terras inclyto, orientis Indi ebenum, India sericea vellera, occidentis Tylos lanigeras arbores, & guaiacum. Nec flumina lacus, & paludes à suis munijs feriarunt. Nilus papyrum produxit, Euphrates lotum, Strimon tribulum, lacus Orchomenius fidam, & iuxta Lybanum iuncum, & odoratum calamum, Colchides, & Galatiæ acorum, Aegyptiæ paludes colocasiam. Et tandem singulæ orbis partes singulas stirpes, vt sua ferebat qualitas, erexerunt, eiusdem proprietatis, quarum semina translata, ac blandimentis sata, suas qualitates adulterarunt.

QVOD VNAQVAEQVE ORBIS PARS EX TERREA MISTVRA etiam animalia produxit. Cap. II.

ET si quibus dubium videtur, quod stirpes ex aquea mistura progignerentur, consideret animalia quamplurima, & perfecta etiam ex putrilimo generari, quorum ortus difficilior omnibus iudicatur, & iam de eorundem exortu variæ sunt cõfirmantes Philosophorum opiniones. Inter Phœnicum, & Aegyptiorum placita censeri asserit Porphyrius animalium genera ex terræ visceribus prorepsisse Solis agente vi. Achelaus Atheniensis animalia gigni ait ex terræ calore, quæ limum lacti simillimum ad escã deliquauerit. Anaxagoras Clazomenius ex terra, humore, & calore cuncta emanasse, atq; id Anaxilao, & Euripidi eius discipulo legitur apud Diodorum non displicuisse; quippe in Menalippo scribit, quum cœlum, & terra in sua loca se recepissent, terram arbores, volatilia, feras, & mortalium genus produxisse: nam terra putris omnino, mollis, & sole densata in suam superficiem tumores produxit, singulos suas putredines continentes, nocte circumsistente, aere irrorante, sole consolidante, tandem putredines illas ad summum produxit, maturato scilicet partus tempore, confractis vtriculis, omnium animantium genera exclusit, quare quæ maiorem calorem sortita sunt, altiuolæ effectæ sunt, quæ plus terræ, serpentes, quæ aquosa in suis generis elementa delata pisces euaserunt. Auicenna ait, quod res, quæ generatur per virtutem generatiuam, nõ prohibet quin possit alio modo generari: nam esse potest, quod generatio fit ad generandum speciem, sed factio fit circa indiuiduum, & illud postea generare potest. Et quidam suus amicus procreauit scorpiones; & illi generauerunt alios scorpiones, & potest generari homo, & ille generare, & conseruare speciem, & tandem factio & generatio se iuuant ad inuicem in saluanda specie. Testis intecta, quæ Græcis ostracoderma dicuntur, nauigijs, vel mari fictilibus proiectis ex putrescenti spumoso limo generantur, purpuræ ex putri materia, limoq; buccinis ortus idem, in cœnoso ostrea, in arenoso conchæ, vngues & pectines, in saxorum cauernulis balani, & holoturia, per summa lepades & neritæ, in cœnosis & arenosis pinnæ: denique testacea omnia ex limo, pro limi differentia fiunt. Sed in his fortasse dicet quispiam ideo id euenire, quia corporis congressus, vel commistio fieri nequit, sed plantarum more nascuntur. Idem in perfectioribus ostendemus. Anguillæ ex fœculentis stagnis aqua omni exhaustis, ac limo detracto generantur, si aqua plurima affluxerit. Aphiæ etiam ex superfluitante in mari spuma post multos imbres nascuntur. Mugilis, & cyprini ortus idem. Quippe videre licet locum conuallibus vndiq; septum, quem fons nullus irrigat, nullus alluit lacus, de-

niq; nil præter cœlestem imbrem admittit, & cum eum imbres replent, illico varijs piscium generibus repletur. Quæ omnia Aristotelis, Aeliani, Athenæi testimonijs clara sunt. Ranæ etiam, quæ suos in aquis natales habent, ex palustri limo generantur, nec solum ex limo, sed per se etiam nascuntur, conspectis tantum imbre littorum, & itinerum pulucrulentis arenis, temporariæ dictæ, sic etiam serpentes. Macrobius in Aegypto mures ex terra, & imbre nasci scripsit, mitto anates illas, vel eius congeneres aues in Scotia, in Orcadibus, & ad Temesim amnem, quæ conchis nascuntur, quæ nauium musco, & limo semiputridis carinis euelluntur, labantes in sicco moriuntur, quas vero æstus maris alluit, conchis excluduntur.

PLANTARVM ALIAS PEREGRINATIONES PASSAS, ALIAS minime, & alias media natura esse. Cap. III.

LANTARVM, quæ supra memorauimus, aliæ tam miti, vrbanoq; ingenio sunt, vt ad nos è suis peregrinatæ regionibus, nactæ humum suæ naturæ accommodum, cœli tractum, nec nõ alimentum eo simillimũ, quo suis in locis alebantur, patrij cœli oblitæ, adeò cicuratæ sunt, vt vernaculæ videantur. Multæ enim Romæ asportatæ fuerunt à maiestate illa terrarum principis populi Romani. Persicum à Persea, cerasum à Cerasunte Pontici municipij in Italiam à Lucullo allata sunt, Mithridate debellato; tamq; apud nos fœcunda sunt, & læta prosiliunt, vt potius Persæ, & Cerasuntij à nobis petijsse, quàm ad nos misisse videantur. Zizipha & tuberes æquè peregrina sunt, atq; è Syria & Africa Sex. Papinium attulisse scribunt. Pistacia Vitellius in Italiam primus intulit è Syria; sic amygdalæ è Thaso Thraciæ vrbe, castaneæ à Castana Magnesiæ oppido, vt Nicander ait, iuglandes peregrinas esse, & è Regibus Alexandro Magno, & alijs trãslatas indicant græca nomina, quod nux basilica nuncupatur. Citrium è Media, vel Hesperidum hortis in Græciam Herculem detulisse tradunt, cydonia è Cydone Cretæ oppido, granata è Carthagine, & ob id mali punici nomen sibi vendicasse, myxa, & damascena pruna è Damasco Syriæ aducta. Aliæ verò vel cœlo inuidente, vel solo repugnante, tàm rudis, contumacis, feriq; ingenij stirpes sunt, & indociles nasci alibi, quàm vbi cœpere, nec in alienas commeant terras, vt ne quamplurimis quidem obsequijs, ac in satu illecebris nostro huic tractui assuescere potuerunt; sed cœli clementia, hortorũ amœnitate, reliquarumq; stirpium consortio spretis, in sua loca, à quibus originem duxere, tandem se recepere. Fastidit balsamum alibi nasci, non habet vires frutex cinnamomi in Syriæ vicina perueniendi, non ferunt amomi, nardiq; delitiæ, ne in Arabia quidem ex India naue peregrinari; tentauit etiam Seleucus Rex. Et si arbores ipsas plerunq; exorauimus, vti viuant, atq; transmigrent, & à solo aliquanto impetrauimus, vt alienas alat, aduenasq; nutriat, cœlum nullo modo quit flecti. Virgilius.

Diuersæ arboribus patriæ, sola India nigrum
Fert ebenum, solis est thurea virga Sabæis,
Quid tibi odorato referam sudantia ligno
Balsamaq;, & baccas semper florentis achanthi?

Aliæ stirpes sunt, quæ & si alienis in locis viuunt, maxima cultus diligentia viuere coactæ sint ob cœli, telluris, alimentiq; diuersas constitutiones, nec augeri, nec fœtificare valuerunt. Babylonia inclyta est palmis, sunt in Europa, sed steriles, ferunt in maritimis Hispaniæ fructum, verùm immitem, dulcem in Africa, sed euanescentem, nec in alia terrarum parte, nisi in calida, sed nusquam frugifera, nisi in feruida: nam & si pro-

misit, ostenditq; , ea educare fastidit, quæ tanquam inuita peperit: sed si quis nostra tem hanc palmam apud Babylones ferat, & reddi fructiferam, & loci illius domestici sim ile. Viuit in Italia piperis arbor, casiæ etiam in septentrionali plaga, vixit & in Lydia thuris: sed vnde sorbentes succum omnem ex eis soles, coquentesq; lachrymã? Persea in Aegypto & locis proximis fructificat, in Rhodo vsq; ad florem duntaxat deuenit. Sic etiam de moro aegyptia retulit Theophrastus. Frigus inimicum lauro est, circa Bosphorum Cimmerium Panticapeo vrbe omnimodo laborauit Mithridates Rex sacrorum causa laurum, myrtumq; habere, & non contigit. Ederam in Asia parte superiore Syriæ nasci negauit Theophrastus, nec in India, nisi in monte Mero. Quin & Harpalum omnimodo laborasse, vt sereret eam in Medis frustra. Sic centaurium in Elio agro fœcundũ est, in montuosis infœcundum, in planis flosculo tantum gaudet, in concauis nec floret quidem, nisi improbè. Casia nostro orbe si nascitur non frugifera. Ob id optimè dixit Plato, varijs rerum generationibus esse visuntur in terris loca varia. Et Porphyrius locus, non secus ac patria esse principium generationis: ob id non vbiq; locorum quælibet planta, vel animalia gignuntur.

QVAEDAM ANIMALIA ALIQVIBVS LOCIS NON SVNT *aliqua transmigrationem patiuntur, aliqua media natura esse.* Cap. IIII.

IDEM in animalibus conspicere licet. Sunt rudes & alpini homines vrbium delitias aspernantes, nec alibi, quàm in suis mapalibus habitare possunt. In nonnullis locis alia gigni nequeunt, in alijs generantur minora, & breuioris vitæ, nec prosperæ: plurimumq; discriminis ex ipsa regione, oriri certum est. De quibus Plinius. Rerum naturam nõ solum alia alijs dedisse terris animalia, sed in eodem quoq; situ quædã aliquibus locis negasse. In Masia sylua Italiæ non nisi in parte reperiuntur glires. In Lycia dorcades non transeunt montes Syris vicinos: onagri montem, qui Cappadociam à Lycia diuidit. In Hellespونto in alienos fines non commeant cerui: & circa Arginussam Elatum montem non excedunt, auribus etiam in monte fissis. In Pordoselene insula viciniam mustelæ non transeunt. In Bœotię Lebadia illatæ solum ipsum fugiunt, quæ iuxta in Orchomeno tota subruunt arua talpæ. In Ithaca illati lepores moriuntur: in Ebuso cuniculi non sunt, scatent in Hispania, Balearibusq;. Cyrenis mutæ fuere ranæ, illatis è continente vocalibus, durat genus earum. Mutæ sunt etiam nunc in Seripho insula: eædẽ aliò translatæ canunt. In Italia muribus araneis venenatus est morsus: eosdem vlterior Apennino regio non habet. In Olympo Macedoniæ monte non sunt lupi, nec in Creta insula, vbi quidem non vulpes vrsiue, aut omnino nullum maleficum animal, præter phalangium. Mirabilius in eadem insula ceruos, præterquàm in Cidoniatarum regione, non esse; item apros, & attagenas, herinaceos. In Africa autem nec vrsos, nec apros, nec ceruos, nec capreas. Milesij agri locis propinquis cicades alternis gignuntur, alternis non. In Ponto neq; mollia, neq; testata sunt. In Illyria, Trhacia, & Epyro asini parui habentur. In Scytica terra, & Celtica nulli, propter immodicum frigus. Leones in Europa potius sunt, pantheræ in Asia; in Europa autem nullæ. Ibis Aegypto peculiaris est. Et tandem multæ sunt, quæ si alijs locis transferantur inuita, ægrotant, & moriuntur.

EX LOCI MUTATIONE PLANTARUM QUALITATES mutari, & animalium. Cap. V.

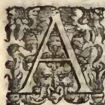

SED peregrinæ plantæ alijs locis inquilinę, si solum, idemq; cœlum nactæ fuerint, vt ad cognata translata videantur, easdem vires habituras quis nescit? At loci genio nō consentiente propter internas soli, cœliq; qualitates, diuersas sortiri temperaturas congruum videtur, vt pristinę virtutis pars aboleatur, pars autem remaneat: at longis dissita loca spatijs, vt omnino contrarium nanciscantur solum, & alimentum, de sua natura demigrabunt, vt vix pristinæ aliqua inhæreant vestigia, & ferè aliam suscipiant naturam, vt paulo post videbimus: quum in vitium, vel alias species abeant. Vitruuius à soli proprietaribus plantarum immitti qualitates explicatius probat. Hęc, inquit, dissimilibus saporibus à terræ proprietate perficiuntur, vti etiam in fructibus videtur. Si enim radices arborum, aut vitium, aut reliquorum seminum non ex terræ proprietatibus sue cum capiendo ederent fructus, vno genere essent in omnibus locis, & regionibus omnium sapore. Sed animaduertimus insulam Lesbon vinum protropum, Mœoniam catacecaumeniten, item Lydiam meliton, Sicilia mamertinum, Campania falernum, in Terracina, & Fundis cœcubum, reliquisq; locis pluribus innumerabili multitudine genera vini, virtutesq; procreari, quæ non aliter possunt fieri, nisi quum terrenus humor suis proprietatibus saporum in radicibus infusus, enutrit materiam, per quam egrediēs ad cacumen, profundat proprium loci, & generis sui fructus saporem. Quod si terra generibus humorum non esset dissimilis, & disparata, non tantum in Syria, & Arabia in arundinibus & iuncis, herbisq; omnibus essent odores, neq; arbores thuriferæ, neq; piperis darent baccas, nec mirrhæ glebulas, nec Cyrenis in ferulis laser nasceretur, sed in omnibus terræ regionibus, & locis eodem genere omnia procrearentur. Has autem varietates regionibus & locis inclinatio mundi, & Solis impetus proprius, aut longius cursum faciendo tales efficit terræ humores, quæ qualitates non solùm in his rebus, sed etiam in pecoribus, & armentis discernuntur. Contingit mutari fructus, inquit Theophrastus, aeris, & terræ qualitatibus, hęc enim sunt, quæ alimentum his suppeditant; nec solum semina & plantæ, sed mutantur & animalia. Mutantur fructus odore, colore, succo & magnitudine: semina nigra in candida mutantur, & candida in nigra. Myrtus in Aegypto odoris suauitate pręstat: acida punica præstabiliora euadūt in Aegypto, & Cilicia, alia enim dulcia, vinolentaq; fiunt, alia sine ligno & specie visenda, quæ mutatio non protinus, sed tertio anno fit: & ad summum alimenti qualitas omnia facit. Perseam in Perside tam præsentis veneni esse, vt vescentes interimat, in Aegyptum verò translatam, & peregrinatam mitigato cœlo pomum euasisse esui iucundum. Cicuta apud nos effœrarum est virium, ob id Thrasias Mantinensis, & eius discipulus Alexia sumendam cicutam censebant non vnde libuerit, sed è Susis, & si quæ alia loca prægelida, & opaca constarent. Niger elleborus hebes, imbecillisq; multis in locis expetitur, sed in monte Oeta pręstantissimus est, & melior parnasio, aeris, & alimenti varietate. Qua de re Hippocrates Democritum curare gestiens, è montibus colligendam curauit. Iris in Illyria melior erit, quàm in Macedonia, in Thracia verò, cæterisq; frigidioribus locis cocturæ repugnantibus odore penitus caret. Dictami, & pseudodictami eandem esse naturam existimant, sed quod lætioribus locis exit, degenerare, falsumq; cognomine. Et tandem nullum esse locum, qui mutare non queat, affirmat. Arum Cyrenis minimam præstat acrimoniam, adeò vt rapis in cibum præferatur, verùm in quibusdam frigidioribus locis adeo feruens, & mordax est, vt mandentium os, & fauces exurat. Brassica in Aegypto nō estur propter amaritudinem, in Italia, & præsertim Neapoli, suauissimus est olus. Capparis in Lybia mirum in modum acris est, in Apulia diurnus & diuturnus est cibus. Floridi caules, qui è Cypro Venetias asportantur apud nos florētes

clauì-

cauliculos primo satu donant, vt Cypro, sed secundo, aut saltim tertio transit in vernaculos. Asphodelus ex Hesiodo, & cepæ idem vbiq; demonstrant, quorum acrior, aut mitior sapor agri sequitur conditionem. Semina ex coctilibus incoctilia, & ex incoctilibus coctilia fieri Theophrastus alimentis acceptum refert, loca enim prætepida, ac insolata obsequiosum alimentum, & facile donant, vt in Lemno & Aegypto etiam aeris causa, contra enim frigidiora loca, & spissa, vt figularis creta, vel madida & palustria in incoctilia, exucca, lignosa, & contumacia præbent, ob id fruges, quæ sub dio in area manserint, inobsequiosas fieri, & contumaciores ijs, quæ statim auferuntur. Lapidosa pyra in saxosis locis nascuntur: frumentum & cęteræ fruges præponderant propter alimentorum facultatem. In insitione fructus sapor, odor, magnitudo, color, & forma ex subiecti trunci qualitate mutantur, vt latius disputauimus in nostris libris de Agricultura, & tandem succus per plantarũ poros per cuncta meabilis subiens, eas transmutat, vt lapidescant, & ferrescant etiam, vt ita dicam, si super ferri mineras oriantur, eadem cute permanente & grauitate, & duritie ferrea. Visitur in quibusdã locis, vt Georgius Valla refert, petrifico succo abundantibus, qui per radices & trunci poros exuctus, radices ipsas, truncum, ramos, folia, & flores in lapidem conuertit. Hæc eadem in animalibus: nam alimenta, vt aqua, in eis colorem, & qualitatem commutat. Aristoteles ait, animaliũ omniũ colores ab aquis permutari. Sũt & Bœotię Cephisos, & Melas, & Lucanis Cratis, inq; agris Clazomeniorum, & Erithreorum, & Laodicentium fontes, quorum potu, quamuis alba, proueniunt leucophea, in alijs pulla, alijs coracino colore. In campis Troianis Scamander armenta rufa facit, ideo hoc flumen Iliacenses Xanthum appellant. In Scotia oues flauenti lana sunt, quod ex potu, pabulòue prouenire scribunt. Theophrastus in Macedonia ait, qui candida sibi nasci pecora velint, ad Aliacmonem ducere, qui nigra, aut fusca ad Axium.

PROBATVR ARTIS, ET NATVRAE EXPERIMENTO *plantas è terra, qualitatibus vires exugere.*
Cap. VI.

AD veritatem hanc elucidandam, quod ex varijs locorum succis suas hauriant qualitates stirpes, si quas superius adduximus authoritates & exempla minime suffectura iudicabit quispiam, numerosa experimenta adducemus artis, & naturę, videbimusq; quod si casu, vel arte id efficere valemus, multo credibilius natura id effici posse, nec solum id in plantis, sed in animalibus etiã accidere. Et primo terra natura salsa, sapores vini, & pomorum corrumpit, Virgilio docente.

Salsa autem tellus, & quæ perhibetur amara
Frugibus infelix, ea nec mansuescit arando,
Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina seruat.

Nascens eleaticus inter vites, recenset Theophrastus vinum vsq; adeo redere prouocãs vrinas, vt omnes qui bibant, graciles admodum ventre efficiantur. Sic elleboriten fieri dicit Plinius ex veratro nigro. Cato docet, sic fit & scammonites. Mira vitium natura saporem alienum in se trahẽdi, qualem & salium redolent patauinorum in palustribus vindemiæ. Sic & elleborum seritur in Thaso, aut cucumis syluester, aut scammonea, quod vinum ectromatium vocant, quoniam abortus facit. Columella prohibet stercus vitibus ingerendũ, quod vini saporem corrumpat. Mandragora vitibus adnata, somnificum facit vinum. Si nascitur mercurialis in vinetis copiosa, suo sapore vinum inficit,

inficit, & bibentibus ingratum redditur. Lupini in vinetis consiti, amari saporis vinū reddunt. Syluestre allium Franciæ, & Brabantiæ colonis in aruis in visum nascitur, quia tritico innatum prauum odorem & saporem communicat, quo farina, & panes imbuuntur. Rutam, quæ in Macedonia circa Haliacmon amnem prodeat, comedentes affirmat Dioscorides emori, cum montosus is sit locus, & viperis scateat. Nec obscuriori experimento animaduertere licet in plantis, quæ supra alias plantas innascunt. Cassitha suis clauiculis finitimis plantis annectitur, vbi alimentum vberius nacta, suæ radiculæ exarescunt, exugendo alienum genium defraudat. Veteres Græci eius virium non meminere, quod non proprias, sed cui innascitur plantæ vires æmulatur. Arabicæ factionis Medici inquiunt, si calidæ stirpi inhęret, calidam sortietur facultatem, si decubuerit frigidæ, vim sibi frigidam vindicabit. Qui facultates illi tribuere, vires illius longe magis gliscere pollicentur, si parentis ingenium ei patrocinetur. Filicula, quæ arborum caudicibus adnascitur, purgatiori succo, concoctioriq; alitur, ob id à Mesue præfertur ei, quæ solo, aut muscosis lapidibus adnascitur, nam suo inconcocto humore flatuosa est, & ventriculum subuertit, eiq; obest, sic de alijs, vt visco, hipeari, stelo. Valdè animaduertendum esse ab ijs, qui fungos edunt, nam edules perniciales multis de causis gignuntur. Si enim caligaris clauus, aut chalybs, aliqua rubigo, vel panni marcor adfuerit, aut si iuxta serpentis cauernam, omnem illicò succum in venenum decoquūt, vel si noxijs arboribus adnascuntur, vt pote taxo, thapsiæ, & similibus, capaci venenorum cognatione virus exugunt. Nonullę sunt herbę supra mineralia nascentes, virtutem quandam metallicam haurientes, quarum succus hydrargiron glaciant, quod aliquando non paucæ admirationis extitit. In citeriore Germania intra Danubium vites emergere scribunt, quæ clauiculas & plerunq; folia ex auro ferūt. Idem legimus in Pannonia eueniſſe, cuius causam aurifodinis sub vite latentibus adscribunt. Crocum syluestre, quod sulphureis phlęgreis montibus innascitur, sulphuris virus hauriens, stannum aureo, & pulcherrimo colore tingit. Idem etiam arte fieri contingit: nam mutatis alimentis, inquit Theophrastus, omnia arborum genera permutari videmus: quippe ex syluestribus mitiora redduntur. Cum inijcitur alimentum radicibus, ab his omne alimentum transmittitur, & dispensatur, & è radicibus in ipso principio protinus stirpem alterat, & postremo fructus immutat, quale nanq; principium, tale quoq; illud sequatur, quod ab ipso principio prodit necesse est. Adaquatio granata dulcorat, & mollificat, quippe aut nullo, aut molliore intus ligno, & meliora fiunt. Stercus enim suillum suis radicibus iniectum, dulcem ex acido efficit succum. Cucumerum semina lacte, & melicrato macerata dulciores producit fuccus. Cato vitibus ablaqueatis ad mouendā aluum atri veratri fasciculos circumponit, de his vitibus quod delegit vinum, cyatho in cęteram potionem addito, aluum mouet sine periculo. Pruna purgatoria efficiuntur circa radices iniecta aqua, in qua prius colocynthis ebbullierit, sic enim venenosis succis vitis, vel ficus radices inficiuntur, vt perniciosos producat fructus. Vnde si ars efficit, vt rei radicibus obrutę facultas in fructus transeat, quis aliter sentiet, vt cum terræ proprietas natura huiusmodi sit, atq; radicibus primo affectis tales plantas nō futuras?

PROBATVR NATVRAE ET ARTIS EXPERIMENTO ANImalia ex alimento vires exugere. Cap. VII.

IDEM etiam in animalibus experimur. Aqua pyrei agri, inquit Theophrastus, non plantas tantum, sed homines, qui in ea lauantur leprosos efficit. Pueri à nutricibus cum lacte ingenium hauriunt. Pollux sanguinem ferinum cum lacte canibus præbere dicit, vt aptiores sint venationi. Est enim plantarum lac succus per radices haustus terræ, cuius qualitate plantæ ingenium informatur. Arcades non medicaminibus

minibus vti tradunt Theophrastus, & Plinius, sed lacte circa ver, quoniã tunc maximè succis herbæ turgent, medicanturq; vbera pascuis. Bibunt autem vaccinũ, quod boues omniori sunt herbarum. Quibuscunq; in locis pecora scammonium, veratrum, aut mercurialem pascuntur, lac omne ventrem, & stomachum subuertit, quale in Iustinis montibus esse à Dioscoride proditum est. Siquidem capræ, quibus candidum veratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt, & eorum lac haustum nauseam creat, & stomachum in vomitionem effundit. Sed caprinum aluum minus tentat, quoniam pecus hoc astringentibus pabulis, robore, lentisco, oleagineis frondibus, & terebintho magna ex parte vescitur: vnde stomacho accomodatissimum reddi solet. Pecus depascens scammonium, ac elleborum, omnino mouere aluum Galenus tradit. Pecudum lac allio vescentium, allio casum olet. Serpentes, quæ balsamo vescuntur, læthales nõ sunt quum balsamum venenis medeatur, Aeliani testimonio. Pecus purgari silphio scribit Theophrastus, pinguescereq; vehementer, & carnes mirabilem in modum suaues esse. Apes mel optimum, & venenatum conficiunt ex herbarum floribus, quibus vescuntur. Heracleoticæ colligentes mel ex flore aegolethri in Ponto mel venenatum efficiũt. Aliud genus mellis in eodem Ponti situ manicon, siue mœnomenon appellant ab insania, quam facit, existimatum rhododendri flore contrahi, quo scatent syluæ. In Sardinia progenitum virus habet, Sardoum, vel Colchium infame traditur amaritudine. Ex buxo soluit aluum. Qui auiculas, quæ taxi baccas Italiæ deuorant, ediderint, alui profluuio corripiuntur. Cyrrhei perdices cibi gratia non capiunt, quod allia deuorent, & carnem insuauẽ habeant. Coturnicibus veratri semen gratissimus cibus, quamobrẽ eas damnauere mẽsæ. Coruos, qui æstate capiuntur, cauere opottet, quia eo tempore serpentibus vescuntur. Lepori coagulum optimum ad cogendum lac, quia lactuosis herbis vescuntur, vt lactuca syluestri. Tactis radicibus vitis elaterio, aues non tangunt vuas. Ex his medicorum optimum inuentum, ne nauseam ijs moueant, qui difficulter medicamenta admittunt, animalia his alunt, quæ volunt ægros sumere, dein ægro propinant. Exemplum erit. Si quis calculo mederi velit; hircum per hebdomadam lauro saturat, cuius sanguis calculo laborantibus datus cum vini cyatho proficiet, nam & laurus calculosis medetur. Ad hydropicos valet hircinus sanguis, qui lentisco pascatur. Ad splenem serum caprinum, qui hedera. Gallinacei pulli, qui lacte, & panis micis saginãtur præstantissimũ saporem exhibent, mireq; cum palato ineunt gratiam. Et anser caticis nutritus, tùm ad medicinam, tùm ad gulæ saporem optimus, & præsertim iecur. Cuiusuis quadrupedis caro deterior est, quæ palustribus, quàm quæ æditioribus locis nascatur. Nec omittam puellam illam Alexandro Magno ab Indorum Regina dono missam, quæ ab infantia serpentum veneno depasta fuerit, cuius natura abierat in serpentem, vt ijs perinde aleretur, ac consuetis cibis reliqui, hæc solo morsu hominẽ pernecasset, vel si quis cum ea coiuisset. Sed Alexander Aristotelis admonitu ab ea abstinuit. Alia quoq; subderem experimenta, ni prolixior existimarer.

VIRES, QVAE POSSIDENT ANIMALIA, PLERASQVE ex alimentis habere. Cap. VIII.

ON ab re fuerit obiter commonere, quas possident animalia vires, maiori ex parte ex alimentis prouenire: nam pabuli varietas in causa est, vt non solum diuersi, sed eiusdem generis animalia, carne, succo, sapore, & forma differant; & loca ratione pabuli diuersa sunt. Aliqua enim corticibus, folijs, spinis, & sarmentis vescuntur, & constringunt. alia spermologa, alia carniuora, & similia. Nos exempla apponemus aliqua, vt quæ scripsimus veriora esse demonstremus, & doctis ansam præbeamus peregrinorum animalium vires coniectandi. Auerroes in Colliget inquit, animalia, quæ

terræ nascentia comedunt, temperatæ sunt complexionis, vt pecudes, boues; & volatilia, vt gallinæ & perdices: quorum os paruæ scissuræ est: solipeda, vel scissis vngulis, cum sine prælijs pascantur. Asinus spinis adhuc teneris vescitur, folijs, & perticis salignis, vel obiecto fasce sarmentorum, paleis, hordeo, furfuribusq; hordeaceis. Ad sanguinem vndequaq; fluentem adhibetur asininus fimus, cuius cinis dysentericis, & cœliacis medetur ex Plinio. Eiusdem pabuli equus, cuius coagulum ex Dioscoride cœliacis, & dysentericis conuenit: fimus aridus inspersus sanguinem sistit, etiam recens olfactus ex Plinio. Bos commodè pascitur vbi nemora herbida, virgulta, fruteta, carecta, & fruges ex Columella, dentibus summitates tantum herbarum carpit. Si sanguis reijciatur, efficacem tradunt bubulum sanguinem modice cum aceto sumptum, & ad remedia cœliacorum, & dysentericorum. Camelo pro esca sunt spinosa, lignosa, fœnum, & hordeū, eius sanguis frixus dysenterijs prodest, diuturnoq; alui profluuio ex Hali. Stercus alui, & nasi fluxū sanguinis sistit ex Plinio. Caprinū pecus dumeta potius, quàm campestrē situ desiderat, asperis, & syluestribus locis optimè pascitur; nam nec rubos auersatur, nec vepribus offenditur, arbusculis, frutetisq; maximè gaudet, vt alaterno, & cytiso agresti, nec minus iligneis, quernisq; fruticibus ex Columella. Virgilius.

Post hinc digressus iubeo frondentia capris
Arbuta sufficere: & alibi:
Pascuntur verò syluas: & summa Lycæi,
Horrentesq; rubos, & amantes ardua dumos.

Eius pili vsti omnes fluxus sanguinis, & dysentericos sistunt, sic sanguis, seuum, & medulla ex Dioscoride, & Galeno. Capræ syluestres in summis montibus pascuntur, herbis è saxis prosilientibus, & saxifragis. Martialis

Pendentem summa capream de rupe videbis
Casuram speres, decipit illa canes.

Ob id syluestrium capratum lotium ad calculos datur, ex Aetio, Alexandro Tralliano, Philagrio, Plinio, & alijs. Idem cibus & ouillo pecori, cuius seuū sanguinem sistit, lac dysentericos. Cerui fruticibus, & herbis pascuntur. Sanguis eorum aluum sistit ex Plinio, dysentericis, & cœliacis proficit ex Dioscoride. Elephantes truncos gratissimo in cibatu habent, palmas excelsiores fronte prosternunr, ac iacentium assumunt fructus ex Plinio & Solino. Cum pabula defecerint, radices effodiunt, quibus pascuntur, præter alios cibos hordeum comedunt, cicures hordeo, paleis, & folijs ex Aeliano. Ebur vim astringendi habet ex Dioscoride. Herinacei in sepibus dumosis, & vineis diuersantur, & pomis per æstatem congestis, in arboribus hyeme cum latent, vescuntur, cuius renes dysenteriam curant. Moschicapreolus herbis odoratis pascitur, spica nardi, & myrrha, ob id sanguis eius in vmbilicum collectus, euadit moschum; confortat cor, labantes sensus reficit, cerebrum roborat, & alia operatur, quæ odorata. Vnguis odoratus Græcis ὄνυξ dictus, operculum conchilij est, in Indiæ paludibus inuentum, vbi regio nardifera: nardi frondibus vescitur, ob id odoratus: locosas mulieres, & vteri strangulatu concidentes, quum suffiuntur, exulcitat, ex Paulo, & cętera, quæ odorata. Sus radicum maximè appetens, glandes suauiter edit: iecur assum aluum sistit, fimi cinis dysentericis datur ex Plinio. Sunt & animalia carniuora. Auerroes. Diuersificantur animalia secundum diuersitatem ciborum, quoniam comedentia carnes temperamento sunt calido, & sicco. Conferunt quibus hæ qualitates iuuant, videlicet hemorrhoidibus, colicæ, paralyticis, podagricis & melancholicis morbis in medicamine, at in cibo augent, ex Auicenna. Scissura oris ampla sunt, vnguibus armata, quū venatione viuāt. Vescitur leo crudis carnibus, multa deuorat solida, sine vllo dissectu, eius caro declinat

ad sic-

ad ficcitatem, bilem atrā in cibo generat, cæteris calidior, prodest paralyticis sanguis, curat cancrum ex Rhasi, adeps tertianam, caro phantasticos, cor quantanā, & si quis super eius pellem sederit, recedent ab eo hemorrhoides ex Plinio. Lupus carniuorus, vorat potius, quàm comedit, pilos & ossa etiam. Atram bilem in corporibus generat, & prauas imaginationes. Caro colicis medetur, confert oculis, vt carnes omnium rapacium, Auicenna laudat ad hemorrhoidas; decoctus in oleo ad podagras, adeps vnguentis articularijs admiscetur, Sextus ait mederi ijs, qui à dœmonibus & vmbris, quæ per phantasmata apparent, inquietantur. Vorax canis, eius capitis cinis inspersus cancrosa vlcera sanat, ex Plinio, dens alligatus quartanas, coagulum & fimus colicam tollunt. Catus diuersa murium genera & aues venatur, pisces mirè appetit, vescitur tandem quibus & canes. Caro hemorrhoidas curat, occisi iecur luna crescente in vino potum ante accessionem quartanam abigit, sic & excrementa ex Plinio, & podagricos curat. Vulpes omniuorum animal, cuniculos, lepores, & gallinas rapit, mures spiritu è cauernis extrahit, Galenus ficci temperamenti esse ait. Oleum in quo decocta vulpes, vel hyena ad arthriticos ex Galeno valet, & podagricos, iecur degustatum ante accessiones quartanas curat, stercus putrida vlcera, & lepras. Hyena homines, eorūq; cadauera vorat, soli ex animalibus sepulchra eruuntur inquisitione corporū ex Plinio, & Solino. Diximus ad podagricos, & quartanarios valere, vt etiam cotra nocturnos pauores, vmbrarūq; terrores. Voraces mures sunt expellunt melancholiā, & phreneticis prosunt, dissecti & impositi podagras leniunt, fibra iecoris pota cum vino austero quartanas, Serenus adipe in scirrhis vtitur. Panthera simias capit, hinnulos, dorcades odore allectas, cuius caro post leonem calidissima, ficcissimaq; ex Galeno. Vtilis paralyticis, & pulsum cordis patientibus, si eius odor niter assandum recipiatur: seu feras scabies, & impetigines tollit ex Rhase. Mustela muribus pascitur: serpentibus, & auibus, sanguis podagram sanat, cinis elephantiam, ex Plinio & Aesculapio. Vrsus omniuorum animal, fructus, fruges, frondes, & carnes vorat, articularibus, & podagricis morbis valet adeps, fel carcinomata serpentia, gangrænas, & lepras curat ex Plinio, hemorrhoidas ex Rhasi, & constringit quoq;. Rapacium volatilium carnes, habentium rostra & vngues ad idem, & ad oculos valent ex Auicenna. Accipiter è rapaciū genere, melancholiæ, & menti perturbationi resistit, oculorum hebetudini conducit ex Plinio, & Galeno. Oculi suspensi tertianam, puluis in quo se volutarit quartanam curat, ex Kirannide. Aquilarum genera carniuora, agnina carne, hinnulorum, & leporum, & anserum delectantur, quos rapinnt, oculis, felle, & cerebro aquilæ iunctis claritas visus restituitur ex Plinio, & colicos adiuuant. Ciconia assa si edatur in anno semel, fugient ab eo podagra, chiragra, arthritis & quæcunq; neruorum passiones ex Kirānide, cinis eius pro collyrijs valet ad oculorum vitia. Aetius vnguentum ex ea parat ad podagras. Coruus hominum, quadrupedum & piscium cadaueribus vescitur, cinis ad podagram, alphos, lepras, & similia valet. Vultur etiā cadauera sectatur, pedes eius podagris conferunt, ex Tralliano, sanguis lepris ex Plinio, & nebulis oculorū ex Aesculapio, & tandem omnia, quæ aquila potest. Carniuora auis bubo, viuit præda animalium nocte ambulantium. Scabiem purgat, eius excrementa quartanis præstant, ex Plinio. Grus ad paralysim, vlcera, & cancros valet, hirundo ad qnartanas: noctuam ad paralysim, & ad melancholicos, & mente perturbatos laudat R. Moses: sic vespertilio ad podagram & omnes arthriticos dolores. Spermologæ ferè cum primis coincidunt. Aquatica animalia, quia aquaticis herbis, & feminibus victitant, vt lente & similibus, medentur igni sacro, & quartanis, & inflāmationibus, & tussi, & eiusmodi morbis. Tussim sanant, inquit Plinius, pisciū modo è iure decoctæ ranæ. Testudo aquatica ad equorū tussim laudatur à Rufio: adipē cū aizoo herba tusum ad quartanas cōmēdat Plinius. Anser herbis riguis, & frigidis, & humidis cibarijs delectatur ex Aeliano, adeps phlegmoni medetur ex Galeno, igni sacro ex Plinio, stercus potū tusses mitigat ex Kirānide.

QVOD SOLO, COELOQVE MVTATO NON SOLVM PLANTARVM, & animalium qualitates mutantur, sed altera in alteram abit. Cap. VIIII.

ANDEM ignoro quo clariori argumento demonstrare possim, quod plantæ ex solo qualitates hauriant, si terra, cœlumq; non solùm animalium, & plantarum qualitates mutāt, sed altera in alteram, vt commeet cogūt: mutato enim alimento, mutantur cum forma qualitates. Demonstrat Theophrastus aliquas stirpes cum facie qualitates mutare: nam populus alba in nigram abit. Et mutatur vel in propinquam, affinem, & congenerem, quum triticum in lolium mutatur: vel in alienam, & in longius, quàm in proximum genus, vt linum in lolium. Ait enim. Tempus, alimentum, & cœlum alterationes efficiunt animalium pariter, & plantarum, & omnino ad genus mutandum, qualitatem, quantitatemq; alimenti conuenienter statuendum censemus. Aquam mutationem afferre aliquam dicitur, sed omnium maximè, euidentissimeq; locorum quorundam, atq; cœli naturàm mutationis causam habere notantur. Triticum in lolium degenerat, & lolium in triticum mutatur, quū nullum ex frumentis validius istis perspiciatur, & tam magnam mutationem recipiunt: id accidit ex imbrium frequētia tempore verno, & simul cum soles incanduerint. Triticum quoq; & hordeum syluestre, quum feritate mitigata per temporis tantundem in cereale mansuescunt, & hæc fieri mutatione loci, & cultura videntur. Plinius frumenti vitium auenam dicit, & auenæ frumenti fit instar, quippe quum Germaniæ populi serant eam, nec alia pulte viuant, soli maxime, cœliq; humore hoc euenit vitium, diutius enim detentum sub terra, priusquam erumpat, vel si cariosum fuerit. Robus apud nos non suo loco satus, abit in siliginem, deterius pondere, colore, & pollinis rubore, inde facilè videre est diuersitate terrarum non semper tellurē omnia similia referre, sed euenit vliginoso, & depresso aruo. Vertitur etiam triticum in typham & zeam, & zea & typha in triticum, idq; quodam pacatu contingit si pinsita seratur, idq; non protinus, sed anno tertio. Hordeum etiam in auenam mutatur, abit etiam zea in auenam, & linum in lolium, cum & hæc inter se plurimum distent. Desciscit enim siligo in zeam, in hordeum rarius, & tandem vel ratione telluris, vel aliā ob causam auena in hordeo, aracus in lente, securidica in aphacis, atq; in omnibus ferè est, quod nascatur, intermisceaturq;. Sed ego puto soli vitio, vel anni in hæc genera transmutari. Ocimum solibus expositum transit in serpillum, quoniam accedente maiori siccitate, folium durescit inopia alimenti, & odoris acrimonia glíscit. Martialis Græcus affirmat illius flores in albos, roseos, & purpureos mutari; & modo in serpillum, modo in sisymbrium desciscere. Vetula semina tantum valent in quibusdam, authore Varrone, vt naturam commutent, & ex semine brassicæ vetere sato nasci aiunt rapa, & contra ex raporum brassica. Sisymbrium nimio cultu effœminatur, transitq; in mentam sui odoris acore. Poeta.

Vidi ego lecta diu, & multo spectata labore
Degenerare tamen.

Mentastrum, & sisymbrium tantopere inter se conueniunt, vt quasi naturæ mutuo symbolo alterum in alterum abeat: nempe mentam in mentastrum, hoc in sisymbrium, & id in mentam. Fit & hæc mutatio in animalibus; & in his magis naturales sunt, pluresq; cernuntur pro locorum mutatione. Coluber stagnis exiccatis marcescit, & ex tinea, eruca, & ex eruca papilio gignitur, sic de pische, & chrysalide. Sed quid in singulis hæreo; præsertim in re non obscura?

DE AQVATICIS PLANTIS, ET QVAE SINT EARVM INdoles & vires. Cap. X.

IAM videre videor affatim demonstraſſe, quòd plantæ ex natalibus locis virtutes exugant ſitu, cœlo, & cultu. Nunc ea loca quæ fuerint, ęquum eſt recenſere. Sed vt noſtra lucidior reddatur oratio, à locorũ diuerſitate exordiemur, ac cum Theophraſto dicimus, omnis plantarũ differentia à locis accipi debet, quippe quoniam fortaſſe aliter accipi nequeant, & generalem quandam facere poſſe diſtinctionem videntur, aquatilium, & terreſtrium, vt in animalium genere. Sunt enim quædam, quæ nõ niſi in aquis viuere poſſunt, quæ ſecundum genus humorum diſcernuntur, vt lacubus, paludibus, fluuijs, & quæ in ipſo mari naſcuntur. Nos ita diuidemus. Plantarum loca vel in aquis, vel in terris. Aquæ ſunt dulcès, vt lacus, palus, & fluuius, ſalſæ, in mari. Terrarum varietas pinguis, macra, mediocris, ſaxum, vel arena. Amphibiæ ſunt, quæ in lacubus & terris, vel mari & montibus, vel aſperginoſis locis, & littoribus naſcũtur.

AQVATICAS plantas appoſita exprimit tabellula. A dextra ſui parte è lacu tribulum delineatum habet pro præſenti capite. In medio paluſtrem nymphæam peculiarem pro decimotertio capite. Poſtremo loco marinum muſcum pro quintodecimo deſcribendis.

Nos

Nos ab aquarum incolis incipiemus, tùm quòd facilius dignoscuntur, minusq; suos natales deserunt: nam facilius montana in palustribus viuit, quàm palustris in montibus, tùm quia earum indoles minus decipit, mox ad marinas, terrenas, & ancipites deueniemus, & ab his primo, quæ non nisi in aquis viuere possunt. Nunc lacuum incolæ faciem, idæam, vel archetypum effigiabimus, non quod singulæ, quæ in aquis viuant, notas omnes, quas collegimus retineant, sed communiores, & minus fallaces, vt huius cõparatione de aliarũ stirpium partibus congeneris facultatis indicium sumamus: sic quæ plus huius descriptionis retinebit, plus ad aquaticę plantę naturã accedit.

AMPLIORI igitur forma, quàm sui generis terrestris, succulento, pingui, tenero, & molli aspectu conuicrix, & aquarum alumna stirps è lacubus, vel torpentibus aquis emergit. Caulem exerit rotundum, glabrum, enodem, mollem, & flaccida medulla infartum. Densissimo, & numeroso foliorum stipatu. Folio peramplo, circinarę rotunditatis, vel obtusiore ambitu, læui, crasso, carnoso, eneruі, longiori pediculo innixo, dilutioris viroris, sed siccescente, saturatioris, atriorisq;. Flore ex albido pallescenti. Fructu excolori, insolido, insipidoq; & plerunq; sterili. Radice magna, tuberosa, fungosa, numerosis capillamentis gracilioribus et prolixioribus innixa. Virium effœtarũ. Germinans præproperè. Breuis vitæ. Ligno, dum vritur, fumoso.

Sed eius Physiognomoniæ naturales rationes reddamus, quo certior nostra reddatur præceptio: sunt enim hæc dicendorum fundamenta. Quòd maiora sint semper, quæ in aquis nascuntur ijs, quæ vtroq; loco, aquis scilicet, & terris oriantur, reddemus rationes ex Aristotele, quum de animalibus in aquis nascentibus dicemus: & Theophrastus libro de causis, ea facilius crescere dixit, quæ humidiora, rariora, laxioraq; sunt, & adsummum humiditas germina, incrementaq; præstat. Fœminę ob id facilius, quàm mares augescunt. Virgilius de herbis humidis locis nascentibus dixit.

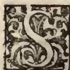
Humida maiores herbas alit: ipsaq; iusto
Latior: ah nimium ne sit mihi fertilis illa,
Neu se prævalidam primis ostentet aristis.

Enodes plerunq; sunt, non quod nodis omnino careant, talis enim arbor ferè nulla est, sed quæ nullos habere videntur, sicut iuncus, typha, & gladiolus, sed vt paucos nodos, naturæ ordine habeant, vt sambucus & ficus. Tandem palustres, & in vmbrosis locis nascentes, vbi neq; à sole, neq; frigoribus, vel flatibus densitatem recipere possunt, minus nodosæ sunt, quia humidiores, & solutiores sunt, ex Theophrasto. Peculiarem sortitur caulem sine nodo butomus. Medulla sunt fungosa, vt quæ præproperè à natura gignantur, & aquea natura constent, vt in iuncis, butomis, cyperis, papyris, sambucis, salicibus videre est; terrestres verò, vt quercus, esculus, & montanæ duriori, corneaq; natura referta sunt, & Theophrastus armamentariam harundinem humidiorem nacta conditionem, pleniorem, carnosiorem, in totumq; facie lasciuiorem spectari; folium amplius, candidius, & breuius. Folio rotundo sunt, ratione humiditatis, & si angulosa sunt, saltem vmbone depresso, hebetiq;. Quæ enim humidiora sunt, facile fluunt, & malè proprio termino terminantur, abest enim terrestre siccum, & tenax. Vrbana quia humidiora sunt, rotundiori folio sunt, syluestria, quia magis sicca, angulosa. Prærerea plantæ quum primitus germinant, quia humidiora, rotundiora ferunt folia, adultiora siccescunt, & in angulis sinuantur. Amplius orbicularis figura simplicior est, & quãdo aliquid festinantius natura producit, circulari figura vtitur: in angulosis maiori paratu opus est. Pueri in ortu teretioribus membris sunt, adultis contrahuntur. Ricini folium prius orbiculatum, mox è folio vniangulo diffunduntur oræ in multos angulos. Inquit Theophrastus in omni generatione primum confusa est moles, dein procedit opus ad articulationem, quod enim simplex facilius est. Idq; in humidis herbis experimentum

mentum capies. Alterum sisymbrij genus in riguis nascens, folia primum rotunda proferti adulta finduntur. Allcariæ folia vidimus primùm erumpentia rotunda, vbi adoleuerint in ambitu laciniosa facta. Serratula folia fert primò betonicæ similia, excandescens profundioribus lacinijs inciditur. Legumina quàm frumentacea humidiora, ideo rotundiori folio sunt. Humidissimi fungi sunt, & rotunda forma constant. Cotyledones rotundi, & humidi sunt. Lens palustris rotunda, lenticulæ similis, refrigeratoriæ naturæ est. Pyra aquea humiditate abundant, folio insigniuntur rotundo, & sic de alijs. Folio sunt etiam peramplo, ob aqueam humiditatem, qua abundant. Populus alba, quàm nigra humidior, ideo ampliori fronde, idq; in iuuentute, sed in senecta succi inopia frondes angustiores affert dicit Theophrastus. Spanachia aquea humiditate abundant, & folio sunt crasso, ipsa se iure suo coquunt. Lata fronde buglossum, & lactuca sunt, quæ aquea humiditate abundant. Plantago aquatica cæteris maiorem gerit frondem. Hipposelinum, quod in aquis nascitur, suis congeneribus in latiores frondes luxuriat, idemq; de hippolapatho dicendum. Coniza aquatica montana grãdior. Vasto folio colocasia est, quæ in aquis suos natales habet. Olerum deniq; omniũ frondes maiores sunt arboreis, quia aquationibus adiuuantur, quibus pro esca vtamur, iam in Agricultura docuimus: vt in atriplice, & blito videre est, quæ humida & fronde maiori constant. Folijs etiam abundant lacustria, vt dixit Theophrastus. Quod dilutiore virore colorentur aquatica, & mox siccescentia nigrescant, reddit Aristoteles rationem libro de coloribus. Frondes primo vere germinant claro virore, quia tunc humidiores sunt, sed æstatis progressu fiunt porraceæ, nigrioresq; sed cum aquis extrahuntur, & reficcescunt, à sole aduritur humidum, & atriore virore colorantur: nam humidum inueteratum reficcescens, nigricat, vt in cisternarum tectorijs videre est. Id etiam lapidibus euenit aqua latentibus, & inde soli expositis. Aqua in nubibus causa nigredinis est, sic in terra, & alijs. Et Theophrastus pronam folij partem semper nigricare scripsit, propter humorem è terra subeuntem, vnde pars supina ab altera discrepat. Flore albo pallescenti plerunq; sunt. In flore nimia humiditas perit, ergo pallidi flores lacustres. Plumbum inter metalla humidissimum liuescit. Omnibus in rebus plerunq; color albus imbecillitatem notare solet, Aristotelis & Theophrasti testimonio: aquatica imbecillia sunt, ob id albo flore esse oportebat. Sunt & fructus pallidi, & excolores, vt persica, chrysomela, pruna, vuæ, mora, cæteriq;, qui in palustribus, concauisq; locis nascuntur. Color enim ex concoctione fit. Quæ humida sunt, minus cõcoqui possunt, & plus temporis requirunt ad concoquendum: propterea fructus cum exoriuntur, pallidi sunt, quia tunc humidissimi. Insipidi saporis fructus causam assignat Theophrastus. Quæ vliginosa terra proueniunt, aquã sapiunt, quæ insipida est. Quæ diluta & insipida sunt, hæc ferè omnia inolida sentimus, & quæ alimento vberiori, vehementiorIq; nutriuntur, vt palustria. Sapor neq; in siccitate, neq; humiditate nimia consistere potest. Legumina quæ in aquosis nascuntur, incoctilia sunt ob nimiam humiditatem, frigiditatemq;. Sed ex insipiditate ad dulcedinem aliquantulum vergunt, quod non reticuit in sari, papyro, & manasio. Sunt & inolidi, quia odor saporis rationem sequitur. Magna est odoris, saporisq; cognatio, nam ambo ex siccitate, & minus absoluta concoctione nascuntur, & plantæ quę olidum fructum perferre querunt, limosam, pinguemùe terrã minus desiderant, calor siquidem humore, lentoreq; obsessus, minus probè suo quit fungi officio. Quæ dilutis, & opacis tractibus degunt, inodora sentiuntur. In Thracia, cæterisq; locis vbi humor multus & vehemens, & hyems coctur ę repugnantibus, odore penitus carent. Aqua suapte natura frigida nil attrahere potest, quia tenuis, simplex, exilis, odorem tueri susceptum non potest, quin elabatur, effusisq; euanescat, quasi in ea sedimentum insit nullum, quo figi, & cohærere valeat odor. Et plerunq; steriles sunt. Theophrastus aquarum prædauidas, plerasq; steriles dixit, vt salix, populus, tamarix. Auerroes in Colliget imperfectas vocat plantas vnius elementi, vt aquaticas, ob id

steriles dixit, vt lens palustris: & homines, vt cętera animalia, nimia humiditate steriles fiunt. Ex nimia humiditate effœtarum virium sunt, & vbiq; apud optimos scriptores, Aristotelem, Theophrastum, Dioscoridem, Galenum, cæterosq; in montibus, & siccis locis enata, validiora & in agendo esse, & maximarum virium, contra in humidis enata imbecillia debiliaq;, vt in aloe, eleoselino, hippolapatho, coniza, angelica, reliquisq; videre est. Et in Telethrio, cum opacus & subriguus sit locus, deteriora nascuntur omnia, meliora, quæ ferat Aegæ: quum siccissimus esset. De magnis & fungosis radicibus videtur Aristoteles in problematis rationem reddidisse: nam arbores, quæ loca vento, soliq; exposita tenent, paruæ & spissæ fiunt, quia spiritus & sol exiccando incrementũ impediunt, molemq; minorem reddunt, at quæ cauis & riguis manent, fiunt magnæ, fungosæq;, euenit enim aquæ obiectu, ne pabulum arescat, & euanescat. Eadem ratione mulier quæ frigida, humidaq;, crura & fœmora pinguia, laxa, tumidaq; habet: & quę stolida magnitudine tument semper peiora existimauit Galenus ijs, quę bene munitam & adstrictam substãtiam habent. Properãtius germinãt, inquit Theophrastus, quę in paludibus, quàm quæ in planis. Idemq; aquatilium plantarum vitam breuiorem terrestribus dixit, vt in animalium genere manifestò videtur: Aristoteles eius rei rationem addit in problematis. Ocius enim senescunt quæ in cauis, & palustribus degunt, quàm quæ in æditis locis, nam senectus quædam putredo est, putret autem quod quiescit. In paludibus aer semper impurus, idemq; semper emarcescens, contra autem locis æditis aer vndiq; efflante spiritu mouetur, & fit purior. Et tandem ligna earum fumosa esse non celauit Theophrastus. Fumosa quidem in vniuersum sunt, quæ humida, vt palustria, sic platanus, populus, & salix.

QVAE SINT AQVATILIVM PLANTARVM VIRES. Cap. XI.

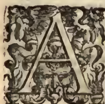

SED aquatilium plantarum qualitates inuestigemus, ac de ijs quid primo senserint Philosophi discutiamus. Mnestor Empedoclis opinionem secutus, quam ipse in animalibus habuit, iudicat aquatilia calidiora esse, argumento iunci odorati, harundinis, & gladioli, & ob id frigoribus obstare ne gelascant. Ad hæc rationem de ignatijs adiecit; nam ex aquatilibus plantis ignaria fieri dixit, quæ celeriter ignem concipiant, & ardent, vt res, quæ caloris plus contineat. Cui respondet Theophrastus, quod res contraria, neq; alere, neq; seruare apta est, sed resistunt humidis humida non contrarietate, sed potius affinitate naturæ, vnum fit humor internus cum humore externo, vt alni lignum, quod sub aquis incorruptibile. Quod de ignarijs notat, id fortasse non caloris; sed vehementioris conflictus potius indicium esse quispiam dixerit, vt prætenue humidum attritu attenuatum aerescat, & incendatur. Has opiniones Lucretius & Vitruuius ex Latinis sequuti sunt, vt alibi diximus. Sed rei veritas est, quod corporei excessus contrarijs in locis & temporibus conseruantur, similibus læduntur. Contra naturales corporis habitus, similibus gaudent, & conseruantur, contrarijs verò lęduntur. Adijcimus quòd aqua vndiq; circumfusa suo humore imbuens, & peruadens, atq; intro alimenti necessitate attracta, similem inuehit suæ temperaturæ constitutionem, & ex aquarum varietate earum qualitates variantur. Auerroes in Colliget imperfectas vocat plantas, in quibus vnum prædominatur elementum, earumq; complexionem frigidam, & humidam esse, & ex corporis vasta magnitudine, humiditas augetur. Theophrastus frigida esse aquatilia dixit. Vnde vires quas possident ex his qualitatibus conijci poterunt, scilicet frigida, & humida, quibus medeantur, vt igni sacro, phthisi, capitis doloribus ex calida causa exortis & similibus, sic hydrophiliam inducere, & præcipue venerem elanguescentem reddere. Sed lacustrium herbarum exempla reddamus.

Palustris

Paluſtris lens aquis reſidibus, & nullo lapſu repentibus innatat, muſcus lenticulæ ſimilis, & ſi à recentioribus rerum veſtigatoribus obſeruatum ſit radices exerere, & tandē plantam euadere. Dioſcorides refrigeratoriç naturæ dixit. Illinitur igni ſacro, & podagris. Compertum recenter eſt mederi inflammationibus, febribus peſtiferis, oculis rubentibus, palpebrarum phlegmoni, & capitis doloribus. Eodem modo torpentibus vndis ſuperſtat herba, quam ranæ morſum vocant, lenticulæ ſimilis, rotundo folio, intermicantibus lacteis floſculis, crebris radicum ſtaminibus, longius ſe porrigentibus in fundum, vnde ranæ lubentius habitant, vnde nomen. Nil pigris fluentis, & ſtagnantibus vndis familiarius vireſcit tribulo, ex eiſdem comam exerit folijs rotundis ornatam, latis, craſſis, longo pediculo innixis, partim in aquis natantibus, partim in fundū reptantibus, & merſis. Caule craſſo, pingui, quem refrigerantis naturæ Dioſcorides dixit, & perinde inflammationibus, gingiuis, & tonſillis vtilis. Tam lacuſtribus, quàm leui agmine ſe mouentibus vndis ſuperfluitat muſcoſa, ſiue fœniculifolia planta innumeris foliorum capillamentis exilibus, è caule per æqua interualla pinnatim exeuntibus, mollicellis, tenellis, colore ex viridi fuſco, radice euulſu facili, pallidula, ſapore inſulſo, quā ex Aniano propè Neapolim lacu collegimus, eiuſdē facultatis. Lotus ægyptia prouenit campis inundatis, flore candido, liliaceo, veſpera tota abit in lacum, dein ad ſolis exortum extra aquam emergit, radix cocta editur in paneficium. Serapio articulorum doloribus mederi dixit. Plinius ait. Herba quę cunq; à riuis, aut fluminibus ante ſolis ortum collecta, adalligata læuo brachio, ita vt æger quid ſit illud ignoret, tertianas arcere traditur. Fungi in humidis, vel ex nimia humiditate naſcuntur, eruti quàm celerrime computreſcunt, rotundo vmbone, caule tenero, frigida & humida planta eſt. Canum morſibus ex aqua illinuntur.

DE ANIMALIVM FORMIS IN AQVIS DEGENTIVM, & eorum viribus. Cap. XII.

NIMALIA eandem ſequuntur rationem. Et ſi animalium loca difficilius cognoſcantur, quum pedibus prædita longè à ſuis abeant locis, quibus viuunt; ſed vbi ſæpius ſtabulantur, conueniunt, verſanturq́;, ea ſua dicemus loca. Quorum hęc erit forma. AQVATILIA animalia ampliori conſtant forma, quam ſui generis terreſtria, rotundis membris, cute glabra & molli, carne flaccida, colore pallida, inolida, ſaporis inſipidi, & breuis vitæ. Cuius naturales rationes reddemus. Quod ampliori forma ſint, quàm ſui generis terreſtia, reddit Ariſtoteles rationem problematum libro. Terreſtrium vi ſolis conſumatur corpus, detrahiturq; copia alimenti, vnde quæ abdita viuunt, vegetiora ſunt, his incommodis quùm aquatile genus immune ſit, adoleſcit corpore ampliori. Et Plinius. Quod aquatilia maiora ſint terreſtibus, cauſa euidens humoris luxuria. Quod rotunda ſint forma. Vidimus in humana Phyſiognomonia mulieres, vel humidos viros, vel nuper ortos pueros, qui verè humidiores ſunt, teretibus, læuibus, & molliuſculis eſſe membris. Carne etiam conſtant laxa, quia humida ſunt. humidoq; veſcuntur cibo, aquis, luto, & muco: ſecus autem in ijs, quæ radicibus, herbis, alijsùe duriotibus veſcuntur: nam carne duriori, vegetioriq; conſtant. Pallidi coloris cauſas reddit Ariſtoteles in problematis, quum humorem efficere palliditatem dixerit, quando putreſcit, & immobilitatis etiam cauſa euenire, ob id pallidos eſſe, qui paluſtria colunt. Cur verò inſipida, & inolida ſint, cauſam reddidimus in aquatilibus plantis. Sed aquatilium animalium vires veſtigemus, & veterum Philoſophorū ſententias perſcrutemur. Ariſtoteles libro de partibus, & reſpiratione refert Empedoclem non benè cenſere ex animalibus ea calidiſſima eſſe, & ignis plurimum habere, quæ

aquatilia: nam fugientia naturalis caliditatis excessum, quum frigido & humido destituantur, loco ipso hæc contraria asciscunt, humorem enim aere minus esse calidum. Et loci frigiditatem, caliditate naturæ ipsorum pensari. Theophrastus idem refert: Empedocles piscium constitutionem calidissimam putat, ob id in frigidissimum ablegatos elementum. Contraria contrarijs locis posse perdurare censebat, calida frigidis, & frigida calidis. Sic enim naturam in principio generasse volunt, & rem à suo simili per excessum perire, conseruari à contrarijs maxime posse, velut medio quodam exultante tẽperamento. Cui ita respondet. Quod res contraria neq; alere, neq; seruare apta est, sed similis, & ineptè Empedoclem asseruisse naturam ad locum humoris transtulisse, quæ in arido genuerat, quo enim pacto animantes aquarum incolæ vel quantumlibet temporis in arido persistere potuissent, si modo his nostris temporibus similes sunt? Item quod nostris temporibus in generatione euenire sentimus, rem planè declarant: nam in vniuersum animalium plantarumq́ genus tùm generari, tùm permanere suo tantũ in loco posse videmus, quo circa suo quoq; loco affici nequeunt, contrario & aduerso affectionibus patent, vt pote cum distractio & permutatio magna ita accedat, sed vt diximus de plantis, corporei effectus excessus contrarijs in locis, & temporibus conseruãtur, similibus destruũtur, cõtra naturales corporis habitus similibus gaudent, & cõseruãtur. Sed vires, quas ex animalibus, quæ dulci aqua viuunt, conijcere possumus, erunt, quum humida & frigida sint, ijs, quæ refrigeratione opus habẽt, iuuant, vt iam diximus, & ebrietati, & canis morsibus. Sicca enim animalia suis morsibus rabiem, & hydrophobiam inducunt, vt catus, lupus, vulpes, mustela & alia, & aquatica medentur eis, quum solus cancer putaret Galenus ex Pelope. Sed ad exempla accedamus. Cancri fluuialis cinis magnopere prodest rabidi canis morsibus, ea ratione, quam diximus, quod multis etiam animalibus competit, quum antiquiores medici huic vni soli tribuerint. Prodest etiam tabidis, & carcinomata lenit. Hippocampus aquaticum animal ei, qui eum deuorauerit aquæ amorem inducit, vt perennes fluuij, iuges fontes, lacus, & littora grata sint: vires salutares contra rabidi canis morsus habet, ex quibus aquæ pauor exoritur, ex Aeliano. Ranæ & si extra aquam aliquando viuant, inter aquatilia numerantur, carne flaccida, læui, hecticis, & phthisicis apponuntur, dolores capitũ mulcent, sacro igni, tonsillis, & similibus morbis medentur. Testudo aquatica frigido succo constat, hecticis, & phthisicis datur ad refrigerandum, valet etiam ad ambusta, quartanas, ignem sacrum, capitis dolorem, & ebrietatem. Anguillæ in aquis, & luto degũt, ad eadem ferè remedia solent propinari. Vino suffocatæ, & ab ebrio potatæ, tollunt temulentiam. Piscium pleriq; hecticis prosunt, vt ex Medicorum libris habetur. Mullus vino suffocatus ad ebrietatem valet. Anser, aquaticum animal, solus animalium non rabit ex Aristotele, ob id contra hydrophobiam. Mergus in aquis, & mari degit, mirifico experimento contra rabidi canis morsus valet, vt illico hydrophobi aquam flagitent ex Aetio. Miluus ebrietatem arcet, qui in aquis versatur.

DE PALVSTRIS PLANTAE PHYSIOGNOMONIA, ET viribus. *Cap. XIII.*

NVNC paludum, & residum aquarum accolas plantas dicemus, vt quæ aquis partium immersæ viuant, partim extra innarent, exiccatisq; æstu paludibus etiam viuant, & humidis, vdosisq; reperiantur: vnde terræ, & aquæ figurarum, & viriũ misturam referant. Harum indoles hæc erit.

HVIVS iconem require in medio tabellæ decimi capitis.

CAVLE fruticat angulosо, cauo, medulloso, fractu contumaci palustrium locorũ incola, fronde angulata, vel laciniata, neruosa, hispidiuscula, flore albo, ex croceo cõmisto.

misto. Radice magna acerba, odorataq;, vegetioribus viribus, & tandem iam dictæ ferè similii, nisi ex terreis partibus aliquantulum villosa.

Sed effigiaturæ rationes assignemus. Angulosos caules nimia siccitas reddit:diximus humida rotundari, sicca ergo in angulos restringi. Syluestria quia ficciora, vt dicemus, magis angulosa, striataq;. Caule cauo, & medulloso assurgunt humida ex Theophrasto: nam de vitibus ait, solutas vites esse, quæ plus medullæ, quàm ligni haberent, & his meatus ampli, multiq; sunt, & alimenti largam copiam desiderant, ob id pluuio solo, humidoq; pangendas esse: proinde quæ larga medulla abundant, humida sunt, quæ pauca, solidaq; sicca, vt quercus, olea, cornus, ebenus, & buxus. Facilis flexus, & contumacis fractus sunt, inquit idem, quę lenta sunt:humiditas siccitate temperata lentitiam, & obsequium præstat. Flore partim albo, partim croceo, quod euenit siccitate mista humiditati, vt dicemus in florum coloribus. Fronde parum angulosa: siccitas enim frondes angustas reddit, acuitq;, & neruos & hirsutiem addit, vt dicemus. Radice vesca, odorataq; aliquantulum, quod ex siccitate euenit. Theophrastus libro de causis sexto saporé neq; in nimia siccitate, neq; nimia humiditate residere posse dixit. Caules qui extra aquam nimia siccitate insuaues, dulcedinem nan q; recipere nequeũt, at in radicibus siccitas nimia humiditate temperatur: & ratio odoris saporem sequitur, vt aliquã tulum dulcis, odorataq; fit. Viribus vegetioribus sunt, quia vires ex modico alimento proueniunt, modo siccitas modicum præstat alimentum. Syluestria validiora sunt vrbanis virium robore, quia ficciora. Vires quas possident frigidæ sunt, & siccæ ob aquã, & terrestrem essentiam, non omnino siccæ:quia plus aquæ habent, sed sicciusculæ. Quia leuiter & sine morsu desiccant, combustis, depascentibus vlceribus, dysentericis, cœliacis, alopecijs, fœminarum profluuijs, igni sacro, inflammationibus, ambustis, strumis, & vulnerum conglutinationibus iuuant. Exempla erunt. Secus fluenta in palustribus nilotica papyrus frutescit iunceo, triquetro caule, tomentacea medulla infarto, nitido, super gurgitum altitudinem attollitur, cui nuspiam, nisi ad ima folia sunt, semine infœcundo. Ad vsum funium valet, quia obsequiosa. Radicem crudam, coctamq; mandunt: succo deuorato manducamentum expuunt. Frigidam & siccam esse contendũt Arabes, Galenus vulnera conglutinare dixit. Similis natalibus sari, quòd vadosis exurgat, vbi recedens amnis, plana dimisit, caule triangulo, flore luculenta cæsarie decorato, vn in papyro, radice edula, quam mansam expuant: sic etiam Mnasium ex Theophrasto. Faba Egyptia in paludibus, stagnisq; nascitur, calamo molli, folio latitudine, & cauitate spectabili, vt intus aquam continere possit, radix manditur cruda, tosta, elixaq;, faba exiccata nigrescit. Dioscorides astringendi potestatem obtinere, vtilem stomacho, & dysentericis dixit. E limoso lacustrium, & stagnantium aquarum fundo traijcit lymphas nymphea, & ob id sibi id nomen vendicauit, perampla folia summis aquis plurima innatant, plurima etiam se porrigentia in imis, circinatę rotunditatis, flore candido in medio crocos habente, caule læui, radice cluuæ simili. Galenus reficcare sine morsu, & refrigerare dixit: Cœliacis, dysentericis, alopecijs, venereis insomnijs medetur ex Dioscoride. Potamogetoni nomé quod fluuiotum accola sit, sed etiam segnius labentium, vel torpentium aquarum. Folio hirsuto betæ, flore spicato, coloris obsoletæ purpuræ, gustu astringente, & reficcante. Stagnosis & palustribus nil familiarius, aut viuidius iuncis, caule surgũt lęui, enodi, fungosa medulla infacto, obsequiosæ lentitiæ, ob id à iungendo iuncus, & à funibus & lotis schœnos, texendis storeis per accomodus, aluũ sistit, & crebra fœminarum profluuia. Galeno frigidus & siccus. Aquosorum locorum indigena plantágo aquatica. Caule surgit procero, folio læui, crasso, flosculo candido. Procidentia curat, rubentem podagram, capitis dolorem à calida causa ortum mulcet, cruento sputo, vrinæq; medetur. Equisetum ἵππουρις dictum, quod palustribus, & humentibus lætetur locis, culmos exerit leniter scabros, cauos iuncea specie, folia equinæ setas caudæ imitãtur, floribus albis. Sanguini è naribus, & vulneribus

erumpenti medetur, ruptis, vesicæ, & intestinorum diffectionibus, & enterocelis: Galenus sine morsu exiccare dixit, Auicenna frigidā in primo, siccam in secundo, & herniæ intestinali, & hydropicis mederi. Phleon aculeato caule & folio frutex, non alibi, quàm in vdis proueniens, in lacu Orchomeno vbere nascens, fœmina sterilis, ad nexus vtilis. Pecori radix gratissima est, & radici partem proximam teneram pueris exciтari. Nonnulli stœben dicunt, nomen videtur inditum ex tomentitia, & fungosa natura, an sit Dioscoridis stœbe hariolari non ausim, sed videtur saltim cognata, quum vires eædem, quæ palustribus. Auribus purulentis, oculis ab ictu cruentis, dysentericis, & erumpenti sanguini prodest. Galenus deficcare sine mordacitate dixit, ob id vulnera conglutinare. Typha ex eisdem natalibus, nempe stagnantibus & palustribus aquis emergit, caule procero, tereti, recto, læui, folio triquetro, mucronato, flore papposo, oblongo, cylindrea figura, turbinata effigie. Ambustis medetur ex Dioscoride. Paulus euidentissimè refrigerare, & reficcare dixit, & æstuantibus lumbis prodesse. Iisdē nanq; paludosis, typhæ affinis prouenit butomus Theophrasti, sparganium Dioscoridis, & Galeni Xiphion, triquetro folio, dorso prominulo, & carinato, manū arripientis vtrinq; cæsim sauciante, radix etiam pecudibus, & puerulis vesca. Galenus deficcare dixit. Riguis & humentibus conuallibus emicat erinos Dioscoridis, echinos Galeni, flore luteo, semine acerbo, oculorum fluxionibus & aurium doloribus valens. Galenus desiccatoriæ, & repellentis facultatis, & aurium fluxionibus valere dixit.

DE FLVVIATILIVM PLANTARVM EFFIGIE, ET potestate. Cap. XIIII.

NVNC fluentium aquarum incolas plantas prosequamur. Sed nō quod humentibus alueis, & labentibus aquis viuant, humidam, vel frigidam temperiem sortiri dicet quispiam, sed in excessu calidissimas, siccissimasq;, quum ob necessitatem ijs locis viuant, vt semper nouis frigidis, & præterfluentibus vndis abluantur, quasi refocillationis, & frigidioris egerent alimenti: sunt enim labentes frigidiores, nec alibi, quàm ijs locis viuere possunt, quarum forma plerunq; Physiognomones decipere solet, quū notas aliquas humidarum habeant, quod in aquis viuant, aliquas verò calidarū, quod calido, siccoq; habitu constent.

IN EXTREMO tabellæ loco à dextris tui fluuiatilis plantæ effigies visitur, capitis decimi.

CAVLE igitur fluentium aquarum accolæ surriguntur læui, sed gracili, fronde læui, pinguiscula, sed pluribus incisuris laciniata, flore albo, sed plerunq; luteo, radice tenera, sed exigua, odorata, acri sapore linguam exulcerante.

Causæ sunt. Caule læui viuunt, quod aquis nascantur, sed gracili, ex caliditate, fronde læui & pinguiuscula, ex humiditate, in qua nascuntur, incisuræ ex siccitate, caliditateq;, radice tenera ex humiditate, sed exigua odorata, & acri sapore ex caliditate, flosculo albo ex humore, flauo ex calore plerunq;, & tandem calidæ & aquaticæ plantæ effigiem retinent. Vires adeo calidas habent, vt linguam exulcerent, cutemq;: ob id lepras, psoras, scabiem, stigmata, scabros vngues, alopeciam, & calculum curant. Ranūculos ranis cognomines fecerunt, quòd ijsdem fluuijs, & lacustribus locis oblectentur, & floribus sint colore ranatis, idest luteis herbido permistis, vt pote ranis conuictrices, & aquarum potrices. Folia initio rotunda, dein incisa, flores aureo fulgent nitore, caule gracili, radice parua, alba, vrentis gustus, nec iniucundi odoris. Scabros vngues eximunt, stigmata delent, formicantes verrucas, & alopecias. Galenus calidas & siccas esse dixit. Sed ranunculorum plures species, inter eas flammeus est, folia sunt ei angusta,

oblonga, carnosa, ambitu serrata, caulis cauus, rubellus, enecat pecora edendo, amarit enim vescentium exta. Chelidonium minus folijs subpinguibus, radice pusilla, flore eleganti, foliolis aureis radiatim stellato, nascitur in aquis. Exulcerat, sed non vbiq; pro agri conditione. Psoras, & scabros vngues eximit. Galenus calidum, & siccum in primo esse dixit. Ex ὕδατος, & piperis nominibus conflatum nomen hydropiper, ac si aquaticum piper diceres, acre vt piper, nascitur in aquis pigro lapsu repentibus. Prouenit caule numeroso, gracili, flore albido, purpurascenti, semine acri saporis, radice, parua. Sigillata delet. Calidum, siccumq; paulo infra piper esse Galenus dixit. Sion ἀπὸ τοῦ σείω, quasi q uatiatur in aquis ex præterfluentibus, & alluentibus vndis: Vnde etiã Latinis laueris nomen, folijs olusatri similibus, sed minoribus, & odoratis. Calculos deturbat, cit partus. Galenus excalefacere dixit. Etiam lympidorum riuulorum sectator sisymbrium aquaticum, vbi etiam sion prouenit, gracile est, & tenellum, folio primùm rotundo, adultum erucæ modo finditur, cauliculos nerueos habet, acri gustus, excalefacit, vtriusuis vires paris ferè sunt commodi. Purgat lentigines, & vitia cutis. Galenus excalefacientis, & exiccantis virtutis manifestauit.

DE PLANTARVM PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVS IN maritimis aquis nascentium. Cap. XV.

Dvlcibvs aquis ad salsis deuenimus, de marinis plantis loquemur, sed priusquam ad harum formas & vires descendamus, videamus num quid in salsis plantæ nasci, & nutriri possunt, vt inde colligere possimus, quibus præstent. Claris argumentis probat Theophrastus in stirpium genere salsuginem nullam sentiri, neq; in salsis aliquid gigni posse, hoc modo. Salsum neq; alit, neq; aptum est generationi; argumẽto quod salsis tractibus nil prouenit, sed & si videamus in salsis quippiam gigni, vt plantæ, pisces, & alia animalia, quæ dulcia sunt, non ob id ex mari gigni, vel ali putandum est: nam id, quod alicuius materia futurum est, necessario esse oportet transmutabile, nam generatio transmutatio est, porrò sal non est transmutabilis, ergo neq; perfectum quicquam, neq; aliquid vllo pacto generari ex eo potest: nam plantæ calor internus, & solis humorem trahunt, qui alimento plantæ futurus sit, qui humor purior, leuiorq; est, sed salsum omne terreum est, & graue hauriri non potest, quia subsidet. Secunda ratio quod sal facultates omnes desiccat, & erodit, vt desiccetur vis generationis: Vnde id quod in alijs generationem prohibet, ipsum videtur author incommodi etiam sibi, idest quod alijs inutile ad generandum, inutile quoq; sibi futurum Præterea quæ nullã mutationem, vel corruptionem sentiunt, auersam penitus à plantis qualitatem habere necesse est, porrò sal est eiusmodi, nam omnia vindicat à putrilagine. Aliud erit argumentum. Quod non multùm euacuatur, non multo indiget alimento, planta non euacuatur, quia caret excrementis, non ergo multo indiget alimento, non igitur coguntur quicquam sugere, quod inutile sit ad alendum. Plantis excrementa non sunt, quia si inessent, excernerentur, nec in superficie residerent, à solis vi eòusq; eleuata. Alias deinde addit rationes, quibus videtur disquirere, quod plantis insit salsugo, nam salsuginis sapor, qui plantis inhæret, vel intrinsecus est, vel extrinsecus: si intrinsecus erit alimentum, naturæq; conuenit, si extrinsecus accidit, vnde ingreditur? & ex quo? vel ab aere ambiente, qui se induit in meatus, vel à vaporibus humorum à radice attrahi sursum feruntur, deinde exiguntur à medulla, & tanquam sordes erumpunt ad cutem? quippe salsugo superficiaria videtur, sed cieeri vernacula, & necessaria est, siquidem imbribus elota, interit eius planta, vnde constat naturale ei esse, vt se tueri, & conseruare valeat. Est & in quarundam folijs, & ramis salsugo, quæ in aquis immissa & elota, gustu manifesto deprehenditur, non in ijs solùm, sed in fructibus quoq;, si quis non fru-

ctum

ctum mandat, sed linguã consulat, quippe non in carne, sed in tegumentis salsugo reposita est, quasi à natura consulto factum, vt semen inclusum à corruptionis labe vindicetur, ac salsugine custodiatur: nam dum viret, in caule & siliqua est, adulta verò siccescens in putamine residet, tanq̃ intrinsecus adueniens. Rem ergo naturalem esse salsuginem, atq; natiuam latissimè patet, nam vbicunq; feratur, aut non satus alibi oriatur, salsum futurum, etiam si ager salsus non fuerit: nam ea quæ locis salsis proueniunt, haud temere salsuginem cœperit, sicut halimus, kali, & alia pleraq;. Alibi verò de salsis aquis hæc habet. In genere aquarum, quæ nitrum, vel alumen, vel aliquid aliud eiusmodi sapiunt, plantas neq; alere, neq; gignere posse dixit, sed esse quasdam priuatæ naturæ plantas, quibus priuata deberi alimenta par est, tantumq; mari genitales facultates tribuit, vt suas ibi plantas agnoscat peculiares, quæ in terra nasci nequeat, vt suas etiam animantes, idest pisces. Præterea alias esse arbores, quæ in æstuarijs viuant, hæ non à mari capere alimentum, sed è venis subterraneis. Marinas enim aquas percolatas salsitatis virus amittere, & ex interiore terræ sinu dulce haurire, quo viuant, & mare ipsum circumfusum nihil nocere; per vices enim accedit, receditq; Post æstuarium aliam littoralium apponit speciem, quasi mediam, inter dictas, hasce falsò humore sub terraneo frui, tum ad alimentum, tum ad robur, vt non solùm inde viuant, sed bene valeant, vt palma, brassica, beta, ruta, & eruca; tantumq; in his abest à maleficio, vt etiã afferat emolumentum. Salsis si culta fuerit brassica, vitream acquirit friabilitatem, vt terræ allisa, dissiliat in partes. Tollitur & acrimonia & amaritudo. Sed si salsus humor plantas nutrire possit, deterius alit, prohibet enim incrementum exiccando, quod ab humido est. Sed Galenus salsam aquam aridam, exiccantemq; naturam habere dixit, cum eiusmodi facultas in amaris insit, ob id enutriendo corpori prorsus inepta existimãda. In stagno bituminoso Syriæ Palestinæ nullum neq; animal, neq; plantam conspici, cumq; flumen, quod propè Hiericunta fluit Iordanes, pisciumq; copia scatens in stagnũ ingreditur, nullos omnino fluuij ostium pisces excedere, & si quis captos in stagna conijciat, celeriter mori. Sed videmus in mari tanta piscium genera gigni, ali, & commodissimè viuere, vt aliter credere non possimus, vt eorum naturæ familiaritate dulce, & iucundum esse, quod si aliter esset, facile vtiq; foret ad fluuiorum ostia ingredi, & aufugere, sed ex tam mirabili multitudine paucos constat, qui fluuios subeant. Sed si cui nouum videbitur in mari dulcem aquam contineri, consulat Aristotelem, qui cereo vase mari immerso percolatione dulcem aquam exhauriri dixit, & littoraliũ accolas, qui dulcibus aquis destituti, puteis vix tres cubitos altis in arena effossis, dulcem ex salsis fecernere. Sunt qui dicant arbores marina aqua non ali, quod nec quidem terrestria animalia, quod ariditate præcipue offendantur arbores, atq; arefacit marina aqua, vel quod oleum quidem infestum stirpibus absumit illitum, aut marina aqua multam participet pinguedinem, ideo etiam conflagrat, vel quod amara sit remistione exustæ terræ, vt dicit Aristoteles, potumq; respuat. Lixiuium nanq; fit ex dulci aqua in cinerem missa, quod ferunt in Rubro mari syluosas materies, stirpesq; fruticari, nullum quidem edũt fructum, grandescuntq; fluminibus multum inferentibus in mari lutum, & proinde nõ longe à terra absunt. Plutarchus in libro de causis negat plantas salsis ali posse. Auerroes maioris maris aquam salsiorem, amarioremq; cæteris esse, ob id nullum animal in eo viuere posse, quia amaritudo est in vltima contrarietate nutrimenti animalium, quod dulce est. Sed id subtilius disquirere nostra haud magnopere interest. Nos hæc recitauimus, vt perscrutaremur ex his vires maritimarum plantarum. Quæ igitur in mari nascuntur talem præseferunt speciem.

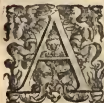
SINE caule plerunq; assurgunt, vel cauo, inani, & fungoso. Folijs capillaceis, vel absq; folijs, fructu viduę, sine radice, quod saxis, lepadum more adhæreant. Totę mollis & sine ligno, ne maris æstu collidi, & frangi possint. Colore ruffo.

Effigiaturæ causæ hæ sunt. Quod caule, folijs & seminibus vacet, causam diximus ex

Auerroe

Auerroe, quod si vnius elementi plantæ omnes imperfectæ sunt, marinæ imperfectissimæ, quod in sale viuant, qui generationi contrarius existit. Et locis etiam siccis, & in saxis natæ plantæ flore, fructu, & caule vacant. Colore ruffo sunt. Ruffi coloris causas reddemus in animalibus eiusdem loci. Vires pronunciamus frigidas & siccas, frigidas ob aquam, siccas ob sal, quem apud omnes sine dubio siccare constat: ob id morbis illis præstare possunt, qui frigidis, & siccis qualitatibus iuuantur, vt podagris calidis, hydropicis, inflammationibus, & sanguini profluenti. Marini phuci genera plura sunt, vnum latum, alterum oblongius, & rubeum, tertium candidum in Creta flores. Podagris valent, inflammationibus, & venenis; sed ijs humidis vti oportet. Galenus refrigerare, & resiccare dixit. Muscus marinus nascitur in scopulis, testaceisq;, haud procul á mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. Præcipua ei spissandi vis, collectiones coḣibet, & podagris confert, quas refrigerare opus sit. Galenus ex aquea & terrea essentia compositum dicit, vtraq; frigida: si quidem astringit, & calida euidenter refrigerat. Bryon herba marina, Plinio non capillacea, sed lactucæ folijs similis, rugosa veluti contracta, sine caule, ab ima radice exeuntibus folijs. Nascitur in scopulis maximè, testisq; terra compræhensis. Præcipua siccandi ei, spissandiq; vis, collectiones omnes inflammationesq; cohibendi, præcipue podagræ, & quicquid refrigerare opus sit. Androsaces in maritimis aquis nascitur, perpusilla planta, vmbilicata, cirris glabris, exilibus, crebris, surrectis, singulis vmbilicum medio fulcientibus, vrinas cit hydropicis, & podagricis illinitur. Galeno humens & acris est, desiccata desiccat, sic Aegyneta & Plinius. Sed aliquibus diuretica est, & mendum in Galeni textu suspicor. Corallus marinus frutex, qui alto extractus, durarur statim, astringit & refrigerat mediocriter, excrescentia coercet, oculorum cicatrices abstergit, sanguinis reiectioni, & vrinæ difficultati auxiliatur. Antipathes coralli species, vires supradicti habet.

SALSARVM AQVARVM EFFIGIES, ET VIRES animalium. Cap. XVI.

Nimalia verò quæ in salsis aquis degunt, aliam referunt qualitatem, & effigiem; quippe & viribus, & nutritione variant, & à terrestribus non solùm locorum varietate; sed etiam alimentorum, quibus vescuntur. Diuersa enim maris loca diuersæ qualitatis pisces pariunt. Salmonem aquaticum in Aquitania marinis omnibus Plinius præfert, amia bizantia, vulpecula rhodia, anguilla bœotica, mus ponticus, thynnus megarensis, muræna ex freto, & tartesia, mugil ex Scyatho, hœdus ex Melo, conchæ peloringę commendantur. Quorum forma hæc.

MAGNITVDINE parum subsident à dulcium aquarum incolis, corio duriori, squamosioriq;, carne constantiori, odoratiori, sapidioriq; capillo ruso, facilioris decoctionis, potentioris virtutis, & vitæ perennioris.

Ratio descriptionis talis est. Diximus humorem, in quo degunt, magnitudinis causam vtriusq; esse, sal desiccando semper minuit. Eademq; siccitas causa est, vt duriori carne, & squamosiores sint: Immò multæ squamæ, spinæ, ossa, claui, & vngues in piscibus laudantur, quia in ijs ostendunt multũ esse terrestris qualitatis, & rem contrariã suę complexioni, quia sicciores sunt, & in petrosis locis nascuntur, vt saxatiles subtilioris substantiæ, & minoris superfluitatis alijs, vt Auerroes in Colliger. Sapidiori etiam sunt carne. Galenus hanc differentiam diligentissimè adnotauit, quippe diuersum genus pelagici mugilis ab eo facit, quod in fluminibus, stagnis, lacubus, aut riuulis vrbiũ cloacas expurgantibus prouenit: nam horum caro excrementitia est admodum, & mucosa, optima autem eorũ qui in puro mari degunt, alijs verò locis non insuauis modo

sed

ſed etiam ad coquendum difficilis, maliq; ſucci. Horatius his verſibus de lupo piſce idē ſentire videtur.

Vnde datum terris lupus hic, tyberinus an alto
Captus hiet? pontes ne inter iactatus, an amnis
Oſtia ſub naſci?

Et apud Columellam extat non illepidè dictum de hac re. Philippus quum ad Numidiam hoſpitem deueniſſet, & ſibi è vicino flumine lupum formoſum appoſitum deguſtaſſet, expuiſſetq; dixit. Peream ni piſcem putaui; vſqueadeo à tyberino, vel marino differre putauit, vt illum piſcis nomine indignū iudicauerit. Quòd ruffo colore ſint, Ariſtoteles in problematis rationem reddit: nam omnes qui in mari degunt, ruffo ſunt pilo, quia quum mare calidum & ſiccum ſit, tales pilos reddere poteſt, vt lixiuium, & auri pigmentum. Vires hæ ſunt. Piſcium naturam & ſubſtantiam immutat aqua, illos vndequaq; peruadens, & intro alimenti, & refrigerationis neceſſitate attracta, ſimilem inuehit ſuæ temperaturæ conſtitutionem. Salſa enim aqua per ſal ſicca eſt, & ſiccos ſuos incolas efficit, aqua per ſe frigida: vnde morbis ijs, quibus frigida & ſicca proſunt, opitulantur. Marini cancri ſicci natura ſunt ob ſalis miſtionem, ſecus autem aquatiles, vt ex Pelope refert Galenus. Marini gobij à fluuiatilibus multum differunt, nam Galenus ægris marinum opponi iubet, ſucci bonitate etiam commendans: ſed fluuiatiles hac dote multum ſuperantur, carne enim molli, & inſipida ſunt, paruis ſquamis, quum aqua & luto veſcantur. Anguillæ marinæ & fluuiatiles ſunt, præ cæteris laudantur, quæ in ſiculo freto intra Rhegium & Meſſanam naſcuntur. Diphilus paluſtribus marinas ſuauiores eſſe dixit.

DE FACIE, ET FACVLTATE TERRESTRIVM STIRPIVM, *& primò de ijs, quæ pingui ſolo naſcuntur.* *Cap. XVII.*

IAM poſt tergum relictis aquatilibus herbis, illas docemus, quæ è terrā ſuas facultates hauriunt, ſed prius terræ varietates perquirere oporteret, quæ cū innumerabiles ſint, ne noſter ſermo longius protrahatur, & tyronum ingenia diuexemus, ſolùm aliquas & principes memorabimus: nam & colore variant, alia enim pulla, alia cinerea, fuluaq; eſt, ſic etiam ſapore differunt, vt pinguis, dulcis, amara, ſalſa, aſtringens, ſic alijs qualitatibus ſicca, denſa, ſoluta, arenoſa, & calculoſa, quarum noſtri de agricultura libri pleni ſunt, ob id lectores ad eos relegamus: ſolum pinguis, macræ, mediocris, & ærenoſæ telluris qualitatem referemus: ex his ingenioſus Phytopta reliquas poterit inueſtigare, & primo à pingui incipiemus. Pinguis terra eſt, quæ linguæ admota pinguedinem quandam præſefet, lenteſcitq; quaſi glutinum. Sed pinguis humi incolam plantam deſcribamus.

QVATVOR terreſtres plantulas tabella hæc oculis ſubijcit, à dextro latere pinguis humi accolam maluam oſtendit, pro inſtanti capite, mox ſecundum locum occupat mediocris telluris inquilina lotus vrbana, pro vndeuigeſimo capite, tertium in ſiccis naſces terris lithoſpermon, pro ſequenti proximo capite, poſtremo loco arenis fruticans agreſte fœniculum pro vigeſimo capite, ita ad viuum diſtinctè expreſſas, vt reliquas, harum ſimilitudine viſu facile aſſequi poſſis.

ASSVRGIT planta pinguis humi accolla perampla corporis ſpecie, & multiplici ramorum ſtipatu, pingui & hilari aſpectu, nec albi lætior. Trunco tereti, vdo, turgenti. Cortice læui, nitido, ſuccoſo. Immodica foliorum petulantia, ex atro viridantium, craſſorumq́;, præcocis germinis. Fructu pulpa pingui, ſuccoſa & friabili, molli, vel paruo intus ligno, ſapore dulci, non multùm odorato. Flores & fructus excreſcentias quaſdam oſtendunt ſupra eos. Radicibus magnis, hinc inde reptantibus.

Hæ ſunt cauſæ effigiaturæ. Peramplo corpore, ingentibus ramis, folio numeroſo, magno, carnoſoq; fruticat pinguium locorum inquilina ex Theophraſto, ob id quod plātæ radix ſolo altè deſcendat, imaq; ſubiens ſuccoſa, multum alimenti trahit, quod in exucca & ſtrigoſa terra facere non poteſt, quum eius radix per ſumma adhæreat, minimumq; alimenti trahat. Arbores nanq; pingui ſolo alimenti copiam adèo largam attrahunt, vt optime germinare, magnitudinemq; accipere poſſint, ſed fructum parere nequeunt, quoniam non concoquunt quantum abunde ſit. Pingue ſolum, calidū eſt; caliditate radices vegetiores fiunt, & vberius attrahunt pabulum, quod vberius, vertitur in frondes & ramos. Frumentum africum & dracontias calamum craſſum gerunt, quod non niſi læto agro naſcantur, & vbi poſſint vberius ſuccum haurire. Columella de pingui terra loquens ait.

Pinguis ager putres glebas, reſolutaq́; terga
Qui gerit, & foſſus graciles imitatur arenas,

Atq; habilis natura soli, quæ gramine læto
Parturit, & rutilas ebuli creat vuida baccas,
Tum, quæ sponte sua frondosas educat vlmos,
Palmitibusq; feris lætatur, & aspera syluis
Achrados, aut pruni lapidosis obruta pomis
Gaudet, & iniussi consternitur vbere mali.

Agricolationis rei periti arbores, quæ leui cortice, vdo, tereti, turgentiq; sunt, pinguis soli indicia præbere dixerūt. Sic quæ scabra cute, & crustosa, strigosaq; obsita sunt, exusti, lapidosiq; soli argumento esse. Valdèquam numeroso folio sunt, & flore stirpes pingui agro consitæ: nam olitores stercore pingui redacto, augent oleribus folia, quæ ad escam sunt. Et coronarij florum mangones pinguedinis, & culturæ lenocinijs flores à pristina forma desciscere, & multiplicem, & foliosam reddunt stirpium, & florum familiam, & eximiam pulchritudinem floribus inducunt, vt in lilijs, narcissis, bellidibus, garyophyllis, & cæteris passim videre est. Ex arui pinguedine vidimus rosam rubram centifoliam redditam, è cuius medio glomeruli aceruatim collecti erumpebant, & in iasme vidimus alterum florem super alterum insidentē, & vtrūq; odoratum, & in quercus folijs pilulam rotundam succrescentem, sic & in vlmo, alijsq; arboribus, quæ cœli, vel anni clementia, vel loci pinguedine eueniunt. Natura, cui crebra & multa materia suggeritur, luxuriat, variando, & luculentam fœturam foliorum, florum, & fructuum multiplicando: sic contra, quum ei alimentum deficit, aliquid plantis desideratur. In Thessalia ne segetes luxurient, in frondem (cuius agri frugales sunt) depascere, & detondere agricolæ solent. Sed cerealia, quæ simplici pubent culmo, ieiuno & gracili solo contenta sunt, quæ verò multiplici, pingui. Typha & semē in exemplo sunt. Pingui pabulo oblato stirpibus, augetur pulpę caro & imminuitur os, vel tegumentum, vt in causis vrbanæ plantæ latius docebimus. Omne vrbanū nucleo minori fructificat, quàm incultum, quoniam amplius humescunt, & alimentum vberius ad pulpam augendam deducunt, atq; etiam succos pro nostro vsu congruentes maturant. Pingue enim solū ab vrbano parum differt. Quod citò germinent, ratio est, quòd viribus prævalent, alimentoq; abundant, vt amygdala, & punica & ad summum syluestria, quàm vrbana, quia robustiora, quum humiditas, & mollities ad emittendum plurimum conferunt, siccum enim & spissum neq; transmeatu facile est, neq; copiam habet materiæ. Pingue solum vice stercoris est, & stercus sua caliditate plantæ poros aperit, & radices vegetas reddit, vt & cito fructificēt. Quod parui odoris sint. Odor ex siccitate, vt diximus, proveniebat, sed non omni siccitate, verùm terra pinguis lenta, glutinosaq; humoris, lentoris q; causa non æquè calor suo fungi officio potest, ob id odoratos fructus haud multum afferre potest. Et vt diximus de ramis, ita & de radicibus intelligendum, quod magnæ & procurrentes sint. Vires habet calidas, & humidas, quia pinguis terra calida & humida est, & planta huius loci inquilina easdem retinet facultates. Tritico solum pingue, & restibile accōmodatum ex Theophrasti sententia, & reliquorum Galenus è secūdo ordine calefacientium dixit, nec refrigerare, nec exiccare posse: ergo humectare. Sesamum putre solum expostulat ex Columella, vel pinguiores arenas. Galenus modicè calefacere dixit. Linum pingue solum Varro requirere scribit. Calidum, sed humiditate, & siccitate symmetrum. Zea pingue veruactum exoptat, quum nil magis terram exurat Theophrastus dixerit, inter hordeum, & triticum temperatura medium. Sic olyra, & siligo. Maloa pingui delectatur loco, & humido gaudet lætamine hortorum, calida, humidaq. Faseoli pingui, & restibili loco nascuntur ex Columella, calefaciunt & humectant ordine primo ex Galeno. Malus, & pyrus ex Palladij sententia leue & pingue solum desiderant. Idem de sorbo dicendum, quorum temperies calidæ, humidæq; sunt.

DE

DE FORMA, ET POTESTATE MACRO SOLO *naſcentium.* Cap. XVIII.

IXIMVS de ijs, quæ pingui & frugali ſolo naſcuntur, nunc quæ ſicco, ſitienti, & aſpero, quorum facies, & vis oppoſita. Diximus in humana Phyſiognomonia calidi & ſicci corporis indicia eſſe carnẽ macram, & hirſutam, duram, & ſiccam, capillos nigros, neruos & venas apparentes: ſic

IEIVNI ſoli accolam plantam tertio tabellæ loco in proximo iam deſcripto capite demonſtrauimus, quare eam cognoſcendi anxios illuc remittimus, ne iterata eiuſdem figuræ appoſitione faſtidium potius, quàm vtilitatem legentibus pariamus.

QVAE ſquallida & ieiuna ſtirps, vt plurimum obuia fit humo, aſpectu exili & macilento infelicia ſua teſtatur natalia. Caule nanq; ſtrigoſo, rigenti, hirſuto, exucto, gracili & ſurculoſo. Fronde anguſta, vel acuta, vel profundioribus inciſa lacinijs. Flore luteolo, nonnihil interdum rubente, ſæpiſſimè in vmbellis. Fructu paruo, intus oſſoſo, minuſq; ſuccoſo, iucundum halitum eructante, ſapore amaro, vel aſpero. Tardè fructificat. Radice exili, paucis fibrillis innixa. Lentè creſcit, vitæ diuturnioris.

Sed deſcriptionis cauſas reddamus. Quòd paruo corpore ſint, diximus in ſuperiori ex Theophraſto, quod quæ vberi humo naſcebantur, peramplo corpore, & alto, ſic quę gracili minus alta tellure, quũ radices per ſumma adhæreant, & minus alimenti, quàm competat, hauriant, breui corpore creſcunt. Frons altioribus lacinijs proſciſſa eſt. Diximus quod Naturæ ordo poſcebat, quod ſi in riguis naſcentes plantæ rotundiori, vel retuſiori angulo eſſent, contra quæ in ſiccis naſcerentur, profundioribus ſciſſuris, & lacinijs inciderentur, vel mucronatis angulis. Siccitas frondes anguſtas reddit. Populus alba in iuuenta latiori fronde eſt, ſed eadem in ſenecta alimenti inopia anguſtas frondes, & ſcabrum corticem reddit. Ocymum in humentibus & vmbroſis natum, latiori, & rotundiori folio eſt, at ſoli expoſitum, contrahit frondes adeo, vt in ſerpyllum abire videatur, quia vehementer ſiccatur, vt diximus. Sic de vrbana & ſylueſtri eruca dicẽdum. Sylueſtris lactuca rotundifolia & latifolia, quam hieraciam vocant, quod accipitres ſcalpendo eam, eiuſq; ſucco oculos inungẽdo, obſcuritatem quũ ſenſere, diſcutiãt, ſiccis locis ſata, breuioribus folijs, diuiſuris profundioribus inciſis naſcetur, ſic etiam euadit, cum ſeneſcendo mutatur ætas. De oſſe & pulpa fructus ſępius loquemur. Plantas, quę culto & pingui ſolo proueniunt, diximus plus pulpæ, minus oſſis habere, ſic quæ exucco, & lapidoſo, plus oſſis, minus pulpæ ex contraria cauſa. Tardè fructificat, germinatq;, quia ex pauco, ſiccoq; alimento lignoſa, ſolida, ſpiſſaq; ſunt, ſed quæ ſicca, ſolida, & ſpiſſa ſunt, nec tranſmeatu facilia, cum copiam materiæ non habeant, tardè germinant, vt diximus. Minus habent virium, cũ alimento minimo fruantur. Odorati fructus ſunt, quia quæ ſicca ſunt, parum humoris habent, quod paruum eſt, facile excoqui poteſt. Suauitas odoris ex concoctione conſiſtit, quæ olfactui congruunt, neq; dulcia, neq; vllam ſaporis gratiam habent. Aridis locis omnia ad plenum excoquuntur, vt apud Cyrenem, cuius ager tenuis, & ſiccus. Quod ſapore aſpero ſint, reddit Ariſtoteles rationem in Problematis. Thymum in terra attica acerrimi ſaporis eſt, quod ille ager tenuis & ſiccus ſit, quamobrem non multum humoris obtinent, quæ in eo naſcuntur. Thymum quòd ſiccum natura, minimèq; dulce, nam ob inopiam tantum humoris retinet, quantum ſuo conuenit generi, quod dulce nequaquam eſt, ſol autem quod dulciſſimum eſt, exigit, vt acerrimum relinquatur. Acria ſunt, quæ quum parum humoris habeant, ſol vehementer excoquens, & dulce & leuiſſimum eximens, rema-

net acerrimum. Dictamnum, quod solo aspero nascitur, excalefacit & acre est, pseudo
dictamnum, quod lætioribus locis nascitur, ignauum dixit Theophrastus. Quod tardè
crescat, rationem ex eodem adducemus, & quũ ipsius rationes adducimus, nil maius ad-
ducere putamus, quum in plantarum philosophia eminentissimus sit habitus. Ex humi
ditate prouenit corporis raritas, & per poros facilè fit percolatio, & sine vllo impedi-
mento, sic quæ spissa natura sunt, difficilè augescere possunt, quòd enim spissum, siccũ,
amatũq; est, natura ignis consistit, & hinc lenta huius accessio est. Contra quod ratũ, la-
xum, & humidum est, i d celeriter crescit. Vmbellas pro flore adducere, siccarum præ-
cipue est, calidarumq;, quum oẽs ferè vmbelliferæ siccæ qualitatis sint. Testimonia sunt
panax, apium, seseli, ligusticum, anisum, carum, anethum, cuminum, ammi, elaphobo
scum, daucum, peucedanum, sphondilium, angelica, myrrhis, imperatoria, thapsia, fœ-
niculum, smyrnium, pyrethrum, ferula, achilleon, ageratum, pastinaca, siser, crithmon,
gingidium, caucalis, mentha græca, cachrys, filipendula, libanotis, & alia. Diuturnio
ris vitæ sunt, quæ carne sicca constant, & arbores, quæ corticem tenuem, & siccum ha-
bent intrinsecus, sanè diuturnæ sunt: nec facilè putrescunt. Sic in animalibus testudi-
nes, & quicquid eiusmodi est, ex Hippocrate libro de humoribus. Calidæ & siccæ tem-
peratutæ sunt, & tenuis essentiæ, ciunt vrinam, & menses, comitialibus, & serpentum
ictibus valent, partus extrahũt, & quia sapore acri sunt, incidunt, ideo expurgant tho-
racem, & pulmonem, & vermes necant. Eringij marini, & montani depressa aspera, &
inculta loca persequuntur, & quo asperiora, gustu plus gratię, & aromaticitatis habent,
pluribus aculeis circundantur, incisuris altè laciniatis, & echinatis capitibus, colore al
bo viridante, & cęsio, ex loci calore. Cit vrinam & menstrua, serpentium morsibus,
opisthonicis, & comitialibus medetur. Galenus tenuis essentiæ dixit. Cinereus pallor,
pallensq; saluiæ, qualis in apricis, exustis, & asperis collibus enata nomen ἱεροβοτάνη,
quasi sole tabefacta & syderata, fruticat multiplici surculo, lignoso, folio scabro, rugo-
so, & squallente, iucundi odoris, vrinam cit, menses, & partus, pastinacæ ictibus auxi-
liatur, & tetra vlcera purgat, capitis frigidis affectibus, articulorum doloribus, comitia
libus, veternosis, stupidis, & pectoris vitijs. Calefacit, siccat, & abstergit. Thymum pusil-
lis fruticat, & lignosis surculis, folijs exiguis, angustis, & duris, flore purpureo: petroso
& gracili solo prouenit. Orthopnoicis, anhelatoribus prodest, tineas ventris exigit,
menses, partus, & vrinas pellit, ischiadicis subuenit. Galenus manifestè calefacere di-
xit. Saturea in asperis, & salebrosis locis nascitur: herbula est virgulis exilibus, sarmen-
tosis, lignosis, crebris foliis, angustis, rigidiusculis, gustu acri, & odoro: vniuersa abso-
leta purpura albicat, lignosa radice. Eadem thymi vis, sed minori acrimonia. Anthe-
mis numerosis luxuriat surculis, in alas diuisis, quibus ab radice pusilla folia, crebra, mi
nutatim incisa, perangusta diuisura anethi adhærent. Flores candidi, vberes. Nasci-
tur in asperis, excalefacit & extenuat. Pellit menstrua, cit vrinam & partum, sanat iecо-
ris vitia. Lithospermum obuiam fit locis strigosis, aut quibus coli desitum sit, ramis gra-
cilibus, hirsutis, porrectioribus, duris: folia angusta, tactu rudia, flosculi albent in alis,
& summo secus folia vniones prælucidi, rotundi, lapidea durite & tactu. Siccitatis,
abstersionis, & nonnihil acrimoniæ habet. Vrinas pellit. Dictamnum pulegio simile,
folia tomento, lanugineq; pubescunt, in asperis locis nascitur, si in lætis pseudodictã-
num dicitur. Excalefacit vehementer, ad mulierum partus Theophrastus valere dixit,
lienem imminuit, serpentum ictibus, & venenatis morsibus auxiliatur. Lonchitis na-
scitur in sitientibus & asperis. Cit vrinam. Marrhubium frutex à radice ramosus, sub-
hirsutus, quadrangularibus ramis, flores asperi. Nascitur propter ædificia, ruinas, & ru
dera. Crassam è pectore pituitam eijcit, menstrua, & secundas extrahit, venenis & ser-
pentum morsibus valet. Galenus calidum & siccum dixit.

DE FORMA, ET COMMODIS PLANTARVM IN MEDIOcribus terris nascentium. Cap. XVIIII.

DIXIMVS extremas, huc se intrusit & media, idest planta mediocri humo nascens, non pinguibus, neq; aridis, non saxosis, neq; arenosis, idest soluto & leui. Theophrastus optimam describens soli qualitatem, dicit eam esse, quæ mediam obtinet confusionem extremorum, idest soluti & spissi, leuis & ponderosi, sicci & humidi, superiora modicè inferioribus respondentia, arboribus, frugibus optimam esse, etenim ad habitum aeris quodammodo videtur accedere, sic & alimentum in se continet, & facilem meatum radicibus præbet. Sed ad formam accedamus.

IN decimoseptimo capite, secundo tabellæ loco reperies plantam, mediocris humi accolam, ibi eam contemplare.

MEDIOCRIS terræ conuictrix, & familiaris forma vulgatior est, quàm sit opus affabrè delineamentis depingi, nam quas descripsimus extremas confusim imitatur, vt qui ambas nouerit, nempe & mediam ipsam norit. Magnitudo paulo infra eam, quæ in pingui subsidet, sic etiam proceritate & foliorum luxuria, quæ in exuctis excellit. Nec simplici adolescit caule, nec multis propagatur virgultis. Folio leniter crenato, nec acriore, nec absoletiore colore. Non læuis, non hirsuta, sed molli quadam lanugine rigidiuscula. Spirat odorem non tetrum, non aromaticum, sed nec ingratum. Reliqua omnia medio habitu consimilia.

Formæ, & commoda consimilia sunt: quippe non calida, non frigida, nec arida, humidaq; sunt, sed tepida, & nostræ naturæ familiaria, vt non ad medicamenta, sed ad alimenta potius veniant. Exempla. Hordeo Theophrastus solum gracile præstat, quum leui, & pauco egeat alimento. Sic etiam de trimestri tritico, quum tepido, vel frigidiusculo sit temperamento. Triticum paululum calefacit: non resiccare, nec refrigerare manifestò potest, omni solo nascitur. Zea mediam obtinet facultatem inter triticum & hordeum, idest inter calidum & frigidum. Vrbana lotus in medio frigiditatis, & caliditatis à Galeno locatur, vt quodammodo temperata. Asparagus non calidus, non frigidus, Didymus simplici gaudere solo dixit. Hemerocallis facultatem habet leniter digerentem.

DE VI, ET FORMA IN ARENIS NASCENTIVM plantarum. Cap. XX.

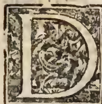
EX asperis & sitientibus locis ad arenas deuentum est, quasi sint maiori siccitate donata, quod alimento sicciori, tenuioriq; vescantur.

POSTREMO tabellulæ loco, decimoseptimo capite descripta, plantam offendes arenaceo solo nascentem, cuius formam diutius ibi poteris reuisere.

FACIEM similem natalibus habet, quæ quum exucca, sitiens, & arida sit arenarũ materia, suo aspectu testificatur. Defectuosa plerunq; est, caule, flore, vel semine vacãs. Caule lignoso, exili, aspero, nodoso, hirsuto. Folio pusillo, duro, neruoso. Flore melino, vel subpurpureo. Radice dura, sed vegeta. Descriptionis causas reddens Theophrastus, ait, in arenosis pars ima optime constat, superna vitiosa est, quod fieri solet, quum solum arenosum, vel tophosum, vel adustum quidem subditum est, vis enim radicis modum excedit: sed alimentum multum ad superiora transmittunt. Reliquas, quia sæpius adductæ

adducta sunt, non visum est opportunum repetere: vnde ad vires accingamur. Sunt enim temperamento calido & sicco, & quum tenuium sint partium, vrinam cient. Capparis gaudet locis tenuibus, arenaceis, & iuxta rudera nasci ex Theophrasto. Folium & caulem habet subhispidum, radice lignosa. Menses & vrinas cit, & lienes absumit ex Dioscoride. Galenus tenuium partium esse, & calefacere, & desiccare dixit. Brassica arenosum, vel salebrosum solum amat ex Theophrasto. Vrinam, aluum, & menses cit, morsibus viperarum medetur, & lienosis. Armoracea agricolarum obseruatione arenosis læta visitur. Calida & sicca est, & vrinā cit. Fœniculum syluestre valenter exiccat, in arenis feliciter nascitur. Calidum & siccum est, menses cit, & vrinam. Halimus in maritimis arenis nascitur. Calida & sicca est ex Galeno, quia circa mare, ideo aliquantulum humida: & ob id mistæ facultatis. Pulegium in arenis prouenit: vidimus ipsi, & quorūdam aliorum experimento constat. Excalefacit, menstrua, vrinam, & secundas cit, contra serpentum morsibus, & lienosis subuenit. Cucumis syluestris in arenis nascitur, sabuletis, & ruderibus, Galenus menses ciere, & lotiū euocare, & calidū esse dixit. Thrasi in arenis nascitur Lybiæ, & Lylibei Siciliæ, calidum est. Anchusa Alcibiadion vim magnam & medicatam habet: nam acrior & calidior cæteris, cum reliqua genera refrigerent. In sabuletis maximè gliscit.

DE AMPHIBIIS PLANTIS, ET PRIMO DE LACVSTRIS, & terrestris stirpis Physiognomonia. Cap. XXI.

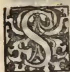

DIXIMVS hactenus simplicia plantarum natalia, nunc quæ vtrūq; habitum mentiuntur, scilicet terrestris, & aquatici. Græci ἀμφίβια vocant, nos ancipitis vitæ dicimus, idest quod vtroq; loco & terris, & aquis viuant. Inter eas quoq;, inquit Theophrastus, si quis arctius inquirere velit, alias communem, & quasi ancipitem vitā agentes inueniet, vt myrtus, salix, & alnus. Et alibi. Vtroq; autē loco, idest terra, & aqua salix, harundo, (excepta tibiali) gladiolus, typha, phleon, & butomum exeunt. Nos quia compositam formam & vires vtroq; loco nascentium retinent, iam de ijs primitus loquutis, de ijs dicemus.

QVIA vtriusq; loci incolæ sunt, vtriusq; loci mistum habitum præseferunt, ex aqua frondes læues, multas & carnosas, radices magnas & sinuosas, & caules multiplices habent, ex terra caulem & folia rigidiuscula, sapidiuscula, odoratulaq;: sic etiam temperamentum mistum ex vtroq; habent, & plerunq; ex contrarijs, & contrarias quoq; vires, idest duplices, vt vtriusq; temperamenti remedijs aptare possis: nam ex dulcibus aquis vires habent, quas iam frigidis, & humidis prouenire diximus, ex terris verò, quæ ex calidis, siccisue. Scordium in montibus & paludibus nascitur, caule quadrangulo flore, rubro, odore allij. Galenus ex multiformibus saporibus, & qualitatibus esse dicit, gustu amaro abstergit, & calefacit. Ad venenatorum serpentum morsus valet, cit vrinas, & menses, dysenteriæ iuuat, pus è pectore extrahit, & vulnera glutinat. Oxylapathum palustribus nasci scripsit Dioscorides, ego semper siccis locis, & tenuibus vidi. Galenus mistæ facultatis esse dixit, digerit, repercutit, & costringit, dysenterias, diarrheas, & profluuium sanat. Smilax aspera in palustribus & asperis nascitur, radice crassa, & dura, venenosorum antidotum est. Galenus quia acris, ex calefacere dixit.

ANCI-

ANCIPITIVM ANIMALIVM FORMA, ET VIRES. Cap. XXII.

VNT & animalia quamplurima, quæ aquis & terris viuunt, & ancipitẽ vitam ducunt. Dicimus amphibia, vt quę nunc aquis, nunc terris viuãt, vt vtrum dicas terrestre, vel aquaticum ignores, & quia ancipitis naturę, & vis, sic & ancipitem formam habent, idest ex vtroq; compositam, vt diximus de herbis. Vnde & teguntur pilis, vt ipsa terrestria, & dura carne, scabra, tegumento & squamis, vt ipsa aquatilia, vel læui carne & molli, & tandem sicut vtriusq; elementi formam referunt, sic vtriusq; elementi vires retinent, idest mistam ex contrarijs, vt calida, frigida, humida, & sicca: ob id pluribus remedijs valent, & præsertim qui contrarijs his, vel similibus gaudent qualitatibus.

Fiber primos pedes simię habet, quos in terris gerit, posteriores anseris in aquis, prioribus foueam sibi escauat, posterioribus innatat, cauda squamata, vt piscis, & proinde semper in aqua, sed corpus vt animal in terris. Sic vtriusq; vires obtinet, & ob id multiplices & tam varias, vt nos breuitati consulamus, dicimus quod Archigenes librum de eius viribus scripserit, in quo, quæ ex aquis & terris vires sunt, omnes continentur. Anser circa lacus & amnes versatur ex Aristotele, pedibus latis & membranosis, quibus innatat, pennis indutus, quibus in terris volat. Ex Galeno caro excrementitia est, vt cunctis domesticis animalibus carnem humidiorem, calidioremq́ habeat, ex Simeone Sethi, ex Alberto verò frigidam & siccam, & ob id ad varia remedia. Eiusdem generis formæ & vis anas, cuius caro omnium domesticarum auium carnium calidissima est ex Auicenna, & Serapione, sed ex Psello humida, excrementitiaq;, ex Alberto frigida, & melancholica. Olores circa lacus, & paludes viuunt, in stagnis ali Oppianus tradit, eiusdem vis, & temperamenti anseris, & anatis ex Medicorum doctrina. Columba & si terrestre animal, aquis rigari & madefieri gaudet, cuius caro calida & excrementitia est. Sus aquis gaudet, & circa stagna versatur, carnem excremẽtitiã habet, humidam, calidamq;, & quo pinguior, eò humidior. Elephantes alij palustres, alij mõtani, alij campestres, qui & moribus & ingenio inter se differunt: sed propria est eorũ natura roscida, & palustria loca amare, & si verè fluuiatiles non sint, riparios dicemus ex Aristotele, & Aeliano. Eius caro frigida est ex Rhasi, sic testudo amphibia, & rubeta in humidis.

DE FACIE, ET VI AMPHIBIAE PLANTAE IN ASPERginosis locis enata. Cap. XXIII.

IAM ex aquis & terris ad asperiora saxa superuecti sumus, de amphibijs etiam nunc sermo erit, quæ in saxis & aquis simul viuunt, vel vdis lapidibus, & fontium specubus, nusquam alioquin aptiorem locum in vniuersa hac nostra historia nacturi, ex vtroq; enim natali mistam habent faciem.

ASSVRGIT ergo caule lignoso, fusco, gracili. Fronde parua, oblonga, venata, neruosa, glabra, tardè crescens. Odor immanifestus. Plerunq; sterilis.

Rationes descriptionis sunt. Quia sicut aqua lentitiam & obsequentiã viminibus dat, sic terra fragilitatem. Succus, quem haurit ę terra, frigidam teneritatem conciliat, adeò fragili caule sunt. Steriles plerunq;, quia vt Aristoteles, & ab eo Theophrastus tradidit, calida & humida animalia fœcunda sunt, frigida, & sicca ex contrarijs causis, sterilia. Reliquas rationes superius assignauimus. Frigidæ & siccæ temperiei sunt, ex aquis enim in quibus viuunt, frigiditatem habent, & à saxis, quibus adhærent, siccitatem. Quod Galenus sentit de lichene loquens, refrigerat ratione aquæ, desiccat ratione terræ, na-

ræ, nascitur enim ex humore in saxis. In humana Physiognomonia frigidæ & siccæ tēperiei tales prorsus erant notæ, corpus durum, gracile, glabrū, pinguedo per corpus diuersa, tardè crescens, anhelitus immanifestus sterilis. Ob id quia astringit, capillorum defluuiis, disenterijs, serpentum morsibus, cohibet ventrem, & roborat. Phyllitis in parietinis, vdisq; saxis nascitur, caulis, floris, & seminis expers, radix nigricans, multis capillamentis fibrosa, sapore acerbo, exiccante, & adstringente. Mnlti ad splenem vsus. Lichen asperginosis petris adhæret. Plinius folio subpingui, cartilagineo, lacinio intercepto, capituli tenues, longis folijs, caule vno paruo. Sanguineis profluuijs, inflammationibus, impetigini, oris & linguę defluxiones cohibet. Adiantum pusilla stirps, saxis, petrosisq; riguis, rupium, fontium, & puteolornm labris adhærens, cauliculis capillosis pluscolis nititur, pusillis folijs, caule, flore, & fructu vacat. Aluum sistit, vrinæ difficultati, & serpentum morsibus auxiliatur, stomachi fluxionibus, sanguinem, & defluentes capillos cohibet. Tricomanes eisdem natalibns, & viribus, sed filici similis: exilibus, & tennibus folijs in ramulis exilibus, roseo colore splendentibus. Sedum minus parietum aspergines, fontium specus, & manantia sequitur saxa. Cauliculis exilibus, tenuibus folijs, eius vis refrigerare, & astringere. Igni sacro, ambustis igni, & oculorum inflammationibus, capitis doloribus, podagris, phalangiorum ictibus, dysenterijs, & alui profluuij. Galenns refrigerare, & desiccare dixit. Quinquefolium nascitur in aquarijs ductibus, & riguis, ramulos fert festucarum similitudine. Alui profluuia, dysenterias, igni sacro, vulneribus, & enterocelis medetur. Galenus desiccare vehementer, sed minimum caliditatis habere.

DE VI, ET POTESTATE AMPHIBIAE STIRpis maris, & terræ. Cap. XXIIII.

SVNT & stirpes, quæ propè mare nascuntur, vt amphibiæ sint maris & terræ, vt littorales & marinæ dici possint, in æstuarijs enim viunnt, vt neq; maritimas, neq; terrestres dixeris; nec alibi reperinntur, nisi ijs locis, velut afflatu oræ maritimæ, vt humore subterraneo salso fruantur, & ad alimentum trahant, vnde salso fit sapore tota planta. Nos primo figuram, post naturam dicemus.

FRVTICOSA specie exurgunt littorales plantę, caulibus nō multum proceris, quasi lanuginosis, teretibus, carnosis, albicantibus, folijs rotundis, pinguibus, teneris. Flore purpurèo albicante, exoleti coloris. Semine ruffo, salsi saporis, odorato. Præproperè germinante.

Cuius rationes assignabimus. Diximus fruticosa specie reddi ex Theophrasto, qui dixit, ea quæ ad Meridiem spectant, minus alimenti hauriunt, meliusq; quod hauserint, coquunt, efficiturq; vt non in longitudinē crescant, sed fruticosæ enadant; quippe quæ crassitudinem capiant, findanturq; multipliciter, eò quod initia multa capessunt, feruore scilicet percoquente, dirigenteq; quoquo versus. Et maritima ora, quia omni obiectu orbata sunt, flatus ex mari exeuntes, contortas, & fruticosas specie reddunt. Ventosum locum & inquietum nulla arbos vrbana quærit, paruæ nanq;, & detortæ, exigueq; proueniunt ex flatuum ictu. Caule ex folijs carnosis, albicantibus sunt, quod euenit ex afflatu maris, aere enim salsuginoso reddito, non solùm frondes & caules, sed saxa & parietes albicant, vel quod aere ibi delato, sale in aerum superficie insidente, velut efflorescens videtnr. Tenera etiam sunt, quia sal, omnia tenera reddit: vidimus enim salis beneficio duritiem tolli; brassicæ exemplo, quæ si nitrosis fuerit aquis rigata, friabilior redditur. Theophrastus sal humidum excedere dixit, & desiccando brassicæ humidum abolere, quo cohibentur adhærentes partes. Sed dicet quis, cur radicula, vel alia senescentia succo amisso fiunt vieta? Dicendum quod calore, & ætate plurimū acris-

aeris resoluti abit in vaporem, remanet ergo lentor ille terrestrium partium cum pusillo humido, at in recenti brassica, nitrosis aquis rigata inest humiditas facta vitrea salis concretione, eodem modo gelu euadunt omnia teneriora. Gelati enim caules teneriores sunt. Quod gustu salso sint, pleriq; dicunt ob alimentum, quod ex salsis aquis exugunt, vt vidimus ex Theophrasto. Sed apud me inuerisimile est posse aliquid sale ali, sed salsa sunt ob aerem, qui ex salsa aqua subit, subtilior effectus, omnia, quæ circũ mare sunt, salsuginosa redduntur, per plantæ poros subiens, quod in eius superficiem residet: videtur & saxis & petris, & arborum truncis efflorescere. Argumento sunt etiam salnitrarij, qui ex pecudum fimo salnitrum conficiunt, quæ si in acris afflatu maritimo stabulauerint, salnitrum inutile efficiunt, ex multo sale, quo redundat. Idem Theophrastus apud Tarentum oleas aduri dixit: silens enim spiritus, sensu conspicuus est, quippe pleraq; aduruntur, & cõflatus ex mari salis occurrerit: vt inuecta salsugine corrodantur flores, ac pereant. Succurrit ex Galeno quòd cum ipse Marsos interrogasset, quo differet vipera à dipsade, respondit Marsus, dipsades esse viperas in littoribus degentes, quæ quia vescantur salsis, salsa esse, & ob id sitim inducere. Loca maritima, quia calidiora sunt, citius producunt. Narrat Theophrastus circa Actam vocatam Peloponesi, & in Phaleco agri Megarensis, vt loca maritima festinantiora, tàm ad segetem, quàm ad reliquos fructus. Apud nos Puteolanus ager omnia præcocia affert, & Vitruuius loca meridiana & propè mare calidissima dixit. Vires, quia littorales plantæ salsæ sunt, salis quoddammodo naturam sapiant necesse est. Aristoteles mare ob sal calidum, & siccum esse dixit, Aphodiseus siccum potestate mare esse, & si faciem humidam præseferat. Theophrastus salem ad trahendum, absumendumq; humorem aptissimum esse. Sal sum succum aluum subducere dicunt Medici. Sed videamus vires salis. Vetus sententia est nil esse vtilius sale, & sole. Ex Dioscoride sal adstringit, expurgat, dissipat, reprimit, extenuat, & crustas inducit, à putredine vindicat, psoras, excrescentia, & in oculis pterigia tollit, clysteribus infunditur, hydropicis, pruritui, lichenæ, lepre, anginæ tonsillis vuę, vlceribus in ore, gingiuis, phagedęnis, aduersus scorpionum ictus, serpentum, cerastes, scolopendræ, & crocodili valet, capitis pustulis, thymis, rurberculis, furunculis, & testium tumoribus medetur. Contra opium, & fungos valet, podagricis, aurium doloribus, igni sacro & vlceribus serpentibus. Sed videamus si aliæ res è mari enatæ easdem vires sortiantur. Alcyonij valent ad smegmata fœminarum, ad lentigines, lichenas, lepras, vitiligines, nigrities, & maculas in facie & corpore. Ad vrinam, ad arenulas, ad renes affectos, hydropicos, lienem, alopeciam, dealbandos dentes, & psilothra. Adarces etiam, quia tanquam concreta salsilago est, valet ad lepras, lentigines, lichenes & vitia cutis, & in summa vis aeris humorē euocat, qui in alto cõcreuit, & ischiadicis prodest. Crithamon in maritimis saxis nascitur, fruticosa herba est folijs pinguibus, numerosis, albicantibus, flore candido, semine odorato, salsi gustus, radice graui odoris. Vrinæ difficultati, mensibus, ex regio morbo subuenit. Galenus exiccare, & abstergere dixit. Halimus frutex folijs oleę, sed latioribus, nascitur in maritimis. Radix conuulsa, rupta, & tormina mitigat, & lactis facit vbertatem. Galenus salsi gustus esse, & astringentis & mistæ facultatis: maior pars substantia calida cum humiditate inconcocta, leuiter flatuosa. Kali veteribus Græcis indicta, solum recentioribus Arabibus: Fruticat in maritimis, caule carnoso, rubenti, folijs semperuiui, teretibus, longioribus, sapore salso, ex qua conficitur Kali, vel soda dicta, eaq; ad vitrum conflandum vtuntur. Vrit non secus, ac causticum, abstergendi vim obtinet, ob id smegmata, & maculas faciei delet. Est & Kali minus, & alterum genus salicornia dictum ad maritimas oras frequentissima. Fruticant è radice fibrosiore quamplures cauliculi bicubitales, videnturq; teneri turiones ramulorum, crassis, pinguibus, teretibus, geniculatis, per crebros geniculos pyxidatim insertis, quasi alabastriculi, gustu non insulso, nec temperamento, nec vsu à cæteris dispari. His accenseri debet species illa crithmi à multis putata

in maritimis nascens, pinguibus folijs, pallidis, gustu salso. Anthyllis folijs mollibus radice tenui, nascitur salsis terris, gustu haud insulso: Videturq; nomen anthyllidis quasi à cana lanugine pubescentibus, vel à flosculorum exilitate. Sunt enim multæ anthyllides, altera altera salsior, flosculis ex albo purpurascentibus, salso & acidulo gustu. vrinæ, renibus, & vulneribus medentur. Marina atriplex atriplici similis, & spanachiæ, folio subalbido, sapore salso, nitroso: nascitur prope littora, & salinas. Abstergit & aluum citat. Empetron in maritimis nascitur, salso gustu, sed quò proprius terræ, eò amarius. Galenus ad ea pollere dixit, ad quæ substantia salsa. Inter salsas stirpes eicet à Theophrastro recensetur. Dioscorides vrinam ciere, menses ac partus expellere, & ad verrucosas formicationes, ad scabiem, capitis vlcera, impetigines, carcinomata, vlcera maligna, siue cacoethes, hydropicos, & arquatus valere. Nasturtium marinum forma satiui, nisi frondibus teretioribus, albicantibus, teneris, & salsi saporis esset. Excalefacit satiuum, lieni, partui, & renibus iuuat, lepras, & impetigines abstergit; serpentum venenis, capillorum defluuio, coxendicibus, tumoribus, & collectionibus illinitur. Sed marino vegetiores vires, præcipuè ad calculos pellendos, vt sumus experti vsq; ad admirationem. Brassica nitrosæ facultatis est. Ciet vrinam, viperarum morsibus, sordidis vlceribus, & podagris vtilis: cit menses, igni sacro, carbunculis, fluentibus capillis, & lieni confert, cutem & lentigines abstergit, & cit aluum. Marina salsioris gustus, folio carnoso, pingui. Vehementissimè cit aluum.

DE AMPHIBIIS PLANTIS MARIS, ET MONTIVM, ET *animalibus, & eorum viribus.* Cap. XXV.

SVNT & amphibiæ plantæ marinarum aquarum, & montium. Theophrastrus ex his, quæ terrestres procuidubio sunt: mari nonnunquam viuūt, vt palma, scilla, albucum. Harum maxima ex parte formas consimiles ex marina, & terrestri formatas habent.

ASSVRGIT ergo fronde læui, albicanti, flore albo, odorato, radice tenui, odorata. Vires etiam ex vtroq; loco commistas habet, calidas scilicet, & siccas: calidas ex terris, siccas ex sale marinis aquis immisto. Myrtus in montibus nascitur & littoribus. Virgilius.

Littora myrtetis gratißima. &c.

Et veneream vocant, quòd in mari nascatur, vbi Venus nata est. Contrarijs facultatibus prædita est: vincit in ea frigidum terreum, habet & calidum terræ, & valenter desiccat. Valet sanguini excretioni, vesicæ erosioni, vrinæ, phalangiorum, & scorpionum morsibus, inflammationibus oculorum, ægilopis, & cæteris. Tripolium in maritimis nascitur locis, quæ allidit vnda, recedensq; dimittit, vt neq; in mari, neq; in sicco sit. Folio glasti, crassiore, radice alba, odorata, & calidi gustus. Contra venena, aquam, vrinamq; discutiens. Amphibia verò animalia terræ & maris sunt alcyonij, & vituli marini, quorum etiam vires promiscuæ.

DE AETHERIS VARIETATE, ET DE HERBARVM PHYSIOgnomonia & viribus sub torrida Zona degentium. Cap. XXVI.

IAM formas & vires plantarum descripsimus, quæ in quibuscūq; aquis & terris nascerentur. Decet nūnc cœli sectiones describere, quæ scilicet plantæ sub nimio feruore, algore, & tepore viuant, & ab ijs primò, quæ sub sudo, & feruido cœli tractu degunt. Sed Trogus, Aristoteles, cęteriq; Physiognomones ex varijs cœli habitibus, hominum temperaturas, & mores concinnè conijciūt. Sed mores quippe hominū, sicuti

ficuti plantas ad cœlum regionis; habitũ qualitatemùe habere responsum arbitror, vnde liceat nobis ex eisdem cœli cardinibus formas, & plantarum facultates vestigare, sed vt vidimus in humanæ effigiei delineationibus, eos, qui exustas cœli plagas incolũt, esse corpore breui, cruribus exiguis, vibratis capillis, exiguo sanguine, calida, siccaqꝫ temperatura, sic etiã plantæ, quæ cum humanis corporibus non parum habent symboli.

HAC tabella tres plantulas tribus cœli segmentis responsum habentibus finximus, à dextra nanq; sub æstuante Zona degentis iunci odorati figuram exhibemus, pro hoc ipso capite. à sinistra postremo loco Septentrionis incolæ aconiti alteram pro duodetrigesimo capite proponimus. In quarum medio temperati climatis incolæ rosæ pro vndequadragesimo exponimus.

Retorrido, & macilento habitu feruidorum locorum incola virgulis fruticat gracilibus, prædensis, exuccis, contortis, & rigidis, squarosa cute obsitis. Folijs exiguis, angustis, crispis, laciniosisq;, colore non multum viridi. Flosculis interdum croceis, odoratissimis, Fructu paruo, odorato, sapore acri. Semine nigro. Radice parua, lignosa. Vitæ diuturniores.

Sed ad lineaturæ rationes accedamus. Quæ ad Meridiem exustis, & exuctis locis degunt, minus alimenti hauriunt, meliusq; quod hauserint coquunt, itaq; efficitur, vt

plantæ non proceræ, ſed fruticoſæ, & craſſiuſculæ euadant, ramoſiores etiam, quia ſuccus magis diffunditur, quàm ſubeat, vt ex Theophraſto habetur libro de cauſis. Robuſtis virgis exurgit, cauſa eſt ſiccitas, nam vt humida mollis, imbecilla eſt, & parum efficax ex aqua, ſic ex terra ſicca validior, inq; ſuo officio ſtabilior. Sic Aethiopes, vt ſicciores, & ſub torrida Zona degentes, criſpi, macilenti, muſculoſi, robuſtiq; conſtant ex Aphrodiſeo. Cur folijs criſpis naſcatur, Ariſtoteles in Problematis reddens rationē, cur cucumeres in terra conditi maiores efficiantur, ait, Sol & ſpiritus exiccando, quæ eis expoſita ſunt, incrementum impediunt, molemq; tùm minorem, tùm criſpiorē reddunt, quemadmodum & arbores, quæ vento, ſoliq; expoſitę ſunt. Et Auicenna reddens rationem, cur capilli criſpentur, dicit, vt coria igne vſtulata criſpantur, ſic capilli capitis caliditate ſui, vel cœli feruore criſpari poſſunt: quod ad frondes refecti haud incongruè poteſt. Poteſt etiam criſpus euadere capillus, ſi cutis denſa, & pori arcti fuerint: capillus, ferrum, vel aliud eiuſmodi, quod per arctum educitur, incuruatur. Sic ſolis feruore cortex denſus, & arcti pori poſſunt frondes criſpas reddere. Syueſtres herbæ criſpioribus folijs ſatiuis ſunt, quibus lęues, & extenſæ, quia his illæ ſicciores. Braſſica criſpifolia præſtantior eſt læui ex Theophraſto, quia ſiccior eſt, & ob id ſapidior, diximus enim ſaporem in non abſoluta ſiccitate conſiſtere. Idem de lactucis dicendū, quibus ſapidior criſpa eſt, quia humidis ſiccior eſt, & ſoncho ſeneſcenti criſpantur folia, quia ſiccior euadit. Hedera terreſtris criſpifolia eſt, & calida, ſiccaq;. Flore exili, croceo, vel rubenti, quod eſt immodicæ ſiccitatis & caliditatis argumentum. Folia minus viridia à Meridie; nam viror caliditate diluitur, reſoluto humido. Sed de odore loquamur. In totius terræ partibus, quæ ad Orientem ſpectant, odoratiora naſci dixit Ariſtoteles, quàm quæ ad Aquilonem, & eorum quæ ad ortum, quàm quæ ad Meridiē, quod loca Syriæ, & Arabiæ pleniora ſunt, atq; terrenoſiora, Aphricæ verò arenoſa, ſiticuloſaq;. Nec enim humorem nimium eſſe oportet, (concoqui nanq; nimius non poteſt) nec nullum: ſic enim nullus vapor extringi poteſt. Idemq;. In plantis calidis & ſiccis natura, humor eorum non fœculentus eſt, ſed concoqui expeditius poteſt. Cōſtat hoc etiam plagis terræ, quæ vt feruentiores, ſic odoratiores ſunt, vt Syria, & Arabia, & municipibus earum regionum, quæ ſicca & calida nouimus, hoc idem probari poteſt. Theophraſtus item plantas odoratas naſci in plagis ad exortum, Meridiemq; vergentibus, vt in Arabia, Syria, Indiaq; vt thus, myrrha, caſia, laſer, cinnamomum, & alia. Loca feruida odorum fertilia ſunt, & quæ alibi, carent odore: in his locis odorata ſunt, vt calamus, iuncus: in Syria & præſertim in his locis, quæ arida ſunt, vt ea quæ apud Cyrenē proueniūt: nam nō niſi ratione ſiccitatis odoratiora ſunt. Ager enim tenuis, ſiccus, nec nimium feruidus, aer purus, ſerenuſq; ambiens, quæ omnia ad odorem creandū aptiſſima, & quæ in apricis poſita ſunt, odoratiora ſunt, quàm quæ in vmbroſis, & præcipuè quæ ad Meridiem ſpectant; quod minus alimenti hauriant, meliuſq; quod hauſerint coquant. Siccitas odori conuenientior eſt, & omnia odoraia eò potius vergunt. Argumento illud eſt, quod tractibus æſtuoſis, plura, melioraq; odoratorum genera prodeūt. Quod acris & vehementis saporis ſint, Theophraſtus reddit cauſam de ijs loco prealle-gato; quippe acredo, & odor maximè ſe conſequuntur, odor enim extenuiori, ſicciorìq;, quiq; facile diſſlatur humore prouenit, acredo autem ex ſiccitate prouenit, & ob id odor vbi acredo, vel pinguedo, vt in ſerpyllo, ſiſymbrio, ruta, apio & menta. Pręterea quæ aduſtionem experiuntur, amara ſunt, ſub zona torrida aduruntur cuncta, ideo, ferè amara ſunt. Experimentum lixiuium eſt, quod ex cinere, qui ex combuſtis lignis efficitur, & amarum conſtat. Africana iris amarior eſt, quàm illyrica, vel macedonica. Sic etiam arum in Cyrenaica regione minimum acrimoniæ poſſidet, Pergamo Galeni patria acrior eſt. Sic etiam capparis in Lybia ex mari rubro mirumimmodum acris eſt vt in ore puſtulas excitet, in Apulia edulis eſt. Sic & reliqua. Semine intus nigro, vel crocco colore. Dum enim molitur ſemen aromaticum aliquod, farina nigra, vel fuſca

proue-

prouenit, vt in pipere, cinnamomo, cubebe, cæterisq; videre eſt, quæ autem noſtra regione proueniunr, plerunq; albam farinam reddunt. Sed priuſquam de ſtirpium vitibus loquamur, ſub calida zona degentium, diluendæ ſunt veterum Philoſophorũ opiniones. Empedocles, vt etiam diximus, & hanc opinionem ſequutus eſt Mneſtor, Theophraſto referente, ea quæ locis algenribus perdurare valent, plus caloris ſortiri retulit, vt abies, pinus, cedrus, iuniperus, neq; eiuſmodi arbores his locis perdurare poſſent, niſi ratione caliditatis. Hanc opinionem videtur ſequi Ariſtoteles in Problematis, ait enim naturam, contra quàm loca ſe habere, quoniam ſi ſimilẽ ager & cito pœniteret, vt qui loca calida habitent, refrigerentur, qui frigida, calefiant. Theophraſtus id putat ineptè dictum, quũ vnumquodq; in ſimili perdurare poſſit, nec affici queant: ex aduerſo verò affectibus pateant. Auerroes quinto Colliget ait. Quæ naſcuntur in locis calidis, pro maiori parte calida ſunt, ſicut quæ ex India afferuntur, & quæ naſcuntur in frigidis, vt plurimum ſunt frigida. Et poteſt eſſe aliquando per accidens, vt naſcantur calida in terris frigidis, ſicut pinus, quæ naſcitur in Illyria, & frigida in terris calidis, vt tamarindi, qui in Arabum terra naſcuntur, & hoc accidit ob duas res. Aut quia eorum cortex foris denſus eſt, aut quod ſub aquis ſubmerſa ſint, quæ res poſſint & frigus, & calorem in omni regione præſtare; quia calor multus exiſtẽs in eis, cõtrahitur intus propter frigiditatem. Ego ſitus ratione euenire dico, poſſunt calida ſub Septentrione ad Meridiem conſita viuere, & frigida in Meridie Aquiloni oppoſita, vt latius dicemus. Aphrodiſeus mirabiles virtutes poſſidere dicit loca Meridiei oppoſita. Theophraſtus multa venenata in Aegypto naſci Homeri authoritate, & hic eius venena Helenam excepiſſe dixit.

Proſpera quæ quondam Thonis dulciſſima coniux,
Aegypti Polydamna dedit, quæ plurima gignit
Noxia terra ferax, & multa probata venena.

Medentur meridionales ſtirpes veneno: nam anguium morſus per loca differunt, & genera ſerpentum, quæ æſtuoſis locis gignuntur, magis peſtifera ſunt, frigidiores regiones minus terribiles angues donant, ob id mira naturæ benignitate, vbi abundat malum, ibi remedium. Omnes ferè herbę ſub æquinoctiali naſcentes contra venenoſorũ morſus valent. Ad cordis affectus etiam præſtant aromatica, quorum Græci non meminere, ſed Arabes. Et quia nimio Solis æſtu quaſi torrentur, amaricant, ob id in vtero fœtum interimunt, eijciuntq;, ſic etiam humores: ſunt etiam non nihil acria, ideo incidunt, vnde calculoſis congruunt, vrinam, & menſes cient: & lieni etiam medentur, quũ ſint tenuis eſſentiæ. Myrrha in Arabia Traglodyti naſcitur. Arbor ſpinoſa, caudice duro, & intotto, cortice ſcabro, folio oliuæ criſpiori: naſcitur in argilla, & ſabuloſa terra. Calefacit, exiccat, & aſtringit. Menſes cit, & partus velociter pellit, vermes & tineas enecat. Thus Arabiæ indigena, vt ex eo thurifera dicta ſit. Puſilla arbos folijs lentiſcinis, calefacit, & aſtringit, Galenus ſiccare dixit. Styrax in Piſidia, Sidone, Cypro, Cilicia naſcitur. Calefacit, concoquit, emollit, cit menſes, & aduerſatur venenis. Bdelliũ lachryma ſaracenicæ arboris: naſcitur in Arabia, Media, India, Babylone. Arbor nigra, magnitudine oleæ, folio roboris. Calefacit, & emollit, calculos comminuit, vrinam mouet, à ſerpentibus percuſſis iuuat. Cardamum è Comagene, Armenia, Arabia, & India. Guſtu acri & ſubamaro. Calefacit. Ad comitiales, iſchiadicos, meſes, rupta, tormina, latas tineas, renes, vrinæ difficultates, & cætera. Amomum in Armenia, Media exiguè fruticat, flore paruo, folijs brioniæ, libro ſubruſo: ſed medum frutice venoſo, odore origani. Calefacit, ſiccat, aſtringit. Medetur morſibus ſcorpionis. Caſia fiſtula calefacit, Galenus exiccare dixit. Vrinam cit & menſes, ſerpentum morſibus, renumq; vitijs valet. Cinnamomum tenerrimis ramulis, frequentibus nodis cinctum, acre. Inci-

 dens,

dens, calefecit, coquit. Vrinam cit menses, & partus, & latas tineas expellit. Pseudocostus folijs pastinacæ, asperioribus: flos melini coloris. Iuncus odoratus ex Africa, Arabia, Nabathea, vel Babylonia, igneæ caliditatis ad linguam, astringens & tenuium partium. Vrinam & menses cit, miscetur antidotis. Balsamum fert Iudæa & Aegyptus, tenui & capillacea coma. Calefacit. Menses, vrinam, & partus mouet, valet ad venena, & ischiadicos. Nardus in Syria nascitur: excalefacit, deficcat. Cit vrinas, ad renum vitia, venenata, & oculorũ remedia valet. Laserpitium in Syria, Armenia, & Lybia. Acer est, & calefacit, Galenus tenuium partium, & essentiæ aereæ & igneæ esse. Ischiadicis, venenatis, oculorum aciei, & comitialibus præstat. Acorum in Colchide. Galatia & Creta: calefacit, & Galenus tenuissimæ essentię & deficcare dixit. Cit vrinam, comitialibus, ruptis, serpentum ictibus, & oculorum caligini medetur. Agalochum India, & Arabia mittunt. Calidum & siccum. Sic cyperus Cilicia, Syria, & Cyclades insulę, calida est. Cit vrinam, calculosis, serpentum veneno, & mensibus ciendis auxiliatur.

ANIMALIVM SVB CALIDA ZONA DEGENTIVM FORMÆ, & qualitates. Cap. XXVII.

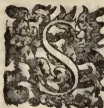

EADEM de animalibus dicemus sub calida Zona degentibus, quorum forma hæc erit.

EFFERIS aspectibus, & moribus sunt animalia feruida loca incolentia, capillo vibrato, pedibus blesis, & corpore nigro, vitæq; diuturnioris.

Physiognomoniæ causæ hæ sunt. Aristoteles in Problematis efferis aspectibus animalia esse retulit, quæ sub nimio vel æstu, vel frigore nascuntur: causamq; esse excessum frigoris, caloris, qui dimouet, & corporis temperamentum peruertit, ex quo forma. Blesis pedibus esse eodem loco declarat: nam vt ligna, sic eius corpora à calore deprauari solent, quod etiam pili ostendunt, quos illa crispiores, quàm cętera gerunt, crispitudo nanq; veluti pilorum blesitas est. Crispi capilli ratio ex calore est, vt diximus, nam arefactus capillus reflectitur, & incuruatur. Colore & oculis nigris esse solent, nam calore omnia comburuntur, & quæ combusta nigra sunt, & oculorum color reliquo corporis colori assimilatur, vnde quia nigra sunt ipsa, & oculi nigri sunt. Sunt etiam vitæ diuturnioris, quia natura ficciori constant: nam quod siccum firmius, & diuturnius est. Vel quia frigida loca refrigerare solẽt, & ambiente calore magis populatur, absumiturq;. Sed ad vires deueniamus. Aphrodiensis calida esse animalia dixit, quæ sub calida Zona habitant. Empedocles, vt diximus, contrarium sentiebat: Vires quæ calida & sicca habent. Leones Oppianus in Lybia gigni dixit, in Africa, & Syria multi sunt, in Europa solùm inter Acheloum & Nessum amnes longè potentiores ex Aristotele, hodie in Europa non nascuntur, quia maiorem copiam caloris desiderant. Leonina caro cæteras caliditate superat, ex Isach. Camelos inter armenta pascit Oriens, quorum duo genera Bactrianum, & Arabicum. Rhases calido & sicco esse temperamento dixit. Dorcades in Lybia sunt ex Aeliano, vltra Catadupa Nili Philostratus inueniri, Plinius non transire montes Syriæ dorcades, & hyænas testatur. Simeon Sethi eius carnes deficcare scripsit. Moschicapreolus Africæ regionibus, Aegypti, & Syriæ reperiri. Calidũ & siccũ moschum esse ex eodem, & Auicenna habetur. Pantheræ in Asia & Europa nullę sunt ex Aristotele, quarum carnem calidam aridamq; esse retulit Rhases. Scincus ex Oriente, & Aegypto ad ad nos aduehitur, Dioscorides ex Lydia Mauritaniæ, calidus ex Auicenna, siccus ex Paulo est.

DE FORMA, ET VI PLANTARVM, ET ANIMALIVM IN Septentrione degentium. Cap. XXVIII.

EQVVNTVR ex aduerso, quæ ad rigentia Septentrionis loca degunt; nam contrarias formas & vires sortiuntur. Diximus in humana Physiognomonia sub Septentrione degentes immani esse corpore, & procero, colore & oculis albicantibus, cruribus crassescentibus, capillis mollibus, & prolixis.

VIGESIMI sexti capitis fronti præfiximus tabellam, cuius postremo loco aconiti plantam expressimus roscidi cæli alumnam, ibi eam contemplator.

PERAMPLO igitur & habitiori corpore, recto, procero, & enodi algentium locorum incola surgit planta, aspectu fero, & molli. Flore albo, pauci, vel tetri odoris. Serò germinat & fructificat. Fructu difficilis, vel praui nutrimenti, & plerunq; virosi.

Assignatæ effigiei rationes sunt. Quòd procero, enodi, simplici, & recto exurgat stipite, rationem assignat Theophrastus, inquiens. Vbicunq; autem vniuersæ syluę pars ad Septentrionem spectans ligna spissiora, & pulchriora profert, & summatim meliora, atq; omnino robustiora in Aquilonijs exeunt, augentur, & proficiunt: densæ in longitudinem potius, ideoq; enodes, rectæ, procereq; sunt, remiq; ex his optimi fiunt. Serò fructus maturantur in frigidis: ratio apud eundem, quod calor est, qui concoquit, nimia etiam frigiditas exiccat, exacerbatq;: sed media temperies commodissimè alit. In cibis cruda, inconciliaq; sunt, quæ gelidis, pluuiosisq; locis nascuntur, quia largius, validiusq; alimentum trahunt. Bœoticum frumentum graue est, cæteriq; fructus illius agri, quia præpinguis, & aer frigidus est. Pleraq; venena gignit Aquilo. Aconita dicuntur quod præruptis cautibus gignantur, & frigidissimis locis: sic & cicuta circa Susam gelidis montibus. Columella optimam hortensis soli describens qualitatem, addit: quod venena non producat, idest quod frigidum cœlum non habeat.

Sed negat elleboros, & noxia galbano succo,
Nec patitur taxos, nec strenua toxica sudat.

Quod non nisi à summa Naturæ benignitate acceptum ferre debemus, quum venena tã difficilis locis amãdauerit: ne ijs imprudenter homines vescerentur: salutares verò herbas nobiscũ esse, & innoxias voluit. Vnde credi par est in aere frigido, aperto sole, atq; etiam modico alimento opus esse, vt venena optima sint, ob id in montibus plura nasci videntur, in ijs maximè, qui altissimi sunt, atq; amplissimi, ex Theophrasto. Sed medicamenta quæ aquilonijs, gelidis, siccisq; locis nascuntur, præstantiora sunt ijs, quæ in humidis, & ob id meliora, quæ ferebat Euboea, deteriora quæ Telethrium, ibi enim speciora, hic humidiora nascebantur. Inolidæ sunt, quia mali odoris causa cruditas quędam est excrementi: quamobrem sudores etiam aliqui, atque aliquando flatus, ructusque crudorum fœdius olent. Sic terræ plagæ feruentiores, odoratiores, frigidiores, quia minus concoquere possunt, malè olidæ sunt, vt ex Aristotele in Problematis. Sed sola iris apud Illyrios exit, magisq; ad Septentrionem spirat. Vires, sicut forma, ad regionis habitum responsum habent: vnde frigidas, & siccas esse aquilonares plãtas nemo est qui vereatur. Aconita dicũtur, quod montium cacuminibus prouenіant, in Ponto, & Italia Iustinis montibus, flore luteo, caule & folio subhirsuto. Venena omnia esse, & certissimæ mortis nemo ambigit. Cicuta angustifolia, flore albicanti, odore tetro, & frigido necat. Auicenna frigidam & siccam in fine tertij gradus dixit: sed in gelidissimis venenosa est, & ideo è Susis petenda. Taxus abieti similis, venenosæ facultatis à Theophrasto describitur: nasciq; gelidissimis locis. Tam præsentis veneni

est, vt sub ea dormientes moriantur. Hedera odit calores, frigus adamat, quare in feruidis minus potest prouenire; ob id in Babylonia non vixit, contrariam non ferens regionis conditionem: cuius cœlum tam graue & æstuosum effundi tradunt, vt vtres aqua plenos, quibus indormiscant negotiatores, exiccans, exhauriat: cum enim Alexander Harpalum iussisset, hederam babylonijs hortis inserere, vt locis his æstu flagrantibus, vmbra locorum frondosis hederæ comis incommoda caloris propulsaret, eam non comprehendisse tradit, quamuis Harpalus, vt in ea regione pangeretur, laborauerit: sed intabuit, & prorsus exaruit. Eius natura in medicina anceps, mentem turbat, & capiti & neruis nocet, corpus infirmat, torpidosq; reddit sensus, fœminas sterilis facit. Typhon delyrium, quasi hyoscyamus facit, & mentem ad insaniam mouet, & alia deleteriæ facultatis. Sed animalium sub Septentrione degentium, hæc forma. Corpore amplo, aspectu fero, villo prolixo & molli, colore albicanti, oculis glaucis, cruribus crassis, sapore insipido. Quod effero aspectu sint, rationem proximo capite reddidimus, flaui coloris, & albicantis oculorū, & pilorum rationem diximus in humana Physiognomonia, earundem quoq; qualitatum. Vrsos regiones frigidæ gignunt, & in Africa nec vrsos, nec ceruos, nec apes esse videntur, ex Plinio. Herodotus in Media vrsos esse: animal frigidum, humidum, pituitosumq;. In Arabia suillum genus non gigni Plinius dicit. Arabes Scenitæ si admiserint, moriuntur illicò ex Solino, nec ferū, nec cicurem India habet ex Ctesia. Aristoteles, Germania suibus abudat, Belgici feroces. Caro frigida, humidaq;. Lupi in Aegypto minores, quàm in Græcia: Aristoteles multo vulpibus gradiores dixit: Canes in frigida plaga, Africa & Aegyptus gignit. Caro frigida & sicca ex Rhasse. Rubetæ in locis frigidis, & humidis reperiuntur, & nemoribus vmbrosis: magis sunt venenosę in frigidis, quàm in calidis. Frigidissimum animal & humidum. Meles in alpinis regionibus plures reperiuntur.

DE FACIE, ET POTESTATE IN TEMPERATA ZONA nascentium stirpium, & animalium. *Cap. XXVIIII.*

SEQVITVR inter duo extrema loca medius, scilicet temperatus, quem nos incolimus, ad Austrum decliuis calidior est, ad Aquilonem frigidior, in medio igitur indulgentior ætheris temperies. In extremis venena sunt, in medio alimenta, & homini conducibilia, & si quæ Septentrione, vel Austro nostris regionibus deferantur, earum domita feritate cœli indulgentia mitescunt, humanæ naturæ conuenientiora fiunt. Forma hæc erit.

IN tabella medio vigesimosexto capite descriptæ rosam effigiauimus, temperato cœlo nascentem, ibi eam requirito.

NON squallido, retorridoq; Africæ, nec turgenti, ac prolixo Aquilonis habitu, quam temperati nostri tractus, quasi totius mundi horti alunt, planta se oculis offert, sed mediam interutramq; faciem hilariorem ementitur, cui tantum succi, & saginæ affert indulges cœlum, vt possit illa habitior, hac ieiunior videri. Folia denso pullulatu summotenus amiciunt ramos, non latiora, floridioraq; borealibus, nec angustiora lybicis. Flores versicolores & odori culmos stipant. Multiplæ, & densæ feracitatis pomorum, è quibus non tetet spiritus, nec inodorus, vt frigidi cœli alumna, nec aroma olēs, vt austrina, sed olidus opplet nares. Sapor non feruidus, acris, vel insipidus, sed pergratus, vt humanæ vitæ cibo, & emolumento, non detrimento sit. Radix tumida, nec viribus indonata, & tandem à mediocris terræ amanti stirpi facie, & viribus non dispatilis, sed eam maximè æmulatur, vt sæpius vnam pro altera accipies.

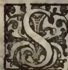
Huiusmodi delineationis sępius è suis contrarijs rationes adduximus. Nos ne potius fastidium,

fastidium, quàm emolumentum nuperis pariamus, omittendas duximus. Vires etiam temperamentum interutranq; retinent, vt calidum, frigidum, humidum & siccum leuiter attingant, vel potius ad caliditatem, & humiditatem vergant, vt concoquere remollire, vel nutrire valeant. Vitis algidioris cœli impatiens, sub eo fructum vel minimum parit, temperato autem cœlo insana lasciuia viuum fundit, quasi vinifunda, fructum facilè omnium principem suauitate & valetudine donat, ex qua animaliũ princeps homo potum trahat. Calido & humido manat latice, humanæ naturæ perquàm familiari. Triticum σῖτος Græcis dictũ, quod hominum vniuerso generi sit cibo, ex eoq; vitam ducat, vel frumentum, quo fruamur. Indulgenti cœlo spicis prouenit feminum feracissimis: & si omnibus regionibus feratur ob necessitatem. Italum fructu cæteris præstat: ea sententia fuere Alexandro Magno regnante, Græcia tunc toto terrarum orbe potentissima. Sophocles Poeta.

Et fortunatam Italiam frumento canere candido.

Calefacit, & humectat impositum: nostræ naturæ familiarissimum. Parum etiam discriminis inter triticum & siliginem, & zeam: nam prioris grani carentia, vescimur eis, quorum eadem laus, & commendatio: quippe tritico simillima, copiosissima, & cũctis animantibus iucunda. Medium temperamentum patitur inter hordeum & triticũ. Sic olyra, auena, lolium, sorgi dictum, & similia. De leguminibus idem dicendum, nec multum ab eiusmodi viribus & moribus absunt. Est & glycyrrhiza nostræ naturæ familiaris. Sic rosa tepidis collibus, ac temperato cœlo lætatur, & facultate parum à medio discedit, sic quoq; lilium, leucoium, & arbores ficus, punica, mala, pyra, & oleæ. Sic etiam mediatum regionum animalium qualitates & formæ. Placidis in regionibus placida animalia viuunt, sic etiam formam inter illas mediam sortiuntur. Vt magnitudo media, pili, neq; longi, neq; crispi, sed plani, & molles, colores medij, cuius causæ etiã ex antedictis dependent. Bobus abundant omnes hi nostri tractus Galenus bubulas carnes non mediocre, nec dispar alimentum nobis suggerere dixit. Capræ caro nostro temperamento assimilis, multumq; alit: quamobrem Clitarchus Carthaginensis nouæ academiæ sectator, Thebanum quendam athletam hac carne victitasse, reliquosq; suæ ætatis adolescentulos viribus superasse scripsit: sed hœdi præferuntur capris. Agni nutrimentũ nobis præbent calidum & humidum, & anniculi melioris conditionis, quàm natu maiores ex Oribasio: lac eius omnium maxime alit. Ex volucrum genere gallinæ omnibus præstant, & facilè concoquuntur, sic perdices, attagenæ, columbæ laudatas carnes niter aues obtinent, neq; tenuem, neq; crassum succum gignentes, ob laudabile nutrimentum omnibus expetuntur ex Simeone Sethi. Phœnicides apud Athenæũ inquit se varias delicias degustasse, sed harum nihil conferri posse cum attagene. Attagen auis asiatica, maxime quæ in Ionia nascitur inter cibos electiles numerata, ex Gellio, & Martiale. Turdi etiam inter cibaria laudantur, neq; tenuem, neq; crassum succum gignentia, vt animalia temperati climatis, & infinita propè alia animalia sunt.

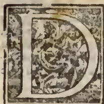
DE AMPHIBIIS PLANTIS, QVAE FRIGIDO, ET CALIdo cælo proueniunt. Cap. XXX.

SVNT & amphibiæ plantæ, quæ vtroq; cœlo feruido & algenti fruuntur, quæ vt vires, sic & formam commistam ex vtraq; habent. Argumento est cupressus, quam, vt Theophrastus inquit, feruida loca magis habẽt, vt Creta, Lycia, & Rhodus. In Creta insula, Idæis montibus leucisq; vocatis, quibus nix vnquam deest, cupressum comperiri affirmant. In Cyrenensi etiam reperiuntur. Nostri etiam tractus copiosissimè cupressum habent, vt nullus locus sit, qui eis non abundet, vt verè videatur nostri cœli inquilina. Vires etiam vtriusq; retinet loci, frigiditatẽ ex Aquilone, caliditatem ex Austro. Ideo Dioscorides refrigerare, & astringere dixit, Galenus non refrigerare, sed calefacere &

desiccare, & tantum ei inesse caliditatis, quantum satis sit ducendæ in altum, nec vllã caliditatem corporibus afferre. Sed mistas facultates obtinere vnusquisq; iudicabit.

DE SITV, ET DE MONTANARVM STIRPIVM EFFIGIAtura, & viribus. Cap. XXXI.

IXIMVS de superũ aspectibus: nunc de situ dicemus, gerit enim situs ætheris vices: nam montes, colles, planities, & conualles cœlum commutant, & frigida loca cœlorum ratione situs obtundere, & calida efficere potest, & contra humida desiccare, & sicca humectare, quippe calidioribus in regionibus montium partes Septentrioni obiectæ frigidæ sunt, & in Septentrionalibus Meridiei oppositæ calidæ, & tandem pusillo in vnius villæ ambitu, vel regionis totius mundi compendium habere poterimus, & Meridianos æstus, Septentrionales algores, & mediæ regionis tepores: Id est cœlum cum terra maritare, quod tantopere desiderabant maiores nostri.

ALIQVAS herbas situs varietates ostentantes hac tabella expressas huic capiti præfigimus, putantes ostendendis tatum signis suffecturas. A dextris prima montium inquilina hyssopus pro præsenti interueniet secunda plani domestica erithmus, tertia conuallium mandragora, postrema collinum vitis, pro priuatis capitibus vigesimoquinto, sexto, & septima describendis, ne singulas repetere coacti essemus.

Eiusmo,

Eiusmodi ratione plantas è gelido, & aquilonio cœlo, & ex retorrido Africæ allatas nostris regionibus inquilinas reddimus, illis partes Austro obuersas, his auersas constituendo. Nos vt nuperis gratiam ineamus, neq; dicendorum ordinem intercidamus, vbi de cœli segmentis loquuti sumus, de situ dicemus, & primò à montibus incipiemus, & montanæ plantæ vires & formas describemus. Sed prius animalium formas celsis mõtium verticibus degentium videamus. Sunt enim alpini, vel montani accolæ rudis aspectus, macilenti, & retorridi, guttura habentes strumosa, boni coloris, & diutius viuentes. Animalia aspera, efferatioraq;, robustiorum virium, quàm plana incolentes.

SCABRA ergo strigosa, macilenta, tristioriq; facie infelicia sua testantur natalia monticolæ plantæ, breui & delicata tota corporis forma assurgit. Caule spinoso, vel si mauis aspero, nodoso, hirsutoq;, contorto, retorrido, solido, & rigenti. Folio paruo, crispo, hirsuto, neruis, vel torulis extantibus radiatim à pediculo in ambitum proiectis. Floscello decolori, & minus odoro. Fructu sapido, interdum acri concocto, paruo, nõ minus odorato. Serò germinat, floret, coquitq; fructus. Radice parua, paruulisq; fibris innixa. Sed medicis vsibus commendatiore dote. Vitæ perennis.

Sed talis effigiaturæ causas enarremus. Quod breuis & delicata sit, facit loci natura arida, exucta, & siticulosa. Aristoteles reddens ratiõnē in Problematis, cur animalia parui corporis proueniant, dixit ratione alimenti, si exiguum fuerit, & alimenti inopia magna corpore prouenire non possunt, ob id puerilibus membris constare videntur, sitq; admodum sint modici, tamen congruentes omnes sui corporis partes habent, vt melitenses catelli. Sunt enim crispa, nodosa, solidaq;, idq; etiam ex loci habitudine prouenit: nam arbores, quæ vento & Solibus expositæ sunt, eiusmodi prodeunt, & Aristoteles eodem loco rationes adducit: nam Sol, & spiritus exiccantes, incrementum impediunt, molemq; tùm minorem, tum crispiorem reddunt, sic etiam paruæ, solidæq; excrescunt, nullo obice ambiente, quod alimoniā largiorem faciat, vel ne pabulum arescat, vel euanescat. Theophrastus etiā scripsit, quod locis flatibus expositis, & apricis, vel raris & solutis exeunt plantę breues, nodosę: nā flatus exasperant, & nodos faciũt, retorsionis & cõsistentię causa. Et alibi tradit in siccis & saxosis scabra nasci, & ob id montanũ scabrũ, & fraxini montanæ gratè coloratę, crispę, solidęq;, & ijs ad lautiora opera vti, & ad summũ mõtanę plantę ob frigus scabriores, spinosiores, nodosiores, & magnitudine minores, quàm quæ in planis nascũtur esse. Idq; in nobismet ipsis experimur. Quotiescũq; enim frigore, vel flatibus inhorrescimus, illicò in cute inæqualitas exoritur, detruso introrsum calore, & humido: sic caro subsidet, & pili tutantur rigore suo locum, & carò exasperatur. Dixit etiam alibi montanas campestribus nodosiores. Et in apricis nodosæ & contortæ. Et mala pyraq; in montibus breuia, nodosa, spinosaq; proueniunt, in planis verò ampliora, pulchriora, visu meliora, tàm materie, quàm fructibus, sed montanæ plantæ materie cõmodiores vsu. Spinosæ etiam sunt, quæ montibus nascuntur, idq; quia siccæ, spinositas enim, & horriditas à siccitate: nullibi enim opportunior locus ad spinas producendas, quàm mons. Sed de spinis loquuturi, videamus causam in plãtis spinarum, & primo quid Aristoteles dixerit libro de plantis. Ait enim. In eiusmodi plãtis raritatem inesse quandam, per quam ascendat humiditas frigida, quæ Solis vi concrescat. Quod mihi falsum videtur: nam spinosę omnes ferè plantę cęteris densiores sunt in eo genere, & minus humoris commeatus per corporis spatia. Exemplo est pyrus, quæ feris translata locis, adhibito cultu, deponit agrestem illum habitum simul cũ aculeis, quos adulta tulisset, simul & laxatur illa densitas, quæ videtur in eis popularibus, vnde ad meliorem naturam transposita fuit. Nec assentiendum est ex humore frigido prouenire: nam stirpes multę, quoad frigidiusculę sunt, nullam spinam gerunt, vbi per ętatem prouectiorem tùm anni, tùm suam concaluere, ibi tandem aculeascunt. A lactuca petatur exemplum, quæ quum aculeascere incipit, amarior, & calidior est, sic cinara, eryngium, aloe, & vrtica: & opinionem hanc sub sensus triumpho captiuam

ducent. Albertus dicit, quod in plantis spinosis est raritas transuersorum pororum à capite plantæ ad cutem venientium, & hæc est via, per quam crescit spina. Materies autem spinæ est succus terrestris, calidus valdè, in qua propter intensionem materiei ita tim ab initio formationis plantæ festinat decoctio, & feruēs sicca materies, & acuta edu citur in raritate transuersorum pororum, & dum prouenit exterius, à sole exiccatur, & fortissimè durescit. Quod ex terreo sicco proueniant spinæ, argumento sunt oleaster, pinaster, malus, & punica syluestris, dum syluis neglectæ viuunt, spinis induuntur, eędem postea cultu hortis cicuratæ, fit cortex læuis, & euanescunt spinæ: eodem modo vrbanæ in syluis neglectę, mitiori habitu exuto, in spinas abeunt, vt diximus. Et ideo Theophrastus. Syluestre id peculiare habet præ cæteris, quod omnę durius, spinosiusq; euadit. Lactuca, vt diximus, cum siccescit, spinas foras emittit: sicut etiam de soncho videre est, nam vt de nodis diximus, plantę, quæ hybernis, apricis, macris & aridis locis degunt, spinosiores fiunt, quum spina non nisi acutior nodus sit: & quæ dilutis, planis, vmbrosisq; locis nascuntur, enodes, & minus spinosæ, vel si spinas habent, rariores, mollicellæ, & minus mucrone validæ: ob id iudicatur, quod siccitate eueniant: nec multum à nostro proposito absunt, quæ Theophrastus dixit de vrbanis, & feris syluestribus: nam terrestres plantæ ob terrestre alimentum lignosiores dant fructus, contra autem vrbanæ ob humidum alimentum, minus lignosum, & magis carnosum, vt in amygdalo videre est. Succurrit nunc Aristotelem libro Problematum dixisse, rosas suauius olere, quibus vmbilicus asper, quàm quibus læuis, inquiens. Suauius olent, quia, modum consequuta sunt suę naturę, vt rosa spinosa sit. Et Theophrastus rosas odoratas dixit, quibus pars ima scabra. Et ego dicerem spinas arguere siccitatem, & quæ sicca sunt, odoratiora sunt, & odoris vis in siccitate consistit, & ita sunt spinę in plantis, vt in animalibus pili duri, cornua, squamę, spinæ, & eorum complexionem alijs sicciorem ostendũt. Athenæus inquit. Saxatiles vocantur pisces gobiones, scorpij, passeres, & ijs similes, & corporibus siccum ministrant alimentum, & faciles sunt ad concoquendum, neq; excrementa multa, neq; flatus gignunt. Et apri syluestres quia sicciori alimento viuunt, pilos duros habent, dentes rigidiores, & magis exertos, & siccius præbent alimentum, vt cętera syluestria animalia. Idem sensit Auerroes in suis Colliget, quod multitudo ossium in animalibus, vngues, claui, squamę & similia his significant, quod in eis est multum terreum, & laudantur in piscibus squamæ, & spinę, quia significant rem contrariã earum complexionibus. Et quod melioris alimenti, & præstantioris sint succus, prohibet Deus in sacra pagina, ne comedant pisces molles, quos Gręci μαλακόσαρκοι vocant, vt sunt turdi, merulę, & similes. Sed quum spinę pyramidalis figurę sint, idest à crasso procedentes atterrantur in mucronem, videamus Aristotelem libro de Plantis quid dicat. Aer inquit peculiaris plantæ circumfusus, eius auget partes cum intentione materiali, id quod plantis ipsis euenit, tenuiore nanq; cacumine sunt. Albertus aliam affert rationem. Aer inclusus in materia illa, quę spirituosam eam facit, quanto magis à planta, in qua spirat, elongatus fuerit, tanto magis augetur, & in tenues auras abit, & ideo magis acuitur necessario, sed mihi non videtur Aristotelem causam planè attigisse: sed figurę causa in spina, quod basis alimento propè sit, atq; iccirco latior, sic etiam racemorum facies, strobilorum, & omnium ferè quorumcunq;. Sed spinis impegimus: iam exoluamus. Solidiores sunt. Theophrastus scripsit, quod locis apricis nascuntur in crassitudinem, & profunditatem distenduntur: & propterea obliquiores, nodosiores, & in totum solidiores, spissioresq; assurgunt: atq; validiora, spissioraq; ex natura loci reddi, sicciora, constantioraq; sunt, quum montana loca spiratiora. Sunt etiam coloratiora. Theophrastus de acere loquens ait in montibus nasci flauam, gratè coloratam, in planis verò candidam. Sic & fraxinum in montibus coloratum, in planis verò decolorem, & ad summum in montibus coloratiora nasci. Aristoteles etiam in Problematis ait loca commodè aspirata, coloris hilaritatem præbere, tam qui in nauibus degunt, quàm monti-

montibus hilariore colore visuntur, quàm campestres. Odoratiora sunt, quæ in apricis, quàm quæ in vmbrosis, & præcipuè quæ ad Meridiem spectant, quod quidem minus alimenti hauriunt, meliusq; quod hauserint coquunt, locusq; efficit, quod non in longitudinem crescant, sed fruticosa euadant, quippe quæ crassitudinem capiant, finduntur q; multipliciter, eo quod initia multa capessunt, feruore scilicet percoquente, dirigenteq; quaqua versus. Vina montana odorata. De rosis verò, violis, reliquisq; floribus loquens dixit. In montibus longè minus odoratiores nascuntur. Odores fiunt non in nimia, & absoluta concoctione, sed in prima: in montibus etiam exuccis, & apricis plus debito coquitur. Fructus minores & paruiores producit ex alimenti paucitate, quo vescuntur, redditq; rationem Aphrodiseus, quod telluris loca excelsa, atq; saxosa parum fructificant, quod humore indigeant, submissa verò humectiora esse, & ob id fertiliora experiri: sic etiam ex humoris indigentia pars capitis superior caluet, quia tenuior, infima magis pilosa, quia humilior. Acrioris succi Aristoteles rationem reddit in Problematis. Euenit enim ex tenui solo, exuccoq;, quia non multum humoris possident, quæ in eo nascuntur. Vnde & quæ dulcia suopte ingenio consistunt, hæc ob humoris contenti mediocritatem, vbi Sol partem consumpserit maximam, facile reliqua concoquuntur; etenim multum concoqui, negotium magnum est, mediocre expeditius confici potest, vnde fructus, qui lege suæ naturæ dulces creantur, dulciores euadũt; qui natura sicci & non dulces: nam ob inopiam tantum humoris retinent, quantũ ipso conuenit generi. Sol autem dulcissimum, & leuissimum eximit, itaq; acerrimi relinquũtur, humore superuacuo carent, quem fructus cęteri obtinent. Tenuioris etiã cibi sunt: vt legumina, quæ in sicco solo, Soliq; exposito, cotiua nascuntur, quia plus vis Solis per coquit. Serius germinant, & fructificant, idq; ratione frigoris, quod arbores constringit. M. Varro montana loca leniora, salubriora, & serius producere, quàm campestria dixit. Theophrastus in montibus nouissimè germinare dixit. Radices minores sunt, quàm quæ in planis, ex eodem. Diutiùs viuunt montium indigenæ tùm plantæ, tùm animalia suo quoq; in genere, quàm campestres. Aristoteles in Problematis ait. Qui loca ædita, apertaq; colunt, tardius senescunt, qui in campestribus ocius: nam senectus putredo quædam est, putret autem quod quiescit, minus afficitur quod mouetur, vt aqua profluens; locis æditis afflante vndiq; spiritu aer agitatur, in cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus, ac diuersus propter agitationem aer habetur, palustribus emarcescit. Tardè crescunt. Idem rationem reddens, cur in animantium genere alia breui tempore pariant, alia diu, dixit, aer sitiens haud cito suas stirpes enutrit. Sed quas Medicis dent vires speculemur. Aer in montibus tenuior, & agilior, quia mouetur, argumento, quod minus gelantur. Ex agri exilitate sicci nascuntur plantę temperamenti, ex Solis apricitate calidi; nam Meridiei oppositæ, illicò crescentibus semper Solibus expositæ sunt, ob tenue & exiguum alimentũ, & optimè confectum tenuium sunt partiũ, & eiusdem speciei. Quæ ferunt montes medicamenta potiora campestribus esse pericli tati sunt Medici. Quia acria & amara, ideo interanea occidunt animalia, quia sicciora, calidioraq; esse solent, ob id exulceratoria: ad lepras, impetigines, & psoras valent, & ad fœtum in vtero perimendum. Ex acri odore virulentorum ictibus obluctantur, & nidore ea fugant. Quia acria & calida, digerunt, extenuant, & incidunt humores crassos, & faciunt ad elephanticorum remedia. Quia tenuium partium, flatus extingunt. Galenus ad venenosorũ animalium morsus assumi, velut cauteria quæcunq; medicamenta: calida esse & acria, & tenuium partium, quæ facile ex alto ad se circumiacentem qualitatem attrahere. Exempla erunt. Ruta in hortis vulgares, sed montibus vires vegetiores habet, & odorem vehementiorem ex Dioscoride, si copiosior edatur, interimat: angustifolia est, & rigidis cauliculis. Calefacit, & exiccat: vrinam & menstrua cit, partus enecat, contra serpentes, & venena valet, tineas pellit, vitiligines, formicationes, verrucas, & impetigines tollit, comitialibus, & coxendicis prodest. Plura tithymalorum

genera sunt, characias in montibus & asperis nascitur, myrsinites etiam in asperis, dendroides in petris, omnium valentissimus characias, mox myrsinites, & inde dendroides, postremo paralios, qui in maritimis, & helioscopius qui circa oppida hebetiores habet vires, ex Dioscoridis & Galeni censura. Tollunt impetigines, formicantes verrucas, & pensiles, pterigia, & similia. Oreoselinon, & hipposelinon valentiora cæteris, quia in petris nascuntur, ex Galeno. Elleborus authoritate Theophrasti in Oeta monte natus, oppidoquàm melior parnassico est, quippe multis in locis & niger elleborus, & aliæ radices hebetiores conspiciuntur. Dioscorides menses ciere, partus necare, scabiem, vitiliginē lepram, & impetigines sanare. Galenus tertio ordine calefacere, & desiccare dixit. Duo polij genera, montanum teucrium dictum, alterum fruticosius, non vsq; adeo valens odore, & viribus infirmius. Plinius fruticosū cāpestre & maius vocat, syluestre minus, teucrium dictū. Serpentū ictibus, lienosis, aluum & menses ciere, suffitu serpentes abigere. Galenus calidum & siccum in tertio pronunciauit. Hyssopum montanum, & hortense est, sed montanum omnia efficacius præstat ex Mesue. Vim habet extenuandi, & calefaciendi, tineas necat, lienosis & hydropicis medetur. Galenus tenuium partium esse, & desiccare, & calefacere in tertio, menses & vrinam ciere, & visum acuere dixit. Calaminutha triplex, montana, campestris, & aquosa: sed viribus inefficax. Menses & vrinas pellunt, venenis resistunt, interanea animalia necant, elephanticos adiuuant, partus extrahunt, accensæ serpentes fugant, ischiadicis iuuant: sed ad omnia dicta montana efficacior, gustata impense feruet, & acris est. Nardi duo genera Syriacum, & Gangite, syriacum dicitur non quod in Syria nascatur, sed quod montis in quo oritur, pars ad Syros flectatur, Gangite à Gange fluuio montem præterfluente: quod viribus infirmius, montanum autem odoratius. Spica breui, & mutila. Vrinā mouet, cit aluum. Absinthij genus præstantiùs quod in monte Tauro prouenit. Anchusarum non eædem vires, onoclea fronde tenuior, virtute potentior. Idemq; dicendum de Polemonia, ptarmica, thymelæa, vincetoxico, pœonia, lauro alexandrino, daphnoide, angelica, tragio altero, & iunipero, quæ omnia in montibus nascuntur, & suis campestribus vegetiores virtutes nanciscuntur.

ANIMALIVM IN MONTIBVS DEGENTIVM FORMA, & vires. Cap. XXXII.

EAdem de animalibus dicemus, & primo de montanis, quorum forma exucta, macilenta, dura, pili duri, & colorati, oculi crocei, vngulæ duræ, carnes sapidæ, & valentiores in operando. Quorum causas superiori capite descripsimus. Onagrorū in Phrygia, & Lycaonia sunt greges multæ ex Varrone. Ferorū greges fert Asia & Africa ex Plinio: amant loca excelsa, & rupes. Plinius quum domesticorum asinorum remedia recensuisset, omnia eadem onagris efficaciora esse subiungit. Dorcades, & capræ locis montanis potius pascuntur, quàm planis ex Varrone. Capreæ saxa & rupes altissimas habitant; ob. id ex capreis remedia petenda, inquiunt Medici. Elephantes alij palustres, alij montani, alij campestres, qui montibus degunt, ab alijs virtute & ingenio maiore differunt. Lepores montani, campestres, & palustres, sed montani à campestribus differunt nigritia, magnitudine, ferocia, densiore pilo, & virtute: In excelsis montibus, & solitudinibus versatur monoceros. Ad venena, pestem, & comitiales valere dicunt. Panthera in montibus præcipuè: eius caro sicca. Simias in montibus habitare scripsit Herodotus. Caucasus abundat eis ex Philostrato: Indiæ montibus tantam esse multitudinem, vt Alexandri Magni copias sæpius perterrefecerint. Oues in montibus agrestes sunt, & boues ex Aeliano, quæ omnia solidioris & potentioris virtutis suis campestribus declarantur.

DE CAMPESTRIVM PLANTARVM PHYSIOGNOMONIA, & viribus. Cap. XXXIII.

ONTRARIVS montium situs planities, & concaua sunt loca, & sicut contrarius situs, sic contraria vis & forma contrarijs ex causis oriuntur. Sed campestrium animalium videamus formas, quæ montanis molliores, vitæ breuioris, & virium ignauiores sunt, crassiores, & imbecilliores, sed hilariores decore & forma. Et si in montibus alimenti inopia, omnia erant pusilla, in planitie alimenti copia omnia erunt pleniora.

CAMPESTRIS plantæ Crithmi figuram in fronte vigesimi secundi capitis reperies.

PERAMPLA & visenda magnitudine surgunt campestres plantæ, crasso, vdo; & vberi aspectu. Caule nitido, læuore insigni, rotundo, crebris folijs stipato, in rotundum, vel latum mucronem desinentibus, ex atro virentibus. Flore pulchello, odoro, vegetoq;. Fructus insana lasciuia profundentes, habitiores, decoros, sed sapore, & odore dilutiores, qui celerius, quàm montani corrumpuntur, & minus alunt. Radice ampla, multiplici crure diuaricata, in longitudinem porrecta, & tandem haud multum differt ab ea, quæ in pingui solo nascitur.

Causæ. Quòd illa hilarior coruscet, dicit Theophrastus, ex plantis, quæ montibus, & planis nascuntur, semper campestres magnitudine maiores, rectas, specie visendas, & minus nodosas prouenire. Sic etiam corpore laxiores, læuiores, pallidiores, decoloratioresq;, fructus quoq; dulciores, carnosiores, & magnitudine peramplos. Vidimus supra ex Aristotele in Problematis ex maiori alimento animalia, & plantæ maiorem capere amplitudinem: modo planities & submissa loca copiosè ferunt, quia magis humecta sint, vt tradit Aphrodiseus. M. Varro omnia in planis citius fructificare, & germinare dixit, quàm quæ in montibus, causam habemus ex Aristotele in Problematis contrariā, quòd serius fructificant in sitienti agro, ergo in humido & pingui citius. Ex crassescente succo & plena concoctione fit dulcis sapor, secus autem odor, qui in prima & non absoluta concoctione consistit: proinde plantæ, quæ in planis viuunt, quum alimento & humido abundent, & calore, perfectam concoctionem nancisci poterunt, ob id saporis dulcis afferre fructus: sed ignaui odoris, quum humidum se permiscens, eum habetet. Sed videamus ad facultates nanciscendas, quid nobis adiumenti afferant natalia. Tria, dicit Mar. Varro, agrorum fastigia, montanum, collinum, & campestre, montanum frigidum, collinum tepidum, & campestre calidum. Itaq; vbi lati campi, ibi magis æstus, & ideo in Apulia loca calidiora, ibiq; pabulum multum, propterea vires mediocriter calidæ, & siccæ: proinde ad eas, quibus mediocriter calida prosunt, valent; vt serpentum morsibus, vrinis, menstruis, secundis, & similibus. Amomum, quod in Media nascitur, calefacit, exiccat, & morsibus scorpionis valet. Eryngium nascitur in campestribus, menses & vrinas pellit, tormina & inflationes tollit, serpentum morsibus, haustis venenis, & comitialibus medetur calidum, & siccum. Verbascum in campestribus nascitur, contra scorpionum ictus. Galenus extra calefacere, siccare, & astringere dixit. Calamintha campestris, quæ longe inferior montana: Venenis, interaneis animalibus, menstruis, & vrinis iuuat. Calida & sicca. Leontopetalos in aruis & segetibus nascitur. Serpentum ictibus, & ischiadicis valet. Calida & sicca ex Galeno. Mercurialem in campestribus nasci dixit Fuchsius & est digerentis facultatis.

PLANTAE IN CAVIS LOCIS NASCENTIS VIS, & forma. Cap. XXXIIII.

OPPONITVR vallium cauitas vmbrosa montibus Meridiei oppositis: sic & plantarum forma in cauis vdis degentium opponitur montanæ, concaua enim vmbrosa crassos vapores continuos habēt, qui nec dissipari, nec immutari facilè possunt. Sed vniuersalem plantæ formam describamus, quam retinent, aut retinere debent in vmbrosis oriundæ.

MANDRAGORAM in vmbrosis nascentem in tertio tabellæ loco offendes, in fronte trigesimi secundi capitis.

PALLENTI, & veluti morboso quodam aspectu tumida, luculentaq; forma, & elato supercilio visenda attollitur planta in vmbrosis, depressis cauis oriunda. Caule tenero, glabro, enodi, excelso, vt præ sua imbecillitate vix suo oneri sufficiat, diti foliorum fœtura in humū deuexa. Folio amplo, carnoso, lęui, mollicello, lacinijs obtuso, colore atrouirente, vel punicante. Flore plerunq; infœcundo. Fructu amplo, insipido, inolido, & decolori. Serò fœtat. Radice magna & fungosa, & breuis vitæ, & tandem consimilis ferè facultatis, & lineaturæ plantæ aquosarum natalia sectantis, vel vdis, & subtilijs nascenti, vt harum quamlibet quis nouerit, vtrasq; monstrabit, & vtramuis quilibet accipiet.

Sed lineaturæ rationes afferamus. Theophrastus affirmat arbores, quæ opacis locis, & ventis, & Solibus auersis viuunt, proceras, læues, & excelsiores exurgere, immò quæ sua natura, neq; rectæ, neq; excelsæ surgere aptæ sint, quum huiuscemodi locis hospitatæ fuerint, eiusdē naturæ habitum accipere, & rectas, excelsasq; fieri, vt quercus læues & rectas, vt penè abietum vertices æquent, apud Aemum montem fieri dicunt. Sunt enim solutiora, humidiora, imbecilliora q; his locis, quia neq; Solibus, frigoribus, neq; flatibus diuersitatem accipere possunt. Fraxini enim læues excelsęq; in locis potissimum concauis, madidisq; fiunt. Sic abies in vmbrosis pulcherrima, vt in Arcadia circa Cranam vocatam, loco quodam concauo, & silente à ventis, quam nunquam Sol attingere aiunt, tùm longitudine, tùm crassitudine cęteris præstant: sed nòn materie pulchra. Quamobrem ad lautiora opera, cæteraq; magnifacienda hisce minus vtuntur, sed ad nauigia, domosq;, & ad antemnas, & malos præstantissima longitudine, sed non similiter validas, atq; ex ijs quæ Soli oppositæ sunt. Sic Taxus, Padus, & Thraupalus vmbrosissimis gaudent. Ratio est, quod quæ loca vmbrosa tenent, impetum naturalem in vnum tantummodo faciunt, quoniam virgæ non in crassitudinem, sed in longitudinē potius adolescunt, & baculis quoq; idoneæ fiunt, vt tùm alibi, tùm circa Cisthum patefecit. Sed plantæ præhumidæ, hisce locis sitæ, proinde distorquētur se, quia propter vbertatem alimenti nequeunt proceritatis excessum substinere. Quemadmodum Aphrodisei spadonis pedes deprauari solere præ nimio humore membra admodum madefacta, & emollita, proinde debilitatem gerunt, fit enim vt pondere superimposito corporis crura parum ad substinendum valida, peruertantur. Folia vel punicei coloris, vel ad punicum vergentia: nam vt habetur ex Aristotele libro de coloribus in locis humidis, & vmbrosis mutatur color ex herbaceo in puniceum colorem, vt in pauimentis videre est humidis in locis: fit enim humiditate, quam exiccatur, aere, vel Sole contrahitur in puniceū. Inolida esse diximus superius ex Theophrasto libro de causis, quæ humida sunt, ac odorem in siccitate potissimum hospitari, & quæ dilutis, & opacis tractibus viuunt, inolida esse, quia humida, humor enim largius se permiscens, odorem obtundit, hebetatq;. Præterea humida mollia sunt, & odor & mollities in eadem sede versari nequeunt. Flores & coronamēta in humido cœlo, & crasso, minus olere possunt, etenim in Aegy-

In Aegypto flores & coronamenta deterrima ferè omnino gignuntur, quia cœlum caliginosum & roscidum habetur, & locis eiusmodi nullus pene odor contrahi potest, quia abest facultas coquendi, sed in aridis longe melius excoquitur. Etsi plerunq; videmus frigida loca, & tractus odoratos flores & fructus parere, vt in iride illyrica videre est, vi caloris in terris occluso referre debemus: quippe frigoris vis calorem intus cõstipat. Sed humum neq; limosam, neq; pinguem glutinosamq; esse oportet, humore siquidem lentoreq; obsessis, calor nunquã probè suo fungi officio potest, sed causis vmbrosisq; locis terra humida, frigida, lenta, & aer caliginosus ex sola frigiditate minus odorata progignere potest: Flore plerunq; infœcundo sunt, nam humidæ plantæ floriferæ plerunq; sunt, sed non frugiferę: producunt enim florem non ad fructum, sed ad cœlestem rorem, & imbrem recipiendum, asseruandumq;, vt in his plantis videre poterimus, quæ flores in vasculi formam, vel alabastri effiguratos habent, receptam eius aquam diutius asseruare possunt ad sua commoda. Aristotele, percontatur in Problematis, cur aliqua fructu vacent, cum florem habeant, vt cucumer, cucurbita, & malus punica? An his fructus non deest, sed ipsa pro fructibus habentur, quibus flos insidet, fructus enim id est, quod florem gerit, cucumeri autem florem inhærere perspicuum est. Humidi enim pepones, cucurbitæ, & cucumeres sunt. Radices & plantas fungosas, & magnas fieri in locis concauis, rationem etiam reddit Aristoteles in Problematis, & è contrario: nam si quæ vento & Soli exposita sunt, minora, & densiora fiunt, quæ in cauis & riguis, quàm contra efficiantur, contraria euadunt. Breuis vitæ sunt, vt retulimus in aquaticis plantis. Vires igitur frigidas & humidas esse dicemus, ob soli vliginem, & Solis absentiam, medenturq; ijs, quibus frigida & humida prosunt, vt igni sacro, & alijs, vt diximus. Mandragoras morion nascitur in opacis, & iuxta specus, odore graui, somnifica vi, omnibus inflammationibus, igni sacro, & similibus. Galenus frigida & humida, & aliquantulum calida dixit. Violas in opacis, & asperis nasci Dioscorides dixit. Mesues humectare, & refrigerare. Iuuant stomacho æstuanti, sopori, & oculorum inflammationibus.

DE PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVS STIRPIVM IN collibus nascentium. Cap. XXXV.

NVnc de colliculis loquemur, vtpote medium quoddam inter montes, & valles, & plana habentibus, sic facies, habitus, & medias vires mentiuntur, & est complexio, quæ magis humanæ adhæret. Auerroes in Colliget ait. Ex terræ nascentia perfecta sunt illa, quę nascuntur in mõticulis, quia apparet ab eminentia montium, vt debeant generare plura terræ nascentia, quàm alia loca, dummodo sint temperati cum bona euaporatione, & cum bona mistione caloris, cum humiditate, & debet esse hoc in eis, quia habent ascensum in aere, & sunt propinquiores influentiæ corporum cœlestium, & illa terræ nascentia habent complementum foliorum, florum, & fructuum. Sed ad plantæ Physiognomoniam accedamus. Erat enim collium incolarum hominum corporis color albus, rubori commistus. Capilli decenter crassi, & decenter habitus carnosus. Pili neq; molles, neq; duri: neq; hirsuti, neq; glabri.

POSTREMO tabella loco vitis conspicitur in collibus enata, trigesimo secundo capiti affixa, ibi suam indolem contemplator.

SIC peramœniorum collium amasia, vbi indulgentior cœli temperies eblanditur, omnium, quæ hactenus innotuerunt ex natalibus elegantior, & hilarior est. Venustas hanc illicò intuenti commendat, & notiorem facit. Forma montanis habitior, & campestribus siccior: non vt hæc florum, foliorum, & fructuum ditissima, nec vt illa inops:

L neq;

neq; hirsuta, neq; glabra, neq; dura, neq; mollis, sed parilis mediocris humi, & cœli inquilinę, vt hanc non visam qui cupit nosse, intueatur eam: sed sapore, odore, & colore magis conspicuo.

Sed formæ descriptionis hę subeunt causę. Aristoteles in Problematis ait. Qui loca aprica, æditaq; colunt, tardius senescunt, contra quæ cauis & palustribus: Nam æditis locis aer vndiq;, efflante spiritu, agitatur, in cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus propter assiduam agitationem habetur, palustribus impurus, ac semper emarcescens. Et alibi loca commodè aspirata coloris hilaritatem præbere possunt, pallidos autem humor efficit, cum putrescit. Theophrastus locis placidè aspiratis, & gracilibus quę nascuntur facillima sunt, quia minus alimenti trahit planta, secus autem in planis, & & gelidis. Vires temperatę sunt, quia media temperies est. Quæ hic nascuntur, non in medicamenta, sed in alimenta potius veniunt. Vites in collibus nascuntur, Virgilius.

Bacchus amat colles, &c.

Vt sæpius diximus, calidæ & humidæ tēperiei vinum est, & nostræ naturæ valdequàm familiare. Satirium erithronium in montosis, apricis nascitur: sapore dulci, non ingrato ori. Venerem excitat. Galenus calidum, & humidum mediocriter dicit. Vulgare buglossum, & borago in campestribus & collibus nascuntur: Galenus humidæ, calidæq; temperiei esse, & vinis iniectæ, lętitiam & hilaritatem afferre. Idem de phalangio, & de syluestri cumino dicendum.

DE CVLTV, ET NEGLECTV STIRPIVM, ET PRIMO QVAE *sit agrestium Physiognomonia, & facultas.* Cap. XXXVI.

IAM stirpium facies, & medicatas vires, quæ varijs in terris, superum regionibus, & eorum aspectibus nascerentur, recensuimus. Proximum hunc locum sibi vendicant æmulationes artis, & naturæ, scilicet cultûs, & neglectus. Ars enim culturæ lenocinijs & illecebris plantas suorum natalium obliuisci, & nostris viridarijs inquilinas facit, & naturā simul, & effigiem commutat quouis solo, ætheris, & regionis tractu, ob id hanc tractationem in postremū consulto adseruauimus: oportebat eorum prius meminisse, quo lucidiori doctrinę & ordini consuleremus. Nos de syluestrium, & cicurum plantarum Physiognomonia locuturi, à syluestri exordiemur. Sunt enim syluestria mitibus natura prius, atq; ad ea primum, quæ in nostris libris de humana Physiognomonia diximus deueniemus. Vidimus enim ibi Polemonem & Adamantium insignes Physiognomones quanti feri, & mitis habitus fecerint: nam cum prius de vniuersis corporis partibus sermonem habuissent, de agresti, & cicurum forma, & moribus docuerunt, quod hæc maximè mores immutarent. Sed agrestium indolem aggrediamur.

DVAS hoc loco offerimus tibi raporum imagines, alteram vrbani, & satiui, alteram neglecti, & syluestris, satiuam pro hoc capite.

Referunt

Referunt syluestres plantæ ornamentum quoddam, omni prorsus vacans ornamento, earumq; indoles nescio quid rudis, hirsuti, horridi, rustici, ac veluti degeneris naturæ præseferat, ob auia, & gelida loca, in quibus stabulantur. Facies exilis & macilenta, sed vegeta intuenti se offert. Caulem attollit lignosum, nodosum, angulosum, liris striatum, rigidum, cute scabra, hispidaq; obsitum: numerosa foliorum sobole: sed folijs breuibus, multifidis, angulosis, duris, sursum erectis, in summa ora crenatis, vel denticellis incisis, vel laciniatis, compluribus neruis & venis per longitudinem extensis, carinatisq;, pallido virore languentibus, spinis, villis, vel setacea lanugine hirtis. Flore pusillo, dilutioris, obsoletioris, vel remissioris coloris. Properè germinat, & fructificat, plus fructus præmonstrat, minus maturat. Fructus acri, & acerbi saporis ingustabiles, pulpæ inopes, sed lignosi nuclei locupletes. Odore non ingrato, sed nescio quid virosi, vel vehementis redolente. Radice alta exilioribus cirris, & pusillis capillamentis barbata, lignosa, vsibus medicis receptissima, & tandem syluestris plantæ forma, facultatibus, & lineamentis nulla sui parte à montana differt, vt qui vnam viderit, vtramq; nouerit, nisi quod summa montium iuga, exusta, perpetuo niuibus obsita, & ventis perflata sunt, ob id contorto, retorrido, scabroq; sunt aspectu: vnde si his addes, vel illis demas, cuncta prorsus similia erunt.

Sed de formæ delineatione rationes afferamus. Quod agrestium genera suis mitibus robustiora, & lętiora assurgant, causam perbellè reddit Aphrodiseus in suis Problematis: dicens tellurem esse agrestiũ matrẽ, vrbanorum verò nouercam: Quoniam solertia natu-

naturæ non humani ingenij creatur: caret enim humoris nimia copia, quæ satiuas stirpes elaxat, atq; effœminat: sed agrestes, quæ suo sibi loco natæ sunt, atq; educatę, non inquilinæ, quasi ciues proprij soli, quibus necesse est cœlum ipsum conspirasse, & terream misturam: sic tot habet priuilegia natale solum. Virgilius.

„ *nam læta, & fortia surgunt,*
Quippe solo natura subest.

De foliorum & stipitis breuitate & paruitate assignat rationem Theophrastus, discrimen addens inter vrbanum, & syluestre. Ait enim syluestre vrbano simile esse, breuioribus tum folijs, ramis, radicibus, & tota forma. Quippe scabriora, spissiora, duriora, contortioraq; tam ipsa fieri solent, quàm vniuersa natura, sicciora etiam, & tenuiora, atq; etiam spinosiora pręter cneum, quod vrbano mollius, & lęuius. Pręterea Aristoteles in Problematis reddit rationem cur nigræ myrtus fronde sunt frequentiori, quàm albę, aitq; quòd nigræ generis sunt syluestrioris, cuius indicium, quod locis rusticis istę proueniant, minimèq; ex cultu notatur, humida autem omnia fronde crebriore conduntur, quod enim minus suos fructus decoquere possunt, iccirco ad frondem alimentũ se vertit, & Theophrastus ab eo. Genus myrti ægyptium plusquàm cętera siccet, quod frondis angustia, & fructus exiguitate, coloreq; constat. Hæc enim siccitate omnia veniunt, siccum parum habere humoris certum est. Frondes durę sunt: nam sicut diximus in humana Physiognomonia duripili calidę & siccę naturę, & terrestres sunt, quia terra ex elementis duritiem præstat, ex calidis, & fortibus animalibus leo, aper, aquila, & gallus pennas duras habent, & pilos, & animalia syluestria duros pilos habent, quia siccum est eorum alimentum. Quercus durissimas frondes habet, & terrestrior est cęteris, ob id Theophrastus roboris carbones deterrimos dicit, sic & vetustarum arborum, quanto sicciores sunt, peiores sunt: & quę dura fronde sunt, sicciora sunt, ob id astringentia, quia terrestria, quercus dura fronde, & astringens est, sic castanea, siliqua, cisthus, ladanum, sorbus & mespila. Syluestres nodosiores vrbanis simpliciter sunt, quæ sub eodem genere constituuntur, vt oleaster olea, caprificus fico, pyrus pyrastro, hæ nanq; nodosiores, & omnes spissę nodosiores magna ex parte raris corpore sunt: mares enim, syluestresq; spissiores pręter quàm si quæ ob nimiam spissitatem omnino enodis sit, aut paucissimis nodis, vt buxus, cęltis. Syluestres natura sicciores, & spissiores consistunt. Florent; sed parum durat foliorum prouentus, hyacintho excepto, qui diutius floret. Præueniunt inculta, & agrestia sua germinatione mites, vt vitis, olea, ficus, & malus. Primò quia non stringuntur, & confringuntur, vt mites, ob id ex vulnere non laborant, retrahunturq;. Deinde quia non pastinantur, & ablaqueantur, vt resoluatur, & abeat naturalis calor, & ita refrigerentur. Præterea in agrestibus pusilli rami, quos agricolationis arte auferri deberent, remanēt incolumes: in quibus propter exiguitatem facilè cientur principia genitalia ab aere ambiente. Postremo quia sicciores sunt, & vbi minus humoris, minus operę. Et cùm syluestres validiores, siccioresq; sint, plus fructus præmonstrant, minus verò maturant, quod euenit ex nimia fructificatione, ex nimia hac pensi solutione impeditur operis perfectio, nec fructuum maturatio absoluitũr, ob id agricolationis lege cautũ est, vt nimia vbertas ex arbore dematur. Altera causa est, quia syluestres plantę dēsiores & sicciores sunt, & sibi ipsis alimēta vendicant; non fructibus ministrant: solutum, laxum, humidũ, & permeabile oportet esse, quod fructum laturum sit, non spissum; vt in animalibus etiam apparet. Omnes syluestres vrbanis, & masculæ fœminis spinosiores, ponderosiores, duriores, & in totum robustiores, quoniam & minus fœcundæ fœcundioribus, & deterius fructificantes probè fructificantibus, tota quasi ex parte firmiores. Nec explodenda est illa causa in frigiditate reposita, quominus syluestres fructificent. Pręterea syluestre omne, vel incultum fructus producit, quorũ semen, siue os pinguius, pulpa verò macilentior, nam dum humorem

morem ad fructum impertit, subripit, præripitq; pulpæ, vt vberius consulat semini, idq; ex eo, quod masculum quodammodo fit, crispius, & siccius naturâ consistat. Proterunt etiam sua semina maxima crusta munita, quemadmodum & animalium ossa: sunt enim munimenta ea ex lignoso terrenoq; alimento, nucleus verò ex purissima materia. Sapore prorsus acriori, vehementioriq;, vt satureia, origanum, brassica, ruta, & si rumex syluestris gratior ori sit, sicco tamen acutior est. Acerbiori etiam sapore syluestres fructus constare nemo ibit inficias, fit enim austerus sapor ex sicco, terrenoq;. Ob id in punicis, vt dulciora, & molliori intus ligno grana fiât, exhibet Theophrastus arboribus irrigationes: nã durities & acerbitas, quæ à terrea siccitate prouenit, ab humore diluitur, & emollitur. Amygdalæ putamina, acerba sunt, quia omnes terræ sordes, & callum eò vis naturæ secernit. Syluestres, feriq; fructus sui generis vrbanis odoratiores sunt, vt mala pyra, sorba, & mespila: ipsorumq; malorum, tam agrestium, quàm vrbanorum, quæ sunt acerbissima suauissimè olent, atq; cum odor coctura quadam contrahatur, quæ plus cocta fuerint, melius olere putandum est. Verùm odoris ratio in coctione minus absoluta, quàm temporis versatur; argumento quod sorba & pyra si ad plenum excocta non sint, plus reddunt odoris. Syluestre nanq; genus priore coctione contentum, vehementiorem concipit odorem. Porrò non parui refert in odoribus, si siccitas alimenti parsimonia, & difflatio commoda processerit, quandoquidem quæ siccaneis erumpunt, pauciori contenta nutrimento, itemq; placido perflata spiritu, proculdubio nascũtur odoratiora. Cæterum syluestre genus aridius cernitur, ieiunio re habitu donatum, nec à flatu silens, sed magis, atq; magis auræ patens, hîc feruentior natura, quæ prospirat, tenuiorq; siccus halitui facilè cedẽs, quoniam nec succum vrbani modo carni permistum gerat: quibus in vnum coeuntibus, non minimè gliscit intus odor. Duo sunt quæ odorem statuunt, terra & aer, si vtrunq; siccum sit, non quauis siccitate, sed mediocri, quæ ergo siccaneis noctibus oriuntur, in quibus placidior arridet calor, odore pollent: ob id agrestia odorata sunt, sed non ad plenum, quum acutiori odore constent. Sunt & syluestria spinosa, horridaq;, quod eis ex nimia siccitate prouenit, vt diximus in spinosis: sanè horriditas à siccitate. Folia diluto virore, & flores remissiore colore sunt in syluestribus, idq; facilè ex humoris inopia conijci potest, vtpote cœlo, & solo siccaneo nata. Folia porracei coloris ex humiditate multa, crocei verò, vel exoleti ex siccitate, vt in oleribus, & cerealibus aduenire author libelli de coloribus probat. Flores qui luculento colore nitent, ex cibo pingui, & humido proueniunt, vt videtur quotidie in pensilibus hortis. Leucoia, & flammulæ, quas ab odore garyophyllorum garyophyllos dicũt, & rosæ saturata enitent purpura, quòd lętamine saturatis, & riguis eueniant locis, contra verò quæ in feris, neglectisq; languidi coloris esse ob earum inopiam. Visuntur summo mane dehiscentes flores coloratiores ob noctis humiditatem, serò verò ob nimium Solis ardorem pallidos, exoletosq;. Idem etiam in recenter natis floribus videre est, qui ob natiuum humorem coloratiores sunt, ætate prouecta verò pallidiores, decolorati, & deformes: nam164 sicciores ætate fiunt. Ob id Theophrastus de leucoijs, rosis scribens ait. Violæ senescentes candidiores flores assiduè ferunt, & rosæ deteriores fiunt. Syluestres rosæ florem minus odoratum, nec tantundem magnitudinis ferunt. Accidit, quod foliorum, & florum extrema ora decolorata sunt, quoniam extrema ocyus desiccantur, vtpote aeri, Soliq; magis exposita, quàm intima, quibus suæ coherent origini. Et in Apulia vidimus garyophyllos flores sanguineos in colorem album, vel vermiculatum degenerare, & buglossę cyaneos flores in rubentes, ob nimium regionis calorem. Scribit Aristoteles in Problematis, quod tenues radiculæ acriores sunt, quàm ampliores: illę nanq; spatio temporis longiori plenius concoctę, mitescunt. Rustici syluestres plantas longæuas putant, nullamq; esse breuis vitæ volunt. Sed quoad simpliciter dici potest, vita syluestribus longior, quàm vrbanis: atq; omnino ijs, quæ in oppositum generatim distingui possunt, vt oleastro, quàm oleæ, pyrastro, quàm pyro, & caprifico,

fico, quàm fico: quippe robustiores, spissiores, fructuq; infœcundiores existunt. Quod fructus ferrent lignosis thecis, ac tegumentis indutos, & sapore astringentes, exemplo erunt pinus, cedrus, cupressus, & coniferæ omnes, quercus, quæ glandes, gallas, & alios lignosos fructus ferat, castanea, siliqua, amygdalę, nux indica, iuglans, auellana, pistacea, & similia. Syluestres alta radice esse quidam negant, quod semina summo prouenient, sed non rectè: nam fieri potest, vt quum diutius vixerint, radices procul dimittant. Et lignosas radices Theophrastus magna ex parte syluestribus tribuit, vt erucæ, ocymo, & similibus. Tandem syluestris à montana non differt, nam Theophrastus ait, montana syluestria sunt, & frigoris cupida. Sed videamus quasnam medicæ rei consultis dent qualitates syluestres plantæ. Ait Theophrastus. Incultus & neglectus ager, qualis syluester est, frigidior est, tùm quia crassior aer eum ambit, tùm quia minus dissabilis: causa prouenit ex densis fruticibus, quibus aeris motus impeditur, tùm quia Solem non admittit, vt arefaceret. Ficuum succus lac contrahit, caprifici minimè, ob id syluestres caprifici frigidiores. Auerroes in Colliget dicebat, Quæ in syluis sunt, plus frigiditatis habent. Sed syluestria maxima constant siccitate, siue calida, siue frigida sint, vt receptũ sit omnibus syuestria sui generis mitioribus ficciora, astringentioraq; sint. Quia plerunq; odorem acriorem cæteris habent, ob id contra bestiarum morsus valent, & Theophrastus de coniza loquens, ait, Fœminæ acutior odor, ideoq; contra bestiarum morsus commodior est. Et decebat quippe maiestati Naturæ, vt postquam syluas virulentorum animalium vberes fecisset, eadem acutioris odoris herbas faceret, quò illicò eorum morsibus mederi posset. Syluestris brassica satiua hirsutior, candidior, & amara. Galenus calidiorem & ficciorem quodammodo satiua esse dixit, ceu alia omnia agrestia sui generis domesticis, secundum vtranq; facultatem valentiora. Ampeloprason plusquam porrum calefacit. Galenus acrius, & siccius domestico, sicut omnia alia agrestia domesticis. Isatis syluestris, quàm satiua valentius desiccat, valentius etiam humidis putredinibus obsistit. Lupinus agrestis amarior est, & ad omnia domestico valentior ex Galeno. Malua satiua syluestri quanto plus habet aqueę humiditatis, tanto facultate imbecillior est. Id nanq; discriminis est inter vtranq;, nempe quod ficciora sint syluestria, mitia humidiora, ex Galeno. Agrestis daucus domestico minus est esui idoneus: cęterũ in omnibus feruentior, & domesticus comestibilis quidem, sed imbecillior. Syluestris eruca multo satiua acrior, vrinas vehementius pellit, ex Dioscoride. Pastinaca syluestris mitι efficacior, sed cibo ineptior, quod idem Galenus confirmat. Amarę amygdalæ oleũ dulci in omnibus efficacius habetur. Origanum agreste vtroq; satiuo valentius, Galenus panacem heracleon vocat, ramulis tenuibus, radice tenui, superuacua. Smyrniũ, quasi agreste apium, satiuo valentius, & sic de cæteris.

SYLVESTRIVM ANIMALIVM FORMA, ET VIRES. Cap. XXXVII.

Adem de syluestribus animalibus dicenda, & prius de feris, quũm natura sint prius. Quorum aspectus strigosus, fœdus, & macilentus, duris, densis, rigidisq; pilis hispidus. Caro neruosa, & scabra. Ossa, vngues, spinæ magnæ, duræ. Pili colore flaui, oculi crocei, stercus minus fœtens, Paucifera sunt, & plus ossibus, cornibus, vnguibus & pilis abundant domesticis. Vires in operando strenuiores.

Sed descriptionis causas afferamus. Aphrodiensis animalium stercus syluestrium minus fœtens domesticis esse dixit, aliquorum enim excrementa paulisper aroma olent, quia cibo ficciori, simplicioriq; vescuntur, vehementiusq, laborant: stercora verò domesticorum magis fœtere, quod vario, humidoq; cibo vtantur, atq; plus satis, quàm egeant, cibo indulgeant, minus exerceantur, ac minus calore abundant; vnde cum

cibus

cibus minus concoqui, ac satis difflari per copiam non queat, putrescit aliquantulum, itaq; grauius fœtet. Plus offosa, ob terrestre alimentum, quo vtantur, vt diximus in plātis. Oculis croceis sunt ob biliosum temperamentum. Sed præcipuè syluestria animalia cornibus, vnguibus, & exertis dentibus, & lichene etiam in cruribus armata sunt, vnde maxima constringendi vi prædita, nam hæc ex terrea mistura proueniunt, ex qua cōstant, & quanto magis ijs prædita fuerint, maiorem siccitatem ostendunt, & terræ mistionem, vt diximus in plantis: & quanto magis longioribus spinis, fructibus lignosis, & corticibus cooperti sunt. Possunt idem ostendere pili densi, durissimiq;. Auctores in Colliget. Vngues, claui, & spinæ simpliciter significant, quod multum est in eis terræ, & multæ squamæ laudantur in piscibus, & magis squamosi, & duriori carne intecti syluestriores sunt. Vires, vt diximus, syluestrium semper sui generis domesticorum valentiores sunt in operando. Amplior potentia feris eiusdem generis animalibus, dixit Plinius. Sed hisce exemplis manifestius fiet. Onager ferus asinus, durioribus pedibus, strigoso corpore, & velocissimus est ex Oppiano, capite valens, corpore indomitus. Plinius quum ex asinino lacte, & ossibus remedium contra venena quædam recensuisset, omnia eadem onagris efficaciora esse subiūgit. Bubali ex genere syluestrium bouū sunt, robustiores, cute durissima, membris macilentis, pilis nigris, fronte aspera, & crispa, cornua intorta nigra, carne dura, caseus solidus, & terrestris. Capreis, siue dorcadibus rubet corpus, pedes longi, caput ornatum cornibus, aures altæ, pilosæq;. Plinius calculos expellere caprarum fimum dixit, & efficacius syluestrium, cuius carnes frigidæ & siccæ. Catus syluestris densiore, & oblongiore pilo, colore fusco, scilicet subflauo, cuius pinguedo, sicut cetera membra, omnia sunt efficaciora domesticis ex Rhasi. Apri sunt sues syluestres, colore spadiceo, nigricanti, pilo durissimo brutum & terribile animal, iratum dentibus pilos canum adurit. Cuius caro calloſa siccat, & corroborat, authoribus Hippocrate, & Celso: effectus in remedijs vtrorumq; similes, solùm tantùm differentes, quod animantium ferarū partes minus humidæ, minusq; frigidæ ijsdem ex mā suetis animalibus. Nullus animalium magis cornutus quam Ceruus, pulchritudine, & magnitudine cornuum ramosorū omnibus feris antecellit, ex Oppiano. Vstus ad dysenterias valet. Arietes cornuti sunt, ad sistendos menses valent. Cornutus & taurus, & sanguinem cohibet ex Galeno. Elephanto dentes exerti, cuius vsus ad sanguinis sputum ex Dioscoride. Sus exertis dentibus, & duris setis riget: cinis ad sanguinem inhibendum fluentem valet ex Sexto, & ad procidentem sedem ex Aetio. Melis dentibus armatus, ad sanguinis deiectionē præstat. Testudo maximè crustata est, cuius ambusta testa sanat fistulas, & defluentes capillos. Accipiter vnguibus, & rostro armatus, triti vngues ad dysenteriam valent. Gallus vnguibus, rostro, & calcaribus valet, ad sanguinis, & vulnerum fluxiones valet. Anser rostro maximè lato, eius sanguis sanguinem sistit ex Plinio. Anas ad eadem. Cycnus eius loco supponitur. Hystrix aculeis horret, quos habet pilorum vice: stomachū roborat, hydropem mitigat sua siccitate. Idem de alijs suspicandū.

DE PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVS DOMESTICARVM plantarum, & animalium. Cap. XXXVIII.

ICVRVM formæ & vires contrariæ sunt feris, & si ex oppositis facilè suæ oppositæ cognosci possit forma, vberioris doctrinæ gratia eam delineare non pigebit, vt mutua inter se collatione, faciliùs cognoscatur, perdiscaturq;. Vrbanæ sunt, quæ industriæ & artis mangonio iutæ, quòd indulgentiori cœlo, quod lautiori, habitioriq; cibo fruantur, alā tut, maiestatem quandam præseferentes, peramœno aspectu lasciuiunt, hilari coruscant colore, & fructus sapidiores largiuntur, eædem postea si artis præsidio destituantur, prioribus opibus exutæ, ad pristinam sortem desciscunt. Ob id Hipponi

optimè

optimè videbatur vrbanum, & ſyluestre non eſſe in plantarum familia, ſed feras eſſe, quæ feris, neglectiſq; locis naſcerentur, cicures verò, quæ ab olitorijs in hortis alerentur: ſed de his fuſius in noſtris libris de Agricultura pertractauimus.

A DEXTRIS tabellæ trigeſimoſeptimo capiti affixę, satiui rapi iconem ſpectabis, nam ſi ſingulis capitibus eaſdem appinxiſſemus, negotium operoſius redderetur.

Viſenda ſpecie, & peramœna elegantia plauſibilior ſpectantibus ſe offert vrbanæ plãtæ hilaris aſpectus, ac velut fœminea mollitie laſciuiens. Aſſurgit enim caule habitiori, rotundiori, læuore, & craſſitie inſigni, ac ſummotenus multo foliorum ſtipatu. Folia exerit mollicella, deorſum repanda, deuexaq;, & quaſi ſuo oneri deficientia, latiora, craſſiora, rotunda, vel ſi mauis, obtuſo mucrone in latius ſe pandẽtia. Luculenta in ambitu foliorum cęſarie, ſaturatè virentia, multiflora. Flore hilari, ſpecioſo, vel lacteo cãdente, vel ſuaui rubore, vel ſanguinea purpura maxima venuſtate micanti, qui hebetiorem halitum eructat. Fructus, quos oſtendit maturat, & ſæpius verna & autumnali fœtura biferos, nullo, vel tenello intus ligno, dulces & ſapidos: tota planta dulcis & veſca. Radicibus prolixis, longè, lateq; reptantibus, ſed medicę rei conſultis ignauioribus. Et tãdem vrbanæ plantę forma planorum accolę adeò ſimilis, vt niſi propinquius ſpectes, eandem putes. Solùm quod hæc viridarijs multis blanditijs, artis mangonio conquiſitis, delicatius quid, & habitius præmonſtrat.

Sed vrbanæ effigiaturæ rationes afferamus. Quod teneriores, molliores ue vrbanæ ſint, diximus ſuperiùs ex Aphrodiſeo, vrbanis tellurem nouercam eſſe, & culturæ blanditijs, & humidiori cibo plantæ elaxantur, effœminanturq;. Ex contrarijs etiam cauſis Theophraſtus maiora folia, ramos cortices, totamq; formam vrbanis tribuit; quippe laxiora, molliora, rectioraq; afferunt in læuiori caule. Multifloræ ſunt, & artis cultura diutius florere dixit. Vt etiam accidit penſilibus hortis excultis, qui multis folijs, & floribus cumulantur. Mollibus folijs ſunt, quod indicat Ariſtoteles Problematum libro, loquens de lanis ouium. Concocta enim quęcunq; molliora inconcoctis ſunt, & copia excrementi mollitiem pili gignit, vrbana ex lætamine concoctiora, & ex rigatione vberius miniſtratur alimentum. Solanum hortenſe ſyluestri molliore folio, ſic helxine, & ocymum. platanus humida eſt, & lato folio inſignitur, ſic & ficus. Præueniuntur à ſylueſtribus vrbanæ germinatione, & fructificatione, quia ex paſtione, & ablaqueatione, vt diximus, abit ex arboribus genitalis calor, reſoluitur, & frigeſcit: calor enim eſt, qui ad germinandum arbores mouet, dein ex amputatione vulneribus fauciæ conſtringuntur, & infirmæ laborant: ramuli enim ex quibus primitus germinationes erumpunt, abſcinduntur ab arte, demum quum humidiora ſint culta, vt abſoluatur ſuccus, diutiùs immorari neceſſe eſt. Sed quanto exculta arbor germinandi, & fructificandi celeritate incultæ arbori cedit, tanto etiam fructus ſpecie, & bonitate, & copiarum collectione illam vincit. Agreſtes enim feſtinant, haud perinde habẽt in pœnu materiæ apparatum, in cultis verò cunctatio ſubſtinet fructificationem: nam vbi vis illa ſe colligit, expeditã, & expromptam operam habet, & fructificationem, facitq; ſuccus in ijs, quod in aquis fit, quæ obice aliquo impeditæ, impetu demum erumpunt magno, deinde iniqua penſi ſolutione, ex robuſtitate maturitas impeditur: in mitibus verò, quia minor copia, exactius opus expeditur. Præterea agricolationis ars ſuperuacua tollit omnia, ſic arbores fiunt ſpiratiores, & rariores: faciliusq; admittitur aer: & ſtercore adhibito fiunt laxiores, & humidiores, ob id ſuccos ſuos non ad compactam eorum denſitatem abſorbent, vt feræ; ſed amotis interceptoribus ad exactam fructificationem impertiunt. Hæc Theophraſtus: ſed ego adderem, quod in agreſtium partu eſt etiãnum tempeſtas acerbiuſcula, mirũ verò clementiori tempore aerem habent fautorem, & coadminiſtrum. In feris arboribus ſpmen & lignum exactum erat ad ſpeciei propagationem, in mitibus

verò

verò Agriculturæ opera: scilicet fossione, stercoratione, & irrigatione pulpa ad hominum esum fit esculentior. Vindicatur succus ab arbore ob proprium alimentū, & à pulpa, & semine intus, sed primum ab arbore exugitur, & ob id vbi arbor succulenta, fructus pauciores sunt, tantum subtrahitur, subripiturq; fructibus, quantum accedit arbori: duo reliqua, scilicet semen, & fructus aduersantur inter se, si luxuriat nucleus, pulpa fit macilentior, vbere pulpa, semen fit strigosius, & castigatur excrescentis ossis magnitudo: Mutuus est responsus damni & accessionis. Alia ratio est. Arbores cultu effœminari, & fœmellas fœcundiores esse: fiunt enim cultura laxiores, per quarum meatus succus vberius hauritur, modificaturq; eiusmodi succus ab ipso plantæ calore, ab arte aucto, ne luxuriet. Culturæ officij est, inquit Aristoteles Problematum libro, vt concoquat, reddatq; efficax alimentum, quo genus mite, vrbanumq; fructuum consistit. Quæ igitur mitigatione, informationeq; huiusmodi creatur, hæc vrbani vocabulo significamus, eo quod quasi solertia hominis educata, eruditaque meliora euadunt. Constant & vrbana succo minus acri, & vehementi. Fructus molliores, dulciores, & sapidiores cultura fiunt, & mutantur sapore, odore, colore, & magnitudine, idq; ex alimento, abeuntq; cultu ex syluestribus in vrbana. Lignum acinorum punicæ adimitur fimo suillo, & aquatio eas dulcorat. Sic vrina, pellium strigmentis, & sordibus myrto congestis, quum germina prosiliunt, fructus sine interiori nucleo redditur. Demitur & amygdalæ amaror fimi acrimonia. Sale excitur, & educitur plantæ asperitas. Et feruentis aquæ aspersu meliorescunt malus verna, & myrtus. Cucumerum semina lacte, vel melicrato macerata, succi dulcedinem conciliāt. Olera detonsis superuacuis meliorescunt, dulcescunt, & tenerescunt: quia radices robustiores haustu alimenti vegetantur, & tollitur acredo. Calida aqua si rigetur ocymum, lætius prosilit: salsis quoq; aquis exhibitis brassicæ & palmæ, tollitur innata brassicæ amaritudo & asperitas palmæ, & pro vtraq; dulcedo subit. Conciliatur ex fossione fructus magnitudo, sapor, & suauitas: nam iuglandi, & amygdalo cortices, coria, & testæ, quæ sunt extima munimenta, minora, & faciliora fiunt, & nuclei maiores, quippè alimenti copia humescunt arbores, & pulpam augent fructus, & acquirit arbor robur, & fructus bonitatē. Sed fructus ignauius halant, & dulcibus nulli odores, & eò minus, quò dulciores sentiuntur. Mala dulcia odorem minimè remittunt: nam succus dulcis crassior, & terrestrior est, quum fructibus fuerit admistus, odor autem humore tenuiori, sicciori, prospiratuq; facili conflatur: sic dulce pertinacius esse censetur, quàm vt tenuem possit auram in nares expirare. Saporis dulcedo ex crassescente fit succo: nam senescente fructu, & Sole feruefaciente dulcior efficitur: crassantur fructus exempta aquosa parte, & saporis excoctio non consummatur, nisi ad plenum excoctum sit. Sed odor, vt diximus, non nisi prima coctione fit, vt ad plenum coctum non sit: ob id excoctus iam succus pauciorem halitum, & auram potest eructare, tunc enim minus odoris eiectabitur, quumq; coctu crassior exultat, dulcedinem sensui gratam vsurpabit, vrbanum, quod perfectiorem adipiscatur concoctionem, alimentoq; saturetur, succos ad dulcedinem vertit, sed odoris ignauiam & hebetudinem colligit: etenim humor se largius admittens, odorem obtūdit, & eius habetat acrimoniam, quum enim siccum carni permistum gerat. Præterea quæ largū exhibent odorem, mollitiem nullam gustui repræsentāt, vrbana omnia quū mollia sint, validius odorare non possunt. Sed vires videamus. Excultus ager siccior & tenuior redditur, quia deletis arboribus Solis ardorem excipit, & flatibus vndiq; perflatur. Sunt etiam calidiora mitia feris, ex ficus succo lac contrahitur, caprifici verò minimè, aut prauè, maiorem ergo vim habent mitia. Auerroes etiam in suis Colliget ait. Quæ nascuntur in viridarijs plus habent humiditatis, vt ficlæ nascentes in hortis. Vnde vt syluestria erant mitibus sui generis frigidiora, siccioraq;, sic erunt mitia feris calidiora, humidioraq; sui generis. Hebetioris virtutis sunt, quia maiora sunt, blitcū virum vocabat coniux suum, quum magni corporis, & imbecillis foret. Diximus in

Phyſiognomonicis, magnos viros minus robuſtos eſſe,& contrariā cauſam in præcedēti habuimus. Rapū lętū agrū, & craſsū optare ſcribit Cato, Columella putre, ſolutū, pluribus arationibus ſubactū,& riguū:& ſi tali ſolo non ſeratur, mutari in braſſicā, ex Galeno calidū & humidū eſt. Napus pingui,& ſoluto, nec duro naſcitur, alio loco degenerat in rapū, vnde pluribus arationibus ſubactū,& largiore ſtercore ſatiatū deſiderat ex Columella. Galenus caliditate,& multa excremētitia humiditate pollere dixit. Bugloſsū pingui, ſoluto, humido, & ſubacto ſolo naſcitur; ex Galeno calidū & humidū. Aſparagū locū ſubactū, craſſum,& humidū expoſtulare Cato ſcripſit,& Palladius: Auicēna calidū, & humidū dicit, Malua pingui ſolo,& humido gaudet lętamine ex Palladio, ſolū, in quo ſeritur, pingue facit, ex Plinio; calidā, aqueāq; eſſe ſcribunt. Cępa terrā pinguem, vehementer ſubactā, irriguam, & ſtercoratā quærit ex Columella: Auicenna calidā cum ſuperficiaria humiditate dixit. Carduus eandē terrā ex Palladio poſtulat: calidus inclinās ad humiditatē eſt ex Auicenna. Sequuntur animalia domeſtica, quorū formā, & vires ex contrarijs iudicamus, vt de plantis fecimus. Vrbanorū animaliū aſpectus nobilior, hilariorq;, mollibus pilis, extenſis, ſericeis, veluti lanugineis. Caro pinguis, mollis & delicata, vbi nec nerui, vel venæ appareant. Vngues & oſſa parua, color rubeus, hilaris, oculi charopi. Multipara ſunt. Caro dulcis & ſapida. Vis in operādo effœta. Sui generis calidiora, humidioraq;. Sus domeſticū animal, carnes optimas omniū carnium habet, pręſtant quæ non multum pingues ſunt, facillimę concoctu,& ſuauiſſimę. Calidę ſunt, humidę, excrementitięq;. Caprę carnes ſolidæ ſunt, dulces, & temperatæ æſtatis tempore ex Hippocrate. De reliquis eadem, quæ clariſſima ſunt.

PLANTAS, QVAE ALIARVM PLANTARVM SIMILITVDInes frondium retinent, ſimiles virtutes poſſidere.

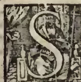
Cap. XXXVIIII.

X plantarum partium facie vires nanciſci docuimus, ſequitur ergo ex his, vt quæ alterius effigiei ſimilis fuerit, & viribus quoq; par, vt altera alterius loco cedat, quas Medici vicarias, vel ſuccedaneas vocant. Ex his magis veritas eluceſcit eorum, quæ diximus. Nec ſolum ex partium ſimilitudine compares virtutes cognoſcuntur, ſed odoris, coloris, fructificandi modi, floreſcendi, creſcendiq;. Sapores omittimus, quum ſatis, ſuperq; ab alijs tractatum ſit. Diximus in humana Phyſiognomonia, qui alteri ſimilis erit, & in moribus ſimilem eſſe, idem de herbis pronuntiamus, quod in eiuſdem generis herbis facilè eſt videre, quod eiuſdem ſunt virtutis, & quanto magis inter ſe aſſimilantur, tanto plus virtutes conſimiles, & quanto minus, plus longè diſtabunt. A folijs incipiemus. Rubia aſperos habet caules, per interualla orbiculato foliorum ambitu, aſperitate veſtium tenaci, aperinę in totum ſimilis. Aduerſus ſerpentum morſus foliorum ſuccus auxiliatur. Hypericum, aſcyrum, androſæmum,& coris, adèo inter ſe ſimiles ſunt, vt diſcriminis parū, aut nil interſit, vt vna nota, cæteræ latere nequeant, digitis contrectatę ſanguineum ſuccum fundunt. Ad eadem ferè præſtant, ad iſchiadicos, ambuſtos, vulnera, & bilioſa excrementa pellendo. Meo, & anetho neutiquam diſpar facies, vt ex frequenti in eas intuendi conſuetudine vix internoſcas. Vrinę difficultati, & torminibus medentur, & inflationes diſcutiunt. Anethum adeò fœniculum æmulatur, vt ſæpius colligentes fallat, niſi guſtum, & odoratum conſulant. Lacte replent vbera, menſes ſedant, & vrinam cient. Acoro, & iridi eadem facies: ambo extalefaciunt, torminibus, conuulſis, lienoſis medentur, ſerpentum ictibus,& muliebribus affectibus inuicem apponuntur. Odoratus iuncus inodoro perſimilis. Vim ciundę vrinæ vterq; retinet, menſes pellit, caput aggrauat, antidotis admiſcetur, & ſanguinem reijcientibus ſubuenit. Dictamno tanta pulegij effigies eſt, vt aliquibus ſylueſtre pulegium dicatur. Præſtat ad omnia, ad quæ ſatiuum pulegium. Satureia thymo ſimilis: vti

litate, & facultate non diuersa: si consimili modo sumptitetur. Abundè exprimit soliũ flores,& faciem teucrium trissaginis,vt qui minus eas norint, vernaculè omnes vno nomine chamedris vocent:lienosis & aduersus venena valent. Nasturtium sinapi, & erucæ facie & viribus affine: alopecijs medentur, lieni, lepræ impetigini & alijs. Inter filicem,filiculam,& dryopterim multiplex, & concors parilitas, quasi ex eadem familia: latas tineas excutit folijs, & recentia folia in oleribus cocta manduntur, vt ventrem emolliant:mulomedici equis dryopterim deuoradam dant aduersus intestinorum vermes,& præcipuè filiculæ vis ad soluendam aluum. Abrotoni fœminæ facies omnino seriphio quadrare videtur,mutua collatione Dioscoridis:ijsdem ferè pollent viribus:seriphium interaneorum animalia,tineasq; enecat,& Galenus eadem præstare posse abrotonum scribit, quum sua amaritudine lumbricos interimat. Sycomorus ancipitis naturæ & formæ,ex ficu & moro mista arbor, vtriusq; retinens arboris facultates. Sycomori fructus stomacho anuersantur, succus illinitur contra serpentum morsus,discutit collectiones coctioni repugnantes. Morus stomacho inutilis, valet ad phalangiorum morsus, tubercula discutit. Sycomori succus vulnera conglutinat, & emollit. Ficus stomacum lædunt, lac illitum duritias discutit, parotidas & furunculos emollit,venenatorũ ictibus, conglutinat vulnera & carne replet,oras committit, non secus atq; emplastra, quę vulneribus cruętis inijciuntur:sic de scorodropaso,zeopiro & alijs dicendum. Et ex confusis quercus & ilicis naturis Theophrastus φελλόδρυν, quasi suberiquercum dixit, Pino,pinastro,piceæ,larici,abieti,non alia facies & natura,tàm ipsę,quàm earũ resinæ. Inter lentiscos & terebinthos arcta similitudo, vt non facie absimiles plantæ,sic similibus pollent viribus ex Dioscoride, idemq; earum resinæ eodem paratę modo, & sumptæ operantur. Sabina multam cum cupresso similitudinem sortita est: carbũculis, & vrinis medetur. Iuniperi, & cedri non dispar forma,& præcipue in baccis: ad amolienda venenorum animalium nocumenta, tussi, leprosis, ruptis, & conuulsis auxiliantur. Fraxinus & dictamnum album folia similia ferunt: pollent aduersus serpentum ictus, & lethalia venena. Quercus,Græcorum fagus, esculus, & ilex non solum consimiles,sed cognatos fructus proferunt, & consimile munus obeunt. Ledum & cisthus similes,& ijsdẽ effectibus pollentes. Siliqua, & casia cognatæ: alium soluunt, & vrinam mouent. Smilax aspera valdèquam imitatur aspectu & loris longius subter humum excurentibus salsaparillam, vt ferè à multis eadẽ opinata,& vires neutiquã dispares. Aronis nil omnino reclamant à dragontij folijs,radix,semen,& folia eiusdem commodi comperta. Phylirea folijs oleæ:ad ea vtilis, ad quæ oleaster,vt altera alterius vicaria succedat,cum aductione est opus. Idem de alijs dicendũ, ne longius sermo protrahatur.

PLANTAE SIMILITER ODORATAE EARVNDEM VIrium compotes sunt. Cap. XXXX.

SIC etiam si eundem odorem referunt, & easdem vires retinebunt. Vnde si qui sunt, qui ex odoribus vires nancisci negent, apertè mentiã tur. Exempla aliqua afferemus, vt ijs edoctus Phytopta, ex se alia conijciat. Zedoaria citri odorem refert, eiusdem fructus facultatum cõpos, subuenit cordi & contra venena valet ex Auicenna. Melissa citrago dicta ex citrij odore: serpentum & scorpionum venenis resistit, pestilentes febres, bilim sanat,& confert cordi. Ocymum citraiũ dictũ,quod corticẽ citrij mali redoleat, ab eo nullatenus distat & odore eximiæ fragrantiæ, & cordi amabiliore, vnde datur vtiliter deuorãdis, vt languidos spiritus reuocẽt animo lapsis. Garyophylli flores omniũ speciosissimi, sic vocati, quod cũ garyophyllis exoticis habeãt odoris cognationẽ,ac nonnullam caliculorum cum antophyllis similitudinem, aduersus pestiferos affectus eos miscent in antidotis, mirificè etiam commendatur comitialibus

& alijs, quibus antophylli valent. Ocymi genus est, quod garyophylli fragrantiam halat, garyophyllatum ocymum vocant. Est & aliud apud nos, cuius folia, plantaq; odore garyophylli cum citrio contusa iucunditate t olfactu cor, & caput roborat, cardiacis affectibus succurrit, animiq; mœrorem in hilaritatem conuertit. Est herba, cuius radix eximij garyophyllorum odoris neminem latet: quippe garyophylli suauitatem halat, vulgò garyophyllata dicta: eiusdem facultates assecutas nulli dubium est, sic & alia eius genera. Schœnanthos manibus contricatus rosea prærogatiua, fragrantiaq; cuiq; notus: sanguini reijcientibus prodest. Casia quoq;, quæ Zizi vocatur, rosæ odorem refert: ad eadem, quæ iuncus præstat, ob id ex hoc pectines depurgando capiti ob odoris gratiam non insalubres fabricant, alabrastros, pyxides, & cætera id genus. Santalum album rosarum odore fragrat: ad capitis dolorem, cordis lætitiam & palpitationem valet. Bacchari eximia fragrantiæ gratia cinnamomeæ radicis: vrinam cit, menstrua pellit, contra serpentum morsus vtilissimè datur, partus extrahit, vnguētis præcio sis interitur, oculorum vitijs præstat. Cyperus nardum odore æmulatur: vrinam cit, & calculis medetur, antidotis miscetur, vuluæ vitijs, & aquæ intercuti valet. Asarum nardi odore, quod & alij syluestre nardū appellant: vrinæ & hydropicis auxiliatur. A Mosuc ad iocinoris infartus; subeuntibus cutem aquis, & telleis suffusionibus exhibetur. Phu aliqui syluestre nardum vocarunt, quòd cum quadam grauitate nardeæ suauitatis spirct: antidotis admiscetur, & vrinam mouet. Lauendulæ nostræ aromaticæ gratiæ, & spicæ fragrantiæ plusculum inest: à nardi viribus non longè recedit, ventriculum roborat, & iecur ab infartu liberat. Myrrhis dicta propter suaueolentiam quandam myrrhæ resipientem, cit mēstrua, & partus. Ab equapio fluit lachryma myrrhæ similis, Theophrastus in totum myrrham esse existimauit, Dioscorides smyrnion vocat, odore medicato cum quadam suauitate iucundo, acri, myrrhæ sapore, vt alterum alterius loco cedat: tussi, orthopnoicis medetur, partus extrahit, vulnera glutinat, menses & secundas pellit, & contra febres valet. Onotheræ radix, cum siccata est, vinum olet: in potu data, feras mitigat, & cicures reddit; illitu quoq; tetra vlcera mulcet. Ambrosia racemunculos profert, odore vinoso, suaui: illitu humores reprimit, qui in aliqua parte incumbuerint, & astringit, vt vinum. Botris suauem odorem spirat, Cappadoces ambrosiam vocant, etiam ab odore vini: orthopnœas mulcet. Amomum odore origani est: à venenosis animalibus demorsis conuenit. Dictamnum olet pulegium, quare ab aliquibus syluestre pulegium dicitur, pulegio simile: præstat omnia, quæ satiuum pulegium, sed efficacius multò. Alterum est dictamnum folijs sisymbrij, odor foliorū inter sisymbrium & saluiam iucundissimus: defunctos partus eijcit, venenatorum ictibus auxiliatur, vt saluia. Scordion folijs pullulat tetrum allij odorem subolentibus: vrinas cit, contra viperarum ictus, ad veterem tussim & ad menses valet. Alliaria tædioso odore & sapore allium refert, vnde indeptum nomen: vires vt allio, sed non adeo vehementes. Nasturtium sinapi, & erucæ assimile: alopecijs medetur, lieni, lepræ, & impetigini, & alijs medetur. Iberis folia, & radices nasturtio similes, & odore: coxendicibus vtilissimè illinuntur. Xanthium odore nasturtij imitatur: aptissimè tumoribus imponitur: nam nasturtium tumores, & collectiones discutit. Chamæpithys odore pinum imitatur: vrinæ difficultati, iocinoris, renū vitijs, stomachi, & serpentibus vlceribus auxiliatur. Hypericum semine resinę odorem imitatur, ob id aliqui, chamæpithyn appellarūt: vrinam mouet, ambusta sanat. Ascyrum fructu resinosū, hyperico non absimili: ischiadibus, & ambustis medetur. Androsæmi comæ tritæ resinosum odorem reddunt: ambustis etiam, & ischiadicis prosunt. Trifolium asphaltion folia recentia habet: quorū odor rutæ, adulta bituminis; comitialibus pleuriticis, vuluę vitijs, & serpētum morsibus fert opem, & purgationes cit: vt ruta vrinam mouet, lęthaliū medicamentorum antidotū, laterum doloribus, vuluæ strangulatu, comitialibus, mēstrua mouet, inefficaces serpentum virus reddit. Pimpinella commendatur melonis, & cucumeris odore, reuocat olfactus,

factus, quem animus deliquerit. Alsine cum teritur odorem cucumeris reddit: vim refrigerandi habet, oculorum inflammationibus subuenit. Sic nepeta gratũ pulegij odorẽ æmulatur. Dictamni tertij generis foliis inest odor inter sisymbriũ & saluiã iucundissimus, thymũ, serpyllon, thymbra, & lõgè suauissimũ sampsucus odorẽ expirãt eũdẽ, artemisia minor odorẽ sampsuci refert, trifoliũ erucã subolet, & aliaq; quæ piget referre.

QVOMODO VERA PLANTARVM NATALIA VESTIGANda, perdiscendaq; fuerint. Cap. XXXXI.

IAM affatim demonstrasse opinamur, quomodo plantæ ex natalibus locis manifestas qualitates hauriant, & animalia, & quomodo itidem ex earum effigiatura pernosci possent. Idemq; in humana Physiognomonia dicebamus, homines ex regionibus mores sortiri. Sed difficultas, quæ in homine exoriebatur, eadem plantis contingere videtur; nam si homo vbi nascitur, ibi semper permaneret, facilè mores & qualitates illius illicò pernoscerentur, sed quia nunc huc, nunc illuc peruagatur & per varias regiones, cum aliis gentibus permiscetur, ex corrupto, & permisto semine, variæ & mistæ hominum qualitates variantur, & adulterantur. Idem & de plantis dicendum: nam si plantæ, vbi à cœli, & terræ mistura oriuntur, ibi semper permanerent, nec ab earum locis dimouerentur, facilè manifestæ earum proprietates dignoscerentur, Sed quia diuersis in locis & plantæ, & semina deferuntur, ex his figurarum, & qualitatum confusio, & adulteratio nascitur. Hæc equidem clarissimè declarat Theophrastus. Loca sibi quæq; accommoda vendicant arbores, non solùm illæ, quas operoso, & peculiari habitu natura creauit; sed quæ communi, vulgariq; discrimine habentur, quippe quum aliæ sitientes adament tractus, aliæ humidos, aliæ hybernos cupiant, aliæ Soli expositos, & aliæ opacis à vento ociosis, aliæ apertis gaudeant, & aliæ palustribus, aliæ montosis lætentur, vt diuidere authores consueuerunt. Sed fortè non semper eadem appetunt loca; nec vna de causa: sed varia quadam ratione, quãquã naturæ cognatione quoq; ad locum proprium ducitur, quemadmodum ea, quæ sua sponte proueniunt. Spontaneus autem exortus expressius naturam ostendit; siquidem ex eisdem generationes, & nutritiones, & singulorum diuisiones agantur, necesse fit videlicet caliditatẽ, frigiditate, siccitate, humiditate. Quærunt etenim omnia, quæ sibi pro suo temperamento commoda forent. Addo quod & similes locum exigant similem, & dissimiles dissimilem, quũ scilicet naturæ aliqua diuersitas adest, & cętera. Harũ optimè plantarũ Phytoptam consultum esse debere: vera plantarum natalia callere iubemus, nam non illico, quum intuebitur plantam secus aquã, aut fluenta natam, aquæ alumnam, aut palustrem plantam illam iudicare debet, & ex inde humidam esse: nec quæcunq; super montis vertices viderit, siccas dicat, nam facilè montana planta casu, vel arte iuxta aquas sita & concipere, & viuere, & fructificare poterit, & sic palustreis in montibus. Plantam enim ex calida zona delatam, blanditiis, aliisq; illecębris etiam apud nos viuere posse cogimus. Multa sunt Romę sata, & delata peregrina, sed semper paulatim defecerunt, & ad sua loca reuersa sunt. Sed frequenti inspectione attendere debet, obseruareq; quali solo, cœlo, situ, & cultu nasci solita sit, & viuere, & cum id diutius obseruauerit, tunc sine dubio pronunciare poterit qualis loci sit inquilina. Multùm ad id conferre possunt historiæ Theophrasti, principis in describenda plantarum historia, deinde Dioscoridis, qui ferè omnia ab eo transcripsit, & quæ nouerit, & quæ ignorauerit, inde alios Agriculturæ, & plantarum scriptores: idq; potius in syluestribus herbis, & sponte nascentibus attendendum, quàm domesticis, nam illę minus fallunt, & simpliciores. Vrbanæ sæpè habitum, & formam mentiuntur: vbi hæc omnia considerauerit, tunc poterit senten tiam proferre.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER TERTIVS.

PROOEMIVM.

AM plantarum formas, earumq́; manifestas qualitates, quas è natalibus hauriebant, explanauimus. Nunc se ingerunt similitudines, quas rerum parens Natura edit, vt nobis argumento, & emolumento esse possint ad intimos eius recessus penetrãdros, & secretiores vires dignoscẽdas. Modus nulli dum cognitus, respondetq; illi, quo in humana Physiognomonia ex apparentibus in facie moribus internos perscrutabamur. Exempla, quæ prius spoponderamus, in peculiaribus eorum memorationibus afferemus multa, quibus admonitus, edoctusq́; Phytopta ex se multa, & mirabilia poterit coniectari. Sed vt negotiũ auspicemur, operæprecium erit, quæ scripturi sumus summatim ordine diuidamus, diuisa ordine, dilucidioris doctrinæ gratia, cõplectamur. Nos plantarum similitudines hoc libro attentius expẽdemus, quæ nostri corporis partes facie, & figura mentiuntur, satagens Natura eas illis membris posse mederi, vel morbis illis opem ferre, qui eisdem mẽbris

bris accidere solent. Sed quia vniuersæ corporis partes similares, vel dissimilares sunt: similares vocamus humores, neruos, carnem, ossa, & similia: dissimilares os, oculos, nasum, manus, et eiusmodi, & has in externas, internasq; subdiuidimus; externæ, quæ oculis subijciuntur, testiculi, dentes, manus, internæ epar, cor, lien, & pulmo. His veluti summis dicendorum fastigijs constitutis, ab humoribus incipiemus.

PLANTAS HVMORIBVS, VT HOMINES CONSTARE, eosq; nostri corporis humores augere & purgare posse. Cap. I.

Diximus in huius operis vestibulo, vt in hominum, reliquorũq; animalium, ita in arborum corporibus ossa insunt, medullæ, venæ, & sanguis. Humor enim qui corpori subest, earum sanguis intelligi debet, qui atra, fuluaq; bile, vel pituita redundat, & quibus illorum aliquis superabundat, ex illius humoris prædominio sortietur nomen: nam & plantas biliosas, cholericas, pituitosas & sanguineas vocare solemus. Et quemadmodũ in humana Physiognomonia varios mores perscrutabamur ex humorum coloribus, qui scilicet sanguinei, biliosi, cholerici, vel pituitosi fuerint, ita liceat ex plantarũ humorum coloribus, quis humorum eis prædominetur cognoscere, & quibus morbis mederi possit. Abundat enim aliquibus plantis luteus, alijs ater, alijs sanguineus, candidus, lacteus, serosus, aut viridis, & alijs in radicibus, alijs in fructibus, alijs frondibus, sed cunctis præcipuè in floribus conspiciuntur. Sed quum perpaucæ sint plantæ, quæ peculiarem sibi colorem vsurpent, alius in radicibus, alius in fructo, fronde, & flore in sit, ita vt simplex prædominatio, ita mista iudicabitur. Nos plantis, & animalibus vtimur pro alimento, vel medicamento, vel vtroq;. Si aliquæ continuo nobis vsu, & esu fuerint, quum earum substantia in nostram naturam conuertatur, nostris corporibus eas qualitates imprimunt, quas possident, vt si supra modum biliosæ fuerint, nostra corpora biliosa reddunt, si eædem cholericæ, cholerica reddunt, nobisq. morbos inducũt atræ bilis alumnos: vt psoras, scabies, impetigines, elephantiases, & atrore suo oculorum obscuritates. Mithridates haustis quotidie venenis, illi ex consuetudine innoxia fuerunt, vt captus à Pompeio, se in carceribus interimere veneno non potuerit. Sic de puella Alexandro Magno missa diximus, cuius corpus in venenum conuersum erat. Contra verò si eisdem raro, vel pro medicamento vtemur, nostris morbis medentur, vt quæ biliosæ fuerint, modo, quo à rei medices consultis propinantur, eosdem humores purgabunt, morbisq; illis medentur, eisdem famulantibus. Humores enim in corpus assumpti, sympathia illice, humores illos consimiles trahent, ac secum foras ducunt. Hinc quæstio dirimitur à Medicis exagitata, quanam ratione simplicia medicamenta nostri corporis humores purgent, quod non nisi similitudine & agnatione euenire videmus. Nec alio quouis simpliciore modo ingenua obsequiosæ Naturæ sedulitas, nullis similitudinibus parsura, mortalibus plantæ dotes poterat demonstrare, purgandi, clarificandiq; nostri corporis humores, & morbos, quàm suis florum, & aliarum partium coloribus, in quibus tanta varietas, vt ijs depingendis in tam magno suæ fertilitatis gaudio lasciuiat, vt ne vis humana quidem tam diuersis concipiendis sufficiat. Sed quia raro simplices colores sunt, vt diximus, ideo raro humor simplex curatur; sed bini, ternive sæpius simul: ob id flaua bilis sæpius cum pituita eijcitur, plerunq; & cum

phlegmate

phlegmate sanguis. Nos primo de simplicibus, mox de mistis loquemur, qui simplices adeo facilè cognitu, vt ne mulierculæ quidē in ijs dignoscendis, & ignauiores errare possint. Sed hoc opus, vt magnum & vtilissimum, ita difficultate plenum, tùm quia non stabiles in floribus colores sunt: nam aliquæ sunt, quæ per ætatum curricula varios habent: nam initio ob imbecillitatem vnum ostendunt, adultiores verò vendicato sibi robore, alium, tùm ætheris, situs, cultus, & soli dissidijs variantur plantæ colores. Agrestior enim facta planta biliosa redditur ob siccitatem, cultu blandior facta, humidior, vt in animalibus videm⁹, & affatim de his in nostris Physiognomonicis loquuti sumus. Præterea antiquiores, qui de plantis scripserunt, earum colores describendo, tam variè & perplexè loquuti sunt, vt non solùm inter eos, sed nec idem author satis sibi constet. Rubrum enim colorem, ruffum, sanguineum, puniceum, & phœniceum vocare solēt, & cæruleum, purpureum, rubrum, flauum, nigrumq́; : si croceum flauum, rubiū, & hyacinthinum. Expedit igitur Phytoptæ, vt diligenti examine, & αὐτοψίᾳ expendat colores ipsos, & præsertim vernaculi loci, ac pro confesso habeat nullo decentius modo quouis cœlo, terra, & situ Naturam herbarum colores demonstrare, quàm optaremus, quibus illius loci morbis opem ferre possimus. Mundi enim tractus, qui longiori diuortio seiuncti sunt, alios morbos, & alios plantarum colores pariunt. Plinius hanc nostram Phytognomonicā augurando, dixit. Pinxerat Natura ipsa remedia in floribus, visuq́; ipso animos inuitauerat, etiam delicijs auxilia permiscens. Inde excogitauit aliquas aspectu hispidas, tactu truces, vt tantum non vocem ipsius fingentis illas, rationemq́; reddentis exaudire videamur, ne se depascat auida quadrupes, ne procaces manus rapiant, ne neglectu vestigia obterant, ne insidens ales infringat; his muniendo aculeis, telisq; armando, remedijs, vt tuta, & salua sint. Ita hoc quoq; quod in his odimus, hominum causa excogitatum est.

HERBAS ET ANIMALIA, QVAE DAMNA, EADEM REmedia præstare. Cap. II.

SED quia plerosq; video anxios torqueri, nec admittere posse, vt eadem quæ sint alimenta, possint quoq; eadem esse medicamenta, & quæ damna, eadem remedia afferre, & si de his alibi longius disputauimus, lubet nunc aliquibus exēplis comprobare in omnibus maximi Dei operibus, vbi malum, ibi remedium. Vinum largius ingestum, inebriat; arcemq; mentis turbat: Democritus vini desideria saniē tradit aboleri, quæ putatis vitibus emanat, inscio temulento potui oblata; & sic quam vitis attulit noxam, sua sanie luat. Peritius ebrios ad sanitatem producere promittit, aceto abunde epoto. Vitem laurus offendit odore suo, & corrumpere vinum facit, sed lauri ramuli à corruptionis labe vinum vendicant, dum cœlū tronitru concutitur. Beta & brassica simul nascūtur: si à brassica vini sapor in dolio corrumpitur; odore betæ, vel demersis folijs reparatur, ex Plinio. Si radicis betæ casu vinum in acetum conuersum fuerit, brassicæ radice indita, in pristinum statum redibit. Mira differentia candidis betis aluum solui, nigris restitui. Brassica aluum non percocta emollit, eadem bis cocta cohibet. Lens aluum adstringit; in cibo eadem minus percocta subducit. Pruna aluum fluidam reddunt: è radice cortex in vino austero decoctus, fluores reprimit. Cerasa aluum citāt: eadem siccata sistunt, ex Plinio. Ficus recentes eduntur alui ciendæ gratia, quibus facilè tamen iuuatur. Lapathi radix cum vino compescit aluum: folia adiecto sale, fluxam reddunt; herba etiam cit: semen constipat. Vuæ succus aluum laxat, acerbæ constringit. Morus matura mouet aluum, immatura sistit. Tingunt manus succi maturæ, eluunt acerbæ. Maculas vestium menstruatæ mulieris non nisi eiusdem vrina elui Plinius dixit. Vua passa stomachum & interanea tentat, nuclei, qui in ipsis acinis sunt, remedium afferūt.

Menthæ & rutæ viridis vsus Venerē concitat, mulieribus siccæ ante coitum vuluis indi, tæ, conceptui resistūt, ex Dioscoride. Melonum crebrior vsus genitale semen minuit & in Venerem impetum aufert: semen autem desiccatum, contrariam his actionem efficit, ex Simeone. Testiculi duplici ordine inferiore, & superiore, alterum alterius potu resolui: nam superior ad stimulandos coitus, inferior ad inhibendos valet. Xiphiū geminis radicibus nascitur, vna super alteram insidente, superior ex vino pota Veneris concitatrix: inferior resistit. Asparagus proniorem ad Venerem facit ex Plinio, data maribus geniturам absumit, & adligata fœminæ abortitur, ex Dioscoride. Veratrū terribiliter vomitiones mouet: medulla in nimia purgatione data, vomitiones compescit, ex Plinio. Siccæ ficus sitim stimulant, recentes sedant. Sal in cibis editus sitim prouitat, sub lingua detentus, & volutatus sitim, & famem propulsat, vt per biduum non famescat. Napelli vis adeò fera & immanis, vt in perimendis hominibus nullis ferè remedijs occurri possit; cum eo, vel propè nascitur antitora, aduersus eiusdem perniciabile venenum antidotum, ex Auicenna. Alter napellus *marinus* vulgo dictus prioris pessimus, in floribus fert muscas, vel ei perpetuò insident, eius veneni antipharmacum. Easdem fert oleander, quæ suo veneno resistunt, ex recentiorum inuentu. Cātharides tritico, & frugibus nascuntur, halicæ, tragi, aut orizæ cremor ad eporas valet, ex Dioscoride. Legumenta sæpissimè incoctilia nascuntur, propè ea nascitur orobanche, quibus addita, cocturam accelerat, ex Dioscoride. Iuniperi, & fraxini scobs pota necat, valent tamen ipsę contra venena. Ferulæ ictus liuorem inducit, ex Aristotele in Problematum libro, cuius succus sigillata delet. Idem thapsia efficit, ex Plinio. Baculum ex aquifolio immissum in quoduis animal, etiam si citra deciderit defectu mittentis, ipsum per se se recubitu proprius adlabi, ex Pythagora: ex sua natura ossa fracta ferruminat. Spinosæ plantæ, quia sæpius incautos sauciant, remanentq; in vulnere aculei, spinas è corpore extrahunt, & vulneribus, quæ fecerint, medentur: Oxyacantha, quasi acutam spinam dicas, tacta manus rigidioribus aculeis ferit, radix illita aculeos, & spinas extrahit. Paliurus spinæ genus, atrociter manus trafigit, illius decocta radix, & illita trahit infixa corpori, ex Plinio. Idem de eryngio dicendum. Ex harundine fiunt sagittæ: sagittaria dicta naston, quasi farcta: sua radice contrita & imposita stirpem è corpore extrahit, ex Dioscoride Holcus in saxis nascitur, & siccis, aristas habet in cacumine tenues: hæc circa caput ad alligata, vel circa lacertum, adimit aristas è corpore, quare nonnulli aristidam vocāt, ex Plinio. Cæpa incisa lachrymas mouet, olfactu ipso delacrhymatio ni, & caligini medetur, ex Plinio. Nasturtium ignei effectus, ob id caput tentat ex Nicādri interprete, sed ex aceto sumptum, commotas mentes sedat. Mandragoras morion dicta deuorata, vsum rationis intercipit, sensusq; inopem reddit, ea vtuntur Medici, quum scindendi, aut incidendi necessitas adest: eius radix cum manico solano pota antidotum est, ex Dioscoride. Anacardia noxia sunt, & deleteria non vacant facultate: quibus remedium est oleum ex eorum nucleis expressum, ex Serapione. E cucumere syluestri succus, nisi maturius incidatur, exilit cum oculorum periculo, ipse tamen oculorū vitia, & obscuritates sanat, ex Plinio. Anagallis, quæ phœniceū florem ædit, sedem euocat, quæ cœruleum procidentem reprimit, ex Dioscoride. Lac ficus lac contrahit coaguli modo, coactū idem denuò resoluit, ex Dioscoride. Vrtica extima superficie prurit, vrit, & calefacit: internus succus febriles cordis æstus mulcet: ipsaq; leui tactu pruritū, pustulasq; confestim adusto similes gignit, remedium in suo oleo. Rosarum virtus, & violarum purgatrix in supernis partibus consistit, astrictoria verò, & roboris altrix in internis delitescit. Lupini crudi coctioni non rectè parent: madefacti auiditatem cibi moliuntur, & stomacho fastidium detrahunt. Mnesitheus Atheniensis euboicas nuces coctu difficiles tradit; sed torrefactæ stomacho negotiū non facessunt. Mala, pyraq; dorsuarijs iumentis gestatu tàm mirè grauia sunt, vel pauca, vt operi quoq; viribus alioqui non impari, succumbant, remedio sunt si prius edenda dentur eis aliqua, aut vtriq; ostē

dantur, ex Plutarcho, & Luciano in Asino aureo. Eadem in animalibus eueniunt, quæ in plantis euenire diximus. Nullum venenatum est animal, quod veneni sui antipharmacum in se non contineat. Canis morsus rabiem & hydrophobiam inducit; ad arcendos aquæ pauores eo dentè canis vtuntur, qui caninus dicitur, hunc à cane, qui momorderit exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt, ex Dioscoride. Pili impositi inflictum morsum canis sanant, ex Galeno. Vermes è canino cadauere alligati, & sanguis eius contra pauores, ex Auicenna: saliua in cibo data, vel canini capitis cinis, aut vermis, qui sub lingua rabidi canis inuenitur ex Plinio, vel hepar tostum, ex Galeno & Paulo. Inter omnes conuenit, si aqua potusq; formidetur à morsu canis, supposita tantum calici lacinià tali, statim metum eum discuti: videlicet præualente statim sympathia illa, cum rabiem canum eius sanguis menstruus gustatum incipere dixerimus, ex Plinio. Capræ caro graueolentiam sudoris inducit, quod obijciebatur Thebano athletæ: hirci maturioris cornu raso, vel exuctum cum felle hirci fricantur alæ, & graue virus aboletur, ex Marcello. Caro & iecur hircorum epilepsiam inducunt continuo esu, cuius caro in hominis rogo tosta, comitialibus prodest ex Plinio. Qui carnes alces ederit, eodem morbo corripietur, sed dextri pedis posterioris vngula amuletum est, quam cum auriculæ sinistræ immiserit, sanatur. Ceruorũ caudæ extremo venenum continetur, quod potum in syncopem, & mortem adducit, ex Auicenna: cuius antidotum est ipsius oculus, ex Ponzetto. Chalces suo morsu, aut mortem, aut vehementem dolorem infert: in vino pota, suos morsus sanat, ex Dioscoride, Plinio, & Galeno. Ictus marini scorpionis, eiusdem scorpionis imposito hepate curatur. Marinus draco venenosa spina pungit, cuius ictui ipse dissectus, atq; impositus medetur, ex Dioscoride, Plinio, & Galeno. Scorpius terrestris ipse, qui ictum vibrauit, tritus percusso loco impositus, suæ plagę remedio est. Mus ipse araneus qui morsum intulit dissectus si imponatur ictui, sui veneficiũ luit, ex Stratone apud Aetium. Viperæ caput, vel ipsa tota contusa, & vulneri imposita, medetur ex Dioscoride, & sic omnium serpentum. Cantharides proprio sunt veneno antidotum, si earum pedes, & alæ cum melle afferuentur, ex Galeno Asclepiadis authoritate. Rubetæ iecur duplex, alterum exitiale, alterum antipharmacum: lien cõtra venena, quæ fiunt ex ipsis, auxiliatur, ex Nicandro. Apibus cuspides venenatæ, remedio aduersus eas non differt, percussos eas bibere: mirum tamen est, venena portantes ore, figentesq; ipsas non mori: vel propolis alueorum aculeos infixa corpori omnia extrahit. Inter omnia venenata salamandræ scelus maximum est, cætera singulos feriunt, nec plures interimunt, salamandra sola populos necare improuidos potest: carnes earum superimponi conuenit. Vermis exiccatus, & in puluerem redactus, propinatus ei, qui vermes patitur, omnes interficit, eijcitq; è corpore. Lapillus eiectus è calculoso, alligatus super pubem, leuare cæteros dicitur. Nidor combustorum animaliũm sui generis animalia fugat. Cremati scorpionis nidore, reliquos omnes protinus fugari, Diophane authore. Formicæ vnius crematæ nidore, cæteræ in fugam vertuntur. Si locustas capias, & aliquas combusseris, offensæ nidore reliquæ, obducta caligine cęcutiunt. Erucas cõburunt aliquas agricolæ, vt erucas ex hortis fugent, & sic de cæteris. Hebetata aspectu menstruatæ mulieris specula nitorem recipere tradit Bythus Dyrrachius, iisdem auersa rursus contuētibus. Stellio sinistra manu detentus Venerem concitat, si transferatur in dextram, inhibet. Apocino è sinistro rubetæ latere osse proniores ad Venerem fieri, è latere dextro inhiberi. Squamæ è summa parte testudinis derasæ in potu datę coitum cohibent, eo magis hoc mirum, quando totius tegumenti farina accendere traditur libidinem. Hinc & animalia, quæ cornua, enses, feros dentes, & exertos ferunt, & ampla eis vulnera inferre solent, secum & vulnerum medelam afferunt. Taurus animal robustissimum, capitis, & colli robore valet, frontem validam, & pugnæ idoneam habet, cornua infesta ei Natura dedit, vnde & maxima vulnera infligit; Præstantissimum fit glutinum ex armis

& geni-

& genitalibus taurorum, vt recentes plagas sanet liquefactum, & tertio die solutum ex Plinio. Hirci cornibus impetunt, & deturbant homines; hircini cornu incensi cinis, vulnera glutinat, & sanguinem sistit, ex Plinio. Aper dentes magnos & exertos habet, à venatoribus venatione commotus, dens illius inflammato anhelitu tātopere ignitur, vt si eo dente canes insectantes attigerit, statim ignita vestigia pelli ipsorum imprimantur, ex Oppiano, Xenophonte & Polluce. Apri fimum ad rupta, & conuulsa bibitur ex aceto, à Dioscoride. Canis dentibus acerbos infert ictus, cerebrum canis fractis ossibus medetur, linteolo illis superposito, quæ subinde assiduè ferè quindecim diebus solidat ex Plinio. Equus dentibus & calcibus ferit, cuius sanguis alijs medicamentis admiscetur, & illinitur ad fracta, & luxata ex Theomnesto. Alia exempla addere poteramus, ni tædiosos esse vereremur, putantes hæc suffectura omnino refragantibus, à maioribus descripta, his maiora omittentes, à nobis, & recentioribus reperta, fide apud ardeliones caritura, quasi à nobis conficta.

QVOD NATVRALITER INTERNI ALIQVID EX COLORIBUS VENARI POSSIMUS. Cap. III.

SED num ex coloribus interni aliquid, vel manifestarum qualitatum venari possimus ex naturalibus causis demonstremus, & quid de eis senserint maiores nostri. Galenus, & ab eo Auerroes in suis Colliget dixerunt colorum signa futilia esse, propterea quod colores non nisi in colorati superficie insideant, & sæpissime fieri, vt partis qualitas, in qua est color, diuersa admodum sit à totius qualitate colorati, quapropter in calidis, frigidisq; rebus eundem colorem conspici. Albedo inquiunt in niue, calce, caphura, & sale videtur: secus in saporibus contingere, qui internarum rerum qualitates ostendunt. Sed isti neutiquā videntur seueriores veri exactores, quia id non iusta lāce trutinant, vel ad examen reuocant. Quid enim commune habet nix cum calce? quid sal cum caphura? quum nos non de omni albo loquamur, sed vnius generis, vel speciei florū, & in animalibus albus, aterùe color ex substantiæ diuersitate proficiscitur, vt de plantarum coloribus iudicandum censemus. Nec nos de colore in superficie sparso loquimur, sed qui in toto: nam foliorum, vel florum simul interni, externiq; colores digitorum pressu, attrituùe permisceri debent, discernereq; ex miscella prædominantem colorē, vt in saporibus accidit, qui dum res dentibus atterimus, sapores in superficie, & in profundo misti sentiuntur. Est & in lilij floris cuticula immaculata candiditas, si illam digitis presseris, miscella fit crocea; idemq; accidit in moschatulis rosis. Hyperici flores aurei sunt: folia viridia crocea, si manibus triueris, atri cruoris manus inficiuntur, idem & in saporibus accidere posse, nemo ibi inficias. Et vt omnis ambiguitatis facessit suspicio, mutantur sapores, vt colores ex alimenti mutatione, cœli, situs, & cultus, vt superioribus libris disputatum est, mutaturq; qualitas cum sapore, & colore. Chamæleon herba, ex soli mutatione variatur, authore Dioscoride, vt hic viridis, alibi crocei, nigri, vel cœrulei coloris oriatur. Per ætatum curricula mutantur colores cum qualitate aliquibus herbis. Leucoion senectam sentiens, degenerat, & si in principio purpurei erat, incanos senio profert flores. Garyophylli, & rosæ dum iuuenescūt, ardenti flagrant colore, quum senescunt, albescunt, & priorem gratiā exuunt, sic os leonis, centaurium minus, violæ marianæ, & ceteræ. Idem in animalibus experiri licet. Ex vernaculi loci mutatione viperarum color variatur. Clitumni amnis aqua potata, candidi boues procreantur. Virgilius.

„ *& patulis Clitumnus in aruis.*

Candentes gelido profundit flumine tauros.

Congruit ergo calor cum sapore, & æquè vtriq; qualitates demonstrant, aliter harmonica, & consona mundi ratio, quæ sibi ipsi omnia congruere cogit; non constaret.

PLANTAE BILIOSAE IN ALIMENTVM ASSVMPTAE bilem augent. Cap. IIII.

VNC ad humores accedamus. Humorum massa, quę sanguis dicitur, vel superabundat, vel putrescit: humores in sanguine qui superabundant, & putrefiunt, sunt pituita, flaua, vel atra bilis, vel superabundant, & nō putrefiunt, vt lac, sperma, menstruū. Si non superabundāt, Sed excernuntur, & sunt superflua, in excrementum abeunt, vt ex sanguine fit icor, siue serum, vrina, & sudor: ex pituita mucus, sputus, & lachryma. Nunc plantarum varij colores considerandi quales humores generent, excernantq;. Inter Philosophiæ proceres sunt, qui sanciant aquæ colorem esse album, & saporem esse dulcem, ego malim insipidum dixisse, terræ fuscum colorem, & saporem amarum, ego fuscum interpretor cœruleum, viridem, atrumq;, sed saporem non amarum, sed stipticum: nam si terræ sapor amarus esset, ex ea nil germinaturum sperarem; ignis rubrum colorem, & nullum colorē, ego stipticū, amarūq.: aeris verò croceum: sed suo loco de plantarum coloribus, quid sentiam dicam. Flaui igitur coloris plantas in alimentum assumptas, flauum bilem augere, & in medicamentum eam excernere pluribus exemplis demonstrabo. Hæ enim continuo esu, & vsu flauam bilem augent, icterum morbum inducunt, membra decolorant, & deformia reddunt: vnde qui formæ student, hæc omnia vitare debent. Atriplicum genera ex flauo plumbeo colore nigricant, vel xerampelino coruscant, vel ex croco purpurascunt: accusatum à Pythagora, quod morbos regios faceret, & pallorem, ac ne in hortis quidem iuxta se nasci quicquā nisi languidum culpauit. Addidere Dionysius, & Diocles plurimos gigni ex eis morbos, videlicet biliosos ex Plinio. Nec ingenij segnitie inobscurum olus spinaceum, par atriplici ingenio, quod neglectum in hoc olus degenerauit, prioris naturæ non oblitū. Flauo, obsoletoq; colore cuminum liuescit, pallorem bibentibus gignit. Ita certè fertūt Portij Latronis clari inter magistros dicēdi adsectatores, similitudinem coloris studijs contracti imitatos: & paulò ante Iulium Vindicem adsertorem illum à Nerone libertatis, captatione testamenti sic lenocinatum. Eadem quoq; facies, & pallor ammi, & colorem quoq; bibentium mutat in pallorem ex eodem Plinio. Croco flammeus croci color, & plus aureo est, immoderato eius florum vsu, & pallor, & fastidium contrahitur. Moschus colore subflauido est, membra vtentium pallore decolorat, ex Aetio. Quia Ceres non nimium flaua, ideo minimum flauæ bilis panis generat. Napi, & rapi radices croceo madent succo, ob id bilem augent. Betæ folia, & flores ex viridi languescunt in luteolum: Galenus bilem eius cibum generare dixit. Melopepones flaui sunt, ex Galeno choleram gignunt, flauamq; bilem: is enim cibus per quàm facilè in flauam bilem degenerat, qua de re biliosos offendit, & magis offensæ patent, qui vinum post ebibunt. Indica nux ex rubro flauescit; sic & eius succus, cuius esus biliosis interdicitur. Ficus maturescentes siccæ, & flauæ sunt, Nicophon ait. Si quis comesis ficubus meridietur, statim accelerans inuadit febris, quæ vomitum flauæ bilis eliciat. Verna mala crocei coloris maturescentia fiunt: bilem pariunt ex Dioscoride. Eiusdem conditionis pyra. Nuces frondes ex viridi croceas habent, & crocei in fructu intus nuclei: biliosæ sunt. Mel coloris flaui, cuius vsus bilem auget. Eiusmodi generis saccharum, quod in bilem transire compertum est. Vinum flauum biliosum est, præsertim dulce: nam rubrum plerunq; austerum, vt dicemus. Ranæ crocei, vel plumbei coloris, qui eis frequenter vescuntur,

colore plumbeo inficiuntur, quamobrem non cibi, sed medicamenti ratione sumi dibere iubent Medici, quum corpus putrefactioni idoneum reddant. Galli quia plerunq; flaui sunt, Galenus ictericis eos vetant, in libello de cura icteri. Phasiani, eiusdem coloris, & qualitatis. Nec solùm esus, sed intuitus etiam humores commutat. Rubeta crocea deformis, & decolorata est, ait Philes. Si quis eam diutius aspexerit, quanquam optimè coloratus, pallidus, & lentiginosus tanquam ictericus efficitur. Stellio subluteus, & lentiginosus, si quis cum mortuus fuerit in vino, illud biberit, eius faciem crocea lentigine obducet. Arnabo, siue zedoaria, arbor in Oriente nascens, cuius folia ex viridi in luteum languescunt, crebro eius vsu, flauam in calidis corporibus bilem creat.

CROCEI PLANTARVM COLORES BILEM EXPVRGANT. Cap. V.

IIDEM plantarum, radicum, & florū flaui succi in medicamenta assumpti, flauam bilem expurgant, flauos enim nostri corporis humores alliciunt, allectos per inferna deturbant. Exempla hæc erunt. Aloe succo, & flore croceis: Mesues bilem expurgare dixit. Idem nil sena laudatius & probatius ad bilē expurgandā dixit, cuius flores ex pallido lutei sunt. Absinthium bilem, quæ stomacho, aut ventri cohæserit, abducit, aureo comatum flore. Centaurij minoris species altera, quæ folium, & luteum florem producit, idem operatur. Tithymalorum omnium flores crocei, vomitionem & alui deiectionem cient, bilemq; trahunt. Ascyron, & androsæmon floribus luteis bilem deijciunt. Colocynthis, cucumis syluestris, & melopepones flore, & fructu omnes lutei coloris, quum maturari cœperint, bilem educunt. Thapsia vmbellas affert & super eas luteos flores, vsus eius in medicina vtrinq; bilem purgandi. Ricinus flauescenti flore, semine bilis per aluum deijcitur. Chamelęę folijs potis, bilis per aluum exigitur, cui flos croceus. Thlaspis altera flore croceo, bilem vtrinq; trahit. Cassutha cirris, capillamentisq; lyrarum fidibus crassitudine paribus, flauescentibus, se vicinis aduoluitur arboribus: ventrē, & venas biliosis exonerat humoribus. Myrobalanorum fructus quidam lutei, vel herbaceo colore flauescētes, accensam bilem è corpore deijciunt, sic qui atri sunt, ad atram bilem deturbandam efficacissimi. Genus empeticum albicans, pituitam trahit: cepula verò ex fusco rufescentia, sanguinem ex melancholia repurgant. Videntur hæc genera colore differentia à summa Dei prouidentia homini donata, ac coloribus indicata ad omnes corporis humores purgandos, vt ex Mesue habemus. Empetron Græcorum, siue calcifraga Latinorum flosculo gaudet luteolo: pota bilem trahit. Casia syringodes prælongis fistulis, colore rubro, vel atro flauescentibus, incandescentem bilem aluo exigit, præcipuè quæ in atram degenerauit, ex Actuario, quod flauum succum in atrum degenerare videatur. Flaui corticis & succi citria, & arancia sunt, flauam bilem restingunt. Mel aureum diximus, apomeli biliosum humorem excernit. Roscidum mel, siue manna Arabum, quod herbis, arboribus, & lapidibus in mellitos grumos coit mellis coloris: flauam bilem ex simplici ratione pellit. Iunipero flaua bacca est, lignum, & humor, qui ex eius trunco ad lachrymæ modum desudat, calorisq; officio coit in gummi lutei coloris, quod vernaculo vocabulo *vernix* dicitur stomachum in biliosos vomitus effusum sanat. Rhaponticum rubri & flaui coloris est, commanducatū crocei: ex Mesue bilem expurgat. Fragula ligno est adeò flauescenti, quod commanducatum croceo colore inficiat, instar rhabarbari: cortex niger, glaucis maculis aspersus: eodem modo aluum deijcit, & bilem expurgat. Aristolochiæ radix glauca, & eadē operatur. Sic lapathi, & filicis radices, & Mercurialis. Eadem præstant flaui coloris animalia.

IIDEM

IIDEM PLANTARVM COLORES AD ICTERVM VALENT. Cap. VI.

CTERITIAE morbus totum corpus infesto bilis pallore decolorat, cuius incommodo nunquam satis laudata Natura apertissimo documento mortales docet occurri posse croceis plantis, animalibus, lapidibus, & omnibus deniq; terra nascentibus, quæ non solùm hausta humorem illum causantem purgant; sed suspensa, & conspecta etiam eiusmodi morbum profligant, excutiunt, obsessumq; corpus liberant. Rerum lutearum conspectu bilem flauam regij morbi parentem cieri docemus, & ad summam cutem elici, euocatam exterius facilè discuti, quare suffusis bile lutea intueri præcipimus, sic rubra ad sanguinem, atra ad melancholiam. Sed omnium exempla inductione afferamus, ne me somniasse aliquis, aut sine authoritate loqui cauilletur. Atriplici luteoli flosculi, numerosiq; , cui quum folia marcescunt, ex luteo, vel flauo in aureum vergunt: ob id tũ Dioscorides, tum antiquiores chrysolachanon vocarunt: herba hæc adalligata morbum regium habentibus, ita vt spectari ab his possit, sanari id malũ, ex Plinio. Erytrhodano minori flores ex luteo pallent, radix è rubello in luteum languescit: ex aqua mulsa potum regium morbum sanat, Dioscorides etiam sanari tradit, si alligatus frutex spectetur tantum, ob id aureum poculum antiquis dictum. Absinthij genera ponticum, santonicum, seriphium, omnia aureo flore donata: in regio morbo eius dilutum, vel decoctum per singulos dies cyathis tribus salubriter bibitur. Pecora in Ponto pinguescunt illis, ob id sine felle inueniuntur ex Plinio. Chelidonio maiori flos luteus, vulneratũ etiam croceum succum remittit. Radix cum albo vino pota regio morbo medetur. Buphtalmon aureos flores producit, vt Alcman Poeta aureum torquẽ ex eius floribus constare demonstret: Arquatis, qui subinde biberint, bonum colorem ad tempus reddi prædicant. Chrysanthemon dictum, quod aureo quodam splendore collucere cernatur; Arquatis coloris hilaritatẽ reddit, vtique ad tempus, si à balnearum egressu post longiorem moram ebibatur. E syluestri cucumere fit elaterium, quod eiusmodi morbo prodest. Anthemis intus flores aureos, foris melinos affert, bilem suffusam tollit, sic celtica nardus, & syriaca. Inter osyridis genera est, quod luteos flores promat; decoctum potum arquatos iuuat, coniza, hippomarathum, & senecio ex Plinio, lactuca, pentaphylon, asparagus, aloe, rosmarinus cachrys, chamæpitis, ruscus, erysimum, ambubeia, folia tussilaginis ex Plinio, brassica, mercurialis folijs & floribus flauescentibus, & verbena ex Plinio, fragaria, illecebra fuluis cauliculis, inter aquilinæ genera floribus aureis, caltha, herba vulgò dicta *turcha*, sena, cuminum, asarina quorundam recentiorum experimento; eruca syluestris, lupulus, laserpitium. Sic & quorundam folia, vt licheni ex luteo virent, sunt & flosculi stellati luteoli, asplenium folio subflauescẽti, tamaricis folia, & rami, sic & sabina. Sunt & flauescentes radices, lapathi radix lutea, icterico valet, sic etiam rhabarbari, centaurij maioris radix ex rubro flauescit, & regio morbo medetur ex Mesue. Pastinaca lutea etiam ictericis datur, asphodeli ex Galeno, curcuma seplasiarijs croceum succum commanducata reddit, & ad idem valet. Sic fructus & semina quorundam arborum citrij ex Auicenna ictericis subueniunt, solani heliacacabi; tamarindi, qui fului sunt ad idem præstant. Sic & legumina quædam vt pisum, cicer, cicercula, & lupini commanducati frequentiores hominis colorem emendant ex Plinio. Casiæ solutiuæ arbor cortice tenus buxeo colore est, & ex Mesue ictericis confert. Cuscuta subflauescentibus cirris, & eandem fert opem. Illud etiam in animalibus videre licet, immò & sensibilius, quum viua sint, & facilius bilem cient, & attrahant, argumentũ quod ipsa protinus moriantur. Galgulus, siue icterus auis colorẽ pallidum, & luridum refert ex Plinio: & de icteria gemma loquens ait. Icterias gemma aliti lurido similis, ideo existimatur salutaris contra regios morbos. Grammatici luridũ

dicunt,

dicunt, quasi loridum, & loro percussum, quod supramodum est pallidum. Lucretius

Lurida præterea fiunt quæcunq; tuentur
Arquati.

Auis ićterus vocatur à colore, quæ si spectetur, idem malum sanari tradunt, & auem mori, hanc puto latinè vocari galgulum, ex Plinio. Ićterus auis quædam à colore nominatur, quam si quis huius nominis morbo detentus inspexerit, mox integrè à morbo liberabitur, ex Oppiano. Charadrium auem Gherardus Cremonensis ex Kirannide regiam auem vocat, nimirum quod à regibus ad ićteri morbi curationem requiratur. Aristoteles eam nominat: & videtur sanè morbus arquatus ei conuenire, quum crura, rostrum, & iris oculorum flauo, luteoùe colore splendescant: sola pars corporis supina ruffo colore pallescit. Sulphure hanc auem interimi memorat Aelianus (fortasse quod sulphur regium morbum propulset.) Charadrius auis regio morbo medetur; si ab ægro dumtaxat respiciatur, quo circa qui auem vendunt, abscondunt eam, ne ab ægro prius videatur, quàm eam vendiderint, & ille gratis curetur, authore Euphronio. Sed Andreas nō visu, sed cibo eum curare dicit. Charadrius regio morbo laborantem nec cernit, nec tolerat, sed oculos concludens, genasq; committens, auersatur, non inuidens, (vt non nulli credunt) hominum saluti, sed perinde quasi ićtum accipiens, vulneratur, & contagione se affici sentit, transferentem in se ipsum per obtutum alterius affećtionem, ceu fluxu quodam, vt Heliodorus tertio suæ historiæ Aethiopicæ memorat, & Aelianus. Sed Philes addit. Rubetam si quis aspexerit, vtcunq; optimè coloratus, pallore, tanquam ićtericus afficietur, & rursus charadrium intuens, liberabitur. Idemq; refert Suidas ex Hipponaćte. Est pici genus, quod nidum è ramis suspendit, dicit Plinius, cyathi modo, vt nulla auis possit accedere, chlorionem aliqui vocant à flauo colore, vel aureo, quo coruscat, præter alas, quas magis subuirides habet, à nostris *horiolo* dici audio ab aureo colore. Recentiores ićterum curare dicunt, nisi cum superioribus confundant. Paro aui pectus luteū est, rufescēs inferius, sunt qui ei eandē facultatē tribuant, quàm galgulo, eandemq; videtur hæc ales sortita naturā, vt alliciat ad se vitiū, atq; rapiat, ipsumq; oculis effusum, tanquam effluuium adsciscat. Psiraco viredo in toto corpore lurea, præter collum miniato distinćtum torque in cibo quosuis ićtericos iuuare memorant. Perdix testacei coloris, in dorso, & cauda ex nigro, ruffo, & flauo videtur ornata: cuius cerebrum cū vini cyathis tribus potum, morbo regio resistit ex Plinio. Aquila flaua tota est, oculi non glauci, sed charopi, vt leoni: eadem potest, quæ perdicis cerebrum. Lacerti virides toti sunt, cum quodam pallore, ideo Græcis χλωρασαῦρα dicitur. Hippocrates regius morbus, ait, cum virore pallidus est, quales lacerti virore pallentes: tertio de morbis vulgaribus. Si lacertus viuus capiatur, in sacculum indatur, ac ligetur super ićtericum, quousq; moriatur lacertus, contrahit ad se ićterici colorem, certissimo nostro experimento. Varij coloris gallinæ sunt, & præsertim totæ croceæ, vel subflauæ, sed genera earum permulta sunt, quæ croceos pedes habēt, vt ićterici, de quibus Plinius. Morbo regio resistit gallina, si luteis pedibus, prius aqua purificans, dein collutis vino, quod bibatur. Sic de leone, vrso, cæterisq; animalibus croceis, ne longius peruagemur. Hæc eadem oculorum ićteritiam sanant, & glaucomata. Plinius. Viridem lacertam longo collo in sabuletis nascentem comburunt, & glaucomata tollunt. Accipiter potest quæ aquila, & si infirmius: accipitris fimum cum attico melle ad eadem valet, quibus etiam crocati pedes sunt ex Plinio. Charadrius aufert etiam ab oculis caliginem, & nebulam & claritatem inducit. Perdicis oua decoćta cum melle in vase æreo glaucomata tollunt ex Plinio: sic eius fel ad glaucedinem ex Galeno. Milui oculi pallidi, siue crocei sunt, sicut ićtericorum oculi ex Suida: ex genere accipitrum est, magnitudine sola differēs, potest quæ accipiter, qui arquatis subuenit. Sunt & aliæ res croceæ, vt resinæ pinus, & laricis, sulphur, & oui vitellum ex Dioscoride, vrina & mel ex Varrone, & Plinio. Nec

melius

melius regio morbo, quàm succino occurri posse habemus ex Diocle & Theophrasto, si ex vino bibatur, aut exportetur. Et lapidem icterum a croceo colore sic dictum, ad idē valere, referunt lapidarij. Quæ suffectura putamus, ne per omnia rerum genera, que crocea sunt, ad eadem valere insolentet euagemur.

POSSE OCVLORVM INTVITV ETIAM HVMOREM purgari. Cap. VII.

OSTQVAM in colorum narrationē incidimus, alia obiter aperiemus, fortasse naturæ miracula scrupulosius peruestigantibus non iniucunda futura, neq; ad medicam rem inutilia, nam plures morbi etiam coloribus persananturː & si vsus recentioribus medicis exoleuit, apud me inoleuit. Multa experti sumus, multa coniecimus, rerumq; euentus coniecturæ, & spei nostræ sæpissimè fauit, suffragatusq; est: nam à reliquis coloribus, reliqui humores solo intuitu persanati sunt, purgatiq;, vt rubearum rerum obiectu, vt ruborum, & mororum sanguineo succo sæpis sanguinem purgauimus, eliciꝰmus, sistimus: sic melancholiæ & pituitæ subuenimus, floribus, gemmis, & lapidibus, ad id conuocatis: nam dum eos colores diutius intuemur, visumq; nostrum vellicant, & lacessunt, sensusq; occursantibus coloribus afficiuntur, & spiritus à colore excitati conturbatiq; vel digeruntur, vel per inania pororum ora eructantur, quod ex adductis vtriq;, adduce ndisq; exemplis magis explebimus ex animalibus. Constat rubrū colorem boues, tauros, & bubalos, efferare, vt qui rubra veste induti sunt, ad eos non accedant: nam cornibus impetunt, & dilacerant, vnde multi summo eorum malo causa colorati habitus pleraq; damna perplexi sunt. Causa est eorum sanguis qui fibris refertior est, cæteris animalibus, & ob id celerrimè coit, & durescit, vt ex Aristotele habetur, obiectuq; sanguinei coloris excitantur. In quorundam animalium sanguine obseruatum est videri quædam corpuscula, pilorum imagine, oblonga. Quæ res terrestris exuberantiæ vim indicat: inde incalescens sanguis eiusmodi perseuerat diu, atq; ita effectum animal iracundum euadit, ac indignationis retinentissimum, audacissimumq;. Fila nanq; id genus veluti prunæ inardescunt, quod & in sue agnoscitur. Sic accipitres abundant sanguine, argumento quod animosi sunt, & animo magis, quàm viribus armati in sublimi euolant, longè, lateq; aere prædam in vadere non dubitant, neq; id tā cibi auiditate, quàm gloriæ testantur, esse enim auis maxime iracunda ex sanguine, ob id solitaria volat. Miluus ex accipitrum genere est, & maximè rubrum colorem horret: nam punico malo non insidet, neq; eius aspectum sufferre potest. Hinc fabulæ aditus ex Oppiano. Vir amissa vxore, ex qua Sidem filiam susceperat, (side enim malum punicum significat) libidinis effectu in filiam arsisse, Side ne à parente contaminaretur, super materno sepulchro se iugulat. Dijs hunc casum miseratis, de sanguine punicum produxerunt, & patrem mutatum in miluum calamitatis suę monimenta refugere. Sus animal maximè pituitosum, & humidum omnium ferè terrestrium animalium, quæ in hominum cibum veniunt, humidissima est carne, conspecto colore albo efferatur. Fœminas subantes in tantum efferari aiunt, vt hominem lacerent, candida maximè veste indutum, ex Plinio: quæ rabies mitigatur aceto naturæ asperso. Vrsi maximè pituitosi sunt, humidiq;, eos maximè candida mappa excitat, proritatq; ex Seneca. Puniceus, ater, vel varius color ceruos exagitat, qui melancholici sunt. Ausonius rubræ pennæ conspectu terreri dixit, his versibus.

An cum fratre vagos dumeta per auia ceruos
Circundas maculis, & multa indagine pinnæ

Virgilius eiusdem rei commeminit in Georgicis, vbi de ceruis agit.

Puni-

Puniceæue agitant pauidos formidine pennæ.

Xenophon in Geoponicis ait. Maximè timent cerui funem aliquem, ex quo pennæ suspensæ sint; imaginantes nimirum ipsam pennæ agitationem. Leo calidissimus est animalium, & maximè ignitus, ob id ignem exhorret. Homerus.

Ardentesq; faces, quas, quamuis sæuiat, horret.

Aristoteles & Aelianus id euenire referunt ex nimio calore, quo constat, cōtinua æstuat febre, ac percussis eius ossibus, excutitur ignis: ob id cum eius natura ignita sit, ab Aegyptijs Vulcano sacer censetur. Ob copiam interioris ignis, ægerrimè exteriorem intuetur. Aelianus, & ab eo Philes. Leo natura metuit ignem, vtpote feruidum animal, terrent leones rotarum orbes circumacti, & gallinaceorum cristæ, cantusq; etiam magis, sed magis ignes. Igne etiam in retia adiguntur à venatoribus in eorū aucupio: nec per Solem ambulare acriorem patiuntur, quum sint oculorum acie acuta; & ignem interdiu ijdem ob eandem causam fugiunt, ex Aphrodiseo. Lupi etiam calidi, oculis igneis prædit, vt noctu instar flammæ reluceant, ignibus exterrentur, præsertim silicibus excussis. Sic elephantes splendido colore afficiuntur, & de reliquis animalibus dicendum, quorum suis locis assiduè meminerimus.

QVID CROCEVS COLOR NATVRALITER SIGNIFICET. Cap. VIII.

DIXIMVS in humana Physiognomonia quod citrinus color in capillis significabat temperamentum inter caliditatem, & frigiditatem, & Auicenna dicebat diminutā frigiditatē, in qua plus caloris, quàm frigiditatis esset. Sed si citrinitas declinat ad rubeū colorem, significare intentionē caloris, vt qui tali corpore præditi essent, vt Aristoteles dicebat, maniaci essent, ob multam caliditatē. At in libello de coloribus dicit fieri croceum colorē ex deficienti nutrimento: nam fructus caduci flaui fiunt, & si eorum postremus color non sit flauus. Frondes autumno caducæ flauæ fiunt, quia nutrimentū omne deficit concoctione. Præterea flauus color Solis, vel flammæ aliquantulū repræsentat. Nos aliquas adducemus herbas flaui florum coloris, vel succi, & calidas esse, vt raræ, vel nullæ sint, sine aliqua causa potissima frigidę. Anagyris croceo flore est, & ex Galeno calida, siccaq; est, sic stœchas citrina, hypericum, androsæmon, ascyrū, cori, aiuga, thapsia, tithymalorū omnes species, cucumis agrestis, heleniū, fœniculū satiuū, syluestre, & cachrys, artemisia, abies, absinthium, abrotonum, ranunculi, colocynthis, nardus celtica, asarina, costus, balsamū, aspalathus croceus, crocū, resinæ omnes flauæ, iuniperus, polium, fœnum græcum, lupinus, & cicer ex Auicenna, panax heraclium, seseli, smyrnium, anethum, crithamū, cuminum, eruca syluestris, ammi, asphodelus luteus, pyrethrū, chelidonium maius, & minus, ferula, ononis, peucedanum, genista, mentha græca, anthemis, ruta, coniza, verbascum, chrysocome, heliochrysos, ageraton, mel ex Auicenna, & alia quæ omittimus, quæ ex te exquirere poteris, quum in pręsens alia non succurrant.

QVOD HERBACEI COLORIS FLORES PRASSINAM BILEM purgent, & pallidi pallidam, & quid eiusmodi color naturaliter significet. Cap. VIIII.

BILIS species est prassina, eruginosa, pallida, & citrina. Dicemus de prassina, quam expellunt plantæ viridis, vel herbacei coloris, & quia hæc bilis species plerunq; per vomitum euacuatur, liquidoq; cernitur, ob id plāte eiusmodi per vomitū plerūq; talē purgant. Narcissi flos à Plinio herbaceus describitur: Dioscorides eum vomitoriū dicit esse, vt hanc bilis speciem euacuet. Blitum herbaceo est flore, & si à Dioscoride

describatur nullius in medicina vsus, Plinius adeò mentem turbare dixit, vt choleram faceret aliquibus. Est huius species, quæ flores & frondes affert, quæ omnes bilis species repræsentat, flauam, prassinam, eruginosam, rubram, & vitulinam: vomitiones mouet, & omnes bilis species euacuat. Atriplex herbacco flore est, cuius semen prouocat vomitus. Galenus thlaspi speciem è Creta aduectam dicit, colore inter luteum, & flauum, Dioscorides è Cappadocia, & bilem vomitu, & ex inferiore parte extrahere dixit vsq; ad sanguinem. Sed verè vomitione rubeam, & vitulinam bilem extrahit. Est & genistæ species senticosa, rutæ folijs viridibus, croceisq; florem ad viridem icterum vtũtur aliqui magno successu. Sed color viridis naturaliter ex Alberto non reperitur in floribus, quod censetur nasci ex crasso illo aqueo humore, indigesto, supernatanti, terrestri, fœculenio, qui humor florum materia esse non potest, quum flos è tenuioribus, & simplicioribus plantæ partibus proueniat, & si verè is color in floribus non reperiatur, tamen herbaceis, vel viridibus lineis distincti videntur, ex quibus etiam præsagire poterimus ex humiditate, & frigiditate constare. Inter gemmas smaragdus viridi coloris est, & frigidæ qualitatis, quum authores ad venereos incentiuos, & ardores sedandos valere testentur. Et iaspis ex glauco viridi constat, tantæq; frigiditatis perhibetur, vt in feruentes cortinas iniectus, illicò tepefacere, & cordis excandescentias refrigerare posse dicatur. Sic atriplex, & blitum, ex Galeno frigidæ & humidæ qualitatis sunt. Est & altera bilis species pallida, quam pallidi flores trahunt, vt diximus ex similitudine. Brioniæ flores pallidi sunt, & pituitam trahere dixit Dioscorides. Mandragora fœmina fructu pallido insignita, ac vomitione bilem, & pituitam trahit: quæ pituita pallida semper est, ex atræ bilis commistione. Hemerocallis flos quum dehiscere cœperit, colore perquàm pallido est, pota aquam educit à sanguine. Sed videamus quid calidi, frigidiùe significare poterit. Ad huiusmodi causam indagandam multi, multa dicunt. Aristoteles libro Problematum ait, quod commoda spiratio colorem iucundum facit, sic strangulatio, & constipatio contra efficere necesse est. Ob id cursores, qui nudo corpore currunt, hilariore sunt colore, qui veste induti, ac sub vestem oleo peruncti, pallidi. Delibamenta quippe excrementitia, quæ subsistunt, aer refrigerat, corpusq; ità difflat, euaporaturq; commodius. Sed qui oleo peruncti sunt, oleum quia tenue, & humidum subter perunctum, meatusq; corporis intersepiens, neq; humorem ac spiritũ à corpore profluere sinit, neq; spiritum exteriorẽ admitti patitur: quapropter materiã vacans in corpore, humida putrescens, pallorem inducere potest. Et alibi, eos qui in mõtibus stant, coloratiores esse, quàm qui in palustribus, quia loca aspirata colorem præbent amœniorem. Pallorem humor efficit, quum putrefit, qui euenire imbecillitatis causa solet, & ob id qui palustria colunt, sunt pallidi. Et libello de coloribus ait. Flores illos colorem nancisci idoneum, qui calorem, & concoctionem acquirunt idoneam: flores qui æstate apparent, coloratiores sunt ijs, qui hyeme, quod ab æstu meatus aperiuntur, & humor euaporat, sed qui hyeme apparent, quia à frigore constringuntur, & condensantur pallidiores fiunt. Sed Auerroes causari dixit ex admistione partium aquearum cum terrestribus, quando est in rebus humidis, significat complexionem frigidam, & humidam, & alius est ab illo candore pulchro, qui fit ex admistione partium terrestrium cum aereis, qui calorem, aut temperaturam significat. Nos verò in humana Physiognomonia probauimus eiusmodi colorem improbandum, nihilq; boni significare, & pallidos homines proditores, & reprobos diximus: ob id plantis illis minimè fidendum duximus, quæ pallidos flores, fructus, radices, & semina ferat. Exempla erunt. Napellus colore subpallido est, & Galenus putrefacientem facultatẽ habere dixit. & lethalem. Stramonium colore herbacco pallido est, & flore circa calicẽ pallidè albo, lethargiam, & mortẽ inducit. Cicuta albicanti flore est, vi refrigeratoria, & pernecabili, vt dixit Dioscorides, & ad mille talia malefica valet, vt experti sumus. Mandragora pallida mala producit, cuius succum qui biberit, veterno quidem pressi torpe-

torpescunt, vt combusti, dissecatiq; nec dolore afficiantur, nec sentiant: cuius largiore potu vita adimitur. Eius species *molengiana* est vulgò dicta, flore subcandido, vel subpallido, cuius frequens vsus lienis, & vesicæ obstructus, elephantiases, capitis dolores tristitiam, diuturnas febres, malos habitus introducit. Hyoscyamus subpallido flore est, à quo insania, & sopor infertur ex refrigeratione. Fungi pallidi coloris sunt, & pallidiores pessimi, & tabifici sunt, albidi innocentiores.

ATRI PLANTARVM COLORES, ET NIGRA ANIMALIA atram bilem generare, pessimos morbos, & mortem denunciare. *Cap. X.*

NVNC de nigris plantarum coloribus loquemur, qui scilicet atram bilem augent, vnde pessimos morbos, cæcitates, furores, deliramenta, & dira portenta denunciant. Nigros in floribus colores Theophrastus reperiri negat, sunt tamen purpurei obsoleti, ferruginei, atris maculis, punctisq; interstincti, qui idem ostendunt. Antiqui Magi naturales hunc colorem mortem admonere dicebant, quod obscuris notis significari digna esset. Niger color, ex Pythagoræ opinione, infamis est, qui dicere solitus erat, quæ atri coloris essent, ad mortem pertinere. Macrobius Veranij testimonium afferens libro de verbis pontificalibus, dixit: nigras arbores infelices, felices verò esse albos fructus ferentes. Tarquinius Priscus in ostentario arboreo dicit, quæ inferiorum Deorum, auertendorumq; in tutela sunt, infelices arbores nominat, vt sanguinem felicem, ficum atram, quæ baccam nigram, nigrosq; fructus ferunt: Vnde fructus nigri coloris, vel flores atram bilem indicare, visus tenebras, obitates oculorum, aut mortem diram portendere. Natura ipsa atra somnia ostendendo, mortem nunciat microcosmo, vt Hippocrates habet libro de somnio. Exempla adsunt. Faba flore est versicolore, partim purpureo, partim atris quibusdam maculis notato, quas M. Varro lucubres literas appellat. Festus Pompeius mortuorum animas in illis habitare testatur. Hebetare comedentium sensus existimata, terribilia somnia facere. Ob id à fabis abstinendũ Amphiaraus præcepit primus, quod vaticinationibus, quæ somno colliguntur, obesse non parum crediderit, quum suo flatu placidam quietem Interpellarent, & mentem in somnis commouerent. Orpheus fabarum cibum interdixit.

A fabulo miseri, miseri subducite dextras,
Par fuit hoc fabulum, caput ac exesse parentis.

Quoniam vt Magi tradidere mortuorum animæ essent in eis, Callimachus Poeta eiusdem opinionis fuit, vt scriptum reliquit.

A cyamo dextram tristantem mouit edentes.
Hoc, vt Pythagoras iusserat, ipse loquar.

Cicero in ea opinione est, interdixisse Pythgaoreis, ne fabis vescerentur, quod errorẽ animis, perturbationemque tranquillam mentis quærentibus auferat, quibus is cibus, quum maximam habeat inflationem, contrarius esse constaret. Præterea efflorescentes fabæ, & si suauem exhalant odorem, per nares haustus etiam satis longè, ità cerebrum perturbat, præcipuè si malancholicus is fuerit, vt etiam à sana mante diuertat, & ferè insanum reddat, ita spiritum pessimum halant, vt prouerbio abierit in eos, qui non satis sana mente constarent. Hic inter efflorescentes fabas ambulauit. Fabas, vt refert Theon Grammaticus, Aegyptij, & Flamines Diales apud Romanos,

inter funesta habebant, neq; comedebant, neq; aspiciebant. His vtebatur gentilitas in parentalibus, & laruis proijciebant, iccirco non tutum esse inter illas versari, quiescere, dormire, noctuq; , quàm interdiu periculosius id fieri veteres putabant. Eius generis ægyptia faba: vesparia fert in scapo, in quibus fabæ atræ, odore, e sapore amaræ, operculo suo exertæ extuberant. Galenus non longè dissimilis naturæ à prima. Atram bilem parit, & morbos quos eadem solet excitare; continuo vsu pallore corpus decolorat. Eiusdem sunt facultatis & multa leguminum genera, quę proferunt florem purpureum obscurũ, vt lens, cuius cibus, si modus abest, cancros mouet, elephantiasim creat, quod facilè in atram bilem horum vitiorum parentem degenerat, aciem visus hebetat, sanguinem parit hęrentem & tardifluum, iocinoris obstructiones gignit, & lienis inflationes excitat, & tumultuosa somnia, capitis dolorem, & neruis omnibus noxam. Hortensis smilax, siue hortensis phaselus florem creat ex purpureo versicolorem, fructum nigerrimum, & rubrum, flatuosam habet naturam, ægrè perficitur, brutaq; insomnia parit. Vicia florem purpureum obscurum parit: legumen concoctu contumax, infestum stomacho, noxium, crassumq́; succum creans, atrę bili generandæ satis idoneum. Apij plura genera, nigris folijs, nigriori semine: Nullũ admittebant in cibis maiores, nefastum existimantes, quoniam defunctorum epulis feralibus dicatum, vt Plinius refert ex Chrysippo. Coronabantur apio sepulchra: Vnde natum adagium. Indiget apio, de ijs, qui profligata valetudine vtebantur ex Plutarcho. Vermiculos in eorũ caulibus nasci dicunt, eosq́; sterilescere, qui ediderint in vtroq; sexu: in perpetuo ab eo comitiales fieri, qui vbera infantes hauserint: innocentius esse album, eaq; de causa inter nefastos frutices non damnatum. ὑοσκύαμος dictus Græcis, qua si suilla faba, quod, vt Aelianus dixit, huius fabæ haustu conuellantur apri. Genus est vnum nigrum à nigro flore, purpureoq; atro semine, & tristi aspectu. Xenophon stuporem insaniamq; ex eo gigni prodidit, capitisq; vertigines. Scribonius altercum nominari dicit, quod qui eo vescantur, mente alienentur, cum quadam verborum altercatione, deliriũ quoq; fieri affirmant, si coli intestinum vlcus sentiens, eodem subter pro luatur. Genus papaueris, nigri seminis phthisin vocant, lathargum facit, & iugulat. Diagoras, vt Erasistratus memoriæ prodidit, vsum eius damnauit, oculorum lippitudinibus infundi vetans, quod visui noceret, oculorum aciem hebetans, & soporem creans. Addit Andreas, illitos eo protsus excęcari, si non adulteretur. Mnesidemus olfactu tenus vsum concessit, ad somnum odore quærendum, cętero velut noxio nobis interdixit. Mottiferum per somnium est, pleriq; cum valetudo impatibilis odium fecisset vitæ, hoc succo sibi mortem consciuerunt. Sic scribit Plinius interemptum Licinij Cecinnæ prætorij viri patrem. Multa & nobis vtilissima de albo soncho recensentur, secus autem de nigro, quo, vt morbos faciente Cleomporus vesci prohibet, de albo consentiẽs. Duo Thymi genera, candidum vnum, alterum nigriore folio, ne dum flore, de albo multa præclara in medicina proferuntur, nigrum Aetius nobis damnauit, quod intus receptum facilè computreat, & biliosos humores creet. Castor martubij duo genera tradit nigrum, & candidum, quod magis probat. Cardui florem purpureum obscurum proferunt, eorumq; succus ater manus & dentes inficit. Galenus atram bilem creare dixit, vt ex eius dura parte bilis atra, ex succo biliosus humor enascatur. Blitum nigro folio est, ventrẽ adèo turbat, vt choleram faciat. Album semine nigro oculos hebetat, sic & porrum stomachum malè habet, ægre à ventriculo conficitur, ob fibrosum nescio quid, quod in illo est, crudorum succus largius sumptus inter deleteria recensetur: nã fama est Melam equestris ordinis, reum ex procuratione à Tiberio Principe accersitum, in summa desperatione succo porri ad trium denariorum argenteorum pôdus hausto, confestim expirasse absq; cruciatu, ex Plinio. Cępam Hippocrates aspectu magis, quàm esu commendauit, visu bonam, esu malam dicens: lucubrationibus, & literarum studijs addictis summè cauendã, nam oculos vitiat, & visum obtenebrat, bilemq; exacuit, ex Pli-

ex Plinio. Diocles bulbos omnes oculos hebetare dixit. Taxus læthifera suis baccis gal linas nigras reddit. Brassica semine, caule, & folio nigro, cæsioue: crimina sunt apud Erasistratum, Galenum, & alios animæ grauitatem facere, dentibus & gingiuis nocere, visus aciem obtundere, & melancolicum succum gignere. Tubera foris nigra sunt, crassos humores gignunt ex Auicenna, vsu frequenti epilepsiam, & apoplexiam gigni author est Simeon Sethi. Molengianę vulgò dictæ: poma ex purpureo cœrulea, vel ex fusco violacea, vulgus esu læthalia, & noxia expertus, mala insana vocauit; biliosos humores generar, iocinoris & lienis infarctus, ex quibus diuturnę febres, ex Auicenna. Demõstrabimus nigri coloris animalia etiã oculis tenebras offundere. Ideq; in lapidibus, alijsq; rebus obseruatum, & largo esu melancholiã inducere, quartanas, carcinomata, & alia eiusdẽ familiæ vlcera, & morbos. Almansor de animalium carnibus loquens ait, rubeã, vel nigram carnem melancholiam gignere. Bubalus nigra cute, & pilo est, eius carnes vt nimium melancholicæ respuuntur à Medicis. Cati versicolores, & maximè nigerrimi, cerebrum esum dementat, meatus cerebri obstruens, vt impediat spiritus animales. Pili eius venenosi, & eius anhelitus, vt hecticam febrem inducant, ex Ponzetto. Petrus Apponensis stolidos homines reddere, & quasi præstigijs obnoxios. Sunt quos fixo oculorum obtutu lædant, alios sola præsentia. Asini atræ bili obnoxij, cameli, equiue, omnes colore fusci, eorum carnes pessimi succi, concoctu difficillimæ, melancholiam gignunt, & stomachum lædunt, quibus asinini, & camelini vescentes fiunt, ex Galeno. Ferinæ carnes, quia nigriores, ficcioresq; vt diximus, ferinum sanguinem, & melancholicũ procreare scribunt Medici. Ceruina caro fusca, bubalæ assimilis, bilem atram auget, ex Simeone Sethi, febres quartanas huius carnis esu immodico induci dixit Auicenna. Caro leonina, lupina, cæterorumq; rapacium facilè in corporibus bilẽ atram generat, ex Rhase. Leporina caro sanguinem gignit melancholicum ex eodem. Vulpinas carnes pessimi alimenti esse tradit Aetius, Bœotus quidam apud Aristophanem in Acharnensibus videtur irridere Bœotos tanquam admodum rudes homines, qui vulpes non minus quàm lepores in delicijs haberent. Hirundo nigræ carnis, & nigerrimæ pennæ, Simonidi apud Athenæum cyana, Aristophani varia, quod dorso, & alis nigra, ventre alba, gutture rubra. Medici noxij, & feruidi alimenti esse dicunt: cuius stercus calidum oculos excęcat ex Alberto, vt contigit fatigato Tobię à sepultura domũ venienti, & obdormienti iuxta parietẽ, quũ ex nido hirundinis stercus calidũ in oculos incideret, vnde excæcatus est. Vespertilio cuteis alis nigris, & toto corpore, vt nocturnum animal decet. Arnaldus de Villanoua eius stercus obcæcare dixit: & aliquando eius cor, & linguam hydrophobiam inducere. Apud veteres ob nigredinem infausti erat augurij, ob id contra ea domibus suspendebatur. Columella.

Hinc Amythaonius docuit quæ plurima Chiron,
Nocturnas crucibus volucres suspendit, & albis
Culminibus vetuit feralia carmina flere.

Vpupa versicolor, albis, & pennis nigris distincta, alæ alternis maculis variæ. Tereum in vpupam mutatum antiqui finxere, vt nigra, & turpi sua facie calamitatem suam inspiceret, semper in sepulchris, & humano stercore commorans; deserta querit nemorum, & inuias plagas, lucubris, & nocturna auis. Cuius sanguis illitus adeo humorem melancholicum mouet, vt dæmoniaca gignat phantasmata. Pauones nigri sunt, mali succi esse dixit Simeon Sethi, atram bilem generare, hepaticis, & spleneticis nocere. Testudines terrestres tergore nigro ex luteo colore distinctis spatijs inter se variant, in star pellis salamandræ. Puluis testudinis incollyrijs adhibitus, cæcitatem inducit. Quod si in lebetem balnei proijciatur, quotquot illic balneantur, occæcabuntur ex Rhasi.

ATRAS PLANTAS, ET ANIMALIA ATRAE BILI, ET eius morbis mederi. Cap. XI.

IDEM colores, scilicet niger, cœruleus, purpureus, & fuscus in medicamentum adhibiti, contrariam vim operantur, melancholiam ipsam, & eiusdẽ morbos alumnos curantes. Diximus nigrum colorem in floribus nõ reperiri, sed eius vice cœruleũ, purpureũ, halurgũue. Id quoq; præmonendum duximus, eiusmodi colores splendentes, hilares, amœnos, iucundosq; medicam vim retinere, ac animum exhilarare, sic pallidos, exoletosq; inducere. Exempla erunt. Violæ flos saturatiore purpura relucet: Mesues bilem expurgare dicit, ego atrã expellere vidi. Buglossi flores, siue vulgaris *boraginis* eximia purpura, cœruleoùe renitent omnes: eis ad cordis effectus, & ad melancholicos morbos vtuntur, tertianas, quartanasq;. Animi voluptates auget, ex quo Græci εὐφρόσυνον dicunt, & etiam νεπενθές, idest tristitiam discutiens. Vulgaris versiculus est.

Dicit borago gaudia semper ago.

Altera est species semper virentis, ad cordis, & melancholicos effectus præstans. Sena cœruleo flore est, retorridam, atramq; bilem, earumq; suffusiones ex gallinaceo iure depellit. Cicer, & cicercula purpureo flore: emendant lichenes, formicas, & psoras: illinuntur gangrænis, & ijs, quæ cacoethes nominantur, horrores quartanæ febris minuunt. Origanum atros humores per aluum excernit, sic heraclion, & onitis, quæ floribus sunt purpurascentibus. Pulegium atram bilem per aluum exigit. Dictamnum alterum Dioscoridis florem fert atriorem, ad eadem valet. Thymum capitulos purpurascentes affert: Dioscorides humores euacuare scripsit, & melancholicis dari. Epithymũ per inferna atram bilem excernit. Palmæ Christi vocatæ flore purpurascente sunt: Auicenna melancholicis dari iussit. Alypum qui depingunt, purpureo flore testantur: semen ex Dioscoride atram bilem deijcit. Mentha choleras, in aceto pota supprimit. Calamintha cognatũ genus, estur ad elephantiasim. Galeopsis ad carcinomata valet. Capnos Mesues dixit sanguinem expurgare ab exustis humoribus, carcinomatibus, & elephantiasi prodesse. Ocymum, vt Martialis affirmat, modo roseos, modo purpureos fert flores: valet contra quartanas. Betonica quartanas, tertianasq;. Aron flore constat purpureo atro: vlcera omnium generum, siue phagædenas, siue carcinomata, siue serpar, siue polypos in naribus succus mirè sanat. Satureia flosculos ex purpura candicantes habet; eadem quæ thymum præstat, hebetesq; oculos exacuit. Saluia flore cæsio, purpureoq;: tetra vlcera purgat. Subpurpureo flosculo serpyllum est: phreneticis datur. Veratrum nigrum folio & radice nigris: melancholicis & insanientibus prodesse dixit Dioscorides, sed atram bilem expellere Actuarius dixit. Peucedanum radice foris nigra: phreneticis iuuat. Brassica cœruleo folio, nigrescentiũ ad gangrænas, plagædenica vlcera, atræ bili famulantia valet. Mandragora fœmina radice atra, per vomitionẽ atrã bilem expurgat. Vrtica syluestris folio & semine nigris: ad gangrænas & carcinomata valet. *Scorzonera* vulgaris, radice foris nigra: cardiacis datur, cordis pulsu, & tremori obnoxijs: tristitiam discutit, hilaritatemq; conciliat. Melissophyllon miris laudibus ad cordis effectus prædicant: propriumq; eius est hominem exhilarare, animi sollicitudines fugare, & sollicitas imaginationes tollere ab atra bile obortas: folio est nigro. Myrobalani nigri, nigram bilem trahunt, & mœrorẽ auferunt. Nigra etiam animalia pro remedijs melancholiam purgant, & ex consequenti comitiali morbo prosunt: nam qui melancholia laborant, comitiali morbo sæpius corripiuntur, & epileptici fiunt melancholici. Coruus nigerrimi coloris: ad lepras & alphos Alchindus valere dixit. Hirundo nigra est: confortat cor, & expellit quartanas, ex Plinio. Pica nigri coloris: contra melancholiam valet. Pauo ad nigredinem vergit: ossa adusta lepram emendant. Accipi-

tris

tris dorsum nigricat: animum corroborat, & melancholiæ medetur: alij ad quartanas laudant. Miluo pennæ nigrescunt: ad elephantiasim, & carcinomata propinatur. Aquila eiusdem coloris, & virtutis. Grus cinerei coloris, & senecta nigrescit: ad cancros valet, ex Arnaldo. Merula nigra est: Rhases pro cibo eis commendat, quibus melancholia generari incipit. Turdi ad lymphaticos, & hemorroidas. Mus nigris coloris: Rhases virtutẽ habere dicit expellendi melancholiam, & iecur quartanam. Bubo fusci coloris, ad quartanas. Lepus fusci coloris: aduersus quartanam datur. Leo fuliginosi coloris: sanguis contra phantasmata valet, ex Aesculapio, Sexto, & Sereno, cor quartanas, ex Plinio. Ceruus fuscus: contra febres, & carcinomata, ex Hermete, & Plinio. Elephantes murini coloris: ad elephantiasin. Hyæna fusci coloris maculis nigris varia; remedium ex ea ad quartanas. Simia eiusdem coloris, roborat cor, tollit quartanas, ob quam causam à Leone voratur. Stibium atri coloris: purgatum verò purpurei, halurgi obscuri, morbis omnibus in vniuersum opitulatur, quos atra bilis excitat, dementias, fascinaciones, epilepsias, & infinita alia, copioseq; per aluum, & per os, & per poros etiam expurgat per insensibilem transpirationem, multipici experimento à nobis facto. Sed purgandi modus, & propinandi, & experientiæ iam tibi sæpius manifestæ fuere Ill. Marine Bobali, vsq; ad admirationẽ, vt hæc, & alia quæ reticemus hoc methodo inuẽta clarè non celauimus. Gagates niger est lapis, cardiacis propinatur, ex Aetio, admirandamq; is vim testatur. Sapphirus cœrulei coloris: atram bilem expurgat, ob id nullo terrore terrentur, qui eum gestant: contritus cum lacte, tetra vlcera sanat, anthraces solo tactu fugat, & iucundum colorem largitur. Hyacinthi species altera est cœrulea, ex similitudine flores sui nominis sic vocata. Martialis in secundo.

Coccina famosa donas, & hyanthina mœcha.

Idest vestimenta purpurea, violacea: tristitiam fugat, & vanas suspiciones, si collo suspendas, aut digitis gestes, & securitatem præstat. Auicenna maximè omnes cordi imbecillitates ex melancholia obortas pellere dixit. Excitant & ijdem flores oculorum acies: nam melancholiam purgando ventris deiectione, visus caligines amoliuntur: vt Hippocrates de porro dixit. Allium nigro semine est, esu continuo oculos hebetat: at pro medicamento allium oculis commodum, nam cum abundè alui deiectionem moueat, visum caligine liberat. Brassica nigro folio, crudæ succo angulis vel tantum tactis, claritati oculorum conferre ex Plinio. Lactuca flore cœruleo, lac claritati eorundem vtilissimum, dum capiti inungitur, ex Dioscoride. Anagallis flore purpureo: succus oculorum caligines discutit. Myosotis cœruleo itidem flore: tradunt Aegyptij si quis in Augusto mense incurrẽte, huius herbæ succo inungatur mane priusquam loquatur, eo anno non lippiturum: radix ægylopas sanat, succus exprimitur ad cohibendas quartanæ febris horrores.

ATRI COLORIS FLORES HILAREM CVTIS COLOREM conciliare. Cap. XII.

CAERVLEI florum colores, purpureiq; ijdem hilares, amœnos, & pulchros humanę cutis colores reddunt, tùm ijs, qui à longa valetudine decolorantur, tùm quibus facies mangonizantur: quod idem de animalibus conijciendum: hæ nanq; plantæ sollicitata ventris deiectione, ac melancholicos humores deijciendo, corpus in meliorem colorem demutant, vitiaq; cutis occulunt, vel summam corporis cutem iucundo colore exornant. Hilaris, & supra omnes venusti coloris vinum est: vino alitur sanguis, & color hominis, ideo minus ruboris est in corporibus illis, & plus palloris, minus roboris, & contra labores patientiæ, qui aquam bibunt ex Plinio. Cicer cœruleo est flore

cuti-

cuti coloris hilaritatem præstat. Vettonica cœruleo, vel purpureo est flore prædita, pota plumbeum corporis colorem priuatim emendat, gratioremq; reddit. Sena melancholicum succum purgando, corpus floridioris coloris relinquit, vt etiam borago. Allium semine nigro, rubicundiora facit corpora, ex Plinio. Crethmon, siue batis folio est obscuro cœruleo: colorem corporis gratiorem facit. Casia nigra vt diximus, retorridam bilem purgando, maximè prodest ijs, qui naturaliter pallore dehonestantur. Sonchi genus est nigrum, quod horridioribus etiam spinarum aculeis riget: cuius si caulis nutricibus detur, meliorem colorem infantibus dabunt. Eruum si quis ieiunus quotidie biberit, vniuerso corpori meliorem fieri colorem tradunt: flore leguminum, semine nigro rufescenti. Lupini eodem flore, frequentiores in cibo discolores homines exhilarant. Croci immoderatus vsus pallorem, & fastidium inducit, sed moderatus elegantiore colore corpus exhilarat. Ficus & præsertim caricæ bilis colorem habent, immoderato vsu bilem augent; esitatæ autem pro medicamento prosunt ijs, quos longa valetudo decolorauit. Agaricum pallidum est, dragma vna propinata ijs, quibus pallor membra decolorat, amœniorem colorem conciliat. Cerasus atro cruore madet, sanguinem ab atra bile expurgat, gratioremq; cutis nitorem reddit.

IN ATRUM COLOREM VERGENTES FLORES, VEL SIMplicia etiam contra dæmoniacos valere.

Cap. XIII.

Nunc de malancholicis loquemur, quos dæmoniacos vocant, quibus cœrulei, halurgi, nigrescentes flores, vel lapides, aut animalia facilè medentur. Primo dicemus duo esse dęmoniacorum genera, vnū quod verè dęmoniacum dici potest, quum dęmones in humana corpora introducti sunt ad impia eorum opera punienda, Deo permittente, & ij Sanctæ Romanæ Ecclesiæ exorcismis, orationibus, & ieiunijs eijciuntur, de quibus non loquemur. Alterum genus est atræ bilis, quod in humanis corporibus mirabilia efficit. Est & melancholia strenuus, & atrox humor, qui in corpore vehementer exagitatus, adèo mentem commouet, vt ex eo mirabiles conspiciantur effectus, vt enim ex collisu silicis, & chalybis excitantur scintillæ, ita ex acutorum humorum collisu, vt in ardentissimis febribus videtur, excutitur, vt varijs linguis loquantur, & de ijs rebus disputent, quæ nunquam audierint. Est humanus intellectus maximarum disciplinarum capax, vel, vt Platoni placet, prius quàm corpori iungatur, omnium scientiarum plenus, qui corpore oppressus, latet, vt ignis sub cinere sopitus, sed ab humoribus iam dictis excitatus, & commotus splendet, & quæ suis thesauris delituerant, ostendit opes. Multa sunt, quæ non nisi excitata & commota suam virtutem ostendant. Succinum nisi fricatum quisquilias non attrahit, neq; pyrites ignem elicit, nisi concussus, & quamplures herbæ nisi manibus attritæ, odorem suum non iaculantur. Qui morti proximior est anima iam corpori separata, de excelsis loquitur, vaticinatur, & quasi diuinitatis particeps, de cœlestibus loquitur admirandis. Sed vt de eiusmodi speciebus loquamur; Est melancholiæ species, quæ ob effectu, quo homines afficit, lycantrophiā & cynantrophiam vocant, ex Aetio, & Paulo. Mense Februario noctu exeunt, in cunctis imitati lupos, aut canes, & vsq; ad diluculum circa sepulchra præcipuè versantur. Affectos his notis dignoscunt. Pallidi sunt, ignauè aspiciunt, oculi eorum spectantur caui, & aridi, scabra lingua, neq; expuunt, neq; lachrymantur, semperq; siticulosi. Malum hoc lycaona vocant Græci, ab Arcadiæ Rege Lycaone, quem à Ioue in lupum mutatum ob sua scelera dicunt, celantes hoc fabulæ inuolucro, humanæ mentis alienationē, fingentes in eo omnia, quæ ex hoc atræ bilis vitio eueniunt. Ouidius.

Territus ipse fugit, nactusq; silentia ruris.
Exululat, frustraq; loqui conatur, &c.

Est & aliud morbi genus ex eadẽ atræ bilis specie, quem dæmonium leoninum vocant, à leone dictum, quod eo morbo detenti, in alios homines instar leonũ sæuiant. Lycan trophiam etiam nominauit Auicenna de cucabuto loquens: hanc diuinam passionem Græci dicunt, eaque detenti, maioribus quibusdam potestatibus detenti videntur, ac propterea enthusiastici vocantur, quasi Deo pleni. His morbis medentur herbæ illę, animalia illa, gemmæ, & lapides, qui atri, cœrulei, purpureiq; sunt coloris, & atram bi lem exilarant, claram reddunt, & expurgant. Herbam paridem recẽtiores ad id præferunt, mirisq; laudibus extollunt. Constat enim folio nigro, & virgæ sanguineæ similí, flore ex luteo herbaceo, in cuius medio purpureus, vinosusque extat globulus, acino vuæ similis, & radice pallida: cuius semen si ad vigesimum vsq; diem in puluerem dragmæ pondere hauriatur, pristinæ sanitati restituitur, hoc præstantissimum medicamentum ex Pandectario desumptum est. Betonica folio nigro, semine & flore pur pureis. Tantum gloriæ habet, vt domus in qua sata sit, tuta existimetur à piaculis omnibus: betonicæ semen omnia mala medicamenta per aluum exigit, in mulso, aut passo, vel farina in vini veteris cyathis quatuor, sed ad vomitum cogendi, vel ad iterum bibendum: his qui quotidie gustẽt, nulla nocitura mala medicamenta putant. Verbena flosculis ex purpura pallentibus. Nulla plus romanæ nobilitatis habet, quam hierobotane, quasi sacra & lustralis herba dicta, à verrendis Iouis aris, & ad domorum purgationes & lustrationes cõmendabatur, ac ad dęmonum explosiones. Immò si aqua consper gatur triclinium, in qua ipsa maduerit, lętiores conuictus fieri, quod non nisi melancholiam atram illam expurgando hæc assequebatur. Orchidis species, *palmachristi* vocata, flore specioso purpureo, datur maniacis magno iuuamento, eiusq; radicem gestatã amuletum esse. Et Plinius, satyrios fœmina, orchis cognominata, distinguitur internodijs, & ramosiore frutice, radice fascinis vrili. Alissum flore purpureo: in domo suspensum, salutare habetur, amuletũq; contra fascinantium maleficia creditur hominum, & quadrupedũ generi. Ruta, quod flauos à melancholia exortos humores excuriat, suo cæsio, atroq; frõdium virore contra fascinationes valere, & melancholię suspiciones tradidit Aristoteles in Problematis. Præstãt idem & animalia, quę fusca; sicca, & melancholica sunt. Rostrum lupi inueteratum veneficijs resistere dicunt, ob idq; villarum portis pręfigunt: hoc idem præstare pellis è ceruice solida existimatur. Masurius palmam lupino adipi antiquos dedisse tradit: ideo nouas nuptas illo perungere postes solitas, ne quid mali medicamenti inferretur. Lupi carnem decoctã qui ederit, à dęmonibus & vmbris, & phantasmatibus non inquietabitur, ex Sexto. Lupi caro cocta in cibo sumpta, phanrasticos curat, ex Aesculapio. De cane eadem, quę de lupo, dicendum, quum eiusdem generis sint, & qualitatis. Genitale canis sub limine ianuæ defossum, amuletum dicunt totius domus, contraq; mala medicamenta. Sanguis canis nigri respersus omnibus parietibus domus, in qua est maleficium, tollit: fel canis nigri maris amuletum esse totius domus suffitum, purificareq; eam contra mala medicamenta; & fortasse ad hãc domus expiationem alludentes antiqui, laribus, quos præsides domus vocabant, caninum caput donabant, aut è canum pellibus indumenta. Ad lapides transeamus. Gagates lapis nigerrimus est: contra dęmona valere dixit Marbodeus, & per dęmones phantasmata melancholica intelligit, quæ ab Euace dęmones vocantur. Tradit etiam Mesues oleum gagatis valere contra dęmoniacos, & Proclus aqua & asphalato suffumigato fugari dęmones dixit. Nõ est igitur à ratione alienum, in numerãdis sacris precibus vtantur gagatis baculis. Lapis etiam in Nilo niger fabæ similis reperitur, quo viso canes non latrant, & abigit idem dæmonia, Thrasyllus in Aegyptiacis, vt Stobœus citat, Antiphanes corallium est, ab eo colore nigro distans; & Marbodeus contra dæmonicas vmbras valere dixit. Lapis armenus ad atrabilares morbos valet colore cæ-

P ruleo,

ruleo, sic lapis azuli atram bilem deijcit, & ad eadem valet, ex Dioscoride. Iaspidis plures species, in India smaragdo similis, in Phrygia purpureus, in Cappadocia ex purpura cæruleus, ob id Marbodeus contra malencholicas illusiones, & ad noxia phantasmata valere dixit. Nigra chalcedonij species collo appensa, valet cõtra illusiones & phantasmata ex melancholia genitas. Tradit Pomponatius vir doctissimus priscos exorcistas antequam exorcismos ecclesiæ adorjrentur, corpora obsessorum ab atra bile expurgasse: quum plerumq; geminis morbis obsiderentur, animi & corporis. Sed verè dæmoniaci quomodo liberentur, non tractamus, quum sacris exorcismis liberentur. Sunt tamen naturalia quædam, quæ eos fugant, infestant, & excruciant, etiam antiquitus celebrata. Scilla in ianuæ limine suspensa, mali medicamenti noxam aufert, quod Pythagoræ acceptum ferunt. Causam auguror, quod sola inter plantas ter floreat, sanctissimæ trinitatis mysterium ostentans. Prima ramni species, quam *spinam cerualem* dicunt, rectis circa ramos aculeis, rigidissimis, & omnium acutissimis, robustissimisq;, diroq; mucrone sæuientibus horret, fama est apud antiquos ramos huius valuis, fenestrisue impositos, veneficia depellere, auguror ex hac concinnatam coronam Iesu Christo domino nostro in crudelissima sua passione, & ob id vulgo *spina santa* vocata. Ruta vt diximus, contra maleficiatos valet, fortassè à crucis signo semini impresso, hypericon vehementissime dæmonas eijcit, ob id vulgo *fuga dæmonum* nuncupata, vt obsessi, nec odorare, nec supra ferre valeant, auguror à thuris odore, quo redolet manibus confricata, quum soli Deo thus donaretur. His in balneis, aut suffitibus, aut gestationibus vsi sumus sæpissime à demonibus obsessos liberandos.

ATRI COLORIS FLORES, ET ANIMALIA CONTRA VEneris impotentiam valere. Cap. XIIII.

IDEM malincholiæ morbus ex vehemẽti imaginatione coitum impedit, vnde sępissime melancholici se maleficiatos putant, & ligatos dicunt, constat enim coitus motu & imaginatione, vt qui se maleficiatũ imaginatus fuerit, illicò vim amittit coitus, cũ præsertim hac imaginatione melancholici laborant, & quum earũ complexio frigida & sicca sit, Veneri inimica est. Eadem igitur quæ diximus animalia nigra, viridia, fusca, vel purpurea, lapides, herbæq; vim eandem habẽt ad huiusmodi infirmitatem auerruncandam. Picus Martius, vel eius generis auis nobis dictus vulgo *turzolopico*, quàmq; depingit Ouidius Metamorphoseos quartodecimo

„ duro fera robora rostro
Figit, et iratus longis dat vulnera ramis,
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem:
Fibula quod fuerat, vestemq; momorderat aurum,
Pluma fit, & fuluo ceruix præcingitur auro.

Pollet vi maxima aduersus ligationes coitus, & clausuras. Adacto enim à pastoribus cuneo, admota quadã herba, ab his elabitur. Plinius ex Trebio. Herba enim cõtraria lapidi est, eamq; cõtra lapidẽ ponit, lapis velut offensus, & nõ ferens vim herbæ, exilit, atq; rursus foramẽ resoluit, Aelianus & Oppianus. Auis hæc assata, vel elixa comesta, sanitatem ægris celeriter reddit, & incãtatione ligatos soluit, ex Kirannide. Pica etiam vulgaris nigri capitis, & colli ad eadem valet, ex Gilberto apud Arnoldũ. Coruus niger est, & cõtra malancholiam valet. Fel mistũ oleo corpori illitum, hominem ne coeat soluit, Rhases ex Cleopatra: Pœonia grana fert ex nigro rufescẽtia, alijs nigris medio, & purpureis: satiscẽtibus enim folliculis semina alterno coloris contextu mirabili naturæ decreto visuntur

magna cum hac pico sympathia: nam fructũ, radicemùe legi noctibus præcipiunt, quia picus martius interdiu facere impetũ in oculos dicatur, alioqui effodientibus radicem pœoniæ sedes procidit, si Theophrasto credimus. Medetur pœonia faunorum in quiete ludibriis: estur contra malum mentis: hanc & ephialtion vocabant antiqui, vtpote cum aduersus suppressiones incumborum nocturnas valeret. Abrotoni ramus si subijciatur puluinari, Venerem stimulare dixit Plinius, habebaturq; esse efficacissimum contra omnia veneficia, quibus coitus inhibetur.

QVID COERVLEVS, NIGERVE COLOR NATVRALITER significare poterit. Cap. XV.

NIGREDINEM, & viriditatem Auerroes in suis Colliget ex necessitate fieri ex siccis partibus, & terrestribus, & quandoq; fieri ex multo calore, sicut nigredo in Aethiopibus: quandoq; per frigiditatem, sicut vinum nigrum, & hæc differentia indicatur ex eo, quod processit. Albertus cœruleum, nigrum, aut purpureum colorem causari ex terrestri, fumoso, adusto, obscuro fumo. Auicenna fuscum dominium choleræ nigræ in corpore significare, & ex adustis humoribus nigricantem vaporem consurgere. Aristoteles libro de coloribus dicebat. Calor agens in humidum, colorem nigrum causat, & in Problematis. Omne, quod vritur nigrum effici solitum est. Ego dicerem colorem nigrum adusta indicare, & adusta priuata caliditate, & humiditate: nam calor humiditatem consumit, quæ remanent ergo sicca sunt. Exemplum erit hyacinthus coloris purpurei, qui ex Galeno frigidus & siccus est. Cyanus flos refrigerat, & astringit: Viola purpurea, & huiusmodi.

ALBIFLORAE PLANTAE, ET ANIMALIA PITVITAM augent. Cap. XVI.

PLANTAE verò, & animalia albicolora, quæ adèo mitis acrimoniæ & saporis sunt, vt in alimentum veniant, hæc ipsa pituitam augent. Ocymum albo flore est: Galenus, Paulusq; ob humorem excrementitium internis partibus vt officientem, cibis abdicarunt, ob id esu immodico nobis interdixit: nam si quis proinde ac cæteris oleribus eo affatim vteretur, læderet interanea, excrementitio humore, quo imbuitur: malè concoctus, calore natiuo herbæ, quasi superuacuus, citam noscit putrilaginem. Cucurbitæ candicant flores, & caro interna refrigerat, & corporis humorem alit fatuo esu, & vt insanum & concoctu contumacem à cibis prohibet Galenus, nauseabunda & molesto pondere ventriculũ aggrauat. Cæpa rufa acrior, quàm candida. Fungi albi sunt, ex terra, vel radicum arborum pituita nascuntur: Galenus quibus cibo fuerint, pituitã gelidam, noxio succo inuictam parere dixit, argumento eorum, qui vomitu reijciunt, nõ nisi concretam, algëtemq; cum inconfectis emittunt. Lactuca alba est: & pituitosis cauendam monent Medici. Et ad animalia transeundo. Omnium terrestrium animalium sus carne albissima est, & humidissima, & præsertim nuper in lucem æditus, plurimamq; pituitã gignit, & superfluitates. Succedit in albedine agni caro, quæ plus humiditatis & lentoris habet & mucoris, & maximè est pituitosa. Anseres & struthiocameli albi, carne alba: ex omnibus volucribus caro excrementitia, & humidissima, & ob id ex ea putridæ febres gignuntur, ex Galeno libro de alimentorum facultatibus. Sunt & ranæ subliuidæ, atq; subcinereæ, caro albida decorticata: eius substantia adèo laxa est, & humida, quod citæ putredini parata est; vnde qui ranis frequenter vtuntur, colore plumbeo efficiuntur, corpusq; putrefactioni aptum redditur.

ALBIFLORAE PLANTAE AD PITVITAM VALENT. Cap. XVII.

Albicantes fructu, flore, vel radice plantæ in medicamenta assumptæ, pituitam, vel phlegma expurgant. Exempla hæc erunt. Daphnoidi flos albet, pituitosa folio recenti, vel sicco exigit per aluum. Camælæa, & Thymelæa cognatæ naturæ, & figuræ, nam & chamęlęę alteræ speciei pallent flores è lagenulis argenteis: phlegma vim deijciendi retinent. Marrubium incanis floribus & folijs, crassam pectoris pituitam eijcit. Hippophaes candidis foliis, & floribus, radice lacte madente: pituitas per inferna trahit. Caucalidi in summo vmbella candida, renum pituitas extenuat ex Plinio. Veratrum album humores omnes maxima vi deturbat, & præcipuè pituitam. Heliotropion maius albicantibus floribus in summo capite pituitam per aluum deturbat. Sambuco & ebulo flosculi in vmbellis elegantibus candicant congesti; quarum folia mollissima eduntur ad pituitam detrahendam. Pyrethri cacumen opacat anethi muscarium, Romani saliuarem vocant, quod ad saliuam, pituitamq; oris siccandam commanducatum ore teneatur. Sphondylion flore candicante pallido: pituitas aluo deijcit. Emicat è cappari flos candidus; capitis pituitas elicit, & quæ in ventre coierint. Anemonis genus vnum est, in cuius cacumine flores exeunt albi, nonnunquam tenui quadam purpura respersi: omnium commanducata radix pituitam trahit. Angelicę flores albi in vmbella cohærentes, per se pituitosos, lentosque humores digerit; ex his albiflora est, crassam pituitam potu detrahit, lentitiamque humorum digerit. Vitis alba, siue *vitabula* vulgò, quam secundam clematidem putant, bibitur ad exigẽdam per aluum pituitam. Ricinus ex luteo albescentes flores affert; grana cuius pituitam per aluum deijciunt. Ligustrum gallinaceorum pituitas. Lauri flos albus: pituitam excoquit, extrahitque. Beta & candida est, sicula cognominata Theophrasto; caput purgat indita naribus. Brassicę species etiam flore albo; succus naribus inditus pituitam elicit, cęterisq; humoribus exonerat. Sinapi flore albicante, contra pituitam in ore tenetur, donec liquescat, commanducaturque. Porrū extenuat crassos humores, lentosq; digerit, ob id Aetius Amidenus ijs non interdixit, qui lentam, crassamq; colligerunt pituitam. Idemq; de ampeloprasso dicendum. Est & genus candidę lactucę, crispissimi folij, quę pituitę lentitiam digerit. Sunt quę carne quidem modica, sed multa sanie constant, quibus semina videntur innatare, vt baccis solani vesicarię, bryonię, & cyclamino secundæ: nam si digitis maturæ præmantur, copiosa profluit pituita, quæ lenta, tenaxq; sentitur, vt alteri cyclamino, cęteris dilutior. Cyclamini radix pituitas cum melle emendat. Bryonia ex pallido albescentes flores habet, ad idem valens. Iasminon flore albo, lentitiam pituitæ digerit frigidis senibus. Nasturtium absistit candicantem pituitam, capitisq; vitia euacuat. Isos albus est ex Theophrasto vnus, Aetio ision (si idem sit) in cibo pituitam detrahit. Lamium flore albo: medetur strumis ex pituita generatis. Oxys flore albo. Lupulus cinereo albo: pituitæ lentitiam per aluum expellunt. Cæpa corpore albissima: lentitiam pituitæ item digerit. Mastiche alba est; auxiliatur ijs, quibus lenta coit pituita, pituitosumq; exigit humorem.

QVID ALBVS COLOR IN PLANTIS ET ANIMALIBVS naturaliter significare poterit. Cap. XVIII.

Diximus album plantarum colorē ex similitudine pituitæ mederi posse, nunc videamus ecquid aliorum philosophorum causis euariet. Aristoteles libro de generatione quinto ait, albedinem ex imbecillitate prouenire, & ideo in puerorum ocolis conspicitur; partes enim nuper natæ imbecilles sunt, postea verò in suos colores, in quos futuræ sunt, mutātur & nos in nostris Physiognomonicis probauimus

albos oculos

albos oculos imbecillitatem,& humiditatem notare. Idemq; ait. Animantes cunctæ, quæ siue imbecillitatis causa, siue cæco naturæ vitio præcoci, paruoq; victu substentantur, candidę proueniunt, sic lepus candidus inuenitur, ceruus, & vrsus, & in auibus coturnix, hirundo, & perdix, præsertim quum statim à primis vitæ rudimentis imbecillitatem retulerint. Theophrastus in libro causarum ait, infirmiora, fragilioraq; alba sunt omnia, quàm nigra, tùm in animalibus, tùm in plantis. Aristoteles etiam libello de coloribus ex humiditate albedinem prouenire dixit, argumento quod rosę folia, & fructus punicæ initio alba sunt, postremo ex succus concoctione mutantur in puniceū, & halurgum colorem. Frondium vngues semper albescunt, vbi suæ cohærent origini, quia ibi humiditas ex alimenti sugestione abundat, minusq; ibi sol concoquit, sed extrema foliorū coloratiora, quia ibi & minus humoris, & plus concoctionis, quia magis Soli, ambientiq; aeri exposita sunt. Debilis calor albā reddit vrinam, & indigestā. Auerroes in Colliget albedinem fieri dicit ex admistione aquearum partium cum terrestribus, quando est in rebus humidis significat complexionem humidam, & frigidam: sed albedo pulchra in hominibus prouenit ex admistione terrestrium partiū cum aere, & significat coloris temperantiā, vt diximus. Albertus addit, quandǫ cum albedine perspicuitas adest in aqueo humido, parum terræ est, nisi quantum ad terminationem humidi perspicui sufficiat, vbi verò diuersitas, plus terræ. Exempla in plantis afferamus aliqua. Cucurbita flore albo est, & frigida & humida ex Galeno est. Alsines essentię aqueę refrigerans, humectansq;. Fungi albi toti: maxima frigiditate, humiditateq; deleteriæ facultatis. In Poligono aquea frigiditas, nympheam humectare, & refrigerare diximus. Cerasa flore albo frigida, humidaq;, sic pyra, malaq;. Rosæ albæ minus quam rubeę calidæ, ob in eis ad oculorum inflammationes vtimur. Ocymum & coriannum frigida dixit. Dioscorides Gramen ex Simeone Setis humectans, refrigeransq; & similia. Animalia alba diximus humida, frigidaq;, excrementisq; plena: vt de ansere, cycno, struthiocamelo, & similibus.

QVAE RVBRI COLORIS SVNT, CONTINVO ESV SANguinem augent. Cap. XVIIII.

SVCCEDVNT rubra, & quæ de alijs diximus, de ijs dicemus, continuo esu augent sanguinem. Exempla Rubescit aliquantulum foris lactuca cōmunis, dum adolescit: sed cyprij generis ex albo rubicunda est: vidimus quæ tota sanguineo succo madebat, cæciliana fusci, veluti purpurei coloris ex Columella. Clamant Medicorum scholæ continuo vsu, esuue hoc olus copiosum gignere sanguinem, quod nulli olerum Natura cōparatū est: & sunt qui vitio vertant eius vsum, eoq; nomine damnent, contra quos Galenus Inuehitur, quod à veritate planè deficiant, nam aliqua olera paucissimum sanguinem & eū quidem vitiosum parere, lactuca sola multum, & non improbum, & omni ex parte laudabilē progignere. Vinum sanguinei coloris est, merum ac sincerum moderate potū sanguinem gignit, vires alit, venas replet, facileq; in membra distribuitur. alia exempla non suppetunt.

QVAE SANGVINEO SVCCO MADENT, AD SANGVINIS purgationem valere. Cap. XX.

ET si sanguinis non purgetur, quum ipse sit, qui ab alijs humoribus expurgetur, quæ tamen sanguineo succo prædita sunt, ad quasdam purgationes valere multis experimentis comprobabimus, & ad alia quoq; sanguinis medicamenta: qui color tùm in floribus, tùm radicibus, succo, vel alijs partibus. Rosę flos flagrantissimi, & fragrantissimi coloris, odoris ùc à se initium sumi pòscit, eius succus adeò verè, & merè sanguinem

guinem ementitur, vt Græci finxerint ante candidam fuisse, & ex vulnerato Veneris pede, nullo munito sandalio, dum per rosæ frutices preproperè ferretur, ex profuso cruore adrubuisse: sanguinem à bili expurgare Mesues dixit, quod eius stamina sint crocea. Colos eius chymistico magisterio elicitur, qui verè sanguinem repræsentat, mirè ad eundem effectum efficax. In Rhabarbari radicibus subrubentes partes conspiciuntur: Mesues etiam sanguinem clarificare, atq; omni ex parte cohibere occulta ratione dixit. Vinum rubrum putridum sanguinē expurgat potum, exhilaratoq; sanguine rubrum faciei colorem conciliat. Inest & cerasis sanguineus succus, sanguinem is expurgat, ob id qui eis vescuntur, cutis colore nitent. Allium in aruis sponte nascens in summo proceri caulis purpureos flores ostentat, colore & forma conspicuos, ac membrana ambiens spicas rubescit: corpus in meliorem colorem mutat, sanguinem emaculando. Tilia fructu lentisci sanguineo. Folia pota sanguinem detrahunt. Centaurium minus flore purpureo, cruentato: infuso eius decocto trahit sanguinem. Crocodilion sanguineo scapo, feruefacto & poto sanguinem copiosum per nares pellit. Sunt & rubra lilia, quarum radices cum mulso potæ, inutilem sanguinem ex aluo trahunt.

RVBRAS PLANTARVM PARTES, ET LAPIDEVM ESSE *etiam vulnerarias.* Cap. XXI.

Adeo rubra, vel sanguinei coloris, ad compescendum sanguinem valent, & ob id à chyrurgis vulnerariæ dictæ, quod vulneribus adhibeantur. Quorum exempla erunt hæc. Mori fructus sanguineus est, vescentiū labra & manus cruentant, & veluti sanguinea tabe polluunt: immaturus rufescit, & tunc præcipue sanguinem astringit, maturus nigrescit, & tunc soluit aluum: tunc præcipuè sanguinem reprimit, quum illius præcipuè similitudinem gerat. Mira produnt de eo: si priusquàm in folia exeat, sinistra decerpi iubētur futura poma, (ricinos Græci vocant) hi terram si non attigere, sanguinem sistunt adalligati, siue ex vulnere fluat, siue ore, siue naribus, hęmorrhoidis: ad hoc seruantur repositi. Idem præstare & ramus dicitur, Luna plena defractus, incipiens fructum habere. Si terram non attigerit, priuatim mulieribus adalligatus lacerto contra abundantiam mensium, ex Plinio. Rubus fructu morum imitatur, fœminarum profluuia cohibet. Galenus vulnera glutinare, dysenterias, ventris profluuia, sanguinis expuitiones sanare dixit. Sic & rubus idæus. Malum granatum punicei coloris est, fructus & flos sanguinem excreantibus, fœmineis vuluæ fluxionibus laborantibus subuenire. Cythiniq; sanguinolēta glutinant ex Dioscoride. Flores, qui Creta & Cypro aduehuntur, quiùe rubicundiore colore flagrant, cæteris ad eadem præstantiores sunt. Cisthus flore rosaceo, colore mali punicæ, sic & hippocisthus subruffa, sanguinem excreantibus, fœminarumq; profluuijs illitu potuùe prodest. Polygonos siue sanguinaria cruentis exulcerationibus, & fœminarū mensibus valet, ex Dioscoride. Galenus cruentum vulnerum glutinatorium dicit, & manantem sanguinem sistere, & mas qui flore puniceo, valentior est fœmina, quæ alterius coloris flore insignitur. Lysimachia altera flore rufi coloris nitet, vulneraria est, & ad sanguineos fluxus, & excretiones valet. Bistorta rubro flore, vel subpurpureo, radice subrufescente, itemq; folio inferna parte. Si fœminæ decocto insideant, aut pubi illinatur, menstruas reiectiones compescit, & iniecta glutinat. Stillatitia minoris aqua epota ad sanguineam resudationem heparicam pollet. Amaranthus purpurea spica verius quàm flore, sed qua nihil aspectu gratius, aut iucundius conspici queat, nam tyrias purpuras flammeo suo nitore vincit: vsu mēsium abundantiam cohibere, & cruentas expuitiones neotericorum experimento cōstat. Syderitis tertia purpureo flore est; recenti vulneri apposita sanguinem supprimit. Rhus, quæ erythros appellatur: nomen huic fecit coccineus acinulorū color: fœmina-

rum

rum abundantiam sistit, ex Plinio. Fraga puniceo succo turgent, vulnera sanant, & dysenterias cohibent. Corni baccæ per maturitatem rubescunt, dysenteriis valent, & muliebrium mensium excrescentijs, & albæ baccæ ad alba profluuia. Cerasa, quæ *amarenulas* dicimus, diluto sanguinis rubore prædita, sanguini profluenti medentur. Oxyacantha rubras fert baccas: ad menstrua. Eiusdem speciei aronia, siue *azarolus* dicta, etiā ad dysenterias valet: Myrti fructus & liber rubei: sanguineis excretionibus & mensibus opitulantur, & præcipuè punicei coloris species illa, & non atra. Lentisci bacculæ rubescunt: aduersus sanguinis reiectiones, & dysenterias. Terebinthi fructus eiusdem coloris: & facultatis. Infectoriū granum, quod ex coccifera ilice nascitur, miniato cruore rutilat: Dioscorides ad vulnera commendauit. Tragium semine rufo: fœminarum profluuijs medetur. Balsamina vulgaris fructu interius purpureæ phœniceæ, ad glutinanda vulnera, ad sistendum hæmorroidas, & sedis sanguinem præcipuę dotis. Pœonię grana rubra: cum vino austero pota menses sistunt. Xyris semine, & radice rubris, ad vulnera & capitis fractiones, Centaurium minus subrufescenti radice: ad sanguinis eruptiones, & menses: vis in vulneribus tanta, vt cohærescere etiam carnes tradant, si coquantur simul. Hac Chiron curatus dicitur, quum Herculis excepti hospicio pertractanti arma, sagitta excidisset in pedem, ex Plinio. Symphitum petreum radice subrussa, ad dysenterias, & rubra fœminarum profluuia, & recentia vulnera conglutinanda. Anchusæ radices manus sanguineo colore inficiunt: profluuijs mederi Galenus ait: Lycopsis eiusdem speciei & radicis: vulneraria est, ex Dioscoride. Potentilla radice nititur exterius perpurascente: dysenterijs, & vuluarum profluuijs pota, illitaue auxiliatur. *Pirola* vocata radice exigua, subrussa: vulnerarijs potionibus, & vulneribus ferruminandis pręstat. Virga aurea radice supernè rubella, caule etiam leniter rubescente; sistendi sanguini, & cogēdis vulneribus laudatur. Tormētilla radice rubei coloris, cauliculis subrubentibus: comprimit menses, & sanguinem è vulneribus manantem, dysenterias tollit, & vulnera glutinat potu hausta. Symphonam, quam alij cromphenam, Plinius repręsentat alternis viridibus, roseisq; per caulem folijs; eamq; in posca sanguinem reijcientibus mederi. Milium indicum florem rubris paniculis inuolutum habet, radicem etiam rubram: fœminarū profluuia sistit. Bliti folia adeò rubescunt, vt coccineo rubore infecta videantur: Hippocrates mestrua sisti eo cibo protulit, ex Plinio. Hydropiper, siue *persicaria* in folijs sanguineis atras maculas habet: vulneribus sanandis mirę virtutis. Pratense trifolium variatis guttulis, foliorum maculis in altero rubeis, in altero albidis, quorum ope vnum ad rubra, alterum ad alba fœminarum profluuia experti sumus. Hypericum, ascyrum, androsemum, & coris folia habent, & flores, qui digitis pressi, manus atro cruore inficiunt: ad vulnerum balsama valent. Est & beta tota rubra, folijs & radice; constringentem facultatem habet, vnde non vana coniectura ad vulnera valere iudico. Pimpinellæ species sanguisorba dicta, rubenti caule exit: muliebribus profluuijs efficacissimè prodest, dysenterijs, & capitis vulneribus. Oxalidis cauliculi, & frondes adrubescunt; fœminarum menses sistunt. Rubello caule consurgit *solidago saracenica* dicta, solidaginis nomen indepta; quod claudere, & solidare vulnerum labra queat, & vulnerarijs medicamentis admisceatur. Equiseti cauliculi rubētes sunt: sanguinem è naribus erumpentē stringit succus, prodest dysenterijs, & vulneribus conglutinandis. Aspalathus, siue santalum rubrum; sanguinis fluxiones cohibet ex Auicenna. Agallochum, siue lignum aloes, rubescens; adstingens est. Quercus lignum rubris per totum venis distinguitur, ob id robussenum nomen inditum, pro rubore ex Festo, quod vbiq; rubras venas habeat: ad vulnerum profluuia, sanguinis excrementa, & dysenterias valet, eius folia glutinant vsq; adeò, vt Galenus vulneri inflicto apposuisset, quum non aliud ad manus medicamen haberet, terendo folia lęui petra, & vulneri apponendo. Caphura ex arboris corticibus exudans, maculis inter initia rubentibus, postmodum vi caloris excocta, vel ignium vi candescit: erumpentem sanguinem compescit, eumq; cogit. Iuncus

cus odoratus rubente scapo, fragmenta eius in purpuram vergunt: cuius flos sanguinis reiectiones supprimit. Hæmatites sanguinei coloris: mulierum fluxiones, & sanguinis reiectiones cohibet. Cinnabari Dioscorides hæmatitis lapidis parem vim tribuit. Rubrica sinopica ad iocinoris imaginem vergit: vulnerarijs emplastris admisceri solet, daturq; iocinoris vitio laborantibus. Rubrica fabrilis colore inferior, & viribus. Corallium cõtra sanguinis reiectiones magnopere efficax. Coroncolus lapis sanguinem quocunq; mẽbro fluentem sistit, & fœminarum præcipuè fluxus. Heliotropio nomen inditum, quod Soli subiecta sub aqua, sanguineum Solem reddat: sanguinis fluxum astringit. Sarda rubei coloris: ad sistendum sanguinem valet. Stibium, & chalcanthum si comburantur, sanguinei coloris euadunt, erumpentem sanguinem è cerebri vena, & è pectore mirabiliter cohibere nouimus, sic & de alijs, ne longiores simus.

QVID RVBEVS COLOR NATVRALITER SIGNIFICET. Cap. XXII.

NVNC perscrutandum ecquid naturaliter ex manifestis qualitatibus rubeus color poterit demonstrare. Auerroes rubrum colorem caliditatem demonstrare dixit, propter ignem, qui in eo conspicitur. Albertus non infelix Philosophus, rubeum colorem ex aqua lucida & terra subtili incensa fumosa supernatante causari, quæ aquam & terram in rubeum conuertit. Mihi autem videtur rubeum colorem ex nimia terra fieri, est enim candidus color, inter colores pellucidissimus, & rubeus tenebrosus valdè, ob terreas partes, ob id colores rubri omnes stiptici sunt, vt in rubeo vino videre est. fructus qui nigri futuri sunt, maturescentes rubescunt, & acerbi sunt, vltimam verò maturitatẽ consequuti, & maximè concocti nigrescunt, vt in cerasis, moris, punicis, oleis, vuis, myrtis, cęterisq. videre est. Rosæ, leucoia, & garyophylli flores neglecti, vel in aridis locis consiti, rubescunt: nimia siccitate, in cultis verò rigatione, & stercoratione humescentes nigrescunt. Rosa rubea, & humida calidaq; ex Galeno. Lychnis calida siccaq;, sic nerium ex Auicenna, Aspalathus, siue santalum calidum, siccumq;, papaueris syluestris flores etiam calidi sunt, & si Medici omnes frigidos dicant: dilatis rationibus in sua loca.

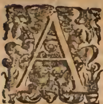
QVOD MISTI PLANTARVM COLORES MISTOS HVMOres trahant. Cap. XXIII.

DIXIMVS emaculatos plantarum colores, qui simplices nostri corporis humores trahebant, nunc multorũ colorum petulãtiam exponamur. Theophrastus dicit flores alios vnicolores, alios bicolores, alios versicolores esse. Aristoteles libro de coloribus ait, florum pars vna rubet, altera punicat, altera candicat, vel purpura relucet, vnde liquet flores speciе versicolores notari. Cuius ratio est, quod pars altera concocta magis, altera minus, vel quod diuersis in partibus humor ralis, vel varius existat. Sed cur in floribus maior colorum petulantia, quàm in folijs, vel fructibus, docet idem Problematum libro, de linguæ coloribus loquens, quòd tot in ea colores omnes conspiciũtur, quot in cute, quod prætenui cuticula cõtegatur, vt vel minima in ea varietas deprehendi possit: quum subtilissimæ plantarum partes, & maximè perspicuæ in floribus perspiciantur. Sed colores, qui alijs coloribus inficiuntur in floribus, vel folijs, varias virtutes, & vitia ostendunt, & priorum rationem sequũtur. Flos bicolor vtriusq; virtutis compos est, & sic versicolores variorum: vnde accidit, vt eadem planta varias, & inter se pugnantes qualitates habeat, quod ex varijs, &

aduersantibus humoribus constet. Mastiche abstergit, digerit, & firmat, acetum frigefacit & calefacit, & contrariæ illis vires sunt, quoniam eorum indiuiduæ particulæ per appositionem, non per confusionem coeunt, vt arena si lento conglutinetur humore, inque vnum corpus coagmentetur, non per confusionem corpusculorum suorum in corpus, quod vnum videtur, concrescit, sed per coniunctionem, contactumq; consistit: ergo si ita est, contrarias qualitates diuersis particulis mastichæ, aut aceti inditas, confundiq; inuicem recusantes existimasse absurdum non est. Vt Alexander notat. In humana Physiognomonia dicebamus homines, qui varijs coloribus conspicuos oculos habent, varijs moribus constare, & plerunq; dolosos & reprobos esse, quorum familiaritatem fugiendam dicebamus: sic plantas variorum colorum commistu insignitas, varia & plerunq; inter se aduersantes qualitates habere, nec ijs fidendum: sed maxima perscrutatione deliberandum. Idem de animalibus, gemmis, & lapidibus dicendum, quorum eadem causa & natura: ob id non simplices humores purgant, quum non simplices colores plantis insint, sed variorum discrimina promiscuè coniuncta. Et queadmodum nostri corporis humores in alios concoctione transeunt, vt bilis in choleram, sic & lutei flores vetustate, vel cultu in croceos, ruffos, vel purpureos abeunt. Exempla erunt. Si flores sunt albi, luteiq;, hi pituitam simul & bilem purgant. Anthemidi flores circumcandidi radiantur, luteum glomerulum ambientes: ex Galeno pituitosis & biliosis febribus medentur. Parthenium flore per ambitum albo, intus melino: bilem & pituitam trahit. Sambucus & ebulus vmbellas gerunt, quæ candidum florem pariunt, in quorum vmbilico flauescunt: vterq; pituitam & bilem euacuat, quia vtrisq; inter se florum cognatio. Arbor vulgò *frangula* dicta, flores edit albos, sed lignum interius croceo colore flauescit; & pituitam expurgat. Sunt & radices albæ, atræq, quum ater in floribus difficilè reperiatur, quæ pituitam & melancholiam expurgant, vt mandragora fœmina, quę radice nititur foris nigra, intus alba: per vomitum pituitã, atrãq; bilem extrahit. Apios radicem habet, cuius corpus intus candidum, extra corticem nigrum: vomitione bilem, & pituitam extrahit. Sunt quæ bilem, & sanguinem expurgãt, vtpote rhabarbarum: radix foris nigra, refescens intus, & glaucescens cum aliqua albedine: Mesues dicit deijcere modo bilem, sed pituitam, & sanguinem clarificare. Casia crocea rubraq; est: à bili expurgat, bilem secum trahens. Iris ex multiplici colorum mistura non inuenusta constat, vt qui in diuersis plantis conspiciuntur, in vnius flore spectanda venit: nam amœno flauo, purpureo constat & albo: & præcipuè pituitam & bilem extrahens, hæmorrhoidibus & sexcentis alijs medicamentis valet. Dioscorides magni ad omnia vsus dixit. Sic etiam rosa, lilium, aster atticus, & capparis flores ex multis constantibus habent, & diuersis qualitatibus constant, etiam inter se pugnantibus. Suppetit admirabile quodam de coloribus dicere, subinde se mutantibus, quos indulgens Natura hominum saluti satagens, clementissimè dèmonstrat. Noxij enim fungi si discerpantur, paruo temporis momento colores variant: nam primo albi, subinde virescunt diluto virore, rancido aspectu, liuido intus colore, rimosa stria, pallido per ambitum labro, vt verè horrorem incutiãt, qui colores omnes conspiciuntur in eorum faciebus, qui veneno fungorum, vel laqueo strangulati sunt, quæ colorum varietas in innoxijs non conspicitur. Monstrat nunquam satis laudata Natura idẽ in tripolio, quippe ter in die colores mutat, manè candidos, meridiè purpureos, serò puniceos ostentat, & præcipuè contra venena valet: nam qui veneno necatur, ex pallido purpurei, puniceiùe cõspiciuntur. Eadem in animalibus videre est, vt in testudine aquatica versicolori, gallinis, & alijs. In animalibus & lapidibus quot colores, tot virtutes, & species nocendi. Serpens multis & varijs distinctus maculis, tot habet nocendi species, quot colores distinctos, ex Arnaldo. Et Salamandræ morsus tot Medicis opus habet, quot distinguitur maculis. O opalus gemma tot virtutes habet, quot colores.

LACTVOSAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD LAC valent. Cap. XXIIII.

T ſi ſanguis ſuperabundat,& non putreſit,vt in ſuperioribus,lac, ſperma, & menſtruum generat, quorum alterum generationi, alterum generatis inſeruit. Dicemus primò de lacte. Plantæ enim lactuoſæ, vel quæ lactis ſimilitudinem gerunt lac generant, facilior enim fit tranſitus in ſimile, quàm in diſſimile. Lactucæ nomenclatio à lacte eſt, quod plus ei lactis,quàm multis inſit:Veſcẽtibus ea mulieribus lac auget. Sonchus exiguum lac illato vulnere collachrymat, lactucæ ſimilis, niſi ſpinoſus eſſet: caulis decoctus lactis abundantiam nutricibus ſubminiſtrat: vtiliſſimus ijs, quæ lac ſibi coire ſentiant, ex Plinio. Eſt iaſone olus ſylueſtre cum lacte multo: cruda ex aceto in cibo ſumpta,mulieribus lactis vbertatem pręſtat, inquit Plinius. AlthϾ radici aqua addita,addẽſari ſub dio, atq; lacteſcere dicit Plinius & mammarum vitijs occurrere. Aequè nota lanaria, *lactoris* vulgò, eſt plena lactis, ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit, ex Plinio. Bryoniæ radix lactat: lactis abundantiam faciunt cauliculi cocti cum tritico,potio; . Tragium habet quid lacteum, gummi ſimile: in lactis defectu mammas replet,eiſq; vnicè medetur. Sunt & hærbæ, quæ ſupra folia maculas habent, hoc inſigne à Natura donatæ, vt lacti valere demonſtrentur. Carduus lacteus, folijs prægrandibus: lacteas inciſuras in folio habet, & quaſi lacteas maculas: plebeċula muliercularum copiam lactis illius eſu prouocat. Eſt & cerinthe, lycopſis, borágo, & ſimiles, quæ lacteas ſtillas habent, ſed adhuc inexpertæ virtutis. Sunt & quæ trita, commanducataq; lacteum ſuccum oſtendunt, vt cytiſus lactem præſtat omnibus animantibus, & ſi à ſcriptoribus rei medicæ non ſcribatur, à ſtudioſis agricolationis, & paſtoribus non ignoratur, vt à Columella, & alijs habetur. Glaux eiuſdem ſpeciei: ad reuocandam valet exhauſti lactis vbertatem: ob id Græci eugalacton vocant,ex Plinio. Eiuſdẽ ſpeciei poligala, cuius nomen à lacte. Nigellæ ſemen commanducatum,lactis ſpeciem prębet: quo mulieres albidam, & lacteam faciem reddunt: omnibus diebus ſumptum lac mulieribus auget. Eodem modo cicer vberibus lac auget. Sic granum & hordeum lacteſcunt, vt ex amylo, & ptiſana lac abundè ſuppeditatur. Amygdalæ, auellanæ & legumina, vt fabæ ex Auicenna lac generant, quæ commanducata lacteſcentia ſunt. Sic & animalia quæ multo lacte abundant, ſcilicet quæ multipara, & multas mammas habent, ad prouocandum, & multiplicandum lac valent. Quęrit Ariſtoteles Problematum libro, cur capris & ouibus plurimum ſit lactis, proportione ſui corporis? inquiens, quod maioribus animalibus alimenti copia in corpus abſumitur, cæteris in excrementum ſe confert; ouibus autem & capris, quantum in excrementum excreſcit, omne in lac tranſit, vel quod plura gignunt, quàm quę magno ſunt corpore, itaq; plus attrahunt excrementi propter corporis imbecillitatem redundãt, lac autem excremento conſiſtere certum eſt. Auicenna inquit. Quidam dixerunt, quod comedere vbera propriè ouium, & caprarum cum lacte, quod in eis continetur, valdè eſt vtile ad hoc,propter illud,quod in eis exiſtit, ex ſimilitudine, aut propter proprietatem, quòd eſt in eis. Præterea caprinus, vel ouillus caſeus maximè lac auget. Multipara eſt ſus, & ſuos partus perfectè ædit,& alit: numerus fœcunditatis ad vicenos, qua nil Natura fœcundius genuit. Sus Aeneæ triginta porcos pepererat. Lacte ſuis poto cum mulſo, adiuuatur partus mulierum,pro ſe verò potum; deficientia vbera puerperarum replet, ex Plinio. Vacca abundat lacte: vaccinus caſeus datus nutricibus auget earum lac, ſic butyrum, ex Auicenna. Sunt & lapides lactei, vel lacteis guttis inſigniti,qui lac nutricibus adaugent, vt galactites, ex Dioſcoride, & alij.

LACTVOSAS PLANTAS, ET SPERMATICA ANIMAlia sperma generare. Cap. XXV.

IXIMVS etiam sperma vtile excrementum sanguinis esse, lac in plantis quia etiam spermatis similitudinem gerit, sperma etiam generat. Exēpla dabimus. Nomen commune tithymalis factum à lacteo succo, quo turgent, & tithymalis proniores ad Venerem fieri homines dixit Plinius. Papauer lactuosum est, & sperma auget, ex Auicenna. Dens leonis ijs confert, quibus Venus effluit. Iasone emarcescentes coitus stimulat, ex Plinio, sic & lactuosa dracunculi radix. Fructus commanducati, qui lac monstrant, ad lacteum sperma generandum valent. Amigdalæ ad resipiendas vires, & ad Venerem roborandā pręstāt, ex Galeno. Pinei nuclei lactuosi; & ad sperma augendum plurimum commendantur. Pistacea commanducata ad eadem. Thrasi radiculæ Veneris incentiuæ. Legumina eundē præstant vsum. Cicer copiosum semē generat, cuius grana admissarijs equis exhibent, vt & cytisus. Ficus lactuosa, & ad Venerem valet. Ex oriza lactuosus cremor elicitur sperma generans. Phasioli, & lac omne haustum ad idem valent.

SEROSOS PLANTAE HVMORES SERVM PVRGARE. Cap. XXVI.

T si sanguis in venis non superabundat, sed ab eis excernitur, vt in excremē tum abeat, nascitur icor, siue serum, vrina, & sudor. Lac, inquit Dioscorides, serum continet, quod vbi discesserit à lacte, multò potentius ad purgationes redditur. Plantæ lactuosæ sunt etiam serosæ, lac postquam extractum est, si remorabitur paulisper, seperabitur serum: ob id valdè serosos corporis humores excernit. Auicenna ait, Serum, siue aquositas est solutiua, lauatiua, & subtiliatiua. Tithymali omnes lactuosi sunt, vt diximus: Mesues aquam intercutem validissimè extrahere dixit. Lathyris frutex copia lactis tuget: grana in aqua pota, hydropicos sanant, aquam ex aluo trahunt cum vehementia. Eiusdem speciei, & vis Pityusa, peplus, & peplis. Ficum lac soluit aluum: hydropicis prosunt illitu. Mori radicis cortex lactat, soluit, purgatq; aluum. Sycomorus vtriusq; naturæ particeps, & formæ, vtriusque vires habet: scalpitur vnguibus ferreis, aliter non maturescit, per singulas æstates multo lacte abundante: potentia inter ficum & morum media. Cucurbitæ succus lactuosus, Græci volunt earum cibo vētrem læuigari. Marina brassica vulnerata candidum liquorem dimittit: in cibo decocta vehementissimè cit aluum. Lactucæ nomen à lacte, quo manat, si eius lac potui detur, extrahit ex aluo chimum aquosum, ex Auicenna: eadem satiua & syluestris hydropicis à Crateua commendantur. Hieracio candidus, siue lacteus succus, carpitur per messes inciso caule. Succus in posca potus aluum purgat, hydropicis Crateuas propinat. Hippophaes radicem habet lacteo succo scatentem, qui aquam deijcit. Chamelęa lacte manat, aquas per aluum detrahit.

PLANTAE LAC COGENTES, ET HVMANVM SEMEN coagulant, & lac dissoluentes, conceptum disperdunt & contra venena valent. Cap. XXVII.

OSTQVAM in lactis mentionem incidimus, non ab re fuerit eas plantas, & animalia enumerare, quę lac cogendi vim habent, non quod nobis lac coagulare curæ sit, sed quæ id efficiunt, & humanum semē coagulare possunt, quod lactis similitudinem gerit, vt generationi nobis prodesse possint: sic quæ lac eliquant, eisdem lac non coagulari: Vnde à nobis fugiendæ, vt semen dissoluentes, & geniturā irritam reddētes.

Multis enim modis diuina phronea ad generationem propagandam vias referauit, similitudines ostendendo. Ad exempla hæc venient. Carduus spinosus est, radicem habet, quæ durescens lacteum succum emittit, qui coaguli modo lac cogit. Idem etiam prolificum semen auget. Eiusdem speciei cnicus, cuius semen lac cogit. Spinæ albæ flore rura, & pastores vtuntur in cogendo lacte, & in caseum spissando. Ficus, & multò valentiùs caprificus suo lacte lac in caseum cogit: diximus iam ad muliebria, & ad conceptus valere. Galion nomen inuenit ex eo, quod flores eius vi spissandi, lac coagulet, valetq; idem ad Venerem proritandam, & ad conceptum. Balsami vis coagulandi lac est, vnde eius probatio est, si lac coagulet, quod quidem adulteratum non facit, immò & in aqua proiectum lactescit; ob id vuluis inditum, vel subditum ijs mulieribus, quæ concipere desierant, restibilem adferre fœcunditatem dicunt. Lepus solus ex ijs, quibus pedes multifidi, coagulum habet, ex Polluce: fitq; ex eo coagulum, quoniam herbam lactei succi pascitur: suo coagulo omne lac cogitur. Coagulum leporis post mẽstruas purgationes appositum vuluæ (pessi instar) cum butyro, prestat mulieribus, vt concipiant, ex Dioscoride: & leporis coagulum ad dragmas quatuor in potione datum vini, fœminæ de fœmineo, & masculo de masculino, & mox faciat coitum, post abstineat se, statim concipit, ex Sexto. Contra verò, quæ lac dissoluunt, coactumq; fluidum reddunt, sperma irritum faciunt, & genituram perdunt: nam in vtero vbi semen à calore naturali, aut virtute formatiua, veluti in coagulum densari oportet, si id, vel externa aliqua vi citiùs, aut aliter quàm oporteat fieri omnino prohibeatur, conceptus & fœtus formatio impeditur, quod si ex subditis pessis, vel illita viri glande ex medicamentosa quapiam vi, seminis natura perturbatur, illud, vt par erat, coagulari non poterit, sed fluidum, aut densum, vel malè dispositum reddetur. Menthæ folia in lac demersa coire, densariq; illud prohibent, Dioscoride teste, & mammillis etiam applicata, in quibus lac densatur in grumos, dissoluit illud ex Aetio. Vnde muliebribus ante coitum genitalibus, pessi modo, apposita, concipiendi vim adimit, ex Dioscoride, quorũ multa apud authores videre poteris. Sed id duximus præmonendum, quod eadem, quæ lac condensant, illamet dissoluunt, vbi coagulatum fuerit: ob id tempus animaduertendũ, in quo propinentur, nam post immissum semen, & coagulatum, si vuluæ admiseris, dissoluit, ante verò coagulat. Hinnuli coagulum laudatissimum est, ex Aristotele, ad lac cogẽdum, idem ad coactũ dissoluendum. Idq; priuatim triduo à purgationibus admotum vtero, partus spem intercipit, ex Dioscoride, ita coagulatum semen dispendit. Canabino semini tanta vis coagulandi inest, vt aqua infusa eam coagulet, sed largius sumpta à viro, genituram illius extinguit: at si modus adsit, vt diximus, conceptui opem afferre potest. Sal modice comestus, conceptionem adiuuat, sed multùm coagulari semen prohibet, vt lac. Sal etiam ouibus sparsus, sed mediocriter, lac auget, Venerem proritat, & fœcunditatem adiuuat, multùm verò steriles redidit, quod coagulatum dissoluat. Præterea quæ lac in ventriculo, vel tauri sanguinem coagulatum fluidum faciunt, eadem contra conceptum valent. Vt calaminthæ folia, laser, sal, acetum, lixiuium brassicæ semen, grossi lacteo succo turgentes, piper & reliqua. Ob id brassicæ flos in pessu subditus, vuluæ post conceptionem, conceptum vitiat, & sic de reliquis imaginandum; sat sit hæc attigisse. Nec ab re fuerit aliqua addere, que nunc in mentem subeunt, quòd animalia venenosa, quæ virus in lactis formam eiaculantur, vel lac refudant, eisdem lactuosis herbis morsus sanari posse, vel virulentum lac dissolnendo, vel coagulando. Salamandra percussa, lactea sanie manat, irritata lac euomit, ex Agricola: remedio sunt nuclei pinei, ex Dioscoride & Aegineta, lac recens, & præcipuè bubulũ, ex Dioscoride: scammonium, cuius succus non vacat lacte, nam lingua tactum lactescit. Rubeta è compressis tuberculis, quibus dorsum exasperatur, lac exudat: valet ad eius venenum leporis coagulũ, lac humanũ, balsamũ, laser, papauer, & ea, quibus lac cogi diximus. Lacertæ, aquaticæ è vulneribus lactea virosa sanies defluit, vt in salamanda, eodem modo venenosa,

nosa, eisdemq; remedijs occurritur. Quum cauda ferit scorpio, venenum ab eo lactesi fundi Appollodorus author est, ex Plinio, cuius morsui lactuosa omnia auxiliantur: lac sylvestris lactucæ, & satiuæ, opiū ex lactescentibus papaueribus. Cnico coagulari lac di ximus, constat à scorpione percussos, quandiu teneant eam herbam, non sentire cruciatū. Sonchus, laser, alica ex lactescente zea, oryza, & trago. Sic ficus, caprificus, tithymali, & cætera.

SANGVINEAE PLANTAE ETIAM MENSTRVA MOVENT. Cap. XXVIII.

ST & sanguis menstruus ex superexcrescenti humore, sed vtili generationi, quo alatur infans in vtero matris. Nunc & sanguinea alio modo mensium sanguinem mouent, alliciuntq;. Rubia radice & semine rubris, ab infectoribus colitur, quod ea lanæ, & pelles inficiantur: radix, semenq; trahūt mēstrua. Est & cicer rufum, candido validius, mēses trahit. Ruscus baccas rubras, vel sanguineas affert: mulierum purgationi valet. Cassia coralli æmula, cinnamomum ruffum, menses trahunt. Lauri fructus sanguineus, & oleæ lachryma ethiopicæ cit menses. Hæderæ corybi rubri, triti, & subditi menses mouent. Cyclaminus purpureis, vel coloffinis floribus, menses potu, appositu uè ciet. Anemones phœniceo flore: menstrua mouet. Radix centaurij maioris rubescit: menses extrahit. Phillyrea fructu rubro, cit menses. Pastinacæ radix adèo rufa, vt sanguineo succo madeat: menstrua mouet. Leucoium vnum purpurei floris, menstrua expellit. Pœoniæ grana rubra, ciet menses. Hyperici flos digitis tritus sanguineum succū remittit, qua ratione androsæmum dictum, mēstrua appositum pellit. Hæc omnia ex Dioscoride. Iuniperi baccæ rufæ, quarum oleum ciet menses. Semen ari coccineum, vt coralli modo rufescat, feminis dragmæ duæ ad menses ducendos valent, & alia infinita. Nunc animalia videamus; quæ menstruis abundant, & ad euocanda menstrua valent, & quæ careant, sistant. Vaccæ purgantur menstruis, mensura quidem amplius, quàm oues, & capræ, in regionibus calidis quinto quoq; mense apparent, ex Aristotele: ob id taurinum fel mulierum purgationem adiuuat, lana succida appositum. Olympias Thebana addit œsypum, nitrum, ex Plinio. Oui, & capræ menses indicantur tempore coitus, quod idem post coitum; etiam fit ad tempus, mox desistit, donec parturiant, tum denuo indicantur, à partu purgatio abundè sequitur, ex Aristotele: œsypum menses euocat, ex Dioscoride. Ceruæ à partu pituitoso quodam humore purgantur: pessum ex medulla ceruina mensibus euocandis commendatur ab Agricola. Equa menstruosa non est, immò minimum inter quadrupedes emittere solet: vacat ad modum purgamentis in partu, minimūmq; emittit sanguinis, videlicet pro corporis magnitudine, ex Aristotele: equini pili cinere sanguis sistitur, ad omne profluuium impositο, ex Plinio.

GLAVCI SVCCI PLANTAE VRINAM CIENT. Cap. XXVIIII.

RINA, & sudor excernūtur è sanguine, de vrina nunc dicendum, quā educunt glauci succi stirpes. Horum exempla erunt. Ageratum flore croceo est: vsti nidor vrinam mouet. Abrotano aurei coloris splendescunt corymbi: vrinæ angustijs medetur. Hypericum & coris aurei floris sunt, & vrinas pellunt. Celtica nardus non flore solùm, sed folio flauescit: vehementer vesicam exonerat. Asarina asaro cognata, melinis floribus: copiosè cit vrinam. Crocum & lotium subducit. Idem & crocomagma operatur,

ratur. Sic cucumis satiuus, syluestris, asparagus, crithamon, eruca syluestris, asphodelus luteus, ononis, absinthium, mentha græca, ruta, panax heraclium, & chironium, seseli, anethum, cuminum syluestre, fœniculum satiuum, & syluestre, rosmarinum, cuius semen cachrys vocatur, abies, artemisia, coniza, anthemis, althea, aiuga, heliochryson, corydalis, cytisus, bunium, stœchas citrina, genista ex Mesue, & ruscus, omnes crocato flore insigniuntur, & insigniter vrinam mouent. Sunt & quarūdam fructus, vt cotonea, punica, cicer, lupinus, smilax hortensis, & ammi ex Syria delatum, solanum somnificum fructu in folliculis crocato, cotyledon, acetabulo, vt plurimum glauco. Sic & radices, vt gentiana, & ex Auicenna vrinam pellit: phu, nardus, costus, & vitis nigra: Aspalathum flauo intus ligno. Fauescunt & gummi, vt lentisci, terebinthi, iuniperi, cupressi, & amygdali, lachryma oleæ ethiopicæ, bdellium, succinum, mel & reliqua, quæ piget describere.

ARBORVM LACHRYMAE, ET SVDORES AD LACRYMAS & sudores nostros valent. Cap. XXX.

Vnt & in plantis lachrymæ, & sudores, ad lachrymas & sudores nostros defluentes valere compertum est. Thus arboris lachryma est, quæ flagrātissimis æstibus è prægnanti corporis cortice stillat, cuius fuligo oculorum fluxiones suspendit, hoc exemplo è myrrha, resina, styrace omni demum lachryma colligitur ad easdem vtilitates. Lachryma etiam, quæ ex arbore destillat Aethiopicæ oleæ, stillicidijs minutis mammosa, hebetiores oculos illitu clarificat, cicatrices in ijs, & albugines exterit, eandem guttam nostrates fundunt oleæ, & etiam in oleastro quęrendam. Aqua, quæ ex ouo, dum igni excoquitur, emanat, ad oculorum lachrymas valet. Est etiam tragacanthæ lachryma, quæ vulnerata radice manans concreuit, huius increbuit vsus ad oculorum medicamenta, ad retusas voces, cęterasq; distillationes. Eadem de sudore dicenda. Gummi ex corticis spiraculis prodeunt, sicut ex poris sudores: vt rectè dici possint arborū sudores. Ferula imo caule vulnerata sagapenum emittit, idq; sudores ciet. Myrrha lachryma arboris in Arabia nascentis: aduersus alarum sudores, & tædia cum liquido alumine illinitur: diuturnas distillationes lenit, & oculorum vlcera complet. Succinū vt sudor, fluit, & sudores mouet. Smyrnium nomen indeptū, quòd succū myrrhæ saporis, & odoris exudet, vt alterum alterius loco cedat: vt myrrha sudores mouet. Anus ficus distillat gummi modo lachrymam, siccaturq;. Ficus, sudores mouent: ob id autumno insalubres putantur, quoniam desudantia, huius cibi opera, corpora refrigescunt: caprificus etiam sudores elicit, oleum vetus corpora excalefaciendo sudores discutit. Panax, ferula sui generis, radix autumno, caules messibus inciduntur, in Macedonia succus erumpit sponte, opoponax dicitur, excipitur cum recens erūpit lachryma, siue sudor, cit sudores. Et ferula oleo perunctis sudores mouet.

SALIVOSAS PLANTAS, ET ANIMALIA AD CIENDAM saliuam valere. Cap. XXXI.

IT In ore sasiua, qua plurimum indigemus in febribus, ad sitim extinguendam, atq; animo volutanti, quæ plantæ, vel animalia saliuā ostendunt, occurrit portulaca, cuius folia propter humoris copiam pinguiuscula sunt, & glutinoso constant succo, & saliuari lentore, ob id, Leontio authore, portulacæ folia linguæ subdita ijs, qui siti excrutiantur, bibendi desiderium restingunt. Ledo folia pinguia in cacumine linguæ simılia, largo succo abundantia, semperq; virētia: sub lingua ore detenta, refrigerāt, & saliuam

& saliuam gignũt: sic cucumeres & eiusmodi similia, inter animalia limax est, quæ in subterraneis & humidis locis viuit, etiã sine testis: si tãgatur, saliua vel saliuari lentore madida fit: vestigia incessus argenteo colore splendescunt: noctu potius, quàm interdiu vagans: gerit in capite lapidem, limacium dictum, qui linguæ subditus, miram vim obtinet ad ciendam saliuam: quapropter aridis & siticulosis, necnon febrientibus in ore volutari debet.

CARNOSAS PLANTAS CARNOSOS HOMINES REDDERE, & tabidis mederi. Cap. XXXII.

Iximus de humoribus, & excrementis, nunc ad partes accedamus, & primo similares, & inter eas à carne. Caro, neruus, & vena, partes tanquam omnium communes, quæ velut stirpium elementa habentur. Caro venam, & neruum intercedit, & interdum cortices, interdum folia constituit. Theophrastus radices alias carnosas dixit, quòd carne constent, vt raphani, rapæ, ari, croci, betæ, hastulæ regię, bulbi, scillæ, cępę, gethyj. Distenditurq; caro in latitudinem in betarum folijs, & brassicarum, & tandem oleracea, quæ hortis seruntur, coluntorq; maiori ex parte carnosa folia habent, arte & cultu saginantur, vt homini alendo per accommoda sint. Ex aqua carnes generantur, lacte ossa, ex Plinio. Carnosa hæc quia magni sunt nutrimenti, & facilius in carnem commutantur, ad carnosos homines reddendos valent, & Medici phthisicis, tabidisq;, quibus caro eliquata, & tabefacta est propinant ea, sicut pinguia ad macilentos, vt dicemus. Brassica folio carnoso, & caule extumescenti velut rapum, percocta tabidis remedio est. Porrum è bulbaceis, succu, vel ipso in cibo phthisicis prodest, ex Plinio. Melopepones carnosi: datur tabidis cremor eius lacteus ex hordeacea prisana. Ficus fructus carnosa constat pulpa: vlcera carne replet. Plantagini carnosa folia, phthisin sanant, si bibantur. E radice constat albucus, modicis rapis simili: nec alia numerosior, octoginta simul aceruatis sæpe bulbis: mandebatur hic olim cinere tostus, sale & oleo addito, cum ficis quoq; tusa radix præcipua voluptate. Aristarchus eius radicem quoq; prodit exculentam, & odore grato placentem: De sectis corporibus, & tabidis constat bulbos eius cum prisana decoctos apertissimè mederi, panem ex i;s cum farina subactum saluberrimum esse. Bulbi omnes carnosi sunt, multum alimenti afferunt, & carnem creant. Faba carnoso est admodum folio, & carnem gignit. Fungus non nisi caro est, multumq; prębet alimentum, ex Auicenna. Esculus, & quercus fructu & folio carnoso, glandes multum alunt, & carnem porcis solidam creant, eorumq; fructibus primæ ætatis homines vescebantur, & esculus nomen ab esca traxit: ante enim cerealem frugẽ, mortalibus è glandibus victus subministrabatur. Inter animalia testudo & cancer demptis corticibus carnosi sunt, & humidi, quum in aquis viuant, & phthisicis medentur. His exemplis alia exquirito.

OSSOSAS PLANTAS OSSIBVS MEDERI. Cap. XXXIII.

Vnc de ossosis stirpibus loquemur, scilicet lignosis, nam lignosa pars stirpis ossibus respondet. Est enim lignum in planta, sicut os in carne, illiusq; officio fungitur, vt diximus, quum de similitudine plantæ cum homine loqueremur: Vnde ossosas plantas dicemus, quæ plurimo abũdant ligno, contrarium in superiori diximus: nam quæ carne abundabant, vacabant ligno. Theophrastus radices multas lignosas, & siccas ille dixit coronarijs stirpibus, & longè magis abrotoni, erucę, sed syluestribus magna ex parte

ex parte. Lignosa & atriplicis radix, bliti, anheti, rumicis, corianni, & omnium lignosissima ocymi, atq; in summam omnium multicaulium. Indigent ossa siccitate in eorum morbis, & syluestria vrbanis sicciora diximus, quæ in carnm aspectu liquido cognoscitur, quum retorrida sint. Ad ossa carne tegenda optima sunt, dicunt Medici, quæ exiccant, & nonnullam habent abstergendi facultatem: nam ad nuda ossa carne superuestienda, vtuntur eis, quæ abstergant simul, & desiccent, nec magnopere calefaciant. Myrrha contorto arbore, duro, & scabro assurgit, vt inquit Theophrastus: nudatis ossibus ipsa medetur. Lignosa arbor vlmus: cuius cortex contusus ad ossa fracta valet, ex Auicenna. Myrtus lignosa arbor, subtili cortice intecta, etiam fracta ossa fouet. Eodem modo lentiscus, cuius foliorum decoctum ad ossa fracta ferruminanda valere testatus est Auicenna. Balsamum fruticosa albor, cytiso, & terebintho persimilis, ex Strabone, ossium squamas detrahere dixit Dioscorides. Aquifolium syluestris arbor, lignosisq; virgis fruticans, cuius ope infracta ossa ferruminantur. Verbascum lignosis virgis: fractis & luxatis ossibus auxiliatur. Exiccat abrotonum, lauendula, libanotis, & similia, quæ syluestria sunt, sed ad huc iamdudum inexplorata.

NERVOSAS, ET CARTILAGINEAS PLANTAS, ET ANImalia neruis prodesse, & cartilaginibus. Cap. XXXIIII.

ERVVM in plantis dicimus, qnod continuum, fissile, prælongũq; spectatnr, sed insociabile, germinisq; infœcundum. Theophrastus neruicaules, & neruosas plantas vocauit ferulam, ferulaginem, fœniculum. Esse & neruosas plantas, quarum caulibus vtimur ad restes, funesùe, scilicet flexiles, vimineas, & sequaces, vt linum, canabis, & vrtica. Sunt & plantarum frondes, quæ neruos habent in prona parte, vt manns: alimentum enim per venas, & nernos ijs partibus defertnr. Vnde frondium aliæ ex nerno, cortice & carne constant, vt ficus, vitis, alię quasi ex neruo tantum, vt harundinis & frumenti. Durissimę arbores, quibus nerui durissimi. Nerui ex ligno & carne temperati videntur, carne quidem tensiores, aridioresùe, ligno molliores; ijs tota planta peruincitur & roboratur. Sed exempla afferamus aliqua. Poterion Iones nentada vocant, qnia neruosa planta: radices dimittit binum, ternumùe cubitorum, nernosas, & firmas: tusę pręcisis neruis, & vulneribus glutinandis illinuntur: illarum qnoq; decoctum neruorum affectibus prodest, ex Dioscoride. Maluę radix neruosissima est, vt rumpi, extirpariq; nequeat: decoctam neruis prodesse dixit Plinius. Huius species althea radice neruosa, durissimaq; ad neruorum rigores Dioscorides optimam prædicauit. Peucedanũ ferula caulem mittit fœniculo similem: omnibus in vniuersnm neruorum vitijs illitum prodest, & conuulsis. Laserpitium in Syria nascitur, caule ferulaceo, neruorum conuulsionibus opitulatur. Sagapenum ferulaceę herbę succus: datur contra neruorum resolutiones, & conuulsis. Euforbium ferula in Lybia: Mesues neruorum infarctus expurgare, & conuulsis prodesse scripsit. Triticum harundinaceo folio, eius farina ad neruorum fluxiones valet. Plinius lactis copiam ossa alere scripsit, frugum neruos, aquæ carnes. Ficus frondes habet neruis conspicuas, quarũ cinis neruorum vitijs, & conuulsionibus illinitur ex oleo. Vitis neruos super folia extantes habet: vinum netuis prodest, & nocet: nam vino vetere lęduntur: & foris adhibito fouentur, & sarmentitius cinis ad neruorum crassitiem valet. Iris harundinaceo folio, & nernoso constat: ad conuulsos valet. Acorum eiusdem speciei & virtutis. Lauandula cauliculo constat quatuor neruis per longitudinem præcincto: conuulsis prodest: eodemq; modo iuncus odoratus, galbanum, xyris, libanotis conuulsis prosunt. Canabis neruosus: contractos articulos emollit, ex Plinio. Anethum neruorum doloribus, ex Auicenna. Equisetum consolidat vulnera etiam in neruis, ex Auicenna

Auicenna, sic & turbit, & albucus valet ad neruos, ex Plinio, qui neruosus,& inextirpabilis. Idem & de animalibus opinandum. Serpentes, & vermes noruosi sunt, vt solùm nerui videantur: serpentes neruorum vitijs auxiliari Dioscorides dixit. Lumbrici contusi & neruis applicari, etiam obtruncatos ferruminare possunt. Taurus neruosum animal, cuius neruis ad glutinum vtuntur:valet ad spasmũ. Et Plinius serpentum senectus in pelle taurina adalligata, spasmos fieri prohibet,& medulla eorum neruorum contractiones soluit. Nec obsuerit hæc commonere, quæ neruosa,etiam neruos intendunt in venereis congressibus, vt linum, vrtica, ferula, cephiliones, cardui, gladiolus, & galangal. Eodem modo & cartilaginosæ plantę cartilagini medentur. Cartilago est flexilis mollities Naturæ prouidentia, ne aliquæ corporis partes frangerentur: rupta nõ solidescit. Plinius cartilagineum herbarum genus vocat, quod tunicis carnosis cõstat,vt cucumis, cucurbita, raphanus, rapa, napus, & pastinaca. Pastinacæ similis hibiscus, quem aliqui molochen agriam vocant,aliqui pistolochiam: vlceribus cartilagineis, & ossibus fractis medetur ex Plinio.

PLANTAS, ET ANIMALIA VILLOS, VEL CAPILLOS referentia,alopecijs mederi. Cap. XXXV.

SIMILARIUM vltima capillus erit. Est enim in plantis coma,quæ ab humanæ similitudine nomen emendicauit. Comam vocamus quicquid hilari venustate crinium modo summa ramorum, vel coliculorum exornat. Sæpe flores, vel florum stamina, corymbi & vmbellæ, quum foliatum est cacumen, sua venere comant. Nos capillorum vitijs mederi posse dicimus. Exempla haec erunt.

Politrichon,siue adianton cauliculos affert nigro colore nitentes, exiles,capillorum instar, nomen ab effectu obtinuit, polytrichon, quod multitudinem capillorum faciat, dicitur & callitrichon, quod nigros & pulchros capillos reddat: dicitur etiam vulgò *capillus veneris*, quod decoros & venereos reddat: ad defluuia etiam comarum facit. Polytrichon Apuleio herbula est, quæ tenues, exilesq; capillos pro caulibus affert, quorũ defectum radices explent. Trichomanes ramulis etiam tenuibus & capillaceis: ad eadẽ, vt adianton, valet. Thapsiam folio fœniculaceo, siue capillaceo, cuius succus affrictu alopecias explet. Auicenna testatur par non habere in operiendo capillis capite. Abrotano folia minutim incisa: Galenus vsti cinis ad alopecias accomodari. Fert quercus ex crescentiam quandam, quam pilum appellant:hæc pilula est, comam gerens lanaceam, mollem. Fert & alteram comigeram pilulam, verno tempore melligeno succo manus inficientem, ex Theophrasto: sed Plinius has pilulas ex adipe vrsino alopecias capillo replete dixit. Sunt & papposi flores, qui in capitulorum verticibus capillata lanugine compacti sunt,& efflorescentibus floribus in pappos abeunt. Carduus fructum affert celerius canescentem, & abeuntem cum aura: antequam floreat, contusus & expressus illito succo alopecias emendat. Harundini fastigio senescente, densius excrescit tomentũ, vt in palustribus per autumnum visitur, paniculum multi vocant: arundinum corticũ cinis ex aceto inunctus, ad alopeciam illinitur. Sunt & flores, qui summis vmbellarum radijs emicant, rotunda quadam effigie cæsariem effigiantes, vt ferulaceæ plantæ. Laserpitium ferula est: perunctus aceto, pipere, & vino alopecias implet, ex Dioscoride. Euforbium item ferulacea planta, & circinatæ rotunditatis vmbellam gerit: & alopeciam capillo replet, ex Auicenna tractatu de alopecia.

CAPILLARES plantæ capillorum formam exprimentes hac tabella curauimus, vt in conspectum venirent. In extremis sedibus adiantum appinximus, in media polytrichon Apulei, infra quercus excrescentiam quandam.

Smyrnium ſylueſtre vmbelliferum: ex eodem ad alopeciam capillo replendam ingeritur. Sic ammoniacum, ſagapenum, & opoponacum vmbelliferæ ferulæ, ex eodem in hyera Logodion ad idem propinantur. Cępæ ſuccus alopeciæ afficatur, quia celeriter pilos auocat, ſic & allium. Statuminoſi flores idem demonſtrant, ſcilicet quibus intus capillacea ſtamina inſunt. Myrti flores vt intus ſtamina continent, ſic & capillos augẽt. Olea myrteos flores affert: ad eadem præſtans. *Martagon* defluentes capillos replicat, & lilium, ex Plinio, & nymphea lilliaceo flore, laurus & hypericon. Sunt in croco flammea ſtamina, in capilli exilitatem efformata, quæ detracta è medio flore, capillis conferunt. Inſunt & duriori thymo capreoli, cincinni, quaſi crines, epythymum dicti, & capreolorum modo thymi comas inuoluunt, & veluti capillitio quodam exornant: glabrum caput copioſis crinibus comant, ex Auicenna. Villoſiſſima animalia hirſuta pilo criſpô, denſo, ſpinoſo, vel quæ ſpinas capillorũ vice gerant, demonſtrant, quòd maximã præſtãt opem ad capillos generandos. Animalia villoſiſſima frigidiſſimis locis inhabitãt, vt villis frigoribus tueãtur. Villoſiſſimus animaliũ lepus, ſoli enim in bucca & ſub pedibus pili ex Ariſtotele, & Plinio: Ex leporino crure, vel lana exucta, ex Dioſcoride fit medicamentum ad alopeciam. Vrſi pellis villoſiſſima, & Numidicis prolixiores pili, ex Solino: eius adeps alopecijs ſubuenit, ex Dioſcoride, & Auicenna. Suum pili craſſiores, quã bouum, & elephantorum: nec hybernum amittere ſolent, vt cęteræ quadrupedes: eius axungia fluenti capillo fert opem, ex Plinio & Aegineta. Vulpi pellis villoſa, in Germania villoſior: cuius caput vſtum, & inunctum alopeçia emendabitur. Erinacens & hiſtrix

aculeos,

aculeos, pilorum vice habent: nam & pili in ſpinas degenerant: cinis exuſti echini valet ad capillorum defluuia, ex Galeno. Capræ ſpirillum habent dependentem ex mento: ſunt enim pili craſſi, & hirſuti: quorum cinis mirè fluentem capillum cohibet, ex Dioſcoride & Plinio. Hippocampo criſta duris horret pilis: ad alopecias emendandas datur. Idem de reliquis ſuſpicandum.

FLAVAE, ET NIGRAE PLANTARVM PARTES, ET ANImalia ad flauos nigroſq; capillos reddendos præſtant. Cap. XXXVI.

POSTQVAM in crinium ſermonem incidimus, docebimus etiam ex apparenti indole, quomodo mulieres placeant viris ſuis, & viri mulieribus, ſcilicet quomodo eos flauos reddamus: nam inſpiciendo flauas plantarum partes, radices, truncum, flores, ſiue fructus, ſi eos optimè flauo colore coloratos intuebimur, ad capillorum decorationē valere cognoſcemus, demonſtrante Natura. Lyſimachia flore aureo eſt, lytron, tàm Dioſcorides, quàm Plinius alio nomine appellari tradunt, quod putatur pro luteo depra uatum. Vitruuius ait, qui non poſſuntur chryſocolla, herba, quæ luteum appellatur, vtantur, cœruleum inficiunt, & conficiunt viridiſſimum colorem. Talis eſt lyſimachiæ apud noſtros infectores vſus: nam cœruleo colore, quo glaſtum tingit, eam ſuperinducentes, viridem efficiunt colorem: nam ſi per ſe ſola adhibeatur, flauum colorem reddit: quia flauum facit capillum, pictores enim ex luteo, & cœruleo contritis, viridem efficiunt colorem: à luteo colore, quo micant flores, capillum flauum facere con iecerunt. Xanthij ſemen, quod in echinata platani pilula inuenitur, ruſeſcit antequam marceſcat, collectum & tuſum in fictile, capillum reddit flauum: ſi cum vſus exigit, heminæ vnius inſtar in aqua tepida capiti collinatur, vtiq; ſi præparatū ante nitro ſit caput. Ex quo vſu Xanthum flumen dictum putant. Liguſtrum, ſiue cyprum Dioſcoridis, quod è Turcica nobis adfertur, vulgò *alchena* dictum, cuius folia contrita, crocea, ſiue ruſa: ruſ ſum capillum reddunt, vt idem inquit, non autem liguſtrum vulgare *Matthioli*, ſi foliæ in radiculæ ſucco maduerint, quum coſtet radicula, ſi germana eſt, quam afferunt, cro ceo folio. Erythrodanum Latinis rubea dicitur, quia ſemen & radix rubea eſt, quibus lanæ, & pelles inficiuntur, ob id ab infectoribus ſtudioſè colitur: folia capillum tingūt. Chryſolachanon ex colore nomen inuenit, in luteum langueſcente, auri æmulo, nec aptiori vocabulo, à re ipſa dicto, appellari potuiſſet: & æmulum auri colorem ſatis confeſ ſus videtur Plinius, quum capillos infici ſylueſtri præſertim atriplice commemoret. Ac cipitrinus pes colore ſubluteo eſt, quo capillus ruſo colore inficitur. Lycij lignum in tus ruſeſcit, & radix: tuſum & maceratum croceum ſuccum redit: flauos capillos facit ex eo dem. Lotus radice & fructu croceis eſt: Plinius radice lanas, pelles, & cortices tingere di xit, ſed Dioſcorides capillos ruſare. Siue vulgaris lotus fuerit, ſiue aphricana, quā nos iuiubam appellamus, mulieres noſtræ etiam ſuum fructū crocatū, puniceūue incoquūt, ad deaurandos capillos. Thapſos in Theocrito Poeta legitur herbæ genus, tingendis lanis vtile, quo & capillus ruſeſcit, quod non à thapſia diuerſum iudico, quū & thapſia in cacumine vmbellas ferat anetho ſimiles, & ſuper eas luteos flores. Mel aurei coloris eſt: ſupra omnia flauos, ruſos, & aureos capillos efficit. Extrahitur enim aqua chym iſti cis vaſis & oleum, vt docebimus, hoc ruſos, illa aureos capillos tingit mirè, colore ad multos dies durabili. Rhabarbarum luteo ſucco eſt, tingendis capillis optimum, & caput non lædit. Ex aureo lithargyro paratur decoctum, mirè ad capillos aureo colore tin gendos vtile. Ex Plinio. Arbos, quæ vocatur euonymos, noſtri, quia ad fuſos netu muliebri celebres vſurpant, *fuſanum* vocant, flore eſt luteo, ſiliquis quadrangulis, grano crocata membrana clauſo, ligno intus buxeo; noſtræ mulieres eo vnguentum parant, quo

ad pulchros, & flauos capillos reddendos vtuntur. Et ne latius euagemur, res omnes ferè croceæ, croceos capillos reddunt. Nos eiusmodi decocto sępissimè vsi sumus. Sumito rhabarbari fabæ magnitudinem, fœni græci manipulum, croci syluestris, liquiritiæ, *tabacci* vocati, corticum aranciorum, ac triticeæ paleæ tantundem: his quernum cinerem addito, & incoquito, vt tribus digitis descendat aqua, inde lauentur capilli. Eadem methodo nigræ plantarum partes, siue semina, radices, & folia, nigriq; coloris animalia, nigros capillos reddunt. Et ad exempla accedamus. Hedera herbaceis primū corymbis, mox atris: capillum denigrat, ex Dioscoride. Myrtus baccis nigris: ad capillorum nigritiam vti debere monuit idem. Nigris moris rubus fruticat, velut atro cruore manus inficientibus: eo capillus nigro colore inficitur. Morus fructu, quum pubescit rubro, vbi maturuerit atro, vt nigræ vitis fructus sanguineo colore, atro manus tingentes. Tingunt capillum vitium, & ficus nigræ folijs simul coctis in aqua cœlesti. Rhois fructus rubescit, vbi maturuerit nigrescit, tunc eius decoctum capillos denigrat. Adianto iuncei sunt cauliculi, capillares, fusco, seticeoùe colore nigricantes, capillum tingit: & ad hoc decoquitur in vino cum semine apij, ex Plinio, alij callitrichon, alij polytrichon vocant, vtrunq; ab effectu. Eruo semen nigrum, siliquæ eius virides, priusquam indurescant cum suo caule, folijsq; contritæ, capillos nigro colore inficiunt, ex Plinio. Cupressi nigra folia capillum denigrant ex aceto. Acaciæ seminis succus maturus niger, acerbus rufescit, probatur nigra, flore subobscuro, ex Demetrio: eo capillus nigro colore inficitur. Polemoniæ nigro in corymbis semine, Plinius nigritiem capillo dare in oleo decoctum dixit. Hypericum semine nigro, succo sanguineo: capillum denigrat, ex Plinio. Ilex ligno, folio, & radice nigris: iligneæ radicis cortex coctus, dum mollitus intabescat, & tota nocte illitus capillos denigrare traditur, prius cimolia terra purgatos. Gallæ combustæ aceto decoctæ, capillos nigros reddunt. Lithargyrum argenteum decoctum in lixiuio ex quercus cinere, & calce parato, vsq; dum iniecta alba lana, eam perfectè tingat, mirè barbam, & capillum tingit nigerrimi coloris, diuq; durabit, nec detegitur tinctura. Ladano nigra folia: capilli nigritiam custodit: & canitiem arcet. Nos hac mistura vti solemus pro barba & capillis. Sumito lixiuij communis quantum voles, decoque in eo saluiæ, & lauri folia cum corticibus iuglandium viridium: mox laua: aut ablue madefacta spongia, & lætaberis effectu: plurimum enim nux ad denigrandum capillum valet, primùm prodeuntibus id compertum, infectis tractatu manibus. Ouidius.

Nostra notat fusco digitos iniuria succo,
Cortice contactus inficiente manus.

Eadem regula & in animalibus valet. Capillum denigrant sanguisugæ, quæ nigerrimæ sunt, quæq; nigro vino sexaginta diebus computruere. Alij in aceti sextarijs duobus, sanguisugarum sextarium, in vase plumbeo iubent putrescere totidem diebus, mox illini in Sole. Sornatius tantā vim habere tradit, vt nisi oleum in ore contineant, qui tingunt, dentes quoq; eorum denigrare dicat, ex Plinio. Cornicis ouum in æreo vase permistum, & diu exagitatum, illitum deraso capiti, donec ouum consumetur, nigrum capillum efficit, sed donec inarescat, oleum ore habendum est, ne nigrescant dentes, ex Plinio. Oua hirundinum, quę nigerrimę sunt, idem efficiunt.

GLABRI, ET CRISPI PLANTARVM CAVLES, FOLIA, ET *animalia ad psilothra, & crispos capillos valent.* *Cap.* XXXVII.

SVNT pleriq; herbarum coliculi glabri, læuesq;, quibus substolluntur, sunt & depiles plerεq; animalium cutes, quæ ad pilorum nuditatem valent, & ad psilothra. Hyacinthi caulis nulla horret asperitate: huius radix mangonicis venalitijs pulchrè nota, quæ in vino dulci illita, pubertatem coheret, & non patitur

crumpe-

erumpere. Hoc medicamen comitatur fabula pueri Hyacinthi, quem Apollo dilexerat. quod impuberes homines reddat: caule & radice imum ventrem puerorum illinunt, quò tardius pubes erūpat. Cypero læuis caulis & glaber, vis ei psilothri tribuitur, quod confestim pilos detrahat. Dryopteris læuibus cauliculis, filici similibus: radix tusa psilothrum est. Animalia glabræ cutis pro psilothris valent. Thumnus ab omnibus squamis omnino nudus, sed cute planè læui, ex Aristotele. Pulmo marinus, si idem sit, pellucidus, christalli instar, læuis, ex pituitosa substantia, quæ in aquam soluitur. Lepus marinus læuis etiam, loligini similis. Plinius. Psilothrum est thinni sanguis, fel, iecur, siue recentia, siue seruata, iecur etiam tritum, mistūq; cedria, plumbea pyxide asseruatum. Ita pueros mangonizauit Salpe obstetrix. Eadem vis est pulmonis marini. Leporis marini sanguine & felle, cancri scolopendræ marini cinis cum oleo, torpedinis cerebrum cū alumine illitum sextadecima luna. Ranæ paruæ saniē efficacissimè psilothrum est, si recens illinatur, & ipsa arefacta ac tusa, mox decocta in tribus heminis ad tertias. Sangui sugæ quoq; tostæ in vase fictili, & ex aceto illitæ, eundem contra pilos habent effectum. Salamandra liquefacta in olio pilos euellit, ex eisdem. Sic & rubeta glabros facit ex Catone, balneando & lauando. Lacerta viridis oleo decocta, post exemptos pilos facit ne nascantur, ex Galeno. Chamelæo valet ad depellendos pilos è palbebris, ex Galeno, & Archigene. Sed felle vtitur Plinius. Magnum accedit capiti decus ex crispo capillo, idq; à mulieribus maximè expetitur, & quomodo id fieri possit, Natura docente, ex foliorū similitudine, aliarumùe plantarum partium edocemur. Adianto crispum veluti folium est, cuius decoctum ex semine apij, adiecto oleo copiosè, crispum densumq; capillum facit, ex Plinio. Apium folijs insignitur læuiter crispis, dissectis, & oris leniusculè laciniatis, ad eadem valet, ob id à Plinio cum adianto adiunctum est. Sphondilij frondes quadātenus in extremitatibus crispæ: capillamenta crispa reddunt peruncto capite, ex Dioscoride. Sic castanearum echini suis aculeis crispum capitis capillitium imitari vidētur: faciunt etiam crispos capillos. Cameli pilus ferè crispus: fimi cinere capillum crispari cum oleo dixit Plinius, vt etiam ex sanguine pulli bubonis.

DE PLANTARVM PARTIBVS, QVAE HVMANAS REPRAEsentant, & primo quæ caput, item animalia magni capitis.
Cap. XXXVIII.

Iximus similares partes, nunc instrumentarias, & dissimilares, & has in duas partes diuidemus, externas, internasq;. Primò externas, & à capite incipiemus. Caput in plantis ab humana similitudine appellamus, quod in orbem glomeratur: vnde partes, quæ globoso tubere concrescunt, illicò capitis appellationem sibi arrogant. Radices nonnullæ sunt, quæ in capitis magnitudinem extuberant, vt scillis, sic & fructus, vt cucurbitæ, malapunica. Scillæ intantum crescūt, vt ad humani capitis magnitudinem accedant: eius vsus est ad comitiales, & alias cerebri ægritudines, præcipuè ex frigiditate ortas. Pancratij eiusdem generis; eiusdemq; formæ, & virtutis. Inter apij genera capitatum est, quod instar humani capitis in Campania exauctum vidimus: proprietate quadam caput ferit, quod folia & semina nigra gerat, arcet tamen ebrietatem ex Simeone Sethi. Nux indica fructum producit prægrandem circinatæ rotunditatis melonis modò, oleum ex ea elicitur, ad dolorem & alia capitis vitia. Cotonea struthea, quæ magnitudine sua caput æmulantur, capiti, & cerebro conferunt. Cucurbita, & melones: cæteris fructibus vastiores, contra capitis dolores, quam ægritudinem Syriasim vocant, suis ramentis occurrunt. Papauer satiuum capitatum est, iis datur, quibus accersendus somnus. Illud tandem Plinij nō omittemus ex similitudine desumptum. Herbam in capite statuæ natam, collectamq; alicuius in vestis pan-

ftls panno, & alligatam in lino ruffo, capitis dolorem confestim sedare tradunt. Magni capitis animalia paulò supra mensum, robusta sunt, cerebriq; perfectionem ostendunt, nobis Naturæ indulgentia, ad nostri capitis vitia valere demonstratur. Asino grande caput, tauro ad sui proportionem paulo maius: ob id Plinius, Ex eadem aqua, de qua aut bos, aut asinus biberit paululum sumptum, aut potatum, tollit efficaciter capitis dolorem, asiniq; cerebrū ad comitiales valet. Elephanto pręgrande caput, ex Oppiani descriptione: credidit Aetius non parum iuuari memoria scobe dentis elephanti ex mulsa pota, & proboscidis tactū capitis dolorem leuari, ex Plinio, & comitialibus mederi. Sui caput grande: duo sunt in eius capite officula perforata à destris & sinistris, quæ licio suspensa, capitis dolorem tollunt, ex Marcello. Castoreo grandiusculum caput: idipsum capitis doloribus illinitur, ex Plinio: suffitum & respiratione haustum, vtilem dixit Galenus capiti, cum aceto mulso datum comitialibus, ex Plinio, inūctum medetur vertigini, lethargicos, & veterno obdormiscentes excitat infusum, ex Dioscoride, Plinio, & Auicenna. Noctuæ ad corporis magnitudinem prægrande caput, à cauda de ouo exit propter pondus capitis, eius cerebrum in cibo sumptum capitis dolori remedio est, ex Plinio. Vpupa magnum habet caput: eius pennæ positæ supra caput hominis sedant sodam, idest capitis dolorem, lingua suspensa pręstat obliuioni, ex Rhase. Eiusdem generis vlula, cuius ossa capiti alligata, capitis dolorem sanant, ex Plinio, Galeno, & Sexto: cerebrum in cibo sumptum comitiales curat, ex Aetio. Aquilis paulo supra iustum caput, eius os capitis alligatum remedium est ad cephalalgiam. Struthiocamelo, caput minimum, ideo ad capitis vitia de eo nulla extant remedia.

FLORES, QVI OCVLORVM SPECIEM REPRAESENTANT, & animalia, eorum vitijs mederi. Cap. XXXVIIII.

Lores sunt, qui oculorum similitudinem monstrant, in medio vmbilicum habentes, qui pupillam repræsentant, folia cirumambientia, quę bullatum illud glòmerulum cingunt, radios ostendere videntur. Hos omnes oculis mederi dicimus. Et modū ostendemus. Anthemis, siue chamęmelon vmbilicum in medio aureum habet, foliolis per ambitum radiantibus, orbiculato ambitu candidis, & purpureis: illita, ægilopi medetur. After atticus florem in cacumine profert, per ambitum diuisum anthemidis modo, foliolis stellæ modo radiantibus: oculorum inflammationibus medetur. Sempruiuum maius, siue alzoon, Romani Iouis oculū vocant, alij buphthalmon, vel zoophthalmon, & oculum, ex Plinio, quod folia in ambitu oculorum effigiem referant. Dioscorides oculorum inflammationibus mederi dixit. Nardi celticę species visitur, flore radiato albo, buphthalmi æmulo: ad ocolorum medicamenta, vt celtica nardus reconditur. Caltha florem in orbem circinatum refert, vmbone in centro exeunte cōspicuo in speciem oculi, siue luminis. A Columella videtur buphthalmum dici,

,, *& flauentia lumina caltha.*

Ad huius vsus acuitur in dies oculorum acies: & huius flore stillatitia aqua, oculorum rubor, & inflammatio arcetur, si oculis instilletur, aut si lintea in eo madefacta supponantur. Hieracium flores in ambitu circinatum habet: hanc dicit Plinius accipitres scalpendo, succoq; oculos perungendo, obscuritatem, cum sensere, discutiant: valet ad omnia oculorum vitia, ad nebulas, caligines, epiphoras. Vulgò *scorzonera* vocata florem promit in orbem circinatum ex pluribus foliolis coronatum, vt oculi radios imitetur. Lacteus è radice succus, oculorum aciem acuit.

OCVLA-

OCVLARIVM florum spectandas delineationes peculiaris hæc tabella exhibet, quæ hoc capite pertractantur. primam sedem à dextris sibi vendicat asteris attici planta, secundam pardalianchis aconiti, subsequentem aizoi, postremam anthemidis. In calce in prospectum, & in obliquum oculos expressimus.

Aconitum pardalianches oculorum medicamentis leuandi doloris gratia adijcitur: florem in medio bullatum habet, circumradiantibus foliolis. Heleniũ pro floribus ocellos habet, vt anthemis: vinum ex helenij radicibus paratum, mane visum acuit. Seris pluribus foliolis, velut radiolis concinnatis, florem oculum effigiantem profert: oculorũ inflammationi auxilio est. Abrotonum fœmina floribus referta, comantibus in summo auri fulgore corymbis, & oculorũ inflãmationibus cõmodè illinitur. Anemones: refert florem papaueris, in medio capitula nigra: medetur oculorum inflammationibus, cicatricibus, & hebetudinibus. Papaueris flos similis, & virtutis. Argemone, vt anemone, flore conformato, ex ea curatur argema, & nubecula. Scabiosa flores profert, quibus defluentibus, capitulum remittit, rotundis ocellis refertum, raro Naturæ artificio: oculorum albugines tollit. Iridis flos oculorum colores refert, membranam Χοροειδῆ dicunt; cit lachrymas, Acaciæ semen lupino simile, siue christalloidi oculi: succus oculorum medicamentis valet, & procidentes reprimit. Nunc ad animalia noster se conuertat sermo, num aliquod insigne in oculis habeant, quo admoneamur à Natura ad præclara aliqua oculorum medicamenta: Chamæleonti oculi in recessu caui, & prægrandes, & maio

res quã m corporis proportio poscat: ad glaucomata, suffusiones & alia oculorum vitia præstat. Rana in oculis solùm sanguinem, non alibi habet: ad visus claritatem valere varijs experimentis clara est. Nulli auium maiores oculi, quàm buboni: valet ad idem. Noctuæ magni oculi: ad optimè videndum valet. Idem de vlula sentiendum. Pauo oculos in cauda multos habet depictos: ad lippitudinem valet suffumigium è suis pennis factũ. Oculi testudinis marinæ lumen longè lateq; iaculantur, morienti alter oculus clauditur, alter apertus remanet, ex Aeliano: Valet ad oculorum claritatem. Lapis vulgò dictus *belloculus*, quod in albo orbiculo circinata nigra pupilla conspiciatur: vnde nomen adeptum: manibus gestatus claritatem visus conciliat.

MAGNARVM AVRIVM ANIMALIA AD AVDITVS GRAuitatem valere. Cap. XXXX.

PLANTAS, quarum partes animalium aures imitentur, dicemus postea, quum animalium partibus similes plantarum partes demõstrabimus, nunc de animalium auribus. Sunt aures auditus instrumenta ad percipiendos sonos parata, animalibus ad defensionem data, vt sonitu territa pericula aufugiant, ob id quibus maiora & magis anfractuosa, melior auditus. Pisces vix constat qua parte audiant, ob id obtusior audiendi sensus, vtpote minus eius necessarius, sed ad exempla accedamus. Lepus magnis præditus est auribus, quia timidum animal, & inerme: quibus in periculis sibi consuleret, decebat benè auritum esse, vt pericula & insidias longiùs perciperet, & maturè sibi prouideret. Festus auritum vocat à magnis auribus, vel ab audiendi facultate. Plutarchus in Symposiacis sensus acrimonia leporẽ excellere dixit, & auditu acerrimo præditum: quare Aegyptij in sacris literis auditum designaturi, leporem pingũt. Apud Græcos nomen λαγὼς ab audiendi facultate, ὠς, auris est, λα, significatum auget: valet ad auditum, si grauitas sit audiendi, laudant coagulum leporis tertia denarij parte, dimidiaq; sagapeni in aminæo vino, ex Plinio: fel capre corio tepefactum, in aurem immissum, ei, qui nihil audiat, auditum restituit, ex Galeno. Asino aures longæ, lataeq, sunt, nullum animal asino acrius audire fertur, excepto mure, Suidas in Mida: fimum asini recens cũ rosaceo ad grauitatem auditus tepidum instillatur, à Plinio. Vacca à triginta stadijs maris mugitum, amatoriam significationem, quasi tesseram Veneris dantis exaudit: ob id Aegyptij vaccam venerantur, & Isim bubulis cornibus fingunt: Aelianus. si grauitas sit aurium, Plinius fel bubulum cum vrina capræ imponit, & reliqua Medicorum familia, vel tantùm vrina verus calefacta medetur per langenæ collum subeunte. Sensu acerrimo audiendi, vt animalia vngula bipartita prædita, capras esse putant, ex Aeliano, & hominem acuti auditus Aegyptij significantes, capram pingunt, quæ auribus & quadam gutturis parte audit. Adeps caprinus instillatus auribus surdos sanat, ex Aesculapio: vel fel bubulum cum vrina capræ in cornu caprino per viginti dies in humatum, ex Plinio. Vulpes animal solerti auditus, amnes, gelatosq; lacus ad pastus itura, rediturаq; non transit, nisi aure ad glaciem apposita, coniectare crassitudinem gelu, ex Plutarcho & Aeliano: adeps vulpinus ad aurium remedia valet. Aper optimè audit. Vulgaris versus.

Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu,
Vultur odoratu, præcellit aranea tactu.

Ad aures minus audientes lotium in vino repositum tepefactum auribus instillant, ex Plinio. Canis, præcipuè sagax, magnas habet aures: nil cane sagacius prouerbio fertur: canis adeps cum absinthio & oleo vetere aurium grauitatem sedat, ex Plinio. Anser ad strepitus ales acuta. Virgilius

,, candi-

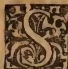
,, canibusue sagacior anser.

Galli, victis Romanis, in vrbem irruperunt, Romamq;, præter arcem capitolinam, ad quam difficilis erat ascensus, cæperunt nocte intempesta, quæ non custodiebatur, inuadunt, ac arx capta fuisset, nisi anseres interfuissent, qui cum eorum natura sit minimè ab strepitu compescere, ad eius clangorem circumfusas excubias excitarũt, ex Aeliano, Lucretius ad id.

Romulidis arcis seruator candidus anser.

Ad aurium grauitatem valet seuum ex ansere auribus instillatum, ex Apollonio apud Galenum. Grus sensus acrimonia valet, ex Aristotele, quicquid senserit, voce significat, ex Oppiano. Pingue illud dum igni coquitur, quod superfluit, auribus instillatũ grauitatem auditus tollit, ex Simeone Sethi.

PLANTAE, ET DENTATA ANIMALIA DENTIBVS, ET dentationi præstant. Cap. XXXXI.

SVNT fructus, & arborum radices, quæ adèo affabrè hominum dentes demonstrant, vt non aliò Naturam has similitudines ostendisse certo sciamus, quàm ad hominẽ commonefaciendum ad dentium dolores, & dẽtitiones valere. Ad id ostendendum exempla afferamus aliqua. Acini mali punici verè dentes repræsentant: ad gingiuarum vitia, & dentium firmitatem valere eius decoctum testantur authores. Pinei nuclei incisorios optimè dentes mentiuntur: pini folia cum aceto decocta, dolores dentium mulcent. Dentariam herbam, cuius radix miro Naturæ artificio compactili squamarum serie constat, vt verè dentes demonstret, dentibus prodesse audio: quod facilè esse potest: quum maxima acerbitate prædita sit. Quæ animalium dentes representent, dicemus deinceps. Sunt & inter animalia, quæ validissimis, & magnis dentibus armantur, situ, numero, excessuq; insignes: valent etiam nobis ad firmandos dentes, & ad puerorum dentitiones. Robustis canibus ferrati, & pectinatim coeuntes dentes sunt, ne contrario occursu hebetentur, & validi, vt facillimè frangãt ossa. Dentiũ canis cinis cum melle tardè dentientes adiuuat: & canino dente sinistro maximo circumscatificando eum, qui doleat, adiuuatur ex Plinio. Lupis ferrati dentes, & robusti, quare eius morsus vehementissimè obest: lupi caninus dens in magnis operibus habetur: nam infantium gingiuas exterit, quò dentes leuius proueniant, ex Plinio. Leo dentes ferratos habet, & inter ea, quæ tales habent, leo non amittit caninos, ex Aristotele: si dens leonis caninus collo pueri suspendatur, antequam cadant dentes, & in ortu dentium secundorum, securum ab eorundem dolore reddet, ex Rhase. Mures in Paro insula ferrum exedere, & conficere dicuntur. Amyntas in Teredone Babylonica scribit eodem cibo vsi, ex Aeliano. Gyaros vna Sporadum insula est, vbi mures ferrum erodunt, ex Suida, & Stephano. In Cypro idem accidere scribit Aristoteles in Mirabilibus, Heraclides in Chalcidensibus. Plutarchus in vita Marcelli aurum corrosisse in cella Iouis scripsit: Plinius bis in mense mures iubet mandi, vt caueantur dentium dolores. Hyæna lupi species, dentes ferratos habet: cuius dentes dentium doloribus, vel tactu, vel alligatos prodesse ordine scribunt. Lamia piscis dentibus est acutissimis, densis, triangulari forma vtrinq; ferratis, quorum sex numero ordines: primi ordinis extra os prominent, & in anteriorẽ partem vergunt; secundi recti, reliqui in os recurui: hos puerorum collo mulieres suspẽdunt, vt dentitiones adiuuent. Delphini dentes pectinatim coeuntes habent: infantiũ quoq; gingiuis, dentitionibusq; multùm confert delphini cum melle dentium cinis, & si ipso dente gingiuæ tangantur.

EVVLSOS à maxilla dentes tabellula oculis subiecta exprimit, à dextris è dentarijs speciem vnam designauimus, putantes ad dentium similitudinem effigiandam sufficturam, à sinistris pineum conum desquamatum, vt è suis loculis iacentes, & exempti pytides, siue pineoli, & in medio mali punici cortices, & membranulam dissecuimus, vt acini eosdem simulantes in conspectum venirent.

Canis galeus piscis dentes habet acutos, & ad latera recuruos, sic & glaucus: infantiũ gingiuis, dentitionibusq; multum conferunt vtriusq; piscis dentium cineres: horum etiam dentibus gingiuas tangi prodest, & è collo suspensi. Sus, elephas, & hippopotamus exertos habent dentes, eisq; ad auxilium, & robur datos: quibus non decidunt, ex Aristotele. Cerebrum illitum gingiuis puerorum valet ad faciles dentitiones. Sunt & robusti animalium rostri, validorum dentium vice, ad molendum cibum, & defensionem dati à Natura. Pici rostro quasuis arbores, & quercus tundunt, vt Græcis drïcolaphi dicatur, ex Aeliano, pascuntur enim vermibus, & tam vehementer arbores excauãt, vt eas sternent, perduras amygdalas etiam tertio ictu pertundant, & nucleum erodant ex Aristotele: quorum rostrum ad collum suspensum, omnem tollit dentium dolorem. Coruini generis auibus prædurum rostrum datum est, ex Aristotele: dentium dolorem statim eo alligato abire tradit Plinius. Galli pugnaces, & valido sunt rostro, vt etiam lapillos rumpant: officulo gallinarum si quis gingiuas scarificet, proiecto officulo, statim dolor abit, ex Plinio, & sic de cæteris.

ALAE IN PLANTIS AD HOMINIS ALARVM TAEDIA valent. Cap. XXXXII.

INTER caulem & ramos anfractus quidam innasci solent, vnde noua proles egreditur, alæ dici solent, facta ob humanis alis translatione, velut sinus, vel angulus, in quem in vtroq; complexus coierunt, vnde alarum caua, sinusq; idem sunt: si quando in herbis, arboribusq; plus iusto conspicuos conspicabimur, admonet eo iudicio nos Natura ad vitiosos hominum alarum odores praualere: nam & homines, qui cauas habent, eiusmodi vitio obnoxij esse solent. Id aliquibus exemplis demonstrare sat erit. Latis surgit scolymus alarum cauis, inter caules, ramos, & frondes: graueolentiā alarum emendat, si emedullatæ radicis vncia in vini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, item post cibum cyathis singulis pota. Dioscorides vrinam trahere copiosam, fœtentemq; inde scripsit. Genicula dipsacus habet, binis folijs amplectentibus, carinato alarum sinu, in quo fideliæ, aut labri modo pluuius humor subsistit, vnde nomen herbā duxisse videtur. Quidam alis succum illinunt ad idem, exiccantem, abstergentemq;. Smyrnium caulem habet per medium folium transeuntem, vt rotunda folia perforatum caulem ambiant, velut alarum caua ostendentē, idq; describentes scriptores, alosum dicunt. Theophrastus myrrhæ naturæ dixit simile, nihilq; à myrrha differre, item myrrha fata natum: myrrha si alumine liquido perungantur alæ, virus extingunt tædiosum. Sed smyrnium, ijs, quibus anima fœtet, grauis halitus tædium emendat: ob id meritorias mulieres apiū comesse, vt graue virtus odoris abigant, oraq; earū iucundiorem expirēt auram. De periclymeno & perfoliata dicendum idem, sed in expertæ adhuc vires. Albucus alosa planta: ob id ad alarum tædia valere Dioscorides & Plinius dixerunt. Hirci valdè cauas habent alas & pessimè olent: vnde hircinus odor alarum dicitur ab his, & ex eis remedium. Hirci maturioris cornu derasum, vel exuctum cum felle hirci miscetur, & pondere æquo myrrha adiecta, atq; inde alæ, demptis pilis assiduè perfricentur, ex Marcello.

DIGITATAS, ET ARTICVLATAS PLANTAS AD DIGItos, & podagras valere. Cap. XXXXIII.

DE manibus dicemus, & articulis manū, pedumùe: vnde plantæ, quæ eiusmodi membra mentiuntur, ad articulos, podagras, earumq; vitia valent. Sunt enim nodosæ herbæ, vel geniculatæ, vel articulatæ, quæ in quosdam nodos extumescunt, quod verò inter artus, & genicula nodium intercidit, internodium dicimus, partes crassiores nodis conglobatæ, in quas internodiorum extrema coeunt, vertebræ dicuntur. Hermodactyli radices digiti speciē referunt, in quibus etiam vnguium imago spectari potest in summitate, quæ diuaricantur in quatuor, siue quinq; radices: Serapionis, & Pauli monitu vim habent ad articulorum defluxum præcipuum. Sunt è testiculorum genere *digiti citrum* appellati ab Auicenna, qui humanæ manus similitudinem ostendunt, ob id vulgus *Christi palmam* vocat. Eius radix ima sui parte inæquales quaternos, vel quinos diuiditur, velut digitos: neruorum obfractu, & pituitosa saburra oppressis opitulatur.

HVC potissimùm spectant palma christi vocatæ, hermodactyli, & vulgaris ischami, siue dactyli Pliniani plantæ, digitatas manus notantes, vt in superiore sede videntur, in ima verò manus cum suis digitis spectatur.

Est in parietibus nascens *gramen digitatum* dictum, quod eius cacumen in quinos surculos diuidatur, vt apertæ manus similitudinem ostendant, ischæmon aliqui dicunt, alij Plinij aculeatum gramen, inquiens: Aculeatum gramen trium generum, nam in ea cumine aculei sunt, plurimum quini, dactylon vocant, hos conuolutos naribus inferunt, extrahuntq; sanguiné ciendi gratia, alterũ, quod est aizoo simile, ad paronychia, & pterigia vnguium, vt cum caro vnguibus increuit, vtuntur cum axungia, ideo dactylon appellantes, quia digitis medeatur. Ricinus folia quinquepartito habet: ob id aliquibus *Christi manus* dicitur: Mesues ea excrementa purgare dixit, quæ ad articulorum compages defluit: confert & articulorum doloribus, nempè podagricis. Ficus etiam tale folium habet: articulorum cataplasmati imponitur. Nodosa vitis sarmenta: vinum ad articulos fouendos valet, & sic de alijs, & si vulgò iactetur.

Soluere nodosam nescit medicina podagram.

Demonstrabimus tamen aliquibus herbis ei posse occurri, scilicet nodosis. Sed quę herbę nodosæ fuerint, quęramus ex magistro. Theophrastus dixit, arbores alias nodosas, alias enodes, vt palustres: nodosæ sunt, oleaster, pinaster, & quæ apricis, aridis, vel gelidis locis nascuntur, vt montanæ. Syluestres nodosiores vrbanis, & genicula in harundinaceis, & gramineis proueniunt. Et si ad naturales causas reducere libet, & nodosæ, syuestres, & siccæ sunt: sed quia articuli plerunq; pituitosis excrementis infarciuntur, ob id siccis resoluuntur. Harundo crebris intercepta geniculis: Auicenna ad instrumenta

menta iuncturarum valere dixit. *Salsapariglia* nodosa, frequentibus intercepta articulis, prorsus ad neruorum dolores valet. Radix *china* arundinacea est, valet cōtra podagras. Iridis radices, vt harundinis, geniculatæ: ad podagras, & articulorum duritiam. Sagapenum è geniculato ferulaceo caule: ex Mesue articulorum compaginibus quamtumli bet admotum valet, & dolores sedat; quippe quod humorum lentores in his cruciatus excitantes, funditus delet. Ammoniacum, thapsia, meum, sambucus, ebulus, ijs, qui podagra tentantur, eodem modo prosunt. Hordeum podagricis inflammationibus valet. Cucurbita geniculatis flagellis eas refrigerat, cucumis, colocynthis, ex Mesue. Aristolochia nodosis flagellis repens: ex Galeno podagricis affert auxilium. Brassicæ folia, vbi cauli adhærent, maximum ostendunt nodum, & imus caulis in rapi modum in tumescit: podagris, & articularibus morbis illinitur.

PLANTAE GENERATIONIS INSTRVMENTA DEMONstrantes, & animalia, ad generationem valent. Cap. XXXXIIII.

NATVRA procreationi, generationiq; satagens, multas & varias demōstrat in herbis, & animalibus similitudines, quibus homines proli consulere possint. Generationis instrumenta vocamus scrotum, testes, & vuluas: vnde plantas, quæ radicibus, fructibus, excrescentijs, alijsue modis hæc demonstrant, ad Venerem valere vereri non debemus. Monstrant fabæ cōlis grandis similitudinem veram, & vulgò *fabam* vocare solemus. Præterea Theophrastus demonstrans fabæ germinationem, inquit. Faba eadem parte radicem fundit, & caulem, qua etiam nexus siliquarum consistit, inq; ea veluti principiū quoddam germinandi haudquaquam obscurum: in quibusdam ad mentulæ formam effigiatum sanè inspicere possit, vt etiam in cicere, & maximè in lupino: ad venereas vires roborandas cognouimus fabam valere, cum sit multi flatus & nutrimenti: ob id à Pythagora damnata, quod rei venereæ proluuium detestaret. Sic ciceribus, lupinis, & leguminibus alijs crescentibus accedit genituræ copia, vt protinus in Venerem ruant, & libidini alachrius indulgeant. Glandes præterea summā coli partem ostēdunt, quam præputium vestit; præputium enim est pellis, qua glans tegitur, coles ipse, penis: magna est igitur inter glandem & penis caput similitudo: fatiscētē calice, summa glans aperitur, vt dempto præputio summa colis apparet pars: non abre igitur multa quis ad penis remedia ex glande sumptitare poterit: Glans in cibis multum flatum parit, ex Dioscoride, multum alimoniæ. Simeon Sethi præstare dixit, quod flatuosum, & alimentum habet, facilè virilia roborare poterit, ob id etiam puto Pythagoram à glandibus abstinendum præcepisse. Nunc è bulbaceo genere radices se offerunt, & plures, quàm priscis memoratæ, quæ omnes ab effigie ὄρχιν idest testiculum vocant & ab effectu satyrion, quod Veneris incentiuæ sint: sed Plinio, & Apuleio vnicus bulbus satyrij est. Genera orchidum plura sunt: quæ geminis constant bulbis, testiculorum humanorum effigie, circa caulem in eorum origine per ambitum quamplurimæ fibrillæ, & capillaceę insunt, ex quibus possint alimentum capere, vt pili in pube lanescunt: intus pleni sunt liquidi succi, viscidi, vt aluminis oui, qualis foret semen genitale: syluosis locis, & opacis, vdisq; multiplices sunt, & varij, quàm vt possint enumerari. Sole Geminos ingressu ro florent omnes. In Thessalia mulieres in lacte caprino bibere ad stimulandos coitus dixit Dioscorides, quæ omnia è Theophrasto excepit, inquiens.

ORCHIDVM species tres finximus, duas didymi, tertiam triorchis, simplicis bulbi, cum pleraq; sint, omisimus. Confer cum humanis & in nihilo discrepabunt.

Humanis corporibus vltra illa, quæ sanitatē, morbos, mortemq; spectant, alias quoq; herbas afferre suis viribus posse affirmant, vt puta generandi seminis facultatem, sicut qui testiculus appellatus est, & magnū ad coitum datum è lacte caprino efficacem esse. Affert & satyrium radicem mali magnitudine, fuluam, intus vt oui candidam, vtendū ea, quum concubendi incessit cupiditas: si quidem ea proniores ad Venerem fiunt. Aliud est satyrium erythronium, idest rubrum, cortice radicis gracili, russo, intus albo: non secus atq; scincus libidinem excitat, etiam si manu teneatur, & magis si bibatur ex vino. His succedit Serapias peculiari virtute sua, & mirifica Aegyptijs venerandæ Deæ Serapidis augusto nomine dictus. A similitudine testiculorum bulbi omnes Venerem stimulant, ex Dioscoride. Martialis ad hæc.

Cum sit anus coniux, cum sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quàm satur esse potes.

Dracunculus maior radice bulbosa donatus, singulari, & rotunda, vt testiculus: in vino potus Venerem proritat. Idem de minori dracunculo dicendum. Gladiolus radicibus geminis constat, bulborum modo alterum super alterū insidente, quarum inferior gracilis, superior vberiorē: superior in vino potā Venerem stimulare tradidit Dioscorides. Hastula regia bulbosa, multis radicibus testiculos imitantibus constat, quibus Venerem excitari sæpius diximus, cum vino, aut melle perunctis, aut bibentibus, ex Plinio. Idem de croco, allio, cæpa, ampeloprafo, & cæteris dicendum est Sic & quæ oblō go cor-

go corpore scroti ostendunt imaginem. Porrum Venerem excitat, adèo scroto simile, vt prouerbio abierit. Eadem forma adolescens cæpa. Plinius. Auiditas coitus putatur & cibis fieri viro eruca, pecori cæpa. Apuleius amatorium esse staphylinum dixit, fortasse quòd Venerem stimulari hoc cibo sit creditum, & ideo conceptus adiuuari etiam prodiderũt, ex Plinio. Raphano Venerẽ stimulari putauit Plinius. Siser eiusdem formæ, & vt Opion, & Diocles tradidere, ad eadẽ valet, sic de napo, rapo, pastinaca & alijs dicendũ. Sunt & quædã plantæ & animalia pubẽ referentia: quæ ad eadem valere iudicarem: nam radices quædam in earum summitate lanuginem habent, vt pubis lanuginem exprimant. Eryngij lanuginosa folia circa radices habent: quorum radices sacchato, vel melle asseruatæ, valent, vt qui eas ederint, salaciores euadant. Leontopodion circa radices lanosiore flocco canescit: ad amatoria valere tradit Dioscorides. Concha est pectẽ vocata, quod fœmineam pubem referat, valet ad venerea, vt ostea, quorum species est. Demonstrant & animalia, quæ eiusdem sint virtutis, aliquod insigne in luxuriæ instrumentis. Buteoni, ex accipitrum genere, testes terni, Græci τριόρχην vocant: eis, qui in Venerem infirmiores sunt, buteonis testiculos cum melle decoctos recentes donant, & statim coibunt. Archelaus lepores androginos dicit, vno, eodemq; tempore alios implore, & ex se parere, quod non nisi ex superflua seminis abundantia & fœcunditate euenit, quod eius hirsutie significatur, ex Aristotele libro de animalium generatione, & Problematum: Leporum vuluas & testiculos quidam Medici pollere putant ad coitum in viris, conceptum in mulieribus excitandum. Brileto, & Tharne ceruis quaterni renes sunt, ex Plinio, quod idem Aelianus ex Apione refert: sed eius genitale valdè neruosum est, ex Aristotele: Ceruini testiculi sicci aliquam partem potato, & concubitum excitabunt cum voluptate. Hesychius, & Varinus. Gallis in coitu testes grãdiores fiunt, ex Aristotele; quod etiam de perdicibus verificatur, & de palumbis: & omnia ad coitum valent. Genitale osseum in aliquibus demonstratur, & ad idem præstant, vt in lupo, vulpe, cane, & mustela videre est. Sic & animalia, quæ nimia copia seminis cito coitum absoluunt, & præcipuè ea, quæ non foris testes, sed intus in lumbis habent, ob amplexuũ incommoditatem citius coitum complere oportebat, ob id semper præparatam seminis copiam habẽt, & è lumbis ad testes breuis est tractus, vt in ouiparis videre est, ob id ouipara salaciora, & in ouis substantia maxima ad luxuriã est. Heraclides apud Athenæũ, apud quẽ Alexis Poeta quoq; oua inter cibos Venerẽ incitantes numerat, & Auicẽna. Prodigiosæ libidinis perdix: si contra mares steterint fœminæ, vt in animaliũ historia scripsit Aristoteles, aura ab eo flante fiũt prægnãtes: hiantes exerta lingua per id tempus æstuant, cõcipiuntq; superuolantium afflatu, sæpe voce tantum audita masculi, ex Plinio, quod & Auicenna repetit, & Athenæus ex Alexandro Myndio. Dimicant inter se mares desiderio fœminarum, victus in pugna victoris Venerem patiutur. Proditum à Mythicis est, Perdicem fuisse venatorem, qui matris infando amore correptus sit, dum verò vtrinq; immodesta libido feruet, consumptus, & ad extremam labem perductus est: caro perdicis Venerem promouet, ex Auicenna, oua in cibo sumpta vocat Kiranides amatorium poculum, quia Venerem concitant. Galli testes in renibus habent. Alexander Myndius apud Athenæum, Veneris concitatores esse. Eadem coturnici cõueniunt, quæ de perdice diximus. Kesnerus medicus adipem coturnicis cum pauco elleboro ad vim Veneris excitandam membro pudendo inungit: testes sub iecore habet, vt ex eodem legimus. Attagenæ caro ad idem valet, ex Auicenna. Pulmonis vulturini dextræ partes Venerem concitant, viris adalligatę guis pelle, ex Plinio, Aquilæ renũculi, & testiculi sicci in cibo, vel potu dati, siue viro, siue mulieri concupiscentiã excitant. Succedunt his quadrupedes ouiparæ, quæ testes in renibus habet. Crocodilo testes intus adhærent lumbis, ex Aristotele: crocodili è dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto, coitus stimulant, ex Plinio. Salamandræ cibo Venerem accendi, si detractis interaneis, & pedibus in melle seruetur, tradit Sextius ex Plinio. Mirum & de stellio

nis ci-

nis cinere, linimento inuolutum in sinistra manu Venerem stimulare, si transferatur in dextram, inhibere. Plinius. Ad Venerem ciendam, Oribasius apud Aetium, stellionem vstum quàm tenuissimè conterito, deinde oleum affundito, atq; ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito, vbi verò à coitu cessare velis, digitum ipsum abluito, & idem apud Nicolaum Myrepsum, Paulum Aeginetam, & Marcellum. Scincus semen auget, & libidinem stimulat, ex Auicenna: Scincorum partes circa renes, tanquam naturalibus erigendis, efficaces bibuntur, ex Tralliano, Plinius latera dicit, & eadem apud cæteros Medicos. Testudo sola ex corticatis renes habet: tegumenti farina accendit coitum. Castor testes ad lumbos habet: fabulosa persuasio est, & antiquitus explosa, quod genitales partes sibi ipsi, vrgẽte periculo, amputẽt, ob id se peti gnari, vt Solinus scripsit, & Andromachus in theriaca, & Aegyptij hominem ipsum sibi nocentem describentes, castorem pingunt. Cicero castorem se ea parte corporis redimi dixit, propter quam maxime expereretur. Idem Aelianus, & Iuuenalis.

Eunucum ipse facit, cupiens euadere damno
Testiculi: quoniam medicatum intelligit inguem.

Contra sentit Dioscorides, Plinius ex Sextio, & alij. Venerem auget & voluptatem in actu, virilia perungendo.

IN MARIBVS, VEL FOEMINIS GENERANDIS QVID IN plantis, & animalibus animaduertendum. Cap. XXXXV.

Rivs quàm ad nobiliora viscera descendamus, genitales particulas explicabimus, siue orchides: ostendunt enim & plantæ maris & fœminæ figuram, vt certum mariũ, & fœminarum concipiendarum præsagium indicent. In maribus enim ex ilium regione in oblongam, atq; rotundam figuram propendent testes, vt Arabibus aliquando vocẽtur oua. At fœminis intus in lateribus vuluæ vtriq; accumbũt, singuli iuxtà cornua, magnitudine, quàm viris longè minores: figura lati & compressi, glandulosiq;, scilicet extera eorum superficies inæqualis, haud secus, quam si plures eiusdem figuræ colligarentur glandulæ, veluti turberculis oppleti molles, inanesq;. Natura tùm fructibus, tùm radicibus, alijsùe partibus insinuat ad mares, & fœminas generandas aliquid præstare auxilij. Cynosorchis radice constat bulbosa, oblonga, in modum oliuæ gemina, superior quidem durior, & callosior est inferiore, quæ mollior, & rugosior. Ex his radicibus, si maiorem edant mares, mares generari, si minorem fœminæ, alterum sexum, videmus enim in geminis testibus maiorem radicem ad formam testium hominis intumescere, mares gignere, altera exigua vieta, nec orbiculari, sed compressa, & inani fœminas, ex Theophrasto, Dioscoride, & cæteris. Decebat enim perfectiores radices perfectiorem sexum producere. Cotyledon, siue Veneris vmbilicus, radicem habet oliuę modo rotundè oblongam: est & alterum genus, cuius radix grandiuscula, & informis tuberculis quibusdam intumescit; huius vsu Hippocrates fœmineum sexum concipi, sicut priore masculinum prodidit. Theophrastus quasdam herbas ad procreandum marem, vel fœminam tradit, quamobrem aliam marificam, alteram fœminificam vocat: ambo inter se similes, ocymi speciem ferentes. Fructus fœminificę modo musci oleaginei, verũ pallidior: marincę verò sicut oliua, quum primum è musco emergit, geminus modo testiculi hominis. Dioscorides de arrhenogono, & thelygono phyllo eadem præfert, non à Theophrasto, sed à Crateua, mox sui oblitus, vel hanc ignorans, esse mercurialem peculiari loco ait. Mercurialis habet ocymi semen, vt fœmina copiosũ, vuæ modo acinis dependentibus, mari iuxta folia exiguum, rotundum, semper gemi-

num, testiculorum modo connexum: Mirum est quod de vtroq; eorum genere proditur: vt mares gignantur hunc facere, vt fœminæ, illam: hoc cõtingere, si à conceptu succus statim bibatur in passo, edanturq; folia decocta ex oleo, & sale, vel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in nouo fictili cum heliotropio, & duabus, aut tribus spicis, donec decoquatur: decoctum dari iubent, & herbam ipsam in cibo altero die purgationis mulieribus per triduum, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum vsu prædicauit has, adhũc modum Medicorũ nemo nouit. Ille eas vuluæ cum melle, vel rosaceo, vel irino, vel lirino admouit, item ad ciendos menses, secundasq;: hoc idem præstare potu, fotuq; dixit. Herbam hermupoam vocant Græci, nos mercurialem, ex Mercurio fortasse, ex fœtu, propter binos, veluti testiculos coeuntes mari, & fœminę quãdam racemorum speciem præbente, in masculam & fœminam diuisa, & ad vtriusq; sexus partus generandos inuenta sit, & ob id folia genitalibus locis adhiberi. Plinius hæc habet, qui ab vtroq; deficiens, bis errat. Sed id tanqnam coronidẽ addere non piget, esse masculas & fœmineas plantas, & ad concipiendum mares, masculas, & fœmineas ad eundem sexum, siquis esu continuo, vel decocto à balneis, alioue modo vsus fuerit, vt longius suo loco diximus. Carduorum duo genera, mas compactum conum & conclusum affert, fœmina apertum. Vnluis conferre traditur, vt mares gignantur, ita enim Chęrias Atheniensis, & Glaucias scripserunt. Quędam in animalibus obseruanda, quæ maris idæam quandam gerunt, scilicet quod non nisi mares gignuntur, ad mares valere, & quæ non nisi fœminæ, ad fœminas, non quod re vera sint, sed quod itá esse vulgus existimauit. Lepus vno, eodemq; tẽpore tùm alios implet, tùm ex se parit. Leporem semimortuum captum fuisse scribit Aelianus, atq; prægnantẽ fuisse repertum, vt in vtero dissectum tres lepusculos inuenerint, ac marem fuisse. Coagulum leporis in cibo sumptum, marem concipi facere scribit Plinius. Taurus vbi iuuencã superuenerit, si à dextra desilierit, marem seminasse certum est, si læua fœminam: carnẽ vituli si cum aristolochia inassatam edant mulieres circa conceptum, mares parituras promittit Plinius. Hircus maris figuram ostendit, nam septimo die, à quo natus est, coit: si libeat marem generare, duos testiculos capri assos deuorato, & coeas eodem die, & marem concipies, ex Alberto. Gallus luxuriosus & pugnax valdè, & viri idæam maximè tuetur: ad mares figurandos valet: Galli testes si subinde à conceptu edant mulieres, mares in vtero fieri dicit Plinius.

QVAE CORDIS SPECIMEN REFERVNT PLANTAE, cordi subueniunt, & magni cordis animalia ad febres valent.
Cap. XXXXVI.

Vnc ad interna viscera transeamus, & à viscerum principe corde incipiamus. Sed cor in plantis alij radicem, alij medullam dixerunt, quæ cum corde nostro aut nullam, aut paruam habent similitudinem: at sunt radices, folia & fructus, quæ cordis specimen referunt, & ad cordis vitia, siue febres valere possunt. Aliqua adducemus exempla, quibus edoctus lector, alia ex se perquirat in plantis.

QVATVOR hac pictura occurrunt plantarum partes, ac harum primæ in extremis partibus duæ antoræ, & montanæ nardi radices apparent, habentes in medio citrij fructum. Insuperiori omnium sede apposuimus perseæ fructum, omnes cordis imaginem, quantum picturis assequi datum est, proximè exprimentes: ac iuxta eum è pulmone euulsum cor, quàm fieri licuit, appinximus, vt mutua similitudo ex actiùs contemplari valeat.

Citrium sui fructus effigie cor repræsentat: Auicenna libro de cordis viribus, præcipuè ad cor valere dixit: recentiores Medici ad pestilentes febres vtuntur. Anacardi fructus cordi similes figura & colore: vel saltem auiculatum cordi non dissimiles, & ob id sic vocati: labantes reuocant sensus. Antoræ radices duos, quasi corculos ostendunt: auxiliantur omnibus cordis affectionibus, nec minus præstare dicunt febribus pestilentialibus. Montana nardus radiculas similiter corculo similes profert: potest, vt indica: quæ cardiacam sanat, & ad animi deliquia valet, non solum pota, sed naribus illita. Persea arbor in Aegypto celebrata, Plutarchus aûthor grauissimus hanc inter omnas Isidi gratissimam, & in Aegypto celebrari tradit, quia fructum ferat cordi similem, folium verò linguæ: in Perside tam præsentis est veneni, vt vescentes interimat, quia illicò cor inuadebat, at in Aegyptum translata, poma fert cibis idonea. Vesicariæ genus, apud nos topiario opere fenestras opacans, vesiculas profert, & intus semina nigra, in quo alba humani cordis effigies visitur: ad cor valere multi retulerunt. Siculæ mulieres, Natura duce, *concordiam* vulgò dicunt, quod maritos cum vxoribus rixantes conciliet. Triphyllon vulgare *alleluya* dictum, in cauliculorum summo profert folia cordis figura: cor roborat: eius stillatitia aqua febre laborantibus fert opem. Pinei fructus cor referunt: viridis pinus aciculæ contritæ, ac vino potui datæ, cordis dolorem abolent. Melissophyllon cordis specie fert folium: Mauritani miris laudibus ad cordis effectus, & animi hilaritates extollunt. Cardiaca, siue *moluca* folia melissæ profert: eximiæ dotis ad cor. Altera species eiusdem folij, ad idem valet. Nux ben cordi assimilatur: Auicenna ex proprietate

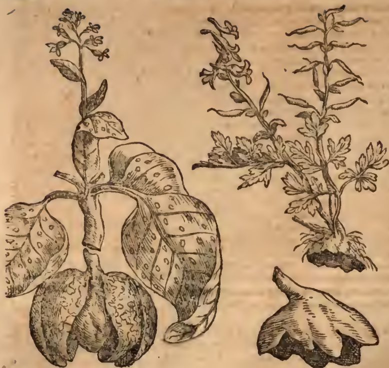
proprietate occulta, cordi conferre dixit. Myrobalani referunt idem, & eidem conferunt, ex eodem. Cydonia mala, & pyra eandem figuram exprimunt, & ei mirificè auxiliantur. Nunc magni cordis animalia referemus, quæ cordi conferunt, & febribus. Quæ enim magno corde prædita sunt, frigidiora sunt, meliusq; se à febrium caloribus tuentur, quia cor frigidius, quàm quæ paruum habent, quæ enim paruo corde sunt, vt leo, continua febre laborant, ob superfluum calorem. Quæ igitur maioris cordis sunt ad febres, & ad cordis vires valent. Asino cor maximum, ex Aristotele: est genus febriũ, quod amphimerinon vocãt, hoc liberari tradunt, si è vena auris asininę tres guttas sanguinis in duabus heminis aquę quis hauserit, ex Plinio. Ceruo cor maximum, vt omnibus timidis, ex Aristotele: Caro eius contra febres valet. Quasdam principes fœminas nouit Plinius, omnibus diebus carnem cerui gustare solitas, & longo æuo caruisse febribus. Os in eius corde repertum, totius substantiæ similitudine ad cor valet. Elephans duplici corde præditus ex Aeliano: ebur tota sua substantia cor roborare Solinus dixit. Hyęnę cor maximum, vt omnibus timidis, & propter metum maleficis, ex Aristotele, & Plinio: quibus cor palpitet, aliquid ex corde mandendum, ita vt reliquę partis cinis cum cerebro hyęnæ illinatur. Iecur degustatum ante accessiones, quartanas febres delet. Lepori cor maximum, vt animal omnium timidissimum: aduersus quartanas, fimi bubuli cinere consperso puerorum vrina illinunt digitos pedum, manibusq; leporis cor adligant: coagulum ante accessionem propinant, ex Plinio. Pantheræ cor maximum, ex Aristotele: si pinguedinis odor recipiatur inter assandum, vtilis est pulsum cordis patientibus, ex Rhase. Mustelæ cor maximum ex Aristotele: febrem curat ex Vrsino. Muribus cor maximum: aduersus quartanas adalligari iubent Magi muris rostellum, auriculasq; summas roseo panno, ipsumq; dimittunt, ex Plinio: sed murini iecoris fibram Serenus bibi iubet cum vino austero.

PLANTAE, QVAE PVLMONEM REFERVNT, ET ANIMAlia magno pulmone prædita, ad pulmones valent. Cap. XXXXVII.

POST cor de pulmone loquemur, cum is cor contineat, referemus & herbas, quæ non pulmonem, quum adhuc incognitæ mihi, sed quæ pulmonis maculas referant subalbicantes. Exempla hæc erunt. Nascitur in quærcuũ, aliarumùe syluestrium arborum caudicibus, & in opacis præsertim syluis herba quædam, superiori sui parte virescens, inferiore pallescens, maculis quibusdam referta, vt pulmonem referat, ob id plerisq; pulmonaria dicta: ea vtuntur ad tabem, pulmonum vlcera, & cruenta sputa, suspiriosos, anhelatores, & asthmaticos. Est & altera herba pulmonaria dicta, folio buglossi aspero, hisuto, albis maculis circumaspersο, flores purpureos afferrens, vt in vulgari *cynoglosso*, non contemnendis viribus ad pulmonis vlcera sananda, detergendaq;. Est & altera species Intubaceo generi annumerãda, quę & albidis maculis varia est, quę pulmonibus conferre vi prædita est.

ET si cuicunq; capiti tabellã peculiarem interijcere constituissemus: compendio tamen consulentes, pro præsenti, & subsequenti hanc concinnauimus, à dextra sui parte pulmonariam promit, subalbidis maculis variam, pro pulmone, à sinistra lapnos phragmitis visitur, pro iecore.

Sed animalium pulmonibus nostris adiuuabimus: & si omnia animaliũ membra humanis iuuent, illud præsertim iuuabit, quod magnũ, vel quod eo careat, tãquã hoc insigne magnitudinis, vel carentiæ nos admoneat Natura in eis vires subesse. Chamæleonti pulmo proportione maximus, vt nil aliud intus habeat, vt parum abesse scribat Plinius, quin corpus totum pulmone constaret: cuius lingua, cum radice herbæ chamæleonis, & cynoglossę, obmutescerę facit, ex Kirannide. Testudo quidem pulmonem & sub toto tegmento habet, ex Plinio: phthisi valet, & hecticis. Pulmonem pauca habent aquatilia, vt ranæ careant: Ranæ in cibis laudantur phthisi. Ranunculus viridis ad tussim valet, ex Plinio, squillę pulmonibus, & hecticis: cancri ad idem valent.

PLANTAE IECVR OSTENDENTES, ET ANIMALIA MAgno iecore prædita, iecori prosunt. Cap. XXXXVIII.

IEcvr συκωτον Galenus vocat, quasi ficatũ, ita vt vulgò *fegado* dicatur, quòd ficus similitudinem gerat, quæ Græcis συκα dicitur. vnde iecur anseris ficubus saginatum, principalis cibus in conuiuijs erat; constat igitur ficus iecur petere.

Iecoraria planta huc spectat, quam in tabella præcedentis capitis præmisimus.

Est inter capnos species, quam cauam radicem Herbarij vocant, siue Plinij bulbosam fuma-

fumariam: falsò putat Fuchsius pistolochiam. Cordo capnos phragmitis putatur, alijs chelidonia phragmitis, vel melius capnium Aetij. Cuius radix ingenti Naturæ miraculo rotunda, quasi hemichylindros est, adulta verò excauatur. Diu, multumq; mihi animum anxit, torsitq; cogitatio, quidnam hoc paradoxo indulgens Natura demonstrare voluerit: tandem Aetij locus in mentem venit, vbi de hepate in scirrhum indurato loquebatur, capnij herbæ meminit. Consideranti igitur radicem cauam, in ambitu, quasi in fibrillas, vel lobos diuisam æstate, ad hepatis cauitates, vel scirrhos valere occurrit: illicò experiendum curaui, fauitq; rei euentus voto. Vtitur idem quoq; ficubus aridis ad eiusdem inflammationes. Agaricum videtur etiam iecur figurare: iocinoris vitio laborantibus Dioscorides propinat. Sed ad animalia transeamus. Animalium alicui simplex iecur, alucui duplex, non quod duplici iecore prædia esse putemus, sed in duos lobos diuisum, velut geminatum videtur, alicui adeò pingue, vt in oleum abeat, nobis Natura datum, vt sciamus ea ad emolliendum iecur valere. Gigil Philosophus animalium hepar ad hepatis dolores valere dixit, & Rhases ab eo, quod idem de omnibus membris euenit. Sed in parte verum, & in parte falsum est. Dicimus igitur quod in animalibus iecur, quod cæteris maius, vel aliquod insigne habet, à Natura factum, vt hominum iecoribus prodesse possit. Nos ex moribus animalia, quæ hæc viscera insigniora habebunt, cognoscemus. Placidiora quæq; animalium minus fellis, timidiora plus cordis, salaciora plus iecoris, alachriora plus splenis, magis vocalia plus pulmonis habent: vnde vulgatum carmen.

Cor ardet, pulmo loquitur, fel commouet iras,
Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Iecur elephanto quadruplo maior bubulo est, ex Aristotele: extremitate hepatis comesta cum aqua sumach, & folijs citri, hepati dolenti medetur, Rhasis. Equus iecur habet in tres lobos diuisum, ex Herocle: equi iecur theca cedrina repositum, deinde chio vino aqua diluto exhibitum, quibus iecur vlceratum est, ne amplius exedatur, efficitur: ex Galeno libro de paratu facilibus. Lupi hepar alijs dissimile tradit Plinius: sed equi vngulæ simile: Galenus lupi hepar tota substantia hepaticos iuuare scribit abundè se expertum: iecinoris dolores reficit lupi iecur aridum ex mulso, ex Plinio. Ranæ iecur geminũ ex Plinio: cuius decoctum ad scabiem valet, ex Auicenna. Anser magnum iecur habet: iecur anseris valet ad iecur: Vultur hepatis dolore afficitur: affectus venatur aues magnas, quarum epar vorat, ex Rhase. Serenus ad iecoris dolores vulturis iecur concedit. Pastinacę piscis iecur in duos lobos diuisum: in oleo decoctum pruritum, scabiemq; nõ homini modo, sed quadrupedum efficacissimè sedat. Sic & squatina. Ex eius epate fit oleum, quod ad epatis duritiem valet, addita spica caltica, vel styrace, vel absinthio. Galeus anthias hepar geminum habet, quod abit in oleum, valet ad duritias hepatis. Sic centrinæ iecur, quod ad emolliendum iecur valet, idemq; substantiæ similitudine cor roborat. Idem de galeo glauco euenit.

PLANTAS LIENEM, ET RENES EFFIGIANTES, ANIMAliaq; magno liene prædita, ad lienes, & renes valere. Cap. XXXXVIIII.

VENIMVS inde ad lienẽ, viscus fęculenti sanguinis, qui ab hepate profluit, expurgatorium, magnitudine manus, figura cauus, gibbosus, ac veluti lunatus est: plantæ ergo, quæ folijs, vel alijs partibus eius figuram ostendũt, ad eius vitia valere cõijcimus. Asplenum folium infima parte gibosum habet ad lienis formam, alij hemionion vocant: asplenon vocatum, quod animalibus lienem absumat, hoc modo inuentum, te-

stante

ſtante Vitruuio. Circa Potereum flumen, quod eſt Cretæ inter duas ciuitates Gnoſon, & Gortinam, dextra enim & ſiniſtra eius fluminis paſcebantur pecora, ſed ex ijs, quæ pa ſcebantur proximè Gnoſon ſplenem habebant, quæ autem ex altera parte non habebant, illud Medicorum ſcrutantes ſcholæ, in illis enaſci herbam locis, deniq; compertum prodidere, qua veſcentia pecora lienes imminuerent. Hedera lunata, vel gibboſa fert folia, ex aceto cocta, vel cruda deuorata, lienes ſanat. Damegeron eſt author, ſi hederæ nigræ tres taleolæ in mundo linteo ligatæ, filo in amuleti modum lienoſis adpendantur, geſtantes intra triduum hoc vitio liberabunt. Lonchitis flores affert ceu galericulos, paruam exerentes linguam, ſiquidem minutulis his biantibus albugo quædam inferiore labro prominens, ſpeciem linguæ repræſentat: quaſi lienis ſpeciem oſtendit: lonchitidos radix decocta, priuſquàm ſemen emittat, lieni medetur: eadem in aqua eidem illinitur. Lupinus ſua effigie lienem demonſtrat: eius decoctum lienoſis prodeſt. Extuberantem lienem ariſtolochia imitatur, ob id ad extuberantes lienes, cum aqua po tata valet. Cyclaminus eodem modo. Ad animalia tranſeamus. Splenē non omnia animalia diſſectum habent, is nonnullis magnus, & oblongus, alijs minimus, varijq; coloris: alijs poſitus iuxta hepar, alijs ſub ventriculo. Bobus pro ſua magnitudine auctior lien eſt, cæteris omnibus biſulcis cornigeris rotundus, ex Ariſtotele; lienem bubulum in melle edunt, & illinunt ad lienum dolorem. Ad lienem ſanandum, emi lienem vituli quāti indicatus ſit, nulla pretij cunctatione, quoniam hoc quoq; religioſè pertineat, diuiſumq; per longitudinem annecti tunicæ vtrinq; & induentem pati decidere ad pedes, dein collectum in vmbra areſacere, quum hoc fiat ſimul reſidere lienem ægri vitiatum, liberariq; eo morbo dicitur, ex Plinio. Hominem lienis vino affectum Aegyptij ſacerdotes per canis hieroglyphicum exprimebant, nam gracillimum habet, quod ſi vel mors, vel rabies eum inuaſerit, à ſplenè eſt, vt qui canem eo morbo laborantem diſſecuerit, contagione vim experitur. Caninus lien ſi viuenti eximatur, & in cibo ſumatur, lienis dolores liberat: Quidam recentem ſuper adligant, ex Plinio. Sic animalia, quæ liene carere videntur, præſtant homini, vt eius lien aſſumatur. Aſiæ regio Scepſis appellatur, in qua lienes minimos pecori ineſſe tradit Plinius, & inde ad lienem inuenta remedia. Pecudis lien recens ſuper lienē dolentis extenditur, dicente eo, qui medeatur, lieni ſe remedium facere, liberabitur, ex Plinio. Rhombo aculeato ſplen inter inteſtinorum ſpiras latitat: lieni medetur impoſitus, dein remiſſus in mare, ex Plinio. Torpedini lien paruus: lieni medetur impoſitus. Teſtudo aquatica paruo liene conſtat, in cibo ſumpta lienes tollit, ex Plinio. Pica liene caret: valet ad lienes. Id non omittemus dolichi, ſiue lobi, & lobia, ſiue phaſioli non illi triuiales, ſed rubentes ex ſmilace hortenſiana, adoleſcentes eò vſq; in hortis, vt rami ſufficiant operi topiario, ſiliqua fœnigræci, in qua continentur ſemina renunculis ſimilia. Paulus in quadam compoſitione, quæ diatettigon inſcribitur, phaſiolos requirit ad renum vitia.

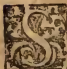
CAVOS PLANTARVM CAVLES AD TRACHEAM, ET ALIOS cauos corporis meatus valere. Cap. L.

DVM mecum repeto diuinæ Naturæ in hominem exuberantem proui dentiam, nequeo tantæ bonitatis amplitudinem ſatis mirari: oſtendit enim valdè noſtræ Naturæ proficuo præſidio cauos plantarū caules, ad cauos tracheæ meatus, & aqueductus, & cuniculos noſtri corporis valere, veluti vrinarios, aurium, flatuum & ſimilium. Sed ſi qui fuerint intellectus malacia laborantes, vel moroſi palatus, quibus hæc noſtra minus arrideant, ſed naturalium cauſarum aucupio pro bata velint. Scito Ariſtotelem libro Problematum dixiſſe, ijs plantis à Natura cauos caules donatos, quarum Natura imbecillis; & Theophraſtus id etiam innuens, ait, armamentariam

mentariam harundinem à cæteris distare, probæ nutritionis causa: vtpote pleniorem, carnosioremq;, quod ex aquarum abundantia prouenire dixit Et alibi:infarcta fistula nasci triticum ob callosius alimentum, & nos in Apulia vidimus, & Laborinis nostræ Campaniæ campis, ob densum solum denso calamo prodire: sed nostri corporis imbecilliores partes è robustioribus eiectos influxus recipiunt humores, eijciuntq;, ob id cuniculi. Conijcimus præterea cauos caules & inanes in plantis à Natura factos ad expellendos flatus in plantę corpore conceptos, vt & nostris corporibus. Sed ad exempla accedamus, & de trachea loquemur primò. Casia solutiua, & purgatrix est, siliquam fert longam, intus transuersis membraneis alueolis dissepitur, vt aspera nostri corporis arteria, quam alij guttur, vel spiritalem fistulam nominant, & cartilagineis anulis compacta, compositaq; ad imaginem casiæ fistulæ: ad pectus, & fauces valere Arabum experimento constat. Triticum harundinaceo calamo, circulis membraneis, vt harundo: ad exasperatam arteriam datur, & farina cruentis excretionibus, ex Dioscoride. Hòrdeū ad gutturis scabrities, exulcerationesq;. Malua inani caule nascitur: eius radicum & foliorum decoctum gargarizatū exasperatas fauces lenit, & feruefacta in cibum apposita raucedines tollit. Porrum inanem caulem efficit: voci splendorem affert, ex Plinio: secliuo authoritatem dedit Princeps Nero vocis gratia, ex oleo statis mensium omnium diebus, nihilq; aliud, ac ne pane quidem vescendo. Allium eodem modo vocem clarificat, ex Dioscoride, & Plinio. Lingua bouis & inani caule: Auicenna ad exasperatas fauces valere dixit. Eædem quoq; tussi, & anhelosis medentur. Calamus odoratus nil à cæteris sui generis differt forma: tussi medetur, hausto per harundinem succo. Quartum cinnamomi genus fistulosum, contra tusses valet. Smyrnium orthopnoicos mitigat. Hieracium admisto hyssopo ad tussim valet, ex Plinio. Equisetum ad orthopneam, & tussim. Borago ad idem, ex Auicenna, malua ex Plinio. Cæpa tussientibus, anhelosis, & asimaticis, spina alba ijs, qui cruenta extussiunt, allium, auena, & phu tussientibus & anhelosis: sic faba, cucumeres, melones, & sonchus. Flatus excitant hordeum, triticum, faba, cæpa, allium, scorodropasum, & auena. Ad ciendam vrinam valent spina alba, hordeum, cæpa, porrum, allium, scorodropasum, phu, hieracium, smyrnium, equisetum, gentiana, pepo, casia fistula, cinnamomum, calamum odoratum, cucumis, lupinus, milium, & harundo.

FRVCTVS VTERVM REFERENTES, ET FRVCTVVM INuolucra, ad vterum, & puerorum inuolucra, siue secundinas valere. Cap. LI.

SVNT & stirpium fructus, siue radices, mulierum vterum referentes, quæ ad partus valent. Aristolochia verè fœminei vteri formam imitatur, & optimè puerperijs opitulatur, appellationemque ei puerperæ tribuerunt, quoniam ἀρίστη λοχιώνσαις, idest puerperis egregiè salutaris, vtpote, quæ remoratos menses, hærentes secundas, & reliquias omnes à partu pellat. Cyclaminus etiam vteri similitudinem exprimit: si prægnans radicem eius supergradiatur, abortum fit; partum appensa accelerat. Diximus herbarum radices vterum referentes, proximum sanè erit de fœtum inuoluentibus tunicis, inuolucrisque oculis aliqua subijcere, quæ in partu vnà prodeunt, ipsumq; subsequuntur, quam membranarum molem Latini secundas, & secundinas nuncupant. Multæ sunt membranæ, quæ exterius fœtum ambiunt, & inuoluunt. Non secus in plantarum fructibus spectare est quasdam membranas, quę fructum multis inuolucris inuoluunt, calloso primum, vel membranaceo cortice, mox tenui & compactili tunica. In humanum fœtum complectentibus membranis molliculæ quædam adnatæ carnes circumplectuntur, vt instar, puluini molliter in sinu foueant, excipiantq;, & per vmbilicum

cum crescenti fœtui alimentum ministrant. In fructibus præter hanc inuolucrum compagem multiplices venulæ, & nunquam errabundi ductus succum exporrigunt, quo augeri possint per vmbilicum, quod in pomis, scilicet in eius medio pendet, & arbori adhæret. Suis puluinatis toris iacent, adèo Natura studiosa molliter semina collocare studuit. Et quẽadmodum aduentante partus tempore adãbientes fœtus membranæ dirumpuntur, fœtusq; in lucem egreditur, haud secus in maturationis tempore abruptis putaminibus circumsepientibus, loculisq; ex arbore, tanquam matris vtero, recedunt, deciduntq;. Est & in floribus, quasi nascentibus fœtibus simile quodam, quum adhuc conuolutis foliorum paniculis non dum dehiscunt, sed capitula quædam in mucronẽ leuiter fastigiata primùm à caule prosiliant: iisq; paulatim intumescentibus prægnantia florum inuolucra fatiscunt, vt in rosis se explicant. Vnde hinc facilè auguramur inuolucra illa, & loculamenta, quæ veluti capsulæ, & pecuniarij sacculi formam referunt, & vulgæ sibi nomen asciuerunt, ad matrum partum, & secundinas foris educendas præstare, quum taliter & ipsæ in amplectentis matris sinu foueant.

PECVLIARES effigies in hac tabula iuglandis, nucis indicæ, allij, & ari fructus è varijs, multiplicibusq; tunicis, & nexibus ambientibus euulsis conspiciuntur. Infra humanus fœtus in vtero inuolucris oblonga, & transuersa sectura dissectis, apertus in conspectum venit, vt vtriusq; similitudo concinnè possit comprehendi.

Iuglans

Iuglans huius rei maximum exhibet specimen, calloso primum, herbaceoq; occultur inuolucro, hinc compactili carinarum loculo, mox tenui tunica, nuclei intus quadripartito digeruntur, lignosa intercedente membrana, ob id Plinius. Duplici nux protecta operimento, puluinato primum calice, mox ligneo putamine, quot modis & fœtus in parente, hoc est vtriculo, ventreq;, quæ causa eas fecit (vt est verisimilius) nuptijs religiosas, partu tot modis munito, quàm quod cadendo tripudium, sonitumùe faciat elidendo virginum puellarum clamore: ad vuluarum vitia, & puerperia multis, varijsq; modis præstant. Magna & inuolucrorum mole obtegitur nux indica, cortex exterius carnosus, intus villosa materie compactus, tenui tunica exterius vestiente, qua ex trita, solutus in capillamenta fatiscit, capaci subtus orbe, duro, lignosoq;, intus dulcis nucleus candidus, & carnosus. Pinus lignosos conos frequenti nucamento compactiles profert, in quibus nucleos singulis cameratis totis, ferruginea tunica vestitos, contegunt: pinus secundas suffitu eijcit. In aro sagacis Naturę artificio, multiplici membrana munitus fœtus ostenditur. Is primum promit inuolucrum palmari longitudine, quod mucronata in turbinem vaginula pistillo complectitur, & suo fouet sinu, tam est diligēs seruandis rerum seminibus Natura, sed vbi fructu prægnans fatiscit in hiatum, solida pistilli facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus patente, crocea semina spectantur, quæ in coronæ modum contexta, imam eius partē ambiunt: partus omnium animalium extrahit, naturæ hostio circumlitum, & seminis, vel radicis dragmæ duæ in vini cyathis duobus sufficiunt, si à partu non purgatur, ad secundas trahendas. Dracunculus è foliorum scapi fastigio vagina quædam foris herbacea prosilit, cubitalis ferè longitudinis, in mucronem sensim turbinata, velut erupturi partus inuolucrum, quæ cum dehiscit sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat, ex seminum incremento distenta, dissilit in rimam, tandem elanguescens flauescit, subarescensq. perit, relicto cornu, cuius imam partem racemosus fructus ambit. Tantum ei vires inesse, vt olfactum grauidis abortum inferat, & eliciat partus, & quæ abortum inducunt, eadem secundinas trahere dicunt Medici. Allium quamplurimis velatur membranis, intus pluribus coagmentatur nucleis, qui velut fœdere quodam iuncti, confertim cohærent, & prætenuibus cinguntur membranis, grandiore folliculo omnes simul ambiente: radix vbi succreuit in nucleos, fiunt mox spicarum diuortia, ac tunicas disrumpentes, vnumquodq; per se iterum in bulbulos extumet: feruefactæ eius comæ ius menses: & secundos partus euocat, fœminarum dissessionibus inditum: ad quæ suffitu quoq; proficit. Latent & semina aristolochiæ in suis turgentibus lagenulis, velut in loculis, non secus ac in vtero parentis infantes: quæ pessario admota, eliciunt fœtum iam frustra erumpere conatum, fœtusq; lacerata inuolucra, & enixam puerperam diris partus cruciatibus ferè enectam, integræ reddit sanitati, vnde sibi nomen asciuit. Sed videamus in animalibus nunquid Natura nobis extra ordinem cunctorum in aliquibus peculiariter ostendat. Ceruæ statim à partu edunt inuolucrum, nec fieri potest, vt id accipias, prius enim quàm in terram demittant, ipsæ arripiunt: vis in eo medica esse creditur, ex Aristotele. Si cornu superferatur cerui à patiente, iuuamento esse, ex Simeone Sethi. Cum equa peperit, statim secundas deuorat: cuius axungia suffumigata, partum mortuum, & secundas eijcit, ex Sexto: sed Plinius vngulam dicit. Canes, & cati secundas à partu deuorare vidimus: Plinius partus euocat membrana è canum secundis, si terram non attigerit: fimus cati suffitus, & fel fœtum ex vtero mortuum extrahunt, ex Rhase. Sic membrana caprarum, in qua partus æditus, inueterata, potuiq; data in vino secundas pellit ex Plinio. Est & lapis ætites dictus, qui sonantem in vtero alium lapidē gerit (quod non nisi summa Dei benignitate nobis ostensum est) nam vt in vtero aliū lapillum habet, sic in fœminarum vtero fœtum continere facit, ob id mulieribus sinistro brachio alligatur, vsq; donec partus hora aduenerit, qua aduentante illicò à brachio religari, & sinistræ coxæ imponi, vt illicò & sine labore & periculo enitatur, iam

enixa, tollatur è coxa, ne vterus sequatur: nobis frequenti, & notissimo experimento cognitum, ex hoc audiuimus arboribus adligatus, quibus caduci fructus, efficere, vt vsq; ad maturitatem in ramis adseruentur.

VESICARIAS PLANTAS, ET ANIMALIA MAGNIS vesicis prædita, ad vesicæ commoda valere. Cap. LII.

PLANTAS: quæ vesiculas proferunt, non sine munifico Dei luxu, hominis vesicis prodesse ostendemus: possunt & flatus discutere, quum flatus plenæ sint: nam compressæ dissilientes, flatus in sibilum abit. Possunt & calculos è vesica eijcere: nam semina in vesica sonant. Ostẽdunt & fœtum in vtero, vt ætites lapis. Exempla apponemus aliqua.

VESICARIAS plantas, primò haliacacabum, mox vesicariam repentem, post coluteam præsens icon insinuat, ac vesica esüi musculis nudata è regione spectatur, conduxerit itaq; spectanti, mutuo simul eas conferre similitudines, quum ad viuum delineata sint.

Solanus

Solanus haliacacabus idest vesiculas ferens, humanis similes habet, quæ intus acinum inclusum gerit: celeberrimus huius ad calculos, lotiumq; ciendum vsus: medetur etiam eius ardoribus. Colutea Liparæ peculiaris à Theophrasto traditur. Arbor magnitudine præstans, fructum ferens in siliqua, magnitudine lentis, qui oues mirum in modum saginet. Nascitur semine, & fimo præcipuè ouillo. Serendi tempus cum Arcturus occidit, mandatur solo præmaceratum, cum iam in aqua germinare cœperit. Folium mittit fœnugræco non absimile. Arbor primum vnicaulis emicat, trima conciden dis scipionibus, & baculis idonea. Siquis nimis decurtauerit, mox emoritur, quippe quæ lateribus haudquaquam fruticet, spargitur deinde in ramos, quadrima prorsus arborescit. Apud nos frutex nascitur, ramis exilibus, folio fœnugræci, quadriennio in arborem se efferens, vesica membranea, pellucente, prætumida, veluti quodam spiritu distendente turgida, pueri eam digitis comprimendo increpitum dissilire faciũt ludibundi, in quo semen atrum, durum, lentis magnitudine, pisi gustu, semine nascitur, & fimo præcipuè ouillo. Mauritani vernaculo sermone *sene* vocant, duoq; genera faciunt, suæ spontis, & hortẽsis, siliquas ventorum vi deturbatas legunt opiliones saginandis ouibus per quam vtiles. Actuarius interaneorum obstructiones explicare dixit pulueris dragmam, vt facilè vesicam expediat. Sunt & aliæ vesicariæ plantæ, vt repens, staphylodendros, quarum si opes ad deturbandos calculos, aliaq; vesicæ vitia manifestaremus putarent scioli potius confictas, & à nobis imaginatas, quàm veras esse, cum à vetustioribus Medicis experimento sint incognitæ. Sed ad animalia transeamus. Ea vesicas habent, quæ renes & pulmones. Pisces vesica carent, exceptis delphino, balæna, vitulo, & testudine. Lyncis vrinam coire in lapidem dicunt, eius vrina ad vesicę stillicidia peroptima est: vesica verò in vino pota contra vrinæ incontinentiam valet.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER QVARTVS.

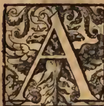
PROOEMIVM.

LANTARVM partium similitudines, quæ humana membra mĕtiebantur, abundè explicauimus, sequitur, vt earundem partium & actionū similitudines agnoscamus, quæ animalium partes & actiones imitantur, vt promiscuas inde vires inuestigemus, altera enim alterius collatione inuicem sibi produnt proprietates: vnde ijs præcognitis, facilior erit præsentis tractatus insinuatio. Hæc vt difficiliora, ita vtiliora, certioraq; Naturæ interpretibus perscrutanda proponuntur: nam meminisse debemus, quæ in humana Physiognomonia dicebamus, ea signa in delectu præcipua, quæ ex animalium partibus, & actionibus colligebantur, his insistendum, his strenuam nauandam operam admonemus. Plantarum enim partes, vel actiones, quæ animalium partes & actiones æmulantur, insinuant nobis easdem vires retinere, quibus ea præstant. Nos ex infinitis aliqua proponemus exempla (omnia enim quis audeat polliceri?) vt officiosæ nuperorū expectationi satisfaceremus. Sed ne quis vellicando, nobis vitio vertere peterit plantarum similitudines à nobis confictas, & coactè rebus accommodatas, nos solùm eas plantarum similitudines proposuimus, ex quibus quum propriæ deficerent appellationes,

nes, variorum populorum, et gentium communi calculo, & sententijs ab animalium similitudine nomen emendicarunt, unde quiuis peritus arbitrer rei perpensione non maligna, nil à me confictum, nil uiolenter conquisitum fatebitur, hac enim ueritas nescit fucos, doctrina ex sola Dei benignitate pendet. Sed plantarum partes animalium partes indicantes dicemus primò, mox actiones, & ex animalium partibus primò qua integra, post qua partes insinuabunt.

PLANTARVM PARTES SCORPIONEM INTEGRVM REpræsentantes, ad eius morsus valere. Cap. I.

A Plantis igitur exordiemur, quarum flores, fructus, radices, aliæue partes integrum animal repræsentant, & primo à scorpionibus & serpētibus incipiemus, familiaribus nobis animalibus, quę ferè nobiscū uictitāt, vel vbiq; obuia, exitialia maximè, & perniciosa, in quibus nō tumultuaria, sed adèo exquisita imagine in eorū effigiatura delectata est Natura, vt nō nisi cęcus in ijs decipi possit. Maxima Dei benignitate consultū, ita affabrè figuram simulantis, vt hominibus consuleret, earundem virtutū compotes esse, & contra eorum ictus non ignauas, sed strenuas, & medicamentosas vires possidere, cæteroquin sueto Medicorum dogmate, aliaùe humana methodo nosse non poterant. Quod si quis fortè ab homine excogiri hæc posse credet, ingrata Deorum munera intelliget, vt Plinius inquit. Sed aliqua afferamus exempla. Sed primò maximum Teophrastum audiamus. Non desunt, inquit, quæ forma quadam peculiari spectentur, vt scorpij vocata radix, quæ scorpionis speciem repræsentat, valetq; ad eius ictum, vbi videtur methodum hanc nostram, scilicet ex similitudine vires aucupandi non ægreferre. Et alij thelyphonon, alij scorpionem appellarunt à radicis similitudine, quæ scorpioni est assimilis, cuius tactu scorpiones torpescunt, stupētq; pallentes, & vinci se confitentur, auxiliatur eis elleborum album, tactu resoluente. Tactis quoq; genitalibus fœminei sexus animalium, eodem die moriuntur, cuius potum scorpionum ictibus aduersatur. Est altera species Dioscoridis à priori distans, quę radices in modum squillæ marinæ cirrorum nigrescunt, quam cynoctonon, & lycoctonon appellant, eaq; vtuntur venatores ad luporum necem, quasi lupicida, Plinius marino cammaro similem facit. Sed ego & squillæ, & marino hippocampo assimilari dico, cuius forma spectanti cuiq; plurimùm par erit, nam vt squillæ & cammari caudam tabellulis complicatam habent, ita videtur hæc radix quibusdam internodiorum diuortijs seiuncta, à summo sensim se extenuante. Et certè vires squillæ, & hippocampo cognatæ sunt.

TRES aconitum icones ex viuis plantis expressimus, prima pliniani pardalianchis, quam cammaro similem facit, secunda Dioscoridis, tertia Theophrasti integrum referens scorpionem. Infra cammari & scorpij effigies subiecimus, vt arcta, quam mutuò habent, similitudo contempletur.

Hippo-

Hippocampi vim ſolus ſcripſit Aelianus, cuius ventrem in vino decoctum: alteri potui datum, primò acerrimò ſingultu afficitur, tuſſi, & vehementi vomendi cupiditate, quod ſi Natura euicerit, in obliuionem, & dementiam incurrere, ſin minus, vita excedere, qui euadunt mente capti ſummo aquæ ſtudio tenentur: nam aquam ſemper appetunt, tum ſtillantem, tum fluentem, ſic & abluere, & natare. Huius, vt aconiti in vſum vertere Medici, & ad morſum rabidæ caniculæ; nam hippocampus hydrophiliam, canicula hydrophobiam inducunt, vt diximus. Mouet coeundi appetentiam lycoctonon, ſic ſquillæ, & cammari. Eſt inter doronicos ſpecies vna, ſiue aconitus, cuius radix etiam integrum ſcorpionem demonſtrat, quæ cum primis eaſdem facultates poſſidet, radix teres, obiculata, infernè in anguſtum ſenſim obducitur, tranſuerſis, quaſi ſquamularum torulis articulata, affabrè ſcorpionis caudicellam, vel potius cadaucrulum exprimit, paulominus ſcorpionis corpus effigiat. Cyperi radices, oleis oblongis ſimiles, nigræ, rotundæ, inuicem commiſſæ, fibras, vel caudicellas, quaſi ſcorpionis brachia demonſtrantes, quarum eſt vſus aduerſus ſcorpionis morſus.

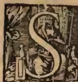
PLANTAE, QVAE SERPENTVM, ET VERMIVM FORMAM effigiant, ad eorum morſus valent. *Cap. II.*

SEQVITVR ſerpentum peſtis, quæ non minus acri, & virulento ictu trucidat homines. Natura plantarum radicibus eorum ſimulauit effigies, vt ſuo quiſq; malo caueri poſſit. Quorum exempla hæc erunt. Non alicubi δρύινος ſerpens, quàm

quàm in quercuũ, vel fagorum radicibus latibula parat. Sic dictus Galeno, quod in imo quercuũ cespite suum sternat cubile. Quercui radices albæ sunt, inflexæ, circumuolutæ, à summo ad imum sensim deficientes, vt incedentis drini corpus imitentur: quercus eadẽ illi origo, & remediũ est, vt vnde profectũ malum, inde emanet remediũ. Fructus ex omniũ glãdiferarum arborũ genere, & tusæ radices illitæ, ictæ parti auxiliantur, ex Dioscoride. Herbariorũ *bistorta*, seu maius britannica, etiã *serpentaria*, & *colubrina* vulgò Germanis dicta, quod contortis suis radicibus, & in se reflexis, implexis, & conuolutis, iacentis, & conuoluti anguis figuram ostentat: ad viperarum & serpentũ morsus vulgaris & peruagatæ neotericorum notitiæ, & multæ commendationis. Sic *bonus henricus* etiam aliquibus *colubrina* dicta, quod eius radix instar conuoluti anguis contorqueatur: cuius vis aduersus anguium morsus explorata. Est & Plinio dracunculus, cuius radix draconis conuoluti modo effingitur, vnde ei nomen: quem omnino habentes, angues fugiunt. Herbula, quam holostium, aut syluestrem coronopum vocant aliqui, radicibus constat tenuioribus, contortis in anguis formam: serpentum morsibus mirè præstat, ab effectu, & figura vulgò *serpentina* vocatur. Est herba vulgò etiam *scorzonera* dicta, quod ad morsum valet cuiusdam serpentis, *scorzone* dicti, & ad eiusdem anguis formam effigiata est, longitudo radici sesquipedalis, à summo crassa, sensim in acutum turbinem deficiens, fusci coloris, & eiusdem serpentis. Nullo antidoto illius veneno occurri potest, quàm huius radicis succo: eoq; perlitæ manus impunè serpentem tractare possunt, quin & qui eam præsumpserint, frustra à serpente iciuntur. Africa serpenti & herbæ natalia præbet, vbi sponte, & perennis prouentus, & si apud nos sata viuat. Apud occidentales Indos alia est etiam herba, quæ ad serpentis conuoluti modũ radicem sortita est: cuius vis mira ad serpentum venena, recentiorum exploratu. Sunt & aliæ stirpes, quæ radicibus & fibrillis vermes simulare videntur, vnde nos ad tineas & vermes valere iudicamus. Gentiana minor radicibus constat numerosis, albicantibus, rotundis, vti vermibus: tusæ & emplastri modo ventri impositæ, vermes, si qui intestino fuerint, proculdubio necant. Sic vulgare dictamnum. Filix latas radices, longè vagantes habet: latas tineas succus pellit, sic costi, & chamæleonis radices. Sunt & quædam sublonga panicularum modo nucamenta, quæ squamatim compacta è ramis propendent, quibus grauidæ arbores intumescunt, germina parere gestientes, veluti prælongus vermis, vt indicet Natura ad vermes, tineas, & serpentes valere. Exempla. Corylum florere negant, sed floris vice quosdam in eo peculiares iulos erumpere, siquidem fructu iam caduco, callus vuæ modo magnitudine gradiusculi vermis pinguis emergit, singulari pediculo, quem vocant iulum: dehiscit ineunte vere, ac defluit, quum folia prosiliunt. Simplex obseruauit rusticitas serpentes obtorpescere, quæ coryli caudice, vel surculo fuerint icta, & tandem emori. Nux iuglans verni temporis initio, veluti quodam gestiente foliorum conceptu, panicula prælonga protuberat, dehiscitq; flauens, statim quàm frondem facere cœperit, nutans, caducaq; prolabitur: præsumptæ nuces venena hebetant, quas qui plures ederit, eò facilius latas ventris tineas pellit. E castaneæ, siue nucis euboicæ arbore propendent etiam nucamenta, & si nuces aliqui appellitent, accommodatiores glandium generi, suarum arborum generis vires retinere arbitror: & si tritæ cum melle venenosis rabiosorum canum mosibus opitulẽtur. Negant aliqui florere pinum, & piceã, sed floris vice esse nucamenta illa, quę cittaros Græci vocant: aduersus tineas firmissima materies, & pix priuatim cerastę morsibus, & serpentũ cũ sale illinitur ex Dioscoride.

FLORES,

FLORES, QVI MVSCAS, ET PAPILIONES OSTENTANT, *ad fœcunditatem valent.* Cap. III.

SAEPISSIME in quarundam plantarum floribus fucos, apes, muscas, & papiliones quam simillimè ementitos videre occurrit, vt non modica lasciuia Naturam in ijs depingendis lusisse videatur. Sunt enim eiusmodi animalia tàm importuni, quàm fœcundissimi prouentus: vnde virium & effigiei coniectura consentiente, ad fœcunditatem valere & eximijs viribus iudicamus. Pro exemplis afferemus flores cynosorchi, in quibus dependent quædam veluti animalia quadrupeda distensis, & diuaricatis cruribus, quod non nisi ad fœcunditatem valere diximus. In alterius speciei floribus apes videntur colore subnigro, candido & purpureo asilonem, vel fucum æmulantibus,

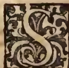
TERTIA smilacis hortensis figura suis floribus papilionem ostentantis, secunda & sequens orchidum apes & muscas simulantium delineantur, infra illa eademmet animalia exhibentur.

In tertia illorum specie flores effigiati sunt ex tribus exiguis superioribus foliolis, & quarto inferiori oblongiore, colore in purpura tristi, subnigro, nonnihil variegato, cuiusdam

cuiusdam muscæ corpora similia, vnde omnes insecta hæc referunt fœcunda, lasciuaq; ob id orchides, homines ad fœcunditatem & lasciuiam inuitantes, Serapidis nomine donarũt, Alexandrinorum Dei, cuius olim templum cantibus, choreis, & lasciuijs apud Strabonem colebatur. Accedunt & nonnullorum leguminum flores, muscæ, & papilionis effigie, Venerem, & fœcunditatem etiam conciliantes. Pisum flores papilionis forma circa vmbilicum purpureos galeatos habet. Nec longè à iam dicto fabæ flos abit, cristatus, purpureus, varijsq; punctulis variegatus. Smilaces hortenses, siue phaseli papilionis effigie flores gerunt. Cicer eiusdem effigiei, vt superiores affert, quæ omnia Venerem irritant, & augent.

PLANTARVM PARTES, QVAE VARIA ANIMALIA DEMONstrant, ad eadem valere, ad quæ animalia ipsa. Cap. IIII.

SVBNECTIMVS & quasdam plantarum partes, quæ etiam integra demonstrant animalia, & vt ad exempla deueniamus. Ex Theophrasto habemus. Non desunt quæ forma quadam peculiari spectentur, vt radix polypodij hirsuta, & acetabulis cauernosa, ceu polyporum cirri, vbi quis eam contingerit; polypum nasci affirmant, & inferius purgare apta est. His verbis videtur Theophrastus Phytognomonicam docere: sed quid vltima verba illa sonent, nemo est opinor, qui se id scire audeat, sed autumo ad polypum morbum sanandum optimum esse remedium: vidimus enim multoties mulieres ad pueros, in ima sede polypo morbo vocato obsessos, polypi decoctione vsas, mirabili remedio, voti compotes extitisse. Vidimusq; apud Plinium, atida farina naribus indita polypum morbum consumare, loquens de eiusmodi polypodio. Quod & polypũ aluum subducat, apud Athenæum Diphilus ait. Polypus si abundè estur elixus, humefacit ventrem: sæpiusq; mihi comedenti subduxit aluum. Quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, echinus dicitur, sic dictus, quod globoso spinarum agmine marinum herinaceum mentiatur. Armatum castaneis echinato calice vallum est, dipsaci caput echinatum traditur, carduis muricata sunt cacumina, & multa herbarum genera sæuis minantur aculeis. Castaneæ vehementer ventris, & stomachi fluxiones sistunt, & sanguinem excreantibus prosunt, menses supprimunt, & rabiosorum canum morsibus imponuntur. Auicenna ad fluxiones viscerum herinacei animalis carnes vtiles dicit, Albertus ad dysenterias: sic ad alopecias, lepras, sordida vlcera, & similia. Histrix eodem aculeorum vallo armatur, genus pilorum quodam putatur Aristoteli, nec horribile, aut rigidum quicquam conspici potest, ac histrix, ab aliquibus montanus herinaceus dicitur, & montanus melior domestico est, magisq; iuuat, & Plinius, quæ de herinaceis dicuntur, eo magis valebunt in hystrice. Dioscorides terrestris, & marini echini easdem facultates putat. Sed longum esset recensere echinata capitula, marini, & terrestris herinacei mutuas facultates ad venenatos ictus, lepras & eiusmodi similia. Psyllium in cacumine fert capitulum, in quo semen nigrum, nitidum, & durum, verè pulicem ementiens, ob id concinna nomenclatura ei à pulice adaptata est. Fama est apud Dioscoridẽ, si virens in domum importetur, non finere in ea pulices gigni. Ricinus herba nomen habet à seminis effigie, semen enim corticibus exutum, ricini animalis effigiem tàm proximè repræsentat, vt si vita adesse, planè ricinus videretur. Animal est liuidum & fœdũ, quod canibus, bobus, capris, alijsq; quadrupedibus adhæret, nec prius decidit, quàm sanguine saturatum. Huius plantæ semen ignes sacros restinguit, quod & animal ricinus facit, ex Plinio. Vrtica herba mordax est, & pruriginosis aculeis tangentes vexat, vrtica verò marina contacta etiam vredinem concitat, terrestris vrticæ modo, & qui eam venantur, nisi manum præunxerint, reuera dolore afficiuntur, pruritum tactis pudendis & manibus excitat, sopitamq; Venerem vellicat acrimonia sua, & præsertim quæ pilei

forma est, & sicut diximus terrestris vrtica etiam torpentem excitat Venerem. Marina scolopendra terrenæ similis est, ex Aristotele, animalia sunt, quæ numerosis incedunt pedibus: Dioscorides in oleo decoctam, & illitam cupillos euellere dixit. Hedera per parietes reptat, arboresq; radicosis pediculis, quasi scolopendra numerosis: cuius lachryma psilothrum est. Inter cyclamini nomenclaturas chelonium est, quum testudinis formam radix ipsa referat. Hippocrates libro de morbis muliebribus subdititiam glandem instituit, quæ inter cætera testudinis marinæ cerebrum recipit, vt aperiat vterum, & mortuum fœtum extrahat, arido sanguine ad vipereos morsus vtuntur Paulus Aegineta, & Aetius. Pes eius dexter super pedem podagrici dextrum, & sinister supra sinistrum, expellit podagrã, & similiter manus ex Rhasi, & Cõstantino. Cyclaminus, si mortui sint in vtero infantes, protinus reddit sine vexatione puerperæ adalligatus: medetur & podagræ morbo, & contra serpentes omnes bibitur, & alia quæ tædet referre. Rapunculus, siue rapulus dicitur, quod paruum rapum præseferat, est enim pollicis crassitie, & longitudine, rapi in morem in medio nonnihil ventricosus: ab Auicenna locusta, vel pes locustæ dicitur, quod videlicet ad locustę animalis formam sit cum suis appendiculis: Locustæ vrinæ difficultati adiuuant, & serpentum morsibus, rapulus verò ad serpentum ictus, ex Plinio, & ad difficultates vrinæ proprio experimento. Est & in mari quædam planta, vno pediculo dependens, extrema sui parte vuæ flores optimè expressos refert, ob id vulgò dicta *vua marina*, cuius vis est, vt in vino putrefacta, ijs, qui inde biberint, tædium vini afferat; ex Plinio. Sic ex putatis vitibus emanans aqua, ex Democrito, vini tędium affert. Apud Tartaros plantam reperiri audio, cuius fructus agnum per omnia refert, obducitur is tenui pelle, qua vtuntur incolæ ad capitum tegmina, interna pulpa cammari carnem refert, & è vulnere succus manat dulcis, & sanguini similis, radix humo eruta subrigitur vsq; ad vmbilicum. Illud insuper additur, quandiu obseditur herbis, viuere illum, quasi agnum in lęto pasculo, euulsis verò paulatim macrescere. Accedit quoq; id mirabile à lupis appeti, & vorari, quod nõ vereor ad id valere, ad quod agnus.

PLANTAE, QVAE MACVLOSAS SERPENTVM PELLES *ostendunt, contra eorum morsus valent.* Cap. V.

DIXIMVS quæ integra referebant animalia, nunc quæ partes, & primò extimas, siue pelles: nam alijs maculosæ, villosæ, glabræ, squamosæ, & eiusmodi similes. A maculosis exordiemur, & quę serpentum effigiem ex omni sui parte conspicuam reddunt, vnde coniecturæ indulgendo, istud Naturæ specimen fuit, vt doceamur, deterrimo serpentum detrimento maximo hoc emolumento ocurri posse. Sed exempla adeamus. Serpentaria maior, siue dracontium recto surgit caule, glabro, & polito, extima sui parte maculis fuscis, pullis, puniceis, giluis, transuersis, oblongis, & fortuitis vipereis, adèo serpentum exuuium exprimens, vt eminus repētè intuenti, terrorem incutiat. Dioscorides folia manibus affricta, aut radicem nunquã à vipera feriri posse inficiatur. Partum etiam abortu vitiat, quod etiam suo occursu vipera facere solet. Est & Draco marinus, qui dorso varij coloris est, ex fusco, & albo, & aculeos in branchijs habet lætales, lęditq; dum manu tollitur, cuius ictus, carnibus eorum impositis sanantur.

PRAESENTI figura ad maculosas serpentum pelles indicandas, allium anguinum, arum, arisarum, & dracunculum solùm depinximus, ab re enim fuisset, maculosas omnes herbas horum gratia delineare. Infra marinum draconem, & colubrem maculosum ita expressimus, vt ad manus vini occurrēt.

Et Athe-

Et Athenæus, libro de ijs, quorum venenatus est morsus, ait, murænas, quæ ex mare vipera genitę sunt, morsu interficere, ipsas verò esse minores, rotundas, & maculis varias. Alter etiam dracunculus lęui caule, baculi crassitudine, versicoloribus anguiū maculis variegato, purpureis intercursantibus lineis, vt planè serpentis habitum, coloréq; mentiri videatur, admirabilis Naturæ miraculū, nos admonentis, vt qui radice sua manus linirent, à vipera feriri posse negent, & triginta eius grana, si in posca bibantur, abortum inferunt, odor enim postquam emarcuere floccidi flores conceptus adhuc teneros enecant. Quin & aliam plantam in Lusitania se cognouisse fatetur Plinius, in hospitis agro, nuper ibi repertam, eiusdem nomenclaturæ, caule pollicati crassitudine, bipedali altitudine, versicoloribus viperarum maculis insigni, quem ferebant ad primas serpentum vernationes exire, spectabilis hiantis draconis ore, & concauo, stamina, quasi serpentis linguā exerit, capite cruentato, eiusdem cum primis virtutis: nos sępè in Pausilypi colle obseruauimus. Aron etiam subpurpureum caulem mittit, varijs quoq, insignitum serpentum maculis: dracunculi vires obtinet: partum occursu vitians. Ophiusam, tradit Plinius, Elephantine Aethiopiæ, liuidam, difficilemq; aspectu, qua pota terrorem, minasq; serpentum obuersari, ita vt mortem sibi eo metu consciscant, ob id cogi sacrilegos illam bibere. Inter allij genera ophioscorodō dictū à caule, folijsq; serpentariæ modo maculosis, quod tam proximè vrsinum delineat, & redolet, vt qui non visum iam nosse cupit, hoc spectet. Galenus satiuo validius esse dixit: serpentes abigit odore, beluarum omnium ictibus medetur, potu, cibo, vel illitu, priuatim hemorrhois.

Sunt & in fructibus viperarum maculę, in syluestris enim lupini semine guttatim, & fortuitò aspersæ maculæ pullæ, & cinereæ, verè serpentum designationi satisfaciunt: contra aspidas valet.

MACVLOSAS PLANTARVM PARTES, QVAE ANIMALIVM maculosas pelles ostendunt, eorum vires indicare. Cap. VI.

VNT & aliæ plantę, quæ frondium & caulium maculis, maculosas animalium pelles ostendunt, & simul virium cognationes nobis indicant, muta scilicet pictura internas proprietates indicando: vt hisce exemplis manifestabimus. Est & persicariæ folium litura maculæ modo conscriptum, quæ cornicularis Lunæ imaginem refert, quod à scriptoribus omitti non debuerat. Maculosa pelle panthera est, traditq; Plinius in eius armo dextro similem Lunæ maculam, crescentem in orbes, & cauantem pari modo cornua: cuius seuum, ex Alberto, ad impetigines valet, & hydropiper persicariæ congener sugillata delet. Sunt & aliqua orchidum genera maculosis frondibus, quæ lynceas pelles referunt. Virgilius.

Succinctam pharetra, & maculosæ tegmine lyncis.

Vngues lyncum cum corio exuri efficacissimè in Carpatho insula tradunt, cuius aspersu fœminarum libidines inhiberi, ex Plinio: diximus orchidum altero teste Venerem reprimi. Dracunculum herbam hieracium vocat Dioscorides à maculis, quibus caulis insignitur, accipitrem repræsentando, qui in pectore tali modo maculosus est. Accipiter laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, & dracunculi succus, ex Dioscoride ad oculorum medicamenta accersitur. Cyclaminus varia habet folia, infra, supraq; albicant maculæ, Scincus tenias albas, fuscas, latiusculas, vel albis punctis depictas, collum fuscum, caput, & cauda albicat. Scribitur ad amatoria valere, quod etiam de cyclamino tradit Theophrastus, & vterq; ad cutis vitia valet. Bliti genera versicolora, ex viridi, flauo, & rubido colore distincta habet folia, vt verè psittaci pennas imitentur, qui ad idem valet, ad quod anser, qui contra venena, & præsertim scorpionis præstat: diximus etiam ad ictericos, quod etiam præstantissimè exequitur blitum. Rubeta etiam ex subpallido, viridi, & croceo colore est: sistit naturæ dote cruorem, quod præstat & blitum. Sunt & piscium turdorum genera, colorum varietate distincta, vt in ijs Natura lusisse videatur, maculis nigris, rufis, aureis, flauis: turdi aluo faciles, & abstergentes. Mētiuntur etiam & testuginis corticem, flauo, nigroq; interlitum: valet testudo ad compescendos sanguinis fluores, quæ omnia de blito diximus. Chamæleoni nigro folia rubro distincta sunt, inter picarum genera multa sunt, quæ rubris maculis insigniuntur: valent ad dentium dolores. Pratense trifolium vnum, & alterum guttatis, & falcatis in superficie foliorum maculis, videntur stellionis maculas imitari, terga enim depicta habent circulis in modum stellarum pullis. Ouidius quinto.

Combibit os maculas, &c. aptumq; colori
Nomen habet, varijs stellatus copora guttis.

Si ablatis intestinis & capite, & pedibus assatus edatur, valet dysentericis, & hydrocœlicis, ex Plinio: trifolium muliebribus profluuijs valere diximus. Ardea ἀστερίας siue stellaris dicitur, quod punctis, tanquam stellis eleganter picta distinctaq; sit, est & rana etiā stellaris, & ad oculorum vitia valet. Ari folia distincta sunt maculis, valent ad albugines oculorum & caligines. Betulæ cortex albis interlitus maculis, vt videatur sturnum imitari impetigines, & faciei maculas vterq; abstergit.

SQVAMOSAS PLANTAS SERPENTVM SQVAMAS OSTENdentes, contra eorum ictus remedia afferre. Cap. VII.

SVNT & plantæ, quæ radicibus, fructibus, caulibus, alijsq; partibus squamosis, squamosa serpentum dorsa ostendunt, eorumq; venenis aduersantur, præstant quoq; contra virulentos quamosorum piscium ictus, nam & pisces, vt diximus, aduersus suos ictus valent. Cedrus arbor vasta, conos affert squamatim compactos: cedria cũ sale imposita cerastæ morsibus subuenit, & antidotis additur. Pinus lignosos conos affert, in turbinatam effigiem compactilibus, squamis effictos, eademq; squamarum serie nouellorũ ramorum cortices vestiuntur: serpẽtibus aduersatur, & priuarim ad cerastæ morsus pix cum polenta valet, ex Plinio. Picea eiusdem generis, faciei, & virtutis, idemq; de larice, cupresso & alijs similibus existimandum. Iuli, qui compactili squamarum callo propendent è corylis, inglandibus, castaneis, & similibus ad eadem valent. Erice squaroso folio est: folium aduersari serpentibus scripsit idem. Myrice eodem folio, confert vipereis morsibus. Plinius omnium serpentum ictibus, præterquam aspidum dixit. Eryngium capitula muricatim squamosa profert: clara eryngeest, contra serpentes, & venenata omnia nascens. Vterq; chamæleo capitulum affert, foris squamulis sibi imbricatim incumbentibus compactum: haustum in vino serpentium venenis resistit. Semperuiui genera numerosa folia gerunt, squamatim digesta: aduersantur phalangiorum ictibus, & scorpionum. Scabiosa capitula affert compactili squamarum ordine contecta: ad venenosorum serpentum morsus præstat herba ipsa contusa, & recens imposita. Cyanus flores affert è squaroso calice: à scorpione, phalangio ue ictis, omnibusq; venenatis auxiliatur. Origanum onitis spicam affert, in quo semen squatosum: cum vino potum demorsis à serpente conuenit. Eodem modo suam triticum affert spicam: furfures pollent ad viperarum morsus. Radix celticæ nardi squarosa, vel tuniceis squamulis obsita, & spicatim digesta: ad venenosos ictus valet, ex Dioscoride, sic allij, & lilij. Pisces qui squamosi sunt, ad serpenrum, & venenosorum vulnera valent, vt gobius, thymnus, mullus, smarus, coracinus, & cæteri.

VILLOSAE PLANTAE VILLOSAS ANIMALIVM PELLES ostentantes, eorum virtutum compotes sunt. Cap. VIII.

VARIA pilorum genera in plantarum folijs, varia animalium ostendunt indumenta, Vnde argumento nobis esse possunt ad eorum virtutes indagandas. Exemplo nobis erit vulgò *pilosella* dicta, quæ densiori, molliorique pilo vestitur, videturq; leporis pellem ementiri, qui pilosissimus est, & solus animalium pronam, supinamq; pedum partem hirsutam habet: vnde dasipodis nomen: leporis sanguis dysentericis, cœliacis, menstruorumq; profluuijs prodest, ex Dioscotide, & lien ad lienis tumores, ex Galeno: *pilosella* dysentericis, alui profluuijs, cœliacis, & lienis tumoribus valet. Verbasci frondes bombaceo tomento vestiuntur, cana, densaq; lanugine, vulgò vocant *taxum barbatum*, quod taxo animali assimiletur, cuius dorsum villis obducitur albis, nigris, & duris: vnde & duæ priores species à Dioscoride descriptæ, quia scabrioribus folijs vestiuntur, nec tactu mollibus, taxi pellem referunt. Taxum ad sanguinis proiectiones valere, ex Sereno videmus, adeps ad compositiones arthriticas miscetur, ex Leonello, verbascum propinatur ruptis, & fractis, ex Dioscoride, eius decoctum aduersus neruorum morbos, & tremorem, Inter verbasci nomenclaturas est *lupina cauda* à pilorum

pilorum molli lanugine, quam imitatur. Iecur lupi tussim sanare ex vino tepido tradit Plinius. Præterea si eius corio constringatur venter colica laborantis, ęgerq; sæpius corio insideat, prodesse multum scribunt Rhases, & Albertus: verbasci decoctum & tussim sanat, & flores in puluerem triti contra ventris tormina, & colum dantur. Lychnidi folia flaccida, crassa, tomentosaq; sunt, vt æthiopidi, murium pilos exprimere videtur; mures domesticos concisos scorpionum plagis vtilissimè imponi inconfesso est Dioscoridi, Galeno, & Auicennæ, sic lychnis à scorpione ictis subuenit, immò huius herbæ appositu scorpiones torpescere, & inertes prorsus reddi. Adiantum aliqui nō venereum, sed *porcinum capillum* vocant, vel *caudam porcinam*, nimirum quod coliculi instar setarum suis rigeant, vt vetus Auicennæ glossographus notat: diximus adiantum ad fluentes capillos, & alopeciam valere, quod idem exequitur suilla axungia ex Plinio, & Aegineta. Anethum Magi *cynocephali genituram*, vel capillos vocant, vt inter nothas Dioscoridis nomēclaturas habetur, quod instar capillorū canis foliola distensa habeat. Aetius anetho sicco vsto morsum canis explet, si cauus, & angustus sit. Herba traditur à Plinio lanaria dicta: ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit: vellera enim vt ouis habet. Rubus folijs, & cute spinosis est, & ad oculorum vitia valet. Raiæ spinoso dorso sunt, cauda, rostro, oculis, & deniq; corpore: ad oculorum cicatrices, & suffusiones valet earum fel. Multæ sunt plantæ, quæ crispis folijs oriuntur, vt sthrutiocameli pennæ, & columbarum. Myrrha crispo est folio, ex Theophrasto: ad oculorum vitia valet, nam tollit albugines, & caligines, ex Dioscoride, in sthrutionis ventre inciso inueniuntur lapilli, hi quidem ad oculos salutares sunt, ex Aeliano. Euphragia crispis item folijs, & ad visus claritatem valet. Costus item, & neruorum resolutionibus illinitur: sthrutionis adeps, ex Aeliano, hominum neruis salutare remedium affert. Apij genus crispifolium Theophrastus facit, præsertim macedonium, cuius decoctum calculos exturbat, semen & radix cum melle ad claritatem valent oculorum, sthrutionis interior ventriculi cortex calculos dissoluit, ex Rhabi Mose.

PLANTAE LIGNOSIS FRVCTVVM TEGMINIBVS, LIGNOSAS, & lapidosas animalium pelles indicant. Cap. VIIII.

SVNT & inter plantarum fructus, qui lapidosis, vel lignosis conis clauduntur, ostendentes animaliū pelles, siue coria lapidosa, duraq;, quæ videntur contra serpentū venena valere: nam crocodilo cutis corticosa, prędurisq; squamis ostrearū modo obducitur, adeò firmis, vt ictus quouis tormento adactos, inuicto tergore repercutiant, cuius partes contra serpentes valent. Sic testudo testatum animal, duro & rigido cortice ambitur, contra venena valet. Ostrea, vel ὀστρακόδερμα dicta omnia contra leporis marini virus, & omnium venenatorum. Nucum genera omnia clauduntur ligno. Pinus lignosis metis frequēti nucamento compactis, suos fructus obducit, sic pinaster, picea, & ceraftæ morsibus opitulantur. Iuglans lignoso protecta munimento, & venena hebetat. Eodem modo auellana ligneo putamine claudit fructus: contra scorpiones, & serpentes noto experimento valet. Amygdalus nuces suas durissimo protegit operimento, & operitur callo. Pistaceis sub corio ossei fructus, eosdē effectus habere Dioscorides dixit, quos pinei fructus. Cedrelates fructus, siue eius coni lignosi, cerastæ morsibus, & marini leporis veneno occurrunt, sic & cupressi pilulæ lignosæ, venenatis prosunt, sic de castaneis, glandibus, & alijs dicere possumus. Punici malū glabrum est, & membrana tegitur, malicorium dictum: soli hiat cortex, aperiturq; leuissima vel aeris iniuria. Elephanto nullo setarum tegumento, glabra cutis, cancellata, vel hians, muscas odore alliciens, & arctans repentè, in rugis compræhensas enecat, adeps ad serpentum venena valet, idemq; illi conuenit.

FRVCTVS

FRVCTVS, ET FLORES ANIMALIVM CAPITA INDIcantes. Cap. X.

IXIMVS de pellibus, nunc à capite membrorum omnium principe incipiemus, scilicet flores & fructus aliquos connumerãdo, qui quorundam animalium ora, & capita indicant. Exempla. Echio inter folia flos purpurat, & in eo clauditur semen viperæ capitulo simile, exilia ora, & luminum vestigia effigians: Dioscorides contra serpẽtes folia iniici vulneribus, & commanducari quoq; præcipit, vel qui antea sumpserint, feriri non patitur, contemplari quippe licet semen paulatim à ceruice in rostellum extenuatum, tumidiore superna parte, vt quædam prominula, quasi oculorum lumina appareant, quod oculis quiuis inspiciens, contineri non poterit, quin summam Dei prouidentiam laudet, eiusmodi herbam viperina forma effigiasse, quod ad suos morsus præstantissimam afferret opem. Nicander refert alcibiacam nominatam, quia quum Alcibius secus areas obdormiret, à vipera extremo inguine ictus, ex hac herba succum extorquendo & mansit, & reliquum vulneri superimposuit, quo medicamento liber euasit. Non paruæ authoritatis Numenius aliud echij genus reperiri scriptum reliquit, ocymoides appellatũ, quod ocymo similia habeat folia, quod sanè idem scripserat Nicander, quibus Dioscorides & Plinius ascribere videntur, qui & semina proferre scripserunt, quorum capitula viperinis capitulis similia essent: vimq; habere in vino potum, quo viperarum, cæterarumq; serpentum morsibus mederetur. Syluestre autirrhinon capitula profert in summo perforata, quasi in summa humanæ caluariæ parte foramina oculorum loca ostendant, videturq; à Dioscoride memoratum in phyteumatis descriptione, inquiens. Phyteuma habet fructum perforatum, & cætera, quæ syluestri antirrhino perfectissimè quadrant, & quod hominis figuram representet, ad philtra accomodatum perhibet. Inter ciceris genera κριὸς est Græcis dictum, Latinis arietinum, quod arietino capiti simile sit, frontata effigie, & angulo aliquantulum mucronem æmulante: Venerem stimulat, & genituræ copiã subministrat, quare admissarij equi, quo tempore vocantur à fœminis, cicere saginantur, vt in eo cibatu roborati, Veneri superfint. Arietes, vt diximus, maximè luxuriosi, vt per libidinem efferentur, & Veneri suffragantur. Alterum ciceris genus columbinum appellant, candidum, rotundum, & leue, quod columbino capiti simile, & venerium quoq; vocatur, quod fortasse Veneri, vt alterum opitulentur, & columbæ salacissimæ sunt. Psyllium cynomiam, & cynocephalon dictum à cane inter Dioscoridis nomenclaturas, à quo Plinius, psyllium alij cynoides, alij cynomiam appellãt, folijs canino capiti non dissimilibus. Sed puto mendum in textu, quippe flores, non folia canino capiti similes sunt: Canis stercus potum hydropico vtile, ex Sexto, nam ventri illitum aquam trahit, fel lenit podagras, pedibus illitum, ex Plinio: psyllium hydropicos in vino sanat, & podagras refrigerat ex eodem. Napelli planta flores in spica purpureos ostendit, qui antequam dehiscant, defuncti hominis caluariam ostentant, benignitatæ Naturæ, vt huius cadaueris similitudine homines ab illius plãtæ esu, & vsu auertat, adèo pernecabilis, & acrioris veneni vis est, vt vix antidoto aliquo succurri possit, nec solum esu, sed manibus attrectata, quoad coalescat, mortem afferat. Dictum putãt ἄρκειον, quod semen rotundum, villosis, hirtis, echinosisq; pilis, vrsini capitis similitudinem habeat, & sic verisimilem nomenclationem accepit: Dioscorides ambusta, & perniones eo sanari scripsit; vrsinus adeps ambustis prodest, & pernionibus addito alumine, ex Plinio. Quum rostrati gruini capitis effigiem proferrent, quamplurimæ plantulæ, geranij nomen obtinuerunt, flores enim proferunt, qui defluentes, rostratos mucrones, aut acus è latiore basi in rectum desinentes, relinquunt. Pes columbinus eius species ad intestinorum tormina experti sumus. Quæ maluæ folio cernitur, ex Plinio reficientibus

cientibus ab imbecillitate vtilissima, opisthotonicis etiam medetur. Grues tormino-sis in cibo prosunt, rigor ceruicis gruina adipe mollitur velocissimè, ex Marcello, negantq; illos vllo labore lacessere, qui neruos ex alis & cruribus gruis habeāt. Multæ sunt huius familiæ herbæ rostrum in pericarpio habentes.

ANIMALIVM CORNVA EMENTIENTES HERBAE, ET quibus præstent. Cap. XI.

POST caput, de cornibus dicemus & de cristis, nō desunt enim plantis siliquæ, vel vaginulæ, quæ nonnunquam sinuentur in cornua: contingit idem floribus, fructibusq;. Cornua quidem multis aquatilium, marinorum & serpentium varijs data sunt modis: sed quæ iurè cornua intelligantur, quadrupedum generi tantùm. Nec alibi maior Naturæ lasciuia lusit animalium cornibus. Sparsit hæc in ramos, vt ceruorum, & ijs etiam simplicia, vt subulonibus ex argumento dictis, aliorum finxit in palmas, digitosq; emisit ex ijs, vnde platycerotas vocant. Dedit ramosa capreis, conuoluta in anfractum arietū generi, infesta tauris, rupicapris in dorsum adunca, damis in aduersum, erecta autē, rugarumq; ambitu contorta, & in leue fastigium exacuta sterpsiceroti, alijs singula, & hæc medio capite, aut naribus, vt rhinoceroti, alijs adunca, alijs redūca omnia in mucronē migrantia. Cochleis ad prætentandū iter; corporea hæc, sicut cerastis, cochleis semper bina, vt prætendātur & resiliant. Nec minor varijs siliquarum generibus in seminibus custodiendis, procreandisq; Naturæ lasciuia, quæ sicut cornua riget, vel intorquentur singulis, ac falcatæ corniculantur, nam alijs latæ, intortæ, longæ, incuruataq; sunt, vt videbimus. Exempla erūt. Cytiso intortæ sunt siliquæ instar caprarum cornu, Columella scribit lactis plurimum præbere ouibus, & mulieres si lactis copia premantur, vino eis potandum datum, lactis abundantia confirmari, & super omnia pecori medicinā à morbis omni vsu præstare. Capras & oues plurimum lacte abundare dixit Aristoteles libro Problematum, proportione sui corporis, & eius caseum commanducātibus lac præbere demonstrauimus supra. Alterum tragum τραγόκερως dicitur, idest capræ cornu, quod eis assimiletur: valet crudum, coctumq; contra serpentes, hircinusq; sanguis ex Dioscoride, & alijs idem præstat. Medica trifolium siliquas, corniculorum modo, intortas habet, qua pro gramine vtuntur, qui pecora alunt, ex Dioscoride, & Columella præstantissimum ait pecoribus ad lac, caseum, & generationem. Terebinthus fert quædam ad nucis similitudinem concaua, vt vlmus, quibus bestiolæ tanquam culices nascuntur ex Theophrasto, sed quæ ipse concaua vocat, cornicula sunt capris simillima. Terebinthum Venerem excitare diximus, quæ in hirco, capraue praferuet. Pistaceorum arbor, quæ terebinthus domestica est, ad idem valet. Lentiscus eodem modo, eadem fert cornua, & eiusdem facultatis. Et sena folliculos suos lunatos habet instar caprarū cornu: & Mesue sena per inferna bilem atram expurgat, cerebrum & viscera extergit, auget virtutem, senium retardat, animiq; hilaritatem affert, corroborat oculorum aciem, morbisq; omnibus valet melancholicis; epilepsiæ etiam prodest. Capræ lac datur melancholicis, comitialibus ex Plinio, & lusciosis confert.

SVPERIORES plantarum figuræ ad subiecta animalium cornua spectant, anterior coronopi, ceruorum, posterior fœnigræci, bouis, sequens ari, monocerotis, postrema cytisi, capræ cornua simulantes, singulæ singulis è regione respondentes, vt diligens intuitor eas promptè & mutuò conferat, & perpendat.

Casia solutiua cornicula affert nigra, intorta, & quodammodo rugosa, vt caprarum cornibus non parum conueniant: propinatur ægris cum caprino sero, propter similes proprietates, & renes à calculis expurgat. Consimilis facultatis siliqua priori congener, quum nigras & falcatas ferat siliquas. Anagyris simili modo contortas habet siliquas: si partus mortuus hæret, & secundæ morentur, difficulter parturientibus adalligantur, ita vt à partu statim auferantur: quod quidem capræ secunda efficit ex Plinio. Hedysaron semen affert in siliquis, corniculorum modo aduncis, additur ad antidota, quod idem de capra diximus. Herbam vulgus vocat *sferracauallo*, etiam ad eiusdem similitudinẽ cornua exerit, & easdem facultates habet. Verùm non capræ, sed rupicapræ similitudinem exprimit, idest syluestris capræ. Sertulæ campanæ fœminæ adunca est siliqua, præcipuè oculis medetur: syluestris capræ fel ad oculorum vitia valet. Cuminum syluestre cornicula fert adunca: semen contra venenatas bestias, & calculosos valet: caprarũ fimum ad calculos, & syluestrium ad morsus venenatos. Genista lunatis siliquis calculos exturbat: calculos etiam syluestris fel capræ. Smilax hortensis ad vrinam valet: caprinus sanguis ad vrinæ excretionẽ, vt hydropicis conferat. Aphaca ad venenatos morsus valet. Vicia eadem siliqua, & virtute. Phasioli Venerem stimulant, faba, & pisum iisdem vaginulis, & facultatibus. Fœnum græcum cornicula affert oblonga, rotunda, in curua, acuminata instar bouum, in quibus semen concluditur, Græcis κερατῖδες, veluti cornuta herba, & βούκερος, bouis cornua, Hebræi etiam bubulum cornu vocant à similitudine bouini: è summis partibus bubuli cornu cinis tussim frenat, ex Plinio: fœnigræci

Y farina

farina ad diuturnam tuſſim valet: bouis cornu ea parte, qua capiti adhæret, puluis ſplenetico ſalutem affert, Marcellus, fœnum græcum decoctum ex vino impoſitum, eidem medetur, ſic podagris,& ſexcentis alijs morbis mutuò ferunt opẽ. Papauer κερατῖτις cornicula exigua inflexione fœnigræci modo intorta habet, vnde nomen mutuatur, vt bouis cornu videatur: argema & nubeculas iumentorum abſtergit perunctum, ex Dioſcoride & Galeno: fel, & ſubſtantia quædam fellea lapidea, quæ in bubulo felle reperitur, ad oculorum aciẽ valet, ex Plinio: papaueris folia vlcera maligna purgat ex Galeno, ad idem taurinum fel valet ex Dioſcoride. Leucoion ceratici papaueri & fœnugræco ſiliquas teretes, & obtortas ſimiles affert: podagris medetur taurinus adeps ex Plinio, & fel menſes trahit ex Hippocrate: leucoij flores menſtrua cient, radices podagricos iuuant ex Dioſcoride. Fructus chelidonij maioris inſtar cornuti papaueris, lõgus & teres, qui ad viſum, regium morbum, herpetas, & iumentorum albugines, & dolores dentiũ valet ex Plinio; ſcobs tali bouis ad dentes ex Galeno, fel ad regium morbum ex Hippocrate, & reliqua vt in ſuperioribus. Dicitur & tribulus tauroceros, & bucephalon, id eſt bubulum caput, & cornu taurinum, quibus nominatus eſt inter nomina Dioſcoridis: vaccina medulla ad oris vlcera, & quercus cortex decoctus lacte vaccino ſerpẽtum morſibus valet, ex Plinio, & ſtercus ad phlegmonas ex Galeno, & ad acutum viſum, ad quæ omnia tribulus valet ex Dioſcoride. Coronopus, ſeu *herba ſtellaria*, à multis cornu ceruinum dicta, quia inciſiones inſtar ceruini cornu habet: cerui ſanguis inaſſatus cœliacorum profluuia ſiſtit, coronopus pro cœliacis facit, ex Dioſcoride, ſic & cornu ceruinum vſtum, & lotum ad idem ex Galeno. Cerui cornu ferulacea omnia mentiuntur, & contra venena valent, vt diximus primo libro. Monoceros, ſi Philes, & Aelianus vera produnt, fera eſt, è cuius frontis medio cornu protenditur, non incuruum, ſed planè rectum; fera, & ſolitaria eſt, ſed coitus tempore manſueſcit, & fit gregalis, virginũ odore allectus, in earum ſinu caput inclinat, & capitur: eius cornu venenis reſiſtit, & comitialibus prodeſt. Sinapi rectam ſiliquã profert: prodeſt comitialibus, venenatis morſibus, & Veneri. Eruca Veneri, & venenatis item morſibus, ex Plinio. Braſſica, napi, rapum ſylueſtre, & ſatiuum. Dracunculus ex flore punicante mucronatum corniculum exerit: Arum etiam mucronata in turbinem vaginula ſemina complectitur, eiuſdem cum prædictis facultatis. Sic & flos grani Indici, ſiue *maiz* antequam ſemina proferat. Alleluya rectis, longis, & rigidis vaginulis ad ſerpentum morſus, & comitiales, & ad venenum, ex Plinio, valet. Geranij roſtra etiam contra venena valere alibi diximus. Rhinoceros ſupra imum naſum habet cornu, recentiorum experimento contra venena valere fertur. Piperaſtrum piperis vires habere diximus, oblonga ſiliqua, pyramidali, acuta: & piper ſerpentum morſibus auxiliatur. Auenæ in cacuminibus dependent paruulæ veluti bipedes locuſtæ, vtilis ad cataplaſmata, vt hordeum: pulte eius ſiſtitur aluus, prodeſt tuſſientibus: cochleæ addũtur emplaſtris, Plinius & dyſentericis vtiles ait. Frumenti genera ferè omnia granos ferunt ariſtis horrentes, imitanturq; cornua cancrorum, & præcipuè, quæ ante oculos habent: rabioſis canis morſibus, & viperarum præſtant, vt etiam frumenta. Aſtacus longiora, tenuiora, quàm locuſta habet, leones vtiq; duo longiſſima, ſquillæ è medio bifida, vt ex duobus quatuor fiant. Cancelli, vt frumenta venenatis ictibus medentur: cruſtata etiam prædicta ad Venerem valent, vt ceres, oryza, ſecale, zea, hordeum & reliqua. Et ſi inter ſcillas ſint aſtaci, cancelli, & cammari, qui quatuor habent cornua. Sunt & frumenti genera, quæ in duos, vel quaternos verſus ariſtas diſpoſitas habent: cochleæ etiam podagris conueniunt, quibus & triticum. Sex. Pomponius prætorij viri pater, Hiſpaniæ citerioris Princeps, quum horreis ſuis ventilandis præſideret, correptus dolore podagræ, merſit in triticum ſeſe ſuper genua; leuatuſq; ſiccatis pedibus, hoc poſtea remedio vſus eſt, ex Plinio.

FLORES ET FOLIA, QVAE ANIMALIVM CRISTAS effigiant. Cap. XII.

IN capite paucis animalium, nec nisi volucribus, apices dati sunt, diuersi quidem generis, pauonibus crinitis arbusculis, stymphalide cirro, phasianæ corniculis: præterea paruæ, quæ ab illo appellata galerita quondam, postea gallico vocabulo etiam legioni nomen dederat alauda. Fulicarum generi cirros, pico martio, & grui balearicæ, sed spectatissimum insigne gallinaceis, corporeum, serratum, nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, verùm peculiare.

HIC corydalem, horminum, & fœniculum offendes, è regione alaudæ, galli, & pauonis, cristas effigiantes, vt mutuas similitudines mutuò contempleris.

Inter nothas Dioscoridis nomenclaturas fumariæ generum corydalion est, & Galenus libro medicamentorum vndecimo, eiusdem corydalis capni meminit, cuius flores cristati, turbinatiq;, qui alaudæ auiculæ capitis galericulatum veuicem æmulantur. Inquit igitur Galenus. Adieci hæc sermoni, quod vellem clarè hoc animal nempè galeritam manifestare, quod ferat in capite pilos erectos, quādoquidem expertus sum eius aduersus colicos vtilitatem, velimq; ijs, qui ipsam non norint, demōstrare, nam & ipsa

corydalis appellata herba colicis conuenit. Vt nos id clarius aperiamus κορυδαλὸν vocāt Græci, quod Latini alaudā, Plinius ab apice galeritam vocat, nomen ἀπὸ τῶν κορύθων, idest à galea, vel potius à galero: nomen alauda, quia milites galeam habentes, dicebantur alaudæ. Ex cristæ in capite ortæ occasione orta est fabula, vt apud Aristophanem comicum, alaudam priorem terra enatam, vnde mortuo padre, quum vbi sepeliretur non extaret, illum in capite contumularit, & ad huc spectari in ea surrectum capitis apicem. Alauda cristata assa, & in cibo sumpta, colicos adiuuat ex Dioscoride, sed Galenus elixam in iure id præstare, sic Plinius, Aetius, & Aegineta. Sed Alexander Trallianus viuēte adhuc alauda, cor eximentes, alligatorium faciunt fœmori sinistro ipsius circundantes. Capnon aliquibus corydalion dici à coriandro satis ineptè putatum, quum à corydali aue à cristę florū similitudine dicatur, & mirificè ad colum auxiliarem vim præstat. Nec dubium quin vtilis esse possit ijs præsertim qui propter excrementa alui indurata, & flatus hac ipsa de causa collectos in hunc affectum inciderint: soluit enim aluum succus fumariæ, qua soluta flatibus via patet. Sed cur alauda colo valeat, patet ex hac methodo. ἀλεκτορόλοφος folia habet similia gallinacei cristæ ex Plinio, folia affert aspera, hirta, verrucis, & rugis nonnihil aspera, verbasci pube, aliquibus dicitur *sclarea*: cit Venerem. Diximus gallis spectatissimum insigne cristam, nec carnem id esse, nec cartilaginem, solus inter aues peculiarem sibi cristam sortitus est, ex Aristotele. Et inter animalium mores est gallinaceus gallus luxuriosissimus inter aues, ex Oppiano. Et et cristæ luxuriem designant, nam dempta gallo crista, demitur & luxuria. Et sus ad luxuriam inflammatissimus, ceruicis setas sic inhorrescit, vt galearum cristæ esse videantur. Ad venena etiam valere conijcerem; sola enim inter serpentes basiliscus, quæ cristam in capite habet, & venenosissima est. Horminum aliquibus vulgò *centrum galli* dicitur, quòd folium gallorum cristæ similitudinis sit: duplex genus, satiuum, & syluestre, plurimumq; Veneri conducit. ὁρμὴ est impetus, instinctumq; ferri in Venerē ingenti libidine, & alectorolophos lapis in ventre galli repertus; ad luxuriam valet. Verbenaca à Dioscoride crista gallinacea, à ramulorum figura, dicitur. Ius gallinacei contra serpentum morsus valere monet Plinius, & contra toxica Aetius, & Agineta: cerebrum theriacæ munus explere, Dioscorides, & Aesculapius. Præterea docet Rhases felle galli illito virgæ, si quis coeat cum vxore sua, non diligere alium præter eum. Alectorius lapis vxores viris conciliat, ex Sylvatico. Lapidarij.

Hic circa Veneris facit incentiua vigentes,
Commodus vxori, quæ vult fore grata marito.

Valet ad eadem verbenaca: folia cum radice pota illitaùe, aduersus serpentes pollere, sacram vocari herbam, & multùm ad amuleta, & expiationes commendari tradit Dioscorides. In sacris, & incantamentis pharmaceutriæ vtebantur, & philtrodes eam dicebāt, quod amorem hac sagæ conciliarent: datur potandum tertium à terra geniculum cum folijs circundantibus, tertianis, & quartanis quartum: aculeis & vnguibus gallinaceorum crematis, tritisq; cum oleo perungi ad febrientes Magi iubent, ex Plinio. Adiantū etiam galli cristam imitari videtur: datumq; gallis pugnaciores fieri omnes prodidere. Satyrij genus alterum, quod fœminam dicunt, spicatos flores, cucullatos, seu cristatos erigit, nam patentis modo galeę flosculus hiat, & foliola, quæ à lateribus surgunt, auriculas, quæ verò à medio attolluntur cristam referunt: diximus horum radices ad concubitum valere, si cui desit facultas, sic & aliæ orchidum species. Pauo in capite pennas, quasi comam floribus ornatam gerit: ob id Plinius pauonis apicem crinitæ arbusculę cōstituunt, videntur vmbellas florū ementiri. Vmbella cauliculis summatim insidet, quæ est floris pedamentum, in plures longiores pediculos digestum, qui ex eodem simul fastigio orti, in latius radiantur, quod quoniam vmbellæ, cuius vmbra mulieres vultum vindicant à sole, effigiem gerat, Græci hunc floris habitum σκιάδιον, mox Græcos imitati,

Latini

Latini vmbellam dixerunt. Pauo ad visum valet, vt iam dictum est: eius ossa adusta, & aceto trita, & illita ad lepras valere dixit Simeon Sethi: cachrys vmbellam gerit, & ad visum valet, & ad eadem. Possunt & vmbelliferæ plantæ serpentes referre, quæ flosculos, & cornua aliquę habent, vt cerastæ, & basiliscus triplici frontis acie munitus, vnde ad venenatos ictus valent. Nardus celtica vmbellifera est, & ad venenatos morsus valet, sic montana, costus, prason, ampeloprason, allium, panax, heraclium, ligusticum, pastinaca, anisum, carui, cuminum syluestre, ammi, apium, leuisticum, smyrnium, imperatoria, elaphoboscon, fœniculum satiuum, & erraticum, daucum, rosmarinum cachrys, ferula, peucedanum, laserpitium, sagapenum, euphorbium, galbanum, heliochrysos, angelica, sambucus, & cætera.

PLANTAE, QVAE FLORVM, FRONDIVMQVE SIMILITUDINE ANIMALIUM AURES INDICANT. Cap. XIII.

ANIMALIVM aures alijs maiores, alijs minores. Ceruis tantùm scissæ, ac velut diuisæ, soricibus pilosæ, vitulo marino, ac delphino cartilagineę, & viperæ cauernas tantum habent aurium loco. Pennatorum animalium buboni tantum, & oto plumę velut aures, cęteris cauernę ad auditum, simili modo squamigeris, atq; serpentibus. Nos flores, frondesq. ordine recensemus, quę animalium aures ostentabunt, ex quibus eadem virium præsagia concipiemus. μυώτα angustis folijs, non sine dorsi prominentia, elatis, nigricantibus pullulat, nomen apud Dioscoridē inuenit, quod folia quum prorepunt, musculorum aures exprimerent: ægilopas sanare dixit, sed murium, eorundemq; capitum cinere ex melle inunctis visus restituitur ex Plinio, & multò magis muris syluestris, aut gliris. Alsine aliqui μυώτα vocant, quoniā musculorum aures imitetur: oculorum inflammationibus, & aurium doloribus medetur: muris cinis cum melle instillatus, aut rosaceo decoctus, aurium dolorem sedat ex Plinio, delinitæq; murium carnes cum crudo oui luteo, præsentissimè oculorum inflammationi medentur ex Galeno. Vulgatissimam herbam, quam ab hirsutie, & pilosa foliorum superficie *pilosellam* vocant, aliquantulum concauam, murinam auriculam effigiantem, myosotida quidam dixere: recentiorum experimento ad calculum valet, sed muris fimum cum mulso, & thure potum, calculos expellit, ex Dioscoride, Galeno, Plinio, & Auicenna, mutuasq; alias quamplures virtutes, apud eosdem reperies. Est inter cicerculę species, quam aliqui Dioscoridis phaselum opinantur, cuius folia venosa, tenuiaq;, auriculis leporum similia. & nomen apud aliquos præualet: ambo ad luxuriam valent. Dictamnum Syluaticus leporis auriculam vocat, quod vulgus id nomen ab illius hirsutie & forma indiderit: neoterici pingue leporinum adhibere solent, vbi quid corpori infixum est, & eximendum cupiunt. Si clauus pedis plantæ infixus inhæret, pingue leporis cum crudo cancro impones loco saucio, parti verò ex aduerso respondenti, tres, aut quatuor fabaceos flores superalligato, & sanabitur ex Plinio: quod est peculiare dictamno herbæ, nam capræ in Creta sagittis confossæ, huius herbæ pastu eas excutiunt. Anagallidem aliqui nycteridem vocant, & Aetius in eo vnguento, quod Helenes appellat, in ischiadis curatione nominat, idemq; ad oculorum cruciatus valere dicit, nam inter Dioscoridis nomenclaturas nycteridem anagallidem, quasi vespertilionem vocat, tanquam ita à Magis appellaretur: vrina vespertilionis albuginem curat, ex Auicenna, & sanguis ad serpentis ictus ex Plinio, argemā & nubeculas expurgat anagallis, bibiturq; cœrulea contra anguium morsus ex vino. Multi sunt, vt Galli, qui asini auriculam alterum symphytum vocant, quod magna folia faciat, & instar asini auricularum incuruentur: lac asini potum cœliacis, & dysentericis prodest, & simū cohibet

 ex naso

ex naſo ſanguinem erumpentem, ex Plinio, ad quæ valet & ſymphyton. Saniculæ genus vulgò *auricula vrſi* dicitur, folia craſſiuſcula, carnoſa, læuia, nonnihil repanda, & limbo craſſiore fimbriata, circinataq;: peculiarem habet affectionem ad arthriticos affectus: adeps vrſinus ad articulorum morbos, & podagricos valet, ex Plinio.

ANIMALIVM OCVLOS OSTENTANTES PLANTAE. Cap. XIIII.

POST aures de oculis dicemus, ne partium aliqua animaliū omittatur, quas herbarum partes demōſtrent. Buphtalmon, vt Galenus libro ſeptimo ſimplicium medicamentorum teſtatur, appellatum eſſe à floribus, qui figuram quandam bouum oculis adſimilem habere videntur, Romani boariam appellauere, ruſtici vulgò *oculum bouis*: flores cum cerato tumores & duritias diſcutiunt & regio morbo correptis colorem reddunt. Sunt qui morbum regium pelli tradant, faſcia linea bubulo felle inuncta, corpori ſub coſtis cincta per triduum, quotidie renouata, & Hippocrate. Sanguis taurinus diſcutit, mollitq; tumores cum polenta illitus. ex Dioſcoride. Galeopſis à γαλῆ muſtela, ὤψ lumen, quaſi muſtelę, vel felis oculum dicas ex plantæ figura, animalis oculum non nihil effigiante: muſtela in cibo ſumpta, vel ſanguis illius, ad ſtrumas valet, ex Plinio, & Marcello, parotidas muſtelæ ſanguis illini meminit Archigenes: galeopſis herbæ folia, ſemen, & ſuccus ad parotidas valent, ex Dioſcoride. Vocatur quoq; pulegium galeopſion inter ſpuria Dioſcoridis nomina: bibitur idem ex vino contra ſerpentum morſus, ſubuenitq; per ſe podagris: muſtelæ virga ſiccata & pota, morſis à ſerpente medetur, ex Hali, & acopon ad podagras mirabile facit Aetius ex muſtela. Lycopſis à luporū oculis nomen, quod fortaſſe paruo floris orbe purpuraſcente lupi oculos imitetur: medetur igni ſacro. Iuuat igni ſacro anchuſa, cuius & lycopſis ſpecies. Elaphoboſcon vulgus *cerui oculum* vocat, ab oculi ceruini ſimilitudine: valet cōtra ſerpentes, quibus & ceruus valet, cui hoſtes Natura dedit, & ob id ophioctonos vocatur. Aſter atticus hyophthalmos dicitur inter notha Dioſcoridis nomina, quaſi ſuillum oculum dicas, quia cum ſuillis oculis ſimilitudinem habet: contra comitialem morbum dantur ſuum teſticuli inueterati in lacte, ex Plinio, lotioq; ſuillo inguinum loco illito, aut cum eo lana ſuccida appoſita, medebitur, ex Marcello: flores aſteris attici comitialem morbum ſentientibus pueris opitulari dixit Dioſcorides; & ſi aridus flos ſiniſtra manu dolentis decerpatur, & inguinibus alligetur dolore liberari, ſed Galenus non ſolùm illitum, ſed ſuſpenſum bubones ſanare ſcripſit, ob id bubonium etiam dici. Cynopſis quaſi caninus oculus à Theophraſto memoratur, Theodorus caninum oculum vertit: hoc olus ſtatim primis imbribus poſt æquinoctium emicat, & inter ſpicatas herbas illud ponit. Mihi omnino pſyllium videtur, nam Dioſcorides cynoma, & cynocephalos vocare ſolet, pſyllium ſpicatum eſt, & flos canino oculo ſimilis, capillis ſubrectis, ſemen pulicis effigie, & pſyllium, authore Plinio, cynoides, & cynomium appellatur: vomitum canis hydropico ſuper ventrem pone, & ſtatim incipiet per ſeceſſum aquā emittere: fel podagras lenit, vt ne terrā attingat, ex Plinio; pſyllium hydropicis datur in vino, & podagricis auxiliatur.

OS, ET ROSTRVM ANIMALIVM REFERENTES plantæ. Cap. XV.

NVNC eas plantas referemus, quæ floribus, & folijs os, vel roſtrum animalium referunt. Cornea & acuta volucribus roſtra, eadem rapto viuentibus adunca, collecta, recta, herbas ruentibus, limumq; lata, vt ſuum generi. Iumentis vice manus ad colligenda pabula ora, apertiora laniatu viuentibus.

EN tibi tres plantulas offerimus suis floribus animalium rictus ostentantes, antirrhinon leonis os referentem, dracunculum draconis rictum simulantem, & acantum biantis os ranæ mentientem, ex his reliqua tuo marte conijcies.

Antirrhinum insignitur purpureis floribus, ex rubro violaceis, vel roseis oblongis, supernè flaccidis, buccas, rictumùe vitulini, vel leonini oris æmulantibus, & conniuentibus, nunc patulis, nunc verò quasi valuulis occlusis, vt potius leonthostomos nominari debuisset. Traditur (quasi ab hac leonina forma) perunctos eos cum oleo lilino venustiores fieri, (vt venustius inter plantas lilium) nec vllo medicamento lædi posse, si quis appensum gestet: & leonis adeps amuletum esse aduersus insidiantes, & Plinius ex Magis perũctos eos adipe faciliorē gratiā apud Reges, populosq; promittit, præcipuè tamen eo perungi, quod sit inter supercilia. Helianten vocat Democritus herbam in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrti: hac cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino perungi Magos, & Persarum Reges, vt fiat corpus aspectu iucundum, ideo eandem heliocallidem nominari. Meminit eiusdem herbæ Columella in hortulo suo.

„ *et hiantis sæua leonis*

ora feri.

& alibi

& alibi.

Oſcitat & leo.

Memorat etiam eam inter vernas herbas, & florum genera ſeri, vt cãdida leucoia, & flauentia lumina calthæ, inter narciſſi, & lilij comas, & violas & roſas. Apparet quippe nomen à floris figura inditum, quæ leonis inſtar oſcitet. Alij purpureo flore eſſe ſcribunt, ſed qualis herba fuerit, fatentur omnes ſe neſcire, ego hortenſe antirrhinon, quod magis purpureum eſt, & primo vere emicat, & verè ſpectabilis coloris flos eſt, leoniſq; os oſtendit, vel iridem eſſe dicerem: nam memini me legiſſe inter ſpuria iridis nomina, eã leonem eſſe appellatam, ab alijs lycoſtomos, ſcilicet lupi os: purpureo flore eſt, à Theophraſto inter vernos flores, & hortenſis eſt, & inter roſas, lilia, & calthas ſeritur, & leonis os oſtentat. Fel leonis ictericis iuuat ex Plinio, iris in potu data, ictericos ſanat, ex Dioſcoride. Iris etiam lycos dicitur in ſcholijs apud Nicandrũ, quia reſupinata foliorũ labra, lupi oris ſpeciem referunt: valet mirificè ad partus feſtinandos & pellendos flos inditus: & carnes lupi ediſſe parturientibus prodeſt, vel ſi ſit iuxta, qui edat. Eſt & orobanche herba, quę inter nothas Dioſcoridis nomẽclaturas leo dicitur, in ſummis enim caulibus flores fert leonis rictum oſtendentes, ex Sotione græco in Geoponicis. Leguminum leo, oſprioleon dicitur, quod ſi quis velit in totum hanc herbam non apparere, quinq; teſtas accipiat, & in ipſis pingat Herculem colore albo leonem ſtrangulantẽ, atq; teſtas ad quatuor angulos, & in medium ruris deponat. Eſt & alia cura à Democrito tradita huiuſmodi. Quia leo animal gallo viſo expaueſcit, & contrahitur, ſi quis gallum manibus ſtrenuè comprehenſum cica agrum geſtet, λύεται τία mox abolebitur, tanquam & ipſa leonem timente. Alij experientia docti, ſemina terræ mandanda, gallinaceo ſanguine irrigant, tanquam tuta ſit à leonina herba futura. Nicander veneno aduerſari orobachen tradidit, vt leonis caro. Acanthi flos hiantis ranæ, velruberę os refert: hecticis conferunt ranæ, & acantus tabem ſentientibus, ex Dioſcoride. Dracunculus in hortis ſtudioſè ſeritur ad ludentis Naturæ miraculum: ſingulari caule attollitur, è foliato ſcapi faſtigio vaginula quædam in mucronem ſenſim turbinatum proſilit, quę cum dehiſces ſe pandit, ſpectabilis hians draconis forma ſolido cornu, perinde qua ſi lingua, concauo vaginæ ſinu, ceu rictu ſerpentis emicante, vt qui eam ignorauerit, non poterit inficiari, ſe non cognoſcere draconem, vt *ſerpentalis* nominis vſus, quibus increbuerit, non poterit aptiùs vſurpari: valet ad ſerpentis ictus, vt diximus. In ariſaro planta prodit flos è radice oblongus, quaſi ex vno folio conuoluto, ſupra hians ſerpentis os oſtendit, ex ore ſtamina, vt linguam imitentur, exeunt, adeò affabre effictũ, vt ſi anguem ſpectes, os exerere illud iudicabis; diximus ad ſerpentum morſus valere. In calaminthæ floribus apertum ſerpentis os oſtenditur cum lingua exerta; ad eius morſus valet. Eadem effigies videtur in alijs floribus, & eiuſdem effectus, quos tuo morte inueſtigabis, ſat ſit his exemplis rem indicaſſe. Inter fungorum genera ſuilli ſunt, ab Aprili vſq; ad Maium menſem eos reperies, colore ex pallido fuſco, pileo oblongo, & in conũ ſe colligente, forma in medio protuberante, videnturq; ſuilli roſtri formam quadamtenus referre, ob id ſuillos vocatos conijcio, apud Græcos, Latinos, omneſq; gentes: ijdẽ ad morſus ſerpentis ex aqua illinuntur: ad venenatos morſus ſuillum recrementũ aceto coctum laudat Aetius. Hyoſirim vulgus *ſuillum cardum* appellat ex Plinio: genus eſt ſonchi ſpinoſi, quod Itali cicerbitam vocant, referunt florum calyces antequàm aperiãtur, quandam roſtri porcini figuram, ob id ὗς ῥὶς hoc eſt ſuis naſus, Ruellius roſtrũ porcinum eandem herbam ab aliquibus nominari ait, & ab alijs leonis dentem. Plinius, intubo ſimilis, ſed minor, & tactu aſperior: vulneribus contuſa præclarè medetur, lac elicii ex Dioſcoride, quæ omnia ſus præſtat. Aquilinam herbam vocant recentiores, cuius flores in caulium cacuminibus quatuor fundum inferiori parte corniculа ſurſum reflexa, vt aquilæ roſtrum videantur æmulari, & inde aquilę nomen inditum: ſemẽ dragmæ

pondere

pondere potum in vino cretico, addito croci momento icteritiam sanare dicunt, dummodo egri in lecto sudent: cerebrum aquilæ in cyathis vini tribus regio morbo resistit, ex Plinio. Medelę rationem alibi diximus.

QVAE ANIMALIVM LINGVAS EFFIGIENT PLANTAE. Cap. XVI.

LINGVAE omnibus animalibus non eodem modo. Tenuissima serpentibus, trisulca, & atri coloris, & si extrahas prælonga, lacertis bifida & pilosa, vitulis quoq; marinis duplex, sed supradictis tenuitate capillamentis. Piscibus paulominus quam tota adhærens, crocodilis tota, leonibus, pardis, felibusq; imbricatæ asperitatis, ac limæ similis, attenuansq; lambendo cutem hominis. Ranis prima cohæret, intima absoluta à gutture, quà vocem mittunt, apibus prælonga, eminens cicadis. Quibus aculeus in ore fistulosus, ijs nec lingua, nec dentes, lata elephanto præcipuè.

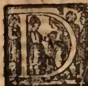
HASCE plantulas tibi proponimus, animalium linguas imitantes, cynoglossum canis linguam exprimit, in mox subsequenti buglossum bouinam, post elaphoglosson ceruinam, postremo ophioglosson serpentinam, insuper appareatibus vnà è regione animalium nominatorum linguis: propositum spectaculum intuitor, & contemplator.

Nunc plantas memorabimus, quarum flores, vel folia animalium linguas demonstrent. Κυνόγλωσσον, quasi caninam linguam dicas, folia plantaginis arctiora habet, minora, lanuginosa, mollicella, ad tactum omnino aspera, mollicie, & effigie, vulgato consensu, caninæ linguę assimilatur, vnde id nomen adeptū est: ad canis morsum valere tradidit Dioscorides, corium linguæ caninę, vt tota caro, ad suos morsus valet, vt diximus. Βούγλωσσον verbasco simile, folium asperum habet, bubulas imitans linguas: Dioscorides ad tertianam & quartanam, & ad animi voluptatem valere dixit: Apuleius ad cordis affectus, & ad venena valere, & vulgus *boraginem* vocat, quasi *bouaginem*, quòd bouum linguis simile sit. Ego similitudinem hanc ad figuram pariter, & asperitatem refero, & boragini nostræ, & buglosso vtriq; conuenit, omnes ijsdem viribus præditæ: aduersus quartanas ex vino, & lacte bouino confusus liquor valet per aliquot dies. Symphytum oblonga folia habet, lanuginosa aspera, exemplo linguæ bouinæ: valet ex Dioscoride ad agglutinanda vulnera: diximus glutinum ex tauri collo, & corio ad agglutinanda valere. Ἀρνόγλωσσον, quasi agninam linguam dicas, ex Theophrasto, *plantaginem* vulgus vocat, peruagatæ notitiæ, feracitatis, & vtilitatis vbiq; gentium herba, vt agni, & oues: magna vis in pecudum fimi cinere ad carcinomata, pellis recens ad quartanas, & ad dysenterias ex Aetio, lana succida inculcata post septimū diem ad rabidi canis morsus valet, fel præcipuè agninum cum melle comitialibus laudatur, ex Plinio, vrina prodest hydropicis, ex Rhase, quæ omnia præstat plantago. Humiliorem fraxinum ornum vocauere, & ab ipsius fructus figura ὀρνιθόγλωσσον, quòd auis linguæ imaginem referat, ex Plinio. Orneoglossum Ruellius arborem dicit vlmi specie, amygdalæ folijs, prælongis siliquis in surculorum cacumine pendentibus, oleagina magnitudine, in quibus medulla inest, linguæ auis similis, vnde nomen: Venerem stimulat & genituram adauget, quod de auibus iam diximus. Lingua passerina oblongis folijs, & teretibus, à passeris lingua, quam imitatur, omnium hominum consensu inditum est nomen, στρουθόγλωσσον dici posset, Dioscorides passerum linguas maximè imitari dixit, alij polygonum vocant, vel polycarpon ex seminis abundantia, nam ad Venerem & conceptionem valere diximus. Quintilij aiunt, polyspermon, siue polygonos herba animalia reddit multis numeris fœcundiora; quod idem de passere diximus. Phyllis Dioscoridis, vulgò *lingua ceruina* dicitur, in oblōgæ linguæ similitudinē deficit, vnde officinis lingua ceruina quoq; dicitur, sesquipalmaris, recta, læuore semper virenti: Dioscorides in vino potam serpentibus maximè aduersari dixit, quod idem cerui carnes facere diximus: præterea eadem caro ad febres valet, & diximus fœminas principes illas, continuo ceruorum carnium esu semper febre caruisse. Ex hoc nobis excogitatum, & multis periculis confirmatum, aquam chymisticis organis ex phyllitidis folijs extractam, ad pestilentes febres maximā opem ferre. Nomen *ophioglosson* vulgus herbariorum impertitur à forma, & figura serpentum linguę, quas refert, nomenclatura aptissimè quadrat, quum floris argutula cuspis serpentem linguam exerentem imitatur, quæ tenero cauliculo promitur; non paruæ ad serpentum morsus commendationis. Echio folia oblonga, hirsuta & subalbida, officinæ, & rura *linguam hircinam* vocant, ab hircorum linguæ similitudine, & quod earum pabulo maximè delectentur hirci, & capellæ: Dioscorides contra serpentes valere, & lac mulieribus augere dixit. Capræ caro lac auget, & præcipuè caseum ex eius lacte, ex Hippocrate libro de morbis muliebribus: aduersus serpentum ictus ex caprarum cornu, vel pilis cinere poto remedium ex Plinio. Sunt & quamplurimi flores, qui stamina quædam in medio habent, in summo diuisa, vt bifidas serpentum linguas præclarè ostentent, ex qua horum animalium ingluuies conijcitur, ab Aristotele, & quasi duplicem ex cibo capiunt voluptatem. Ego contra serpentum virus præstare iudicarem, vt ex phalangio videre est, anchusa, pseudacoro, *garyophyllis* vocatis, nam aduersus venena, & pestis contagia commendantur.

ANI-

ANIMALIVM DENTES OSTENTANTES PLANTAE. Cap. XVII.

Entivm tria genera, ferrati, continui, & exerti: ferrati pectinatim coeuntes, ne contrario occursu atterantur, vt serpentibus, piscibus, canibus. Continui, vt homini, equo. Exerti vt apro, hippopotamo, elephanto. Piscium multis ferrati, & eorum in lingua, & toto ore, vt turba vulnerum molliant, præterea in os vergentes, ne excidat cibi, nullum habentibus retinendi adminiculum. Similes aspidi, & serpentibus, sed duo in supera parte, dextra, læuaq. longissimi, tenui fistula perforati (vt scorpionum aculei) venenum infundentes. Quidam vnum esse eū, & quia sit aduncus, resupinari, cum momorderit. Scorpionis caudæ inesse eum, & plerisq; ternos. Viperæ dentes gingiuis conduntur, volucrum nulli dentes præter vespertilionem. Dentium vice aculeus insectis, elephanto intus ad mandendum quatuor, præterquam eos, qui prominent, masculis reflexi, fœminis recti, atq; proni. Musculus marinus, qui balenam antecedit nullos habet, sed pro ijs, setis intus os hirtum, & linguā etiam, ac palatum. Hactenus Aristoteles. Sed videamus cur spinæ à Natura productæ. Alexander Aphrodiseus dicit Naturam spinis plantas, tanquam spiculis contra animalium morsus armasse, quæ dixerat Plinius iam adduximus. Nos verò dicimus plantis aliquibus esse datas, vt se obuijs caudicibus adrepere possint, vt omnes amplexicaules sunt, nec per sese sine fulchro substineri valent, & ob id ad radices spinas spectantes habent, & hamatas, alijs, veluti spicis aristas dicit, vt se ab auibus tuerentur, alijs in stipite, vt ne dum se scabant animalia, dorso fructus ab arbore decutiant, nec ad iustam peruenniant maturitatem, vel quod postremum arbitror, vt ad cortices terrestres, & fæculentas partes transmitterent, vt fructibus pinguius, & purius alimentum subministrare possint. In humanis corporibus Natura ad cutim scabiē, pustulas, & similia in plerisq; morbis demandat, humores defœcando. Sed quid ex earum Physiognomonia conijciendū, discutiamus. Quia multi sunt animaliū dentes, siue aculei, siue spinæ, quæ magnopere generi humano infestæ, ob id prouidens, & sagax Natura multas, & innumeras produxit spinosas plātas, è quarū effigie perniciosissimo malo succuratur, vt vbiq; nobis obuię forent, nō solùm in viridarijs, sed etiā sepibus, syluis, nemoribus, cæterisq; locis, vbi frequentius eiusmodi animalia stabulantur. Nec clarius, aut manifestius demonstrare ipsa medicinam homini potuit: propterea summopere adnitendum, sedulaq; inuestigatione imaginandum spinarum similitudinem, quibus dentibus animalium magis assimilabuntur. Sunt in mari animalia, aculeis venenum immittentia, vt pastinaca, scorpius, draco, & porcus marinus, quæ porrectos aculeos infigunt, sunt & serpentium innumera genera, tùm hamatis, tum serratis dentibus, rigido mucrone infestis, sunt & quadrupedum dentes venenosi, vt rabiosi canis, ob id non mirum videri debet, si tantas, & innumerabiles natura produxerit spinosas plantas, & diuersimodè efformatas, hamatas pro viperis, rectas pro canibus, exiles, & quasi lanuginosas, pro aranearum, vesparum, & phalangiorum aculeis. Sed quibus fortasse hæc per similitudinē medendi ratio minus arrideat, ad naturales causas confugiemus, & ad quæ alia valeant. Spinosæ herbæ siccitatem ostendunt, aliquando ex frigida, aliquando ex calida causa, vt iam diximus, & ob id astringentes. Videre iam licuit in aculeatis, & cornutis animalibus hystrice, herinacco, raijs, xiphijs, & alijs animalibus, quod cæteris essent ficciora, ob id stomachum adiuuant, lepram & scabiem dirimunt, hydropisim sanant, gingiuis tumidis & dentibus medentur, alui profluuijs, nimium fluentibus menstruis, & venenatis, siue tota substantia id agant, siue corporis partes roborando, promptius venenum expellāt, vel clausis meatibus, minus eis afficiantur. Sed vt magis ordinatè procedat præceptio nostra, videamus quæ fuerint spinosæ plantæ. Theophrastus aculeatarum aliæ ex toto

 aculei,

aculei, vt corruda, nepa aliæ partibus aculeatis, vt in arboribus, fruticibus, & herbis, arbores, quæ ramos aculeigeros habent, sunt pyrus syluestris, malus punica, & paliurus, frutices, vt rubus, rosa, & capparis, herbæ vel folijs aculeatis, vt acanthium, eryngium, cnecum, acuta spina. A quo Plinius. Ergo quædam herbarum spinosa sunt, quædam sine spinis: spinosarum multæ species. In totū spina est asparagus, scorpio nullum enim folium habet. Quædam spinosa foliata sunt, vt carduus, eryngion, glycirrhyzon, vrtica, ijs omnibus folijs inest aculeata mordacitas. Aliquę & secundum spinam habent folium, vt tribulus, & ononis. Quædā in folio habent & in caule, vt phleos. Hyppophyes spinis geniculatum, tributa proprietas, quòd & fructum spinosum habet. Exempla adsunt.

SENTICOSAS plantas, & dentata animalium capita, adeò solertiori & viua pictura delineauimus, vt hæc spinosa, illas dentatas confitearis. Primò rubum, & asperam smilacem v. pereos dentes imitantes, mox lycium caninos referentem, postremò spinaceum olus phalangiorum aculeos ementiens, obuias proponimus, ex his alia assimilare discas.

Rubus habet virgas aduncis, & acuminatis aculeis refertas, folia in dorso, & subtus armantur aduncis, & minutulis spinis, pestiferis serpentum morsibus accōmodatissima. Peculiare est tribulo terrestri semen habere spinosum, & secundum folia spinas rigidas, & prȩduras, cuius succus potus, illitusq; ictos à vipera recreat. Spina alba fert folia hispida,

spida, & aculeata, capitulum spinosum, echini marini æmulum; non solùm potum à serpente demorsis auxiliatur, sed gestatum pro amuleto, serpentes abigere creditur. Paliurus frutex aculeatus est, & citra rigidis armantur aculeis: semẽ porum venenatis bestijs resistit, vt ex Athenæo habetur. Chamæleon albus folia asperiora, & acutiora sylibo habet, exinde spinas echini marini erigit. Erigeron ex aculeatarum genere. Carduus benedictus hirsutis folijs, & cum adoleuerit aculeatis, capitulis acutioribus aculeis rigentibus. Smilax aspera sarmenta habet, rubi, aut paliuri modo aculeata, non solùm venenosorum antidotum est, sed si infantibus nuper in lucem editis ex hac vinum propinetur, nulla postmodum nocitura venena; truditurq; ad medicamenta, quibus venena arcentur. Lycium arbos spinosa, valet ad rabiosorum canum vulnera. Ribes spinis circa ramos robustis armatur: Plinius ad rabidi canis ictus miris laudibus extulit. Scorpionum aculeis medentur plantæ, quæ minutioribus spinulis rigent, vt asperæ videantur, vt non spinæ, neq; dentes, aut aculei sint, eædemq; vesparum, & phalangiorum puncturis medẽtur. Peculiare spinaceis est habere semen spinosum: bibitur eius succus ad scorpionum & phalangiorum ictus. Sonchus aspera, lactuca syluestris, atractylis folio spinoso, & capitulis in summo spinis rigentibus, paliurus ex Plinio scorpionum morsibus fert opem. Duo scorpij genera aculeata aduersus sui generis animal. Asparagus, quibus phalangium icerit auxiliatur, lactuca syluestris, vrticæ vrida lanugine punctionis dolorem incutiunt, cuiusmodi vesparũ, & apum aculei, & si per quàm exili, & mollicella, nec penetrare posse isthæc lanugo videatur. Lupus salictarius sarmenta aspera habet, hirsutaq;, & quadamtenus aculeata: ad eadem valere potest, cùm ad hausta venena suam ferat opem.

PLANTAE COLLVM, MAMILLAS, LIENES, ET CORDA animalium exprimentes. Cap. XVIII.

SEQVITVR, vt plantas enarremus, quæ collum, guttur, lienes, mamillas, & corda animalium repræsentant. Inter smilacis asperæ nomenclaturas, nomen merginæ est, sic apud Romanos dicta, fortassè à collo deductum nomen. Ouidius de Aesaco loquens in mergum cõuersso.

„ longa internodia crurum
Longa manet ceruix; caput est à corpore longè.

Habet enim, & longum & incuruum collum mergus, & smilax per dumeta reptando incuruatur, & instar mergi colli flectitur: mergi sanguis amphictoton est, & venenatis feris resistit, & præsertim rabido cani, ex Aetio: asperæ smilacis folia, & acini antea, & post epoti, venenosorum antidota sunt. Inter notha fumariæ nomina Dioscoridis peristereon est, idest columba, à foliorum scilicet specie, quæ columbinam quodammodo ingluuiem repræsentet: Areteus elephanticos perdicibus, & columbis vesci iubet: Mesues quia bilem, & adustos humores fumaria deijcit, elephantiasi, & carcinomatibus mederi dixit. Fructus *sebesten* vulgò dictus persica voce, Syluaticus mamillam canis dicit, & si *[illegible]* vox græca fit, qui distillationibus auxiliatur, quibus præstat canina cutis cuilibet digito circundata. Asphodeli radices vaccarum mammis similes dicunt: cuncta venena expugnari eis tradunt Græci, maximè quæ rosiones, vstionesq; referunt, vt si cãtharides datæ, vomitione omnia egeri, ex Dioscoride & Plinio. Sed contra serpentes & scorpiones Nicander commendauit, substrauitq; somno contra metus. Anacardia fructus cuiusdam arboris auicularum corculis non dissimiles, vnde & nomen, colore rufescente, vt cor; labantes reuocant sensus, memoriæ iacturam resarciunt, & cerebri affectibus opem ferunt, ex Arabibus: multarum auium, vt accipitris caro, animum corroborant,

borant, melancholiæ, & perturbationi mentis resistunt, & morbum sacrum curant, ex R. Mose in aphorismis. Malue folia Magi lien capræ vocant, ab ea, quæ cum liene similitudinem habet: Sextus torminosis capræ lien bibendum præbet: Plinius maluam vtiliter torminibus illini, præterea ad venena, & venenatas puncturas, ad fœminarum purgationes, voluptates, conceptus, comitiales, calculosos præstare, vt etiam capra, & alia promiscue habere.

PLANTAE ANIMALIVM TESTES REPRAESENTANTES.

Cap. XVIIII.

VARII sunt plantarum bulbi, qui animalium testes mentiuntur, præsertim luxuriosorum, & ita affabrè eos mentiuntur, vt nemo sit, qui videat, qui se eos cognoscere non fateatur. Natura hominum generationi satagens, hac testiculorũ imagine ad vires venereas, ad conceptum, & ad prolem eos valere significauit. Testes pecori, armẽtoq; ad crura decidui, subus adnexi, delphino prælongi vltima conduntur aluo, elephanto occulti: oua parientium lumbis intus adhærent, qualia ocyssima in Venere, buteonibus terni.

ORCHIDVM species denuo sub aspectum veniunt, contemplator in prima facie hircinos testes cum sua planta, caninos, & tandem triorchidum, ex accipitrum genere.

Cyno-

Cynosorchis, idest canis testiculis ab omnibus vocatur bulbulus, qui verè canis testiculum ementitur, folijs oleæ mollioribus, ternisq;, per semipedem longitudinis in terra stratis, radice bulbosa, oblonga, duplici ordine, superior, quæ plenior est, inferior, quæ mollior, ac rugosior. In Thessalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad stimulandos coitus: aridam adhibendum, alterum alterius potu resolui. Dioscorides omnes bulbos cum melle, & piperis polline illitas valere aduersus canis morsus præcipit: Qui suam vrinam in canis vrinam ingesserit, ad Venerem fit impotens. *Palma Christi* testiculos canũ refert, demptis digitis. Tragorchis, seu hircinus testiculus hircum olet, & spirillis aruncis caprillam barbam ementiens: ad Venerem inflammat, quod maximè præstat hircus; bulborum omnium valentissimus, vt hircus animalium luxuriosissimus. Sunt & vulpini testiculi etiam exigui. His accedit altera radix terno donata didymo, ob id triorchis appellata, serapida Aegineta vocat ab Aegyptijs, Serapidæ Deæ Augusti cognomine. Hæc omniũ facultates longè superiores habet, nec vt cæteri orchides ignauiores, & mucore elumbes. Triorchem accipitrem dictum inuenimus à numero testiũ, buteonem hunc appellant Romani, ex Plinio: qui in Venerem infirmior erit, testiculos miluionis ex aqua fontana (quæ perennis sit) cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, & statim roborabitur. Triorchis miluo similis est, quibus maximè testiculati testes, ad prouocandam Veneream facultatem tribuunr. Colchicon multi sunt, qui testiculum canis nominent, propter similitudinem gemelli seminis; venenosa herba est, & incautos vescentes perimit: venenosa item saliua canis, nam rabiem, & mortẽ inducit.

ANIMALIVM VERETRVM OSTENTANTES STIRPES. Cap. XX.

POST testes de pene loquemur, plantarum partes illas enumerãdo, quę animalium veretrum ostendere possunt, & ad coitum, prolemq; valẽr. Orobanche est herba, quam cynomorion appellauit antiquitas à canini genitalis similitudine, nõ mala, neq; inconcinna similitudine, si plãtam contempletur aliquis, quæ à radice surgens, nudo, glabro, singulariq; caule, in summo foliorum conferto, & inter ea emergentes habet flores simul, & quasi in glomum collectos. Cyprij thersitem appellant, quòd ferè tota thyrsus sit, idest planè scapus rectus, qua forma caninum genitale in summo galericulo tectum quis confitebitur. Sunt qui hanc *tauram* vocent, quoniam certo constat, quum primùm vaccæ hanc herbã gustauerint, tauros ab eis requiri. Theophrastus enumerans ea, quæ quercus, præter glandem, producat, inquit. Ad hæc aliud effigiem coilis repræsentans, quùm verò perficitur, durum quid parte æmulãte perforatum, & tauri caput quodammodo æmulans, profert, quod præruptum nuclei oleæ speciem ostendit. Diximus iam supra ad fœcunditatem valere. E medio lilij flore quædã stamina educuntur, quibus excussis, emicat quædam colus, relicto capitulo in cacumine, quasi asini ni scroti effigiem demonstrans. Nicander describens lilium contra pharicum venenum antidotum esse, ait. Recipe irida, floridumq; caput, cui Venus inuisa est, eo quod secũ de colore, & forma certaret, huic medijs eius folijs fœda probra obiecit, deformemq; illic rudentis asini clauam crescere fecit: scilicet hac periphrasi asini clauam, idest genitalia, lilijs, idest flori medio imposuit: vteros emollit, mensesq; prouocat, vnde vterum conceptui præparat: contra serpentum ictus valet. Valent ad coitum asinini testiculi; & asinino lacte poto restinguntur venena contra hyoscyamum, leporem marinum, & pharicon præcipuè.

PLANTAE SCORPIONVM CAUDAS FLORE, VAGINVLIS, & semine effigiantes. Cap. XXI.

QVAMPLVRIMAE sunt plantæ, quæ floribus, vaginulis, seminibus, & radicibus animalium caudas imitantur, vt illorum virtutum compotes se esse ostendant, vel virulentis eorum ictibus aduersari. Ex multis aliquas recensebimus, & primò à scorpionibus.

TRIVM plantarum icones huic capiti communes præfiximus, quæ non particulares, sed solius scorpionis caudæ sibi vendicarent imagines, primò heliotropij summis florum spicarum retortis apicibus, secundo syluestris cumini alterius corniculatis vaginulis, tertio scorpioidis siliquulis eas imitantibus, in calce scorpionem ipsum affinximus, vt arctam similitudinem intuearis.

Scorpioides herbula est, caudæ scorpionis effigie, profert siquidem quædam siliquosa cornicula, scorpionis caudæ instar inflexa, & sic apud omnes scorpioides nomen obtinuit: illita scorpionum ictibus præsentaneo est auxilio, ex Dioscoride. Telephium eandem radicem habere videmus, quæ scorpionis caudam æmulentur, & ad eius morsus valere

valere iam traditum est. Est & alia herbula segetum alumna, quæ ex cauliculis rectis, gracilibus, pedalibus, vel sesquipedalibus in summo producit incuruis mucronibus adũca cornicula, retroflexa scorpionum caudicellas, transuersis articulis imitata, flores etiã luteos, pusillos, foliola in neruulis vtrinq; ordine digesta tribuli, sed exiliora, inexpertis dotibus, sed ex rantis eandem possumus vim augurari. Insunt heliotropij magni coliculorum summo elegantes florum series, fastigiaue racemosa, caudicellas scorpionũ inflexas imitatæ; nutant nobis ad scorpionum puncturas magni esse experimenti, vnde ab effectu scorpioctonos, vel scorpij interfector dici posset, ob id Dioscorides. Heliotropio maiori flos est effigie scorpionis caudæ, vnde scorpiuro ei nomen, flos incuruus, vt scorpionis cauda, contra ictum scorpionum potum, & illitum prodest. Ocimastrũ σκορπίουρος, id est scorpij cauda à figura vocatur, inter nothas Dioscoridis nomẽclaturas, quod nomen aptius echio conuenit, quippe florum series in cauliculo digesta & inflexa, rectiùs scorpionum caudam imitatur, quod etiam & in anchusis visitur: vis earum contra serpentum virus, nec incredibile est etiam ad virulentos scorpionum ictus valere. Tragos, ex Theophrasto, in aculeatarum censu est, alię ex toto aculei sunt, vt scorpius, quæ nullum, præter aculeum, folium gerit. Dioscorides scorpionem tragum vocari dixit. Ab his Plinius. Spinosarum multæ species, in totum spinosa tragus, hanc scorpion vocant: maxima astringendi facultate prædita est, ob id fortasse venenis opitulari coniectamus, Et alibi. Ex argumento nomen accepit scorpius herba, semen enim habet ad similitudinem caudæ scorpionis, folia pauca: valet & aduersus animal sui nominis. Est & alia eiusdem nominis, effectusq; sine folijs, asparagi caule, in cacumine aculeum habens, & inde nomen. Est quodam cumini syluestris genus, quod cornicula producit semina, scorpionis caudæ æmula, intermedijs consepta; quod potum serpentum morsibus remedio est; quod ad scorpionũ etiam conijcio. Quum constet apud authores scorpionum, scolopendriarum, omniumq; animalium venenis eorum naturã aduersari. Caltha semen affert, cuius vaginulæ scorpionum caudas imitantur; neuterici eius veneno resistere dicunt. Affert insuper caudas, vel brachia cancro simillima, ob id à Fuchsio, & alijs herba cancri dicta. Sed ego herbam cancri dictam puto, quod carcinomati medeatur. Sunt enim scorpionum caudæ, & cancrorum brachia similia, & cancrum cancris mederi docuit Dioscorides. Cancri in scorpiones mutantur ob quandam sympathiam. Ouidius.

Concaua littoreo si demas brachia cancro,
Cætera supponas terræ, de parte sepulta.
Scorpius exibit, caudaq; minabitur vnca.

Cucumim ipsum quoq; qui magnificant, nasci in Arabia dicunt, mox Cyrenis, alij in Arcadiam tradunt, similem heliotropio, cuius inter folia, & ramos prouenire magnitudine nucis iuglandis semen, esse autem ad speciem scorpionis cauda reflexa, sed candida. Aliqui etiam ab eo scorpionium cucumim vocant: efficacissimũ contra scorpionum ictus semine, & elaterio, ex Plinio. Sunt & quamplurimè plantarum vaginulæ, quarum loculis turgentia semina intersepta scorpionum caudam imitata mentiuntur, quæ ad scorpionum, & venenosorum morsus valent, vt raphani, napi, rapi, erui, lupini, erucæ, viciæ, genistæ, & aliarum, quæ in antidotis ponuntur aduersus aspidas, & scorpionum venena.

ANIMALIVM CAVDAS DELINEANTES PLANTAE. Cap. XXII.

NE ceptum ab initio ordinem interturbemus, aliquas plantas memorabimus, quæ animalium caudas ostendunt. Caudæ præter homines, ac simias omnibus ferè animalibus, nudæ hirtis, vt apris, paruæ villosis, vt vrsis, prælongis setosæ, vt equis, amputatæ lacertis & serpentibus renascuntur, boum caudis longissimus caulis, atq; in vna parte hirtus, idem asinis longior, quàm equis, leoni, infima parte, vt bubus, & sorici, vuldibus & lupis villosus, vt ouibus, quibus procerior, sues retorquent, canum de genere res sub aluum reflectunt.

Pastinaca, alopecuros, & equisetum accuratissimè sculpturis indicantur, marini trigoni, vulpis, & equi caudarum similitudinem sibi vendicantes, quæ omnia absit attentissimè spectari velim, vt horum exemplis, alia Naturæ pernoscenda, vestigandaq; perscruteris.

Τρυγὼν Græcè, Latinè pastinaca piscis, Plinio interprete, sed Latinis pastinaca dicitur à caudę colore, & rotunditate pastinacæ radici simili. Trigono in cauda radius adnascitur, quo nil in mari execrabilius nasci idem dixit, & Oppianus, cuius veneno, & vi pernecabili cedunt Persarum venenata, nam etiam mortua seruat suas vires,

vires, quæ non solum in animantes, sed etiam in saxa, herbas: arboresq; exerit, illius enim contactu exarescunt, & contabescunt. Hunc tradunt Circem Theligono dedisse, vt eo aduersus hostes vteretur, quo tamen incautus patrem necauit. Aelianus hunc radium periculosissimum, infestissimumq; dixit, vt non solùm homines, & animalia, sed arbores interimat, quippe si ad maximam arborem, & vegetam, & summè virentem aculeum admoueas, non multò post amittit folia, quæ postquàm defluxerint, totus truncus similis est arboribus, Solis ardoribus exiccatis, quod idem confirmat Nicander. Pastinaca herba serpentum morsibus, ictibusùe prodest, præsumentes nulla iniuria affici à serpentibus traditur, & Dioscorides ipse inquit, ei, qui pastinaca marina icitur, omnia, quæ de viperarum morsibus diximus, simili modo conuenire. Celsus etiam erraticam pastinacam ad eiusmodi plagam prodesse scribit. Sed ad mutuas alias vires accedamus. Dioscorides pastinacam herbam partum eijcere appositam dixit: & pastinacæ piscis radius adalligatus vmbilico, faciles partus facere, vt viuenti ablatus sit, ipsaq; denuo in mari dimissa. Equisetum iuncea profert circa cauliculos folia, crebra, & exilia, dependent ex eo comæ multæ, nigræq;, in ambitu per intercapedines radiatim cingunt multiplices exilium foliorum, quasi setæ asperiusculæ, prolixiores, equinam caudam satis ementientes: sanguinem è naribus erumpentem sistit, & semen illius ex aceto & lana ad omne profluuium imponitur: sanguinem item sistit, ex equino capite pilorum cinis illitus. Alopecuros nec in acus, aut aristam exit. Sed horret spissa lanugine, & asperitate, plantaginis in modum spicatur, florem tamen nō quemadmodum illa particulariter edit, sed per totam spicam frumenti modo spargitur, & vtrinq; lanugineus prodit flosculus, vt Theophrastus depingit, inde nomen auspicatur, quod vulpium caudis similis existat. Plinius ab eo. Alopecuros spicam habet mollem, & lanugine densam, non dissimilem vulpium caudis, vnde ei nomen, nullis aceribus, aut aristis armata. Quia ex triticeis, vt triticum tussientibus prodesse potest, quod non abhorret à viribus vulpis, quæ medetur tussientibus. Peucedanum Syluaticus *caudam porcinam* vocat, quòd radicis caput multis, ceu setis rigeat, quòd etiam in omnibus feseli generibus apparet. Vrina verris, vel apri arefacta, ex aceto pota facit ad comitiales morbos, ex Galeno, talus suis vstus cephalalgiam dissoluit ex Aetio, neruis vulneratis axungia cum terræ lumbricis, prodest, ex Sereno, contra serpentes adeps cum melle, resinaq;, vel iecur, vel cerebrum ex vino potum, ex Plinio, quæ omnia operatur peucedanum ex Dioscoride.

PLANTARVM PARTES ANIMALIVM PEDES INDIcantes. Cap. XXIII.

SVNT & plantarum partes, quæ postremas animalium partes, scilicet pedes ostendant. Solidas habent vugulas, quæ non sunt cornigera, nec talos habent eadem, at quæ bisulca sunt, habēt, lynx simile quid, dam talo habet, leo etiamnum tortuosius, talus autem rectus est in articulo pedis, ventre eminens. Auium aliæ digitatæ, aliæ palmipedes, aliæ interutrunq;, diuisis digitis adiecta latitudine. Sed omnibus quaterni digiti, tres in priore parte, vnus à calce. Auium quibusdam grauioribus, in cruribus additi radij.

IN proparulo tussilaginem, mox hederam, paulo post eryngium marinum, siue aquaticum, & postremo ficum adduximus, ac animalia, quorum pedes effinxerint, in conspectu sint, nam prima equina vngula, secunda marinæ scolopendræ multiplices pedes, tertia aquaticarum auium, siue anserum, postremo corui pedes expressimus.

Dicunt λεοντοπόδιον, quaſi leoninum pedem, propter villoſam foliorum, non florum effigiem, crus pedi annexum aliquantum referentem. Sunt & in floribus quædam foraminula impreſſa, quaſi leonis veſtigium, vel ſoleam imitata: Dioſcorides ad amatoria valere dixit, & ad tubercula: Magi promittunt apud Plinium, perunctos leonum adipe, faciliorem gratiam apud Reges, populosùe obtinere; idemq; ad hemorrhoidas, & tonſilla. λεοντοπέταλον dicunt, ac ſi aliquam in folijs cum leone, vel leonis pedibus ſimilitudinem habeat, & ſi authores non exprimant: habet enim braſſicæ folium, diuiſum papaueris forma. Dioſcorides dicit in vino potam ſerpentum ictibus auxiliari, nec alia re dolorem citius finiri. Facultas leoninæ ineſt carni, ab omnibus beſtijs tutum hominē reddi. Lagopum Apuleius leporino pedi ſimilem dicit, & nomen ei à ſimilitudine leporini pedis inditum: nam in piloſa ſpica glumas, villoſaſq; quaſi ariſtas, & mollicellas habet, leporini pedis colorem & hirſutiem æmulantes: profluuio laborantibus præſidium pręſtat, cauis vlceribus prouentum carnis, & cicatricem accelerat, ex Hippocrate, tumoribus inguinis, & laxis hernijs cohibendis peroptima. Leporis coagulum alui profluuijs valet, dyſentericis, & cœliacis fimum, & ſanguis: tuſum cum melle enterocelis illinitur, & fimum rupta inteſtina ſanare poteſt, ex Plinio. Lycopoda Græci nominant herbam, lupi pedi aſſimilem: quod folium ad lupi pedis modū effictum, diſſectumq; habeat, marrubio ſylueſtri par, grati odoris, caule anguloſo, geniculato, fungoſa intus medulla, radice frequenti capillamento fibrata: folia tuſa præſentaneo ſunt remedio ſtomacho diſſoluto, nunc *cardiacam* nominamus, quod cardiæ (ſic enim veteres ventriculi os nuncupa-

cupabant) impofita medeatur: laudat Auicenna leporis carnes ftomacho frigido, humido, & debili. Lupus robufti ftomachi eft, vorax, & concoquit omnia: & ftomacho valet. Tuffilago, vel *vngula caballina* recentioribus dicta, quod folia ab imo promat rotunda, lateribus fenis, feptenisùe, angulis acutis claudentibus, *caballinam vngulam* effigiantibus, vnde nomen: Diofcorides arida fuffita, ita vt fumus per infundibulum hianti ore accipiatur, hos fanat, qui ficca tuffi laborant, atq; orthopnoicos, & potu mortuos partus eijcit. Equinæ vngulæ fuffitu mortui partùs eijciuntur, faliua equi triduo pota, tuffim fanat, & equũ mori tradit Plinius, vngula mortuos partus eijcit. Allearia *pes afini* etiam dicitur in Pandectario, fortaffe quòd à tuffilaginis forma folij non multum abfut, tuffientibus prodeffe dicitur, quod idem præftat pulmo afini tritus fi bibatur, ex Hali. Veterum acanthum eft *branca vrfina* Italiæ, & Gallis vocata, quòd hirfutie vrfina quodammodo referat manum vrfi, vel quod extremis ramulis ternis digitorum pedis figuram: Diofcorides ambuftis prodeffe dixit, & vrfi adeps ex Plinio ambuftis prodeft. κορω-νόπους, fiue pes coruinus, aut cornicis, vulgò dicitur *herba ftella*, folijs eft craffis, pinguibus, hirfutis, vtrinq; fiffis, & laciniatis coruinos vngues præferentibus, vnde fuam fœne ratur nomenclaturam. Alij coronopoda vocant, ideft cornicis pedem, coronopodion à Tarentino dicitur ad inefcationem pifcium. Diofcorides cœliacis prodeffe dixit: Ad idem conferre poft cornicis fimum, quum dyfenterijs iuuet. Pes miluinus à Columella dicitur eademmet herba, & fi nullis delineamentis defignarit, cum extremum folij in auiculæ, aut milui pedem articuletur, & cruda edatur in acetarijs, & cocta cum aceto, & fale. Nec edendi quoq; nobis ratio exoleuit, nam portulacæ modo condita, feruatur. Fico funt folia laciniofa, & cruciformia Theophrafto σκολοπώδη, nifi quis κορωνόποδι magis legendum putet, nam fico Hippocrates donat folia cornicis pedibus fimilia: Ficus ficcæ valent ex Diofcoride ijs, quos longa valetudo decolorauit, & cornicis carnes effe in longiffimis morbis vtiliffimum putat Plinius. Atriplex vulgò *pes anferinus* dicitur, quòd inftar anferini pedis laciniata fint folia; fylueftris atriplicis fpecies eft: ad omnia, quæ anferinus adeps valet: igni facro medetur, tubera, & quæcunq; emolliri opus eft, efficaciffimè anferino adipe curantur, ex Plinio: valet ad vuluæ vitia, & mollitorijs vteri medicamentis crebrò Hippocrates admifcet, & Medicorum aliqui axungia ad podagras vti iubent, admifto anferis adipe. Sed atriplicem Hippocrates vuluæ vitijs infundi iubet, duritias omnes vel decocto, vel crudo illini putat, ignem facrum cum melle, & aceto, nitroq;, fimiliter & podagras. Anferinum etiam pedem refert eryngium, contra ferpentes, & venenata omnia nafcens: omnibus verò contra toxica & aconita efficaciorem Heraclides Medicus in iure anferis decoctam arbitratur, ex Plinio, qui etiam vifas ferpentes dicit pedibus anferinis: quæ eadem operatur anfer. Capnos duplex, alia hortenfis: alia, quam *pedem gallinaceum* vocant, in parietinis, & fepibus nafcens, tefte Plinio, nam gallinacei pedis fimilitudinem habet: gallinacei fel aqua dilutum, luminum aciem confortat, & leucomata tollit, ex Marcello: veterum gallorum ius expertus eft Galenus ventrem foluere; herbæ fuccus oculis claritatem facit, & aluum foluit ex Mefue. Inter thlafpeas nomenclaturas etiam pes gallinaceus legitur ob fimulacrũ frondium cum illius pedibus. Ius gallinaceum fi æftate cum vuis immaturis decoquatur, bilem vtrinq; extinguit ex Nicolao Maffa, & biliofo febricitanti iuueni propinatur capo à Mundella: thlafpi potum acetabuli menfura, bilem vtrinq; extrahit ex Diofcoride. Ifchœmonem Thracia inuenit, qua ferunt fanguinem fifti, non aperta modo vena, fed etiam præcifa. Serpit è terra milio fimilis, folijs afperis, & lanuginofis, farcitur in nares, quæ nafcitur in Italia, & fanguinem eadem adalligata fiftit, ex Plinio. Exiguum eft gramen apud nos, furgens calamulis geniculatis, furrectis, fingulis in quinas, ternasùe exiles florum fpicatas caudicellas, digitatim fparfis, fapore aftringenti, & exiccante, vnde nõ vana coniectura Plinianum ifchœmonem poffumus exiftimare, vulgò *pes galli* dicitur, quod in fummo frutice trifariam gallinacei pedis imitationem habet: ius gallinacei dyfente-

ſentericis medetur, ſed veteris vehementiùs ex Plinio: ad membranarum cerebri ſanguinis profluuium prodeſſe dicũt ſanguinem galli, ex Galeno: ad ſanguinis reiectiones ore & naribus valere aſſa oua ſuadent Medici. Hedera ſuis radiculis ſcolopendræ animalis, quum arborem ſcandit, imitatur, millepeda dicta, ſcolopendra ad pſilothrum valet, ex Dioſcoride, idem hedera præſtans. Conſolidam regalem, ſiue alterum cumini ſylueſtris genus, recentioribus *ſpron di cauagliero* vocatum, ſed melius gallinaceorum calcar, quod ab altera floris parte cornicula ſurſum ſpectantia promat, inſtar galli, vocetur galli calcar: Dioſcorides potum ſerpentum morſibus præſidio eſſe dixit, & calculoſis auxiliari: ius è gallinaceis potum preclarè medetur ſerpentum morſibus, ex Plinio, ſic & lapilli, qui in gallinaceorum ventre reperiri ſolent. *καυκαλις* pes gallinaceus, vel pes pulli Romanis dicitur inter Dioſcoridis nothas nomenclaturas, quod nomen Ruellio adnotatur, nimirum quod extremum folium in gallinæ pedem conformetur: nam folia quæ propè imum ſcapum ſunt, apium quadantenus effigiant: Dioſcorides vrinam mouere dicit, Nicander aduerſus venenata in theriacis admittit. Galli ius contra venena diximus ex Dioſcoride, quippe venenorum acrimonias hebetat, & contra ſerpentum morſus, ex Plinio, præterea ad calculos deturbandos validam affert opem, quod præſtat & caucalis, multaq; alia communia habent. *Cimbalaria* folio tenus anguloſo, hederaceo, in muris naſcens, lactis nonnihil habens, floſculo calatiformi, ex purpureo ad cœruleum inclinante, radice alba dulci, vt ſylueſtri rapulo congener videatur: creditur oculis vtilis. Foliorum ſpecies per ætatem mutatur, ex rotundiori in longũ: ſed qua verò parte pedem gallinaceum referat, non facilè dixerim, niſi forte mucrones illi, in quos diuiditur calix, qui florem ſubſtinet, eum repræſentare dicantur, præſertim cum flos deciderit, aut aruerit, tunc enim in diuerſa tenſi, rigenteſq; magis apparent. Diximus gallum ad oculorum aciem valere. Portulaca Macro pes pulli dicitur, item & Syluatico. Aræteus in curatione cephaleæ, carnes galli laudat contra ſerpentes, dyſentericos, ad oculorum remedia, & ſtomachum; quæ omnia præſtat portulaca, ex Dioſcoride. Seſamoides minor coronion dicitur inter ſpuria nomina, quod à cornicibus mutuatur, quum huius folia coronopodi, ideſt coruino pedi herbæ adæquentur, quippe ſi lineamenta perpendantur, folia inciſura, & ortu coronopi ſunt. Plinius. Seſamoides minus panos diſcutit, & cornicis fimus alphos. Lychnis ſylueſtris hieracopodion dicitur, ideſt pes accipitris, nimirum à figura folij inter Dioſcoridis nothas nomenclaturas, & lychnis ſylueſtris à noſtris *accipitrinus pes* dicitur, & contra ſcorpiones valere pronunciauit, & recrementum accipitris contra morſus ſtellionis. Poteſt etiam accipiter, quæ miluus, cuius iecur, vel cor geſtatum aduerſus ſerpentum morſus prophilacticon eſt, ex Plinio. Inter lychnidis coronariæ nomina apud Dioſcoridẽ, geranopodion legere memini, diximus ex Dioſcoride valere ad ſerpentum ictus, idem grus contra animalia venenoſa: nam qui ſibi noctu metuunt dormientes à venenoſis animalibus, nutriant ſecum grues; docet Auicenna & Rhaſes.

PERPETVIFOLIAE ARBORIS RATIO CVM ANIMALIBUS. Cap. XXIIII.

DIXIMVS de plantarum partibus, quæ animalium membra demonſtrabant, nunc de earundem actionibus agemus, quæ animalium actiones imitantur, eaſq; in plures partes diuidemus, ſcilicet de modo viuendi, coeundi, generandi, ſuperfœtandi, ambulandiq;, & primò de ijs, quæ ſine cibo hyeme viuunt, vt perpetuifoliæ. Inueſtigabimus rei rationem, mox Phyſiognomoniam. Sunt enim arbores, frutices, cremia, & herbæ, quibus folia non decidunt, ex Græcis, Latiniſq; aliquas commemorabimus, vt palma, olea, oleaſter, myrtus, pinus, pinaſter, picea, abies,

abies, cedrus, iuniperus, ceratia, phillyrea, suber, taxus, myrica, buxus, ilex, aquifoliũ celastrum, alaternus, paliurus, spina acuta, adrachne, arbutus, terebinthus, hedera, rosmarinus, lentiscus, & cæteræ. Theophrastus omnes angustifolias pingues, & odoratas dicit. Sed perennis comæ rationem scrutemur, quod arduum iudicamus, quum variæ & multiplices sint nostrorum maiorum sententiæ. Theophrastus ait, quòd arbores, quæ perpetua coma frondent, tùm germen, tùm fructus serò proferunt, scilicet spissitatis, & siccitatis causa, paulatim enim in his profluit alimentum, quod folijs quoq; venit, & si è genere semper virentium aliqua germine, fructuq; præueniant, vt hedera, & rhamnus, vel ratione perpetuæ caliditatis, humiditatisq;, vel omnibus his de causis euenire. Et historiarum libro dicit, quod in agro Elephantino, Memphiq; prouenientes plantæ folia nunquam dimittunt, & in insula Delta, parumq; intercipit temporis, quin perpetuò vireant plantæ. In Creta insula platanum stare, quæ nunquam folia deperdat, & quercum in agro Thurio, quum regio, solumq; madidum plurimum ad perdurandum præstent, nam quæ in siccis & tenuibus locis, prius foliorum iacturam faciát, & veteres prius, quàm nouæ. Plutarchus rationem reddens immortalitatis hederæ comæ, ait non caliditatis, frigorisùe ex hoc argumentum nancisci, quum myrtus, quæ in frigidiorum classem asseritur, perpetuò vireat. Empedocles spiraculorum, meatuumq; quandam mediocritatem causari, quæ nutrimentum æqualiter eliciant, & humidi iacturam resarciant. Plinius quorundam opiniones referendo ait. Quæ non decidant esse callo crassa & angusta: sed falsa diffinitio est; nõ decidere his, quibus succus pinguior sit. Quis enim potest in ilice intelligere? Decidere Timæus Mathematicus Sole scorpionem transeunte, syderis vi quodam veneno aeris, putat. Cur ergo non eadem causa aduersum omnes polleat iurè miremur. Aristoteles in Problematibus causam afferẽs, cur sues hyeme pilum amittere non solent, ait, quod omnes calidi sunt, & pili parti calenti adhærent: nam pingue calidum necesse est esse. Ecce apparet ratio quod in calidis, & pinguibus non cadunt frondes. Aphrodiseus aliam affert rationem, cur pars prima capitis caluescat, posterior minus? an quod anterior pars capitis mollis, & laxa sit, & cum pilus alimento vacat, vt qui non ita solide parti innitatur priori, facilè defluit, postera verò siccior, & spissior, est ob id etiam densis, spissisq; plantis frondes non cadunt. Quærit item Aristoteles in Ploblematis, cur alia animalia mutantur, alia non vtiq;? an quorum natura vincere, perdominareq; humorem non potest, hæc incommutabilia sunt. Et alibi Theophrastus assignans causam, cur aliquibus locis ficus, & vitis frondes non amittant, dicit, quia nunquam his nutrimentum, quantum sufficit, deest, & aliæ plantæ propter suam naturam, aliæ propter locum id sortiantur. Sed Aristoteles, & Theophrastus, aut ex pluribus, aut ex omnibus rationibus euenire posse dixerunt, vt propriam causam ignorantes. Meam proferã opinionem. Dico succum esse in causam, qui suo lentore facit, vi planta sibi ipsi sufficiat, quemadmodum animalia, quæ sine cibo hyeme viuunt, sic etiam in ipsis arboribus æterna coma virentibus intelligendum, latiùs retinere hyeme frõdes, propterea quidem ad eas multum alimenti, & satis habẽt, suo calore, & lentore seruare succum in pediculis, quo minus aboleatur. Et Natura, vt sæpius diximus, elicit ex necessitate commodum: nam plantas, quæ aquilonaribus locis, & frigidis nascuntur, oportebat esse densas, & spissas, nec comis orbari, quæ enim egregio robore valent, plus frigoribus resistere possunt, minusq; vim frigoris admittunt, vt agrestes sunt arbores. Alia suppetit ratio, quod omnes hæ plantæ non germinent frigoris superuentu, nec folia deperdant. Sed sciscitemur quid secretarum virium ex hac Physiognomonia nancisci poterimus. Plantæ; quæ hyeme comis non orbantur, demonstrant animalia illa, quæ sine cibo hyeme viuunt in cauernis, ex eorum substantia viuentia, vt serpentes, glires, herinacei, hystrices, testudines, lacerti, crocodili, & hirundines, mutuoq; alopecijs, strangurijs, purulentis auribus, & excreationibus, oculo-

oculorum claritati, sordidis vlceribus mederi, & obstare ne pili renascantur, & ex manifestis qualitatibus excalefacere, reficere, digerere, & similia, quæ quisq; parum diligens inquisitor ex se poterit conijcere.

PLANTAE, QVAE ANIMALIVM CONCEPTVS IMItantur. Cap. XXV.

VNC plantas, quæ animalium conceptus imitantur, prosequamur. Theophrastus notabile in aparine euenire dixit. Nascitur enim flos in eo ipso hirsuto, & aspero, non exiens, neq; euidens, sed intus maturescens, & semen pariens, vt illis simile sit, quod in galeis, & viperis euenit: illa enim, vbi intra se oua peperere, mox animalia gignunt, & hæc florem in se continens, concoquensq;, fructum deinde parit. Hippocrates philistion, & philetærion appellat, quod, vt Galenus putat, non euidens, sed occultus in ea flos maturescat, & intra se germinet semen, velut animalia, quæ in se pariunt, vt viperæ. Philantropos etiam dicta, quia velut amici solent, commeantiū lacinijs obhæreat. Sed hæc de grandiori lappa audiri debent, quæ etiam semine vestibus adhærescit, & in ipsa flos nascitur non euidens, sed intus occultus, & intra se, quod in ea lappa notabile inuenitur, concipit, non autem aparine Dioscoridis, in qua flos albus emicat, exiens non conditus, semen vmbilici forma protuberat canaliculatum, & omnibus conspicuum, huius frondis tenacitas vestibus adhærescit, illius lapparum tātum, non foliorum tenacitas. Aristoteles animalium libro de vipera hæc habet. Vipera è serpentibus animal ædit, quum intra se primum oua pepererit, ouum hoc molli cute contectum, vt piscium est, fœtus supernè gignitur, nec duro cortice continetur, parit paruas viperulas, membranis obuolutas, quæ tertia die rumpuntur, euenit interdum, vt qui in vtero sunt, abrosis membranis prorumpant. Ad viperarum morsum valere primò demonstrat Natura: sed Dioscorides suæ aparinæ succus potus, & folia contra viperarum, & phalangiorum morsus valere dixit, auriū dolori, & strumis: medetur & auriū doloribus ipsa anguis senecta in vino decocta, & infusa, vipera strumis, & suo ipsius veneno, quod Dioscoridis culpa euenisse reor, quum aparinem Theophrasti ignorauerit. Aliud floris genus est, quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, philadelphum appellatum ex argumento, quod rami eius ex interuallo spontè coeant, ceu animantes, post digrediantur, concipiant, & pariant.

QVAE ANIMALIVM SVPERFOETATIONES OSTENdant plantæ. Cap. XXVI.

ST & in plantis superfœtatio, vt in animalibus, inter animalia lepus, & cuniculus superfœtant, inter plantas citrius, pinus, ficus indica, siliqua, & multæ aliæ. Citrium fert poma omnibus horis, alijs decidentibus, alijs subnascentibus, alijs maturescētibus, ex Theophrasto, à quo Plinius. Arbor citrij omnibus horis pomifera est, alijs cadentibus, alijs maturescentibus, alijs subnascentibus. Dasypodes, inquit Plinius, omni mense pariunt, & superfœtant, sicut lepores, à partu statim implentur: concipiunt quamuis vbera siccante fœtu. Et alibi. Lepus solus præter dasypodem superfœtat, alium educans, alium in vtero pilis vestitum, aliū inchoatum gerens pariter: sic Herodotus, Xenophon, Aelianus & Philes. Leporis capitis cinis, adiecto nardo, graueolentiam oris mulcet, ex Plinio, cerebrum contra venena valere docuit Platina, in Theriacis Nicander leporem contra venena extollit serpentum, scorpionum, & araneorum muriū, & pastina-

pastinacæ. Citrij grana Parthorum proceres incoquere esculentis solent, commendandi halitus gratia, potaq; venenis resistunt, cuius historia apud Athenæum. Pinus tres fructus eodem tempore habet, flores recentes, fructus iam maturos, & alios tabescentes, ex Plinio. In maxima admiratione pinus est, habet fructum maturescentem, habet proximo anno ad maturitatem venturum, ac deinde tertio, nec vlla arborum auidiùs se promittit, quo mense ex ea nux decerpitur, eodem maturescit alia, & sic dispensatur, vt nullo non mense maturescant. Quæ se in arbore ipsa diuisere, zamiæ vocantur, læduntq; cæteras, nisi detrahantur. Valent leporis testiculi ad coitum in viro, & conceptum in muliere promouendum: eiusdem fimi cinis in vino vesperi potus, nocturnas tusses sanat, ex Plinio. Pinei nuclei Veneri, & conceptui prosunt, vt diximus, & tussi, & tabi auxiliantur, ex Dioscoride. Arbutus fructum integro anno maturescit, vt simul hûc haberi, atq; alium florere propediem contingat, ex Theophrasto. Audiui ex floribus, & fructibus aquam extractam distillatione, comitialibus prodesse, quod idem leporis pulmones sale conditi, & per dies triginta dati præstanr, ex Plinio. Iuniperus, & ilex anniferæ habentur, nouusq; fructus in his cum annotino pendet. Ilex, quercus species, ad serpentum morsus simul cum iunipero valent, idemq; præstant cuniculus, & lepus, vt diximus. Scolymus floret serò, & diu, mirumq; quod sine interuallo tota æstate, aliud floret, aliud concipit, aliud parturit, & ad idem valere notum fecimus.

PLANTAE SVPER ALIAS VIVENTES, ANIMALIA super alia viuentia demonstrantes. Cap. XXVII.

SVNT & plantæ super alias viuentes, vt cadytes, viscus, dryopteris, filicula, fungi, hypocisthis, & eiusmodi talia, quæ animalia referũt super alia viuentia, vt cochleę, pediculi, & cætera. Aristoteles animalia esse inquit, quæ non nisi in alijs animalibus, nec alibi, nec aliter oriantur, & ab eo Theophrastus. Multis datum à Natura est, vt non nisi in alijs valeãt prouenire, sicut & animalia quædam, non nisi in animalibus possunt creari, ceu quæ in conchis nascuntur, neq; in cæteris aptis præstare animalibus pabulum. Sunt & cancri, qui in alienis testis viuunt, ex Aristotele. Pediculi marini alij delphinis, alij alijs piscibus inhærent, vt abigi non possint, nec prius abscedunt, quàm tabidum, & exuccum piscem reddiderint, reperiunturq; in mugilum, luporum, & saxatilium piscium corticibus affixi. Valent pediculi instillati ex aceto auribus. Et alibi. Emolliturq; rigor ceruicis cum marinis, qui pediculi vocantur, ex Plinio: valentq; ad vlcera capitis manantia. Viscum emollit tubercula, cæterasq; collectiones ad maturitatem perducit, vetera vlcera, abscessusq; emollit.

VARIORVM ANIMALIVM ACTIONES REFERENTES plantæ. Cap. XXVIII.

PLANTAS illas in præsenti referemus, quæ varias animalium actiones repræsentant. Trifolium inhorrescit contra tempestates, vt vituli marini pellis. Adeps vituli marini miscetur intermortuæ vuluæ vitio, coagulum verò comitialibus. Asphaltites trifolium & fœminarum quoq; vitijs opportunum. Chamæleon herba vocatur à variatione foliorũ, mutatur enim cum terræ colore, hîc viridia, illic albicantia, alibi cerulea nonnunqnam inueniuntur, ex Dioscoride. Sed chamæleon non ex terræ variatione colores mutat, sed cum hæret alicui colorato, ob id non rectè impositum nomen, nec cũ ipso animali aliquid commune habet, sed viperæ sunt, quæ colorem dorsi,

& totius pellis mutatur soli mutatione, vel regionis, in qua viuunt, quo circa aliæ virides, rubræ, ruffæ, albæ, & nigræ reperiuntur, vt sæpius obseruauimus: valet chamæleo herba contra viperarum, & serpentum morsus, tetra vlcera, & phagedænica purgat, vt vipera ipsa contra elephantiasin. Sed chamæleon animal omni, quo hæret, colore tingitur, exceptis candido & rubro, repræsentat polypum marinum, qui colorem omniũ scopulorum recipit, dum piscibus insidiatur, quod etiam & in metu facit, vt ipse chamæleon. Delectantur polypi arbore olea, vt sæpe reperiantur oleæ truncum amplexantes. Ad Venerem valet polypus, & elephas chamæleonte deuorato, occurrit huic suo veneno oleastro herba, vel olea, & deuoratis chamæleontis ouis, subuenitur oleo. Tarando animal etiam colores mutat.

ANIMALIVM ODORES EMENTIENTES STIRPES. Cap. XXVIIII.

MVLTAE sunt etiam herbarum frondes, flores, fructus, & radices, quæ animalium odores imitantur, ad eorum vires manifestandas, & primò eas ostendemus, quæ hircum olent, ad luxuriam se valere indicantes, est enim hircinus odor luxuriantium. Crebrò enim veneream rem peragentes, aut qui in ætate sunt, quæ sufficiat Veneri, malè olent, hoe est hircinum virus redolent. Cerui mares quum impleuerint fœminas, seperantur per se ipsi propter libidinis graueolentiam, & quisq; solitarius scrobes fodit, fœtetq; vt hirci. Hæc ceruo accidunt, quia salax animal suapte natura est, ex Aristotele. Et quia prædicta quoq; animalia contra serpentes valent, & eædem stirpes olentes hircum, ad serpentũ morsus. Nardus celtica adulteratur hirculo herba vocata ab odoris grauitate, ad venenatos ictus valet. Est genus nardi, cui Sãpharitico nomen, hircorum virus supramodum redolens, misceturq; antidotis. Tragorchis, seu testiculus hircinus dictus, quòd hircum redoleat, odore graui, & viroso. Venerem proritat. Pimpinellarum notissima hircina, quod hircum spiret: venenosorum animaliũ morsibus obstat: deturbandis etiam calculis peroptima, vt hircinus sanguis. Multi sunt fructus, radices, & herbæ, quæ moschum olent. In syluestribus capreis, quæ montibus oberrant, vaganturq; pascuntur odoratis herbis, & nardo præcipuè, sanguis putrescit intra cutẽ, & carnẽ, concepta sanies, antequã vomica rumpatur, suapte natura ad maturationem spectat, ad quam cum ventum fuerit, fera titillantis humoris lancinatu noxio lacessita, saxis, & cotibus, longo insolatu candentibus sese affricat magno oblectamento, donec facto vomicæ emissario, tota saniei vis à folliculo supra lapides effundatur, non aliter, quàm abscessus pure cocto fractus dissilit, vlcus postmodum cicatricem ducit, rursumq; ruens sanguinis impetus eò se recipit, impletq; vmbilicum, dum abscedens in consimilem vomicam extuberet. Indigenæ, ex saxis, quibus fusa colluuies candenti Sole resiccata cohęsit, colligunt, ex Smeone, & Serapione. Theriaca est venenorum & propriè napelli, ex Auicenna, odore suo spiritus, & vires corporis omnes corroborat, idq; momento propter partium tenuitatem, vtilis est lipothymiæ, ex Simeone, vertiginem emendat, somnum inuitat, & Venerem stimulat, cerebrum roborat, ex Auicenna, & Mesue, timorem melancholicum pellit, abstergit albuginem, & roborat visum, appetitum restituit, flatus destruit ad matricis suffocationem, ex Plateario, & oris halitum commendat, & alia quæ piget referre: moschatuli polypi Venerem excitant, rosæ *moschatula* dictæ lipothymię prosunt. Geranij genus, *acus muscata* dicta, iucudum moschi odorem reddit, fortasse Plinio geranij genus Latinorum: vua apiana, pyra myrapia, & reliqua, quę odorem moschi spirant, & ad eadem valent. Bryon, siue splacnon, muscus arboreus odore pręstans est, comburiturq; odoris oblectamento

somnum

ſomnum inducit, ventriculum, & cerebrun roborat, inter cordis medicamenta vtiliter inſeritur, quod ſua odoris fragrantia animi defectus iuuet, ex Auicenna. Hyoſcyamum Latini canicularem vocant, vt Macer, & Syluaticus, qui canicularem quoq; vocat, nominis cauſa odor, qualis catulorum lactērium, quòd in cynogloſſo quoq; percipi videtur. Primiparæ canis lac potum contra venena antidoti vicem obtinet, Dioſcorides: & canino ſanguine nil præſtantius contra toxica putatur, ex Plinio. Caluaria canis trita teſticulorum tumores mirè ſanat, Sextus: cynogloſſi folia cum ſuillo adipe veteri canis morſui medetur, ex Dioſcoride. Mirè contra venenum valet hyoſcyamos, ex Plinio, tumoribus teſtium illinitur, & alia quę omittimus. Coriannon à cimicum viroſo putore: ſeminis grana tria in tertianis deuorari iubent aliqui ante acceſſionem, vel plura illini fronti, ex Plinio, & cimices cauis fabarum incluſi, ſi ante febrium ſignificationes ſepteni deuorentur, quartanis auxilio ſunt, ex Dioſcoride. Nos ſeptem melle & cinnamomo obuolutos quartanario dedimus ex vino aminæo, & multos ſanitati teſtituimus.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER QVINTVS.

PROOEMIVM.

SIMILITVDINES plantarum absoluimus, quæ animalium membra demonstrabant, nunc eæ se ingerunt, quarum munus est morbos, et in commoda ea indicare, quæ humanũ corpus grassantur. Aperuimus iam in humana Physiognomonia methodum, qua ex apparentibus facie extimis moribus ad internos profligãdos descendere poteramus; nunc plantarum partes, similitudine indice, eos morbos ostendunt, quorum vitijs & cruciatibus suis dotibus occurrere poterunt, feruntq; secum suæ virtutis argumenta, adeo nil esse occultum Natura voluit, vt quæ prius ad caciores causas nos relegabant, & in earum disquisitione nostros sensus consopiebant, in præsentiarum ad suas diuitias contemplandas, abstrusiore pœnu reseratas commnoet, et excitat. Sed morbos, quos plantæ ostendunt, alios in semetipsas, alios suis partibus effigiando; ab ijs incipiemus, quos in suis membris patiuntur, mox, qui suis partibus

partibus indicantur, et hi vel vniuersales, scilicet totum corpus peruadentes, particulares alij, vnde de vniuersalibus dicemus primò, mox de particularibus, externis, internisq;.

ARBORVM MORBI QVI FVERINT, ET EOS AD HVMANOS *morbos valere, & primò longæuas arbores ad vitæ nostræ longæuitatem valere. Cap. I.*

NFESTANTVR nanq; & arbores morbis, adustione, algore, sideratione, vermiculatione, dolore membrorum, & alijs, vnde partium debilitas societate nominum quoq; cum hominum miserijs. In his maxima Naturæ subtilitas aperiendà est, iure quidem eam execraremur, si arbores morbis obnoxias generasset, quum nec motu, nec manibus fruerentur, quibus sibi mederi, opitulariq; possint, nisi hoc spectaculo mortalium oculos euocaret, vt contemplarentur omnia ad nostram medicinã, & salutem confecta esse, vt ijs admoneremur nostris morbis subueniri posse. Nec sibi satis officio functa videri poterat, nisi tot, tãtisq; modis etiam arborum morborum ostentatione debitum munus absoluisset. Sed ne pro his morbis dignoscendis lectores ad nostros Agriculturæ libros relegemus, breuiter eos, atq; capitulatim attingemus. Plantarum interitus aut est naturalis, aut præter Naturam: præter Naturam duobus modis euenit, aut enim extrinsecus habet causas, aut intus, externæ violentiæ non vniusmodi, quædam enim violentiores, scilicet quę exciduntur, minus violentæ, quæ ab aeris qualitatibus proficiscuntur. Internarum triplex partitio est, aut dyscrasia, aut inanitione, quæ duplex, vel quia non accedit alimentum, vt in squalloribus, aut quia absumitur nimia fœcunditate, tertius modus ex nimia bona habitudine. A naturali interitu incipiemus, is enim est, qui euenit senectute. Senectus enim naturalis est morbus, cuius terminus est mors: vnde à Natura arbores constitutę sunt, vt alię breuiore, aliæ longiore vita fruantur, ex earum corporis habitudine, & qualitate, ab his loquendi ansam sumemus de nostrę vitæ longitudine, & breuitate, scilicet quomodo breui, & longo tẽpore viuere possimus, his innixi principijs, satis ab illis Medicorum diuersis. Veluti falsa reijcientes, quæ Genethliaci dicunt, qui vitæ metam pręfigunt, dicimus enim, qui infirmitates cauent, & noxia vitant, longiorem vitam ducere possunt. Quia verò vita cũctis ferè cara est, ideò cariores iudico nostras præceptiones futuras. Fatemur igitur plantas illas, animalia, omniaq; terræ nascentia, quæ longius viuunt, ac se renouant, aut quæ putrefactioni obnoxia sunt, nobis suas qualitates imprimendo, efficere, vt nos diutiùs viuamus, renouemur, ac minus corrumpamur. Ijs vti poterimus pro esca, balneo, inunctione, suffumigio, alijsq; modis. Incipiemus à plantis, quę fuerint, diuturniores, inde ad cętera deueniemus, & ex earum Physiognomonia, & auctorum histori,s vitam inuestigabimus. Hippocrates libro de humoribus, arbores quę corticem tenuem, & sic cum habenr, intrinsecus autem carne sicca constant, sanę, diuturnæq; sunt, nec facilè putrescunt, vt testudines, & quicquid eiusmodi est. Democritus arborum radicem vitæ authorem statuit, censuit enim tortas arbores longiores, ac vegetiores radices habere, & sibi plurimùm alimenti, tùm parare, tùm retinere quo ruerentur, quoniam lentè, ac minutim intercipit, ac sursum transmittit stipiti, quippe talium stipes densior, & compactior est, rectarum meatus porrectiores sunt, sine anfractibus, atq, ideo breuiores, quo circa citius ab radice submittitur alimonię commeatus, non igitur radices harum tam bona constant habitudine, atq; illarum: & cum à radicibus vitæ primordia constituantur, in quibus eę fuerint robustiores, futuras item arbores habitiores, ac vitę productioris.

ductioris. Radices enim rectas imbecilles affirmat, quæ se ab incōmodis tueri nequeūt, ob conseruationem. Concutiuntur enim arbores à frigore, & calore, quorum vtrunq; de partibus superioribus per rectos meatus ad radices demissum, eas corrumpere. Atq; præter noxas frigoris, & caloris, ventorum vi, atq; reciprocis fluctuationum flexibus agitantur stipites, eaq; concussione, & iactatione commouentur, & mutilantur radices. Sed Aristoteles, & Theophrastus secus sentiunt, nec esse verum longæuarum arborum radices longas & crassas esse, & pro exemplo ficus adducunt, quæ prolixa, crassaq; nitūtur radice, neq; perennis vitæ sunt, neq; directæ, erectæq; vitam habent breuē, vt abies, palma, & cupressus, nec celeri auctu proficiunt, sed densitatem, siccitatem, soliditatem, atq; pinguedinem vitæ causas dixerunt, iisq; vitæ longitudo assignari debet. Sed Theophrastus alibi dixit aquatilibus plātis breuiorem vitam, quàm terrestribus esse: sicut & in animalium genere manifestò sentimus, & terrestrium syluestres omnes rustici dicūt, & quippè syluestribus simpliciter dici potest vita lōgior, quàm vrbanis, atq; omnino iis, quæ in opposito genere distinguntur, vt oleaster, quàm olea, caprificus, quàm fico, quippe robustiores, spissiores, ac fructu infœcundiores. Sed nos ex authorum scriptis arborum vetustatem inuestigabimus. Plinius ex Theophrasto. Cariem, vetustatemq; non sentiunt cupressus, cedrus, hebenus, lotos, buxus, taxus, iuniperus, oleaster, & olea. Cedrum maximè æternum putant, claro de omnibus materiis indicio in templo Dianæ Ephesiæ, vtpote cum tota Asia extruente quadringentis annis peractum sit. Conuenit tectum eius esse è cedrinis trabibus. Memorabile & Vticæ tēplum Apollinis, vbi Numidicarum cedrorum trabes durant, ita vt positæ fuere à prima eius origine, annis mille, centum, octogintaocto. Quia eius materia æterna erat, simulachra Deorum ex ea factitauerunt. Cedrinus est Romæ in delubro Apollo Sosianus Seleucia aduectus. E Tripoli Syriæ ciuitate in radicibus Olybani montis sita, in cacumine adhuc durant in quincuncem cedri Salomonis manu plantatæ. Libri, qui eius oleo perfundūtur, à tineis nō attinguntur. Numæ libros repertos post DXXXV. annos cedratos fuisse memorant, propterea arbitrarier tineas non attigisse, in quibus scripta erant philosophiæ Pythagoricæ. Ob hanc materiæ æternitatem Pythagoras monebat Deos honorandos cedro, lauro, cupresso quercu, & myrto, vt habetur ex Iamblico. Cedriæ vim tradit Dioscorides, quæ defuncta corpora conseruet, ex qua causa mortuorum vitam aliqui eam appellauere. Iunipero eadem virtus, quę cedro, & eius medulla solidior, quàm cedrus. In Hispania Sagunti aiunt templum Dianæ à Zacyntho aduectæ cum conditoribus, annis ducētis ante excidium Troiæ, vt author est Bochus, infraq; oppidum ipsum id haberi, cui pepercit religione inductus Annibal; iuniperi trabibus etiam nunc durantibus. Cariem, vetustatemq; non sentit cupressus, valuas è cupresso fuisse in templo Dianæ Ephesię cōstat, & iam quadringentis propè annis durare materiam omnē nouæ similem. Id quoq; notandum, valuas in glutinis compage quadriennio fuisse. Nonne simulacrū Veionis in arce è cupresso durat, à condita vrbe quingentesimo quinquagesimo primo anno dicatum? Narrat Thucidides arcas fuisse è cupresso, quibus eorum osseruantur ossa, qui in bello fuissent cæsi, quod solitum fieri astruunt, quod putredinem arbitror, nesciat. Plato leges publicas, atq; instituta in sacris ponenda censebat tabulis cupressinis, quod futuras putabat æterniores, quàm ęreas. Nec vetustatem sentiunt oleaster, & olea, vt diximus. Durant in Liternino Africani prioris manu satæ oliuæ. Argis olea Plinii tempore etiam durare dicebatur, ad quam Io in vaccam mutatam Argus alligauerit, Olympiæ oleaster, ex quo primus Hercules coronatus est, & tūc custodiebatur religiosè. Athenis quoq; olea durare traditur in certamine ædita à Minerua. Firmissimæ ergo ad viuēdum oleæ, ac quasi durare annis CC inter authores conuenit. Adeo morosè crescit, vt negauerit Hesiodus oleæ satorem fructum ex ea percepisse quenquam, tam tarda res erat. Sed nulla inter arbores diutiùs viuit, nec ligno vlli æternior natura, quam viti, & præcipuè syluestri. Theophrastus de eius vita à posito caudice pro principio temporis

annis

annis maximè ducentis consummari. Iouis similacrũ in vrbe Populonia ex vna conspexit Plinius, tot æuis incorruptum, Item Massiliæ pateram, Metaponti templum Iunonis vitigineis columnis stetit. Etiam nunc scalis tectum Ephesiæ Dianæ scanditur vite vna cypria, quoniam ibi ad præcipuam amplitudinem exeunt, verùm ista ex syluestribus facta credit. Dianæ Ephesiæ simulacrum Mutianus ter consul ex his, qui proximè viso eo scripsere, vitigineum, & nunquam mutatum, septies restituto templo. Naturæ prouidentia liquores duos humanis corporibus gratissimos contribuit, oleum, & vinũ. Mulsum ex vetere vino vtilissimum, & melle. Et multi longam senectam tolerauere mulsi tantum nutritu, neq; vllo alio cibo: celebri Pollionis Romuli exemplo, centesimum annum excedentis, cum Diuus Augustus hospes interrogauit, quanam ratione maximè vigorem illũ animi, corporisq; custodisset, at ille respondit. Intus mulso, foris oleo. Olei potestas tepefacere, & contra algores munire. Semina caloris vinum habere testatur Homerus, quum dixit, αἴθοπα οἶνον, nec minorem oleum habere inquiunt vim in calefaciendis corporibus. Vitæ venenum vocant tristitiam, eiusq; præcellens antipharmacum est suaue, clarumq; vinum, cui tantum attribuisse dicitur Aesculapius, vt æqua cum numinibus lance statuerit. Suffragatur huic Platonis sententia: ingenio, ac viribus temperato vini calore, fomentum suscipi mirificum. Vini odor spiritum excellenter nutrit, ac velociter alit corpus, tùm voluptate sensus delinit, venenis reluctans, ac naturæ salutare censetur, nec id gustu modo, sed odoratu, sicut homini venenum cicuta, consimiliter cicutæ vinum. Summi Medices artis authores vinum miris extulere laudibus. Homerus conciliandæ beneuolentiæ, dulce vinum prædicat, vehemens verò stupefactiuum, quod Cyclopi apposuit Vlysses. Niceratus vinum Poetis conuenire dixit, ac magni equi vice esse. Democritus abstemios acrioris naturæ arbitratur. Vinum ergo sit suaue, clarum, & odoriferum, sed aquosum, frigidum fugiendum, quia intra venas putrescit, & fit cito acidum; est enim aquosum putrefactioni obnoxium, temperatum frigidam corporis habitudinem calefacit, calidam refrigerat, humefacit siccam, & humidiorem desiccat, & vt Galenus dicit, humorem naturalem recreat, & calorem fouet. Senibus non temperandum aqua; frigida nanq; senectus est, inquit Plato: Senectus mero feruet, atq; mollior redditur, vt ferrum igne. Democrito iam iam expiraturo, medulla panis vino madefacta, ad olfactum adhibita, spiritum retinuit, quoad placuit, fugitiuũ; vt obsequeretur amicis. Sed nec solùm è vitibus vinum, sed ex alijs fructibus conficitur: mira vis in eo ad eliciendas rerum virtutes internas, quas Chymistę *quintam essentiã* dicunt, quibus maximè vti debemus. Oleum vetustate fit potentius, purum transit in alimentum, & robur addit, impinguat, bonum habitum restituit, colorem bonum præstat; oleo perungimus, quæ incolumia seruari volumus, plantæ oleo cõstant, adipe animalia, ob id plantæ animalibus viuaciores, oleum minus resoluitur; quàm pingue, & pingues arbores vitæ diuturnioris, oleosę arbores sunt, quæ oleosum refundunt humorem, splendescitq; intus pinguendo. Tardissimè vetustatem sentire laricem tradit Theophrastus, & iuglans, picea, pinus, aduersus cariem & tineas firmissimas, & obruta terris plurimis durat annis. Ob id Plinius. Syluas eas duntaxat, quæ picis, resinæq; gratia radantur, vtilissimas esse phthisicis, aut qui longa ægritudine non recolligant vires; satis constat & illum cœli aera plus ita, quàm nauigationem ægyptiam proficere, plusquam lactis herbidos per montium æstiua potus. Ex hoc enim veteres Medici nucleos pineos senibus aptissimos iudicant, habent enim familiare nutrimentum, calidum, humidùm, & pinque, vt omnẽ leniat asperitatem, atq; dum naturalem humorem auget, superfluum desiccat, & putridum expurgat. Vnde qui nucleorum eiusmodi dragmam vnam quotidie post cibum exhibent senibus, iecori, & stomacho multùm adferunt adiumenti. Idem etiam de pistaceis dicendũ. Ab interitu & senio immunis palma est, quod etiam Orphica testantur carmina.

Animal

Animal æquale longicomis palmæ ramis.

Et Deli palma ab Apollinis Dei ætate conſpicitur. Gloriæ & victoriæ ſymbolum palmã dicunt Græci, quod inter arbores cunctas ſit macrobia maximè, quod gloriã addeceat eſſe perpetuam, nec vnquam conſeneſcere. Præterea epitheta illa palmæ ἰσχυρόφυλλον, & ἀείφυλλον, quod firmis, & perpetuò virentibus folijs inſigniatur, congruunt maximè, quũ inter cęteras arbores nullam planè videmus eadem cuſtodientem folia, ſed decuſſis prioribus, ſuccreſcunt alia. Dactyli amici ſunt ſenectutis, eamq; prorogant. Dos his præcipua ſucco pingui lactentibus, quodamq; vini ſapore in melle prædulci, ex Plinio. Vetuſtior autem vrbe in Vaticano ilex, in qua titulus æreis literis Hetruſcis, religione arborem iam tunc dignam fuiſſe ſignificat. Tiburtes quoq; originem multò ante vrbem Romam habent. Apud eos extant ilices tres, etiam Tiburto conditore eorum vetuſtiores, apud quas inauguratus traditur. Fuiſſe autem eum tradunt filium Amphiarai, qui apud Thebas obierit vna ætate ante iliacum bellum. Iuxta vrbem quercus in Ilio tumulo tunc ſatæ dicuntur, cum cœpit Ilium vocari. In Ponto circa Heracleam aræ ſunt Iouis Stratij cognomine, ibiq; quercus duæ ab Hercule ſatæ. In Septentrionali plaga Hercyniæ ſyluæ roborum vaſtitas intacta æuis, & congenita mundo propè immortali ſorte miracula excedit. Conſtat attolli colles occurſantium inter ſe radicum repercuſſu, aut vbi tellus ſequuta non ſit, arcos ad ramos vſq; & ipſos inter ſe rixantes curuari portarum patentium modo, vt turmas equitum tranſmittant. Fuit glandiferarum arborum fructus primus homini cibus, vt Arcades balanophagi dicerentur, ex Plutarcho, & Plinius glandes multarum gentium opes fuiſſe dixit, pace gaudentium, & longæui, incorruptiq; perdurabant, vt ex authoribus patet. Nec ſolùm glandiferæ arbores, ſed ſylueſtres omnes longè vrbanis perenniores ſunt, vt ex Theophraſto patuit, & longè vrbanorum animalium ſylueſtrium vita longior eſt, ob id ſylueſtres arbores longè vrbanis præſtant ad vitæ longitudinem. Vrbanæ enim lætamine, irrigationeq; corruptibiliores fiunt, ideo Heſiodus vates ſterquilinium in ſuis de Agricultura præceptis omiſit, qui ſalubritati potius, quàm fertilitati conſuluit, quum & lupinorum, fabarumq; tempeſtiuè ſubactis ſtirpibus pingueſcere agrum poſſe putauit. Sunt authores Delphicam plantanum Agamemnonis manu ſatam, & alteram in Caphys Arcadiæ luco. Regio eſt Aulocrenes, per quam ab Apamia in Phrygiam itur, vbi platanus oſtenditur, ex qua pependit Marſias victus ab Apolline, quæ iam tum magnitudine electa eſt. Aranciorum arbor longo viuit tempore, vtpote ad ducentos vita, cuius facultas eſt ad putrefactionem in corpore euitandam. Aloe perpetua, & immortali virore donata, à terra eruta viuit, vt penè immarceſcibilis; contra putrefactionem valet, vindicat à putredine non ſolùm viuorum, ſed mortuorum corpora, addita myrrha, ex Meſue. Scilla immortali coma viret, & appenſa extra terram diu viuit, in domo ſata mali medicamenti noxam tollit; & herbas, vel plantas quibus iuxta appoſita, immortales reddit, & tutas à vermibus, & earum putrefactionibus, in homine mira operatur. Nunc ad cerealia transeamus, inter quæ nullum tritico melius ſurgit, dein milium, quod diu ſeruatur, propè ad centum annos, ſi optimè conditur. Sarmarum gentes hac maximè pulte aluntur. Aethiopes non aliam frugem, quàm milij nouere, vnde oportet optimũ eligatur, quo veſcamur, ſaltem quod vſq; ad triennium ſeruatur incorruptum, natumq; ex agro minimè paludoſo, ſtercoratoq;, ſed ex ſiccis collibus. Eſt graminis æterna natura, perennis prouentus, reſtibiliſq, fœcunditatis, quouis anni cardine, cœlo, ſolo, & ſydere luxuriat, vt totum orbem amœno ornet virore, & gradatim ſe propagando graro amicit decore. Triticeo generi cognata res, & nobilitate proxima: ob id Glaucum vulneratũ huius herbæ cibo immortalitatem conſecutum fabulata eſt antiquitas, vt ex Aeſchionis verſibus Athenæus refert, & manifeſtiori ſigno docebimus. Graminis ſpecies eſt, quam

quam Græci vocant coronopon, quasi cornicis pedem, signum quod è medijs folijs stylus exurgens in corui pedem articuletur, reliquam exhibens cruris efficiem. De ceruo diceamus paulo post inter longæua animalia. Ex harundinibus saccharum extrahimus, non solùm id incorruptibile, sed alijs præstat, ne corrumpatur: vulneribus iniectum à putrefactione liberat, ex eo solo ingentia vulnera sanari vidimus. Sit igitur familiare saccharum vitam prolongare cupientibus, quia nec humores, nec cibum in ventre putrefieri permittit. Nunc de melle loquemur. Frutices, ex quibus mel colligunt apes, æternæ comæ sunt, odorati, pingues, & perpetui, vt apud Agriculturę studiosos legitur. Præcipua mella reddunt thymus, thymo deinde proxima thymbra, serpillumq; , & origanum. Tertiæ notæ, sed adhuc generosæ, marinus ros, satureia, sed deterrimæ notæ mel rusticum est, quod sumitur ex oleribus marcescentibus, & stercoratis herbis, quæ, vt diximus, putrefactioni proximiores sunt. Nullo magis gaudent flore apes, quàm meliphyllo, sic etiam ex erica, arbuto, pinu, ilice, hedera, glandiferis, terebintho, lentisco cedro, amello, & casia, ex Columella. Nec ex his excipimus oleam, quippe oliuæ prouentu plurima examina gigni certum est, ex Plinio, & si aliquibus improbetur. Loca, in quibus habitant, longe a cloacæ, sterquilinij, & balnei odoribus absunt, cauas rupes, & valles odio habent, sed optimis viuunt regionibus, salubribus, & repurgatis, vt in Insulis Sicula, Hymetto, & Hybla; ab locis, mox Calydna insula & alijs. Est ideo in melle cœlestis vis, & Naturæ potentia inenarrabilis, cum à putrefactione exanima corpora, & viua mirè custodiat, & in æternitatem proroget. Græci, vt mellis diuinam naturam ostenderent, Nympham Melissam nomine adinuenisse dicunt, vt grata Nympharum memoria illustraretur. Scribit Plinius Claudio Cæsari allatum in melle ex Aegypto hippocentaurum. Papinius Alexandri cadauer melle litum putredini non obnoxium perseuerasse prodidit. Inquit Poeta.

Duc & ad Emathios manes, vbi belliger vrbis
Conditor, hybleo perfusus nectare durat.

Ex hac corpora à putrefactione vindicandi ratione compertum est, vt mulsi tantum in tinctu multi longam senectutem experti sint, celebri, vt diximus, Romuli Pollionis exemplo. Pythagorei ad integra, & illibata corpora reddenda, vescebantur melle, fauo, & pane, vt ex Iamblico habetur: Democritus morti proximus, mellis & vini odore vitam prorogauit, donec Thesmophoria Cereris sacra finirentur, ex Athenæo, & Laertio. Vita apibus longissima, & sunt qui mortuas, si intra tectum hyeme seruentur, donec Sole verno torreantur, ac ficulneo cinere toto die foueantur, putent reuiuiscere. Mellis odor plurimùm alit, & spiritus & cerebrum roborat: vnde iuuat, vt per ea loca ambulemus, & oblectemur, vbi apes habitant, nam selectissima loca, nitida, odorata, puri aeris, & & innoxij eligunt, vbi optimi frutices, & flores nascuntur. Ibiq; sæpius mel degustandũ, nisi bilis timeatur incendium: nam ad vitæ incolumitatem plurimùm iuuat. His, quæ diximus, non solùm ad esum, sed ad odoratum vti debemus, iuuatur enim humana Natura odoribus, iuuanturq; spiritus; odor enim naribus haustus, ad cor, & cerebrum trahitur. Immò sunt & regiones in calidis, vbi homines solis odoribus viuant, vt ex Plinio habetur. Odor spiritum compressum, suffocatumq; excitat, exhalantem retinet. Videmus matricis os, deorsum, sursumq; se verti, vbi suauis odor spiret, exiguus spiritus, & fugax odoribus retinetur, vt multoties experti sumus. Odore *Elixiris vitæ* nuncupati, ex varijs aromatibus compositi, multorum exhalantem animam retinuimus. Myrrha & thus ad conseruanda corpora valent, ne putrescant, & incorruptibiles sunt arbores. Possumus etiam ijs in balneis, & inunctionibus vti, aquã extrahendo, vel vnguenta componendo, & mirè corpus recreatur, etiam oleum eliciendo, & infrictionibus vtendo post lauacra. Præterea loca incolant saluberrima, vbi longæui homines viuant, & animalia, & arbores vetustæ, nã ibi saluberrimus aer, & minimè putrescens, temperati So

les, venti, & frigora. Plato enim longæuos homines in altis & editis regionibus reperiri dixit. Animantes, herbas, poma, fruges, & olera ex his locis eligere oportet, quæ vēti temperari serenant, suaues Solis radij fouent, vbi aquæ nullæ stagnent, culta sterquilinijs non pinguescant, sed humore natiuo, vbi quæcunq; nascuntur, diu perseruantur incorrupta, hic duntaxat habitandum, in his regionibus ambulare debemus, inter plataneta, olìueta, pineta, cupresseta, myrteta, citretaq;. Sic & inter longæuas herbas, & suaueolentes, rosmarinum, satureiam, serpillum, saluiam, & similes: eas manibus contrectando, fricando, odorando, quæ cum à putrefactione immunes sint, à corde, cerebro, sanguine, humoribus, & spiritibus omnem auferunt putrefactionem, & longæuitatem conciliant.

LONGAEVA ANIMALIA AD VITAE PROROGATIONEM valere. Cap. II.

IDEM de animalibus intelligere debemus, quæ enim longo durant æuo, eorum sanguis, caro, lac, medulla, & cæteræ partes vitæ perennitati conferre possunt. Hippocrates, vt diximus, diuturnioris vitæ animalia dicit sicca, & quæ corticem siccum habent, vt testudines. Diximus plantas animalibus vitæ diuturnitate præcedere, quia minus putrefactioni obnoxię, ideo Porphyrius Pythagoricus, antiquorum authoritate fretus, animalium esum detestatur, vt homines diutius viuerent. Sed videamus quæ sint longæua animalia. Ceruus viuēdi diuturnitate cætera præcellit animalia, quia felle caret, ex Aristotele, vt etiam delphinus. Hesiodi constat carnem de vita quorundam animalium longæuorum.

Ter binos, deciesq; nouem superexit in annos,
Iusta senescentum quos implet vita virorum,
Hos nouies superat viuendo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis secula ceruus,
Alipedem ceruum ter vincit coruus: at illum
Multiplicat nouies phœnix, reparabilis ales.

Ceruis vita inconfesso longa est. Ad dignoscendum eorum viuacitatem Alexander Magnus torques plurimis ceruis innexuit, qui post centesimum annum capti, nondum senij indicium præferebant, Solinus. Arcades aiunt Arcesilaum quendam in Lycosura habitantem vidisse ceruam sacram Dominę appellatæ, senio grauatam, cui torques circa collum fuerit, hoc versu inscripta. Hinnulus fui captus, cum in Ilio esset Agapenor, quo quidem testimonio confirmari potest, ceruum etiam elephanto longè viuacius animal esse, ex Pausania in Arcadicis. Ceruus esu serpentum renouatur, quum sentit se grauari senectute, spiritu per nares è cauernis serpentes extrahit, ac superata veneni pernicie, illorum pabulo reparatur. Quasdam nouit Plinius principes fœminas, omnibus diebus cerui carnes depastas, & longo æuo febribus caruisse. Vnde & cerui carnes præcipuè iuuenis ad longitudinem vitæ valent. Aristoteles animal nullum homine viuacius arbitratur, excepto vno elephanto. Asachæ (Africæ populi) montes inhabitant, viuuntq; elephantorum venatu, sic Nomades Aethiopes, & Ethiopiæ contermini Troglodytæ elephantis vescuntur, vt elephantophagi dicantur, & iuxta Macrobios sint ex Plinio. Serpentes longo tempore viuunt, quod renouentur quotannis, Dioscorides dicit longam senectutem agere, qui viperarum carnibus vescantur. Plinius Cyrnos Indorum genus, Isigonus annis centenis quadringenis viuere; nam Aethiopas Macrobios,

bios, & Seras existimat, at qui Calon montem incolunt, quod viperinis carnibus alantur, neq; capiti, neq; vestibus noxia esse animalia. Renouantur, & ceruis præstant, vt renouentur, & ad nostri corporis renouationem valent,& senectutem retardandam. Sed si eius esum horremus, cibabimus eis gallinas, & nos gallinarum carnibus vescemur, & sic de alijs animalibus faciendum. Cornicis vita longissima, vtpote cui nouem nostras ætates dederit Hesiodus, vnde Iuuenalis de Nestoris polychronia.

Exemplum vitæ fuit à cornice secundæ.

Hinc ἐννεάγηρα κορώνη apud Aratum, quod nouem ætatum annos viuat. Cornicis carnes esse in longissimis morbis vtile putauit Plinius. Aquila longo tempore viuit, quod diuturnitatē nidi eiusdem declaratur, ex Aristotele, senectam quoq; deponit, & iuuentutē recuperat, vt aliàs diximus. Oppetunt non senio, vel ægritudine, sed fame, intantum superiore accrescente rostro, vt aduncitas aperiri non queat; potest quæ vultur, & accipiter, qui animum corroborant, vt ad vitæ diuturnitatē valent. Anseres longæui sunt, Albertus anserem domesticum vidit, qui annos sexaginta excessisset. Celsus inter carnes enumerat plurimi alimenti. Anseres Medici spleta prius nutriunt, & aqua purgata, inde cibo propinant. Pauonum caro incorrupta, etiam per annum asseruatur assa, propter duritatem putredinem vix sentit: plurimi est alimenti, ex Celso, præsertim domi nutriti. Diximus testudines ex Hippocrate siccas, & diutiùs viuere. Antiqui Agriculturæ studio si serenda semina in testudinis operculo seruant, & sic immarcescibilia manent, ex Anatolio. Dicunt Medici ad reficiendum humanum sanguinem, vti posse sanguine animalium, præsertim longæuorum. Stryges, quia infantum sanguinem sugere dicuntur, iuuenescunt semper, & longæuæ fiunt. Et si crudus stomachosus sit, vt qui minimè concoqui possit, coqui potest cum melle, saccharo, sale, aromatibus, & eiusmodi non putrescentibus. Idem de lacte dicendum. Possumus & eiusmodi animalia ex incorruptis frugibus nutrire, vtpote milio, & fructibus longæuarum arborum, eorumq; lacte, sanguine, & carnibus vti. Et quia oua nutritioni multùm conferunt, possumus aues eiusmodi cibis enutrire, earumq; ouis vesci.

SALE, ET AVRO, QVIA NVNQVAM PVTRESCVNT, POSsumus contra putrefactionem vti. Cap. III.

NEC omittetur sal, qui quum putredinem nesciat, maximè omnia à putredine vindicat, & naturali corpori salutaris, cum eo enim per annū seruantur carnes, humanæ naturæ adeo conducibilis, vt sine eo viuere nesciamus. Corporibus inditus, quicquid adest humidi, absumit, & quod reliquum est solidæ substantiæ adstrictione, contrahit, vnde corpora condita siccat, & à putredine vindicat. Cum omnibus coniūctu vesci potest, velut omnium condimentorum condimentum, immò omne stomacho insuaue, insuetumq;, facilè fit suaue, & aptum nutritioni, eo addito. Potest sal ex rebus omnibus extrahi, & præcipuè ex lignis iam nominatis, animalibus, & herbis, sed cū virtute sua. Hoc opus, hic labor, quod Deo dante in distillationibus patefaciemus. Nec aurum omittendum, quum inter metalla omnia temperatissimum, & imputrescibile, diutiusq; in igne detentum suam immortalitatem tueatur, & sub terra depositum per multa annorum secula rubiginem non contrahat. Ob eius temperiem mirificè humano calori iuuare posse credimus, & humores temperare, & à corruptione tueri. Vi sua latentes cordis sedes penetrat, & id maximè exhilarare potest: Vnde si potabile fieri posset, humanæ naturæ conducibile foret, sed adhuc non inuentum, vt puto, falsò enim putarunt veteres Medici cum alijs rebus commistum, & in foliolis redactum suam virtutem communicare, vt ostendemus libro peculiari huic operi dicato, ostendemusq; modum quo id præstare possimus.

BREVIORIS VITAE PLANTAE, ANIMALIAQVE AD VItæ breuitatem valere. Cap. IIII.

TSI ex contrarijs, quæ diximus, contrarium patere posset, exempla tamen aliqua apponemus, vt certiores fiant, & sibi consulant homines. Breuiores vitæ plantæ, & animalia, quæ maturiùs senectute conficiuntur, & quæ putrefactione nascuntur, & putrescentes sunt, ita putrefactionem, perniciem, & interitum inducere possunt. Fungi imbre proueniunt, cito nascuntur, & putrefiunt, intra septem dies eorum ortus, & interitus, immò ex putrescentibus lignis, alijsq; rebus nascuntur, & quanto citius putrefiunt, ac marcore vitiantur, peiores sunt, & perniciosiores. Esi nocent, ægrius concocti strangulant, & choleram, morbum citant. Tuberibus putrescendi ratio communis cum ligno, nascuntur omnes, quum imbres autumnales fuerint, & quibusdam locis feruntur riguis, gustu aquoso, nulla insigni qualitate, vnde crassos humores, & atrabilares, vt frequenter deuorati, apoplexiam, & paralysim inducant. Fructus quoq; qui cito crescunt, cito etiam marcescunt; sicut cucurbitæ, pepones, mora, cerasia, & eiusmodi, & qui in humidis nascuntur, & putrescentes humores gignunt in corporibus. Ex carnibus pisces breuioris vitæ, ex qui cito senectute conficiantur, citissimè putrescunt, & membris alienum humorem imbibendo, & si quem necessarium humorem membris ingerunt, citæ corruptioni subiectum donant, vnde cita canities, pallor, & senilis rugositas. Eisdem vitijs obnoxiæ cochleæ, anguillæ, & similes, quæ ex luto & putrescentibus aquis gignantur, sic humidorum animalium, vel aquis degentium carnes, & præsertim quæ ex putrefactione suos natales habent, quia maximè humidiores improbantur. Ranarum carnes, quia laxę, & humidæ sunt, putrefactioni obnoxiæ. Vnde tutiùs, & longè laudabilius existimandum hos cibos interdici, aut parciùs sumi, quàm vitam tali periculo committere, præsertim ij, qui vitæ perennitati student.

PINGVES ARBORES, ET ANIMALIA AD IMPINGVAtionem valere. Cap. V.

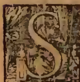
ATVRALEM morbum iam diximus, si morbus est, qui humido naturali deficiente, tabescit, vt senio, non morbo interijsse videatur. Nūc dicemus morbos præter naturam, & primò de eo, qui ex nimia bona habitudine euenit, & intrinsecè. Morbi enim plantis, vel ex copia, vel inopia alimenti eueniunt. Est enim genus arborum, cui intrinsecus spontè euenit ex nimia pinguedine, quum radices succi copia in tædā abeunt, vt quędam animalia, quæ pinguedine suffocantur. Theophrastus picearum genus enumerat, & aliarum quarundam arborum, quæ nobis non parum commodi afferunt, quum Naturam se pandentem, & prodentem contemplabimur ad nostram pinguedinem, & decorationem valere posse. Quæ enim tam satis pinguescunt, & nos pinguefacere possunt. Oleosæ arbores pingues sunt, & corpora nostra dulcibus, & pinguibus, cibo, & potu augescunt, pinguescuntq;: & iam vulgatum est Medicorum dogma, minui aridis, siccis, & siti, pinguescere dulcibus, humidis, & potu. Pinorum generi corruptio accidit spontè ex nimietate, & excessu nutritionis, quùm enim per tædam pabulū transmittere nequit, perit, & rustici strangulari aiunt obesitate, atq; pinguedine, quippe omnia spiritum aliquem desiderant, vel solutionem, vel meatuum libertatem. Auicenna pini granum esse impinguatiuum docet. Et de picea eadem prodit, quum eiusdē generis, & etiam nimia pinguedine tędescat. Amygdalus arbor pingui succo turget, ex Theophrasto: adèo virium soliditate valet, vt eximio alimento in germinum luxuriam proruat. Rustici castigando eam, tollunt nimiam alimenti copiam, paxillos arbori adigen-

adigendo, vel confossas radices ostendunt imbribus, & frigoribus: Auicenna dicit, quòd qui dulces amygdalas vorant, pinguescunt. Pistaceorū arbor in nucum genere nota, est enim domestica terebinthus: obesitate perit, vt diximus, nam resinifera est, & resiniferæ ex Plinio pereunt obesitate: eosdem vsus pistacea habent, quos pinei nuclei, ad inducendam enim pinguedinem valent. Sunt & indicæ nuces ex oleosa arbore, & pinguiumq; substantia pinguis, vt butyrum referat, cuius vis præcipua macros impinguare est. Auellana ex nucum genere, oleo copiosa, nisi retonsa, & resecata fuerit, adeò pinguescit, vt in corpulentiam omne alimentum absumat, & ob id sterilescat. Pinguedini adeò confert, vt fidem superet, & plusquam verisimile corpulentiam augeat. Fagorum fructus pingue oleum resudant, vt alibi diximus, & copiosiùs, quàm par sit, quorum esu mirè pinguescunt sues, immò ex fracibus, extracto oleo, maxima animalibus inducitur pinguedo. Glires quoq; saginât, & ideo animalis vnà eius prouentus, & mirè saginati capiuntur. Plurimum olei ex lini seminibus exprimitur, cuius fraces & retrimenta reponuntur saginando iumentorum generi, præcipuè bubus, obesitate sola futuris insignibus, quales interdum coronati ad ostentandam altilis saginæ molem per vrbium cōpita circumferuntur. Oleosa & iuglans, cuius fraces saginando pecori valdè accōmodas experti sumus. Laser, pinguis lachryma, desudans è plantis, vesci pecora solita, quo pinguescant. ex Cyrenaica prouincia non defertur, quoniam publicani, qui pascua conducunt, maius ita lucrum sentientes, depopulantur pecudum pabulum. Hypear, siue viscum, quod in larice, & abiete nascitur, oleosum, & pingue est. Ad saginanda pecora vtilius, quia & alimenti plus, & pinguitudinis in larice, & abiete fit. Vitia purgat primùm, deinde pinguefacit, quæ suffecere purgationi. Irio recentiorum, saginea gladis consimile nucleo granum facit, cuius esu boues, iumenta, & pecudes vehementer sagina gliscunt. Sed pinguedines aliæ in nostris corporibus durabiles, aliæ cito abolentur, ex tardè crescentibus arboribus, tardeq; maturescentibus pinguedo diutius permanet, ex cito crescentibus verò, & maturescentibus cito abit. Ficus cito crescunt, maturanturq; : quantocius saginant, sed extemplo abit eorum pinguedo, quod Galenus ex vinearum custodibus probat, qui per duos menses quum ficubus vescantur, obesi, & pingues fiunt, ac caro, quæ ex ipsis gignitur, haud firma, sed celeriter, cùm eis vesci desierint, contrahitur. Ficus corpus augent, & ob id antea athletę hoc cibo vtebantur. Pythagoras exercitator primus eos ad carnes transtulit. Citrijs fructus pinguis, & cortex oleosus, extrahitur ex eo multū, & odoratissimum oleum, ob id eius decoctum impinguat, ex Auicenna. Sic etiam pinguibus animalibus vescendo, saginari homines solent, pinguia dicimus animalia, quæ nimia pinguedine strangulari solent, vel supramodum pinguescunt, & turgida sunt. Inter animalia sus maximè pinguescit, & adèo ad summum pinguedinis peruenit, vt se ipsa stans substineri non possit. Varro narrat in Arcadia suem spectatam, quæ pre pinguedine non modo surgere non posset, sed etiam in eius corpore sorex, exesa carne, nidum fecisset, & peperisset mures. Crescit pingue ad pedem & tres digitos, & sexaginta diebus pinguescit ex Aristotele, & Plinio. Animam illi Chrysippus pro sale datam dixit, scilicet, vt interpretatur Cicero, ne illa pinguedo putresceret, animam datam pro sale, qui seruat eam. Nos eius pinguedine vtimur ad omnium rerum condimentum. Galenus eius carnem concoctu facillimā, & suauissimam dixit, præsertim media ætate, sanguinem quoq; probum generare, omniumq; ciborum potentissimè nutrire, propter similitudinem, quam cum humana carne habet, & qui in famis necessitate humanam carnem gustauere, similem fuisse prodidere, ex Simeone Sethi. Castrati citius pinguescunt. Albertus, si rapacem auem obesam vis habere, pasce eam carne porci. Alij fictili nouo butyrum coquunt, in hoc decocto lauant carnem porcinam, quam aui bis in die propinant. Post suillam carnem hœdina est, ex Galeno, teneri, pinguissimi sunt, & grati saporis: solis hœdis in macie vtare, dixit idem; nam facilè eius caro coquitur, benè alit, sanguinem bonum generat, & præ

 scrum

fertim lactantes esui optimi sunt, caprina caro adeò alit, vt Clitomachus Carthaginensis Thebanum quendam athletam hac carne vescentem reliquos suæ ætatis athletas viribus superasse scribit. Capræ adeò pinguescunt, vt pinguedine sterilescant, ex Plinio. Ad nimiam accipitris maciem, veruecum carne pascito paruis buccellis, & restaurabis. Vitulorum carnes hœdinis meliores sunt, & commodiùs concoquũtur, post hœdinas prẹstare dixit Galenus: Ad impinguandum aues rapaces dat Albertus carnes vitulinas. Inter aues gallinæ maximè pinguescunt, & vt pinguiores fiant, vsum Veneris prohibet, vel lumbis adustis candende ferro, aut intus cruribus: caponis carnes corpus obesant, ex Platina. Si pingui lacertẹs halinitro, cuminoq; farinam tritici miscureris, gallinę hoc cibo saginatæ, adèo pinguefaciunt homines, vt disrumpantur. Lacerti maximè pinguescunt: impinguat vehementer caro, & adeps lacerti, & propriè mulieres, ex Auicenna. Scinci supra modum pinguescunt: scinci caro impinguat corpus, ex Rhasi. Anates supra modum obesantur, multumq; nutriunt, crassiores sunt, quàm reliquorum domesticorum animalium carnes, ex Serapione. Auicenna homines obesare scripsit, plurimumq; conferre nutrimento, sed non admodum laudabili. Anatis adeps maximè impinguat, ob id Albertus, cum accipitrem pinguefacere quærit, dat ei in cibum anatis carnes. Butyrum ex lacte pinguissimum est, linitur ex eo corpus, & impinguat. Aqua casei impinguat, ob id pastorum canes pinguissimi, ex Auicenna. Caseus pinguem reddit corpus, & comeditur post eum mel. Lac eadem operatur. Testudo turget, & pinguem reddit: vnde qui obesare quęrũt equos, testudine cum molli pabulo decoquunt, vnde equis magna, sed falsa pinguedo accedit, ex Alberto.

MACILENTAE PLANTAE, ET ANIMALIA MACILENTIAM inducunt, Cap. VI.

SI contraria his, quæ diximus, propinabimus, plantas, animalia, cæteraq; macra, macilentiam inducunt. Exempla erunt. Fraxinus sicca arbor est, & siccum profert semen, vt muscarum alæ: cuius semẽ obesum corpus leuat onere, sensim ad maciem reducens. Idem efficit cãcamum; lachryma arboris, pinguedinis omnis expers, ex Dioscoride. Animalia, quæ semper macra, macilentiam conciliant. Lepus carnosus & nunquam pinguis: huius carnibus vtantur, qui macescere, vel extenuari cupiunt, ex Blondo. Durities leporinæ carnis facit, vt serò, parumq; nutriat, quod dura omnia faciunt, eademq; durities euidentis siccitatis indicium est, ex Galeno, cui Psellus, & Paulus subscribunt, & recolligens Simeon Sethi quicquid ab antiquis scriptum, inquit. Carnes leporis his, qui corpus extenuare volunt, valdè conducunt. Perdix non pinguescit. Volateranus ex Aeliano dicit, perdicem allia degustantem, macrescere, vt ab aucupe negligatur propter maciem, & virus odoris, Plinius perdices pinguescerẹ negat: præstare videtur, vt elixentur potius, quàm assentur, quum assati plus siccescant, & torreantur. Isach Medicus subtilis alimenti esse dixit. Lupus piscis quùm nunquam pinguescat, Galeno, & Celso significatur non multi alimenti, sanguinemq; gignere tenuiorem. Syluestria animalia quia minus pinguia, quàm domestica, magisq; sicca, ideo demacrant, & ijs vescenda præcipimus, qui demacrari cupiunt. Sal quia siccum, & durum, & sitim inducit, maciem affert, ideo auceps ad demacrandũ falconem, dat ei salsum cibum, vel de perna salsa. Sal, vel oleum omnium vehementissimum ex calcantho, ob id nil mirabilius ad demacrandum frequenti periculo facto vidimus, quàm oleum vitrioli, si quotidie gutta in vino detur. Acetum, vinum est omni pinguedine orbatum, maximè demacrat.

PLANTAE, QVAE SPHACELISMVM PATIVNTVR, AD sphacelum valent. Cap. VII.

XTRINSECVS euenientes morbi, aut secundum Naturam, aut præter naturam erunt; nam quæ temporis ratione eueniunt, non præter naturam censendi, ardore scilicet, & algore. Dicemus postea de extrinsecis præter naturam venientibus. Extrinsecus euenientes secundum naturam, erunt aut publici, omnibus communes, vt syderatio, sphacelismus, & vermiculatio: aut particulares. Loquemur nunc de sphacelismo, translatum nomen ab effectu simili, quod etiam in animalibus reperiatur, est vero quum radicibus ex vulnere, aut vlcere propter putrefactionem calor extinguitur, quasi mortificatio. Cicer non ex vulnere, sed elota salsugine interit, syderatio ex vulnere, totaq; cœlo constat, & præcipuè moriuntur nouellæ arbores, vt vitis, & ficus, ex Theophrasto. Cicer, qui perit sphacelismo, contra carcinomata valet, & vlcera, quæ cacoetha vocãtur cum melle, & hordeo, ex Dioscoride. Saluię foliorum squalor cinereus, pallensq; facies, arenti, & marcescenti similis, qualis in torridis collibus enatæ, occasio fuit [illegible] nominandi, quasi Sole afflatam, aut tabefactam dicas: medetur sphacelo demortuis partibus, quibus calorem natiuum, roburq; insitum reuocat, qua pollet familiari facultate. Ex cauliculorum crematorum ficus cinere fit lixiuium, quo spongia assiduè imbuta, & superposita gangrænis prodest, nã expurgat, & consumit quæ exarescunt. Sic vua passa sine nucleis trita, & cum ruta imposita, gangrænas, & enaras in articulis putredines sanat. Per sæpe syderatas punicarum radices nimio æstu vidimus, cũ tenerrimæ fuerint: expressus nucleorum succus mali punici, ad virilitatis, & sedis vlcera, & raduuias valet, & ad ea, quæ in corpore extuberant.

ARBORES, ET FRVCTVS, QVI VERMICVLANTVR, IN corporibus nostris vermes generant, & vermes non producentes, contra eos valent. Cap. VIII.

ST & altera arborum exitiales lues, vermiculorum, pediculorum, aliorumq; animalium generatio, nã ab eis roduntur, voranturq;, demonstrante Natura, earundem fructus in nostris corporibus eadem animalia procreare, vt ea vitare possimus. Duplex est vermiũ generatio ex Theophrasto, alia in ligno, alia in fructibus, vt fit communis omnium ferè arborum mors vermiculorum generatio, & quibusdam plus, minusùe accidere solet. Peculiaris malo, pyro, fici, & viti, immò & vermes, qui in fico nascuntur, alios vermes pariunt, qui in cerastem figurantur. Fructus arborum etiam vermiculationem patiuntur, vt oleæ, pyri, mali, mespili, punicæ, sed punicæ, & malo dulcibus magis, quam alijs accidit. Leguminibus etiam vermiculi innascuntur, vt fabis, dolichis, & aphacis, quæ celeriter hoc morbo pereunt. Singula pro suo humore peculiare animal creant, ceu triticum, atq; hordeum curculionem, faba animal, quod aliqui midam vocant, simili modo & lens, lenticula, pisum, & alia. Auicenna fructus enumerans, qui vermes in fructu creant, humidiores esse dicit, vt mala, pyra, ficus, vitis, & eis similes, & legumina quæ in ventriculo vermes creant, sunt phaseli, fabæ, triticum, & similia. Ficus non admodum probum generat succum, quapropter pediculorum agmen semper eos comitatur, qui continuò eis vescuntur, inquit Galenus & ab eo Simeon Sethi. Ocimum commanducatum, & Soli expositum, vermes generat, & pediculi semper in eo generantur. Diodorus pediculos, & vermes creare ocimi cibum fatetur, ob id eius esus copiosior declinandus, idq; exceptum ferunt excrementitio humori, quo imbuitur, qui malè conco-

ctus natiuo herbæ calore, quasi superuacuum citam noscit putrilaginem, facilè in pediculos, & vermes abeuntem. Diophanes adijcit, si tritū operiatur lapide, scorpionem gignere, & multis, qui miro eius odore oblectarentur, in cerebro natum scorpionem inuenere. Sunt & arbores, quæ vermiculationem non patiuntur, ob id neq; in nostris corporibus nasci, & uiuere patiuntur, & si qui nati fuerint, cito deijciant. Theophrastus omnes arbores, quæ acres, & lacteo succo turgentes sunt, vermibus non infestari tradidit, minimè etiam vermiculari, quæ acerbæ, & vehementes sunt, non modo quia minus putrescunt, verùm etiā quia acerbitas partū animaliū prohibet. Argumento laurus est, quæ quū breui putrescat, non breui vermiculetur, eaq; de causa nec caprificus, nec ficus, lac eius omnino acerbius est. Omnia quæ scille inseria terræ mādantur, minus vermiculationē sentiunt, odoris, feruorisq; causa. Optimè seruantur lupinus & cicer, quia amaritudinem quandam, & acerbitatē habent, quę quidem qualitates seruare impunè possunt, quamobrem & corrupta hæc nullas bestias creant, nec quæcunq; sicca, & acria. Auicenna contra vermes recenset grana lauri, cortices punici acidi, ex leguminibus lupini, ciceres. Et olera, quæ non vermiculantur, valent contra vermes, vt cuminum, sinapi, mentha, fœniculum, apium, semen caulium, nasturtium, abrotonum, absinthium, & similia, sic rapi, raphani, erucæ, porri, origani, satureiæ, & corianni, hęc enim postrema semina ad durandum firmiora, contumacioraq; ex Theophrasto sunt, & ad summum quæ acri saporis. Et si omnibus oleribus culices, aut vermiculi innascuntur, his minimè. Vt olera infesta animalia non generent, mentham pluribus locis, maximè inter caules seras, hoc præstare fertur eruum aliquantulum satum, præcipuè vbi radices & rapa nascuntur: valet ad serpentiū ictus, & mentha aspersa in potionem, ventris animalia pellit, & serpentes fugat. Olea & oleastrum, nec vermes, nec tineas sentiunt, amaritudinis enim causa non rodunt lignum, ex Theophrasto. Auicenna oleum vermes interficere dixit, & præcipuè omphacinum propter suam amaritudinem. Cedrus nec cariem, nec putredinem, aut tineam sentit, fructum enim producit præ nimia acerbitate ingustabilem: corpora à corruptionis labe vendicat, vermiculosis auribus instillatur ex aceto, peruncta lendes & pediculos perdit, contra vermes, & tineas subter in aluum fusa præsidio est. Citrium nec vermes, nec tineas sentit, succus serpentes interficit, vermes in aluo, vestiarijs conditum vermiculorum erosionum noxas prohibet. Cupressi materies nec cariem sentit: foliorum succus rem à vermiculis quibuscunq; neq; tangi, neq; erodi sinit.

SINGVLARES ARBORVM MORBI EISDEM NOSTRIS medentur. Cap. VIIII.

DIXIMVS vniuersales arborū morbos, nunc ad particulares accedamus, in quibus magno Naturæ spectaculo admonemur ad eosdem humanos spectare. Cicer radicibus inarescens interit, quùm in flore imber salsuginem eluerit, iactura salsuginis velut sphacelismus est: ad scabiem, impetiginem, & ad alios salsi humoris morbos valet, ex Dioscoride. Accidit oleę impetigo, & lichen magna ex parte, ex Theophrasto: sudor ligni iuuenis oleæ accensi manans illitus, sanat lichenes, furfures, & scabiem. Muscum rubrum, & si oleam Cato infestare tradiderit, multas tamen arbores inuadit, vt etiam lichen. Muscum inueniri in cedro arbore, populo alba, & quercu Dioscorides dixit, Galenus in piceis, & congeneribus plantis, pinu, larice, & abiete, ego in fraxinis, & fagis potissimùm inueni, & iuniperis. Arbores ergo, quorum cortices eiusmodi morbo dehonestantur, ad lepras, lichenes, & scabiem valere nemini dubium esse debet: codria in elephantiasi linctu proficit, scabiemq; quadrupedū sanat, ex Dioscoride. Aqua, quæ in marcescentium quercuum reperitur cauitatibus,

scabiem omnem vlcerosam sanat. E pinus, & piceæ ramis dependere canos musci villos diximus, quarum cortices illiti lichenes, & impetigines sanant. Larigna resina alphos abstergit. Fraxini, & iuniperi cinis ex aqua illitus lepras eximit. Nos diligentissimè obseruauimus in quamplurimis arboribus, petrisùe sæpissimè muscum, impetigenes & lichenes gigni, cum humore labant, apparet foris viriditas quædam, paulatim capessit incrementum, & se induit in frondes, vt pyro, ficu, olea, vite, iunipero, & alijs: & lichene ipsa ex arboribus derasa, decocta, illitaq;, impetigines emendauimus: lacteus fici succus lichenes, vitiligenes, & psoras expurgat, lachryma vitium illita, lichenes & psoras vino perfricatas sanat, lichen ipsa asperginosis locis adhærens, impetigini medetur, ex Dioscoride. Pulmonaria, quæ, veluti lichen, arboribus adhæret: ad pudendorum vlcera, & scabricies corporis valet. Ficus glabrationem patitur: si enim imbres nimij fuere, radix deglubitur, quod vitium aulam appellant: morbus hic radicibus paulò superius, isq; ex humorum nimietate accidere solet: ficus cum atramento sutorio deploratis ferè tibiarum fluxionibus, & cacoeticis vlceribus medetur. Vitibus morbus peculiaris articulatio, vel germinibus vi tempestatis ablatis, vel cultura imperitia læsis, quarum iniuria in articulis sentitur: enatas in articulis putredines imposita vua passa sanat, & podagris illinitur. Ficus scabiem patitur humore nimio, accidit quum Virgiliarum exortu acciderint minutiores pluuiæ, quæ vbi insiderint hærent, & feruent: succus eius lacteus cum polenta lepras, lichenes, & vulgares psoras expurgat. Viti etiam accidit roratio, quùm flores rorem excipiunt, humiditate, veluti rorem procreant, & si plus æquo inualuerit, alimentum auertit: hac causa acini partim labuntur, partim remanent, vt non attingant debitam magnitudinem: vinum temperatè haustum, concoctionem in quauis corporis parte auget, ad roborandum corpus efficacissimum. Olea clauum patitur, quidam fungum appellant, alij ollam, hoc est Solis exustio: syluestris olea carbunculos, reduuias, & nomas cohibet, & crustas emarginat. Quibusdam arboribus excrescentiæ quædam innascuntur, quæ ad nostri corporis excrescentias valent. Agaricum excrescentia est laricis arboris, veluti fungus: eius propria facultas expurgare excremēta, quæ spinali medullæ, neruis & musculis adhæserint. Fungus caudicum, vel terræ excrescentia est: Plinius excrescentibus in carne mederi dixit: nam ea extempore absumit. Theophrastus quercum multa adferre excrementa suis ramulis dixit. Gignunt & alæ ramorum pilulas, corpore, non pediculo adhęrentes Fert & cachrym vrendi vim habentem, & multas gallas, vt diximus. Dioscorides gallas omphacites tritas excrescentias in carne cohibere dixit. Plinius omnia gallarum genera excrescentias in corpore tollere dixit, & Auicenna. Eschara, scopulorū excrementum: ad excrescentia, valet.

PECVLIARES ANIMALIVM MORBOS EISDEM HVMAnis mederi. Cap. X.

SVNT & peculiares animalium morbi, qui etiam homines inuadunt, his nostris mederi posse ostendemus. Caliginem oculorum caprinum pecus patitur, eamq. optimè curare noscit, quùm enim conturbatum oculum, & non probè affectum sentit, eum ad rubi spinam & admouet, & reserandum permittit, oculum vt pupugit, pituita statim euocatur, & nulla pupillæ læsione facta, videndi vsum recuperat. Hinc enim homines hoc curationis genus edidicisse existimatur ab Aeliano, Medici παρακέντησιν in suffusione vocant eam, quæ acu fit, puncturam: collyrium ex felle caprarum telam oculorum sanat, ex Rhase. Eædem crebro lippirent, nisi quasdam herbas ederent, sic & dorcades: ob id earum finium cera noua Luna circundatum deuorare iubet Plinius contra hunc morbum. Caprarum oculi glauci sunt, vt videantur cōtinuo glaucomata pari: Dioscorides

DD fel

fel sylueſtris capræ contra glaucomata valere dixit. Aliæ quotidianum morbum ingrue re dicunt, à quo non prius leuatur, quàm poſterioris pedis vngulã auriculæ ſiniſtræ im miſerint: vngulam, aut partẽ eius, aut anulũ inde factũ, qui habet, eiuſdẽ morbi amuletũ geſtat. Aſinus vno maximè morbo laborat, quem malida vocant. Vitium à capite oritur, facitq; vt pituita multa rufa effluat, ſi ad pulmonem deſcenderit, moritur: aſininum lac commendant ad tuſſim: ſanguis, vel pulmo ſi tritus bibatur, ad anhelitum, & tuſſim, ex Hali Arabe. Aſinus alces ſpecies eſt, & ipſe comitiali morbo laborat: ex eo ad comitialem morbum remedia multa: aſini cerebrum ex aqua mulſa, infumatum prius in folijs, ſemuncia per dies potum, ex Plinio, ad id valet, ſed non pauciores, quàm triginta: ſic teſtes, medulla, vel ſeuum, vngularum cinis, caro, ſanguis & lac, aliæq; eius partes. Boues duobus morbis tentantur, ſtruma & podagra, ex Ariſtotele: bouis vngulæ cinis ex aqua illitus: ſtrumas diſcutit, ex Plinio, ſic fimus illitus cum aceto ex Dioſco ride: fimum recens calidum podagram lenit, ex Marcello. Taurorum ſanguis fibris refertior eſt, ob id celerrimè coit, & denſatur ex Ariſtotele, ob id potu peſtifer, ex Galeno: ſi ſanguis eijciatur, efficacem tradunt bubulũ ſanguinem modicè & cũ aceto ſumptum, nam ex taurino credere temerarium eſt, inquit Plinius: cornua tauri vſta ſanguinem cohibent, ex Galeno. Canes tribus laborant vitijs, rabie, angina, & podagra, ex Ariſtotele, Plinio, & Polluce: Necantur catuli ſtatim in aqua ad ſexum eius, qui momorderint, vt iecur crudum deuoretur ex eis. Aliqui demorſi è cane rabido, vt à pauore aquæ tuerentur; vermem è cadauere canino adalligauere: corrigiam caninam ter collo circundatam remedio eſſe ad anginam, ex Plinio. Canis adeps podagram lenit, ex Aeſculapio. Scabie infeſtantur etiã canes: ſcabiem curat ante omnes ſanguis caninus, ex Plinio. Capras nunquam febre carere Archelaus eſt author, ideoq; fortaſſis, quod anima his, quàm ouibus, ardentior, calidioreſq; concubitus, Plinius: capræ ſtercus aridum, tritum, cribratum, coclearij menſura ex vini odorati cyathis quatuor ieiuno & lo to exhibe febrienti, ex Galeno libro parabilium. Fimi hirundinum dragmam vnam in lactis caprini, vel ouilli, vel paſſi cyathis tribus aduerſus quartanas ante acceſſiones dat Plinius. Plutarchus rerum naturæ haudquaquam imperitus, capram præter cetera animalia comitiali morbo tentari refert, propterea veteres ſacerdotes ea vehementer, vt morbida abſtinuiſſe, quoniam guſtantibus, aut tangentibus modo, aliquid morbi eius affriceretur. Cuius cauſam affert pororum anguſtiam, quibus obſeptis, ſæpiſſimè includatur ſpiritus. Cognouerit autem hoc ipſum quis maximè ex ouibus, & præſertim capris, hæ enim frequentiſſimè corripiuntur, quod ſi caput ipſarum diſſecueris, reperies cerebrum humidum, ſudore refertum, & malè olens: vt Hippocrates libro de morbo ſacro habet. Comitialibus dantur carnes caprinæ in rogo hominis toſtæ, Plinius & Sextus. Cerebrum capræ per anulum aureum traiectum, priuſquàm lac detur infantibus inſtillant, contra morbos comitiales, ex Plinio. Hircis alarum fœtor, ob id dictus hircinus odor: hirci maturioris cornu raſum, vel exuſtum cum felle eiuſdem miſcetur, & pondere æquo myrrha adijciatur, deinde alis, demptis prius pilis, aſſiduè perfricantur, ex Marcello. Cerui vermes omnes continent in capite viuos, qui naſci ſolent ſub lingua in concauo, circiter vertebrã, qua ceruici innectitur caput, magnitudine haud minores ijs vermibus, quos maximos putres canes ædunt. Gigni vniuerſi, atq; contigui ſolẽt numero adèo circiter viginti, ex Ariſtotele, & ab eo Plinius. Alij inuolucris inteſtinorum coaceruari dicũt, & ſerpentium eſu necari, quos ſpiritu narium è cauernis eliciũt. Cornu cerui combuſtum, cum melle potum, educit lubricum rotundum, ex Galeno libro de theriaca ad Piſonem, & ab eo Sextus, Marcellus, & Rhaſes. Elephantes alui fluore tentantur, nec alia morborum genera ſentiunt, ex Ariſtotele, ex oſſibus elephanti puluis cum ſucco plantaginis ad dyſenteriam datur, ex Plateario. Equo tres acutiſſimi morbi, veſica, ileos, & cardiacus, fit & aſthmaticus, & rabioſus. Caſeus equinus ventrem reprimit, & torſiones tollit, ex Aeſculapio: tuſſim ſanat ſaliua equi triduo pota,

& equum mori tradit Plinius. Equi salinam si biberint phthisici, & qui malè tussiunt, sani efficiuntur, Sextus & Marcellus. Leo febri quartana affligitur: etiam quum sanitate frui videtur, perpetuò, nisi enim hic morbus vim, & impetum eius cohiberet, longè nobis hæc fera perniciosior esset. Philes: adeps leoninus cum rosacea quotidianis febribus medetur, ex Plinio, sed Serenus hemitritæis dicit: sed cor in cibo sumptum quartanis medetur ex Plinio. Lupus tribus morbis laborat, rabie, synanche, & podagra, Albertus ex Aristotele, sed Aristoteles eo loco de canibus tantùm scribit, fieri tamen potest, vt iisdem morbis lupus, tanquam syluestris canis tentetur: Ad podagram magnificant lupum viuum incoctum cerati modo, donec ossa tantùm restent, ex Plinio: Qui per lupi guttur biberit, certissima salute euadet, Agricola. Pellis lupi si gestetur ab eo, quem canis rabidus momorderit, non incidet in metum aquæ, ex Hali. Oues comitiali morbo sæpissimè corripi, Strabo author est, quia humidum eorum cerebrum est; cognouerit autem hoc ipsum maximè, qui ipsum dissecuerit, quia humidum, & malè olens inueniet, ex Hippocrate: ad comitiales sanguis pecudū potus valet, Plinius fel laudat. Suillum genus maximè obnoxium anginę, & strumæ, ex Plinio: ex Suillo adipe, vel axungia sanantur strumæ, ex eodem, ex felle etiam. Ad equorum anginam suillum stercus propinat Herocles, melle illitum. Vrso oculi hebetantur crebrò, qua maximè causa fauos expetit, vt conuulneratus ab apibus os, leuet sanguine grauedinem illam: omniū oculorum obscuritatem, incipientemq; suffusionē curat fel vrsinum cum aquæ duplo, ex Galeni Euporisto. Vulpes æstate morbo, ab ea alopecia nominato, laborat, quod pilorum defluuio constat, vnde captarum pelles non solùm inutiles, sed noxiæ esse solēt, Aetius. Adeps vulpinus alopecias sanat: in alopecia, vbi iam vulnera ad cicatricem venerint, caput vulpeculæ vrito, alcyonium, anchusæq; nigræ folia contrita super inunctioni inducito, vt caput pilis contegatur, ex Aegineta. Mustelis morbus accidit, vel ita ex natura habent brachia, vel partes circa cubiti flexuram, siue gibbum tumidiores, & dicitur γαλιάγκων. Hippocrates libro de articulis, qui paruum, & macilentum (atrophon) brachium habet, & cubitum tumidum, eodem vocabulo vocat: Auicenna ex cinere mustelæ imponit arthriticis doloribus. Crocodilo oculi hebetes, Aelianus: cuius sanguis inunctus visus claritatem donat. Plinius. Accipiter oculorum hebetudinem patitur, ob id hieracio herba discutit eam Plinius: accipiter decoctus in rosaceo, efficacissimè omnium remedium oculorum vitijs putatur à Plinio, oculorum habetudini à Galeno. Accipiter patitur febrim: ergo alis à collo suspensis salutare remediū. Coturnices morbum comitialem patiuntur, & propter eum morbum despiciunt eas, quæ solæ animalium sentiunt, præter hominem. ex Plinio, & Solino. Ad comitiales, coturnicum cerebrum, ex vnguento myrteo tritum stanneo vase reponitur, eoq; faciem illinito, & admiraberis medicinæ efficaciam: nam statim æger exurget, ex Galeno. Circius altero pede claudicat: ad podagras, & articulos valet.

PLANTAE SVPER PLANTAS NASCENTES, EASQVE EXtenuantes, ad extenuandum valere. Cap. XI.

SVNT & alij extrinsecus euenientes morbi, qui plantis ipsis innascuntur, vel irrepunt, alimentiq; rapina exitium, & perniciem afferunt, nam amplexu suo alimoniam auferunt, succumq; extrahunt: vnde extenuant, & strangulant. Vestigandum nobis erit, quid hoc portento, mirabilitate pleno Natura demonstrare voluerit, vt in visco, cuscuta, hedera & similibus videtur, quæ non nisi ad extenuandum interna viscera, extrahendumq; pus valere conijciemus. Hedera è germinibus radiculas emittit inter folia, quibus arboribus adhæret, quasi de industria à Natura exhibitis, succū è trunco exhaurientes. Purulentis auribus medetur, foliaq; in vino

decocta omnium vlcerum generi illinuntur; pediculus vuluæ inditus, partus extrahit, lachryma pilos. Viscum impositum lienem absumit, cum auripigmento vngues extrahit. Epithymum bilem extrahit facilè & sine molestia, lieniq; medetur. Cassutha infartos lienes extenuat: & biliosos humores extrahit.

PLANTAE, ET ANIMALIA, QVAE CAVDICIS FISSIONEM & vulnera patiuntur, ad conglutinanda vulnera valent. Cap. XII.

SVNT & violentæ ablationes, extrinsecus aduenientes, quæ arboribus mortem inferunt, eæq; sunt partiũ ablationes, & vulnera. Aliquę enim sunt arbores, quæ si vulnus accipient, intereunt, suæ siccitatis & imbecillitatis causa, vt palma, vulnerato cerebro perit: sunt & arbores, quæ non solum inflictum vulnus, sed partium caudicis exceptionem tolerant, vt quæ humida sint, & perbellè germinent, vt vlmus, platanus, & quæ iuxta aquas viuunt. Sunt quæ vulneratæ meliorescant, vt vitis, ficus, malus, olea, amygdala, harundo, & pyrus, & caudicis fissionẽ tolerant. Theophrastus docet modũ cõficiendi resinã. Vulneratur pinus, & detrahitur tæda, in vulnus iniectum humor copiosior cõfluit, sic in abiete, & picea, vulneratur terebinthus caudice, & ramo. Resiniferæ plãtæ omnes ad vulnerũ cõglutinationes valent. Vtũtur enim chirurgi passim ad vulnera cõsolidanda terebintho. Ex pinu, & picea fit cõglutinatoriũ. Terebinthina resina cauis vlceribus inditur, generat carnes, & sanat ossa fracta, & sic de cæteris. Syluestris olea vulnera cõglutinat. Vlmus nõ solùm vulnera, sed fracta ossa ferruminat, sic platani cinis, ex Auicenna. Vitis œnanthe, & vinum sanguinolentis vulneribus imponuntur. Ex ficus cinere fit lixiuium, quod conglutinat, purgat, & carne replet, oras committit, non secus atq; emplastra. Punicę cythini sanguinolenta glutinant. Mali folia & cortices consolidant, vel succus ex eis expressus, ex Auicenna. Idem de pyto sentiendum. Inciditur & myrrha bis à caudice vsq; ad ramos, ex Plinio: capitis vulnera glutinat, & ossibus nudatis medetur. Balsami frutex vitreis, aut osseis cultellis, sed in solo cortice artificum plaga vulneratur, ex qua suauitatis eximiæ gutta manet: capitis vulneribus conuenit, nihilq; efficacius opobalsamo ad glutinanda citra cicatricem vulnera, & sic de reliquis, nam alia tædet referre, suspicantes iam dictas suffecturas. Animalia etiam, quæ dissecta incisaq; iterũ coalesci, & conglutinari possunt, facultatem possident nobis posse vlcera, vulneraq; conglutinare. Si quis fortuitò lacertum, seu consultò in caluariam percutiat, & virga medium discindat, huius partium neutra moritur, sed ab altera seorsum vtraq; graditur, & duabus pedibus adreptis viuit, deinde sic coitio vtriusq; cum altera fiat, consensione quadam tacita, & naturali colligatione veluti conseruntur, contexunturq;, atq; ex seperatis duabus partibus, vnus, atq; idem rursus efficitur lacertus, & tamen si loci prius affecti vestigium cicatrix indicat, tamen & vitam pristinam retinet, & ei persimilis est, qui talia nunquã perpessus sit. Aelianus, & ab eo Philes. Lacertus dissectus iterum coit. Sanguis eius ad rupturam valet infantium, cum insident in eius decoctione. In pisce acu Aristotelis; Natura sagax rimam post podicem dilatat, donec pepererit, quia post partum ita coit, vt coalescere videatur, quanquam fieri possit, vt coalescat, ex Aristotele & Plinio. In Anglia ichthyopolæ lucios cultro dissecãt, vt pingues esse empturis ostendant, quos non emptos in viuaria conijciunt, in quibus vulnus coit, & coalescit. Quod Naturæ rerum periti tincis ascribunt, quia ijs lucij se adfricant, vt illarum mucore viscido vulnus illinant, & sic rimæ ora committuntur, vt propriùs etiam inspicienti, coaluisse videri possint: hoc ad conglutinanda vulnera conijcimus. Audiuimus lumbricos dissectos iterũ coalescere, sic & serpentes, ob id ad vulnera, & incisos valent neruos.

PLANTAS, ET ANIMALIA QVAE CORTICEM FACILE *abijciunt, ad mundandam hominis cutem valere.* Cap. XIII.

ORTICIS circumalbatio communis arborum mors, aut plurimarum, quùm principalis maximè pars ſit, adrachne excepta, ſed veriùs ſubere, cortice enim in orbem detracto iuuatur, quum cæteræ necentur arbores: craſſeſcentes enim perſtringit, & ſtrangulat. Ceraſus etiã delibrari ſolet, alioquin præſcinditur potius, quàm filo eodem detrahi poſſit, reliquumq; durare, arboremq; tueri valet, nec iactura corticis arbor ipſa emoritur: nam dempta exteriore tunica, eius vice ſecundo anno tenuior ſubnaſcitur, priorisq; damnum reſarcit. Inter corticem & lignum tileæ tenues tunicæ, multiplici membrana, è quibus vincula tileæ vocãtur, tenuiſſimum earum philyrę, coronarũ lemniſcis celebres, cortices pro funibus expetuntur. Viti rimoſus cortex, ſponteq; rumpitur, adrachnæ, vnedoni, & malo cadit. Cortices è fago, abiete, tilea & picea in magno ſunt vſu agreſtium, qui vaſa, corbeſq;, ac patentioris oris quædam meſſibus, & vindemijs conuehendis factitant, atq; prætexta tuguriorum. Quercus cortex, ſuberi cõgeneris, ad maleſica vlcera, & ad dutitias, quas cacoetas vocant, valet. Vitis lachryma, quæ veluti gummi caudicibus coaleſcit, illita, lepras, pſoras, nitro prius perfricato, ſanat. Sic etiam lambruſca eaſdem poſſidet vires. Reſinæ pinus, laricis, & piceæ ad lepras, pſoras, & eiuſmodi cutaneos morbos valent. Si allio tuniculas demas, nil læſeris, nam multiplicibus tunicis tegitur, ſic ſcillis, cæpis, & ſimilibus bulbis, ſemper his aliquid eximi poteſt, ex Theophraſto: ad lichenes, lepras, furfures valent cum melle. Frumentacea ferè omnia follicellis conſtant, granũ ſepientibus glumis & aceribus: tritici furfures acri aceto elixi, calẽtes illiti, lepras pellunt, & vetuſtas impetigines ſanãt. Hordei cataplaſma ex acri aceto impoſitũ, lepris medetur, auena eiſdẽ vtilis, quibus & hordeũ, alica, quę fit zea decocta in aceto, lepras tollit, & vnguium ſcabrities extricat. Oſtendit etiam prouida Natura quamplurima eſſe animalia, quæ ſenectam exuunt, hominem admonendo, vt quam ipſa poſſident qualitatem, eidem profuturam, ſcilicet ad cutis decorticationem, vel innouationem valere, elephantiaſin, lepram, alphos, pſoras, impetigines, & ſquamas. Sed quæ fuerint animalia docet Ariſtoteles inquiens. Nonnulla ex ijs ſenectam exuunt (eſt autem ſenectus cortex; qui velut operculo ineſt cuti) vt ex ſanguineis ea, quæ cortice molli intecta ſunt, ſcilicet ſerpentes, & lacerti: Inſecta autem quædam ſenectã exuunt, ſilpha, culex, & ea, quorum pennæ vagina continentur, vt ſcarabei, & omnia quidem, vbi iam factum eſt, quod gigni debuerit, exuunt. Quædam inter marina ſenectutem exuunt, vt locuſtæ, gambari & cancri, ſerpentes vere & autumno ſenectam exuunt. Viperarum carnes totum corpus per cutem purgant. Galenus de ijs hæc habet. In Aſia homo quidam elephantiaſi laborabat, amici constructo illi tugurio, tantùm illi cibum ferebant, quantùm victui ſuppeditaret. Accidit vt vipera in vas vino plenum decideret, meſſores cum id animaduertiſſent, veriti ne ſi ipſi bibiſſent, aliquid mali eueniret, præ miſericordia elephantiaco propinant, rati expedire illi potius mori, quàm in illa miſeria viuere, & cùm ille bibiſſet, tuberoſum omne illud cutis non aliter, quàm animalium teſta excidit, & ſanitati reſtitutus eſt. Idem etiam in Myſia accidit. Elephanticus quidam profectus ad balnea, ſperans inde commodum, erat illi ancilla; quę miniſtrabat, incidit in vrceum vini vipera, & extincta eſt, ancilla in lucrum id reputãs, quod ſors eueniſſet, hero id vini propinat, ſed quùm ille bibiſſet, eodem modo ſanatus eſt, quem diximus. Antonius Muſa Auguſti Cæſaris Medicus, quibus inſanabilia vlcera erant, viperas edendas dabat, miraq; celeritate perſanabat, ex Plinio. Ceruus ſentiens ſe grauatum ſenectute, ſpiritu ſuo è cauernis ſerpentes extractos, & pedibus conculcans, ita enectos vorat, & iuueneſcit. Vt aues mutent ſuas pẽnas, ſerpentibus vtitur

auceps, ab Oppiano edoctus. Refert enim, quòd serpens quidam ad nidum prorepens ciconiæ, pullos deuorabat, & quùm sequentis anni iterum fœturam perdidisset, ciconia tertio anno reuersa, nouam auem, nec prius visam secum adduxit, quæ rostrum magnum ensis instar acutum habebat. Cum ciconia longius ad victum volaret, serpens aggreditur nidum, quæ pluribus ictibus confossa iacuit, sed auis venenatis dentibus læsa, omnes ei pennæ deflexerunt, vnde quando accipitres cito pennas non proijciunt, serpentem natiuum accipiunt, (vt qui minimum habeat veneni) cum tritico coquunt, deinde illo gallinam pascunt, & aquam decoctionis ei dant in potum, sic gallinæ carnibus pastus accipiter, pennas reijcit, & morbo, si quem patitur, liberabitur, nouisq; pennis decoratus, longo tempore sanus erit, & hilaris. Stelliones senectam exuunt, vere & autumno, exutam mox deuorant, præripientes comitiali morbo remedia, ex Aristotele, Theophrasto, Aeliano, & Plinio. Hæc accipitri in cibum data, facit, vt citò pennas mutet. Sic etiam lacerti ad eadem valent. Virides cremati, & carni alicui aspersi mutationes pennarum in accipitre, qui ederit, accelerat. Demetrius Constantinopolitanus libro de cura accipitrum, in cibo ei offerri lacertam viridem minutarim concisam. Antipater dat edendam in Sole siccatam, vtunturq; ea ad capitis scabritias. Salamandra etiam exuit senectam, ex Aeliano: Quacũq; corporis parte eius saliua ceciderit, vel imo pede respersa, omnis in toto corpore defluit pilus, ex Plinio. Quamobrem Medici quidam ea ad psilothrum vtuntur. Nicandri scholiastes intestinis vtitur ad euellendos pilos. Dioscorides exenterata in melle ad eundem vsum, vel oleo liquefacta. Paulus Aegineta crematæ Salamandræ cinerem tantum ad hos vsus adhibet. Martialis mulieri imprecans caluitiem ait.

Hoc salamandra caput, aut sæua nouacula nudet.

Dioscorides addi dicit ad medicaměta, quorum vis est excesse lepras, Galenus ab eo elus cinere vtitur pro septicis, aut psoricis medicamentis. Scincus eiusdem speciei iudicarĕ, quod etiam senectutem exuat, ob id etiam ad easdem infirmitates valere, vt pro elephãtiasi Aetius in regione Indorum elephantiasi affectos assiduè per sedem eluere, per asininæ vrinę infusionem heminæ mensura calefactæ consueuerunt. Item crocodilum terrestrem accipiunt, eiusq; extremas partes amputant, ac interiora abijciunt, dein ferměto obuolutum assant cum ablato fermento, & scabricie eius derasa, carnis ipsius dragmam vnum quotidie præbent. Aegineta ad alphos vtitur. Testudo senectam non exuit, sed terrenæ testudines apud Indos gignuntur, quæ in altis arationibus terræ non difficilè excitantur. Eiusmodi testudinum genus aiunt testam exuere, ex Aeliano. Vt accipiter mutet pennas, Demetrius testudines in cibo præbet, & falconibus malè affectis dat. Aquila longæua est, quia hoc remedio renouatur iuuentus sua, iuxta illud psalmi, Renouabitur, vt aquila iuuentus sua. Micheas Propheta meminit abiectionis pennarũ eius, renouatur deponendo senectutem, scilicet mandendo testudinem, vt habetur ex Oppiano. Nec senio, aut ægritudine perit, sed solùm fame, in tantum superiore crescente rostri aduncitate, vt aperiri non queat. Sic serpentes renouari dicuntur, quum leberidĕ quotannis deponunt. Aquilæ pedibus testudines in altum rapiunt, & lapide cõspicato, ad libellam eijciunt super illum, vt frangatur & mandi possit. Plinius. Mos est aquilæ testudines raptas frangere, è sublimi iaciendo, quæ sors interemit Poetam Aeschilum. Sic etiam in mari locustæ, paguri, & cancri crustam annuam deponunt vere, quando angues membranam vernationis, & aliam renasci. Ob id cochlearum testæ lepras purgant, & vitiligines, ex Dioscoride. Et mituli, murices, & cancri cinerem faciunt causticam vim habentem, quo vtuntur ad lepras, lentigines & maculas,

PLANTAE QVAE GVMMI, ET RESINAS RESVDANT, AD gummi, & pus corporum valent. Cap. XIII.

EST & veluti morbus arborum quidam, gummi fluxio, & resinæ, nec vlla similiori via poterat, quàm gummi & resinę defluxu, gummi & puri & callis nostri corporis mederi, vt in lue gallica, & alijs morbis perspicere licet, & quũ id nos ipsi cõijceremus, fauit euentus spei, quod & authorũ testimonio comprobabimus. Gummi quod è cerasо desudet aceto dissolutũ, gummi, quod nostris membris innascitur, medetur, & quando est appositum dissoluit. Hoc recentioribus Medicis acceptum ferimus, quod non præstantius medicamentum sit adhuc inuentum. Laser gummi est, ex ferula Syrię nascente exceptum: ad callos, & clauos pedum primò circumrasos valet, vel illitum, ex Dioscoride. Ammoniacum aceto dissolutum callos pedum tollit ex eodem. Idem est opoponacum, & earundem virium. *Tacamacha* Occidentalium gummi est, & ad idem valet. Extrahitur gummi ex guaiacó ligno, aloe, ali sq; chymistico artificio, quod gũmi, ex venerea lue oborto valet, multiplici experimento à nobis cognitũ, vt libro huic dicato docebimus. Sed vt gummi in arboribus, sic & calculi in renibus generantur ex materiæ viscida, putrida, indigesta, quæ ex indigestione oritur, calore coagulatur, addensaturq;. Gummi in arboribus ex nimia putredine oritur, vel indigestione, Solis calore condensatum: valet ad calculos dissoluendos. Quod ex cerasо desudat, ex vino poto calculos expellit, ex Dioscoride, prunorum, amygdalarum, persicorum, abietis, & populi, ex Auicenna. Gummi, quod coalescit in caudicibus vitium, bdellij, laricis, sic & aliarum arborum ex eodem, quod nil obfuit adnotasse. Sic & arborum sanies resina est, quæ per rimas exudat, ex Theophrasto, verè pus imitatur ex vlceribus fluens, vnde hanc illi etiam mederi arguтamur. Terebinthina resina cicatricibus saniem eructantibus prodest, succinum purulenta ex pectore expuenti confert, mastiche scabiei pedum, & apostematibus hepatis, larigna ad gonhorream, tabidos, & sinuosa vlcera, pini & piceæ ad purulentas excretiones, thus ad vlcera è capite manantia, myrrha purulentis auribus, & quæ cedro exudat cedria ad scabiem, & pulmonum vlcera.

PLANTAE, QVAE IN ALIAM SPECIEM ABEVNT, AD eos morbos, qui in alios degenerant, valent. Cap. XV.

MAXIMO Naturæ portento innuitur nobis, plantas illas in alias congeneres, & in longè distantes abeuntes, aut cœlo repugnante, aut inuidente solo, ijs morbis mederi, qui in alios degenerant, transeuntq;. Demonstrat Theophrastus albã populum in nigrã transire, & triticũ in lolium, & triticum, & hordeum syluestre, domita feritate, in domesticũ triticum, idem in auenam, & typham, & zeam, & vice versa zea & typha in triticum. Hordeum in auenam mutatur, zea in auenam, siligo in zeam, & hordeum rariùs. Ocimum solibus transit in serpillum, & sisymbrium, & mentha in sisymbrium, & calamintham, & neglectam sampsuchum, in origanum, ex semine brassicæ nasci aiunt rapam, & ex rapi brassicam, ex Varrone. Sunt & morbi pleriq;, qui in alios transeunt. Febres in se inuicem abeunt, scabies in lepram, & lepra in cancrum, vertigo in epilepsiam, morbus gallicus, & podagra in morbos articulares, cœliaca in lienteriam & diarrheam, inflammationes in scirrhos. Triticum tubercula, & furunculos cõcoquit, & aperit, recens panis vetustas impetigines sanat, pollen omnem discutit inflamationem: Plinius magis cæteris vetera vlcera purgare, gangrænas, lichenes, & lepras cum sulphure viuo. Hordei farinæ cremor ex aqua cum pice contra articulorum fluxiones,

nes, & inflammationes mitigat, præsertim podagricas. Linum serpere vlcus non patitur, gangrænas sanat ex aqua, articulorum duritias concoquit, cœliacis imponitur ex aceto; vetera vlcera, lichenes & lepras purgat. Ocimum pulmonum inflammationibus auxilio est. Populi nigræ folia podagricis doloribus illinũtur: semen comitialibus vtile. Aduertimus etiã alterius noxam alterũ emendare. Ocimum si tritum cooperiatur, scorpionem generat, mansum, Soliq; expositum, vermes efficit. Afri verò si eo die feriatur quispiam à scorpione, in quo ederit ocimum, seruari non posse, quinimmo tradũt alij manipulo ocimi cum cancris decem marinis, vel fluuiatilibus trito, conuenire ad id scorpiones à proximo omnes. Ocimum Chrysippus valdè increpuit; inutile stomacho, vrinæ, & oculorum claritati officere: præterea insaniam facere, & lethargos, & iecinoris vitia, ex Plinio. Serpillum verò aduersus scorpiones valere, decoctis in vino ramis, folijsq;, capitis doloribus, phreneticis, & lethargicis, contra tormina, & vrinæ difficultatem, ex aqua bibitur ad iocinorum desiderium. Sic de alijs opinandum.

MACVLOSAE PLANTAE, ET ANIMALIA CORPORVM nostrorum maculas abstergunt. Cap. XVI.

DIXIMVS arborum morbos, nũc eos demonstrabimus, quos suis partibus ostendunt plantæ & vniuersales, & primò quomodo corporis maculæ, extimam superficiem dehonestantes, abolebimus. Est maxima decorationis pars maculas à corporibus abstergere: vnde maculosi flores, folia, & caules plantarum, & maculosæ animalium pelles ad abstergendas nostri corporis maculas valent. Rectè quidem, & sine vlla ambage rerum Natura parens corticibus caulium, radicibus, fructibus, alijsùe partibus maculas serpigines, fœdasq; cutis lentigines obliterat, & abolet. Dracunculi maioris caulis maculosus, maculis depictus, purpureis tamen cuincentibus, ad vitiligines efficaciter illinitur, ex Dioscoride. Nos eius radicibus cõtusis, melle, & sapone ceruino optimè maculas è manibus, & toto corpore abstergimus. Minor dracunculus eodem modo variegatus, vitiligines quoq; emaculat. Arum frondes varijs punctulis distinctas habet, easdem possidet dotes. Allium anguinum eodem modo maculosum: crematum vitiligini, lentigini, & sugillationibus valet. Cyclaminus maculosis folijs, in quibus supra, infraq; albicant maculæ: vitia cutis in facie emendat oblitus cum melle. Persicariæ infra folia pullo, vel sanguineo colore emaculata sunt: Imposita sugillata delẽt, & maculas, recentiorum experimento. Chameleoni nigro folia nigra, rubro distincta videntur, impetigines abstergit, vitiligines, & vitia in facie emendat. Ranunculi species, quam syluestre alliũ appellant, folia habet maculosa, stigmata delet. Testiculi species maculosis folijs: faciem abstergit ex Auicenna. Iris in flore punctos habet, lentigines, & vitia cutis emendat. Lilium rubrum, siue Poetarum Hyacinthus, qui veluti lẽtiginosus, ferrugineis pũctulis, vel lineis interstinctus est. Ouidius,

Flos oritur, formamq; capit, quàm lilia, si non
Purpureus colos his, argenteus esset in illis.
Ipse suos gemitus folijs inscribit, & ai, ai,
Flos habet inscriptum, funestaq; litera ducta est.

Lilij species est, & etiam lentigines emendat. In fabarum floribus maculæ sunt, & lentigines, vt diximus. Galenus manifestè conspici dixit fabaceam farinam cutis sordes detergere, quod intelligentes mangones, ac mulieres in balneis quotidie his vtuntur: detergit etiam maculas è Sole contractas.

OBEX oculis tabella tùm plantas, tùm animalia maculosa affert, anguiaum allium, arum, arisarum, & dracontium ostendit, infra scorpium piscem, & viperam, maculas in eorum corticibus contemplator.

Ricini semen versicolor, vitia cutis in facie, naresq; emaculăt. Semina syluestris lupini maculosa sunt: satiui faciem expurgat, & maculas delent: syluestris ergo operando valentior. Melopepones cortices virides maculosos habent, abstergunt maximè faciē, ex Galeno: contuso semine abstersorij vice vtuntur. Betulæ arboris cortex versicolor est ex Theophrasto, huius radix terebro perforata, aquam è corpore eijcit, cuius vis maxima ad delendas maculas, & nitorem corpori inducendū. Eadem in animalibus expetimur: nam quæcunq; versicoloribus maculis in pellibus interstincta sunt, potestas eadem. Sed aliqua ex genere sunt, vt lynx, panthera, aliqua casu, vt oues, & capræ. Salamandra versicolor est, Dioscorides variam dixit. Nicandri Scholiastes, & Aetius stellioni similem, vel ardeæ stellaræ, Plinius stellatam, quod cutis interrupta his, veluti oculis, videretur: Galenus lentigines & maculas delere dixit. Stellio stellatus est, sic dictus quod punctos, siue stellas in dorso habeat, vel lentiginosus sit. Ouidius.

,, aptumq; colori
Nomen habet, varijs stellatus corpora guttis.

Eius stercus ad impetigines, ephelidas, & alphos valet. Sunt & lacerti varijs maculis distincti, ex quo Virgilius.

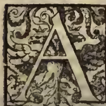
Absit & picti squalentia terga lacerti.

In lateribus enim vtrinq; aliquot puncta sunt splendentia asterisci: virtute similis stellioni: cuius stercus lentigini mederi dixit Auicenna. Crocodilus orbiculis & squamis croceis subpictus, cuius fimus ad lentigines valet, ex Sorone & Archigene apud Galenum. Scinco color niger, dorso & lateribus sunt multa puncta alba, & minuta, sunt & inter latera & ventrem, alijsq; partibus supinis, reliquumq; corpus, & ipsum nigrū est, & cum coloribus etiam punctis exasperatur: ad eadem valet. Scinci sanguis si misceatur cum baurach, & illinatur faciei, maculas & lentigines minutissimè delet, ex Galeno, Aegineta, Plinio. Vipera colore vario, pluribus ornata maculis rotundis, corpus totū per cutim euacuat, ex Odoardo. Lepus punctis, maculisq; nigrioribus interstinctus, ob id percnō dictus, ex eisdem aquilarum alarum maculis. Genus vnum Aristoteli percnō dicitur, vel ex punctis albis intermixtis, vt lentiginosus videatur. Perunctus eius sanguis lentigines, & fucos pellit, panos & sigilla delet, ex Sereno, & Sexto. Sturnus varius est, niger, albis distinctus maculis, ex Aristotele, vel croceis; stercus ad faciem ornandam, ex Dioscoride, Galeno, & Plinio valet: plura leges ad alphos, panos impetiginem, & morpheam, ex Galeno, Aegineta & Serapione. Lynx maculosa est. Virgilius.

Succinctam pharetra, et maculosæ tegmine lyncis.

Eius vsus ad sphragida, & sugillata, ex Arabibus. Accipiter pectore maculosus, nigris, albis, vel rubeis maculis ornato: ad nubeculas suffusiones, & hebetudines oculorum valet. Passeres mares guttatim albis, & nigris punctulis distinguntur: fimum eius à lentiginibus purgat faciem, ex Hali. Varij in pauone colores visuntur, in caudæ pennis oculi, & gemmantes colores. Plinius tanta colorum varietate, tanto nitore, tam selectis etiam colorum generibus, vt nil pulchrius spectari possis: ossa eius adusta ex vrina, lepras, & vitiligines emendant, ex Sethi. Merularum genus pectore rufo, maculoso, & nigro, vel varius color ex nigro, cinereoq; mistus: fimum ex aceto mistus lentigines extirpat, ex Hali. Hyæna maculosa est, tota orbiculis, ex Plinio: fel ad albugines, caligines & glaucomata. Sunt & animalia, quæ partim maculosa, partim suo colore maculata, non ex toto genere, vt diximus. Canis maculosus reperitur, variusq;: Oesypus cum melle tritus, appositusq; abolet maculas, ex Plinio. Capræ & variæ: caprino sanguine abolētur maculæ, ex Marcello. Cati ad nebulas valent: arietis fimus maculas delet.

MACVLOSAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD OCVLOrum maculas valent. Cap. XVII.

ACCIDVNT & maculæ in oculis, quas & plantæ, & maculosa animalia obliterant, sunt oculorum maculæ, nubecula, argema, albugo, glaucoma, & alij morbi, nam vt flores variorum colorum, ita & oculi cesij, albescētes, charopi, flaui, nigriq;. Exempla erunt. Dracunculi caulis varijs distinctus maculis, oculorū nubeculas tollit. Idem & minor facit. Arum easdem delet. Cyclamino albicant in fronde maculæ: suffusioni, ac retusæ aciei cum melle oblitus prodest. Testiculo rubent, & nigricant maculæ, easdem delet. Ebenum nigro ligno: inquit Plinius. Non omittemus propter miraculum scobem eius oculis vnicè mederi, lignoq; ad cotem trito, cum passo caliginem discutit: & ex aqua oculorum albugines sanat. Crocomagma probatur, quod nigra sit, vires habet ad delenda ea, quæ caliginem oculis obuersant. Maculæ, quæ in plantis lactei coloris sunt, ad albugines & argemata valent. Lactuca syluestris resudat lac, oculorum

rum argema reprimit, hieraciū omnia oculi vitia. Dracunculus lac emanat, contra albugines effectum habet. Chamæsice hebetudines tollit, lac sanat argema & albuginem, ex Auicenna. Quæ diximus ictericis mederi, etiam ad glaucomata valent, vt citrium, ad oculorū icterū valet, ex eodē. Succedunt his maculosa animalia. Viperæ maculosa pellis cinis earū albugines tollit, & comestæ claritatem oculis afferunt. Hirundines maculosæ, ex albo, nigroq;: visus aciei claritatem afferunt. Aquaticæ testudines, quæ nigris maculis dorsum interstinctū habent: fel illitum omnem oculi caliginem abolet, ex Plinio. Accipiter ad caligines accipitur, stellio ad hebetudines, lacerta ad caligines, ex eodem. Glauca animalia glaucomati auxiliantur. Testudo ad glaucomata. Glauca lacerta in sabuletis habitans, comburitur ad glaucomata. Otis, siue asilo ex noctuarum genere, glaucos oculos habet: ad glaucomata vis, ex Plinio. Albugines & leucomata tollunt alba animalia. Ouis, gallus, & lac albugini propinantur. Sanguis nigrarum gallinarum ad maculas, & lentigines, ex Rhasi. Sunt & animalia, quæ sanguinem in oculis habent, & ad delendum oculorum sanguinem præstant. Turtures circa oculos ruborem habēt: earum sanguis oculis suffusis eximiè prodesse dicit Plinius. Columbarum circa oculos rubor: suffusionibus inungi Dioscorides dixit: Palumbi eodem modo. Perdici pars supra oculos, & prona capitis cum initio colli russo colore insignitur, oculos suffusos liberat. Rana non nisi in oculis sanguinem habet: eruitur ranæ oculus spina, & in panno coccineo ligatus, oculis superponitur, vt sanguinem deleat. Chamæleon non alibi sanguinē, quàm in corde & oculis, nec in his vlla copia, sed paullulū: eius felle suffusiones sanantur. Hirūdo rubras maculas in pectore habet, ad oculos quæritur cruore suffusos.

SQVAROSAE PLATAE, ET ANIMALIA CORPORIS SQVAMAS delent. Cap. XVIII.

MONSTRAT etiam non inconcinna similitudine Natura squarosorum stirpium ramos, cortices, florum calices, & semina, sic & animaliū pelles ad squamosos morbos valere, qui cutim obsident, scilicet lepram, psoram, scabiem, & scabros vngues. Exempla erunt. Scabiosa in summis caulium capitulis florum calices promit, compactili squamarum ordine structos: præstat aduersus scabiem, vnde id nominis sibi vendicauit: alphos, impetigines, næuos, & cæteras cutis affectiones delet, vt constat recentiorum experimento. Eadem facie, & facultate est *morsus diaboli* dicta, adeò ei simili, vt plerunq; pro eisdem accipiantur, flores habet in ventricosis poculis, squamulis compactis. Scolymi fructus ferunt in coni formam, squamis sibi imbricatim incumbentibus. Plinius lepras, lichenes sanare ex aceto dixit. Sunt & flores chamæleontis squamis etiā compactis, qui vitia cutis in facie, & vitiligines emendant. Sedum folijs prodit squamatim confertis, elephantiasim haustu tollit. Origanum flores promit compactili squamarum serie in spicis: decocti ius psoris iuuare potest. Plantago florem affert spicatum, scilicet in summo cauliculo spicam è floribus sibi in vnum incumbentibus, quasi imbricatim decussantibus: elephantiasi illita prodest. Sunt & arbores quæ flores, quasi vermiculos proferūt, collo squamatim compactili, è ramis propendentes, vt iuglans: cuius oleum scabiem fugat. Pinus, pinaster, picea, larix, & aliæ conos proferunt squamatim compactiles, è quibus resina fluit, quæ lepras, impetigines, & scabros vngues eximit. Cupressus frondes, & conos, ramosq; squamulis loricatos affert, resinam gignit, quæ ad eadem illinitur. Sabina squamosis ramulis, & folijs constat, eadem potest duplicata, quæ cinnamomum, ex Plinio: cinnamomum lentigines, & cutis vitia in facie ex melle illitum detergit. Lilium radices squamosas habet, ex pluribus nucleis compactas, lichenes, lepras, & furfures in facie emendat, & vitiligines emaculat.

PINASTRUM, scabiosam, iuglandem, & lilium repræsentamus, quæ conos, capitula, iulos, & radices squamosas, & scabritie insignes explicant. Squamosa præterea animalia, serpentes & pisces, vt ex voto squamas contempleris.

Ad animalia trāseundo. Crocodilus corpus asperum habet, squamis præduris, ostreorum modo obducitur: eius fimum ad impetigines, & similes valet, apud Soranum, & Archigenem, ex Galeno. Scinco tota pars supina, pectus, & venter squamarum serie nitet, cuius sanguis lentigines: & crocodilea alphos tollit, & faciem emundat, ex Aegineta. Ad id Horatius.

,, colorq;

Stercore fucatus crocodili.

Ouidius de arte amandi præcipiens honesta facie esse, quæ nigra sit, ad Pharium piscem relegat.

Nigrior ad Pharij confuge piscis opem.

Salamandra scabra est, & asperæ cutis in dorso, præsertim propter quædam puncta, & fortasse Nicandro, ob id dicta ῥαγωδέρμος, quod intercepta cutis, his veluti punctis videatur: pro alphis, & psoricis medicamētis Galenus vtitur. Viperæ & serpētes squamosa cute sunt à capite ad caudam: ad elephantiasim valere sæpius ex Galeno retulimus. Elephas

phas squarosa cute, ob id lepra morbus elephantiasis dictus, ob eam, quæ cũ elephanti cute similitudinem habet: cuius sanguis illitus elephantiacis corporibus medetur, ex Marcello: ebur ad hunc vsum probat Aetius. Si verò squamosis in cibum vtemur, squamosos nos redent, quum in alimentum assumantur. Pisces, omnia q; acida lacti admista & vino profusa, scabiem & lepram conciliant, ex Medicorum scholis.

PERFORATAE PLANTAE, ET FISTVLOSAE AD CORPORIS perforationes, siue vulnera, & fistulas valent. Cap. XVIIII.

COMMOSTRANT plantæ perforatis folijs, siue radicibus, fructibusq; ad perforationes, siue vulnera corporis valere. His vti possunt Chirurgi in vulnerarijs potionibus. Est gentianæ species, quam *gentianellam* Herbarij vocant à paruitate, quòd ferè facultatibus maiori gentianæ respondeat, cuius radix secundum longitudinum tripartito, aut quadripartito fissa est, vnde *cruciata* nomen vulgus indidit, quod eam foramina in crucis formam disposita quatuor confodiant; imposita vulneraria est. Hypericonis folia perforata sunt, & perforatæ nomen indepta, quod folia Soli obuersa, innumeris ferè foraminulis, quasi acu traiectis, & nostram aciem, & Solis lucem transmittant, quasi millefora dicta: vsu medico, & chirurgo notissi na: folium & semen ad vulneraria balsama nulli secunda, multiplici peritissimorum chirurgorum experimento. Haud disparis vsus ascyrum, quum sit quoq; vulnerum glutinatrix herba, foli s etiam pertusos poros habentibus. Vlmus, vt hypericum, perforata folia habet: Dioscorides ad vulnera glutinanda valere dixit, si cortex fasciæ loco intorqueatur: nam in lori modum inflecti potest: eius etiam decocto fracta ossa solidecunt. Sed fistulosi plantarum caules, & inanes, non solùm ad vulnera, sed ad fistulas valent; nec subtiliori consilio Naturam po uisse aquæductus, cuniculos anfractuosè incedentes humani corporis demonstrare, quàm fistulosis & cauis plantarum caulibus. Quamplurimis herbis caulis cauus, & fistulosus, olera ferè omnia frumentacea, & harundinacea concauo culmo fastigiantur, continuoq; foramine hiant. Gensianæ caulis cauus: imposita vulneraria est, & cuniculatim depascentium medela, succus præcipuo effectu ad eadem prodest. Symphitum caule peruio, & vt sonchus inanis vulneribus præstat operam. Elleborum album cauum caulem habet, nigrum si in fistulam collo induratam demissum fuerit, duobus, tribusue diebus callum dimittit. Lupinus cauo intus corpore: quæ theriomata vocatur vlcera in capite manantia, sanat. Tandem nulla res nec magis manifestè, nec magis affabrè demonstrat fistulosis ductibus suis nostri corporis serpentibus vlceribus posse mederi, quàm ligni marcor, siue congeries illa, vel caries, quæ in caudicibus, vel veteribus lignis inspicitur, & reperitur. Hæc inquam farina vlceribus imposita, vel illita, purgat, & ad cicatricem perducit, vel serpentia vlcera cohibet, ex Dioscoride, & alijs: & eò citiùs effectum præstat, si caries illa ex illis lignis fit, quæ similem facultatem habent: vnde *guaiaci* ligni caries præstantissima est, vlcera omnia sanat, etiam illa, quæ cacoeta dicuntur, quæq; ex morbo gallico proueniunt. Sed aliud occurrit ingens exemplum, quo certiùs hæc nostra methodus comprobetur, quippe Plinius. Vermis, ait, in cariosis lignis nascentes, sanat vlcera omnia, & nomas, ex oleo illitus. Galenus eas caries laudat, quæ ex vlmo, vel alijs astringentibus lignis eruitur.

ANGVLOSOS CAVLES AD VVLNERA VALERE. Cap. XX.

IDENTVR etiam stirpes angulosis caulibus, frondibus, aut seminibus nobis ostendere infixis vulneribus mederi posse, quippe telo, spiculis, alijsq; angulosis, & mucronatis cuspidibus vulnera infigi solēt. Euenit id quoq;, & possumus naturalibus causis demonstrare. Diximus nempe secundo libro angulosos caules in stirpibus ex siccitate euenire, quæ sine morsu desiccāt, & has Galenus ad vulnera glutinãda valere dixit. Sic & spinosæ plantæ, quæ vulnera suis aculeis minantur, ostenduntq; ad idem etiam valent. Pro exemplis aliqua sufficient. Sideritis heraclea quadratū caulem edit, cuius folia illita suapte vi vulnera sine inflammationis periculo ferruminat. Centaurium minus anguloso caule; suo illitu vulnera conglutinat, vetera purgat, & cicatrices obducit. Chamædris quadrato caule, Theophrastus eius folia ad rupta, & vulnera valere dixit. Scordium quadrato caule, vulnera iungit. Betonica quadrato caule: Antonius Musa Augusti Medicus corporis vulnera tusa, & illita, mira celeritate persanabat. Alterum symphitum caulem angulosum mittit: recentia vulnera illitum conglutinat. Faba quadrato caule, mitigat inflammationes, quas vulnera excitant. Clymenum caule fabæ: tusa folia vulneribus imposita ad cicatricem producunt. Plantago quædam quadrato caule: sinus conglutinat. Pygnocomon quadrato caule: illitū cum polenta adacta spicula, & aculeos è corpore extrahit. Sparganium nascitur folijs, & dorso prominulo, & acuta acie, quæ manum arripientis cæsim sauciat: desiccantis est facultatis, ex Galeno, quod vulneribus prodesse poteſt. Iris, ex ijs, quæ gladioli formam habēt, vulnerarijs medicamentis inuncta, sarcotica est. Xyris folia habet in cacumine mucronata: ex corpore spicula extrahit. Gladiolum dicunt, quod gladij speciem gerat: spicula è corpore tollit. Spinosæ plantæ vulneribus propinantur, vt rubus, tribulus, aquifolium, dipsacus, poterium, aloe, licium, pecten Veneris, & aliæ, vt alibi dicemus.

SPINOSAE, ET ACVTIFOLIAE PLANTAE, IN OPERANdo acuta, tenuesq;. Cap. XXI.

EC sine vtilitate demonstrat Natura acutifolia, spinosaq; in operando acuta, & tenuia esse, nec solùm, quæ acutū folium habent, sed quæ caulem, semen & omnia, vel spinulis, & capillaribus foliolis tenuissima. Naturalis causa esse potest, quod quæ spinosis, acutis folijs, & tenuibus fuerint, siccæ sint qualitatis, quodq; è siccis locis nascantur, vt superius diximus, & sicca, calidaq; valenter operantur. Syluestria, quia sicciora fortius agunt, & syluestribus angustioribus folijs sui generis vrbanis. Peucedanum capillaceo folio: tenuium partium esse, vt sequentia omnia Galenus dixit, vnde validè & celeriter operantur, ob id comitialibus, & lethargicis valet. Sagapenum ferulaceum est: tenuium partium, comitialibus valet, & olfactu vuluæ strangulatus excitat. Euforbium tenuifoliæ ferulæ species, tenuium partium, & vrentis facultatis, ischiadicis prodest, squamas extrahit ossium, sed necesse est linimentis communire corpus, quo ossa conuestiantur: sternutamenta cit, occipiti confricatum veternosos iuuat. Pyretrum folia fert, vt daucum syluestre, & fœniculum: gustu feruidissimo vrentis facultatis est, & ad dentium dolorem valet. Rosmarinum frugiferum, cui cachryas nōmen, folio fœniculi: incidentis facultatis est Galbanum cyrenaicæ ferulæ succus, vrit, vertiginosos olfactu suscitat, nidore serpentes fugat. Melanthion folijs tenuibus, tenuium partium & subtilis essentiæ. lepras & lentigines tollit. Acanthium foliolis spinosis, cum

acutis incisuris, tenuium partium Spina alba folio hispido, & aculeato est, in cacumine echinum spinosum habet, eius semen tenuis essentiæ est, & calidæ facultatis. Ammi tenuium foliorum, acre & tenuium partium est. Anthemis tenuibus foliolis paruis, & tenuibus partibus constat, calefacit & extenuat. Artemisia tenuifolia Dioscoridis, tenuiũ est partium. Asplenum acutifolio, oblongoq;, & si non calidũ, siccũ tamen, & tenuium partium. Gingiber harundinaceo, vel gramineo folio, subtilium partium, sed minus, quàm piper. Eryngium spinosum siccũ in tenui essentia: comitialibus medetur. Iuncus odoratus, à tenuitate non alienus: ciet vrinam. Calamus odoratus, harundinaceo, acutifolio, inest ei quædam partium tenuitas. Milium harundineo folio: tenuis essentiæ. Myrtus tenuifolia, tenuis, calida est. Ferula attenuat, oxyacantha spinosa, tenuium partium, sic resina lentiscina, & picea.

ARBORES, ET ANIMALIA QVAE GLVTINVM OSTENdunt, ad glutinanda vulnera valere. Cap. XXII.

COMMOSTRAT & maximo hominum commodo Natura glutinum in plantis, radicibus suis, folijs, succisùe, quo diuisæ corporis partes possint conglutinari, ferruminari, solidatiùe, tàm foris, quàm infra viscera, & ad laxos naturæ hostij hiatus. Quorum exempla erũt. Theophrastus hibisci radicem aquam posse condensari scribit, si tritam inieceris, sub dioq; humorem posueris; tota visco & mucagine prægnat: si carnibus concoquas, in vnum aggregare, ac vehementer conglutinare affirmãt: vsus ad rupta & vulnera, Hippocrates vulnerariis medicamentis imposuit, sic Dioscorides & Plinius: consolida maior radices viscosas habet, carnes quoq; si coquantur, cogunt addere: tritæ & potæ ruptis proficiunt, & recentia vulnera illitę conglutinant, radice omniũ, quæ nominus, maximè viscida, quæ carnium frustra si illi incoquantur, ferruminare, glutinareq; creduntur: folio & radice vulneraria est. Aquifolium flore aquam glaciari Pythagoras dixit, cortice ad glutinum aucupatoriũ apto: fracta ossa ferruminat. Huius cortices detrahunt, & facta humi scrobe locis vliginosis maximè obruunt, frondibus arborum inuoluentes, & inibi putrescere patiuntur, quod duodenis diebus euenit, tum marcidos eruunt, & tantisper pila tũdunt, dum in viscum lentescant, demum in profluente, vt obhærentes corticum reliquiæ, sordesq; fluitent, proluunt. Visco nil glutinosius, pennis maximè volucrum tactu ligandi. Colliguntur acini virides messium tempore, siccantur, & aridi tunduntur, conditi in aqua putrescunt duodenis diebus, in profluente rursus malleo tusi, corticibus amissis interiore carne lentescunt; quidã galbanum adijciunt, pari pondere singulorum, eoq; modo ad vulnera petuntur. Chamæleo albus ixia aliquibus vocatur, quod viscum circa radices eius inueniatur. Plinius viscum gignere sub alis foliorũ dixit, sub Canis ortu: fert viscum vulneribus vtilissimum. Sarcocolla lachryma est arboris in Perside nascentis, pollini thuri similis, à conglutinã dis vulneribus nomen inditum. Ex corticibus radicum vlmi optimum glutinum paramus ad vasa vinaria, quæ restagnãt; fracta ferruminat. Aloe folium pingue, crassum, glutinosumq; habet; ad iungenda vulnera sanè quàm vtile. Myrrha glutinosa est: vulneribus capitis insperſa, glutini vicem exhibet, & fractas aures iungit. Sunt & resinosæ plantæ, quæ glutinum ostendunt, ob id ad ferruminanda vulnera eorum præcipuus vsus. Pinus cruenta glutinat vulnera. Cedria vlcera, quæ oues exceperunt ex tonsura, ad cicatricem producit. Gummi, quod vocant elemi, vulnerarijs medicamentis præcipuè vtũtur. Gummi oleæ ethiopicæ ad vlcera valet. Lentiscus resinosus est, ad fracta ossa valet. Sunt & herbarum folia, quæ glutinum ostendunt. Glycyrrhiza glutinosa fert folia, & gummosa: illitus succus vtilissimus vulneribus. Laudanum folium habet verno tempore pingue resudans, quo vescente capræ, pinguedinem conspicuam barbis carpunt, & suo

& suo lentore villosis cruribus adhærentem reponunt: easdes, quas cisthus, vires possidet, ex Dioscoride: cisthi folia vulnera consolidant, ex Galeno. Hypericum semen resinosum, odorem, & lentorem habet, ascyrum fructu resinoso, & androsæmum: diximus ad vulnera valere. Animalia sunt, quæ circa colla pellem habent, ex quo optimum conficiunt glutinum, alij taurocollam vocant, alij xilocollam, quod ex bubalis corijs conficiatur. Plinius ex taurorum auribus, & genitalibus fieri dicit. Inest etiam corijs omnibus mucosus lentor, alijs minor, alijs copiosior, vt in bubus, ex quo fit glutinum: vulneribus prodest melle, aut resina. ἰχθυόκολλα. vel piscium gluten fit ex ventre cetacei piscis: vtile emplastris capitis. Tincæ muco obducuntur, his lucios vulneratos se adfricare scribunt, vt muco illo vlnera conglutinentur. Purpurarum saliua admodum lenta, ob id sumitur ad recentia vulnera glutinanda.

STIRPIVM TVMENTES PARTES, ET TVMIDA ANIMAlia nostri corporis partibus tumentibus prodesse. Cap. XXIII.

IN visceribus terræ, & stirpium partibus humores in se collogi solent, & collectiones globosas quasdam, abscessusq; fungosos excitare, quemadmodum in corporibus calor & sanguis sæpe strumosa & glandulosa tubercula creant. Nobis hęc Natura demonstrat ad tubercula valere, sic & animalia, quæ non nisi tumidam quandam speciem ostendunt. Sunt quercuum glandes, glandibus illis similes, quæ in peste, & alijs pestis temporibus varijs hominum corporis partibus eueniunt, vt collo, alis, fœmoribus, & eiusmodi locis, caro glandulosa in sue vocata: quibus occurri facilè potest stillatitia aqua ex nouellis quercuum folijs extracta, & inde venenatis quoq; febribus opitulatur. Dioscorides ad duritias quoq; prodesse scribit, quas cacoetes vocant. Sylnestris cucumeris fructus glandulis adsimiles scribit Dioscorides; & tubercula rumpi, & tumores ex eis, Mesues induratos abscessus, & strumas delere. Lenticulæ in pestilentibus febribus corpotibus nostris veniunt, quæ lenticularum effigiem propriè mentiuntur, & vulgus lenticulas vocat, quibus nulla re vtilius occurritur, quàm lenticularum decocto. Aristoteles suem grandinem concipere dixit, & hinc verbum χαλαζᾶν factum, idest grandine laborare, reperiuntur in carne suis grandinosæ grana rotunda, grandini similia, vel lenti, & eiusdē similitudinis: aduersus hunc morbum nonnihil admiscent lentis in eorum colluuiem. Boa appellatur morbus papularum, quum rubent corpora: sambuci ramo verberantur, ex Plinio, qui grana eiusdem similitudinis affert. Brassicæ caulis circa radicem tumet maximè; præcipuè tumoribus confert. Bulbi omnes tumentes sunt, ex Dioscoridis præcepto tumoribus conueniunt. Cæpa tubercula rumpit. Testiculi tumores discutiunt. Allium tumores sanat, ex Plinio. Ephemerum bulbosa radice; discessus, tumores & tubercula delet. Hemerocallis radix ex collectis bulbulis constat; ad oculorum collectiones valet. Dracunculus valet ad perniones. Nascitur & in oculis tuberculus, quem hordeolum Latini vocant, quod longitudine & latitudine hordei grani similitudinem gerit, vulgus *orgiolum* vocat: mulieres pungentes illum hordei grano, discutiunt. Eueniunt oculis tubercula, consimilia vnioni, quæ etiā vulgus ab eorum similitudine *perlas* vocat: vnionis puluis oculis iniectus, diluit, & claram aciem restituit, quod frequenti experimento nobis patuit. Gladiolus radice geniculata constat, paruorum bulborum modo, super alium insidente, inferior gracilis, superior vegetior: strumis medetur, innumeris periculis factis. Ficus strumæ modo tumet; valet ad easdem, ex Plinio. *Scrophularia* nuncupata, radicem habet tuberculis asperam, & papillosis capitulis donatam, strumoso subtus porrecto cespite: vulceribus strumosis, cauernosis, carcinomati, aut depascentibus syderatis satis opportuna: tuberculis ab humore frigido glaciatis emolliendo opitulatur.

SONCHI

SONCHI speciem, chelidonium minus, & scrophulariam attulimus, quarum radicum innumeri ferè globuli imam partem ambiunt, ad tubercula strumarum, & hemorrhoidum ostendenda.

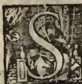

EST & *scrophularia* minor dicta, herbula folijs hederæ, cuius radices quodam callo pendentes paruas, complures, vt grana tritici in acerui modum collectas, quarum tres, vel quatuor in longius protenduntur: hac recentiores in eximendis strumis, ficubus, & mariscis, magna vi, & experimento vtuntur. Cyclaminus rotunda radice, strumosis cõpacta tuberculis. Mesues strumis mederi dixit. Dracunculus radices strumosas habet, illita folia resoluunt strumas. Mandragora eodem modo strumas & tubercula discutit. Iridis radix, velut strumosa: delet strumas. Eryngij species strumosa est radice; tubercula discutit, & decocto sanat strumas, sic & vitis nigra. Ari species altera, è cuius medijs radicibus diffundentibus numerosis tenuibus bulbulis, & globulis fibris dependentibus: commodè illinitur tonsillis & hemorrhoidibus. Ad eosdem & arum minus. Chelidonium minus contra mariscas. Oenanthes, siue filipendula compar multiplici experimento: quod sola suspensione discutit hemorrhoidas. Sonchi species quædam globulos habet, ad collectiones valere scribunt. Rapum appensum, inguini medetur, ex Simeone Sethi. In vlmo folliculi quidam innascuntur aquæ pleni: ad enterocœla valent. Nascuntur in podice veluti fructus mori, cruenti, molles, & in scroto, qui ab alijs Medicis dilaniati, combusti, & detruncati repullularunt. Nos autem ex fructuum mori, frondiumq; puluere sanitati restituimus. Erini species medetur ficubus in podice na-

FF scenti-

ſcentibus, ex Dioſcoride, & Plinio. Fungos in ano naſcentes fungus delet, ex Plinio. Verrucas delet heliotropij minoris ſemina, achrocordonas vocatas gręcè. Cicer in verrucarū formicantium, penſiliumq; genere prima Luna ſingulis granis, ſingulas tāgunt, eaq; grana linteolo deligata abijci poſt ſe præcipiunt, ita decidere eas arbitrantur, ex Plinio: cicer enim verrucæ ſpecimen refert. Thymum verrucas thymi colorem habentes, penſileſq; tollit. Ad animalia tranſeuntes. Solent bubus faſtidia cibo afferre venoſa incrementa linguæ, quæ ranas veterinarij vocant, Columella nona die necare dixit, niſi curentur, tumorem in lingua cum inflammatione præcipuè partis, batrachion Græci vocant: curatur cuſpide lignea, qua rana rubeta transfixa ſit, melius verò ſi in eadem aruerit. Ad tumores omnes calidos valet aqua ex ranis, ex Ruffio. Solent ex venenoſa materia oboriri abſceſſus peſtilentiales, qui conueniunt cum peſtilentiali tuberculo, plerunq; ſub lingua naſcente, cuius etiam meminit Plinius. Sunt ex recentioribus, qui rubetam aridam buboni peſtilētiali impoſuerint, venenum mirè extrahi docentes. Alij ranam viuam eidem imponunt, & ſi interit aliam ſupponunt, idq; toties repetunt donec ſuperſtes vna remaneat, felici remedio. Cancris tumet corpus, perniunculos, & carcinomata cum decocto melle lenit. Tumida teſtudo tumidum hydropicorum ventrem refert, hydropicis teſtudo medetur, pedibus, capite, cauda, & inteſtinis exemptis, reliqua carne ita condita, vt citra faſtidiū ſumi poſſit, ex Plinio, facilè impinguat equos, & eis magna, ſed falſa pinguedo accedit, ex Alberto. Sunt & animalia, quæ galericulis, & criſtis, tuberoſiſq; eminentijs, tuberculis mederi poſſe oſtendunt. Picus martius cirros in capite gerit: ad eminentias intrinſecas & extrinſecas ani picus martius torrefactus in ſale applicatur, ex Aetio. Gallina criſtato capite eſt: albugine oui ad curationē ſedis vtitur Plinius, infantibus quidem etiam, ſi quid ibi procidat. Columbæ etiam galericulum in capite habent. Celſus de condilomate tuberculo, dicit rectè ouis tuberculū foueri, ſed deſidere ante homo in aqua debet, in quo verbenæ ſint decoctæ.

PLANTAE, QVAE FLAMMEO SVNT FLORE, AD INFLAMmationes valent. Cap. XXIIII.

SVNT quædam plantæ, quæ flammeo flore ſunt, ignemq; ſuo colore referunt, ego ad ſacros ignes, & inflammationes valere conijcerem, & ſi ad naturales cauſas referre poſſim ex ijs, quæ de coloribus naturaliter retuli, placet ad ſimilitudinem referre. Exempla, quę ſuppetūt, hæc erunt. Roſa flammeo colore rutilat, ad inflammationes valet. Crocum ad eaſdem, & ad ſacros ignes vergentes. Malum ſacris ignibus, & ambuſtis auxiliatur. Papauer erraticum ad oculorum inflammationes, ex Galeno, & ſacros ignes. Anemone ei per omnia ſimilis: ad oculorum inflammationes valet. Argemone colore minus ſaturato, inflammationes cōpeſcit. Anagallis, quæ flore rubro, malum punicum flore phœniceo refert, ad idem valet, ex Auicenna. Anchuſæ radices ad ambuſta, & ſacros ignes. Lycopſis eadem radice & facultate. Ciſthus flore roſaceo: etiam ambuſtis opitulatur. Polygonum alterum flore puniceo ſacro igni fert opem. Amygdala inflammationibus, beta rubra igni ſacro: ambuſtiſq;. Hedera rubro corymbo; ambuſtis medetur, rubus ſacris ignibus, fragra iocinoris inflāmationibus, mori fructus, vua rubra ad lienis inflammationes, ſic & rhabarbarum. Tādem carbunculorum genus rubrum, quo conſulares abſortos nouit Plinius, querneus carbo tritus cum melle ſanat; adeo in rebus damnatis, quoq; etiam nullis, ſunt aliqua remedia. Ligna quæ ſimul attrita ignē excitant, admonent nos ad eadem valere. Theophraſtus commemorat arbores, quibus antiquitus fieri ignaria ſolebant, hederam, laurum, & tileam, Mneſtor & morum addit. Ad ignem excipiendū aptiſſima ficus, oleaq;. Fomites tametſi ex multis fieri poſſunt, optimi ex nuce, ex Mneſtoris ſententia: fomites ex

tes ex attagena vocata, ex qua conceptaculum, terebrum ex lauro faciunt, non enim ex eisdem quod agat, quodq; patiatur, ex rhamno, & ilice. Hedera & morus, vt diximus, & laurus, & ilicis glandes inflammationes leniunt, olea & rhamnus ignem sacrum. Ficus tonsillarum, ex Plinio, & iuglans mammarum inflammationibus valent. Sunt & herbæ, quibus pro ellychnijs veteres vtebantur, (ne quid omittatur, in quo Naturæ signum aliquod reluceat) quæ villosa afferunt folia, & oleo delinita, accensam seruant flammam. Possumus & ad naturales causas referre. Diximus in humana Physiognomonia villosos homines, calidos esse, & villosas plantas calidas, siccasq;. Sunt tamen qui villos in folijs ex humiditate prouenire dicant: nam alimentum parti supinæ per pronam deferri existimant, quia madida semper, lanuginosaq; est, sed eos non rectè existimasse dicit Theophrastus, nec id absq; propria natura euenire. Alimentum per venas & neruos equè ambabus defertur partibus, ex altera enim ad alteram deferri nulla ratio est, quùm meatus non habeat, neq; ima, quæ subeat. Ego potius ad cœlestem imbrem, & rorem suscipiendum dicerem, vt siccitas: vel feruor plantæ humectetur, quo se possit sustentari. Theophrastus quercum quandam pilulam ferre dixit, comam gerentem lanaceam, mollem, qua in lucernarum luminibus vterentur, flagrat enim probè, vt galla nigra: Plinius ambusta sanare dixit. Verbasci genera tomentosa: inter ea duę sunt herbæ phlomides dictæ, ellychnijs aptæ: ad oculorum inflammationes valent. Althea lanuginosa: ad vuluæ, & sedis inflammationes præstat, sic pulegium, dictamnum, & vrtica vrida lanugine donata, ad easdem valet. Chrysocome, seu stachis citrina mollicello vellere incana, pulmonum inflammationes sedat.

VINOSI NITIDI COLORES EBRIETATES SEDANT, ET qui caput temulentia oppleant. Cap. XXV.

PRIVS quàm à coloribus discedamus, dicamus & illos plantarum colores, qui faciei inflammationes ex ebrietate referunt, & ad vini temulentiam sedandam valent, & si morbos diximus, qui totum corpus occupabant, nunc eos, qui partes, & à capite occurrit vultus, quę vini rubor occupat. Arbuti fructus crocato rubore infectus, vulgò *imbriagola* dictus, quod facie ebriosos repræsentet: esus capiti noxius est, ex Galeni testimonio. Sunt & purpurei hilares plantarum colores, qui vini colorem demonstrant, vt qui propriè amethystinum colorem referant, non secus ac amethystus crapulam sedat, arcetq; ebrietatem, dum sese igitur homines largiùs inuitant, ne fortè longiùs proueantur, vt nec pes, nec manus satis officio fungantur, adhibere debent quædam ebrietatem prohibentia, quæ amethysta dicuntur. Amethistynus color est, qui ad vini colorem accedit, prius quàm eum deguftet, in violam desinit, fulgorq; quidam in eo purpuræ, non ex toto igneus, sed in vini colorem deficiens, velut ex carbunculo refulgens quidam in purpura leniter roseus nitor. Inoleuit mos antiquis, vt post cœnam circumferrentur conuiuis corollæ, quę struebantur ex versicolore florum commistu, nō quod ijs illecebris visus, olfactusq; capiatur, vtpote quùm flores miros essent odores, inenarrabilemq; colorum varietatem repræsentent, sed sapientum curiosa solertia sciēs in rerum natura antipathiam, nihilq; esse sine pari, flores capiti circumponendo, cum hausti liberius meri vapor arcem sensum obsederit, mitis aura florū naribus hausta succurrat, caputq; ab ebrietate propugnaculi vice tutatur: nam si calida præditi sunt natura, spiracula, quibus vinosus euadat vapor, laxat, si verò frigidis floribus, violis, rosisq; fertæ struantur, craniū refrigerant nimio plus vino iam calens, noxiosq; halitus repellunt, quippe & sua vi astringunt, & odore capitis grauitatem corrigant. Quod ad compotantium commoditates inuentæ sint corollæ, nemo est qui nesciat. Ouidius.

Ebrius incinctis phylira conuiua capillis
Saltat, & imprudens vtitur arte meri.

Sed florum exempla adducamus, quibus data est ebrietatem propulsandi proprietas: Viola sua fulgenti purpura vini colorem ostentat, sua dote crapulam, & capitis grauedines, impositis corollis, olfactuue discutit, ex Plinio. Rosa etiam purpuræ colore rutilat, roseum vini colorem repræsentans, cuius vsus in corollis nimius, vt rosalia dicerēt veteres.

Pinguescat nimio madidus mihi canus amomo,
Lassenturq; rosis tempora sutilibus.

Hedera purpureis corymbis vinum æmulantibus, suis acinis præscriptis, à crapula tutos pręstat. Tertulliano authore, caput ab heluco, hoc est pridiani cibi oscitantia, & semi somno defensat. Liber vini repertor, quùm medicamentum suauissimum simul, & vehementissimum adinuenisset, fertur hederam suis viribus huic repugnantem in honorem, ac prætium adduxisse, eaq; coronari bacchantes edocuisse, quo minus vini noxam sentirent: hedera sua vi frigorifica temulentiam restinguente. Non ab re demiratur Ammonius apud Plutarchum in Symposiacis hūc fruticem in corollis torqueri, quum suo frigore merum restinguere credatur. Ex hedera etiam poculum, cyssibium dictum in conuiuijs duplici ratione circumferebatur, & quod, vt diximus, vini temulentiam arceret, & quod cauponum fraudes, qui vinum aqua miscent, eo vase deprehenderentur. Iridis flos peramœno purpuræ colore nitet, non solum vinolentiam discutit, sed dum estur, vt Africanus scribit, os vinum non obolet, quamuis copiosiùs haustum fuerit. Brassica, quæ plus cæteris rubęscit, expugnandæ ebrietati accommodatissima est, si ex illius cauliculis succus expressus deglutiatur. Amygdala purpureo flore est, viniq; colorem imitatur: tribus, vel quatuor amygdalis amaris præsumptis, vini noxa aufertur, ex Plinio. Narrat Plutarchus Chæroneus apud Drusum Tiberij Cæsaris filium quendam Medicum commessari solitum fuisse, qui omnes bibendi certamine prouocaret, neminiq; cedebat in vini potu, is tādem deprahensus est, antequam biberet, quina, senaùe comesse amara amygdala, quo minus temulentia tentaretur, qui verò ea deuorare vetuissent, ne pauxillum quidem eiusmodi potu resistebat, quod idem Athenæus retulit secundo Diphnosophistarum volumine, sic de ceraso, persico, & cornu, putandum. Cœruleum eryngium Apuliæ nitidissimo purpuræ colore vidimus: præsumptum crapulam arcet. Myrthi baccæ purpureæ sunt, & vinosæ: genus vnum inter cætera præsumptum, vinum, & crapulam arcet, quod feruefactum aliquantum, eius semine exprimitur, alias enim acorem contraheret. Granati vinum verè vinum imitatur, ebrietati confert ex Auicenna. Crocum qui prius biberint, crapulam non sentiunt, ebrietati resistit: coronæ quoq; ex eo mulcent ebrietatem, ex Plinio. Santalum rubrum vini colorem imitatur, immò scamnidici, qui vinum mentiuntur, ex illius rasura conficiunt, Auicenna crapulæ conuenire dixit. Non omittendum marinam vuam, quæ colorem, & vuæ similitudinem satis perbellè mentitur, & botryones, in vino putrefacta, vini tædium afferi ijs, qui inscij biberint, ex Plinio. Amethysti herbæ folium meracioris vini colorem æmulatur, hanc contra ebrietatem pollere aiunt. Plutarchus Symposiacorum tertio demonstrat baccharem somnos allicere, & ad placidam quietem potos perducere, causariq; leuem auram, blandumq; odoris effluuium, quo in temulentorū corporibus inęqualitates obortæ dissipentur, conciliataq; tranquillitate, crapula retundatur, excoquiturq; cuius flos in purpura candicat.

ANIMALIA, QVAE NOCTV VIDENT, AD NYCTALOPIAM valere. Cap. XXVI.

SVMMA Dei bonitas ostendit nobis animalia, quæ noctu vident, ad lusciosos, & nyctalopas valere. Celsus Medicinæ tertio, de imbecillitate oculorum tradens, dicit, qui interdiu optimè, noctu nil cernunt, quod in fœminis benè respondentibus menstruis non euenit, eos, qui eiusmodi morbo patiuntur, à Græcis nyctalopas vocari, à Latinis lusciosos. Nos animalia, quæ interdiu ferè nihil, noctu clarissimè cernunt, ad lusciosos valere pronuntiamus: nam virtutem, & qualitatem eorum nobis communicantia, faciunt, vt noctu videamus. Sed quæ animalia sint, quæ interdiu parùm, noctu satis cernant, cognoscamus. Scitote animalia, quæ ceca nascuntur, noctu vident, & quæ cæcis oculis nascuntur, ea sunt, quæ acutis vnguibus sunt. Sola inter quadrupedes aduncis vnguibus catulos videntes parit leæna, ex Democrito, quia imperfecti nascuntur, quod vterum matris vnguibus lacerent. Ex hoc falsam Philosophorum coniecturam pronuncio: nam si cæcos pareret animal filios, imperfectos æderet, sed in Natura nil, nisi perfectissimum nascitur, sed cæcos hos partus ostendit nobis Natura, eá animalia ad nyctalopas valere. Capras non minus noctu cernere, quàm interdiu tradit Plinius, immò oculi eorum in tenebris splendent, lucemq; iaculantur: ideo si caprinũ iecur comedant, restitui vespertinam aciem his, qui nyctalopas vocant. Dioscorides & Galenus caprini iecoris inassati sanies decidens inuncta, lusciosis prodest, & dum coquitur, apertos oculos habeant, & eos vaporari is præcipiunt, prodest & in cibo tostũ. Celsus ait. Laborantes inungi oportet sanguine iocinoris, maximè hircini, sin minus caprini, vbi adassum coquitur, excepto, atq; edi quoq; ipsum ieiuno debet. Eiusdem generis, oues sunt, noctuq; vident, ob id ouium iecur nyctalopas sanat. Decocto quoq; eius oculos abluere suadent, ex Plinio: efficaciùs quidem fuluæ ouis. Ouis candidæ etiam iecur discoctum cum aqua madefactum, contritumq; & superpositum nyctalopas curat, ex Marcello: nam qui candidos oculos habent noctu melius vident, ob id candidæ dixit Marcellus, non fuluæ, vt Plinius. Lupus nascitur cæcus: noctu videt, & vagatur. Oculi lupini splendent, lucemq; iaculantur, Plinius, & Oppianus. Acerrimi, & acutissimi visus, vt nocte intempesta, vel Luna ipsa silente lucis vsura fruitur, hinc λυκόφως crepusculũ appellatur, quum lucem is solis Naturæ munere perceptum habeãt. Lupino adipe fricare oculos contra lippitudinem prodest, ex Plinio. Lupi excrementis circumlini suffusos prodest, cinere eorum cum attico melle inungi. Oppianus & Sextus. Oculus lupi dexter, si hominis dexter laborat, sinister, si sinister, glaucomata extenuat, & tollit signa, Sextus. Hyæna ex lupi genere, cum eo multa communia habẽs, grassatur noctu, noctuq; insidias tendit, quùm acrius tũc cernat, interdiu hallucinetur, ex Oppiano. Causam tradit Aphrodiseus cur hyena noctu videat, interdiu ferè nihil: glaucomata iocinoris recentis assari sanies, cum dispumato melle inuncta, sanari dicit Dioscorides. Hyenæ fel aciem oculorum exacuit, & caligines discutit, claritatem excitati melius inueterato medicamento, eiusdem sanari argemas, & subcruentas excrescentias in oculis. Mus cæcos filios parit, noctu furatur, interdiu latitat: murium capitum, caudarumq; cinere ex melle inuncto, claritatem visui restitui dicunt, multumq; magis gliris, aut muris syluestris cinere, ex Plinio: nam & glires cæcos pariunt filios. Vrsus cæcos parit catulos, noctuq; vagatur. Horatius.

,, vespertinusq; circumagier vrsus ouile.

Obscuritatem oculorum fel inunctum cum hyænæ, & diu exagitatum eximit, ex Marcello. Vulpes cecos parit filios, noctuq, vagatur: vulpinam linguã habentes in armilla, lippituros negat Plinius: albuginis detergendæ efficax remedium, si viuam capies, eiusq;

linguam

linguam præcides,ipsamq; viuam dimittes,linguam arefactam phœnicio ligabis,& collo suspendes,ex Marcello.Noctua inter aues vncungues & carniuoras non parit cæcos, propterea eius oculis insita vis, quæ tenebras penetret, & Luna etiam silente videt:noctua dicta, quòd noctu videat.Varinus & Eustrathius ob nimis siccū & tenuē oculi humorem, interdiu obcæcari,in tenebris visu valere dicunt. Noctuę maris cerebrū in collyrio adhibitum, aufert prauitatem videndi de nocte, ex Rhase. Vlula eiusdem speciei: vlulæ fel prædicatur ad albugines, suffusiones & caligines:& adeps ad claritatem,ex Plinio. Vespertilio nomen à vespere habet, qua videt. Ouidius.

Tectaq; non syluas celebrant, noctemq; perosæ,
Nocte volant, seroq; tenent à vespere nomen.

Cinis vespertilionis acuit visum, ex Auicenna, & cum melle medetur suffusioni. Bubo hebes, vt cæteræ nocturnæ aues, deserta colit, dira & inaccessa, noctis monstrum: bubonis oculorum cinis collyrio oculis claritatem facere promittit Plinius. Cato cæcos parit filios,oculi in tenebris effulgent, radiantq;, & tàm acutè cernunt, vt in cauernis etiam tenebrosis, tanquam in luce, omne conspiciant:oculorum vitia sanat,restituitq; visum etiam post anni cæcitatem. Capite cati nigri in olla vsto, eiusq; cinere per canalē pennæ in oculos sufflato: remedio ad Hippocratem relato. Hirundo cæcos parit filios ex omnibus,quibus numerosus partus, ex Plinio, noctu vigilat, & dimidium somnum perficit, ex Aeliano: obtalmiam sanat, & oculorum vitia eius cerebrum ex Plinio,& Galeno. Auium nonnullæ imperfectos, & cæcos pariunt filios, scilicet quæ paruæ corpore, multos filios progenerant, vt pici; esus assiduus suorum pullorum, visum auget ex Plinio,sic vt nyctalopię medeatur,spiritus reparat visiuos, & obscuritatē tollit,ex Gordonio & alijs. Castor noctu progreditur è latibulo: castoreum claritati oculorum plurimùm valet cum melle actico inunctum, ex Plinio. Ranæ noctu vagantur, mares cantu fœminas ad coitum inuitant, quos vbi allexere, noctu in continuum expectant coire, quippe in aquis non possunt, & noctu cum magna securitate complexibus indulgent, cum interdiu ob metum non volunt, ex Plutarcho. Flagrant tantisper oculi lucernæ modo: echinum comburi cum viperinis pellibus, ranisq; & cinere aspergi potioni iubent Magi Pliniani claritatem visus promittentes. Cancri noctu vagantur, marinæ testudines etiam noctu egrediuntur, quùm in aqua nunquam dormiant, oculi longè, lateq; fulgorem iaculantur, quarum pupillæ candidissimæ & lucidissimæ quum existant, eruuntur, vt vel auro includantur, vel monilibus imponantur, ex Aeliano:fel testudinum oculorū claritatem facit,cum melle inunctum suffusiones, & omnia oculorum vitia sanat, ex Plinio, Galeno, & Asclepiade. Vranoscopus piscis à Græcis καλλιώνυμος, quasi pulchri nominis piscis, Oppianus ἡμερόκοιτον appellat, quod noctu vigil. interdiu dormiat prædæ quærendæ causa, ob id etiam νυκτερὶς vocetur. Oppianus de eo canens.

Stultitia insignem memorabimus hemerocœtem,
Segnitieq; omnes superantem, quos creat æquor.
,, dies totos fulua prostratus arena
Dormit, noctu autem vigilat, solusq; vagatur:
Nycterida hinc etiam appellant.

Animalium quorundam singulariter bilis à Medicis laudatur, tanquam aciem exacuāt oculorum, & suffusionum initia digerant, veluti piscis, quem vocant callyonimum, hyenæ, & scorpij marini, Dioscorides, Galenus, cæteriq;.

ACVTI VISVS ANIMALIA AD OCVLORVM CLARITAtem valere. Cap. XXVII.

SIC acuti visus animalia, oculorum vitijs medentur, valentq; nobis ad retusam aciem clarificandam. Diximus animalia, quæ cæcos pariebant filios, nunc quæ apertis oculis nascuntur, vt demonstret nobis Natura ad claritatem, & oculorum vitia valere. Exempla hæc ad comprobandum nostrũ propositum aduocabimus. Leæna solùm parit animal oculis apertis. Plutarchus in Symposiacis inter quadrupeda, quæ vncos vngues habent, sic etiam Democritus dixit, diu venatur, non noctu, acutissimi visus est, dicta παρὰ τὸ λεύσσειν ob excellentẽ visum, Porphyrio authore, & Homerus σμερδαλέω· ὁ λεύσσει, quod splendere significat, λεύω Græcis video, vnde leoni nomen, quod acie oculorum præ cæteris animalibus valeat, vt scribit Manethon in libro ad Herodotum. Ipse somnos vnquam admittit, sed patentibus oculis somno frui videtur: fel eius aqua addit claritatem oculis inunctum, ex Plinio, Galenus cum melle albugines delere dixit. Lepus, non vt magna fidipedum pars, partũ cæcum ædit. Plutarchus sensoriorũ excellentia, vt visus, maximè præstare dixit. Aelianus noctu cibum capere dixit, Xenophon videndi acie minimè esse acuta, Pollux lepori oculos esse indefessos, nam dormit apertis oculis, vigilat clausis, immò cum cætera membra somnum capiunt, interea tantum oculi vident: leporis fel melle inunctum clarificat visum. Aquila apertis oculis pullos excludit, immò exclusos contra Solis radios opponit, maxima videndi acie valet, inter aues oculorum acie acutissima principatum sibi vendicat, ex Aphrodiseo, est enim tanti obtutus, vtcunq; super maria immobili penna feratur, nec hominũ patet obtutibus, de tãta sublimitate pisciculos natare videt, & instar tormenti descendens, raptam prædam pedibus ad littus trahit. Contra Solis radios suum obtutum non flectit, & pullos suos vngue suspensos Solis radijs obijcit, non conniuentem pro genuino agnoscit, qui verò flexerit obtutum, tanquam degener, proijcit è nido, Aristoteles, Aelianus, & Oppianus: Fel aquilæ admisceri ocularibus medicamentis Galenus tradidit. Plinius aquilarum fel si vnà cum attico melle inungatur cui hebescunt oculi, planè visum recuperabit, redditq; oculos acutissimos: idẽ de cerebro produnt. Accipiter quasi minor aquila, apertis oculis nascitur. Aegyptij Apollini sacrum habent, quia cum Apolline in multis conuenit, quod de auibus soli accipitres semper nullo negotio Solis radios intuentur, neq; intentis oculis sursum, neq; iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur, ἱέραξ ἱερός ἐστι ἡλίῳ ἀπόλλωνι. idest accipiter sacer est Soli Apollini: quapropter ob oculorum splendorem Soli etiam sacer videri potest. Apollinem quidem ipsum in accipitrem aliquando mutatum, & Deucalionem ab eo in eandem auem mutatum innuunt Varinus, & Eustrathius in Homerum. Refert Porphyrius veteres appellasse Solem lacertam, leonem, draconem, & accipitrem. Aegyptij Osyridem sæpè accipitris forma exprimunt, quòd excellat hæc auis acie videndi, ex Plutarcho libro de Iside, & Osyride: accipiter decoctus in rosaceo efficacissimus est ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, ex Plinio. Miluus, vt accipiter, nascitur ex accipitrum genere, magnitudine sola differt, Politianus miluinos oculos pro acutissimis ponit. Milui iecur ad omnium oculorum vitiorum inunctiones laudatur, ex Plinio. Vulturres medij sunt inter miluos, & aquilas: ex omnibus animalibus miluus perspicacissimi visus est, vt qui oriente quidem Sole in Occidentem, ex Occidente uerò in Orientem prospiciat, atq; è longissimo interuallo quæ sibi vsui sunt, comparat edulia: quamobrem Aegyptij aspectus significantes vulturem pingunt, ex Oro. Ad eadem valet, quæ aquila, ex Aesculapio: lusciosus vescatur milui iecore assato, eoq; illinatur, ex Archigene apud Galenum, & ad omnia oculorum vitia, ex Sereno, Marcello, & alijs. Serpens apertis nascitur oculis: nam illicò ex ouo exclusus ambulat, & videt sicut lacerta, acuti visus est, & dracones græco verbo dicuntur à

tur à ὄψομαι, id est aſpicio: & diximus Apollinem draconem vocari à viſus acutie. Horatius ad id in Sermonibus.

Cur in amicorum vitijs tàm cernis acutum?
Quàm vt aquila, aut ſerpens Epidauricus.

Vipereæ carnes ſi coctæ edantur, claritatem oculis afferunt, ex Dioſcoride. Crocodili in terra excludunt, ſimul ac primùm niti poſſunt, aquam proſequuntur, licet in aquis cæcus, extra perſpicaciſſimus, ex Herodoto, & Ariſtotele. Ante omne reliquum corpus oculi eius ex profundo aquæ emergunt, ob id Aegyptij Solis ortum ſignificantes, geminum oculum crocodili, & occaſum ſignificantes, capite inclinato pingunt: eius ſanguis claritatem viſus inunctis donat, & hebetudines ſanat, ex Plinio. Ranæ ex ouis excluſæ oculis inſignes ſunt: cuius cinerem ad oculorum claritatem valere diximus. Piſces ſine palpebris naſcuntur: ad oculorum vitia valere monſtrantur: ob id omnium fel ad oculos valet, vt coracis, ſcorpij, hirundinis, vranoſcopij, mulli, raiæ, galeí, & in aphijs non niſi oculi conſpiciuntur.

ANIMALIA, QVIBVS OCVLI EXCAECANTVR, ET DEnuò renaſcuntur, ad vlcera, & oculorum cicatrices valere. Cap. XXVIII.

EST quorundam animalium proprietas, vt confoſſis oculis, denuò renaſcantur, id nobis prouida rerum Natura demonſtrauit, vt ad noſtrorum oculorum cicatrices, ictus, & vlcera eorũ ſanguis opem præſtare poſſe non ignoremus. Id Celſus ſuo Medicinæ libro indicauit inquiens. Si extrinſecus interdum ictus oculorum læſerit, aut ſanguis in eo ſuffundatur, nil commodius eſt, quàm ſanguine columbi, palumbi, vel hirundinis perungere, neq; id ſine cauſa fit, cum earum acies extrinſecus læſa, interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat, celerrimeq; hirundinis: vnde etiam locus fabulæ factus eſt, per parentes id herba reſtitui, quod per ſe ſaneſcit, eorum ergo ſanguis noſtros quoq; oculos ab externo caſu commodiſſimè tuetur, hoc ordine, vt ſit hirundinis primus, deinde palumbi, minimè efficax columbæ illi, & ipſi, & nobis. Pullorum hirundinum ad huc recentium oculos, ſi quis ſtimulo eos vexarit, renaſcere, & cernendi vim poſtea recipere, ex Ariſtotele ſexto hiſtoriarum habemus. Falſum eſt ergo pullis oculis captis chelidonia herba per matres adlata claritatẽ viſus reſtitui poſſe. Dioſcorides hirundines, vt ficedulæ in cibo acuti viſus medicamentum præbent, Aelianus ad oculorum medicamenta viuas hirundines cremari iubet. Hirundinum pulli plena Luna excæcantur, reſtitutaq; earum acie, capita comburuntur, horum cinere cum melle vtantur ad claritatem, ad dolores, lippitudines, & ictus. Sed Ariſtoteles quarto de generatione animalium volumine, ſtatim quùm de quibuſdam animalibus egerit, quæ cæcos excludunt pullos, ſubiecit. Quamobrem ſi quis nuper in lucem æditarum hirundinum oculos pungat, viſus incolumes reddantur; negatq; per matrem oculis pullorũ reſtitui viſum, quùm hæc Naturæ decretis aduerſentur, quæ ſanxit, orbos in priorem habitum non regredi; ſed perfectis tantùm. Ijs verò quæ fiunt, ſi læſum fuerit aliquid, id oriri denuò poteſt, iacturaq; partium alicuius poteſt reſarciri, quùm genitalis facultas lege Naturæ inchoatum opus adhuc abſoluens non euanuerit, ſed delineationis fungens munere, nacta materiam, denuò reſtaurare poteſt, nam excluſi hirundinũ pulli non vident, imperfectiq; æduntur in lucem, quæ dum oculis non dum abſolutis ad huc inſideat genitalis aura, punctos, erutoſq; poteſt reparare. Sed hoc mihi falſum videtur, quod ſolis aliquibus animalibus data eſt facultas, proprio Naturæ munere, vt mortalibus demonſtraretur, quod ad oculi vulnera, & ruptas tunicas conferre poſſint.

possint. Palumbus post hirundinem ex Celso sequitur: ad ictus oculi palumbi sanguis, & oculis cruore suffusis, lusciosis ex Dioscoride, illinitur. Columba oculorum suffusionibus, lusciosis, recentibusq; vulneribus suo sanguine præualet, ex eodem: nam sub ala ad hunc vsum inciditur, quoniam suo calore vtilior est, superimponi oportet splenium è melle decoctum, lanamq; succidam ex oleo, aut vino, Plinius, Sextus, & Marcellus, sed Galenus hyposphagmata. Quùm enim oculis illatæ sunt plagę, oboriuntur ex eis cruentæ suffusiones statim in principio, tunc ad dolorem compescendum facit sanguis columbinus instillatus, præsertim ijs, qui extremis plumis exprimitur. Turtur & si à quopiam non describatur, quùm ex eodem genere sit, facilè ei confossi oculi resanari possunt: & eius sanguis ad eadem valet. Plinius turturis sanguis oculis cruore suffusis eximiè prodesse scribit, & Marcellus ad oculos ictu cruentos. Sed alia exijs, quæ Celsus scribit, cognouimus experimenta, & fortasse potiora ad eosdem effectus: nam lacertæ oculi etiam resanantur. Legimus quippe in Aeliano hanc historiam. Non hic antiquorum multis testimonijs opus est. Quùm quidam lacertam magnam, & optimam comprehendisset, atq; stilo excæcasset, eademq; in fictilem ollam recentem vtrinq; catenus exiguis foraminibus pertusam posuisset, vt ne spirare fera prohiberetur. Idem ferreum anulum, quū esset gagatis lapidis, & nouem signa impressa posuisset, quorum quotidie vnum deleret, post vbi non signo sublato ollam reclusisset, lacertam vidimus oculorū visum recepisse, quod nono ex amici superstitione, sed ex sua proprietate euenire cognouimus, quippe quum lacertę senectute oculi excæcantur, intrant in parietis foramen contra Orientem, ad ortum Solis intendentes, & illuminantur. Ex Isiodoro etiam id affertur, cuius cinerē ad caligines cum melle acriter valere dixit Plinius: sanguis eius ad visum, ex Auicenna, & cerebrum ad suffusiones valet. Lacertus, inquit Plinius, pluribus modis ad oculorum medicamenta venit. Aliqui enim viridem indunt nouo fictili, ac lapillos, quos vocant cinœdia, qui inguinum tumoribus alligari solent, nouem signaculis signantes, & singulos detrahunt per dies, nono emittunt lacertam, lapillos seruant ad oculorum dolores. Alij terram substernunt lacertæ viridi excæcatæ, & viuam vitreo vase includunt ex ferro solido, vel auro, quùm recepisse visum lacertam apparuerit, per vitrum emissa, & anulis contra lippitudinem vtuntur. Quidam viridem longo collo in sabuletis nascentem comburunt, & incipientem epiphoram inungunt, item glaucomata. Marcellus addit aliqua. Lacertam viridem excæcatam acu cuprea, in vas vitreum mitte, cum aureis anulis, argenteis, ferreis, electrinis, si fuerint, aut etiam cupreis, demum gypsabis, aut claudes diligenter, atq; signabis, & postquintam, aut septimam diem aperies, lacertamq; sanis luminibus inuenies, quam viuam dimittes, anulis ad lippitudinem ita vteris, vt non solum digitis gestentur, sed etiam oculis crebriùs applicentur, vt per foramen anuli visus transmittatur, obseruando in loco nitido, & herbido deponatur ampulla, & cum lacerta discesserit, tunc anuli colligantur. Obseruandum etiam cum Luna vetere, idest nonadecima in vigesimam quintā, Septembri mense, quod remedium quandiu tecum habueris, oculi non dolebunt. Restituitur etiā crocodilo visus. In aqua enim hebes est, extra perspicacissimi visus, Aristoteles, & Plinius ex eo, & Aristoteles ab Herodoto. Qui crocodilum intra aquam cæcum dicunt. Faba est in Aegypto spinoso caule, qua de causa crocodili oculos ferit, quum sæpius fabæ spinosæ occurrat, nisi ex propria oculi natura resanarentur, imperfectum esset à Natura creatum id animal. Plinius aquatici crocodili sanguis claritatem visus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat. Vtriusq; crocodili terrestris, & aquatici sanguis visum sanat, & cicatrices emendat. Crocodilea ab eodem describitur, & fimum crocodili ad oculorum vitia, suffusiones, & caligines & collyria valere à Tralliano describitur. Lacerti species stellio est, cuius sanguis, vel stercus ad oculorum hebetudines, & caligines valet. Sunt & serpentes è lacertorum genere, & si illis oculi cruerentur, fortasse hoc modo restituerentur, in extrema senecta hebescunt, fœniculo restituunt; ad oculorum

aciem valent, ex Dioscoride, & alijs vt diximus. Viperæ totius cinis, quæ tota in vas nouum fictile coniecta fuerit, additis fœniculi vncijs duabus, & thuris grano, deinde cooperto argilla circumlita testa, & fornace combusta, oculorum lippitudines, & albugines pariter illinit, adhibitis collyrijs, aut per se tantum. Anguiū adeps sanguini mistus ruptas tunicularum partes sanat, & membrana suæ senectæ cum earum terra, si adfuerit, claritatem facit. Mustelæ oculis punctim erutis, excæcatisq;, eadem quæ in lacertis, anulis faciunt: eiusdemq; cinere ad suffusiones vtuntur.

PLANTAE, QVAE ALIORVM VISCERVM SIMILITVDInes referunt, is medentur. Cap. XXVIIII.

SVNT & plantarum aliæ partes, quę internos partium morbos ostendūt, & ad eosdem valent. Papauer spumeum herbula est tota alba, & spumea tota, demonstrat spumas ex ore flentes comitialem morbum patientiū: Dioscorides mederi comitialibus dixit. Saponaria manibus agitata, multam affert spumam, fortasse ad idem valet, sed non dum exploratæ virtutis. Hippoglossum alterum folium gerit maximè acutum, non sine maximo aspicientium miraculo, & Naturæ raritate: ad laterum puncturas valere neutericorum constat experimento. Quercus inter alia excrescentia fert gallam, quæ lienis fibras sua similitudine imitatur, cuius cinis ex aceto potus, lienem consumit, ex Plinio. Cancer sua forma pectus ostendit, pectoris infirmitati medetur: ob id decoctus, & esitatus ei prodest, qui tabe conficitur, ex Dioscoride. Testudo idem ostendit: Leonellus Fauentinus ad phthisicorum remedia carnem testudinis admiscet.

PLANTARVM, VEL ANIMALIVM PARTES, QVAE LAPIdum durities, vel ipsos ostendunt, ad calculos valere. Cap. XXX.

MVLTIFARIAM, multisq; modis ostendunt plantæ quomodo calculorum cruciatibus, & carnificinis occurri possit, duritiem demonstrādo in seminibus, vel similitudinem illius, ita & in animalibus lapides, vel eorū imagines oboriuntur. Ad exempla conuocabimus lithospermon, ex semine nomen accepit, illud proferens lapidea duritie; quod calculos frangit. Plinius nequicquam inter herbas maiori miraculo aspexit, tantus est decor, velut artificum arte alternis inter folia candicantibus margaritis, tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis: ijs lapillis dragmæ pondere potis in vino albo, calculos frāgi, pelliq; constat. Lachryma ioppea semen siliceum affert, lithospermo affabrè quidem consimile, immò pertinacius, medio pertusis, & filo traiectis præces computamus: est quoq; ad calculos renum, & vesicæ saburram polline, & decocto vulgatum præsidium. Nascuntur & in medio frondium rusci baccæ, osseo intus nucleo: ad renum dolores, & difficili vrinæ valet semen in vino potum; aut aceto calculos frangit. Quercus lapillos magna ex parte gignit, dicit Theophrastus, & Plinius ab eo. Quercus aliquando & pumices gignit, argumento nobis esse possunt, quod ad eximendos calculos clarè valent. Sunt & lapilli, vel pilulæ in radicibus plantarum alligatæ, dependentesq;, quæ ad calculos etiam valere demonstrat similitudo ipsarum. Cyperi radices oleis similes ad calculos valent. Thrasi eius species. Canini graminis species subtus bulbosa, pluribus globulis dependentibus, ad expellendos calculos vtiles. Pœonia fœmina suis granis calculos eijcit. Saxifragiæ genus, cuius radices in globulos diuiduntur, ad idem valent. Oenantes ad renum calculos neutericorum experimento. Mespili ossa durissima, præstant ad idem. In capite multorum piscium lapilli sunt, qui

ad frun-

ad frangendos calculos valent. In capite luporum, canthari, coracini, vmbriæ, lari, mœnæ, scorpionis, & si Plinius in cauda dicat, cephali, cestri, mustelæ, tincæ. Cammari in capite etiam lapillos habent rotundos, quibus vtuntur Medici ad calculos expellēdos, sic etiam cancri, astaci, & etiam lapides, qui in spongijs reperiuntur. Tradunt onagrū calculum facere, quem, quùm interficiatur, reddere vrinā liquidiorem initio, sed in terram spissantem se, est autem rarum inuentu, nec ex omni onagro, sed celebri remedio ex Plinio: cuius vrina lapidem in vesica frangit, ex Galeno, & Auicenna. In iecore apri inueniuntur lapilli, sicut in vulgari sue, duritie lapillis similes, candidi, quibus contritis, & in vino potis calculos pelli aiunt ex Plinio. Lynx occultat in terram vrinam suā, quod vbi concreuit, ac conglutinatur, lapis efficitur, ad muliebre mundum expetitus, ex Theophrasto, Diocle, Aeliano, & Plinio vesicæ calculos eo poto elidi. Ouidius.

Victa racemifero lyncas dedit India Baccho,
E quibus (vt memorant) quicquid vesica remisit,
Vertitur in lapides, & congelat aere tacto.

Cuius vrina, siue succinum præstat ad calculos. Alectorius gemma in ventriculis gallinaceorum inuenitur, fabæ magnitudine, christallina specie, ex Plinio, & inter remedia calculi lapillorum meminit, qui in gallorum vesica reperiuntur. Sed puto mendum in textu, quùm aues vesica careant. Recentiores quidam in gallo castrato. Gallus castratus quinto, vel septimo anno lapidem creat alectorium nomine, Dioscorides in ventre dixit, Albertus in capite, ab amico in ventre repertum audiui. Dicunt in capite rubetæ reperiri lapillum, quem exími panno puniceo: dicuntq; ad calculos valere. Ego nunquā inuenire potui, sed quos dicunt rubetæ esse, & crapodinos dici, in mineris nasci vidi. Iudaicus lapis glandis effigie, maxima duritie insignis, calculos in vesica comminuit ex Dioscoride. Lapides in spongijs reperiuntur, qui vesicæ calculos, in vino poti, rumpūt. In iecore apri inueniuntur lapilli, sicuti in vulgari sue, aut duritie lapillis similes, candidi, quibus contritis, & vino potis calculos pelli aiunt ex Plinio.

LOQVACIA ANIMALIA COLO MEDENTVR. Cap. XXXI.

LOQVACIA animalia colicę passioni non obnoxia, vt etiam loquaces homines, nimia enim garrullitate flatus, ex quo sæpe morbus exoritur, eximitur, nobis igitur eorum imprimentes qualitatē, eiusmodi morbū tollunt. Turtur loquacissima est, nec solum ore, sed posterioribus partibus cantando pedit. Turturibus proprius est alui crepitus, & prouerbio fertur in eos, qui loquaces sunt. Hic turture loquacior. Menander huius prouerbij mentionem facit in comœdia, quę inscribitur Plotius, atq; eiusdem etiam Democritus in Dramatico opere, quod Siciliam inscripsit, meminit postica corporis parte clamare, ex Aeliano. Aetius turtures & palumbos colicis conuenire dixit. Palumbus vere gemit, hyeme multis diebus, & solstitij tempore. Cicada obstrepera, & assiduè vocalis, clamando disrumpitur: Dioscorides & Galenus cicadas colicis edendas propinarunt. Carduelis multùm canit: assa, vel in cibo sumpta, iliacos, & colicos perfectè curat. Alauda vocis modulatione mirificè delectat, caueis inclusa, captiuitatis oblita, vix diei horam sine cantu præterit: alaudam ad colicos valere ex Dioscoride, Galeno, Aetio, & omnibus diximus. Hirundo garrula est, colicis fert opem, ex Marcello. Merula noctu, diuq; madulatur, in cibo torminosis prodest, & sic de cæteris.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER SEXTVS.

PROOEMIVM.

XPLICATIS iam plantarũ similitudinibus, quæ arguto Naturæ opere hominum, & animalium partes exprimebant, superest eas similitudines explicare, quæ ab actionibus oriuntur, mox ad mores progrediemur, vt partitionem, quam ab initio proposuimus, examussim exequamur. Sed actiones, non vt Medici, aut Philosophi vocamus nam, Theophrasto authore, scimus plantas actionibus carere, sed vocamus actiones nascendi, generandi, crescendi, pariendiq́; modum, & quo amore se prosequantur, horreant, & se inuicem alliciãt, tempora obseruando, quibus nascuntur, aliasq́; similes actiones, ex quibus sedulus Phytopta multa poterit augurari Naturæ secreta. Nil enim temerè, aut frustrà in plantarum familia confictum est, sed rato modo, ordinatis causis, accurato numero, tempore, et loco opportunis. Ab initio igitur ortum, incrementum, & fructificandi modum intuebimur, vt suis meris, verisq́; similitudinibus, quibus operantur, suarum facultatum admoneamur. Et primò à semine incipiemus.

STERILES PLANTAS STERILES HOMINES REDDERE. Cap. I.

LANTAE omnes certis anni temporibus silent, certis deinde in caules inolescunt, tandem in flores, & fructus exeunt. Semen est finis, & postremum illud, ad quod destinatur planta: ad sui generis propagationem. Theophrastus appellat semen perfectissimum Naturæ munus: non prius ostendit flores, quàm caules eliciat, nec prius in flores exit, quàm suo fœtu prægnans partus gestiat. Quùm semen proritat, riget humana virga, semen latura planta, caulem erigit, vtpote quæ non nisi seminis causa caulē promat. Flos mulierū menstruis respondet, nō concipiet mulier, nisi menstruum apparuerit, fœcūditatis argumentū, sic nec semē ostendit planta, nisi florū præludia apparuerint, quibus futurus partus præsagitur. Aristoteles in Problematis stirpes ad semē tantūmodo viuūt, & cū semen tulerint, exarescunt. Omne olerum genus post fœturam arescit; cætera & si primo anno semen ferre nō possint, post latū semen intereunt. Ob id Natura semina tantis munimētis, & inuolucris tegit ab animaliū morsibus, & à tempestatibus, ne putrescerent. Ait Alexander Aphrodiseus. Natura cum seminum ortum, vicesq; succedendi perpetuas molitur, protegenda, occultandaq; semina, quæ ortum præstarent, censuit. Ad summam propria plantarum munia sunt, sementigera esse. Sed permultæ sunt herbæ, quæ nullo seminio fruuntur, sed à fertilium choro exploduntur. Theophrastus ait, aliæ frugiferæ sunt, aliæ steriles, aliæ ad folia vsq; tantummodo veniunt, aliæ caulem, & florem attollunt, sed fructum nullum pollicentur, nisi aliquid sine flore frugiferum sit. Felices arbores Cato dixit, quæ fructum ferunt, infelices, quæ nō ferunt. Plinius infelices existimari, damnatasq; religione, quæ neq; seruntur vnquā, neq; fructum ferunt. Flos arborum gaudium est, sed hoc negatum plerisq;, namq; nec omnes florent, sed sunt & tristes quædam, quæ non sentiunt gaudia annorum, nec flore exhilarantur, natalesùe pomorum recursus annuos versicolori nuntio promittunt. Sed Dij boni vnde hoc est, quod hæc mirabilia ex Naturæ officina prodire videntur, vt multis arboribus sors, natiuaq; conditio sine caule, & flore sit, & semine? Hæc aduersantur ijs, quæ supra à nobis dicta sunt, plantas ad concipiendos, alendos, tutandosq; fructus productas esse. Est igitur imperfecta Natura, vt frustratæ operæ arguatur? vel à suo desistit munere? Sed scitote, nil rerum ipsa mater, eademq; parens Natura sine maxima ratione facit, immò vbi manca, & irrita videtur, ibi magnificentior, & admirabilior existit; portento hoc, & paradoxo ad sua opera contemplanda, vestigandaq; mortales admonet; nam plantas illas spadonias, siue eunuchias fecit, vt conciperemus ad atocia, ad partus intercipiendos, & ad sterilitatem valere, vt turpi illo de honestamēto homines ab eorum vsu, & esu auerteret. Diximus iam in humana Physiognomonia gibbos, cæcos, eunuchos, & claudos perditis, fugiendisq; moribus obnoxios, & quanto nobiliora erant membra, quibus homo deficiebat, vt circa caput, cor, & genitalia, eò inhonestiores mores denunciare: sic & in ijs partibus deficiens Natura in plantis, in quibus generationis data est facultas, inter cæteras maximè necessarias, pessima nobis spondet, vtpote sterilitates, & abortus. Sed si nasutulo aliquo minus satis hæc nostra Phytognomonica facient, sed ad decantatas qualitatum causas reducere concupierit, sciat plantas propria, vel loci genio siccitate, minus caules, flores, & fructus producturas. Diximus syluestres plantas, vrbanis szicciores, minus fœcundas esse, & parciùs fructificare. Et lapidosa, & exucca loca, vel steriles, vel paucioris fructus plantas, ex alimenti paucitate producere, quia humoris indigna, & concaua loca ex humoris vbertate fructuosiora, at quæ natura sicca sunt, desiccare semen, & sterile reddere docent Medicorum dogmata. Sed ad exempla accedamus. Ibicus Pythagoricæ familiæ Philosophus author est, lactucam ex caulem, quæ in latum diffunditur, eunuchion dici, quasi spadoniam, & à mu

& à mulieribus astylida, quod hæc maximè non modo fœcunditatem minuat, sed si quos sustulerit filios: ineptos, & amentes, & progenitorum ingenio degenerantes, progignet, & qui hoc olere continuò vescantur, pigerrimos ad coitum fieri, vt in eis emarcescat Veneris alacritas. Nicander Colophonius scriptum reliquit, Adonidē Myrrhæ filium, quùm eam deuorasset, ab apro fuisse interemptum. Addit Callimachus Venerem eum sub lactuca condidisse. quibus verborum inuolucris innuunt Poetæ, quòd eius vsus maximè refragetur Veneri. Adijcit Cratinus Phaona inter lactucas absconditum ab amante Venere. Quare Eubolus graui conuicio coniugē incessebat, quæ mēsis lactucā obtulisset, ideoq; feralibus epulis dicata. Filices, mas & fœmina, flore, semine, & colibus deficiuntur, & veluti tristes mero folio cōtentæ sunt: neutra danda grauidis: nā abortum inferunt, si cæteris, in totum steriles redduntur: earum vires Natura sterilitati addidisse putatur, Theophrasti authoritate, immò quæ eas supergradiuntur, abortiuntur. Hemionidem, siue dicas, mulariam, quod ea plurimùm delectentur mulæ, malim tamen dictam à sterilitate, caulis, floris, & seminis expers: fœminas sterilescere, dixit idem, quæ hanc in cibum adsumpserint, admistis mulæ vngula, & semine. Onosma sine caule, semine, & flore. Folia in vino pota partus extrahunt, prægnans si super eam gradiatur, abortum facere dixit Dioscorides. Asplenum, siue scolopendrium, neq; caulem, neq; frondem, neq; semen habet, conceptum adimere creditur perse, aut cum liene mulæ appensa, ex eodem, ad quem vsum illuni nocte effodiendam præcipit, vtpote luminis orbata, homines etiam orbaret prole. Dictamnum sine semine, & flore, nō potum modò, sed appositum defunctos partus eijcit, ex eodem, & adèo præclarè operatur, vt ne in cubiculum quidem prægnantium afferatur: nam & suffitu valet. Sabina altera flore, & fructu vacat, viuentem fœtum trucidat, & mortuum eijcit, & hac noxa omnibus infamis, & damnata est. Idem apposita, & suffitu partus extrahere dixit. Epimetron flore penitus carere Theophrastus credidit, neq; florem, neq; fructum ferre Dioscorides tradidit, cuius radix conceptum perdit, potaq; concipiendi vim intercidit, cauenda fœminis. Adianton semine, flore, & caule vacat, tricomanes cum eadem effectu pari, nec digna commentatione: secundas cit, & calculos conterit, paulominus, quàm partum interimat. Cedri duo genera, quæ floret, sterilis est, quæ fructifera, non floret, ex Theophrasto: perunctо ante coitum genitali, concipiendi vim adimit, ex Dioscoride. Nec iuniperi florent: quidam earum duo genera tradunt, alteram florere, nec ferre. Sed falsum, omnibus ijs dura facies semper, sic & hominum fortuna sine flore est: cui eadem virtus, quæ cedro, ex Plinio. Myricam, quam *tamaricem* vocat Lenæus, vulgus infelicem arborem appellat, quoniam nil ferat, nec feratur vnquam: si bouis castrati vrinæ admisceatur, vel in potu, vel in cibo Venerem finiri, carboq; ex eo genere vrina ea restinctus, in vmbra conditur, eadem, cum libeat accendere resoluitur. Magi & id spadonis vrina fieri tradiderunt, ex Plinio, & alibi. Quæ Lais, & Elephantis inter se contraria prodidere de abortiuis, carbone è radice brassicæ, vel tamaricis, in mēstruali sanguine extincto. Struthios, siue radicula semen non affert, ex Plinio: partus in vtero perimit, ex Dioscoride. Hederæ species vna infrugifera est, ex Theoprasto, helix dicta Dioscoridi: corymbi poti conceptionem impediunt, pediculus vuluæ inditus, partus extrahit. Mandragoræ caulibus orbatæ sunt, flores nanq; in gracilibus pediculis dependent: subditæ partus expellunt, ex eodem. Cyclaminus etiam flores in cauliculis affert sine caule: appensa partum accelerat, medicamentis abortum inferentibus admiscetur, fœtus eijcit: si prægnantes radices transgrediantur, adèo conceptui perimendo valida iudicatur, Ocissimè salix amittit semen, antequam omnino maturitatem sentiat, ob id ab Homero dicta ὠλεσίκαρπος, id est frugiperda, vel seminiperda, nam fructum fert abeuntem in araneam, antequam percoquatur, sequuta ætas interpretam scelere suo hanc sententiam, quando semen salicis mulieris sterilitati medicamentum esse constat: nam ex aqua sumpta, concipiendi spem aufert, & intemperan-

tiam

tiam libidinis coercet, atq; sæpius sumpta, in totum aufert vsum, ex Plinio. Populum idem fructum non ferre dixit; & si vuas proferat, Theophrastus vtramq; florere dixit: Dioscorides sterilitatem inducere tradidit, si cum mulino rene bibatur, Sed verè in oblongis pediculis racematìm hærent acinuli, qui vbi maturuerint, in pappos abeunt. Cupressus fœmina est sterilis, meta in fastigium conuoluta, Theophrastus obscurum semen mari tradidit, Varro exiguum. In Arcadia παρθένον vocant, idest virginem, quòd steriles reddat: succo est amarissimo, vt cedrus, & sabina, & eiusdem ferè generis. Est inter species lauri triumphalis dicta, Plinio sterilis: ob id à quibusdam mas dicta, hac legimus triumphantes vsos, à Cesare Augusto reiecta Delphica, hanc sterilem perhibent, quæ missa sit à cœlo eidem Cæsari, ab alijs spadonia dicta, mira opacitatis patientia: grauidis radices cauendas monet Dioscorides, quòd enecent partus. Semen thymi fallit, nec potest deprehendi, se floribus quodammodo permiscens, scribit Theophrastus florem seri, & thymum nasci: Dioscorides enectos partus, secundasq; pellere dixit. Mentham semine carere putat Theophrastus, nam exiccata, tritaq; nunquam semen apparuit, sed flores ferunt: Aristoteles genituram absumere dixit Problematum libro; lac coire, densariq; non patitur. Mintham nympham fuisse Cocyti filiam dicunt, quæ vbi inaudiuisset amari à Plutone Proserpinam, indignata eo nomine, constanter illi se præponere ausa est, dicens, si inferos peteret, inimiciter infestaturã, quo puellæ tumore commotior Ceres, Persephones mater, Mintham exculcans, in mentham, idest malam herbam deformauit. Strabo eius commeminit, hoc nomine innuentes: ante coitum vuluæ appositam inhibere cõceptionẽ. Neq; sisymbrij semen conspicuum inquit Theophrastus: Plinius non edendum grauidis monet, nisi mortuo conceptu; quippe impositum ejicit. Sed ne per omnes herbas vagetur insolenter oratio, quæ mancæ sunt, eis fœtus necandi data est potestas, finem imponemus, hæc ad exempla sufficere putamus, ad alia festinante animo.

CONTRA ANTIQVORVM OPINIONEM PLANTAS OMNES semine donatas essa. Cap. II.

AM patefactum est, cur sterilium plantarum imagine artifex natura luserit, superest ostentare quibus in loculis præcludantur semina, vt restibili earum fœcunditati, & perennitati consultum esset. Nec ab his abhorret ratio Philosophorum, calidi, & frigidi, quùm non consentiente loci genio, caloribus ambustæ regiones, vel perpetuo gelu rigentes, aduenas plantas mancas, & imperfectas generent, sic vnà omnibus satisfactũ est, plantis, nobis, & qualitatibus. Hæc est immensa harmoniæ mundi ratio, quà omnia in vniuersum sibi congruũt, & correspõdent. Sed profectò pudet credere, pudet etiam referre, summum Philosophiæ principem, eiusq; alumnum Theophrastum, Dioscoridem, Plinium, cæterosq; antiquiores, tùm Græcos, & Latinos, tùm Arabas posteritati imposuisse, plantas esse suo semine carentes, vel tantilla res aut non fuerit curæ; aut non animaduersa, & ita apud nos rumor iste inualuit, vt difficillimum sit in hominum mentibus aliquid innouare, quùm singula singulis insint loca, in quibus sua concipiant, perficiant, foueantq; semina. Aduersæ filicum frondes pubescunt plumata quadam ferruginea lanugine, in qua veluti mollicellis cubiculis nutant, & nitent semina nigra, lucidaq; filicum, æstiuo solstitio maturescentia, vt si quis ea curiosiùs excipere queat, è radicibus recisis ramis, & in tectum allatis, candidis substraris linteolis, post diem decussis, simul cum villis cadent semina. Sic sæpè nobis, Naturæ subtilitatem immensam admirantibus, colligere licuit. Eodem modo phyllitis, asplenum, dryopteris, & filicula in auersa dorsi parte sessiles quosdam vermiculos, obliquos, liratim vtrinq; digestos, nequaquam propendentes, villosos præferunt, in quibus semina delitescunt.

Dictamnum olim fortasse ex nouerca regione ferebatur semine, & floribus orbatum, ideo semine & floribus carere antiquitus creditum est, nunc autem semine donatum af fertur. Adianrum super frondes semen affert, visenda quidem & admirāda specie, quippè summæ foliorum fimbriæ plicantur, vbi terna semina conspiciuntur, subtili nobis animaduersione comprǽhensa, vt sæpius in Antonianis thermis, in dirutis parietum marginibus, & vdis cementorum molibus Romæ colligimus. Radicula apud nos semine & flore pubescit. Salix proditur ad maturitatem solita proferre semen in Creta insula, ipso descensu Iouis speluncæ, toruum, ligneum, magnitudine ciceris. Menthæ semē, vt thymi in florum spicis implicatur, cum æstate perfectum est, si manibus proterantur flosculi, cadit exiguum, & rufescens, sed satum abit in calamintham, vt latius in nostris libris Agriculturæ. E fungis semen perbellè collegimus exiguum, & nigrum, in oblongis prælepiolis, vel liris latens, è pediculo ad pilei circumferentiam protensis, & præcipuè ex illis, qui in saxis proueniunt, vbi decidente semine perenni feracitate feritur, & pullulat. Falsè igitur Porphyrius Deorum filios fungos, & tubera dixit, quod sine semine prouenirent. Sic in tuberum corticibus, vt in cupressi pilulis nigrum etiam latet semen: ob id in syluis, vbi sæpius prodierint, & computruerint, semper proueniunt. Et locis, vbi corticum loturæ, vel cortices proijciuntur, sæpè nata vidimus. Nec desunt ex antiquis, qui sementica origine nasci crediderint. Sed non operæpretium duximus omnia prosequi, quapropter consultò omittimus, cum præsertim in memoria nunc alia non habeamus.

STERILIA ANIMALIA HOMINES STERILES REDDERE. Cap. III.

NOSTRAM hanc narrationem, quod steriles plantæ viris sterilitatem concilient, ea animalia confirmant, quæ sterilia sunt, vel qua sine semine illegitimo Naturæ ordine, veluti ex putrefactione, suos natales habent, eandem vim retinere sterilitatem inducendi, aduersandiq; conceptioni. Plinius ait. Quædam gignuntur ex non genitis, & sine vlla simili origine, vt salamandræ, neq; est ijs genus masculinum, fœmininumq;, sicut nec in anguillis, omnibusq;, quæ nec animal, nec ouum ex se generant. Neutrum est & ostreis genus, & cæteris adhærentibus vado, vel saxo, quæ autem per se generantur, si in mares, & fœminas descripta sunt, generant quidem aliquid coitu, sed imperfectum, ex quo nihil aliud gignatur, vt vermiculos muscæ. Id magis declarant naturæ eorum, quæ insecta dicuntur. Mula quidem sterilis est, ob id ex diuersis eius partibus medicamenta tùm intra corpus sumenda, tùm foris applicanda ad conceptum impediendum, sterilitatemq; inducendam excipiuntur. Muli renes à Dioscoride, splen ab Auicenna, iecur à Sexto, aurium sordes & testiculi ab Aesculapio, matrix, & sudor à Rhasi, & Alberto, sic variæ eius partes à varijs Medicis ad hunc vsum seliguntur. Sextus sterilia multa collegit. Muli testiculi, super sterilem arborem ambusti, extincti in lotio spadonis, illigati pelli mulæ, post menstrua brachio suspensa, conceptum impediunt. Salamandras steriles Plinius credidit, nec vnquam nisi magnis imbribus prouenire, & serenitate deficere, quod ex putrefactione oriantur: cuius cor circa mulieris genua gestatum, conceptum impedit, & menstrua, ita vt extinguantur, ex Kirannide. Ranæ quædam sunt, quæ per se nascuntur, conspersis tantùm æstiuo imbre littorum & itinerum puluerulentis arenis. Quum ex Italiæ Neapoli Puteolos iter faceret Aelianus, ranas perspexit, quarum pars, quæ ad caput pertinet, repebat, & duobus pedibus agebatur, altera nondum conformata, concretioni limosi humoris trahebatur. Ouidius Metamorphoseon libro.

Altera pars viuit, rudis pars altera tellus,

Semina limus habet, virides generantia ranas.

Ranæ natura transfixa arundine per os, si surculus in mẽstruis desigatur à marito, adulteriorum tædium fieri: & baculus, quo anguis, rana excussa sit, parturientes adiuuat, ex Plinio. Si mulier ranam accipiet, & eius os aperiet, terq; ibi spuerit, non concipiet eo anno, ex Constãtino. Mures de terra, & imbre nascuntur in Aegypto. Macrobius iuxta Thebaidem, quùm Nili cessauit inundatio, calefaciente Sole limum, multis in locis ex terræ hiatu multitudo murium oritur, ex Diodoro. Qua ex re stupent homines, quùm videant quorundam anteriorem vsq; ad pectus, & priores pedes murium partem animatam moueri, posteriori non dum inchoata, sed informi, Aelianus. Deturgente Nilo musculi reperiuntur inchoato opere genitalis aquæ, terræq;, iam parte corporis viuentes, nouissima effigie etiamnum terrena, Plinius. Ob id viuenti muri cor exemptum, & brachio mulieris suspensum, efficit, vt non concipiat, Sextus. Muris fimo illito pubi, cohibetur virorum Venus, ex Plinio: & murium stercus subditum, fœtum ex vtero mortuum expellere tradit, Hippocrates. Rubetæ, ranæ species ex putredine & corruptione aliquæ nascuntur, immò ex cremati buffonis cinere, & relicto plures generantur. Et in Dariene prouincia noui orbis, ex guttis mancipiorum dextra cadentibus, dum irrigant pauimenta domus, illicò gignuntur buffones, ex Petro Martyre. Anas sepulta & putrefacta rubetas gignit: officulum est in dextro eius latere, quo Venus inhibetur, Macrobius serpentes in aliquibus locis etiam generari dixit ex terra & imbre; quorum occursu abortum patiuntur mulieres: si prægnans mulier viperam transcenderit, abortum faciet. Anguium senecta faciliores partus facit, ex Plinio. Mullus ter in vita parit, reliquo tempore sterilis est, quòd in eius vtero vermiculi nascantur, qui semen deuorant, Athenæus. Ob id mullus si viuus in vino suffocatus fuerit, & id vir biberit, rei venereæ operam dare non poterit, Terpsicles apud Athenæum. Veneris incendia extinguit, & contra omnia veneficia ex menstruis mulierum auxiliatur, ex Plinio. Sunt qui coruos ore coire opinentur, vt Anaxagoras & alij Philosophi, sed satis incõsideratè, quùm coruorum coitus rarò cernatur: genus eorum libidinosum non est, quippe quod parum sit fœcundum, ex Aristotele: ouum corui grauidis cauendum præcipitur, quoniã transgressus abortus asperos facit. Vermiculi in apij fœminæ caulibus innascuntur, propterea eos sterilescere, qui ediderint in vtroq; sexu. Lampyrus vermiculus, qui æstate ex rore nascitur, In matrice mulæ alligatus, mulieri sterilitatem facit. Memini me legisse pediculos, qui humanæ virgæ foramini indantur in coitu, præstare, ne concipiat mulier ex eo congressu.

VBERES SEMINVM PLANTAE HVMANVM SEMEN adaugent. Cap. IIII.

CONTRARIA prædictis plantarum sors & conditio, contrariam demonstrat vtilitatem, nam quæ vberi semine fœcundantur, easdem Naturæ præceptione ad semen generandum, & ad fœcundandam genituram valere nemo ibit inficias: nam vt & ipsæ semine valent, sic præstant, vt homo genitura proficiat. Theophrastus genus ficuum, pyrorum, pomorumq; biferũ dixit, & vites biferas, triferasq;, & semina quò minora, eò numerosioræ fertilitatis, ceu milium, erisimum, papauer, & cuminum, causamq; adiungit. Quia ob exiguitatem suum finem consequuntur, & quod facilè fit, sæpè fieri potest ob frequentiam, paratiora enim ad opus sunt, & ad obtemperationem ambientis aeris, propioresq; inter se sunt partes horum, quoniam vno caule cohærent, vt diffundi queat in multa semina, vnde tot adiutæ, tùm præsentibus, tùm paratis causis, facilè opus expediunt, & perficiunt, ideo hæc semina fœcundiora, quàm arborũ fructus sunt,

& legumina, quàm frumentacea. Verannius libro de verbis pontificalibus, felices arbores vocat quercum, esculũm, ilicem, fagum, corylum, sorbum, ficum albam, punicũ malum, vitem, pyrum, cornu, & prunum, quod luxuriantem fructuum vbertatem fundant. Vitis adeò portentosæ est fœcunditatis, vt nisi annua putatione coerceatur, tota se inaniat partu, & pereat pariendo, & si non præpinguis soli vbertas lassescentẽ substineat, sua fertilitate absumitur; vinum ad Venerem valet, absq; eo Venus friget. Olea fertilissima est, & plus ea oleaster. Largitur & alijs arboribus fœcunditatem, per truncos perforatos traiecti oleastri ramuli sterilibus arboribus conciliant fœtus. Palladius.

Fœcundat sterilis pingues oleaster oliuas,
Et quæ non nouit munera, ferre docet.

Dauci, sisaris, & pastinacæ genera copiosum semen & densum in suis magnis vmbellis commostrant: cognatæ omnibus vires Veneris incentiuas esse, Diocles, & Opion crediderunt sisaron Veneri prodesse, ex Plinio. Tantæ feracitatis inter olera cuminum est, vt Theophrastus referat maledictis & imprecationibus satum vberius prouenire, à κύω, quasi prægnans nomen manasse puto: præstat ad fœminarum conceptum, si vuluis Indatur. Ammi, cumino simillimum, quidam æthiopicum cuminum existimant; tradit Plinius facibus concipere eas, quæ odorentur id per coitum. Polygonum mas semina fert sub omnibus folijs turgescentia, ac adèo copiosa, vt tota plãta semine referta videatur, Græcis polyspermos, nobis millegrana dicitur: hæc, vt Quintilij tradunt, animalia ipsa multis numeris fœcundiora reddit. Cratægon γόνον κρατεῖν, quasi semen viribus roborare dictum: Theophrastus prolificum tradit ex aqua. In corianno copiosum semen racematim dependens, multiplicibus in ramis conspicuum, geniturãm auget, Dioscoridis authoritate. Nil ocimo fœcundius, cum maledictis & probris serendum præcipiunt, lætius prouenier, vt prouerbio abierit, qui malè imprecantur, dici possunt ocimum serere, id enim qui serunt, precantur ne exeat, quo prouerbio vsus est Sophron, & Demetrius Phalereus: Venerẽ stimulat, ideoq; & equis & asinis admissuræ tempore ingeritur, ex Plinio. Erucæ præcipuè syluestri innumeri caules, & cornicula in vniuersis caulibus copiosa: cuius largiore cibo genitale semen augetur, & Venerem multiplici experimento roborat. Eiusdem virtutis sinapi: vnde semina rosæ, cum seminibus sinapi, & pede mustelæ suspensa inter ramos infœcundæ arboris & parũm feracis, illam mirum in modum recreat, & fœcundat. Nasturtium brumæ rigoribus, & Syrij caloribus perenni sobole fruticat, multiplici in thyrsulis semine: Venerem stimulat. Vrticæ in racemosis filamentis, villosisq; pilulis semen fundunt copiosum, importunõ prouentu vbiq; luxuriãtes: Venerem proritant. Galion in racemosis cacuminibus copiosum affert semen, confertim aggestum: eius radice Venus excitatur. Vberi fœtura lapathum fœcundatur, & præsertim syluestre: ob id Africanus appensum sinistro brachio, ademptam pariendi spem restituere, restibilemq; adferre fœcunditatem. Satureiæ ramuli luculenta fœtura decorantur; marcescentes coitus stimulat, quare à Satyris nomen traxisse eam commi niscuntur, & alia quæ tædet referre.

ANIMALIA MVLTI SEMINIS AD VENEREM CONferre. Cap. V.

D etiam in animalibus experiemur, quę enim semine abundant, multumq; in coitu excernunt, & pluries paucis horis eundem explent, vel cum proritant genitalia membra, foris profluat, vel fœminarum voce exaudita semen emittant, vel si fœminis careant, seminis abundantia inter se Venere abutantur: prẹstant ad semen genitale in viris augendum. Exempla erunt. Equus animalium omnium salacissimus; equa enim

enim & mulier grauidæ solùm coitum patiuntur, ex Aristotele: coitus tempore è suis genitalibus humorem emittunt similem genituræ, quem hippomanes multi appellant: expetitum venereis veneficijs: equini testiculi aridi, vt potioni inseri possint, coitus stimulant, ex Plinio. Ad Veneris libidinem inflammatissimus est aper, ceruicis setas inhorrescit, spumas fundit ore, efferuentem spiritum anhelat, coeundi furore ardet, quòd si fœmina coitum refugit, feruidis stimulis incitatus, aut vi ipsam expugnatam init, aut mortuam in terram dentibus abijcit, ex Oppiano. Sues efferatæ libidinis emittunt id, quod apriam vocant, vt equi hippomanes: Fel aprinum coitum stimulat, sic medullæ suum haustæ ex Plinio. Procliuis in Venerem passer auicula est, vt prouerbio abierit, passare salacior; genituram emittit non solùm conspecta fœmina, sed eius voce etiam exaudita, ex Atheneo & Eustrathio: adèo seminis copia valet, vt septies in hora fœminã ineat, copiosum, confertumq; semen emittens, ex Oro. In hora vigesies coit, alij in die trecenties. Terpsicles eos, qui passeribus in cibo vtantur, ad res venereas ait procliuiores fieri: Oua passerum ad rem veneream promouere dixit Auicenna, eadem Aelianus & Marcellus: cibarium ex capitibus passerum, & maximè masculorum, adiuuat ad coitum, ex Rabbi Mosé. Coturnices non modò astantibus fœminis, sed audita voce, semen emittere, & si contra eos speculum posueris, ad imaginem suam, quæ inaniter speculo repræsentatur, semen profluere, causamq; esse in animo passionem coitus, ex Athenæo & Eustrathio habetur. Dum fœminæ incubant, mares cœlibes inter se pugnant, victus victoris Venerem patitur, Plinius ex Aristotele, Kesnerus medicus adipe coturnicis cũ pauco elleboro ad vim amoris excitandam membra pudenda inungit, & oua testibus inuncta, voluptatem inducunt, & pota libidinem augent. Salacissimæ perdices sunt, dum incubat fœmina marem non admittit, ob id mares, oua, quæ conceperint, proruunt, ne fœmina incubet, ex Aristotele, Plutarcho, & Athenæo. Cœlibes tumultuant, pugnamq; inter se conferunt, victus in pugna, posteriorem Venerem patitur, ex Aristotele, & Alexandro Myndio: perdicis caro Venerem promouet, sic & oua in cibo sumpta; Aetius, & Auicenna eos, qui re venerea vti non possunt, inter cætera perdicum ouis vescantur consulit. Genus gallinaceorum copia libidinis gaudet. Clearchus scripsit gallinaceos non modo quùm viderint fœminas semen emittere, sed etiam quum earum vocem exaudierint, alteri mari coitum sine pugna non permittit, nec finis pugnæ sæpe commorientibus. Dimicant inter se desiderio fœminarum, & victus aliquando nefariam patitur Venerem. Plinius ex Trogo. Sed Theophrastus agrestes libidinosiores esse, & statim á cubili velle coire: galli caro substantiam auget, & genitali semini adijcit, ex Simeone Sethi, & gallorum testes ad rem veneream robustiores reddunt, si equa marem non patitur, gallinaceo fimo cum resina terebinthina trito, naturalia eius linãtur, ea res accendit libidinem, ex Anatolio: dextrum testem arietina pelle alligatum Venerẽ concitare scripsit Plinius. Struthiocameli multùm coeunt, multumq; semen excernũt; eius caro coitum promouet, ex Auicenna. Anima capris, quàm ouibus ardentior, calidioresq; concubitus, semperq; hircus ad coitum feruens propter seminis copiam, septimo die postquam editus est, coire incipit, & quamuis semem sterile emittat, omnium maturissimè quadrupedum aggreditur coitum, ex Aeliano. Immodicus libidinis, dum adhuc vberibus alitur, matrem stupro superuenit, celeriter senescit, quod immatura Veneris cupidine pueritiæ temporibus exhaustus sit; herbæ, quam orchim vocant, radicem in lacte caprino viri in Thessalia bibunt ad stimulandos coitus, ex Dioscoride. Cerui tentiginis rabie efferati sæuiunt, certant pro fœminis, seq; mutuis vulneribus, vel mortis periculo, conficiunt, fœminę flagrantis admissarij contentissimum impetum vix sustinent, propter rigorem genitalis; dum libidinibus indulgent, totos dies ad coitũ incumbunt: si tauri ad coitum torpeant, genitale ceruinum terens, & læuigans vino pudendum tauri, atq; testiculos inungunt, confestim, vel ad insaniam vsq; pruriunt in Venerem, ex Xenophonte, & Quintilijs; quod quidem haud in tauris duntaxat, sed etiam

HH 2 in ani-

in animalibus cæteris, ipsoq; hominum genere similiter possit vsuuenire: testiculi cerui ni sicci, & potati concubitum excitant cum voluptate, ex Sexto. Columbæ, feminis vbertate crebrò in Venerem ruunt, semestres incipiunt Venerem: hoc peculiare, quòd in coitu, nisi prius osculentur, mas non ascendit, & Veneri sacræ sunt: Venerem concitant lutea ex ouis quinq; columbarum, si admisto adipis suilli denarij pondere cũ melle sorbeantur, ex Plinio, ex eorum esu semini genitali, & sanguini adijci crediderunt Simeõ Sethi, & R. Moses: cerebella coitũ promouentibus admiscent recentiores nõnulli; sed ego puto copiosiùs sumpta magis ad rem conferre, quàm in medicamentis parcius admista. Hirundo fœmina etiam libidinis imagine concipere scribit author de Natura rerum: genituram auget ex Lullio. Polypi se complexi longo tempore coitum absoluũt, Oppianus scribit longo coitu ita debilitari, frangiq;, vt vires omnino deficiant, eamq; ob causam in arena iacens, præda fit reliquis piscibus, quos antea nullo negotio deuorassent: Venerem irritare dicuntur, & præsertim moschatuli.

PLANTARVM RADICES PROLE CARENTES HOMINIbus prolem denegare. Cap. VI.

SVNT & plantæ non vniusmodi, sed multiplicis generationis, aliquarum substantiæ radix inepta est ad generationem. Theophrastus plantarum quædam nullam sursum proferre sobolem possunt, vt cupressi, pini. Et aliæ, quæ natura siccæ sunt, & meatu conduntur rectissimo, vnicaq; radice inhęrent, ipsaq; altè descẽdente: humiditas enim, quæ pauca est, absumitur in arboris proceritatem, ob meatuum insignem rectitudinem, & radix quia recta, in profundum acta est, ràm exiguo donata est alimento, vt vix sibi excubet, ob id non sobolescit, neq; prodigat in stolones, vt abies, pinus, larix, palma. Quidam his cedrum & cupressum adnumerant. Sunt & oleosæ arbores, quæ cæterarum insitiones respuunt, & reliquarum consortium aspernantur, quæ pinguem resinã, aut picem collachrymant: nam & quercus bona pyra afferre visa est, & platanus poma, & mala punica pyrus: in picea vero & pinu insitus termes comprehendisse negatur, quia pingue quippiam cauaro vulnere, & oleaginum plorent: faces quoq; indidem oleosum refundunt humorem, splendescitq; in ijs pinguedo, sicut etiam præpingues hominum, corpulentioresq; filijs progignendis inhabiles, ineptiq;, alimentum enim in vniuersum corpus abit, nec seminaria subsistit vlla superfluitas. Id ipsum non latuit Phytopiæ, vnde quæ vnica radice nituntur, corpore benè habito egregiè augescentes, pinguesq;, nec fruticant in stolones, nec fructus ferunt, vel ingenerosos, neque alienos partus alunt, vt cupressus, picea, pinus, strobilus, & similes. Cupressus detracta coma, resciffoq; cacumine demoritur, nec ex ea quicquam, proinde quasi esset combusta, repullulat, sobolem nullam profert, ob id Diti sacra, & funebri signo ante domos poni solita, ex Plinio: succo est amarissimo, eiusdem generis cum cedro, & sabina, quæ atocia inferunt. Cedrus ex eodem genere, vt diximus, & concipere prohibet, & conceptum extrahit partum. Pinus & picea suffitu partus eijciunt, ex Dioscoride. Sabina caret sobole, ob id Plinius sola propagine, & surculo nasci posse dixit: hausto succo, & suffitu etiam abigitur partus, ex Galeno. Brassica ex radicibus non repullulat in sobolem, & falsum est, quod Theophrastus dixerit, sobolescere: supposito pessu, partum vitiat, flos à conceptu in vellere subditus, idem facit.

PAVCIFERA ANIMALIA PROLI INIMICA. Cap. VII.

ON falacia, pauciferaq; animalia & concubendi vim hebetant, & conceptum impediunt. Hæc transacto veris tepore, nulla tentigine molestantur, parciùs coitu vtuntur, castiusq; viuunt. Taurus decurso breuiter lasciui ardoris spatio, ratione quadam à coitu abstinet, salax non est, ex Aristotele, post vaccæ conceptum, nunquã cum illa coit, quamobrem virum fortem, eundemq; temperatum Aegyptij significaturi, taurum pingunt, ex Oro: genitale rubri tauri aridum, tritum, & præsumptum mulieri aurei pondere, fastidium coitus affert, ex Rhase. Testudines fœminæ incredibiliter odio habent maritos, quòd haudquaquam eis similiter, vt cæteris bestijs iucundus sit coitus, tàm maximum dolorem eis affert, quùm maris os aculeatum, & inflexibile fœminam intollerabilis doloris sensu afficit: quamobrem dentibus inter se pugnant, quod hæc in festum coitum effugere contendat, ille inuitam tam diu conuellit, quoad robore victã subegerit: squamæ è summa parte derasæ, & in potu datę, Venerem cohibent. Palumbi ex auibus castissimi sunt, mas & fœmina tanquam nuptijs alligati mutua consensione adèo stabile, certum connubium per summam castimoniã adhærescunt, vt neuter alienum cubile attingat. Si impudico amore capti, ad alienam vxorem oculos adiecerint, eos reliqui circumsedentes mares discerpunt, & fœminæ fœminas, ex Aeliano. Contra Venerem valent. Martialis ob id.

Inguina torquati tardant, hebetantq́, palumbi,
Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax.

FOECVNDAE PLANTARVM RADICES FOECVNDITATI subministrant. Bap. VIII.

OSSVMVS etiam non imbecilla coniectura augurari plantas illas, quæ vel imo cespite, vel radicibus longè, lateq; subtus tellurem reptãtibus creberrimo & numeroso reptatu multiplices stolones, vel culmos felicius fruticant, vt ex Naturæ satagentia credere fas est, ijs homines commonere, humanæ proli cauisse, vt suæ consulat propagationi. Commostrant idem bulbi omnes ferè, è quorum radicibus vndiq; ambeuntes bulbuli squamatim compacti in numerosam sobolem prodeunt, se propagant enim alijs, atq; alijs bulbis, noua prole succrescente. Plantæ solitudo, vel sobolis circa radices viduatio, ex siccitate est, Theophrastus inquit, quæ inepta est ad generationem, sed stolonum feracitas ex humiditate. Præterea radicis flexuositas, & suspensio proportionem multatũ radicum habet, quia ex dorso ipsarum sinuationum se proferunt germina, succus in contortis partibus diutiùs immoratur, concoquiturq; magis, immoraturq; ob operosiorem motum. In superficiarijs radicibus est naturæ facilitas, tùm quia coquuntur aere, & sole, tùm quia tenuis soli crusta facilè cedit, & cum confluxerit eò succus, coit faciliùs vi Solis, atq; babilitatem recipit ad stipitis formam induendam. Laurus flexuosa radice est, longa, & suspensa pyrus, prunus, punica, olea, & vitis, atq; per summa cespitum apricantur. Vitis ergo & olea numerosam stirpium molem circa caudicem procreandi vim obtinent. Ex vino moderato libido, & fœcunditas, ex vtraq; tam multa proficiscuntur remedia ad Venerem, vuluas, & conceptus, quod mirari possis, vel per se sola, vel cum alijs mista, & neminem enumerari posse existimo. Theophrastus palmas esse dixit, quæ humiles vocantur, hæ à radicibus succisæ repullulant, succrescente quotannis nona asparagorũ similium turionum propagine, & in Sicilia

tales

tales proueniunt, cephiliones incolæ vocant, circa radicem maximè fruticosæ: Venerē comestæ valdè conciliant. Asparagi fœcunda pullulatione è cespite suo turiones emittunt: Plinius Venerem stimulare dixit. Vegetiorum carduum radicibus quamplurimæ inolescunt soboles, vt ex vna stirpe ingentia cardueta fiant, plurimæq; hortorum areæ ea stirpe pubescant: venereis desiderijs obsonantur, vt ex Hesiodo & Alcæo Poetis diximus. Sunt & geniculatæ radices, vt arundinum & graminum, quæ ex geniculis, tanquam fibris innixæ corradicantur, & supra terram pullulant. Harundinis geniculata radix, multis articulis, fœcunda stirpe, vt quæ etiam vel adusta, vel recisa lætius, numerosiusq; reuirescant: recens trita, & in vino pota Venerem concitat, ex Plinio. Galangæ radix geniculata, internodijs quibusdam reflexa: Venerem mouet. Thrasi bulbosæ radices cyperi modo, crebra pullulatione syluosum circa cespitem efficiunt: venereis potionibus admiscentur. Frumentaceo generi geniculatæ radices, nec vllum, quantū triticū sobolescit ab radice, vt ex vno grano in multiplicem stipulā, & spicas excrescat, ex quo nobile alimentum ad corpus roborandum, alendumq;, vt sine Cerere, & Baccho frigeat Venus. Post triticum sobolescit lolium: si cum polenta, thure, & myrrha suffiatur, aut croco, conceptionem adiuuare dixit Dioscorides. Cæparum genus ex adgerminatione procreatur, vt Aristoteles dixit ἐν τῷ παραβλαστάνειν, tertio generationis animalium. Circa radices in complures radiculas, siue nucleos coagmentatur, ac inde in multiplicem sobolem excrescit. Theophrastus ait. Radices suo latere germinat, pluresq; reddūtur, vt in bulbis, gethyis, scillis, & alijs quibusdam: ob id Dioscorides bulbos omnes Venerem stimulare dixit, & Martialis.

Cum sit anus coniux, cùm sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quàm satur esse potes.

Cæpa genitale semen gignit, ex Simeone Sethi. Plinius allium Venerem stimulare dixit, potum ex mero. Porrum idem efficere ex Dioscoride habemus, sicscorodroprason vtriusq; vires allij, & porri, ex eodem, & erocum. Asphodelo subiacent numerosę radices bulbosæ, vt quæ octoginta simul coaceruatis sæpè bulbis reperiantur, ex Plinio. Venerem concitant vino & melle perunctis, vt bibentibus, ex Plinio. Ari minoris radix quamplurimis stipata fibris, & oblongis rotundis radiculis, quæ omnes caules promūt: dracunculi vires habet, ex Dioscoride, qui appetentiam coeundi concitat.

FOECVNDA, ET MVLTIPARA ANIMALIA AD FOECVNditatem, & conceptum valere. Cap. VIIII.

EADEM Naturæ similitudine ex fœcundissimis animalibus oritur spes nobis, & plausibilis persuasio ad fœcunditatem in mulieribus excitandam, conceptionemq;, vuluam, matricem, coagulum, vel cerebrum accipiendo, edendo, vel alligando. Animalia fœcunda, vel paucifera ex partibus fœtum nutrientibus cognoscemus. Aristoteles animalium libro dicit, multipara animalia sunt, sus, canis, & lepus, paucifera leo, & equus. Ratio est, quia illa cellulas multas habent, & totidem formandi loculamenta, quibus impleri cupiunt, Democritus eandem affert rationem. Exempla erunt eiusmodi. Sus numeroso partu notatur, quùm Aristoteles ad duodenos vsq; proueniat, dixerit, alijs, atq; alijs partibus anni fœtæ & coeunt, & luxuriosæ sunt: axungia porci partus in abortus vergentes nutrit, collyrij modo subdita, ex Dioscoride. Multipara canis est, vsq; ad duodenos, vt sus, sæpius coit, & sæpius parit, impletur vno initu, quod in furtiuis maximè constat initibus, ex Aristotele: maturos conceptus concitat caninum lac potum: membrana, vel è partus secunda, quæ terram non attigerit, partum educit. Lupus, vt ca nis multipara, aliquando vsq; ad decē procreat: carnes lupi edisse parituris

prodest

prodest, aut si incipientibus parturire, sit iuxta, qui ederit, ex Plinio. Oues fœcundæ sunt, & coeunt quandiu viuunt, multiparæq; sunt. Eodem modo & capræ trigeminos, & quadrigeminos ædunt. Eiusdem generis dorcas: mulier, vt concipiat dorcadis, hœdi, & leonis coagulum, & fel cum agnino sanguine, & adipe & medulla canina, nardino, & rosaceo oleo commisce, & post purgationem subdito, ex Aetio. Facilè concipiunt, & pariunt anseres, prohibenturq; suos partus excludere, quod ipsæ suos partus alant, nã à gallinis melius excluduntur, & nutriuntur, ob id oua surripiunt, & gallinæ incubanda dant, ipsæq; pariunt, donec rumpantur, ex Columella, Palladio, Plinio, & Quintilijs: testes anserum si comedantur, ad mulierum sobolem procreandam facere scripsit Simeon Sethi. Et Hippocrates libro de sterilibus, medicamenta quædam cum adipe anserino, vel ouillo bibenda mulieribus abortui obnoxijs præcipit. Lepores dum vtero ferunt, superfœtant, habent lac prius, quàm pariant, & à partu repetit coitum, & à partu adhuc concipit fœtum, vt diximus: matricem leporis sicca, tere, & da potandã, quando mulier fuerit à menstruis purgata, & concipiet: vel leporis vterum frige, tritumq; assiduè propina, habet eandem vim leporis sanguis, Galenus in Euporisto: conceptum leporis vtero exemptum his, quæ parere desierint, restibilem fœcunditatem afferre putant, sed pro conceptu leporis saniem viro propinat, ex Plinio. Cammari multa oua pariunt, & facilè concipiunt, ad conceptus valent, idem & de polypo dicendum.

PLANTAS ALIQVIBVS PARTIBVS CARENTES, MEMBRIS *nostris ipsis respondentibus maximè obesse.* Cap. X.

HIS proximè accedunt stirpium aliquot deficientium vel folio, vel radice, vel alijs partibus, eademq; ratione membris illis nostri corporis respondentibus infesta, noxiaq; sunt. Doctiores extra aleam Medici, qui ex incommodis sciunt elicere commoda, & vtilitates, ijs pro varijs dotibus vtuntur, vt dum obesse nituntur, prodesse possint. Exempla succurrunt aliqua, quæ nobis, alijsq; felicissimè successerunt. Fungi, ex Theophrasto, flore, folio, semine, cortice, medulla, neruo, & vena carent, ob id quamplurimis nostri corporis partibus offendunt; si propè ipsos venenosa adfuerint, naturæ cognatione absumunt, vtpote si iuxta fuerit serpentis cauerna, caligaris clauus, ferri aliqua rubigo, vel panni marcor, omnem succum, ac venenum conuertunt, decoquũtq; vt quos intus nigris, aut liuentibus membris horrere videamus: pituitam gelidam, noxioq; succo inulctam pariunt: largius sumpti periculum pariunt, ægrius concocti strangulant, aut choleram mouent. Galenus proximè ad deleteriam, enecantemq; facultatem, & putredinosam habere dixit. Carent, vt idem ait, tubera cortice, medulla, neruo, vena, caule, flore, & nullis radicibus, nullisq; fibris innixa. Constat terræ saginam in id malum conglobari; Scripsit Diphilus inueniri nonnulla, quæ fungorum modo strangulatus excitent: Auicenna ait, atrabilaria esse, & humores gignere magis quàm cætera fungorum genera, quo fit, vt frequenter deuorata, apoplexiam & paralysim concitent, ad hæc concoctu contumacia, & ventriculum aggrauantia. Plantas sine folijs Græci ἄφυλλα dicunt, causam dat Aphrodiseus, quod sui corporis foramina spissiora habeant, arctioraq;, earumq; vis cõstipare, ex qua pilis ortus denegatur, sicut diximus de spadonibus in humana Physiognomonia, noxiæ igitur erunt plantæ. Iuncus capitis dolores facit, spartion virgas fert sine folijs: purgat per superna vehementer, ellebori vice, Plinius animalibus noxium dicit, genista eius species turbat ventriculum, & obest cordi, ex Galeno. Orobanches cauliculus sine folijs, inter legumina nascens, strangulat, vnde orobanches sibi cognomentum vsurpauit: leguminibus addita coctionem accelerat. A Theophrasto limodorus dicitur: dum ipsa perdere ex toto nititur, orobanches eadem & cuscuta Arabum, cassytha Plinij, floribus vidua cernitur, & si radicibus

nascitur,

nafcitur, deftituitur illis, & alienis in ramis viuit, vnde fame arbores ftrangulat, & ex inde nomen; nam vicinos frutices continuis implicat orbibus, gaudet fummatim cuagari, eofq; tam fpiffo irretit contextu, vt cacuminibus infidens, tanta mole oneratas arbores ad terram deturbat, vel continuo alimenti fuctu ad tabem, vel ftrictis laqueis ftrangulet, cui inhæferit, quafi compedibus illigat, vt nec vinctum facilè poffit extricari: in vino adiecta temulentiam inducit, & Mefues addit lienes extenuare. Hedera etiã deftituta radicibus fuis fuper arbores viuit, irrepit, amplectitur, & ftrangulat eas: neruos tentat, & poti corymbi corpus infirmant, mentemq; turbant largius fumpti, concipiendi fpem adimunt, partufq; extrahunt, lachryma pfilothrum eft, dentes frangit; & lienes minuit. Teucer teucrion inuenit, fpargentem iuncos tenues, & folia parua, afperis locis nafcentem, auftero fapore, nunquam florentem, nec femen gignit: minuit lienes: conftatq; fic inuentam, quùm exta fuper eam proiecta effent, adhæfiffe lieni, eũq; exinaniffe, narrantq; fues, qui radicem eius edũt, fine fplene inueniri. Tamarix imperfecta eft, vt diximus etiam lienes perdit. Salix fupra memorata ileofos deficcat. Sunt & herbæ radicibus carentes, ob id datum his à Natura, vt non nifi alienis arboribus valeant prouenire, vt vifcum, polypodium, dryopteris. Supra enim diximus radices ventriculo refpondere, lieni, hepati, & fimilibus vifceribus, quæ attrahunt, concoquunt, & deftribuunt ramis alimentum, & iifdem membris officiunt, ftomachum fubuertendo, naufeam faciendo, & lienes minuendo. Vifcum Theophraftus in quercu, terebintho, alijfq; fructibus innafci tradidit, Diofcorides lienes extenuare dixit. Eadem natalia polypodio, & dryopteri, nam polypodium in vetuftis caudicibus, & præfertim quercuum, & petris inhæret: Mefues dixit ventriculo nocere inconcocto humore. Idem de dryopteri.

ANIMALIA ALIQVIBVS MEMBRIS DEFICIENTIA humanis eifdem refpondentibus effe obnoxia.

Cap. XI.

EADEM ratione ad animalia tranfeundo, fi aliquibus membris defeciffe videmus, eadem noftris membris aduerfantur. Præftantiores Medici, vt diximus, qui ex damno vtile excipiunt, vbi attenuare, deftruere, & annihilare cernunt, ad tumores, Infarctus, & excrefcentia vtuntur, vnde multa, & optima familiaria medicamenta nobis comparantur, & primò à fanguine incipiemus. Animalia quæ fanguine carent, fanguinem fugant, fiftunt, & deftruunt. Sanguine carent mollia: polypi fanguinem atterunt, excernuntq; per hemorrhoida, eumq; fiftũt ex Plinio. Vniones in conchilijs nafcuntur, quæ fanguine carent; menfes fiftunt. Purpura ad eadem valet. Rana non alibi fanguinem quàm in oculis habet, ex Oro: fanguinem fiftit, ex Diofcoride & alijs. Sic ftellio ad dyfenterias, cochleæ terreftres, & nudæ. Talpa collum propè nullum habet, quia inter anteriora crura breuiffimum: colli tumores exterunt omnes, quippe caput præcifum, & cum terra talpis exuta, tufum, digeftumq; in paxillos pyxide ftannea, delet omnia, quæ collo intumefcunt, & apoftemata vocant, de iecore & pede refert Plinius, de corde Oliuarius. Caret collo raia: pungi pifcis eius, qui raia in mari appellatur, officulo de cauda (ideft aculeo: nam inter raiarum genera eft vnum aculeatum) ita vt non vulneret, ftrumis prodeft, faciendum quotidie, donec percurentur, Plinius docet. Rana collo caret. Ouidius.

Terga caput tegit, colla interfepta videntur.

Anginas & tonfillas abolet decoctarum ranarum ex aceto fuccus, ex Plinio. Rubeta eiufdẽ generis, cocta, & pro emplaftro cynanchicis impofita adeò iuuat, vt cito eum liberet.

Narrat

Narrat Cardanus hoc remedio hominem in vltimo constitutum liberasse. Strumas de let certissimo nostro experimento: decoquitur oleo rubeta, donec tertia assumatur olei pars, & rubeta extabescat, & conuertatur in oleum, corium, & ossa nudentur, & cum oleo per stamineum pannum percoletur, vnguento sic parato, vngatur pluries collum. Serpentis corpus videtur collo carere à capite ad caudam: increscentes strumas reprimunt viperæ, ex Dioscoride, & viperæ laqueus, in quo suffocata fuerit, collo appensus, magnum sanè amuletum contra anginas, factas sanat, & ne fiant prohibet. Anguinea ceruice testudo est, ex Pacuuio: iure in cibo sumpta, strumas è collo discutit, quod idem faciunt oua durata, illitaq;. Cancri ex melle triti strumas discutiunt: Marinus lepus si imponatur, celeriterq; amoueatur, ad strumas valet, ex Plinio. Pisces collo carēt, maior ferè eorum pars ad strumas valet, vt mœnarum capitū cinis. Scari iecur ad parotidas, sic ostrea ad tonsillas & strumas, ex Plinio. Quæ dentibus carent, eisdem medentur, eos destruendo. Pastinacæ piscis os sine dentibus, aspera solùm maxilla, cuius radio dentium dolor mitigatur, quoniam os frangit, & euocat. Dioscorides pastinacæ radio scarificare gingiuas in dolore dentium vtilissimum, contetiturq; is, & cum elleboro albo illitus dētes sine vexatione extrahit, Plinius. Testes nulli piscium, nec animalium pedibus carentium intus forisùe, exceptis delphino, & vitulo marino: Ad inhibendam Venerem ferè omnes valent, vt torpedo, immò & conceptum destruunt, vt serpentes. Mullus si vino suffocetur, & id vir biberit, rei venereæ dare operam non poterit, inquit apud Athenæum Terpsicles, & si ex eo biberit mulier, non concipiet, & quia philtra mulieres cum menstruo parant ad Veneris incendia, ob id omnibus veneficijs, & mēstruis mulierum auxiliatur, author est Plinius. Hegesander nullum in Dianæ sacrificijs circū ferri scripsit, ob castitatem. Rhombus splene carere videtur, latitat enim inter intestinorum spiras: lieni medendo viuus impositus, deinde remissus in mari, mirè valet, ex Plinio. Felle caret asinus, vt solipeda omnia, sanguis & fimum regium morbum tollunt, ex eodem. Equus solipes felle caret: sanguis equini pulli, & fimum ex vino eum tollit, ex Plinio. Elephanto iecur sine felle, incisa tamen parte, cui fel adhærere solet, humor felleus exit, Aristoteles. Nō ad iecur, sed ad pectus situm est, Aelianus: prodest ictericis, ex Agricola, & nos propulsauimus multoties ex ebore, croco, tritico & vino aminæo infusis, mane quotidie propinatis, icteritiam mirabili successu. Capra fel non habet, ex Plinio, eius fimus valet ad auriginem, ex Galeno. Aliquibus in locis ouibus non est fel, vt apud Chalcidem Euboicam tradit Aristoteles: aurium sordes cum myrrhæ momento resistunt morbo regio, etiam stercus, ex Plinio, & Rhase, vellera cum sulphure viuo, ex Sereno. Columbam felle carere traditur, vt ex Oro habetur in dorso, Galenus vesicam non habere, sed alibi: cinis plumarum, aut interaneorum palumbium ad cóclearia tria, resistunt morbo regio. Passeribus alijs intestino, alijs ventri iungi, ex Aristotele: cinis sarmentitius crematorum coclearibus duobus, morbo regio resistit, ex Plinio. Animalia, quæ intestinorum anfractibus carent, sed vno intestino laxo vtuntur, colica laborare non possunt, ob id medentur colo. Anas intestinum laxum habet, quin etiam vorax: visa anate intestinorum dolor sedatur in bobus, ex Columella, Plinio, & Vegetio. Ossifragæ aues voraces, quarū pars colica laboranti alligata, à morbo liberat, ex Marcello. Columbæ & palumbi ad colicos affectus valent. Harpę intestinum si triduo dabis in potu, vel assam in cibo ægrotanti, perfectè sanabis, sic & aquila, & eiusmodi similia. Vespertilionibus & si pedes sint breues, & imperfecti, semper enim aut volant, aut toto corpore iacent, aut digitis alarum adhærent ædificijs: incocti cū lini semine, ouis oleo, cera, bulbo, & stercore tollunt podagram. Hirundo vt pedibus valet, ita pedibus degenerare videtur, ex Aristotele: sanguis podagras lenit, ex Tralliano. Pisces pedibus carent. Ferè omnes ad pedum podagræ dolorem tollendum valent. Aues lacte carent: nulla ex auibus remedia ad lac generandum.

MVLTIFERAE PLANTAE AD CONCEPTVM, ET FOECUNDITATEM CONDUCUNT. Cap. XII.

OSTQVAM in fœcundarum arborum sermonem incidimus, prius quàm ei coronidem imponamus, de varijs quercuum fructibus loquemur, nusquam alioquin opportuniorem locum nacturi in vniuersa plantarum historia.

MVLTIPLICES quercus fructus hac tabella ostendimus, quatuor gallarum species, vniones super frondes, cirros, capillos, fungos, monstra, agraricum, & fungos circa stipitem, viscum & similia. Infra capillos, cristas, tauri cornua, & mutonem, vt mutuas similitudines contempleris.

Multiplices & monstrificos, fœcūdo prouentu, producit partus, radicibus, ramis, surculis, & folijs ipsis, vt in tota plantarum familia nulla fœcundior, nulla mirabilior appareat, nec vlla, in qua magis summi Dei benignitas reluceat. Sed hos fœtus singulos suis dotibus pollere, & plura præstare, quàm maiores nostri descripserint, nemo est sanæ mentis, qui ambigat. Theophrastus scripsit quercum præter fructum, alia quoq; omnium copiosissima gignit. Plutarchus Cheroneus inter syluestres arbores fructu bellissimam,

mam, & fœcundissimam, & inter vrbanas validissimam dixit, vt alites, feræ, & ferarum princeps homo ijs vesceretur. Putauit antiquitas quercū prius, quàm homines Deū generasse, tam necessarius erat eius hominibus fructus: vnde Arcades, qui omnium primi è terra orti gloriabantur, cum quercu cognationem habere dicebantur. Vocabatur olim γεραίδρυν, quasi vetus quercus. Hesiodus dicebat Deos iustis concedere, vt hominibus quercus excelsis ramis fructus daret, in medijs apes habitarent, quæ donarent mella. Socrates per quercum, ranquàm Deum deierabat, propter venerationem antiqui Deo sacram fecerūt, qui ex hac primùm arbore vitæ causa, primi glandibus vescerētur. Italia querno folio assimilata est, vt omnium terrarum alumna, eadem & parens Deorum numine electa cunctarum gentium in toto orbe regina, omnium arborum præstantissimæ, & nobilissimæ adæquaretur, ex Plinio. Nec omittenda est in ea re Galliarū admiratio. Nil habent Druidæ (ita enim suos appellant Magos) visco & arbore, in qua gignatur, sacratius. Iam per se arborum eligunt lucos, nec vlla sacra, sine ea fronde cōficiunt, vt inde appellati quoq; interpretatione græca possint Druidæ videri. Enimuero quicquid adnascatur illis, è cœlo missum putant, signumq; esse electæ ab ipso Deo arboris. Ab huius præstantia, & vtilitate Dryades, & Hamadryades nominatæ videbantur, quæ quercus genij erant. Sed videamus tanta fœtus luxuria, faciebus & figuris, qua damtenus rem exprimentibus, quid occultarum virium nobis portendere possit. Theophrastus robur omnium copiosissimè præter fructum alia gignere dixit. Nam gallā paruulam, atq; alteram resinosam & nigram, quin & quædam veluti mora, ni distaret arida duritie, sed hoc admodum raro. Iam aliud producit effigiem coli repræsentās, quod cùm fuerit perfectum, tauri caput imitatur, fructus intus nucleis oliuæ similis. Et alibi de cerro. Quod autem penem quidam appellant, branchijs simile, cerrus sola producit cauum, muscosumq; cubitali longitudine pendens, ceu villus lintei prolixus: nascitur id è cortice, non è surculo, vnde glans, nec è gemma, sed è latere supernorum nodorū. Parit & aliam inutilē pilulam cū capillo, rū tactu, cùm gustatu melligeno succo vere inficientem. Fert & hoc quod pilon appellant, id pilula est, nuci haud absimilis, intus habens lanuginem, quasi fungorum lucernarum luminibus aptam: nam & sine oleo flagrat, sicut galla nigra. Creant ad hæc alæ ramorum eius pilulas, sine pediculo sessiles, & versicolores. Enimuero quidam vmbillici candicanr, cætero varietas dispergitur. Media cocci rubore punicanr, apertis amara, putris, & nigricans subest inanitas. Profert & rubentem lapillum, sed frequentiùs aquosos nucleos albicantes, & translucidos, in quibus & pumices nascuntur, indurescentes gallæ modo, vbi ad iustum incrementum venerint, ijs folijs à tergo adhærent. Nascuntur è folijs & aliæ conuolutæ pilulæ compressæ, atq; oblongæ in folio rubentes, hæc enim muscas interdum intus continent. Venitq; vsq; ad iustum incrementum in modum læuis paruulæ gallæ durescens. Fert & robur cachrym ita vocatur pilula, in medicina vrendi vim habens, postquā folia decidere, hyeme durans. Tam multiferum est robur, vt viscum & mella pariat, vt author est Hesiodus, constatq; rores melleos è cœlo cadentes non alijs magis insidere frondibus. Fert boletos, suillos, gulæ nouissima irritamenta, quæ circa radices gignuntur. Promit & vt aliæ glandiferæ agaricum, fungum antidotis afficacem. Omnia hæc adduximus, vt feracissimam esse quercum omnium arborum extimemus. Iam diximus glandem ad Venerem valere. Fœminarum conceptioni adiuuare viscum narrat Plinius, si omnino secum habeant. Remanet nunc ad cæterorum animalium fœcunditatem valere demonstremus, quod indicamus ex capite taurino illo, iàm dicto, quod clariùs & Plinius indicat. Est autem id rarum admodum inuentu, & repertum magna religione petitur, & ante omnia sexta Luna, quæ principia mensium annorumq; his facit, & seculi post tricesimum annum, quia iam virium abundè habeat, nec sit sui dimidia. Omnia sanantem appellantes suo vocabulo, sacrificio, epulisq; ritè sub arbore præparatis, duos admouēt candidi coloris tauros, quorū cornua tunc primùm vinciantur. Sacerdos candida veste

cultus arborem scandit, falce aurea demetit, candido id excipitur sago, tunc demum victimas immolant, precantes, vt suum donum Deus prosperum faciat his, quibus dederit. Fœcunditatem eo poto dari cuicunq; animali sterili arbitrantur, contraq; venena omnia esse remedio. Quod ex gallinacei crista etiam diximus indicari.

VIVIPARAE PLANTAE FOECVNDITATEM PRAESTANT. Cap. XIII.

NOVA, nec vnquam satis laudata ratione, summa Naturę benignitas fœcunditate præstantes plãtas indicat, quæ in fructibus animalia gignũt, vt ferè viuiparæ plantæ dici possint, immò & quamplurimæ extant Philosophorum animaduersiones, quùm animalibus plus solito abundauerint, eum annum & fructuum, & humanorum partuum feracissimũ futurum. Inter cæteros quercus fructus, diximus super folijs verò tergo adhærentem pilulam ferre candidam, aquosam, dum tenera est; hæc enim muscas interdum intus continet, veniensq; ad incrementum iustum, in modum læuis paruulæ gallæ induresicit, ex Theophrasto, à quo Plinius. Fert quærcus & in folio aquosos nucleos candicantes, & translucidos, quandiu molles sint, in quibus & culices nascuntur. De eius fœcunditate iam diximus supra. Præterea illud peculiare sibi vendicarunt maiores quercus gallæ, quod si aperiantur, quæ integræ sunt, muscam, araneam, aut vermiculum intus habebunt. Si musca volat, futuri belli præsagium, si repit vermiculus, carentia annonę, si aranea, pestilentium morborum annum. Ficus & culices gignunt, egrediũturq; è pomis caprifici, putrescentibus eorum granis, cuius indicium afferunt, quòd postquam euolarunt, grana ficubus nulla penitus insunt. Est & alterum centrinæ genus vocatum, quod ociosè viuit, quemadmodum fucus inter apes, & quos ex altero genere sua poma ingressos aspexerit, protinus necat, & folium culicem gignit, quùm copiosè fructificat, vt vlmi folliculis genus quodã bestiolarum innascitur, quod cnipes appellatur, qui cum ficis gignitur, ficarios illos culices deuorat. Ficus iuuenum vires auget, ob id ante athletæ hoc cibo vtebantur: vtile ex decocto earum fouere fœminas, ex Plinio, ex Dioscoride ad muliebria fomenta. Terebinthus fert nucamenta quædam caua, ceu folliculos, vlmi exemplo, in quibus animalia, quasi culices erumpunt, cornicula rubentia promit, caprarum similitudine, in quibus culices dicti concluduntur, ex Theophrasto. Est & indica terebinthus, nostrati similis, fructus diuersi, similes amygdalis; apud nos pistacea dicuntur: Plinius terebinthum Venerem excitare dixit, & pistaceis ad conciliandas coitus vires frequenter vtuntur. Vermis in albuco gignitur, qui in aliud animal volatile, floridumq; transfiguratur, quod quùm herba florere incipit, ero so statim operculo euolat, ex Theophrasto: vt diximus ex Hesiodo ad gituram valet. Legumina ferè omnia animalia intus gignunt, quæ ad eadem valent.

ANIMALIA, QVAE FACILE CONCIPIVNT, AD CONceptionem valere. Cap. XIIII.

PRAETEREA animalia, quæ facilè concipiunt, ad conceptionem valere iudicantur, eaq; animalia facillimè concipere iudicamus, quæ non solùm ex immisso in vterum semine, sed etiam vento concipiunt, vt quamplurima ab antiquis memorata. Equæ aliquot regionibus flagrant ardore coeundi, vt etiam si marem non habeant, assidua & nimia cupiditate fingentes sibi ipsis Venerem (cohortalium more auiũ) vento concipiunt. Quæ Poeta licentius habet.

Conti-

Continuoq; auidis vbi subdita flamma medullis,
Vere magis (quia vere calor redit ossibus) illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum, stant rupibus altis,
Exceptantq; leueis auras, & sæpe sine vllis
ConIugijs, vento grauidæ (mirabile dictu)
Diffugiunt.

Varro in Hispania in Lusitania, ea regione vbi est oppidum Olysippo monte Tagro quędam è vento concipiunt equæ, vt hic gallinæ quoq; solent, quarum oua hyponemia appellant: sed ex his equis, qui nati pulli, non plus triennium viuunt: mulier, quæ non cõcipit, si equinum lac ignorans biberit, & mari quamprimum coierit, concipiet, ex Rhase & Alberto. Adeò coturnicum facilis conceptus, vt dicantur vento impleri, ex Nicandri Scholiaste. Athenæus refert ex Phanedemo, Delum insulam ab Acheis Ortygiam dictam, quod obseruati sint coturnicum greges è mari volantes, quasi etiam in mari generentur. Aetius pessum ad mouendum conceptum docet ex adipe coturnicis. Facillimi conceptus perdix, nam eo tempore, quo libidine incitatur, si contra marem steterit, aura, ab eo flante fit prægnans, immò voce marium vtero ingrauescit: si gestiunt, ac libidine turgeant, volant quoq; superne marium, effici idem potest, videlicet dum mas ipse fœtificum spiritum demittit. Aristoteles contra Ephesium, qui non sola spiritali cõceptione præ nimia tentigine fieri posse dixerat, sic etiam Athenæus, Eustathius, Archelaus, Varro & alij: ob id oua perdicum si sorbeantur, fœcũditatem facere scribunt, & lactis copiã, ex Plinio. Gignuntur vultures aliqui sine concubitu, quùm ardore concipiẽdi fœmina exarserit, vuluã ad Boream aperiens, comprimitur ab eo per dies quinq; quibus nec cibum, nec potum capit, fœtus procreationi intenta, quarum oua subuentanea ad escam, non ad procreandum, ex Oro. Oua subuentanea & si reliquis volucribus irrita, vulturibus fertilitate insignia, auersæ Austro volare, vel ad Eurum, si ille spirat, & ad ventum oris halitum pandant, spiritus venti influens ipsas replet, Varinus, & Aelianus. Gallinæ quoq; oua hyponemia, siue Zephyria gignunt, sic dicta, quod ex vento facta esse videantur, sine mare, ex vi turgentis vteri, & infœcunda sunt, ex Plinio, aut mutua fœminæ inter se libidinis imaginatione concipiũt, aut puluere: gallinam iugulant, & festucam lineo panno inuolutam intra anum condunt, eamq; consuunt, & elixant, & ius potui dant, ex Galeni Euporisto. Testudines montanæ vento implentur, quemadmodum coturnices, ex Nicandri Scholiaste: Hippocrates primo de morbis mulieribus, glandem, seu medicamentum subdititium describit, quod recipit testudinis marinæ cerebrum, & crocum & salem Aegyptium, vt aperiat vterum ad conceptum.

QVAE ALIIS PLANTIS PRAESTANT, VT SVOS FRVCTVS *contineant, ad partus retentionem valent.*

Cap. XV.

SVNT & fructus, qui super alios fructus appositi præstant, vt non cadant, vel adiuuent maturitati, hos non inconcinna similitudine ad partus in mulieribus continendos valere, vsq; ad debitum tempus coniectamur. Palma suos fructus caprificatione maturat, ficus similitudine, dum mascula floret, spatham abscindentes, qua flores emergunt, protinus, vt lanuginem, & florem, & puluerem continet, super fructum fœminæ decutiunt, illa sic eo aspersu afficitur, vt suos fructus vllo pacto amittant, sed cunctos conseruet, ex Theophrasto: nam omnium maximè arborum suos fructus amittit: ad hoc vitium

tiũ caprificatio comperta eſt: dactyli recentes duo, oſſe exenterati, & infectoris cocci puluere repleti, deuoratiq; ſæpè à prægnantibus, abortum prohibent. Præterea muſa eiuſdem ſpeciei ex Serapione, ad ſtimulandos concubitus valet, florem & fructum parit, dein erupta ſpatha prodeũt maturi fructus, vt fœtus in ſecunda. Perdit etiam ficus ſuos partus ante maturitatem inter omnes, ob id reperta caprificatio. Ex pomis annexis culices egredientes perforant ficuum cacumina, & in cauſa ſunt, vt ſui fructus perdurent, & maturentur: ficus enim ad muliebria valet, vt diximus. Inueniuntur in quibuſdam, inquit Plinius, ficut in marmore, centra, ideſt duritia clauo ſimilis, inimica ferris, & quædam fortè accidunt, lapide comprehenſo, aut recepto in corpus, aut alterius arboris ramo: ferunt lapides ita inuentos, ad continendos partus eſſe remedio.

PLANTAE, ET ANIMALIA QVAE FACILE PARIVNT, præſtant ad partus facilitatem. Cap. XVI.

VIDENTVR facilitatis partus quandam imaginem plantas illas afferre, quæ ſupra folia fructus producunt, quaſi mirando hoc opere Natura, conſopitos mortalium ſenſus cõmoueat, has plantas ad partus facilitatem, & ad naturæ locos valere. Myrthacantha, ſiue ruſcus è medijs folijs, ritu cocci baphicæ, hęrentes ſingulis ſingulas baccas oſtendit ruberrimas: cuius radix trita cum vino vuluarũ purgationi & difficili vrinæ valet. Hippogloſſum è medio folio, quaſi cauo aliud folium linguæ inſtar in ſitum, inter quæ baccula etiam rubra, ruſci inſtar inſit: in vteri affectibus magno datur iuuamento. Braſſicę genus etiam ſupra folio cauliculũ promit, ſuſpiciendo Naturæ miraculo: eius cibo purgatio fœminis accedit, cruda ſi edatur, partus mortuos pellit; vnde ex his facilè parientibus prodeſſe poterit. In ilice coccifera è medijs folijs excrementa quædam, ceu globuli rubelli, eleganti Naturæ opere viſuntur, amicas cordi vires habet, cætera adhuc inexperta. Animalia, quæ facilè pariunt, quæ non laborant mora in partu, homini præſtant ad facilitatem partus. Vulgare dictum eſt, catas cum dolore cõcipere, ſine dolore parere, nuper enixæ canes fugant, & ſæpè parturientes per gradus, & ſcalas ædiũ expellunt, ex Ariſtotele: adeò facilem partum præſtant, vt fel cati, præcipuè ſyluestris, fœtum mortuum ex vtero extrahat, vt ſubtus ſuffiatur, miſtum cum ſtercore nigro alicuius cati, ex Raſe. Torpedo non oua, ſed fœtus viuos ex ouis, quæ intus excludit. Hos in metu intra ſe recipit, & emittit, Ariſtotele authore, & viſa eſt torpedo, quæ fœtus intra ſe octoginta haberent: ſi capiatur, quùm Luna in Libra fuerit, triduoq; aſſeruetur ſub dio, faciles partus facit, poſtea quoties inferatur, adiuuat. Paſtinaca nõ recipit ſuos partus ob aculeum caudæ, & aculeus eius exiſtimatur faciles partus facere, ſic ſquatina, & galeus. Vipera & ſi ouipara ſit, viuipara eſt tamen ob partus facilitatem; eius occurſus prægnanti abortum facit. Equa faciliſsimè omnium parit, ex Ariſtotele, cæteræ quadrupedes iscentes parere ſolent, at verò equa, quùm tẽpus iam partũ edẽdi appropinquauerit, erigit ſe, ſtansq; emittit partum: lien equi ex aqua dulci potus, eijcit partũ, item vngulæ ſuffitu, aut fimum aridũ, ex Plinio. Si quis ſurripiat oua anſeri, ne incubet, pariet, donec rumpatur; ex Plinio: ſubdititium ad eijciendum mortuum fœtum valet, teſtam recentem, & adipem anſeris terat, & apponat ex Hippocrate. Lupi omnes intra decem dies pariunt, cuius cauſam fabuloſè ad Latonam referunt, quod totidem oberrantem diebus ex Hyperboreis Delum deduxerit ſub ſpecie lupæ: equa, quæ lupi veſtigia preſſerit, abortitur: ob id mulier, quæ abortũ fecerit ſignificantes Aegyptij, equam pingunt, quæ lupum preſſerit; diximus carnes lupi parituris eſſe prodeſſe, ex Plinio.

PVLCHERRIMAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD PVLCHROS filios generandos valent. Cap. XVII.

IS subnectere visum est, quomodo possimus pulcherrimos filios generare, scilicet si pulcherrimas plantas continuo pertractemus, edamus, vel nobiscum afferamus. Sed vt ad exempla accedamus. Palma pulcherrima planta est, Homeri iudicio, qui Phoeniciæ puellæ venustatem palmæ ramo assimilauit, tereti surgit, & procero trunco, coma omnis in cacumine, pulchritudine spectabilis, foliorum æqualitas, quæ quasi inuicem insurgere, & concurrere videantur, folia firma & semper durantia, nam neque laurum, myrtum, neq; oleam, neq; aliam arborem earum stirpium, quæ folijs negantur spoliari, videmus eadem folia seruare, sed alijs defluentibus, alijs suppullulantibus, palma nullum abijciens folium, suis constanter semper ornatur. In Syria & Aegypto balanos producit tanta aspectus iucunditate, vt tragemata omnia, bellariaq; præcellãt, inter Phoenicobalanos eximia pulchritudine præstare, quos vacant Nicolaos, Imperatoris Augusti cognomine, qui ex Nicolao iucundissimo, pulcherrimoq;, balanos hos pulchritudine præcipua, Nicolaos cognominari instituit. Heliochrysos eximium aurei coloris decus, ad Solis radiorum repercussum coruscam lucem, & vegetam intuentibus vibrat, speciosam corymbi figuram ostendit: corymbaceæ vmbellæ, multisè bullis extantibus circinatæ, aureoq; aspectu micantes, diuturnã gratiam aucupantur: ob id alij amaranton, ex quo Deorum simulacra coronarentur. Huius nominis Ephesia virgo coronauit Dianam primò. Heliantẽ vocat Plinius folio myrthi in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, persimilis floris. Spectandæ venustatis flos croci est, filamẽtis aureo cruore nitentibus, intensi odoris, calice cæruleo, pulcherrimi iuuenis Croci formam referens, cuius amore flagrans Smilax, mutata est in herbam sui nominis: nec aliud eiusmodi fabella Poetæ innuunt, quàm venustam hanc, & flagrantem floris speciem. Pinus à vertice ramosa, eximiæ proceritatis, folium capillamẽti modo prætenue, longumq;. Pytis puella fabulata est antiquitas perquã illustris, riualis amore neci data & in hanc arborem mutata. Non illepidè Poetæ hoc inuolucro arboris eximiam formam demonstrantes. Quid melle clarius, nitidius, & flauentius? quid myrrha & arbore pulchrius, & fragrantius? Narrat Plinius. Heliantem vocant in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrthi, hac cum adipe leonis decocta, addito croco, & palmeo vino perungi Magos, & Persarum Reges, vt fiat corpus aspectu iucũdum, ideo eandem heliocallidem nominari. Hermesias ab eodem vocatur, ad pulcros liberos generandos, bònosq;, non herba, sed compositio è nucleis pineæ nucis, tritis cum melle, myrrha, croco, vino palmeo, postea admixto theombrotio, ex lacte, bibere generaturos iubet, & à conceptu puerperas partum nutrientes, ita fieri excellentes animo, & forma, atq; bonos. Cotonea mala aureo melino colore speciosiora, ob id chrysomela Græcis, Maroni aurea mala dicta, præstantissimum odorem vibrantia, tenuibus incisuris crispata, tenuiq; lanugine pubescentia, circinatæ in orbem rotunditatis, quæ non solum visu voluptatem, sed odore salubritatem afferunt. Solon mandauit, vt sponsa manducato malo cydonio in thalamum veniat, non, vt Plutarchus putat, vt prima salutatio iucunda, & non ingrata esse debeat, sed vt ex primo concubitu pulchri, & industrij filij nascerentur: si prægnans eo vescatur industrium, & formosum puerum paritura. Plinius ait. Omnia iam virorum, & mulierum salutatorijs cubiculis includi, simulachrisq; noctium conscijs imponi. Est & inter animalia pulchet lepus, ob id leporem Græci amoribus sacrum fabulantur, etymi argumentum quod λαγὼς dicatur ἀπὸ τοῦ λαγεῖν ἔρωτι à verbo ὁρᾶν, vtroq; visum significante: vnde leporina carne vescentes, formosi fiunt aliquot diebus, ex quo Martialis.

Cum leporem mittis semper mihi Gellia mandas.

Septem

Septem formosus Marce diebus eris

Quùm Alexander Seuerus Imperator quotidie in mensam lepusculos admitteret, datum vulgò subsannandi argumentum ex genere cibi formæ gratiam comparari. Extant versiculi.

Pulchrum quod vides esse nostrum Regem,
Quem Syrum sua detulit propago,
Venatus facit, & lepus comesus,
Ex quo continuum capit leporem.

A PVLCHERRIMIS PLANTIS NOSTRA COMMODA, A deformibus incommoda prouenire. Cap. XVIII.

Eà plantarum pulchredine discedamus, monstrant & suo vultu vitia, & virtutes plãtæ, & olim probauimus formoso corpori formosam animam, & monstrum in corpore, monstrum in anima esse. Omnibus in confesso est, conuenientem & proportionatam membrorum compositionem amplissimas virtutes sortiri, sic distormen, mancam, & distortam vitia, & imperfectiones. Plantarum consimiles vultus animorum habitum nequam, vel bonum esse rei plantariæ consultissimos admonere, immò perspectiùs, sinceriusùe in plantis perspicitur, quùm non possint plantæ sibi faciem mangonizare, nec amplectendi, fugiendiq; virtutes & vitia electum habeant, vt homo. Sed quid per venustam, & inelegantem plantam intelligamus, aperiamus. Optima est plantarum figura, si altitudo latitudini respondeat, vel paulò maior, si radicum, florum, foliorum, & fructuum proportionata dispositio. Flores optimè colorati, elegantis effigiaturæ, peramœni, ridentesq;, vt maxima cum iucunditate spectantium oculos ad se alliciant, id nobis argumentum præstat, quàm maximis pollere dotibus. Cato de brassica crispa loquens ait. Brassica crispa aspectu & natura bona est. Adeò est elegantiæ rosæ forma, vt si Iuppiter vellet floribus Regem imponere, rosa inter flores regnũ obtineret. Terræ est ornatus, oculus florum, plantarum decus, & pulchritudo coruscans, Veneris conciliatrix: colore, qui rosis emicat, quid gratius visitur aspectu? Aliæ sunt quoq; Anacreontis Poetæ laudes. Ob suam pulchritudinem Poetæ Veneri dicarunt,

Syderis, & floris domina est vna Venus.

Philostratus Cupidini dicauit. Quid pulchrius lilio spectari potest? hortis, & viridarijs expetita planta, recto caule consurgens, in cuius summitate flores intaminati candoris, foliolis dispositi striatis, & repandis, quasi resupinati labri, effigiem calathi exprimentes, è quorum medio crocea stamina educuntur, languido semper collo, non sufficiente capitis oneri, è quibus effluuium emanat blandi, concupiti, & diuini odoris: ob eximiam eius pulchritudinem Græci ἄνθος ἀνθῶν vocarunt. Veneris volupe, & Iunonis rosa, è cuius lacte effuso, galaxia in æthere sydereo candore visenda, vt diuinam ei originem assignarint, Salomonis etiam solio insidentis gloria conspicuti. Iris amœna varietate, & coloria, cælestis arcus æmula est; nam ita suum florem depingit, vt opacæ nubis obijcce, Solis obuerso repercussu luminis pingitur in cœlo, hians flos, & alternans frondes in ansulæ speciem curuantur, radice, nedum flore perquàm olida, floris oræ diductiores, hiantesq;: cuius multiplex variorum colorum mistura, quæ in diuersis plantis, in vnus duntaxat floris spectanda venit, vt non alijs cedat, sed cum reliquis de venusta te certet. Tanta est oleæ pulchritudo, vt Homerus, quùm egregiam aliquam formam

iuuenis depingere quærit, oleæ comparat, quæ humi lætitia, cœli clementia niteat. Euforbi à Menelao cæsi comparatur mors oleæ, ventorum vi deturbatæ, viri fortis quercui. Et in sacra pagina, vbi necesse est speciei meminisse, olea commemoratur. Quasi oliua speciosa in campis. Nam virginalis pudoris speciem quandam præfert, quarum dotes propemodum infinitæ, & immensi commodi medici. Contra quid ipso aconito deformius? vt fingant Poetæ è spumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, & apud Heracleam Ponti, vbi monstratur is ad inferos aditus, gigni, cuius flores deformi pallore tabescunt: ita atrociter interit, vt ne remedium sit adhuc adinuentũ contra. Quid tetrius odore cicutæ? quid aspectu fœdius? cannabis folia grauiter olent, item anagyris, si quispiã fruticem commouerit, tetrum quendam odorem remittet, vnde adagium, ἀναγυρον κινεῖς, idest anagyrim commoues: Folijs mãdragoræ virosus odor. Apocynum viticulis malè olẽtibus fruticat, deleteriæ facultatis omnes. Quid mœstius ipso cupresso? arbor suspendio eligenda, vt eam fingant Poetæ Diti sacram. Sic & sabina ipsa, ad dispergendos conceptus natã. Venenati fungi deprehenduntur colore extra luteo, intùs plũbeo, aspectu barbaro, rancido habitu, hiulcis canaliculis, lurido per ambitum margine, aut summo pallescente labro. Causam naturalem addemus, quod plantæ, quæ humidæ, calidæ, vel siccæ fuerint, hilari aspectũ, & odoratæ sunt, at quæ frigidæ, humidæq; plerunq; insipidæ, inolidæ, & minus vescæ, & quia inconcoctæ, sapores habent deteriores, & odores fœdiores, & humanæ naturæ contrariæ.

MAGNAE PLANTAE EFFOETARVM VIRIVM, PARVAE verò maximarum. Cap. XVIIII.

SI rectè meminerimus, quæ in humana Physiognomonia diximus, homines vasti corporis, & membrorum, stupidos, timidos, insulsos & imbecilles esse pronũciauimus, quùm non possit Natura vires suas in tam maxima membra diffundere, è medio eos tollendo, quos reliquarum partium proportio comitatur, & sic minus mali significabunt. Sic parui corporis homines, calidæ, & vehementis operationis esse, vt in suo corpore vix capere queant. Eodem modo plantæ sunt, quæ cũ maximam molem capiant, steriles sunt, & effœtarum virium, paruæ verò, vt radiculę, & vix sensu apparentes, validarũ virium. In arboribus enim, quę magnis luxuriant brachijs, Natura quod tribuit magnitudini, dempsit viribus, vt in pinu, abiete, cupresso & palma, sic platanus, populus, ficus ægyptia, & aliæ, quarum nullæ à scriptoribus narrantur vires, aut perpaucæ. Aristoteles Problematum libro querit, cur tenues radiculæ acutæ sint? soluitq;, quòd ampliores illæ spatio temporis longiori pleniùs concoctę virescunt. Potest esse & naturalis causa. Quæ humida & calida sunt; facilè crescunt, & in operando fatua, quę autem non crescunt, siccæ, & sunt in operando vehementiores. Theophrastus inquit. Quę locis opacis, & afflatu silentibus sunt, proceræ, lęues, & excelsiores exurgunt, contra verò, quæ locis flatibus & vento expositis, & apricis, vel raris, solutisq; exeunt, minus tales euadunt. Incrementnm enim profunditatis altitudinem vetat, & flatus exasperant, nodosq; faciunt, tùm solutiora, humidiora, imbecilliora q; his locis conficiuntur, quia neq; Sole, neq; flatibus, vel frigoribus densitatẽ suscipere possunt. Plantas, quę locis humidis exurgunt, magnas esse diximus, quæ verò siccis, lapidosis, & Soli expositis, paruas, exuccas ob alimentum & cœli situm, ob id validioris operationis, vnde vis operandi. Animalia parui corporis, ingeniosiora sunt alijs magni corporis, vt apes, araneę, formicæ, salangij, vt videri possit Naturam in viribus abundasse, vbi defecerit in corpore, sic paruæ herbę, & semina in operando valentiora sunt, vt piper, sinapi, & similia, vt ad causas confugiendum sit, quas diximus in humana Physiognomonia. In locis siccis ligna contorta, & parua corpora, vt Aethiopes, qui blesis

pedibus sunt, magna corpora in humidis. Vrbanæ arbores, quæ humidæ, magnę sunt, syluestres siccæ, & paruæ. Platanus celebrata in ambulatione Academię Athenis cubitorum xxxvi, vnius radice ramos antecedente. Nunc est clara in Lycia gelidi fontis socia amœnitate, itineri apposita, domicilij modo caua LXXX, atq; vnius pedum specu, numeroso vertice, & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens vmbris, & alia quæ de sua magnitudine tradit Plinius. Dioscorides ad inflationes valere dixit. Lotus pręcipuè domibus expetita ramorum petulantia, latissima expatiantium vmbra, & in vicinas domos sæpè transilientium, nulli rami longiores, validioresq;, aut plures, vt dixisse totidem arbores liceat, cortice pelles tingunt: nilq; nisi astringendo prosunt. Indica ficus exilia poma habet, vastis diffunditur ramis, quorum imi adeò inter ramcuruantur, vt annuo spatio infigantur, nouamq; sibi propaginem faciant circa parentem in orbem. Intra sepem eam æstiuant pastores, opacam pariter & munitã vallo arboris, decora specie subter intuēti, proculiùe fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant, syluosa multitudine, vasto matris corpore, vt LX passus plèrịq; orbe colligant, vmbra verò bina stadia operiãt. Foliorum latitudo peltæ effigiem amazonicæ habet, fructus rarus, nec fabæ magnitudinem excedens, viribus vacans, quę à nullo saltem scriptore memorentur. Abies ingens arbor & excelsa, & larix, immò omnium arborum altissimæ, rectissimęq;, nauium malis, antemnisq; præferuntur. Amplissima laricum visa Romæ, Tiberij Cęsaris tempore in ponte naumachiario, fuit pedes CXX, bipedali crassitudine ęqualis, quo intelligebatur vix credibilis reliqua altitudo fãstigium ad cacumen estimantibus. Abies admirationis pręcipuę visa est in naui, quæ ex Aegypto C. Principis iussu, obeliscum in Vaticano circo statutum, & cętera, quę de eius vastitate tradit Plinius: ex ea resina resudat, quę vis ad vulnera, psoras, & calculos valet. In herbis faba ægyptia, cucumeres, cucurbitę, & melones ingentis fructus, folij, vel radicis, ad paucos, siue nullos vsus. In paruis verò herbis peterit quisq; videre ingentes vires, vt in pipere, sinapi, ysopo, aristolochijs, centaurio paruo, ruta, mentha, origano, aconitis & reliquis.

PLANTAS, QVAE SAXA FRANGVNT, AD FRANGENDOS *in corporibus calculos, & dentes valere.* Cap. XX.

DIXIMVS fructificandi modum plantarum, & remedia, quæ ex ijs nancisci poterant, superest contemplari loca, quibus prosiliant, & modum, nam alia non nisi super saxa, suaq; vi ea frangere, & aliæ supra arboris ramos nasci auent, & quid ijs simulachris portendat Natura. Ad diros igitur renum, & vesicæ cruciatus, quùm ea loca calculis turgent, commendatissimæ dotis plãtas benigna & indulgens Natura donauit, satisq; ampla demonstratione indicauit, cũ crebris, & exiguis fibrillis lapides & saxa, in quibus nascuntnr, qua si veruculo terebrant, vel validissimis cuneis scindunt, & aperiant: vnde apud omnes ab insigni huius facultate, indice nomine, saxifragę vocatę, quę Gręcis lithontriba dici possent, quasi lapidum terebras. Sed varia est saxifragum tribu, quæ eiusmodi frangendi in renibus lapidem pręrogatiua insigniuntur. Dioscorides genus vnum, quod alij saxifragon, & empetron, Romani saxifragiam vocant, frutex surculosus in petris & asperis locis nascens, epithymo similis, quod calculos vesicę frangit, Polytrichon Plinius vmbrosas petras, parietumq; aspergines, ac fontium maximè specus sequitur, & saxa manantia: calculos è corpore mirè pellit, frangitq;, qua de causa potius, quàm quòd in saxis nasceretur, à nostris saxifragum appellatum crederem. Sunt & apud recentiores permultæ saxifragię, vna est fœniculaceis folijs, longioribus, exiguis, & raris, vmbellifera,

bellifera, & femine petroselini, radice pastinacæ, quæ magnis saxis, montosis, & sterilibus arenis nascitur: frangendo calculo plurimùm præstat. Est & aliud genus foliis terrestris hederæ, caule tenui, piloso, flore nili candido, semine nullo, radice grandinosa, pendula, qualis chelidonij minoris: decoctum ex vino renum calculos frangit, & vesicam abstergit. Tertium lapicidæ genus, frutex lignosus, contortus, crebris surculis, & subalbidis folijs, exiguis, oblongis, acutis, semine rubro, nascitur in viuis lapidibus, radix saxorum interuenijs adèo depacta viuit, vt vix diuelli possit. Est & bipennella hircina, saxifragię nomenclatura, à creberrimo radicis vsu frangendo calculo, lotioq; proliciendo, adèo facie similis bipennellæ exit, vt eadem planè putes: nam non solùm à viroso & insuaui hirci odore sic dicta hircina, sed quod ea adulti hirci, sanguis, & carnes eximium sit calculosis præsidium: nascitur in petris, quas findit, ob id vulgò *petrifindula* dicta. Oreoselinum & petroselinum in montibus, & petrosis nascitur, vnde eorum nomen ex Dioscoride, pota calculos pellunt, quia eiusdem facultatis cum cæteris: ob id hirci sanguis, qui oreoselinum, & siler montanum ederit, ad conterendum in vesica lapidem validè efficax habetur. Oenante herba nascitur in petris: radix vesicæ vitijs medetur, ex Plinio. Ficus muris, & lapidicinis nascitur, easq; mirè frangit: vesicæ vtilis & renum vitijs, ex Plinio. Helsine, siue parietaria dicta, quia in parietibus, & lapidibus nascatur, super regula calefacta, vinoq; cretico irrorata, & pubi illita, calculosis medetur. Muscus lapideus, qui super saxa nascitur, certissimo experimento ad frangendos calculos valet. Hyssopus, quæ nascitur in muro, mirè calculos è renibus deturbat, confecto ex eo syrupo cum tantundem aquæ parietarię, & per decem dies ieiunus hauserit. Genista longissima radice est: nascitur in montosis & parietinis, vt per triginta pedes suffodiat: Mesue prodesse calculosis dicit. Adiantum nullibi frequentius, quàm saxis riguis, petrosis, fontium, aut puteorum labris, vel aspergininibus nascitur: Dioscorides calculos frangere dixit. Trichomanes eisdem locis, quibus adiantum, eademq; præstare potest. Asplenum, siue scolopendrium nascitur in parietibus, saxisq; siliceis: calculos in vesica comminuit, ex Dioscoride. Gerontopogon *saxifica* plerisq; dicta, quod inter saxa gignatur, longa barba, folijs instar capillorum prælongis, idèo *petra balba* Romanis nuncupata, à Nicandro geranospogon, hoc est barba senis appellata, tragopogoni ferè similis: renum vinis, & vesicæ succurrit. Calcifraga Latinis, empetron Græcis, nascitur in marinis, haud temerè alibi, quàm nudo saxo: decoctum in aqua, vel tritum calculos frangit. Qui fidem promisso huic quærunt, affirmant lapillos, qui sufferue fiāt vnà, rumpi. Fungus est in saxis nascens, ab aliquibus lyncurius dictus, miro experimento frangendo calculo, quippe vmbra exiccatus, contritus, potusq; à ieiuno cum vrina veteri, ita renes expurgat, vt nunq; in eis calculi regenerentur: frequenter nobis vsq; ad admirationem expertum. Eiusmodi herbæ quæ saxa frangere solent, mirifico Naturę luxu, etiam nobis ostendunt, dentibus inditæ, eos frangere, & funditus eijcere. Medici optimi, qui ex incommodo commodum nanciscuntur, si qui sunt in ore dentes, qui frangi, vel eijci poscunt, vel eorum vitijs occurri, ijsdem vtuntur herbis. Hedera sepulchra, ac muros rumpens, penetransq; erosis dentibus inditur, qui frangi, rumpiq; postulant, proximis cera munitis, ne lædantur, ex Plinio. Gummi etiam quærunt in hedera, quod vtilissimum dentibus promittunt. Cedrus magna nascitur in montibus inter saxa: cauis dentium indita cedria, eos frangit, ac dolores sedat. Chamæleon in clinosis tractibus, siccis, & maritimis nascitur: radix concisa, ac aceto decocta, scriptorio stylo feruens admota, dentes frangit.

ANIMALIA, QVAE LAPIDES VORANT, AD CALCVLOS valere. Cap. XXI.

T saxificæ plantæ in saxorum interuenijs nascentes, se eorum succo pascentes, possunt & saxa, vel calculos in renibus & vesicis frangere, sic animalia quæ lapidibus vescuntur, internaq; eorum natura comminuere eos, & concoquere possunt, eandem vim sortiri, non est à ratione alienum argutari, videamus nunc si aliqua menti occurrunt exempla ex animalium historijs, & Medicorum, quæ hanc coniecturam certiorem reddere possint. Struthiocamelus ferrũ deuoratum concoquit, lapides deuoratos in omaso propè reticulum asseruatos concoquit, ex Aeliano: ventris cortex interior sumptus, calculum dissoluit ex R. Mose. Gallinacei arenas, & lapillos ingluuie sua deuoratos dissoluunt: ob id lapillos, qui in gallinaceorum vesica (ventre: nam vesica carent volucres) inueniuntur conteri, & potioni inspergi aduersus calculos iubet Plinius. Columbæ lapillos vorant, & propter stomachi feruentiam concoquunt, vt & turtures: fimum vstum ex mulso propinatum calculosis, facit, vt per vrinam excernantur, ex Galeni Euporisto. Corui, & cornices multiplici cibo vtuntur, vniuersis seminibus & fructibus, ex Macrobio: in cornicum ventriculo sæpius lapillos offendes, quos vorant, & coquunt; quorum fimum inditum cauis dentium, eos frangit, Sextus: ob id auguror & lapillos in vessica rumpere posse. Passer Traglóditis, passerculus minimus, iuxta sepes & muros victum quæritans, animalculum hoc omnium auicularum minimum, ea excepta, quæ regulus appellatur, & breues volatus facit, naturalem vim omnino admiratione dignam habet ad calculos comminuendos, hyeme apparet, potest sale conditus seruari: crudus, & coctus in cibo acceptus morbum sanat, & ab eius vsu nunquam amplius ab ea affectione vexatur, eius puluis idem efficit, si de plumis in ollam conijcitur, ac deinde, operculo addito vritur, animaduersione assidua habita, vt in cinerem reducatur, & ne in aerem exaletur, aut vi ignis consumetur, exhibendus cum modico phyllo, aut pipere admisto, vt sapidior fiat, ex Aetio, Aegineta, Philagrio & alijs.

PLANTAE, QVAE SVPER ALIAS PLANTAS VIVVNT, docent quomodo earum virtutes extrahi possint. Cap. XXII.

VEMADMODVM herbæ super lapides, ita & super arbores nascuntur. Sed quid per herbas super alias herbas nascentes, viuentesq; nobis Natura demonstrare voluerit, sedula vestigatione sciscitandum est. Natura enim, vt diximus, quùm aliquid contra perpetuas suæ institutionis leges insuetum exhibet, nō fortuitò, sed eximium aliquod, & cœleste munus exhibiturā, latentes diuitias ibi te non latere admonituram conspiceris velim. Nobis verò anxij animi, & mirabundis, quid statuendum foret alternantibus, nec potior, nec verisimiliter occurrit ratio, minusq; alioquin aptior rem locum nacturis in vniuerso opere, quàm hoc. Sed profectò paradoxum videtur, & contra Naturæ leges sancitum, quod plantæ absq; radice viuere valeant, ac si diceret quispiam, sine ore, aut ventre hominem viuere posse. Sed hæc in duplici differētia sunt, aliæ verò sine seminio, & radicibus natæ in alienis arboribus viuunt, eximium sanè Naturæ opus, non tàm raritate, quàm specie visendum, vt viscum, muscus, lichen, & similia, aliæ capillamentis, quasi clauiculis, & statuminibus finitimas plantas amplexantes, complexantesq; earum succum depopulantur, & melius alimentũ nactæ, relicta suapte, qua se adoleuerant radice, alieno fruuntur genio, vt non suis sedibus exēptæ, sed ibidē natæ

natæ videantur, vt cassutha. Aliæ namq; alienis radicibus adnascentes, spuria proles, vt hippocysthides, hippogenistæ, vel caudicibus, vt agaricum, fungi, gallæ super frondes, excrementitia quippe, sed aspectu perquàm miro, & eleganti. Conijcio quod plãtę ipsę terrestri succo, fœculentoq; viuere nescientes, expurgatiori, ex imo ad celsiores ramos subrecto humore victum ducũt, vtpote aereo, & maximę tenuitatis. Succus enim, vaporq; viuificus arbori insitus, per tempestiuos, & genitales Soles maturatus, subrectusq; per latentes trunci poros, & per corticis meatus illabens in plantam, purius, elaboratiusq; ministrat alimentum, nec alijs viribus eas pollere puto, quàm ijs, quibus subiectæ pollent plantæ. Id tamen inter eas discriminis, quod subtiliori, & penetrantiori vi sint, vt excoctam materiam vi caloris trans alembici syphones expirans vapor, extillansq; vertitur in subtiliores, & lympidiores latices, ob id consultò fiet, si quid thymi, aut alterius plantæ esu, vel vsu medico imbecillioris, & nauseabundæ naturæ ægroto propinandum sit, è cadyta euulso surculo, thymo vel alijs plantis iniecto, non multo intercepto tempore, viuens illa, & ex ea humorem hauriens, ægro exhibens, voti fiet compos. Hæ plantæ parasiticæ dici possent, quod semper aliena victitent quadra. Cassutha quùm suam sedẽ non habeat, in aliena viuit, numerosa cirrorum cæsarie, implicat astantes herbas, vbi se super thymum implicuerit, illi radiculæ exarescunt, alimentum vberius nacta, multis osculis, quasi synastomoticè eius succum depopulatur, vnde proprias vires non habet, sed è sinu cuius vernaculũ ebiberit humorẽ, eiusdẽ parentis ingenii refert, vnde eiusdem thymi facultates refert, sed purgatiores, penetrãtioresq; ob id Galenus, valentiùs, quàm thymũ atram bilẽ excernit. Item circa Tempe Thessalica, quæ polypodion vocatur, & quæ dolichos, ac serpyllum, oleastro quoq; deputato, quod gignatur, vocant phaulos, quod verò in spina fullonia hypophesten, ex Plinio. Viscum in quercu & terebintho nasci dixit Theophrastus, & Dioscorides robori, ilici, syluestri pyro, pinu, abieti Plinius, nobis visum in amygdalo, castanea & sorbo. Diuersis valet facultatibus præcipuè ijs, quibus pollent subiectæ arbores. Galenus ex plurima aerea qualitate, quia ex elaboratiori succo subiectarum arborum viuit. Polypodium quia potissimùm vetustissimis arborum caudicibus & præsertim quercuum nascitur, ob id maximè exiccat, vt quercus, sed magis extenuat, quia tenuiori succo viuit. Prætulit Mesues illud, quod in arborum caudicibus gignitur, quàm illud, quod solo, aut muscosis lapidibus innascitur, nam suo incocto humore ventriculo nocet. Muscus è varijs arboribus depẽdet, Dioscorides cedro, populo, quercu, Galenus picea, & larice nasci dixit, optimum cedrinum, minus populneum, quia cedrus refertior est viribus populo, & in Italia melior qui in larice, quia astringẽtibus arboribus nascitur, astringentis est virtutis, quàm in populis, quùm astringendi vim inualidam habeat, qui in cedro reperitur digerendi, & emolliendi facultatem habet. Lichen nascitur in petris, vt muscus arboribus, vt petreus muscus dici possit: Galenus exiccanti, & abstergenti facultate pollere dixit, quod petræ siccitate viuat. E media cisthi radice, hippocisthus, velut infixa pullulat, & si cistho vis astrictoria, hippocisthus astringentior, atq; siccantior, orobanche æmula, fungosa sobole. Agaricum caudicibus arborum innascitur, & præsertim larice, vires laricis habet, & cedri, quibus frequẽtiùs adnascitur, vel quercus: Galenus exsubstãtia aerea cõstare. Eiusdem etiam conditionis, & qualitatis hedera, fungi, & similes, quos diximus.

IN MVNDI LOCIS, VBI ALIQVOD MALVM, IBI ET remedium nasci. Cap. XXIII.

DIXIMVS considerandа esse maximè loca, in quibus plantæ nascuntur, scilicet saxa & arbores, nunc prius quàm ex his locis discedamus, inter cætera aduertendum, considerandumq; à Naturæ rerum vestigatoribus, vt eis secreta pandantur, ex luculenta ipsius benignitate loca considerare: nam vbi malum aliquod, vel mor-

vel morbus, ibi & proximè à Natura remedium opportunum exhibetur. Vbi fuit culpa non defuit gratia. Orpheus ad id.

Ipsa terra nigra multisonis hominibus
Generat malitiam, & doloris auxilium vtriusq;,
Terra quidem reptilia generauit, genuitq; super ipsa auxilium.

Nunc in locis ostendemus, nam herbis & animalibus iam diximus. In quibus enim aliqua fuerint perniciosa & exicialia, non longè ab ijs remedia absunt, ne longiùs à nobis sint emendicanda. A mundi locis incipiemus: nam si aliqua fuerint, in quibus lues, aut morbus aliquis grassatur, remedijs destituta esse ne ambigito. In occidentali India passim omnes venerea lue corripiuntur, estq; peculiare earum insularum malum, vbi nullam aliam, quàm solius guaiaci ligni opem adferentes, sese ab huius morbi noxis vindicant, huic ligno non rebellans vitium cedit. Africa serpentum feracissima, vbi *scorzonera* vocata nascitur, & aromata; quorum vsus aduersus serpentes. Melitæ Italiæ insula, serpentum abundantissima, nascitur ibi lapis aduersus earum venenum. In Thessalia serpentes tanto numero generantur, vt nisi à ciconijs perimerentur, incolas excedere, & tota regione migrare coegissent, quo circa honos tãtus in Thessalia est ciconijs, vt eas occidere sit capitale. In Argo copiam serpentum nascitur, contra est ibi aduersas scorpionis pugna, vt cum scorpionem viderint, insurgit in eum, & interimit. Pado innascitur succinum, annexæ causæ videtur causa, hodieq; transpadanis agrestibus fœminis monilium vice succina gestantibus, & maximè decoris gratia, & medicinæ, quando tonsillis credatur resistere, & faucium vitijs, vario genere aquarum iuxta illos infestante guttura, ac vicinas carnes, è Plinio. Magno mari marinum leporem nasci ait Aelianus, ad quem si quis manum admouerit, aut bacillo tetigerit, perit, ac si basiliscum tetigisset: radicem ad idem mare nasci ferunt, hauquaquã vulgò ignotam, quæ animi defectionibus illius, qui sic affectus fuerit, medetur, naribus enim admota, facitq; vt reuiuiscat, & recreetur; si negligatur, tam robusta pernicie præditus, vt ad mortem vsq; morbus procedat. Achates lapis nascitur in Sicilia, iuxta fluenta eiusdem nominis, vtilis est contra ictus scorpionis, & cum eo scorpionum pestis extinguitur. Leontophonos herba nascitur vbi leones maximè in homines sæuiunt, quem occidit. Dirhinus serpens sub quercus radicibus nascitur, fructus ex omnium glandiferarum arborum genere, & tusæ radices contra illius ictus auxiliantur, ex Dioscoride. In Apulia genus phalangij viget, *tarantula* vulgò dictũ, cuius morsus perniciosissimus, nascitur & ibi copiosissimum frumentum in quo & cantharides oriantur: Nos hac contemplatione imaginati sumus, tres, vel quatuor in potu datas, succurri posse ab eo demorsis, nec fefellit experientia, nam verum compertum est periculo facto. In Aethiopia gens, ore concreto, & naribus carens, vno tantum foramine spirans, quod auenæ calamo trahit, & grano eiusdem auenæ spontè nascẽtis, ad vescendum vtuntur: ex Plinio. Ad externos fines Indiæ orientalis, circa fontem Gangis Astomorum gẽtem sine ore, halitu tantum viuentem, ex odore, quem naribus trahant tantùm, radicum, florumq; vario, & syluestrium malorum, quæ terra fert abundè, & secum portant longiori itinere, ne desit olfactus, ex Plinio.

TEMPORE; QVO NECESSARIAE SVNT, PLANTAS naturam producere, & primo de vere. Cap. XXIIII.

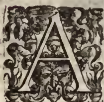
T loca, ita etiam tempora suis remedijs non destituit Natura, vt illis morbis occurri possit, qui eo tempore oriantur: vnde solertes arcanorum exploratores non leue principium nancisci poterunt ea inuestigandi, quùm tempus diligenter obseruauerint, quo res Natura perducere solet, nam si alio tempore, quàm necesse

cesse fuerit, produceret, frustra id ageret. Idem tempus morbi, & plantæ considerando, quæ eo tempore nascuntur, vel vegetant, non leui coniectura ad eos valere arguremur. Quod videtur Plinius animaduertisse, inquiens. Quædam quoq; animalium remedijs nascũtur, locupleti diuinitate ad gerenda præsidia, vt non sit mirari satis ingenium eius disponentis auxilia in genera, in causas, in tẽpora, vt alijs prosit, atq; alijs horis, diesq; nullus propè sine præsidijs reperiatur. A vere anni initio incipiemus. Theophrastus loquens de floribus anni toto tempore nascentibus, ait. Florum prima viola alba se ostẽdit, emicat vbi cœlum clementius, statim enim non dum hyeme exacta, vbi verò immitius postea. Vere nonnunquam cum viola alba, aut paulo post lilium exit, & quæ viola flammea vocatur, hæc cæteris omnibus, quibus coronarij vtuntur, longè præcurrunt. Post hæc narcissus sequitur, vitiflora, & nigra viola, è syluestribus aurelia, & genus fremij, quod limonium vocant, & pugio, & hyacinthus. Rosa hisce serior est, nouissima quidem erumpit. Hippocrates in aphorismis morbos enumerat, qui vere prouenire solent. Vere quidem furores, melancholiæ, morbi comitiales, sanguinis profusiones, anginæ, grauedines, lepræ, tusses, impetigines, alphi, pustulæ vlcerosæ, tubercula, & articulorum dolores accidunt. Vere sanguis crescit, vigetq; : rosa eò tempore florescit, flos sanguinem expurgat, quo maximè vere indigemus. Melancholiæ verno tẽpore fiunt, non quod eo tempore generentur, sed quod hyeme procreatæ, ac corpore delitescentes, veris caliditate diffusæ, malancholiam, & furorem pariant, betonicæ folia hausta ad melancholiam valent: datur & maluæ succus potandus melancholicis, & insanientibus vtiliter sex vnciarum pondere. Buglossi vis magna ad melancholicos effectus, eius decoctum ex vino propinando. Melissophyllon atrabilares vapores à spiritibus eiicit, & sanguine, ex Auicenna. Comitiales morbi & si verno tempore deteguntur, hyeme generantur, propter pituitam è capite natam, ac vere commotam, diffusamq;. Populi nigræ semen potum ex aceto comitialibus vtile est, quod vere fundit. Betonica medetur comitialibus ex aqua pota, sic plantago, sinapi, scilla, coniza, vitis albæ, nigræ viticulæ, quæ primo partu erumpunt, achillis altera ex oximelite pota, garyophyllorum flores, galegæ succus, heliochryisos. Ad tõsillarum inflammationes morus valet, purpureę viola ad anginas. Cutis vitia emẽdat, & lepras tollit thapsia, narcissus, vitis syluestris, bryonia, lupinorum decoctum, lapathum, xiphia. Ad lepras vlmi folia, brassicæ, sinapi, nasturtium, ranunculus, ex Galeno, & lilium. Impetigini, & serpentibus vlceribus thamnus illinitur, plantago, gentiana, scabiosa, lupulus, & narcissus. Tussi medetur tussilago, dracunculus, asphodelus, scilla, marrubium, helxine, hyoscyamus, bryonia, phu, & arum. Nascuntur vere etiam arbores & herbę, quæ serpentum morsibus medentur. Fraxinus contra serpentus succo expresso ad potum, & imposita vlceribus, opifera, ac nihil æquè reperitur: tantaq; est vis, vt ne matutinas quidẽ, occidentesùe vmbras quàm sunt longissimæ, serpens arboris eius attingat, adèo ipsam procul fugiat, si fronde ea gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius, quàm in fraxinum fugere serpentem. Mira Naturæ benigniras, quæ priusquam hæ prodeant, florere fraxinum, nec ante conditas folia dimittere. Miraculum est dracunculi exeuntis à terra ac primas serpentum vernationes, rursusq; cum eisdem se condentis in terram, nec omnino occultato eo apparet serpens, vel hoc per se satis officioso Naturæ munere, si tantum promoueret, tempusq; formidini demõstraret, ex Plinio. Signa sunt tot herbæ, & arbores, fruticesq; ab emersu earum ad latebram vsq; vernantes, & vel fraxini tantum folia, nec postea nascentia, nec autem decidentia. Ari nidore, cum crematur, serpentes, & priuatim aspides fugantur, aut inebriantur, vt torpentes reperiantur. Trifoliũ asphaltites, immò tradunt totius fruticis radicis, foliorumq; decoctum, fotu dolores eorum finire, quos serpentes percusserint, qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius foueatur, qui vlcus habuerit, perinde afficietur, vt à serpente demorsus. Dracunculum, habentes serpentes fugiunt. Abrotonum serpentes nidore, & substratu fugiunt. Sic pulegium,

origa-

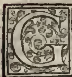
origanum, rubus, chondrilla, anagallis, ferula, aparine, anchusæ, echium, coniza, marrhubiū, nasturtium, serpillum, melanthium, heliotropium, elaphoboscon, fœniculum, ampeloprason, allium, beta, heliochryson, herba sacra, papauer, eupatorium, asphodelus, lilium. Sic oxilapathum ad scorpiones, malua ad phalangios, & vesparum ictus.

QVAE AESTATE NASCVNTVR PLANTAE AD AESTATIS morbos valent. Cap. XXV.

AESTATE febres continuæ, & ardentes, idem Hippocrates, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, vomitiones, & alui profluuia, lippitudines, aurium dolores, oris exulcerationes, genitalium putredines, & sudamina accidunt. Hi præsertim morbi ex flaua bile ortum habent, quæ æstatis tempore coaceruantur in corpore. Herbas, quæ flauam bilem educunt, & quæ æstate vigent, enarremus oportet, ad quod maximè Natura intēdit. Aloe æstate succum emanat, colligiturq́; Galenus biliosarum affectionum optimum pharmacum esse dixit. Thlaspi Iunio fert semen, quod vtrinq; bilem extrahit, eodem modo lychnis, androsæmon, ricinus, lacteus succus incisi thapsiæ caulis, tithymalorum, & lathyris succus, qui æstate extrahitur, cucumis agrestis, sambucus, ebulus, heliotropium. Sic florescentis absinthij ramuli biliosos ventris humores per inferna egestionem propellunt, ex Galeno. Idem herba & flore origanum. Ad tertianas febres & quartanas trifolij asphaltites terna folia, & quaterna, hipericum, sacra herba, heliotropium, portulaca, centaurium minus. Ad alui fluores valent chondrillę succi, aneti, orchidis Serapidis, althea, alismæ, poligoni, clematidis, lagopi, anchusę, phœnicis, iunci feminis, papaueris nigri, verbasci, vuæ austeræ, virgæ aureæ, mespili, sorbi, pyri syluestris, oculorum lippitudines sanat portulaca, plantago, oculorum distillationibus conferunt pini genera, fœnum græcum, vinum austerum, in quo ophioglosson fuerit coctum, euphragia. Aurium doloribus valet populorum succus instillatus, salicis, betæ, vtriusq; dracunculi, porrum cum lacte, origanum, melilotus, peucedanum, aparine, marrubium, canabis, poligoni, helxinæ, hyoscyami, hortensis solani, maluæ, & sambuci.

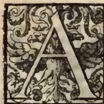
AD HVMANAM NATVRAM REFRIGERANDAM, HVMIDA æstate Naturam genuisse: & herbas ad Venereas alacritates. Cap. XXVI.

GALENVS Naturam humidos fructus, & aquosos æstate genuisse dixit, vt eorum pulpa internam homo naturam refocillet, tunc Syrij caloribus languescentem, Theophrastus humida plerumq; æstate germinare prodidit, inquiens. Quæ autem contrarijs temporibus germinant, his nonnulli causam humiditate, caliditateq; assignant, frigida enim æstate, calida hyemę germinare autumant, vt vtraq; natura conuenienter temperata vtriq; tempori sit. Ita enim Clidemus censet, haud igitur malè id quoq; asseritur, sed paucitatem, & debilitatem, & si quid aliud in causa sit, adiicere decet. Producuntur æstate melopepones, qui pro temperamento humectant, ac simul refrigerant, generantq; in epate aquosum sanguinem, qui flauæ bilis feruorem, & malitiam coerceat. Altera species non solum refrigerat, sed è suo semine extractus cremor febrientibus vtiliter propinatur. Cucumerorū etiam frigida, humidaq; temperies, & aquea substantia: si febricitanti infantulo paris lōgitudinis coaptatos cucumeres dormienti accommodaueris, & quasi condormire feceris, statim sanabitur, nam calores omnes febriles in cucumeres transibunt, ex Quintiliorum scriptis. Sūt & angurię eiusdē familiæ:

familiæ; animo deficientibus propter calorē iuuant. Cucurbita humidæ & frigidæ qualitatis, esu humida est, & sitim propellens, omnium humidorum ciborum humidum corpori præbens alimentum: eius ramenta infantibus contra capitis ardorem, quem syriasim vocant, sincipiti illinitur, succus ex ramentis aurium doloribus auxiliatur, adustiones cutis in ardenti febre illitu adiuuat, folia recentia illita muscas arcent, oleum ex eis paratum ad renum calores extinguendos, & capitis dolores, ex ardentibus febribus exortos. Lactucæ natura refrigeratrix est, & æstate nascitur: sitim extinguit. Mora præsertim alba æstatis principio corpus humectant, & si frigida assumantur, refrigerant. Pruna omnia frigida, humidaq;, sed quæ dulcia minus frigida. Sunt & aquosi fructus quamplurimi, vt pruna, mala, persica, pyra, ficus, vuæ, & similia, quæ non nisi ad humectandum à Natura, vt diximus, generata. Aestate quia viri ad Venerem languidiores, herbæ nascuntur Venerem adiuuantes. Scolymon Venerem stimulat in vino, Hesiodo, & Alcinoo testibus, qui florente ea, cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis auidissimas, virosq; in coitum pigerrimos scripsere: veluti prouidentia Naturæ hoc adiumento valentissimo, ex Plinio. Sunt & alia, quæ frequenter æstate proueniunt, quæ ad eadem valent, eruca largius sumpta, dracunculi maioris radix, asphodeli, nasturtium, porrum, bulbi decocti, manducatiq;, vrtica, gladiolus, menthæ succus, pastinaca erratica, testiculi, satyrij, horminum, fraxini semen, dauci, mala insana elixa, largo pipere deuorata, cicera in cibo data, rapum, siser, cinaræ, ferulæ corculum, & similia multa alia, quæ longum esset recensere.

AESTIVO TEMPORE HERBAS NASCI AD CANIS RABIOSI morsum, qui tunc in rabiem agitur. Cap. XXVII.

ADVRENTE syderei canis æstu, in feram rabiem agūtur canes, multas tunc temporis prouida Natura opportunas herbas prodncit, quibus eiusmodi morbo tā perniciali occutri possit. Alyssum æstate prouenit: contusa in edulio rabiei canū medetur, ex Dioscoride. Galenus hanc sub caniculæ æstu colligere oportet: exiccata cōtundi, cribari, & seruari, ne diffletur, & ob id nomen alysson dictum. Ad victus rationem commendat Dioscorides alliorum, porrorum, & cęparum cibos, quæ tunc temporis vigēt, & terra eruuntur. Aetius commendat ad id fœniculum, scandicem, & cichorium agreste, palustre asparagum & hortensem, & agrestem rumicem. Auicenna pro deiectorijs medicamentis vtitur vtroq; veratro, epithymo, sena, fumaria, & thapsia. Panax valet contra bestiarum morsus, quæ in rabiem efferantur, sic & ballotes. Pulegium olfactu capita tuetur contra frigorū, æstusùe iniuriam, & ab siti traditur, neq; æstuare eos, qui duos è pulegio surculos impositos auribus in Sole habeant, ex Plinio. Psyllium æstate floret, vigetq;, fama est, si virens domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Sic & coniza, quæ suffitu, & substratu culices abigit, & pulices necat. Cucumeris syluestris radix, aqua marina rigata, melanthiū aqua maceratum, cuminum syluestre tritum, & aqua mistum, populi nigrę folia, & tribuli, ex Pamphilo. Abijcit culices nigella suffitu. Si canabis humidę ramum florentem iuxta te pones dormiturus, culices non te attingent, fugantur origani & aceti nidore, ex Democrito. Foliorum sambuci decoctum, muscas respersum fugat, & Beritio. Syluestris item cucumeris succus in lectis positus, cimices fugat, sic capparis folia olio dissoluta, sic staphydis syluestris acetabulum, ex Didymo.

QVAE NASCVNTVR AVTVMNO PLANTAS, AD EIVSDEM temporis morbos valere, Cap. XXVIII.

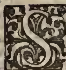
IPPOCRATES de autumni morbis loquens, ait. Plurimi morbi autumno fiunt, febres quartanæ, atq; erraticæ, lienes magni, aquæ intercutes, tabes, vrinæ stillicida, leuitates, difficultates intestinorum, coxæ dolores, anginæ, asthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholiæ, quia tunc atra bilis præualet, ex qua eiusmodi morbi oriuntur, ideò ad eius euacuationem accingemur. Niger elleborus tempestiuus fit autumno, intempestiuus vere, ex Theophrasto. Dioscorides atram bilem, flauamq; ex toto corpore deorsum trahit, ideo febribus circumcurrentibus, & diuturnis propinatur. Epithymum melle haustum, valentiùs cæteris medicamentis atram bilem excernit, efficax ad morbos cerebri, melancholiam, epilepsiam, & lienis effectus, æstate florens. Mandragoræ succus duobus obolis ex vino potus, vt veratrum per vomitionem atram bilem extrahit: æstate extrahitur succus, sic & origanū potum in aqua mulsa. Pulegium æstiuo solstitio florens, sparthium, ocymum, melissophyllon. Lienosis medetur vrticæ semen, cyclamini radix, capparis potus, rubiæ, semen xyridis, periclymeni, anchusæ decoctū aristolochia, bryonia. Comitialibus prodest papaueris spumei semen, quod æstate colligitur. Hydropicis cucumeris syluestris succus, bulbi, qui æstate vigent, ricini grana, sic & scillæ delinctus ex melle.

HYEME NASCI PLANTAS, QVAE HYBERNIS MORBIS valent. Cap. XXVIIII.

LEVRITIDES hyeme veniunt, ex Hippocratis traditione, pulmonis inflammationes, lætargi, grandines, raucitates, tusses, dolores pectoris, laterum, capitis vertigines, & apoplexiæ. Hoc tempore pituita abundat, opera dandum, vt primò ea euacuetur. Iridis radix pituitam purgat, quæ hyeme suffoditur, sic cyclaminus, quam tunc vigere ostēdunt flores, aloe, daphnoides, quæ hyeme viret, Thymelęa & chamelæa eodem vigentes tempore. Comitialibus datur bryonia, & vertigine laborantibus, hyeme sub terris vigens. Ad tussim iris efficax, iuniperi baccæ commodissimè bibuntur, autumno maturantur, hyeme durāt, cedrides etiam. Siccę ficus veteri tussi, diuturnisq; pulmonum vitijs medentur. Tussilago hyeme virens, radicula, asphodelus, allium, scilla, quæ hyeme asseruantur suspensæ. Ad humanam enim naturam excalefaciendam hyeme calida gignūtur. Theophrastus eos fructus hyeme produci dixit, qui calidi sunt, nam ex Cleodemo, hyeme calida generari autumauit. Serò maturantur fructus, quibus lignosa pulpa prædura, vel qui lignoso septo, numerosoq; putamine continentur. Ad hæc quibus succi pingues, aut quibus sicci fructus, parumq; humoris habentes. Quæ perpetuò virent, fructus serò perficiunt, frigiditas enim, & siccitás, & multitudo, & terrena concretio, confici & maturescere quamdifficillimè possunt, vt pyrorum syluestrium, & glandium. Quia hyeme stomachus calidior, ideo pingue, & durioris concretionis conficere potest. Raphanus hyeme prouenit, & excalefacit. Siser etiam excalefacit, rapum syluestre, & satiuum, napus, pastinaca vtraq; satiua, & syluestris. Bulbi etiam hyeme deuorantur, quùm vere in caules exeant.

PLANTAE, QVAE PLVRIES, AVT DIVTIVS FLORENT, *ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt.* Cap. XXX.

SI vera sunt, vt vera esse censemus, quòd earum plantarum, quæ eo tempore florent, aut vigent, cum morbi grassantur, necessarius sit vsus, sequitur verum esse, quod biflore, triflorae, multifloræq; ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt, nec statum habent tempus hominem inuadẽdi. Theophrastus ocimum per partes florere dixit, vnde fit, vt diutiùs floreat, heliotropion, & cichoreum. Caltha est flore luteo, emicat singulis mensium Kalendis, qua dote verisimile est sic nominatam kalendulam, quod omnium mensium kalendis florere comperiatur, atq; hinc fit, vt aliqui *florem omnium mensium* appellent: cuius flos è vino potus, cit menses, secundas etiam mirificè educit, & arida suffitibus admota, sexcentis fœminarum periculis factis. Senecio diutinè floret, cum primùm senescit alius, atq; alius subnascitur: Idq; per totam hyemem, vereq; assiduè vsq; ad æstatem factitatur, vt ex Theophrasto habetur: apud nos vocitatur *flos cuiusq; mensis*, hęc herba remorantes menses ciere solet. Picris toto anno floret: mulierum purgationibus decocta in aqua adeò prodest, vt emortuos partus trahat. Rosmarinum coronarium bis in anno floret, vere & autumno, nostris autem regionibus continuò ferè florere videmus, & præcipuè vbi annus indulgentior est: ex Arabum doctrina menses ciere nouimus. Terni florum prouentus spectantur in scilla, pancratium eius species in vino bibitur propter menses ciendos. Asphodelon bis anno florere memorat Nicandor in suis Theriacis: pota radix menstruis prodest. Iberis semper floret, valet diuturnis ischiadicis doloribus.

PERPETVIFOLIAS PLANTAS AD EOS MORBOS VALERE, *qui omni tempore humano corpori possunt euenire.* Cap. XXXI.

DIXIMVS stirpes, quibus folia cadunt, statis temporibus, & opportunis folia, fructus, & semina proferre, veniunt subnectenda perpetuò virentia ijs morbis opitulari, qui omni tempori euenire possunt: nec ab re à natura factum, vt quibus temporibus eis indigeamus, ad manus illicò habere possimus. Pinus hepaticis, ambustis, & vlceribus summum corpus occupantibus prodest, suffitu partus, & secundas eijcit, aluum sistit, vrinam mouet, inflammationes lenit, dentium dolores mulcet, vulnera ab inflammatione vindicat. Lentiscus ad sanguinis reiectiones, dysenterias, & ruptiones sanguinis è vulua valet, fracta ossa ferruminat, decoctum caua explet, vrinam pellit. Cupressus vrinæ difficultati, & narium polypo medetur, scabros vngues eijcit, hernias reprimit, vulnera conglutinat, sacris ignibus, carbunculis, & stomacho fert opem. Iuniperus ad inflammationes, & tormina valet, ruptis conuulsis, & vuluæ strangulationi subuenit, & lepris. Laurus vuluæ, & vesicæ vitijs, & vesparum ictibus auxiliatur, & scorpionum, ad neruorum lassitudines, & calculos, & partus eijcit: valet contra tonitrua & fulgura, ob id oportebat nobiscum semper viuere, vt ab ijs nos tutos redderet. Myrica ad morbum regium valet, vrinas inhibet, dentium doloribus, mulierum fluxionibus, phthiriasi, lendinibusq; prodest, & anhelosis. Aquifolia ad articulorum duritiem, ossa fracta ferruminat, & aduersus hyemis fulgura & veneficia arcet, ex Plinio. Scilla, herba sacra, rhamnus & similia, diutiùs asseruata viuunt, vt domi appensa, eam ab omni veneficio tueantur. Olea, oleaster, & phyllirea, ignem sacrum, vlcera serpentia, sordida, & depascentia, carbunculum, cutẽ

cuulsam, sanguinisq; eruptiones sanat, cœliacis, oculorum vitijs prodest, ad furfures, scabiem, scabros vngues, gingiuas, & putredines præstat. Laudanum ora venarum aperit, secundas deijcit, vuluæ damna sanat, cit vrinam. Palma vulnera glutinat, stomachicis, dysenterijs, vesicæ vitijs mirè valet, ad calliblephara, corporis excrescentias, vulnera ad curationem producit, luxatos artus committit, prodest præcordijs, renum, viscerū, & vesicæ vitijs. Myrtus contra egylopas, & crapulam valet, sedis & vuluæ vitijs, purgat furfures, & vlcera capitis emanantia, ossa ferruminat, testium inflammationem, cardiacorum sudores cohibet, paronichijs & pterigijs medetur. Siliquæ vrinam ciunt. Præstantissima citriorum vis contra venena, oris halitum commendant, ventriculum roborāt, contra pestis contagia & pestilentes febres valent. Hedera ambustis, dysentericis, lienosis, & omni vlcerum generi, & cutis vitijs prodest: conceptioni inimica, menstrua & partus extrahit. Aristolochia pota, menses, partus, & omnia vuluarum vitia eijcit, singultibus, suspirijs, horroribus & conuulsis prodest, aculeos, spicula, & ossium squamas extrahit, putrida vlcera exest. Perpetuifoliȩ plantȩ etiam alopecias sanant. Quia capitis decor omni tempore amitti potest, oportebat plantas eas, quȩ illi succurrere debuerāt, perennes esse, vt tempore opportuno succurri possit. Prȩterea si ad similitudinem referre licet, diximus frondes capillis proportione respondere, & ad perpetuandum capillum perpetuifoliȩ plantȩ necessariȩ erant. Myrtus fluentes capillos cohibet, palma verò palpebrarum defluuia, laudanum, aloe, abrotonum alopecijs accommodatur, ex Galeno, adiantum, & eiusdem generis trichomanes, syluestris olea capillum capite euulsum cohibet, & glutinat, olea ad capillos, & caluitiem valet, ex Auicenna.

IO. BAPTI-

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER SEPTIMVS.

PROOEMIVM.

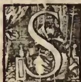
IAM ad plantarum mores superuecti sumus: & si plătas mores habere neget Theophrastus; tertium nostræ partitionis membrum, quod initio spoponderamus. Græci ἤθη dicunt, & si in animalibus perspectius dignoscuntur, in plantis obscurius, inuentuq; difficilius admodum, vnde ex animalium, plantarumq; moribus, vt vt sint, multa ad mortalium mores, vel propensiones emědandas demonstrabimus. Sed animum inclinare duplici modo intelligere possumus, vno, quo ad metum, hilaritatem, tristitiam, & alias eiusmodi passiones, altero quo ad amorem, odium, honorem, & similia inclinatur. Ad tristitiam, hilaritatemq; moueri hominem posse fatentur omnes, quippe medica vi, qua præstant herbæ, alteratur corpus, ad cuius alterationem commouetur & anima. Hoc modo admonet Theophrastus hominem posse mente moueri, alienariq;, & contra. Plinius tradit rationem subtilitatis immensæ à Platone descendentem, corpusculis rerum leuibus, scabris,

bris, angulosis, rotundis, magis, aut minus ad aliorum naturam accedentibus: ideo non eadem omnibus amara, aut dulcia esse. Sic & in lassitudine proniores esse ad iracundiam, & in siti. Ergo et hac animi asperitas, seu potius anima, dulciore succo mitigatur. Lenit transitus spiritus, & molliores facit meatus, ne scindant euntem, redeuntemq́. Experimenta in se cuiq; nullius non ira, luctusq́, tristitia, & omnis animi impetus cibo mollitur. Ideoq́ obseruanda sunt, qua non solùm corporum medicinã, sed et morũ habent. Sed vtrũ animum inclinare possint, quæsitum plerisq́ antiquorũ Philosophorum est. Tradit summus plãtarum scriptor in Historijs Hesiodum & Musæum tradidisse polium ad omnẽ rem seriam, magniq; faciendam perutile, non minus ad famam, existimationemq́ bonã. Antirrhinon vtilem ad gloriam, & gratiam vitæ, quæ omnia commenta existimat. Nos hæc signa inuenire aliquibus modis tẽtabimus. Primò considerandi sunt mores, quos immutare, vel inducere alijs tentamus, quibus animalibus insint, dein ipsius animalis membra, vel illius plantæ partes, quæ ea animalia, vel membra referant, propinabimus. Inuestigabimus præterea quibus planetis subdantur plantæ, ex earum aspectu, quòd sequenti libro præstabimus, & inde vires coniectabimus. Hæc vt omnium difficillima, ita & in eis Naturæ maiestas, & insignia effulgent, & Phytopta multò magis, & multò plura secreta hariolabitur diuini præsidij, hominum vsui, & necessitatibus neutiquam posthabenda. Vocamus animalium mores, salacia esse, casta, voracia, loquacia, tacita, et eiusmodi talia. Demonstrant plantarũ partium similitudines animalium vires, ita volente Natura: sed animaliũ mores aliquos aperiemus. Sed ingeret se fortasse quispiã, quomodo quis vnquã animaliũ mores contẽplabitur? quis in deserta, et auia mundi loca cũ hyæna, rhinocerote, crocuta, tigride, et panthera, fera & immitia animalia diu vixerit, vt eorũ morũ perpetuus obseruator esse possit? quis in profundo Oceano assiduus pisciũ scrutator esse poterit, vt quæ imis sub scopulis, algis, vel arenis faciant, obseruabit, quum piscatores, qui continuo in mari versantur, vix pauca de his loqui audeant? vnde si hominum, cum quibus versamur, & viuimus, multos salis modios prius edendos monet prouerbium, quàm mores intimos pernoscamus, quomodo nobis animalium innotescent mores, si cum eis non tanta intercessit societas? Cui ita respondendum diximus. Tantam esse hominis frontis, et verborum simulationẽ, vt sæpissimè illius morum cognitio nos fallat, secus autẽ in brutis, quæ quũ vitij, & virtutis ele-

ctione

ctione careant, facilè ex simplici obseruatione eorum mores liquidò cognoscuntur. Praeterea multa ex Aristotelis scriptis, Plutarchi, Aeliani, Philes, Oppiani, Athenaei, Plinij, aliorumq; de eorum moribus perdiscemus, quae non parum nobis afferunt adiumenti. Nostrarum erit partium, quae ab his, à nobis, alijsq; recentioribus obseruata, enarrare, vt horum viriũ exploratione freti, caetera ad eruditionis supplementa & nosse poßint, & periclitari.

ANIMALIA QVAE INGENIO, ET DOCILITATE PRAEstant, ad hominum intelligentiam, & memoriam valere.
Cap. I.

ED ad exempla transeamus, à capite per caetera mẽbra discurrentes, & primo quae sint animalia, quę humano intellectui proxima, scilicet quę solertia, calliditate, docilitate, & memoria valent, vt neq; intellectus, authore Plutarcho, neq; rationis expertia videantur: nam quae eiusmodi sunt, facilè hominum memoriam, & intellectum augere possunt, partes eas medica arte propinando, vbi sensus, vel intellectus maximè vigent, quae partes, vt Iamblicus in Pythagorę vita refert, cor & cerebrum sunt: cor enim nec absumere, nec cerebrum edere, sed ab eis abstinere vniuersos Pythagoreos, quia principia sunt, & tanq̃ sedes sapiendi, viuendiq; nosq; frequenti experimento, certissimoq; vsurpauimus, & commendauimus. Plinius sapientissima animalium esse, quae fruge vescantur. Nos ab elephanto incipiemus, qui sensu, memoria, ingenijq; sagacitate reliqua videtur animalia excellere. Intellectus illi patrij sermonis, imperiorum obedientia, officiorumq;, quae didicere memoria. Ad numerum saltare, & cursus tardare ad soni tarditatem, seq; remittere ad remissionem tibiae, rursumq; ad acutum sonum propellere, & festinare. Narrat Plutarchus in elephanto hoc potissimum mirari, quod discendo, & doctoribus se praebendo in hominum coetibus eas in gestu figuras, & varietates effingãt, quarum elegantiam & copiam vix ipsa hominũ industria exprimere, aut memoria cõplecti facile possit: nã Romae, quùm ad gestus quosdã miros indipiscendos vnũ tardioris ingenijs, qui haec aegrius assequebatur, & verberibus saepe castigatũ, deprehẽsum noctu illa ex sese meditantẽ, molienteq; narrat. Mutianus ter consul author est, elephantum graecarum literarum ductus didicisse, solitumq; perscribere eius linguae verbis, ex Plinio. Nearchus author est, quod lapidẽ ad scopum iacere, armis vti, & optimè nare addiscere, funambulum esse, ac subire etiã aduersis funibus, & pronis regredi. Seneca ex Aristotele dicit. Imperata officia addiscere, Regem adorare, & genua submittere, & tàm propè ad hominis ingenium accedere, vt non timuerit affirmare Cicero, plerisq; hominum sensu, & ingenio non esse inferiorem; ac beluarum elephanto nulla prudentior. Vis illa mentis ebori remanet, vt scobẽ dentis elephanti cum mellicrato potam, non parum memoriae iuuare scripserit Aetius. Simia ad omnia imitanda habilis: omne, quod corpore agitur, si doceatur praeclarè discit, & id ipsum actione repręsentat, ac si saltare doceatur, saltationem assequitur, si ad tibiam canere, canit. Aelianus aurigae munus obire dixit, habenas abducendi, vel remittendi, & flagello simul vtendi, breui, si quis ad quaepiam instituat, non fallit docentẽ. Mutianus latrunculis cera effictis lusisse simium tradit, ex Plinio: ex his cor simiae assum & aridum potum cum mellicrato vetere, acuere intellectum tradidit Rhases. Anseres ad sensus acuti. Ouidius ansere sagaciorem dixerit. Ex Theophrasto refert Aelianus

etiam

etiam pueros adamasse. Potest & sapientiæ videri intellectus ijs esse, ita perpetuò comes adhæsisse Lacydi Ph losopho, nusquàm ab eo non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digressus, ex Plinio. Plutarchus in Tauri montis traiectu, calculis satis magnis ora obstruere dixit, vt obstreperam eorũ naturæ garrulitatẽ tantisper compescat, dum aquilam hostem clàm præter vecti fallant, eadem Aelianus, & Marcellinus eorundem volatum, quo literàm Pythagore referunr, ingenio non carere. Simeon Sethi dicit, proprietate quadam peculiari euthyam, hoc est ingenij bonitatem præstare ijs, qui cùm melle & butyro assiduè esitauerint; sed vereor de ouis hæc dixerit. Potest eadẽ in Medicina psittacus, vt ex Medicis habetur. Plutarchus ipsa docilitate cęteris animalibus patrocinari videtur, cum proferendi humani sermonis, & vocis articulandæ facilè docentibus se præbeat, Plinius. Super omnia humanas voces reddit, quidam etiam sermocinans Imperatores salutat, & quæ accipir, verba pronunciat. Admoto speculo propria forma deluditur, & nunc gaudenti, nunc dolenti similis efficitur, homines osculari domesticos consueuit. Auicenna narrat hominem amatum à psittaco, vt ob eius discessum semper lãgueret auis. Ingeniosi & cerui sunt, Aristotelis testimonio, vnde qui post lethargum, aut aliquas ægritudines in obliuionem deuenerint, eis maximè iuuat cornu ceruinum ex mulso potum, ex Aetio. Aequè ingeniosa sunt animalia lepus, & cuniculus, quibus eadem caro, & sanguis. Hyænis scienriam & præcipuè magicam inesse pronunciant Aelianus, Philes, Plinius, & Solinus: nam quodcunq; animal ter lustrauerint, è vestigio hæret, & quùm Lunæ orbis plenus est, retroposito eius fulgore, suam canibus vmbram inijciunt, quos mutos reddunr, & optatis fruuntur. Homini, vel cani dormiẽti suum corpus admouent, si se ipsas maiores dormientes senserint, sensibus priuanr, manus exedunt, ac conficiunr, si se breuiores animaduerterint, properant fugere: venantem dextra excipiunt, vt progressi vestigia occupent, & mente alienarum vorent, nam læua capiuntur & ipsæ, ex Zoroastre, citata Nestoris panacea: hyænę dens suspensus super dextrum brachium ab humero, vsq; ad cubitum, obliuioni resistere, vel si pes sinister & vngues in linteo alligentur dextro alicui brachio, non obliuiscetur quę cunq; audiuerit, ex Rhase & Alberto. Prudentissima auis vpupa, stercore nidum circũlinit, vt fœtore homines à nidis depellat, ex Aristotele, & Aeliano. Ad refringendas fores herba quadam vtitur, si clausæ sinr. Aelianus, ac multa alia solertissimè agit: ob id lingua eius suspensa super hominem nimis obliuiosum, ad memoriam valet, & reminisci facit, quæ oblitus fuerat, ex Pythagora. Plutarchus in sympoſiacis perdicis loquacitatem & docilitatem non reticuir. A Papyrio enumeratur perdix inter aues, quæ humani sermonis enunciationi valent.

Quiq; refert iungens iterata vocabula perdix.

Athenęus in Laconia perdices vocales haberi dixit: quarum felle si singulis mensibus tempora perungantur, excitatur memoria, ex Simeone Sethi. Proximè post pauonem gloriam sentiunr galli gallinàcei, imperirant suo generi, & regnum in quacunq; domo exercenr, dimicant inter se, statim in victoria canunr, equè superba, & ardua ceruice gradiũtur, cristis celsa, in sublimè quoq; caudam falcatam erigir, victus occultatur silens, ægreq; seruitium patitur, matrice gallina extincta, is ipse incubat, & pullos ex ouo excludit, & tunc silentio vtitur, quod sanè sibi conscius sit muliebre munus obire, ex Aeliano: cœlum sola auium respicit, nouit sydera, & ternas distinguit horas, interdiu cantu: cerebri substantiam augere eius carnem tradit Simeon Sethi, eumq; abundè nuttire, iccirco menri, ac ingenio leulorl prodesse. Idem habetur, ex Auicenna, Arnoldo, & cęteris. Castor solers & prouidus describitur ab Alberto, Agricola, & venatoribus, etenim sibi casas in fluminum ripis construit cum aliquibus gradibus, vt aqua fluminis crescente, ascendat, & descendenre, descendat: amphibium enim animal, terra & aqua viuens. Arborem, quam eligit secandam ad suę domus ædificium, & ad escã, non prius relinquit,

relinquit, quàm totam dentibus diſſecuerit, & propè caſura, ſingulis ictibus ſuſpicit, ne opprimatur improuidus. Præterea è ſuo genere peregrino, vel natu grandiori ad vitam inepto, quùm lignatum prodit, ſuper reſupinati ventrem ligna imponit, & ne labantur ligna, vt pro vehiculo ſit, inter crura artificiosè componit, & ſic onuſtum ad caſam trahit: ob id ijs, qui poſt lethargiã, vel alios morbos obliuioſi facti ſint, cum oleo occipur illitum, vel dragmæ pondere cum mellicrato potum, caſtoreum iuuat, ex Aetio. Vrſi aſtuti ſunt & fraudulenti, vt ne longo quidem tempore cicures fiant, ex Adamãtio: ſi vrſino ſeuo liquefacto vngatur facies hominis, intelliget, & memorabitur quicquid audiuerit, aut legerit. Grues multa prudenter facere dicit Ariſtoteles: nam loca longinqua petunt ſui commodi gratia, è Scythia ad Nilum ſe conferunt hybernatũ, ex Herodoto. Senſuum enim acrimonia valent: quùm peragrant, trianguli formam efficiunt, vt aera faciliùs aduerſum ſecent, deinde ſenſim ab vtroq; latere tãquam remis, ita pennis curſum auium leuatur. Si ſæuit cœlum, & ventus exoritur, non frontatim, ac lunato globi ſitu volant, quùm eſt tranquillum, ſed in cuneum momento ſe traducunt. Si ab aquila ſe impeti perſpiciant, in orbem conſiſtunt, & ſalcatæ tanquam in acië ſtructæ pugnæ ſpeciem oſtendunt, quare aquila regreditur. In volatu ad tergum præuolantium collis admittentes, laborem facilem efficiunt, ex Aeliano, & prima deficiens incipit eſſe poſtrema. Quùm conſiſtunt, cæteræ dormiunt, dux, quæ ſenſerit, voce vigilans ſignificat. Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede ſuſtinentes, qui laxatus ſomno decidens, indiligentiam coarguat. Sunt qui tradant gruum fel memoriæ lapſui prodeſſe, ex Simeone Sethi. Satis in ſcriptis celebratus eſt pagurus Muſicam amare, & prudentiã, cuius cauſa è collo Dianæ Epheſię pagurum olim ſuſpenſum fuiſſe prudentiæ & conſilij ſymbolum referunt ſcriptores: vere quùm cruſtam exuit, aculeis, armiſq; ſpoliatur, nullos aggreditur, quoad duriuſculam teſtam recuperarit, quòd maximè ab Oppiano laudatur: cuius membra prudentiam conferre ariolor, ſed eius vires adhuc inexploratæ.

MAXIME BRVTA, ET INDOCILIA ANIMALIA RVDITAtem conciliare. Cap. II.

CONTRA autem maximè bruta animalia, rudia, obtuſaq; & indocilia eſu fatuitatem, & ruditatem imprimunt homini, vt ex ijs patere poteſt, quę Philoſophi de eorum moribus, Medici de eorum viribus experimenta cognouerunt, & nobis præſcripſerunt. Ex terreſtribus animãlibus mures indociles ſunt, ex Plinio: carnem muris in cibo ſumptam, magnã obliuionem inferre dixit Arnoldus. Simplicis ingenij & deſipientes arietes ſunt, vt ex Ariſtotele habetur animalium libro, & Phyſiognomoniæ. Genus ouile amens, moribuſq; inter omnia animalia ſtultiſſimis, repit in deſerta ſine cauſa, & hyeme obſtante, quùm ſæpè egreditur ſtabulo occupatum à niue, niſi paſtor compulerit abire, non vult, ſed perit deſiſtens: ob id medulla arietis non caſtrati, humanæ naturæ adèo contraria, vt memoriæ functionem aboleat, ex eodem. Aſinus ineptiſſimis eſt moribus, degenere animo, & ſtolidus, obuijs in via cedere neſcit. Camelus ſimplex animo, nec ab aſino multùm degener: Galenus, camelinis & aſininis carnibus veſcentes, non niſi animo & corpore camelini, & aſinini euadunt. Catus immemor eſt, qui coitus gratia in vicinia egrediẽs, regredi obliuiſcitur, ob id qui de cerebro maſculi cati ederit, dementatur ferè, meatus enim cerebri obſtruit, vt ſpiritus animales impediat, ne ad poſteriorem ventriculum tranſeant, vnde excluſa memoria, ſine mente efficitur.

VIGILA ANIMALIA VIGILES HOMINES REDDERE. Cap. III.

NOCTVRNA, vel noctiuaga animalia, vigiliam nobis communicant, ob id vigiles, qui esse cupiunt, ex eis membra illa requirant, in quibus abest somnus. Legimus apud Psellum Platonicum canes, coruos, & gallos ad vigiliam conferre, sic etiam philomelam, vespertilionem, & noctuam, atq; ex his maximè caput, cor, & oculos, vt eius opinio ab hac nostra methodo non longè absit. Testatur Hesiodus lusciniam solam ex omnibus auibus somni expertē esse, seduloq; in vigilijs versari, ex Aeliano in varijs. Luscinia peruigil custos, quùm oua gremio fouet, insomnem noctis laborem cantilenæ suauitate solatur: vnde fertur prouerbium à Varino. Neq; quantùm lusciniæ dormiunt, adèo parcissimi sunt somni, ob id idem Aelianus lusciniæ carnes in cibis sumptas vigiliam promouere scripserit. Plinius cancrorum oculi cum lusciniæ carnibus in ceruina pelle alligatis, vigiliam præstare, fugato somno, tradidit. Cerui noctu pascuntur, præsertim si in agris manent: nam in die homines metuunt, in montibus autem noctu capiuntur, diuq; propter solitudinem. Mithridates Ponticus, quùm somnum caperet, sui corporis custodiam tauro, equo, & ceruo tradebat, & hæc ad eius custodiam aduigilabant. Cancri vigiles sunt, præsertim pleno Lunæ lumine, quùm noctu è latibulis pro grediantur, & spatientur: ob id Plinius in ceruina pelle cancrorum oculos alligari dixit. Iuppiter alcynoes noctu pasci voluit, vt Oppianus inquit, & circa stagnorum, fluuiorumq; maximè solitarias partes, ne hominibus molestæ essent, alcynonū oculos linteo inclusos, si qui capiti nimium dormientis supponat, depellet ab eo somnium, ex Aeliano in varijs, quod ex Hesiodo refert. Hirundines noctu non prorsus semper vigilare, sed dimidium tantummodo sommum perficere. Albertus oculus hirūdinis positus in lecto, iacentem dormire non permittit, donec auferatur. Vespertilio νυκτερὶς à noctu, vt diximus appellatur, Latini à vespere, quo volare solet: cuius caput aridum alligatum somnum arcet, ex Plinio. Alij caput nycteridis viuentis abscissum, si ligaueris in pelle nigra, & apposueris læuo brachio alicuius, nunquam dormiet, donec auferatur, sic etiam eius cor gestatum. Coruus vigil vigiliam præstat, cor continuè gestatum adinhibendum somnum aliqui efficax esse putant, vt Fernelius scripsit. Noctua à tempore noctis, quo canit, vel volat dicta est Festo, sed Varroni, quo vigilat, & si multa nocturnarum auium sint genera, hoc tamen præ cæteris apud Latinos nomen à nocte cepit. Aristoteli noctiuaga est: scribit Rhases. Quùm decollatur, oculum eius alterum apertum manere, alterum claudi, si apertus supponatur capiti dormientis, vigilaturum, si clausus vigilantis, dormiturum.

SOMNICVLOSA ANIMALIA AD SOMNOS VALERE. Cap. IIII.

SIC verò somno multùm dedita animalia, somno deficientibus, vel qui paucissimi sunt somnij, somnum conciliare valent. Exempla erunt. Lepus somno multum deditum animal, apertis, & immotis palpebris dormit, vt ex Xenophonte habetur: vnde patens aliquod significare volentes Aegyptij, leporem pingunt, quùm semper oculos apertos habeat. Ni candro δορκωνὶς à dormiendi habitu somniculosos fieri lepore sumpto in cibis arbitratur Cato, ex Plinio. Et auis cuculus leporina pelle alligatus, somnos allicit, ex Plinio. Cuculus procedit vere, occultatur caniculæ ortu, ex Plinio, rarissimè cernitur, ex Aeliano, in cauis arborum latet. Sus plurimùm dormit, præsertim æstate, quùm humiditas eius calore resoluitur, ex Alberto: ad somnum spuma apri cum adipe in he-

minis

tinis tribus ad tertias excocta & data valet. Sextus. Nullum animal grauiore somno premitur, quàm vitulus marinus, ob id pinnæ vim soporiferam, somnosq; allicere subditā capiti tradidit Plinius. Herinacei condunt se in arbores cauas hyeme, aitq; in mirabilibus Aristoteles, ad annum vsq; sine cibo durare posse, & si pomis per æstatem congestis vescātur, Aelianus & Philes: sinister oculus cum oleo frixus in vasculo reconditur, qui liquor somnificus est, nam instillatus in aurem somnus inuadet, Rhases. Natura vrsorum ante omnia se condere veterno appetente, priusquam planè torpeant, & stupidi iaceant, se condunt in lustrum, mares quadragenis diebus latere, primis diebus bis septem tam graui somno premuntur, vt ne vulneribus quidem excitari queant, tunc mirum inmodum veterno pinguescunt, ex Aristotele, Plutarcho, Plinio, & Solino: cuius oculus siccus pueris appensus, ab eis timores amolitur, quibus vexantur in somnis, ex Rhase. Stelliones mensibus quatuor frigidissimis latent, ex Aristotele. Ioannis Vrsinus, ex Arnaldo, de stellione loquente,

Mande cor, & tantus prosternet corpore somnus,
Vt scindi poßit absq; dolore manus.

Ranæ latent hyeme omnes; vere procedunt ad aquas; oleum ex eis paratum prouocat somnum, ex Mesue. Vpupa canit æstate, hyeme dormit in arborum cauis, vbi latet deplumis: si ala eius dextra ad dormientis hominis caput suspendatur, non expergisci illum, donec auferatur, refert Rhases.

ANIMALIA, QVAE SOMNIANT, HOMINIBVS SOMNIA mouere terribilia, placida, vera, falsaq;. Cap. V.

SOMNIANT sicut homines quædam animalia. Plinius ab Aristotele, preter hominem somniare equos, boues, pecora, capras palàm est, & ob hoc creditur in omnibus, quæ animal pariant. Homo maximè omnium animalium somniat. Inter ea, quæ somnia mouent, cibus est, vt aliàs diximus, sed horum animalium carnes, quæ somniant, edisse, magis somnia inducunt, & secundum animaliū qualitates, ex nigris animalibus & melancholicis, melancholica, ex albis phlegmatica, sic tristia, hilaria, falsa ex intemperatis, vera ex maximè temperatis, & sibi constantibus: nec solùm in cibum assumptæ carnes, sed eorum pelles substratæ. Lepus maximè parit, & maximè somniat: eius caro multa mouet somnia. M. Cato Censorius ægrotos ali iubebat oleribus, & carnibus anatis, palumbi, aut leporis: hanc enim leuem esse aiebat, & ægrotantibus cōmodam, nisi quod multa parit insomnia. Plinius, somniosos fieri lepore sumpto in cibis Cato arbitratur, sed quia eius caro frigida, & sicca est, & bilem atram gignit, vt ex Hippocrate, Galeno Psello, Paulo, & Simeone habetur, non nisi tristia somnia generare potest. Simia frigida & austera est, & humorem generat pessimum, vt ex Rhase habetur, ob id si supponatur capiti dormietis cor eius, terribilia in somnis videbit, ex eodem. Sic si quis dormiturus suo capiti anguis senectam suppofuerit, vel caput conspargat cinere collecto ex cremata anguis senecta, terribilia somnia videbit. Rapacium omnium carnes declinant ad siccitatem, quæ bilem atram in corporibus generat, pessimæ autem caninæ, & lupinæ, corrumpuntq; humores & spiritus, quia melancholicas, & prauas imaginationes in somno & vigilijs generant, ex Rhase. Marini piscis, hyænæ dicti, meminit Aelianus, cuius si dextram pinnam ad hominem somno consopitum admoueas, sanè quàm eum ipsum perturbabis, etenim formidolosa secundū quietem spectra videbit, acerbaq; insomnia perpetietur. Vpupa nigris maculis colorata auis, & ob id melancholicæ complexionis, desertas querit nemorum, & inuias plagas, Aeschilus. Spurcissima auis, in

sepulchris, & humano stercore commorans, ex Isidoro. Inter aues noctis, ac tenebrarum amicas, lucubris, & luctum amans. Eius caro austera est, ex Rhase: ob id sanguis vpupæ illitus homini dormienti, dęmoniaca phantasmata gignit, ex Pythagora: tempora inuncta sanguinis vpupæ, quando dormiendum est, faciunt terribilia somnia videre, ex Alberto. Chamęleon pallidi coloris, maculis distinctus nigris, defuncto pallor est, mutat colorem subinde, redditq; quæ proximè attigerit præter rubrum, candidumq;, Plinius: temporum inunctio cum sanguine chamęleontis, somnia terrifica inducit, ex Arnaldo. Bouis caro insomnia mouet, quùm & ipse somniet: carnes taurorum pessimę, sic vitolorum, sed castratorum præstantiores, vitulorum humidæ & molles, commodiùs concoquuntur, & quia humano corpori non contrarię, vtebantur ijs, & taurino sanguine ad vaticinia. Plinius ait. Taurinus sanguis recens inter venena est, excepta Aegyra, ibi enim sacerdos terrę vaticinatura, tauri sanguinem bibit, priusquàm descendat in specus. Ex hac veritate fingunt Poetę somniorum portas, ex cornu, & ebore, ex cornu vera somnia, ex ebore falsa. Virgilius.

Sunt geminæ Somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris.
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia manes.

Et somnus cum cornu pingitur, & cœlestia somnia taurorũ cornibus conferunt, quod ea in altum tendant, terrestria verò ebori, quod in elephante deorsum nutãt. Agni nutrimentum præbent calidum & humidum, sed pituitosum, arietes animalculi meliùs tẽperati sunt, quàm natu minores, flatu carent, quo somnia turbantur, & intercisa, tumultuosaq; fiunt. Capræ optimę ęstatis tempore, quùm frutices germinibus, quibus vesci solent, abundant. Legimus in Daunis, vel Calabris in more fuisse pellibus incubare, quas melotas dicunt, id est ouillas, in Podalirij sepulchro, sicq; per quietem oraculis instrui, qui Amphiarao sacrificant, sacris peractis arietis pellem substernebant, atq; ita dormiebant, captantes somnia, authore Pausania, ex his Virgilius de Latino canens Aeneidos septimo.

Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit.

Solent enim pleræq; animalium carnes fortuitos phantasmatum, & interturbatos motus refrenare, vnde innumeris periculis factis, incumbantes noctu in substratis arietũ pellibus, vera captasse somnia nouimus, idemq; multos antiquorum eruditorum sensisse. Ad id secretum multiscij Poetæ allusere, non quod somniorum præsagijs omnino inhærere putem, sed quantum naturales causæ in necessitatibus promittere possunt. Legimus apud Porphyrium libro de abstinendo ab animatis. Qui animalium vaticinorum animas sibi asciscere volunt, præcipuas illarum partes vorant, vt corda coruorum, aut accipitrum, & sic animam eorundem in se recipiũt, quæ oraculi instar eis præsagit.

PLANTAE HILARIA, TRISTIA, FALSA, ET VERA ETIAM *somnia demonstrant.* Cap. VI.

SIC plantæ nigri floris, aut fructus, vel terrestris, & siccæ qualitatis, melancholicos somnos mouent, sic flatuosæ terribilia, & tandem secundũ suę qualitatis modos plantæ etiam suos somnos excitant. Exempla eiũt. Faba versicolore flore & fructu, nam aut fuluus, niger, herbaceus, & coccineus est, Amphiaraus abstinendum à fabis præcipiebat ijs, qui vaticinationibus, quæ somnio colliguntur, vacabant, quòd suo flatu placidã

mentis quietem in somnis interturbent, somnia enim causant imaginosa, & vndiq; tumultuosa, ex Dioscoride. Lens eiusdem ferè floris, grano nigro, insomnia fieri lente sumpta in cibis dubium non est, quia inflat, & tumultuosa est. Phaseli flores versicolores, & fructus; nam sunt rubescentes, melini, diuersis maculis respersi, & nigri: in cibū sumpti inflant, bruta gignunt insomnia, & terrifica, vt lentes. Eiusdem speciei hortenses smilaces, cuius etiam flores, & fructus similes, & Dioscorides tumultuosa somnia facere scripsit. Smilax læuis fructum parit lupini modo nigrū; semine cum dorycnio poto ternis singulorum obolis, varia & tumultuosa insomnia obuersari tradunt, ex Dioscoride. Pycnocomon constare semine porri, radice nigra, aut pallida, semen somnia grauia facit, dragmæ instar potum. Porrum capitatum inflationem facit, & tumultuosum somnium, semine nigro. Vinum nouum inflat, & præcipuè nigrum, grauia mouet insomnia. Sic placida, & hilaria fieri insomnia ex melissa nouimus, quæ flore albo, odorata & placidi gustus. Sed myrica somnia vera facit. Legimus apud Nicandrum in theriacis. Apollo vaticinos sanxit myrica pronunciare mortalibus futura, propterea insignem hunc fruticem mantin vocat, idest vatem. Quin & Scytharum Magi naturales myricino vaticinantur ligno, etenim in plerisq; locis nigra præsagiunt, quod in primo tertiæ compositionis Dion confirmat. In Lesbo Apollo miricæ ramos tenet, qua ratione Myriceus quoq; est cognominatus, & Archæus prodit quandoq; in somnis visum Deū illum myricæ ramo decorum. Aegyptij in Iouis pompa coronantur myrica, sic & apud Medos Magi. Sed ab omnibus creditum est Apollini Deo vaticino laurum sacram futurorum habere præsensionem quandam. Claudianus.

,, venturi præscia laurus.

Vnde lauri folia si puluillo noctu subijciantur, veritatem somniorum conciliare, quod Fulgentius non omisit. Scribit etiam Hesiodi Theogoniæ interpres laurum efficacis esse auxilij in numinum afflatu. Extat Tibulli locus de Sibylla.

Vera cano, sic vsq; sacras innoxia laurus
Vescar, & æternum sit mihi virginitas.

Et latinus etiam Poeta dixit.

,, laurumq; momordit.

Dionysius in panegirycorum ratione laurum μαντικὸν φυτὸν, idest vaticam arborem vocat, & Aphthonius diuinationis symbolum esse laurum testatur, & vaticinantē sæpe δαφνηφάγον dici, Eustathius. Apollinis corollam fuisse lauream scribit, quam secum tulit Chryses in Græcorum exercitum veniens, qua cogerentur numina vel recedere, vel accedere. Sunt & versus à Porphyrio appositi.

Soluite serta, pedes liquidis & spargite lymphis,
Eq; manu ramum, lauros auferte virentes.

Aristophanis interpres inquit lauro Sacerdotes & diuinaculos coronari, quia esset id artis insigne.

VINOSAE PLANTAE, VINOSAQVE ANIMALIA EBRIEtatem conciliant, aquosa verò ebrietatem arcent. Cap. VII.

DEMONSTRAT Natura, stirpes aliquas, quæ vinum olent, & inebriant, sic & animalia, quæ vino inebriantur, vt ebria dici possint, quorum partes propinatæ, & præcipuè vini auidæ, ebrium hominem reddunt, sic & in aquis nata, & vini inimica abstemium hominem reddunt. A plantis incipiemus. Sunt & vinosę plantæ

plantæ, vel quæ vinum olent, vt pyrus, lupulus, onothera & reliqua, quæ sensum intercipiunt, gressus præpediunt, linguam retardant, & ebrietatis vitium inducunt. Onothera Theophrasti, quæ rhododendron est Dioscoridis, radicibus vinum olentibus; feras omnes inebriat, & cicurat. Mandragoræ fructus niger est, sapore quodam vini, ebrietatem, somnumq; profundum inducit. Helenium prædulcis succi, vinosiq;, ascribunt eidem hilaritatis effectum, si radices in vino potæ fuerint, dicuntq; nepenthen esse ab Homero prædicatum, quo tristitia omnis aboleatur, ex Plinio. Ex loti fructu vinum exprimitur: sed vltra binos annos, ternosue negant durare, fructu tam dulci, vt nomen etiam genti, terræq; dederit, nimis hospitali aduenarum obliuione patriæ, si copiosior estur, ebrietatem repræsentari volunt. Nympham fabulantur in arborem sui nominis conuersam, quam Priapus fugientem comprimere quæsisset, innuentes Venerem Bacchum sequi, conficiebantur multa ex plantis vini genera. Adipsos palma est, odore mali cotonei, fructu capparis, quem Plinius myrobalanum appellat, colligitur paulo antequam incipiat maturescere, quod relinquitur phœnicobalanos vocatur, vescentesq; inebriat. Ex animalibus simia vino inebriatur, atq; ita inebriata capitur, ex Athenæo: cor simiæ assum, & aridum potum dragmæ pondere cum melicrato vetere, roborat cor, & acrimoniam eius, audaciamq; auget, pusillanimitatem, & cordis pulsum depellit, ex Rhase, qui effectus ebrietatis sunt. Elephas vini potu inebriatur, Athenæus ex Aristotelis libro de ebrietate, zythi potu mitigatur elephas animal, & Aelianus elephanto, qui ad bellum certat, non modo ex vitibus confecti, sed etiam ex oryza fastitij vini vsus indulgetur, & zytho madefactum ebur in omne opus tractabile redditur, ex Plutarcho, & Dioscoride, sed ossa elephantina aliquandiu in zytho macerata ceræ instar emolliri retulit Simeon Sethi, Seneca vero Democritum eiusmodi commenti inuetorem fuisse: ebur substantia sua cor roborat, ex Syluio. Canes & vino inebriari vidimus: sordes aurium canis cum vino mistæ, statim inebriant, ex Rhase refert Albertus, at in Rhase legitur, si vinum in quo infusi fuerint ricini alicui propines, inebriabis. Leopardus diligit vinum, & inebriatus capitur. Oppianus modum elegantissimè describit. Vbi primùm in Lybia paruum fontem animaduerterint, vnde pardales prima luce bibere solent, eo venatores amphoras permultas, suauis vini plenas afferunt, postquam hoc in fontem infunderunt, inde non procul sedent stragulis tecti, nam nulla alia re se occultare possunt, eæ autem ardenter sitientes, ad fontem accedunt, & simul vt vini, cuius studiosę sunt, potione sitim expleuerunt, statim primò saltatione ludunt, deinde sensim obdormientes humi sternuntur, atq; ita grauiter dormientes, nullo negotio comprehenduntur: si pardi pinguedinis odor inter assandum recipiatur, capitis reuolutionem inducit, vt in ebrietate, ex Rhase. Animalia verò aquatica, vel quæ vinum odisse videntur, ebrietatem arcent. Apri vini osores sunt: ebrietatem arcet pulmo apri, aut suis assus ieiuni, cibo sumptus eo die, ex Plinio. Longè vinum horrent pecora: pecudũ assus pulmo ebrietatem arcet præsumptus, ex Plinio. Paulus Venetus tradit monocerotem volutari cœno, vt sus, fera & solitaria est, Indorum Rex è poculo confecto ex monocerotis cornu bibens, interrogatus cur id faceret, respondit hoc potu ebrietatem tolli, ex Apollonio: Fera & solitaria belua leo est, cuius stercus in vino potum mensura dauic facit abhorrere vinum, ex Rhase. Anguillæ in aquis nascuntur, & vino suffocatæ, si quis plus satis mero indulget, ex eo biberit, eius odore offenditur, & fiet abstemius. Inducit & vini fastidium rana viridis, ex his, quæ aquis viuunt, si in vino suffocetur.

CLAMOSA, ET OBSTREPERA ANIMALIA AD VOCIS *vitia valere.* Cap. VIII.

SIC obstrepera & claræ vocis animalia loquacia, clamosaq; in cibo homini propinata possunt loquacitatem, & claram vocem conciliare, & imprimere, si quitaciti fuerint, & parci sermonis Harpocrates. Canorum animal gallus gallinaceus

linaceus, ex Cicerone. Lucretius de eo.

Quin etiam gallus nocte expandentibus alis,
Auroram clara consuetum voce vocare.

Gallum excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno Natura genuit, & interdiu canes: Auicenna gallinarum carnem vocis claritatem afferre dixit: Elluchasen sorbilia oua vocem clarificare dixit, Galenus ouum sorbile misceri ijs, quæ contentos in thorace, & pulmone humores incidunt, & vsurpantur illis, quorum guttur exaspera tum est clamore, vel acrimonia humoris. Grues clamosi sunt. Ducem eligunt, qui clamet, dum cæteræ dormiunt, Aristoteles, dum volant in extremo agmine dispositos vicissim habent, qui acclament, & gregem voce contineant, quùm in terram descenderint, dux multùm clamat, vt omnes conueniant, & simul pascantur, quod si nimio clamore raucescet, alius substituitur. Lucretius ad id.

„ gruum, quùm
Clamor in atherijs dispersus nubibus Austri.

Simeon Sethi ait, ius gruum vocem clarificat. Anates obstreperæ, & gregatim vociferāt, etiam in cibo: ex anserum natura, caro anatis vocem clarificat, Serapio ex Aben Mensuai, idemq; dixerat Auicenna. Cantu valet hirundo, Aelianus, sed in molestijs non canit, vt Plato ait: garrula est, vt diem præcinendo nunciet, quùm primùm redierint vere, cantu pristinis nidis inuentis applaudere, & sibi gratulari vidētur, mirifico, vario, & quasi articulato: eius cinis cum mellicrato potus raucedines sanat. Canis latrat, & maximè voce terret. Virgilius.

„ sæuit canum latratus ad auras.

Lucretius baubatus vocat, Gannitus blanda immurmuratio, vlulatus, quùm lugubrē, & querulam vocem edunt. Ouidius.

Inq; foro, cirum domos, & templa Deorum
Nocturnos vlulasse canes.

Tandem canū plures voces. Aristoteles in Physiognomonicis canes plurimū clamosos, & loquaces esse dixit: inde Rhases, si quis biberit vinum, cui iniectus fuerit lapis à cane morsus, exclamare cogetur. Vrsi rabiosi, & clamosi sunt, latitans cum murmure quodam pedes sugit, Alexāder vrsorum cerebrum veneficium esse Hispaniæ creditur, occisorumq; in spectaculis capita cremāt, testato, quoniam potum in vrsinam rabiem agat, Plinius, Luscinijs diebus & noctibus continuis quindecim garrulus est sine intermissione cantus, dignum miratu, quod sit tanta vox in tam paruo corpusculo, & tam pertinax spiritus. Omnia tàm partis faucibus insunt, quæ tot exquisitis tibiarum organis ars hominum excogitauit. Certant inter se, palamq; animosa est contentio, victa morte sæpe vitam finit, spiritu prius deficiente, quàm cantu, tandem inter aues nulla suauissimo cantu dulciùs aures demulcet, & exhilarescit, ex Plinio: cor lusciniæ, si quis ea adhuc palpitante cum melle transglutierit, & aliud cor eiusdem auis cum lingua portauerit, suauis ad loquendum erit, sonoræ vocis, & libenter audietur, ex Kiranide: Eriphiam prodidit Plinius, hęc in auena scarabeum habet, sursum deorsum decurrentem cum sono hœdi, vnde & nomen accepit: hac ad vocem nihil præstantius tradit. Calcophonos lapis niger est, sed illisus æris tinnitum reddit, tragedis gestandus, ex Plinio, quia optimam vocem facit.

ANIMALIA, QVAE NOCTV LOQVVNTVR, HOMINES IN somnis loqui cogunt. Cap. VIIII.

OCTILOQVAE aues, scilicet quæ noctu vigila, & impēsè loquacia sunt, eorum linguis in pectore supra cordis palpitationē appositis, possunt homines ad loquelam noctu promouere, sed valētiùs mulieres, quùm impendio loquaciores sint, eis suam qualitatem communicando, & cogere, vt ea secreta manifestent, quæ in die patrarint. Exempla. Bubo de genere nocturnę auis, noctu vlulat, & clamat, interdiu raró videtur, ob id eius cor impositum mammæ mulieris dormientis sinistræ, tradunt efficere, vt omnia secreta pronunciet, ex Plinio. Noctua, vt bubo, nocte canit, & vigilat, Rhases. Si cor noctuæ magnum ponatur super sinistram mammam mulieris dormientis, bona vel mala, quæ fecerit confitebitur. Ranæ noctu loquaces sunt æstate, vt diximus. Democritus quidem tradit, si quis extrahat ranæ viuenti linguam, nulla alia corporis parte adhærente, ipsaq; demissa in aqua, imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunq; interrogauerit, vera responsuram, ex Plinio. Anser, vt diximus, nocturnas excubias celebrat, & vigilias suos cantu assiduè testatur. Anseri viuenti, si quis abscinderit linguā, posueritq; super corpus viri, aut mulieris dormientis, confitebitur omnia quæcunq; fecerit, ex Kirannide. Nulla auis, quùm aut frigore, aut fame, aut alia molestia afficitur, canit, ne ipsa luscinia quidem, aut hirundo, sed vpupa præ dolore lugentem canere, Plato in Phedone dixit. Vpupa vna voce importuna est vere. Tradit Euax in nido vpupæ aliquando lapidem inueniri, quem aiunt secreta prodere, & phantasias promouere impositum pectori dormientis.

TACITA ANIMALIA TACITVRNITATEM LARGIRI. Cap. X.

ONTRA verò quæ diximus tacita, & pauci cantus animalia, etiā homini taciturnitatem præstare possunt. Ad exempla hæc subnectere liceat. Lupus & si syluestris canis, latratu caret, vlulare proprium luporum, ex Varrone, & præcipuè in fame: homo, quē prius viderint, conticescit, & anticipatus obtutu nocentis, licet clamādi votum habeat, non habet vocis ministerium, Solinus ex Plinio, & Platone. Est rana calamitis, quæ harudinetis & herbis viuit, muta & sine voce: Nicander in theriacis hanc ranunculum viridem, surdum & mutum cognominat: hanc ferunt in canis os iniectam, mutū reddere. Apuleius. Et de ore pastoritij canis virens exiliuit ranula. Rubeta tacitum animal, etiam in terficiendo silentium seruat, multa de ea certatim authores tractant: illata in populum silentium fieri. Chamæleo sine voce est, lingua eius gestata, obmutescere facit inimicos, ex Græcis. Testudo muta est, apud veteres secreti, & silenti symbolum fuit, hoc enim argumento Eliensibus Phidias Venerem fecit, quæ testudinem calcaret, opertiùs, implicatiusq; commostrans, esse mulieribus decens ædes custodire, ac silentium. Memini me legisse clamoso accipitri datam testudinem, mutū reddere, in homine adhuc inexperto.

FORTISSIMA ANIMALIA COR HOMINIS ROBORARE & prociam augere. Cap. XI.

OBVSTA animalia, ferociaq; homini ferociam illam, & robustitatem conciliant, cor roborando, & spiritus augendo inuictum reddunt. Sed ea animalia ferocia, & robusta sunt, & calidissima, quæ paruum cor habent, ob id

continuo febriunt, quorum partes spiritum, & ferociam inducunt. Leo ferarum fortissimus, & generosissimus est, calidus & siccus adeò maximè, vt continuo quartana febre affligatur, & si sanitate frui videatur, & nisi vis morbi eum cobiberet, longè nobis perniciosior foret, ex Phile: Aesculapius leonis carne phantasticos sanari tradit, si phantasmata tollendo & melancholiam, exhilarando cor, roboratur, Sextus. Leonis adipē, ait Dioscorides amuletum esse aduersus insidiates, Plinius, resistere insidijs videtur. Similia dentis maximè à dextra parte, villiq; è rostro inferiori promissa sunt. Cauda draconis & capite, pilis leonis è fronte, è medulla eiusdem, equi victoris spuma, canis vnguibus adalligatis ceruino corio, neruisq; cerui alternatis, & dorcadis. Accipitri cor paruum, bellicosus maximè, febri laborat. Aegyptij Soli acceptum putant: cuius natura aiunt ex sanguine, & spiritibus constare. Bellum gerit cum aquila fortissima auium, vt eo etiam quiescente fiat aucupiū: carnes pullorum accipitris animnm corroborant, melancholiæ, & perturbationi resistunt, ex R. Mose. Cor eius gestatum roborat cor, & conseruat gestantem. Canis venaticus robustus, cor paruum habet, siccissimum animal, vt rabie laboret. Robustissimi sunt præcipuè Indici, vt etiam ex Aristotele habetur in Physiognomonicis. Plutarchus in Atheniensi insula, & Deo canes arceri dicebant, nō quod coitu in propatulo haberent, sed quia animal robustum & pugnax. Compositio naturalium Magorum ad inuictos reddendos canis venatici vngues recipit. Sunt & dracones in Aethiopia longitudinis triginta passuum, quos elephantorum interfectores vocant, grauesq; cum elephanto inimicitias gerunt, ipsum facili circumflexu ambiunt, mira animalium pro se cuiq; solertia. Draco iter ad pabula speculatus, excelsa se arbore inijcit, scit ille imparem sibi luctatum, contra nexus itaq; arborum attritum quærit, cauet hoc dracon, ob id gressus obligat cauda, resoluit ille nodos manu, at hic in ipsa nare caput condit, pariterq; spiritum præcludit, & mollissimas lācinat partes, ijdem ob hij deprehensi mortui. Recipit prædicta compositio draconis caudam. Et si hyænæ cor maximum, vt tradit Aristoteles, sua astutia, & ferocia maxima & fortissima animalia vincit: pardalim hostiliter odit, vnde si hyænæ & pardalis pelles admisceantur, pardalina pilos amittit, quare Aegyptij superiorem ab inferiore victum significaturi, duas pelles pingunt, hyænæ vnam, alteram pardalis, ex Oro. Præcipuè pantheris terrori sunt, vt ne conentur quidem resistere, & aliquid de corio earum habentem non appeti. Amplius scribit Orus, si quis hyenæ pellem sibi circumponat, intrepidè per medios hostes transiturum nocumēto nullo, proinde Aegyptijs ratione hieroglyphica intrepiditatis, ac constantiæ in calamitatibus indicium haberi hyænę pellem expictam. Equo cor paruum, in corde os, ex Aristotele, animal belligerum, & animosum, sæpe sæpius corripitur febre: recipit etiam equi spumam victoris eadem compositio. Ouidius in Halieuticis, equi ingenium describens.

Hic generosius honos, & gloria maior equorum:
Nam capiunt animis palmam, gaudentq; triumpho,
Seu septem spatijs circo meruere coronam,
Nonne vides victor quanto sublimius altum
Attollat caput, et vulgi se venditet auræ?

Vulturi cor paruum, auis rapax & carniuora, pugnat cum accipitre, & cum omnium auium genere, eadem quæ aquila potest, & accipiter, sed efficacius: vngues eius combusti, cum vino vetere soluti, totiq; corpori inuncti & poti, ad victoriam de inimicis summè faciunt, ex Kirannide. Cor aquilæ paruum, violentum animal, cui maximus honos, & maxima vis quoq; auium regina, animosa & superba, contra dracones homines,

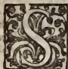
aliudue animal mira animositate pugnat vsq; ad mortis periculum: omnia quæ vultur potest, sed efficaciùs. Gallis gallinaceis cor minimum, pugnacissimi sunt, elati, & in certaminibus pertinaces, eis prærogatiuam quandam Natura largita est, quod solus inter aues tanquam galea cristam gerat, & in pedibus calcaria, pennas per colla, ceruicesq; diffusas, quasi iubas pugnaturus explicat. Cum limen intrat, tametsi supremum altissimum existat, is tamen se inclinat, quòd superbia efficit, ne crista vspiam offendatur. Quùm in certamine victor, tùm oculorum eminentia, tùm ceruice elata simul & cantus contentione insolenter effertur, & triumphanti similis efficitur. Terror est leoni ferarum generosissimo, & basiliscus tùm eius aspectum, tùm vocem extimescit: nam conuulsus moritur, ex Aristotele, Athenæo, Eustathio & Aeliano: eius cerebrum cerebri substantiam auget, & sensus acuit, ex Simeone Sethi. In eius ventriculo lapis inuenitur, alectorius dictus ore gestatus inuictos reddit, & constantes, eoq; Milonem Crotoniatam vsum in certaminibus, inuictum fuisse videri volunt. Contra aduersarios galli calcar de crure dextro allatum valere monet Rhases: capitis crista cum grano thuris & cornu cerui gestata, malum oculum omnem & timorem aufert, & intrepidum reddit gestantem.

FORTISSIMA ANIMALIA CONTRA NOCTVRNOS PAuores valere. Cap. XII.

SVNT & nocturni pauores, qui dormientes præcipuè pueros, grassantur, circa quos non segnis, & indiligens cura Medicorum esse debet, eadémq; animalia generosa, intrepidaq; contra eos valere non vana coniectura comperimus. Gallus, vt diximus pugnax & intrepidus: cristã sui capitis gestatã contra nocturnos pauores prædicant Medicorum scholę. Aquila auium tyranna, bellipotens, potest ea, quę vultur, cuius rostrum cum lingua gestatum tuta reddit nocturna itinera, fugat dęmones & phantasmata, Sextus. Accipiter eadem potest, quæ vultur, & aquila, melancholiæ, & perturbationi resistit. Hyęna cum canibus & hominibus pugnat, insidiosa, malęfica, si fortitudine deficiatur, pręualet astu; contra nocturnos pauores, vmbrarumq; terrorem vnus è magnis dentibus lino alligatus succurrere narratur, ex Rhase. Leo animosissimus, cuius carnes, Sexti testimonio, à phantasmatibus hominem liberant. Vrsus suis viribus confidens non solùm ceruos, sed sues, & tauros aperto Marte aggreditur; ex ore, cornibusq; eorum pedibus omnibus suspensi pondere fatigant, neç alteri animalium in maleficio stultitia solertior, Plinius ex Aristotele: oculus vrsi dexter siccatus & appensus pueris, amolitur ab eis timores, quibus in somniis vexantur. Delphinus robur in cauda habet multum: fortissimus, cum amijs pugnat, & expugnat, idem in Nilo crocodilos nęcat, vt tradit Plinius. In ventre mollis est, tenuisq; cutis crocodilo, Ideo se vt territi immergunt delphini, subeuntesq; aluum illis sęcat spina. Delphini dens alligatus, pauores repentinos tollit. Lamia, antropophagus piscis, vorax acutis dentibus armatus, ac vasto, laxoq; hiatu, vt loricatum virum deglutiat; eius dentes puerornm collo suspensi, pauores arcent. Rhases scincos pueris præstare ait, qui timent in somnis. Sed Arabes pro scinco sæpius crocodilum vsurpant, & terrestrem & aquaticum. Est enim crocodilus acerrimus, & promptissimus hostis, insidiosus, fallax, & validissimis dentibus armatus. Salamandra ignem tactu extinguit, non alio modo, quàm glacies, tantum ei rigorem Plinius esse dixit, sic Theophrastus & Nicander. Salamandræ cor gestatum, securitatem ab igne præstat, & audacem contra incendium, & incremabilem reddit, ex Græcis.

IRACVN-

IRACVNDA ANIMALIA, IRACVNDOS HOMINES REDdere, & mitia mites. Cap. XIII.

SIC etiam iracunda animalia iracundos homines reddunt, & mitia mites. Iracunda ea vocamus animalia, quæ nimio plus ad omnem excandescētiam parata. Vrsus natura sæuus, ex Adamantio. Poetæ sæuos & truces vocant. Vrsi Persici vltra omnem rabiem sæuiunt, ex Ammiano Marcellino. Ouidius.

Quid nisi pondus iners, stolidaq; ferocia mentis?

Vrsorum cerebrum maleficium esse credunt, vt diximus, vt in vrsinam rabiem agat, ex Plinio. Leo iracundus, calidus & siccus est, cuius cerebrum acceptum inducit mentis stuporem, ex Rhase. Ceruus contra, mite animal, & iracundiæ expers, placidumq;. Dentes cerui alligatos pellibus caprearum ceruinis neruis, mites præstare dominos, potestatesq; exorabiles, ex Plinio.

QVOMODO MVTVAS VXORIAS RIXAS MAIORES NOSTRI sedarint. Cap. XIIII.

MAIORES nostri ex animalibus, quæ coniugij amantissima essent, remedia sibi præstari putabant, vt coniuges inter se odiosi conciliarētur; nos aliqua exempla adducemus, non quod vera esse existimemus, aut talia approbemus, sed vt rationes aperiamus, quare hæc posteritatis memoriæ mandarint, ne temerè locutos putemus: vt ex his ad maiora; quæ intendimus, transcendat animus. Plotinus maximus Platonicus horū rationes aperit, inquiens: Ex eo quod pleraq; animalia se mutuò naturaliter amare facilè possunt, inferunt amorem rebus inter se reciprocum, nata est amatoriæ artis efficacia, philtris quibusdam, fascinationibus vtentis, dum tangendas adhibent, naturas alijs alias conciliantes, insitumq; habentes amorem, animamq; alteri alteram ita copulant, quemadmodum qui distantes vnà palmas coniungunt. Sed ego puto ita hæc vera esse, vt mutuus palmarum amor, qui per funiculorum nexus conciliatur. Sed exempla adeamus. Columbæ adeo inter se amantur, vt fœmina marem non admittat, nisi ante osculatus fuerit, ex Aristotele, Aeliano, & Plinio. Columbæ cum alijs vxores coire non patiuntur, neq; coniungium iam inde à primo ortu initū deserunt, nisi cœlebs, aut vidua. In partu mas adest, & cultu, omniq; officio fungitur, fœminam pigriùs ad nidum euntem percutit mas, cogitq; intrare, quùm peperit oua, cogit vt incubet, incubantq; ambo vicissim, mas diu, noctu fœmina. Ab adulterio castissimæ sunt, nunquam enim ex societate inter se instituta neq; mas, nisi morte ipsa destituitur, neq; fœmina dissociatur, nisi vidua fuerit, ex Aeliano. Sed si impudico amore capti, ad alienam Venerem libidinis oculos adijcient, eos reliqui circumsedentes, mares quidem mares, fœminas vero fœminæ discerpūt. Pleraq; de mutuo amore & coniugio columbarum Aristoteles, Eustathius, Aelianus Athenæus, Oppianus, Plinius & alij certatim authores tradunt, remedia apud authores leges de amore inducēdo. Alcynoes adèo coniugij amantes sunt, vt non vno quopiam, sed quolibet anni tempore cohærent, congressumq; admittunt, quippe quæ alteri nulli misceantur, sed beneuolentiæ coniugalis gratia, quæ nuptam decet, & amicitiæ studio, ex Plutarcho, & sapientissimum diuinissimumq; marinorum animalium vocat. Quas columbas circa mariti amorem conferemus? si maritus obierit, fœmina cibo, potuq; omni abstinens, longo tempore luget, & se disperdit: multa ex vtraq; reperies ad beneuolentiā & cōtra seditiones & inimicitias. Cornices societatem non temere instituunt, quam tamen vbi semel inierint, fidem inter se mutuā

amanter. Aelianus ad amorem coniugalẽ docet, vt mutuo se amore pariter per omnẽ vitam concordes degent. Hirundines se inuicem amant, & in educandis filijs tàm mas, quàm fœmina summa æquitate laborant. Ex hirundinum pullis in ollam clausis & assatis ponatur philtrum ad amorem. Sed Nicolaus Mirepsicus, vt mulier non decedat à viro, & mulier non amplius de alio viro cogitet. In hirundinum ventre pullis lapilli reperiuntur candidi, aut rubentis coloris, qui chelidonij vocãtur, amatoris artibus apti, ex Plinio. Equæ luxoriosissimæ, & marium amantes sunt: sola animalium (excepta fœmina) grauidæ coitum patiuntur, carent purgatione, qua perinde est fœminis, vt coitus maribus, & si desiderantibus coitum fœminis prohibebis, libidinis extimulantur furijs, vnde etiam veneno inditum nomen hippomanes, quod equinæ cupidini similem mortalibus amorem accendat. Columella. Tempore coitus humorem emittunt è suis genitalibus, similem genituræ, quem hippomanes nonnulli appellant. Virgilius.

Hinc demum hippomanes verò quod nomine dicunt
Pastores, lentum distillat ab inguine virus.

Aristoteles hoc præcipuè ad amoris veneficia peti dixit. Quùm equa peperit, statim secundas deuorat, atq; etiam quod pulli nascentis fronti adhæret, hippomanes dictum, magnitudine minus carica parua, specie latiusculum, orbiculatũ, nigrum, (fuluum dicit Solinus) hoc, si quis præreptο, odorem moueat, equa excitatur, furitq; agnito eo odore, quapropter id à veneficis petitur. A quo Plinius. Proditur equis amoris innasci veneficium, hippomanes appellatum, in fronte caricæ magnitudine, colore nigro, quod statim ędito partu deuorat fœta, aut partum ad vbera non admittit, olfactu in rabiem id genus agitur. Aelianus vim habere ait alliciendi ad libidinem, atq; amatoriam flammam excitandi, eamq; ob rem furens inuidia homini has præstigias non permittit habere. Idq; cognitum pastores habere, vt si quando ad amoliendas alicui amatorias insidias egeant, vt ipsam ad cupidinis Venerem inflammemt, diligenter obseruant, quãdo equa pariat, ac statim à partu à pullo adscindunt, & in equæ vngulam inijciunt, sic quicunq; per insidias carnem illam gustauerint, proiecta & præcipite amatoria libidine constrictius tenentur, furiunt, perbacchantur. Hesychius eo ad philtra ueneficas vti scripsit. Virgilius Aeneidos quarto.

Quæritur, & nascentis equi de fronte reuulsus,
Et matri præreptus amor.

Animalia, quæ hominum amantissima sunt, ad erotica medicamenta quæruntur. Iynx auis collum agit in auersum, reliquo quiescẽte corpore, nam vt colla ante & retrorsum liberè circumagit, & miruminmodum quoquolibet contorquet, ita mortalium corda agere dicebatur, animos torquere, turbare, ac retro mouere. Accedente homine nõ refugit, immò eius visu oblectatur, ex tam igitur leui ratione veneficijs infamis est: immò quia tàm antiquitùs ad philtra, & amatorias illecebras in vsu erat, vt iyngos vocabulo desiderium, cupiditatem, lenocinium, illecebram, & quicquid animum ad amorẽ traheret significabant, & Pindarus pro prouerbio, qui vehementi, & impotenti desiderio ad aliquid trahuntur, iynge trahi dicuntur, ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, idem & Theocritus habet. Iyngem prima Venus fertur è monte Olympo ad homines detulisse, ac dedisse Iasoni, & docuisse eum incantandi artes, vt Medeæ animum in sui amorem compelleret, ex Pindari Scholiaste, à veneficis enim hæc auis ad circulum, seu rotam alligari solebat, alis binis supernè, & pedibus binis infernè, vt ita quatuor radiorum rotæ speciem præseferret, vel cum cera amburebatur tota super ardentes prunas, alij tradunt eius interanea explicati rotæ circumuolata, alij pennis priuatim vtebantur, quæ circa caudã sunt, & osse circa pectus labdoyde figura, specie simili equitũ calcari, collũ, quod retro intorquetur, ad alia quoq; prodesse, sed tota auis ad amores, in aliqua rota extensa, & circũuoluta

uoluta ad nomen amantis, ex Ioanne Tzetzes. Pauo virginem amat. Clearchus author est in Leucadia pauonem tantopere adamasse virginem, vt ea defuncta commoreretur. Pauonis cerebrum amatorium poculum esse, & cor eius gestatum beneuolentiam præstare scriptum est. Lacerta homini natura amica est, vbicunq; est homo congregatur lacertæ, obliquato capite faciem contemplantur, si expuas elambunt saliuam, immò & admotę ori saliuam lambunt, ambulando obuiæ sistunt, si pergas, sequantur. Si agricolæ fessi obdormiant in agro, & serpens clanculum in os patens dormientis coniiciatur, lacerta & si pusilla, seruat hominem, vbi sentit serpentum insidiari, circumcursitat per faciem & collum, nec finem facit, donec expergiscatur: ob id lacertam inter amatoria esse scribit Plinius, in vrina virili necatam. Remora quia naues remis, velisq; concitatas, ac velut volantes remoratur, ob id ad iudiciorum causas remorandas, & ad amatoria veneficia valere crediderunt. Sed quis homine amantior, quàm ipse homo? Vnde sagittas è corpore ductas, si in terram non attingerint, subiectas cubantibus amatorium esse Orpheus, & Archelaus scribunt, ex Plinio.

ANIMALIA, ALIAQVE TERRAE NASCENTIA MAGNEticam vim habentia, ad eadem præstare. *Cap. XV.*

NEC minus friuola, quàm inani ratione, vbi animalia videbant, stirpes lapidesùe, aliaùe, quæ magneticam quandam vim haberent attrahendi, magneticam, vt ita dicam, ad amatoria valere opinati sunt Maiores nostri, ac methodum sanxerunt. Plotinus magicos attractus fieri (si ue amatorios) ex consensione quadam rerum in patiendo, ac lege quadam Naturæ agente, vt inter similia quidem concordia sit, inter dissimilia quidem discordia. Vera vis magicæ est amicitia in vniuerso, rursusq; discordia. Hactenus Plotinus. Nos hanc vim exemplis quibusdam comprobabimus. Est quædam vis ceruo indita extrahendi spiritu à cauernis serpentes, etiam renitentes, munifico Naturæ beneficio, etenim naribus suis in serpentis cauernam incumbens, vehementissimè respirando, quasi amatorio quodam alliciens, extrahit, inuitumq; profert, ex Aeliano. Hac mirifica vi inspecta Orpheus libello de lapidibus scribit. Cornu ceruinum sponsam gestare debere, sic enim perpetuam ei cum sponso futuram concordiam.

Primò nuptam verò iuuenem ducens in cubilia puellam,
Delectationis amabilis testem illum ferat
Lapidem: ille verò in fractis concordijs simul ambos
Vltimam senectutem, & in dies omnes possidebit.

Quasi dicat, aliquid de ceruino cornu habens secum, continuo à mulieribus amaturum. Suspicor in elephanto maximum esse amatorium & si ab aliquo non traditum: extrahit enim è cauernis serpentes, vt ceruus, & vim magneticam habet. Inquit Plinius. Elephantorum anima extrahit serpentes. Capitur & mulieris forma, atq; hebescens ad eius pulchritudinem, remittit animi sui furorem, ex Aeliano. Traditur vnus amasse quandam in Aegypto corollas vẽdentẽ, ac ne quis vulgariter electam putet, miretur gratam Aristophani, celeberrimo in arte Grammatica. Plinius ex Plutarcho, postea autem quam mulier excessit è vita, elephantus nec pristinæ consuetudinis compos, tanquam homines mœstitia laborantes, sicis furens ferebatur, ex Aeliano. Sic & alij alias adamarunt. Hanc fortasse vim innuunt Poetæ, quùm Pygmalionem fabulantur ex ebore virginis simulachrum fecisse, eiusq; amore captum à Venere impetrasse, vt in veram, viuamq; virginem verteretur. Spatalia ex ebore collo ferentes, amoris illicia habere dicebat. Rubeta

beta mustellam trahit, mirum spectaculum, vt à multis & fide dignis accepimus, & si ab aliquibus ad huc veterum ne dum literis proditum. Mustela ex arboribus, statim rube ta inspecta, vociferat, & auxiliũ implorat, descendit, & in os rubetæ illabitur, illa aper to, & patulo ore inhians, expectat, & vorat: officulum est in latere rubetæ, quo admoto aqua feruere videtur, canũ impetus eo cohibetur, & amorem conciliat. Mustelæ etiã mures attrahunt, tùm intrando, tùm è foramine extrahendo, & si à rubetis attrahã tur. Aelianus tradit Magos affirmare mustelam ab Hecate nutritam esse, quòd hæc Dea ama torijs adhibeatur, nam eius viscera his sunt apta, ex Volaterano. Est & Hyenę venefica vis hominem sistendi, vt de remora diximus. Quodcunq; animal ter lustrauerit, hyęna è vestigio hæret, vt mouere se non posse videatur, quapropter magicam inesse scientiã ei pronuncient, ex Plinio & Solino. Eius vmbra canes obmutescere facit, ex Aeliano. Homini, caniùe dormienti suum corpus admouet, & si se ipsam maiorem dormiẽti, sen tit, sensibus eum priuat, ac ipsius manus non resistentis priuat. Si declinabit hominem ad dextram, vt prægressi vestigia occupet, alienari mente, ac vel ex equo, hominem de cidere. Hyænam vulgò ex omnibus animalibus in maxima admiratione posuerunt, vtpote cui & ipsi magicas artes dederint, vimq; qua alliciat ad se homines mente alienatos, ex Plinio. Ob id pilos rostri admotos mulieri labris, amatorium esse, & totius domus concordiam hyęnę genitali, & articulo spinæ cum adhærente corio adseruatis, cõstare: eiusdem cauerna sinistro lateri religata, si quis mulierem respiciat, amatorium esse tam præsens, vt illicò sequatur, & alia, quæ libenter omittimus, quia vana. Hyęna qua si syluestris lupus est, multaq; simul communia habent, forma, insidiæ, & alia ex Oppiano: coeunt simul, vt thoes nascatur, & ei quidem vis magica inest, nam vocem homini, quem priores contemplentur, adimere ad præsens, referunt Plato, Plinius, & Solinus. Veneficijs rostrum lupi resistere aiunt inueteratum, ob idq; villarum portis præfigunt, hoc idem præstare & pellis è ceruice solida existimatur, quippe tanta vis est animalis, præter ea, quæ retulimus, vt vestigia eius calcata, equis afferat torporem. Horatius de veneficijs muliebribus libro sermonum ait.

Vtq; lupi barbam, variæ cum dente colubræ,
Abdiderint furtim terris.

Quin & caudæ huius animalis videtur vulgò inesse amatorium virus, exiguo in villo, cumq; cum capitur, abijcere, nec idem pollere, nisi viuenti demptum, ex Plinio & Solino. Satis apud omnes vulgata magnetis & ferri attractio, ob id Maiores nostri de eis dixerunt, quod de eis refert Marbodeus Gallus.

Conciliare potest vxoribus ipsa maritos,
Et vice conuersa, nuptas reuocare maritis,
Sic qui scire cupit sua sit adultera coniux,
Suppositum capiti lapidem stertentis adaptet:
Mox quæ casta manet, petit amplexura maritum,
Non tamen euigilans, cadit omnis adultera lecto,
Tanquam pulsa manu.

Idem enim lapis ex vna parte attrahit, & alia respuit ferrum, ob id allicere vxorem, & à viro reijcere potest, vt diximus. Est & magnes carnea, quæ carnem attrahat, vt ex Aristotele Albertus refert. Succino tanta vis attrahendi, vt digitorum attritu accepta vi caloris attrahere possit paleas, & folia arida, vt magnes ferrum. Plinius. Syri vocãt harpagas, quod folia & paleas, & vestium fibras rapiat. Etiam ab antiquis memoratũ ad amatoria valere. Nos probabimus Plinij charitoblepharon succinum esse. Inquit enim.

Troglo

Troglodytarũ insulas fruticem habere, qui vocetur charitoblepharon, efficacẽ in amatorijs: spathalia eo facere, & monilia fœminas, sentire eum se capi, durariq; cornus modo, & heberare aciem ferri. Quod si fefellerinr insidiæ, in lapidem trãsfigurari. Ipse idem inter alias opiniones eorum, qui de loco, vbi nascatur, loquuntur inquit. Viuit adhuc Asazubas, qui tradit iuxta Atlanticum mare esse locum Cephisida, quem Mauri vocant electrum. Hunc Sole excalefactum è limo dare electrum fluitas. Theomenes dicit, iuxta Syrtim magnam hortum Hesperidum esse, ex quo in stagnum cadat, colligi verò à virginibus Hesperidum. Pselus in Arabia gigni dixit. Serapio autem de succino loquens, ait sub mare inferi nascitur, vt fungi in terra, eminens super mare, æstu maris frangi, & inde capi. Dicitur charitoblepharon, quasi gratiosa cilia, ex combusto enim succino fit nigerrimus fumus, quo antiquitus ad perornanda cilia tingebantur, & si cedatur succinum, hebetat ferri aciem. Infantibus succina alligari amuleti ratione prodest, & cuicunq; ætati contra lymphationes. Illud subuenit naturalia recondita scrutãti, quod si quem succinea veste indueris, alterum verò paleari, illico mutuis copulantur nexibus. Gagates eiusdẽ speciei, attrahir etiã paleas, & ad eadem valere suspicamur.

PLANTAS AD PHILTRA VALERE, QVIBVS ARGVMENtis excogitauerint. Cap. XVI.

SED longè futilibus argumentis plantas ad mutua odia & amores valere ex forma, & actionibus imaginati sunt. Palmas se mutuo amore prosequi dixerunr Græci, nec sine maribus gignere fœminas, sponte edito nemore confirmant, circaq; singulos plures nutare in eum pronas blandioribus comis. Illum erectis hispidum, afflatu, visuq; ipso & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa post sterilescere fœminas, adeòq; est Veneris intellectus, vt coitus etiam excogitatus sit ab homine, & maribus florẽ, ac lanugine, interim verò tantum puluere insperso fœminis. Esse in fructibus quibusdam osseum, lunatumq; dente contra fascinantes religione politum. Huic simile, quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, Philadelphũ appellatum ex argumento, quod rami eius ex interuallo sponrè coeant, ceu amantes, post digrediantur, concipiant, & pariant. Occurrunt etiam planræ, quas à similirudine aliqua primorum viscerum nostrorum, vel amantiũ animalium, vel insignis alicuius actionis amatorias plantas nominarũt. Quẽadmodum mandragora, quod bifida radice esset, ac veluti duobus cruribus diuaricata. Pythagoræ ἀνθρωπόμορφον dicta, idest quod humanum truncum, & artus adumbret; duum generum est, homigeram, fœminigeram, quod vtriusq; sexus clunes, quas disparatas ostentet, minor fœmina, ob imbecillitatem sexus. Ad Pithagoræ nomenclationem allusit Columella.

Quamuis semihominis vesano gramine fœta
Mandragora pariat flores.

Ad amorem valere fuit olim maximè credita, & vocitata Circea, à Circe Magica inuentrice, Solis filia. Theophrastus ad amores ex vino, & aceto subactam dari scripsit, cadẽq; ab eo protulit Dioscorides. Ad hipomanis iam dicti similitudinem hippomanes herba est à Theocrito in amatorijs decantata, his verbis.

Ἱππομανὲς φυτὸν, ἐςὶ παρ᾽ ἀρχάσι, τῷ δ᾽ ἐπὶ πᾶσαι,
Καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν᾽ ὤρεα, καὶ θοαὶ ἵπποι.

Hæc Theocritus ex Hesiodo accepit. Sunt qui Theocrito aduersentur, neq; talẽ plantã in Arcadia, neq; vspiam reperiri, sed carunculam in equi fronte nascentem esse, vt diximus. Sed Crateuas plantam agnoscit, quæ fructum instar fici syluestris habet, folium verò fuscum, vt papauer, quin & spinosum esse, idq; amatorijs veneficijs immixtum; mirificè

mirificè pollere. Aſphodelus centum capita dicta, quod ſimilitudinem humanorum teſtium quadantenus æmuletur. Plinius portentum eſſe, quod de ea traditur, radicē eius alterutrius ſexus ſimilitudinem referre, raram inuentu, ſed ſi viris contigerit mas, amabiles fieri, ob hoc & Phaonem Lesbium dilectum à Sappho, multum à Magicis, & Pythagoreis decātata. Putant eam ante portas ſatam, amuletum eſſe. Dionyſius diſcreuit etiā ſexu, marem, & fœminam in ea comperiens. Crateuas Veneris auiditates, deſideriaq; finire tradidit, & cum vino concitare. Cyclaminus ſuo circinato radicis bulbo muliebrē vterum affabre demonſtrat effigiatum. Theophraſtus eius bulbum ad amatoria valere dixit, è terra ſuffoſſum, ac dulci vino ſubactum, & in paſtillos digeſtum, ſicut vini fęces, quæ maculas abſtergunt, & eadem ab eo recenſet Dioſcorides: vino etiam addita, Venereas alacritates adauget, & ad abortus. Cotyledon, ſiue Veneris vmbilicus, concauum affert ſolium, rotundum, læue, acetabulum, aut fœmineũ vmbilicũ imitatũ, craſſum, carnoſum, & ſucculentũ. Medici vmbilicũ luxuriæ ſedē dicũt. Dioſcorides ad amatoria valere dixit. Aizonm mains folia fert cacumine hùmanæ linguæ ſimilia, carnoſa, pinguia, in ambitu effigiē imitata oculi. Plinins στέργηθρον dici ſcripſit, quod amatorijs conueniat. Leontopetalon folia affert, quæ iuſta radicēlanoſiore flocco caneſcũt. Tradit Dioſcorides appenſam ad amatoria valere. Radicē hanc contēplati ſumus, ita fœminæ pubem lanuginoſo, molliq; flocco pubeſcentē, vt talis intuitus lætaremur, & ſimilitudinis. Phyteuma ad amatoria tantũ valere tradidit Dioſcorides: fortaſſe quia copioſum ſemen in ſingulo pericarpio ferat, & pertuſum, ad amorē, & ad ferendā prolem apta foret. Catanances vtraſq; ad amatoria expetere ait Dioſcorides, Theſſalicas tribades, his fortaſſe, quia areſcens foliũ in terrā flectatur, & ſe contrahat in ſpeciem vnguiũ milui exanimati. Plinius hanc deridens coniecturā, lectā ad hunc vſum, dicit, quoniam areſcens cōtraheret ſe ad ſpeciem vnguiũ milui exanimati. Eadē ex cauſa lemos ſiletur ab eo. Nomen catanances inditum, quaſi fatali neceſſitate impelleret ad amorem, vel neceſſarium amoris illicium, quaſi faſcinatricibus, & præſtigioſis viribus donata. Staphilinus, ſiue paſtinaca, humanum crus, ſiue membrum æmulatur. Orphæus amatorium ineſſe ſtaphilino dixit, fortaſſis quoniam Venerem ſtimulari hoc cibo certum eſt, & ideo conceptus adiuuare aliqui prodidere, ex Plinio. Contra autem animalia ſibi, & omnibus inuiſa & ſine prole contrarium prædicto effectum præbere dixerunt veteres, nam ſicut horret viſus ea videndo, ita hominem odiſſe, & ab omnibus abhorrere faciunt. Chamæleon venenatum, & inuiſum, deformeq; animal, quùm nullo cibo viuat, iocinore ſuo amatoria diſſolui, inteſtina & fimum cum ſimiarum vrina illita inimicorum ianuæ, odium omnium his conciliare, ex Plinio. Rubeta fœdum aſpectu animal, & horribile, è putredine naſcens, amorem finire Plinius dixit, in pecoris recenti corio alligatum. Mulæ gignendi facultate orbatæ, etiam amorum illecebris, ob id ad deſtruendum conceptus, vt diximus, & ad odium, & ad labefactandum amorem vtuntur. Plinius puluerem, in quo ſe mula volitauerit, corpori inſperſum, mitigare amoris ardorem ſcripſit. Si in amantis calceum ſtercus amaſiæ ponatur, vbi odorem ſenſerit, amor diſſoluitur, cum odioſa hæc res ſit, & ab Ouidio recitatum libro de remedio amoris.

Illo tuas redolent Phineu medicamine menſas,
Non ſemel eſt ſtomacho, nauſea facta meo.

PRAEPROPERI COITVS ANIMALIA AD EOS VALERE, QVI EX tardi coitus animalia ligatos ſe putant. *Cap. XVII.*

VANA perſuaſio apud homines eſt fatuos & plebeios, ſe facilè à mulierculis poſſe ligari, vt impotentes ad coitus fiant, atq; ſuperſtitiombus, & inanibus verbis obmurmuratis prouenire putant, quod non niſi ex naturalibus rebus, & ſuperſti-

uperstitione alienis prouenire scripserunt antiqui,fides sit penès eos.Nos aliqua adducemus exempla, quibus rationibus inducti sint, vt hæc crederent, vtebantur enim ad hæc conficienda animalibus tardi, & ligati coitus, membra ea ex ijs eligendo, quibus hæc actio perficeretur. Animalia ergò, quæ alligati & remorantis coitus sunt, ex Aristotele, canis, lupus, & phoca, sed Oppianus testudines, & phocas dixit. Cuius rei Aphrodiensis causam inquirens dixit, quòd coles venereo vsu intumescit, & vuluæ os strictũ, & vsq; dum glutinosum, & lentum semen instillet in matricem, colligantur. Lupi eodẽ modo cocunt, canes in medio coitu auertuntur, inuitique etiam coherent, ex Aristotele: ob id lupi virga ligari dixerunt, & hac ligatione nullã esse vehementiorẽ, ex Rhase. Videre quàm leui persuasione hac ad id scribendum impulsi. Canis eodem modo coit, & in coitu ligatur: & ex eo pigrior in Venerem fieri, ex Plinio. De phoca nihil ad huc exploratum, vel à quopiã traditũ. Eadem quoq; coniectura animalia, quæ ægriùs vrinam reddere videmus, ad vrinæ retentionem valere, vt ne vesicam exonerent, donec exoluantur, vt etiam quotidie videmus. Canes vrinam ægrius reddunt, nec possunt nisi sublato crure mingere: quare canis vrina ad id vtitur Plinius. Corio virgæ Rhases. Eiusdẽ proprietatis, & virium lupus, vnde si quod animal minxerit super vrinam lupi calidam, non concipiet vnquam, ex Pythagora, sed Rhases de muliere dixit. Facillimi coitus animalia aues diximus iam supra, scilicet picus martius, non solùm facilitate coitus, sed & clausuras soluit, ita ligatos: pica vulgaris, & eiusmodi similes, assati enim, vel elixi comesti, illicò ligatos soluunt, vt sæpius experti sumus.

ANIMALIA, QVAE PROBROSAE VENERIS SPECIEM quandam præseferunt, contra eam valere. Cap. XVIII.

VNT & quædam præter naturam vitia, quibus aliqua animalia obnoxia credimus, sunt & quædam, quæ si à vulgò ita creditæ sint, re vera nõ sunt, nam contra eos, qui id crediderint, innchitur Aristoteles. Sed id specimen nobis dedit Natura, ad demonstrandum nobis eiusmodi animalia cõtra hanc probrosam, & infamem Venerem valere. Leporũ, vt Archelaus scripsit, vtrunq; sexum singulis inesse, ac sine mare ægrè gignere. Plinius scribit, quod aliquando mas, aliquando sit fœmina, quandoq; velut masculus generat, quandoq; vt fœmina patiatur. Apud veteres recepta est opinio, eos formosos aliquibus diebus videri, qui lepore vescantur. Sed hyæna credita per annorum vices nunc marem esse, nunc fœminam, re vera falsum est, nec genitale simul maris & fœminæ habet, quod verò sub cauda positum est, simile genitali fœminæ sine vllo meatu intus est. Id ostendit nobis Natura, quod pili cauernę cinerẽ hyænę ex oleo illitũ eis, qui sint probrosæ molliciei, non modo pudicos, sed & seueros mores inducere, scripsit Plinius, à quo Rhases & Albertus: si pili de ano masculi hyænæ combusti, tritiq; cum pice inungantur ano cynædi, liberabitur illo vitio.

HILARES PLANTAE, ET ANIMALIA AD HILARITAtem, tristia ad mœrorem valere. Cap. XVIIII.

RANT tristes plantæ nigrorum fructuum, florum, & foliorum, quæ, vt vidimus, melancholiam inducebant, erant & hilarium, quæ ebrietatẽ, lætitiam & ludum inducebant animis nostris. Sũt & hilaria animalia, scilicet, quæ facilè ludunt, & scurrili gesticulatione valent, hæc ad melancholiam expellendam, & hilaritatem inducendam valent. Contra siquidem animalia tristia, mœrorem, & tristitiam inducunt. Natura

simiæ ridiculo animali, ridiculam animam, & corporis constitutionem dedit ridiculã, ex Galeno, quemuis ludum docet, delectaturq; ludendo, natum ad ludendum, & imitandum animal. Adamantius simiæ ingeniũ scurrile, & simulatio insignis: cor simiæ assum, & aridum potum dragmæ pondere cum mellicrato vetere, roborat cor, pusillanimitatem & cordis pulsum depellit, ex Rhase, melancholiam expellendo, hilaritatem inducit. Voratur à leone, ad expellendam melancholiam. Pica in vocis imitatione singularem naturam sortita, aliquando hœdi vocem, & ouis, & vituli, quibus insidet, & pastoris sibilum imitatur, ex Oppiano. Sed author Philomelæ.

Pica loquax varias modalatur gutture voces.
Scurrili strepitu quicquid & audit, ait.

Constat emori victas difficultate verbi, quærentes miruminmodum exhilarari, si interim audiuerit id verbum, ex Plinio. Combusta in olla sigillata, quocunq; modo data, contra melancholiam valet, ex Arnaldo. Contra boues melancholici sunt, nulloq; exhilarãtur ioco, ob id eius caro melancholiam generat, & melancholicos morbos, ex Simeone Sethi, & alijs. Corui mos, & caro melancholica, & eiusmodi hominem reddit, sic & de reliquis, ne longiores in rebus claris simus.

DE ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA PLANTARVM, ET *animalium, & de singulari plantarum antipathia.* Cap. XX.

INTER plantarum & animalium mores, nil occurrit vtilius, & ex quo ingentes & mirificæ rerum proprietates venari possunt, quàm ex latenti rerum consensu, dissensuq;, quem Græci antipathiam, & sympathiã vocant, nihilq; admirabiliùs in tota Natura spectari potest, vt vna plãta, vel animal alterum perhorrescat, vel quasi ictis inter se fœderibus deuinciantur, res amphiteatrali spectaculo digna, quùm contingit. Quis enim tantæ discordiæ, & dissensus causam attulerit, nisi Naturam hoc spectaculo mortales ad eius secreta contemplanda, & eruenda promoueret? vt si alter alterum perhorreat, inuisus inuidentis defectus mederi, vel resarcire posse? Sic mutuus amor, & odium ex mutuis, & aduersis viribus, commodis, vel incommodis euenire, ex similitudine enim amor, & attractio, dissimilitudo verò incommodum, & fuga. Plinius ad id. Pax simul in his, aut bellum Naturæ dicetur, odia, amicitiæq; rerum surdarum, ac sensu carentium, ex quo magis miremur omnia ea hominum causa. Aliam nos reddimus rationem de hac amicitia, & inimicitia plantarum, animaliumq;, quàm hactenus tradita sit frigidi, calidi, & sicci, ad altiora enim contemplanda, & vtilia inuestiganda Natura hoc spectaculum proposuerit. Quædam succi, odorisùe viribus reddunt deteriora, vt brassica & laurum vitem offendunt, olfacere quippe eam, & attrahere dicunt, quamobrem germen, quũ illis propinquum fuerit, retrocedere, atq; auerti inimicum fugiens odorem. Androcides hoc exemplo vsus est, medela contra vinũ confecta, ex brassica videlicet, posse temulentiam propulsare, quippe cum vites etiam odorem brassicæ fugiant, ex Theophrasto. Nestor in eo libro, qui Alexicepos inscribitur, brassicam Lycurgi lachrymam esse scribit, quam quũ à Libero patre viti alligatus esset, effudit, is Lycurgi seueritate deterritus, in mare se demerserat, ex qua nascitur hoc olus, ideo vitis & brassica tanta laborant discordia, vt si in agris hoc olus assitum viti prosiliat, vel ipsa cõfestim emarcescere, vel certè sarmenta eius elanguescentia contabescant. Vineas, quibus etiam brassicæ nascuntur, languidiùs quidem vinum creare tradit Athenæus. Brassica corrumpitur in dolio vini sapor & odor. Aegyptij, qui magnopete vini sunt amatores, moris est omnibus esculentis brassicam coctam in cibatu præmittere, qui vini noxã inhi-

inhibere; vuam in faucibus tum enim succus brassicæ diu contentus, reprimit, tàm pertinax in inter has plātas inimicitia, vt si defluxionis impetu vua procidat, aut laxior in fauces decumbet, iniecto capiti brassicæ crudæ succo, in excelsum oris protinus resilit, vt sępius ego hoc vitio laborantes homines hac medela à mortis reuocaui. Si quis feruescenti in olla brassicæ vini paululum guttatìm instillauerit, ne amplius quidem excoquetur, sed suis viribus defuncta, ad perniciem trahetur. Qui multum vini hauriunt, aut potandi certamine se prouocant, ne temulentia tententur, brassicam crudam cibis anteponunt. Laurus etiam vitem offendit, vt diximus ex Theophrasto: quamobrē quùm germen vitis propriùs accesserit, auersa retrograditur, inimicum fugiens odorem. Medetur etiam vuæ, vt diximus, nam folia ad ternas aquæ partes decocta, vuam gargarizatu cohibēt. Vitis odit & corylum, nisi procul absit, tristis, & ægra. Nuces auellanæ tostæ distillationibus etiam medentur, alopecias pilo restituunt, nam qui vinum plus æquo hauriunt, caluitium & præmaturam canitiem experiuntur. Auellanæ pinguedini conferunt plusquàm sit verisimile, & præter fidem corpulentiam augent: acetum ingestum emacrat homines. Occurrit aliud ingens discordiæ miraculum, hoc olus, quo vitem fugari diximus, aduersus cyclamino, & origano perarescit: cyclaminus immistus vino inebriat, ex Dioscoride, & brassica, vt diximus, contra ebrietatem valet, brassica atrum & melancholicum succum generat, ex Simeone Sethi, origanum aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsa, atros humores per aluum extrahit. Quercus consita iuxta iuglandem nucem perarescit, glandes flatus comestę pariunt, ex Dioscoride, iuglandes cum putamine suo datæ, & vmbilico admotæ, tormina sedant, ex eodem. Et si hedera suo complexu strangulet omnes arbores, totumq; humorem exugendo, necet, succi crassioris haustu, vitem tamen maximè offendit, inimica maximè est ei vino aduersatur, & temulentiam propulsat: immò mira hederę natura ad experiendas vini fraudes: nam si fiat ex hederæ ligno vas, immittaturq; in eo vinum aqua mistum: vinum transfluere, aquam remanere, nam non continet vinum vas hederaceum, ex Catone. Bacco sacram faciunt, & præcipuè quæ Dionysia dicitur, ob eam causam, immò fabulantur Poetæ Citton iuuenem, dum coràm Libero patre saltibus & choreis indulgeret, in terram fuisse deturbatum, terra Bacchum magnis honoribus extollens, viticulā edidit, iuuenili pullulatu, frondentiq; virore perpetim enutritam, neq;, vt multi credunt, ebrietatem inducere, nam noxam potius bibentibus, quàm temulentiam inducit, vt ex Triphone apud Plutarchum habetur. Orobanche inter legumina nascitur, eaq; strangulat, vnde & nomen illi: addita eadem leguminibus, dum coquuntur, facit ea faciliùs percoqui. Mirabilis est cicutæ, & rutæ antipathia, probabili hoc argumēto, quod rutam colligentes cicutæ succo manus armant, ne perniciosis vlceribus ab ea infestentur, & ruta eius venenum hebetat, nam ruta contra venenum est. Mustela cum serpente dimicatura, rutam, ceu alexipharmacon quodpiam edit, ac rutam ad extinguendas cicutæ noxas inijcit Dioscorides: rutæ succus copiosior datus, veneni noxiam obtinet, quod cicutæ succo extinguitur, adèo vt venenorum venena sint. Limodorus, quem alibi cuscutam diximus, complicando eruum strangulat, vnde orobanches nomen: eruū grassante famis iniuria, capiti, & stomacho onerosum, genua degrauat, boues cerebrosos reddit, & aluum turbat. Abstergit cassutha venas pituitosas, & biliosis exonerat humoribus. Cucumis oleum ita refugit, vt si quid obest, vel si pendeat, reflexus in se plicatur, vt hamus, idq; vna, vel altera nocte deprehenditur: cucumis horrores concitat, oleum contra horrores valet.

DE PARTICVLARI ANIMALIVM ANTIPATHIA. Cap. XXI.

EADEM exempla ex animalibus afferemus, iisdemq; remedijs pollere videbimus. Alces continuo comitiali morbo laborat, exhorretq; lupum, quo statim viso irruit in eum: lupi cor crematum, tritum & potū mirè prodest epilepsię, & hominem, qui Lunam senserit, canini dentes lupi liberant, ex Pythagora. Exhorret elephas arietem, vt si efferatur, viso statim ariete, mansuescat, & conflaccescat impetus, vt ex Aeliano habetur, Plutarcho, & Zoroastre in Geoponicis: vnde Romani Pyrrho Epyrotatum Regi elephantos in fugam vertisse, victoriamq; ex bello retulisse scribitur, & Regem insipientiam fugientem significaturi Aegyptij, elephantem, & arietem pingunt: fugit enim ille, quùm arietem videt, Orus: ob id si fiat emplastrum ex arietis lingua ad elephantiasim, eius prohibet augmentum, & ipsam decrescere facit, ex Auicenna, & hircinus sanguis carcinomata sanat, ex Plinio, est enim elephas morbus lepræ genus, ad elephantis cutis similitudinem dictus, crebris per summa corporis maculis, & humoribus, iisq; pedes & suræ inflantur, vt elephantorum pedes habere videantur, & vt cancer vnius partis, sic elephas totum corpus, quasi cancer extimatur. Elephas cerastem etiam abhorret, (nisi Volateranus perperam pro cornuto hircum cerastem reddiderit) ex Aeliano, & draconem maximè perhorrescit, vt vsq; ad internecionem certent. Medentur serpentes, & viperę elephantiasi, ex Dioscoride, Galeno, & cæteris. Soliuagi canes lupos abhorrent, qui si deprehendantur à lupis, vorantur: ob id si lupina pellis gestetur ab eo, quem canis rabidus momorderit, non incidet in hydrophobiam, qui morbus cani peculiaris. Canis hyęnam timet, nam hyæna multas ei amolitur insidias, quem si ter lustrauerit, è vestigio hæret, nec mouere se potest, Plinius, & Solinus. Lunæ autem orbe pleno retroposito Lunæ fulgore, super canibus vmbram inijcit, quos mutos reddit, & tanquam veneficio quodam eorum sensus pręstringit, Aelianus, & Philes: hyænę cinis contra rabidi canis morsum efficax est, & iecur efficaciùs, & substratum ei corium auxiliari, adeps etiam aquam expauescentibus. Exhorret vrsus canem, vt vrsina perfidia in eum excandescat, & post dilaniet: vrsi fel à cane rabido morsis cum magna admiratione datur apud Galenum. Pellis vrsi vulneratis à canibus substituitur ex Aetio. Lupi odio habent equos, & si luporum vestigia sub equite sequantur, comprehenduntur, & rumpi dicantur, & si equa lupum presserit, vel ipsius vestigia attigerit, infatigabilem cursum præstare dicit Plinius: Lupi anhelosis medentur, qui morbus equos molestissimè affligit. Murē animalium maximè odit elephas, & si pabulum in præsepe positum tangit, ab eo fastiditur, ex Plinio, & Solino, quod valeat ad elephantiasim, adhuc inexpertū, sed mustela eius generis suspensa, vel eius cinis, valet elephantiasi, ex Plinio, Sexto, & Aesculapio. Elephas suis grunnitu peraudito, fugit, ex Oro Aegyptiaco, siue secundum naturam à suillo pecore abhorret, siue quod absonum vocis acumen perhorrescat: vnde quū Megares ab Antipatro obsideretur, in sues pice oblitos incendium excitarunt, vt Macedonum elephantos perturbarent, & ordinem non seruarent: elephantes omnibus morbis immunes, solùm inflammatione alui acrius infestari ex Aristotele habetur: Prærerea humerorum dolore torquētur ob oneris attritionem, quibus suillis carnibus appositis foueri dixit idem Aristoteles: & suis vetustissimus adeps, calce exceptus, inflāmationibus succurrit: & talus combustus tritus, & potus, coli inflammationibus, & torminibus medetur, ex Dioscoride: & histrix è suillo genere elephantiasi medetur. Equi ab elephantis prælio terrentur, ex Heliodoro, & Marcellino: valet obur ex lacte equo rabido, ex Nemesiano. Rabiunt enim equi varijs de causis, vt apud Hippiatrices: nam elephanti sanguis ad reumatismos valet, ex Plinio, quo morbo equus maximè laborat. Equino generi suilla omnia inimica & inuisa, grunnitus, fœtor, & halitus: ad equos pneuma-

pneumaticos porcellum lactantem iuxta equum affectum, vel sanguinē feruentem, statim in fauces eius infundas, Pelagonius: hinc ad hominum pulmones valere compertum est. Equis naturali odio camelus aduersatur, testibus Aeliano, & Plinio. Cyrus in prælio aduersus Cresum camelos contra equitatum instituit, hac ratione, quod camelus equum reformidat adèo quidem, vt ne speciem eius intueri, nec odorem sentire sustinet, idcirco commentus est, vt equitatum Cresi, quo ille se præualiturum considerabat, inutilem redderet, simulatq; in pugnam itum est, equi olfactis protinus, conspectisq; camelis retro se auertunt, vnde spes Cresi interijt, ex Herodoto. Equis morbus immedicabilis est asthma, cui lac cameli auxiliatur, & anhelosis, ex Auicenna. Lupus, qui multis terrorem infert, herinaceum perhorret: si ericij sanguine molli, & aqua calida gargarismus fiat, vocem raucam, & obtusam emendat, quem adimit lupus anticipato obtutu, ex Aesculapio. Leo fortitudine sua animalia omnia exterret, & quæ nunquam cum viderint, vel experta sunt, audito rugitu, attonita manet, ob id leonis adipe si quis suum corpus liniuerint, ab omnibus bestijs tutus erit, & leonis corium si lupi corium cō tingerit, depilat illud, & similiter alia coria. Sed gallus leoni ferarum generosissimo terrori est, tale & tam ferum animal crista, & cantu fugat: nam magno terrore conficitur, immò tradit Proclus, dæmones leonum forma apparentes, etiam gallus exterret, ex Aeliano & Zoroastre: ob id gallinaceo iure perunctos, pantheræ & leones non attingunt, ex Plinio: ad tertianam gallinacei testes propinantur, ex Alberto, & ad atram bilem, & ad longas febres gallinaceum ius præbent ex Dioscoride, cui morbo leo maximè obnoxius. Accipitrem chamęleonti maximè inimicum, extrahere enim supra ad se volantem tradunt, & voluntariè præbere se lacerandū cæteris animalibus, ex Plinio: fel le glaucomata & suffusiones corrigi propriè creditur, tridui inunctione: chamæleontis fel tantam vim habere creditur, vt hippochises intra triduum innunctionibus sanet, ex Marcello: accipitres hebetudini oculorum præ cæteris auibus obnoxij sunt, vt etiam cu rationem huius ægritudines in promptu habeant, lactucæ scilicet, quam medicinæ gratia requirunt. Lacertæ cochleis inimicissimæ sunt, ex Plinio, si lacertum per medium ferias, & discindas, tacita consensione ex se solidescit, ex Solino & Phile, cochleæ tùm vulnera alia, tùm maximè quæ nerui acceperint, conglutinant. Dioscorides. Simius supra modum horret testudinem, eaq; visa mirum est spectaculum, quanto cum horrore resiliat bestia, vnde qui alligant testudinem cathenæ, à qua reuinctus sit simius, vt effugere non possit incredibile est dictu, quàm discrutietur, vt metu ferè exanimetur. Simiæ vinum bibunt, & ebriæ capiuntur, vt Athenæus refert: si quis testudinem ablueri vino bono aliquandiu, & acceperit de sanguine, illumq; tum vino miscuerit, & dederit clàm bibendum mensura dimidij calicis mane ieiuno tribus diebus, videbit diuinam vim, ex Myrepsico: Perpetuæ sunt rixæ testudinis & perdicis, quarum altera luxuriosa, altera casta.

ANIMALIA, QVAE CVM VENENATIS ANIMALIBVS præliantur, contra eorum venenum valent.

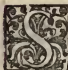
Cap. XXII.

SVNT & animalia, quæ antipathia quadam cum animalibus venenosis præliantur, & eorum carnibus vescūtur, à Natura edocti sumus contra eorum venenum valere. Exempla. Coruorum est cum serpente pugna, neq; hostem ipsum serpens in latebras se condens, aufugere potest, etenim munifico quodam Naturæ munere, cerui nariū spiritu foras serpentes extrahunt, extractumq; mandunt, ex Aeliano: ob id cerui adipe perunctos serpentes omnes fugiunt, & lapis bezahar, qui ex lachrymis cerui fit, contra venena efficacissimum antidotum, eius coagulum contra

serpentum ictus, & pellis substrata à serpētibus tutos reddit, abigunturq; omnes adusto ceruino cornu. Elephantorum quoq; anima serpentes è cauernis extrahit, & cū draco ne inimicitias gerit, eius adeps ad venena valet, nam eo perunćto, aut suffito, oportet serpentes velocissimè aufugiant, ex Aeliano, cibo quoq; efficacissimum medicamen contra serpentum venena. Circa Thessaliam tanta serpentum copia est, vt nisi à ciconijs defenderētur, incolæ pellerētur, ex Aristotele in mirabilibus, lacertos, chersidros, aliasùe pratorum pestes, & maximè cenchrum sectatur: earum membra contra omnia venena ta valent, ex Aeliano, sic aqua contra pestem è ventriculo eius, ex Quintilijs. Scorpionibus maximè contrarium stellionē traditur, vt viso quoq; pauorem ijs interat, & torporem frigidi sudoris, itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ea, quæ scorpius pupugerit loca inungunt. Aelianus, Philes, Plinius, & Galenus. Mullus piscis leporem marinum capit, & eum comedit: valet contra eius morsum. In luto Nili volutus ichneumon, apricat se, donec tergus siccetur, & durescat, sic irruens in aspidem, vel caput eius morsu amputat, vel mordicus apprehensam cauda in fluuium trahit, ex Nicandro in Theriacis, & Aeliano: draconum adipem venenata fugiunt, item virus ichneumonum, & cutis cinere in aceto perunćtos, ex Plinio. Mustela serpentem impugnat, & basilisco serpentū veneno sissimo mustelarum cinis exitio est, adeò Naturæ nil placuit esse sine pari, ex Plinio & Solino: caro eius veneno aduersatur, ex Auicenna, & aduersus serpentū venena valet. Sui serpens aduersatur, quùm deuoratur ab ea, immò talis & tanta vis salamandræ à suibus innocuè etiam manditur, ex Plinio. Apros in Pamphilia, & Ciliciæ montuosis, salamā dra ab his deuorata, qui edēre moriuntur, ex Aeliano: suis iecur cum vino sumptum, venenatorum morsibus medetur, ex Simeone Sethi: contra serpentes auxiliatur verrinum iecur. Magna est aquilæ pugna cum draconibus, & anceps valdè, eos rapit vnguibus, & rostro in aera, illam verò angues multiplici lapsu inuoluunt, vt colligati simul cadant: Florentinus in Geoponicis ait serpentē non accedere vbi iacet aquilæ, aut milui stercus, aut ex cōbustis pannis suffitus fiat. Ibis à Græcis ὀφιοφάγος dicitur ab esu serpentū, & pugna: colitur ab Aegyptijs, quia non solùm serpentes necat, sed eorū oua frangit, & suis pullis in escā affert: assa serpentes depellit, eorumq; morsus sanat. Gallinacei aspećtum, & cantum basiliscus timet, contra serpentes pro gallinis pugnat: cuius ius potū contra serpentum morsus valet, ex Plinio, & gallinæ dissećtæ, & adhuc calentes appositæ serpentum morsibus auxiliantur, eorumq; cerebellum etiam in vino bibendum datur, ex Dioscoride. Testudo cum serpente pugnat, contra salamandræ venenum valet, ex Nicandro. Chamæleon volantem supra se accipitrem ad se trahit: ad hausta chamæleontis oua datur in potu stercus accipitris è vino, ex Bellunensi. Non omittemus & hoc mirum. Mures aranei, si orbitam (idest vestigium rotarum currus volutatione impressum) transiere, moriuntur, quare & terra morsui, quem infixerint, humus inspersa remedio est, ex Aeliano.

DE MVTVA PLANTARVM ANTIPATHIA. Cap. XXIIII.

SEQVVNTVR quæ non altera alteri, sed mutuò sibi adinuicem aduersantur. Quercus & olea tàm pertinaci odio dissident, vt altera in alterius scrobe depacta, moriatur: esitatæ glandes capitis dolorem faciunt; oleū ex oliuis capitis doloribus præstat, quercus restringit, oleum relaxat. Perribit filix, quam per ambitum copiosior arundo coronet, & contra euanescens abibit arundo, quam obsepiens multa filix in orbem cinxerit: arundo contrita & imposita, corpore filicis stirpem extrahit, item arundinem filicis radix: harundo recens trita & in vino pota Venerem concitat, ex Plinio, filix inimica fœminis, quoniam grauidis abortum infert, cęteris sterilitatem.

ANIMALIA SIBI MVTVO ADVERSANTIA MVTVAS, & aduersantes virtutes retinere. Cap. XXIIII.

ADEM ratione animalia, quæ mutuò inimica sunt, mutuas & aduersas virtutes habent, vt altera alterius vitijs medeatur. Draconem elephãtus perhorrescit, & mutuò inimici sunt, Aethiopia dracones ipsos generat, quos elephantorum interfectores vocat, grauesq; inter se gerunt inimicitias, moritur in dimicatione elephas, moriensq; complexum elidit pondere, draco ipsius fauces circumflexè ambit, flexuq; nodi perstringit, ille arborum, aut rupium attritu, necat in aduersos erigunt se, oculosq; maximè petunt, ita vt cæci fame, & mœroris tabe confecti reperiantur: draco elephantiasi medetur, ex Galeno de vipera loquente, & elephantis adeps serpẽtes fugat, ex Dioscoride. Domesticæ omnes feræ lupum timent, & odio habent, ob id ex lupina pelle cõfectum tympanum, & pulsatum solum resonabit, silentibus omnibus, vtcunq; sonoris, ex Oppiano: & habentes caudã lupi, omnes feræ fugiunt. Lupi, qui vniuersis odio sunt, adeò natura immanes sunt, vt se mutuò vorent, & sibi inuicem moliantur insidias: nam in orbem circumagendo, & ex vertigine lapsos, facto impetu omnes dilaniant & vorãt, idq; accidere dicit Aelianus, quùm venatus facultate deficiuntur: morbi, quos patiuntur, ex Aristotele; sunt rabies, sinanches, & podagra, vt syluestres canes, ob id ad podagrãm lupum viuum incoctum comedunt, ex Plinio, & qui per lupi guttur biberit in sinanche, certissima salute emendat, ex Agricola, & Hali, & lupi pelles ad canis rabidi morsus laudant. Serpens & herinaceus mutuò inter se odio flagrant, quamobrem in latibulo occurrunt, echinus in orbem se contrahit, vt præter spinas nil emineat, irruens in eum serpens, spiris implicatis frustra mordet, & quò arctius illum comprehendens premit, eò magis ipse aculeis infigit, & vulnerat, quibus vtcunq; afflicta, non remittẽs tamen, donec emoriatur, aliàs simul pari casu intereunt, vel echinus euadens, serpentis mortui corpus adhuc aculeis infixũ gestat, ex Oppiano: herinacei caro sumpta morsis à serpentibus venenosis occurrit, ex Auicenna, & serpentum occursus partum abortu viriat, & illicò parere cogit: echinus pariendo cunctatur, nam asperiore facto fœtu, mora temporis maiore cruciatu perire. Ciconia magno vespertilionis odio tenetur, & hæc etiam illius, Aelianus: ciconiæ ouis perniciem molientes vespertiliones sæpissimè vindicant, cum hæc itaq; solo suo contactu oua ipsa sterilia efficiat, hoc remedio vtũtur ciconiæ, platani folia in nidos suos inferunt (quod Zoroaster in suis Geoponicis confirmat) ad quæ accedentes vespertiliones, torpore comprehensæ perniciem afferre non queunt: ciconiæ pullos qui ederit, negatur annis continuis lippiturum, ex Plinio & Marcello, cum stercus vespertilionis aliquando oculos excæcare dixerit Arnoldus; Adduntq; Magi vespertilionis sanguinem collectum suo flocco, suppositumq; capiti, mulierum libidinem mouere, ex Plinio, quùm ciconiæ castæ viuant, vt diximus. Serpẽs & rubeta sibi mutuò aduersantur, & vorantur, ob id ad occidendos buffones in ventre natos serpens comesta valet.

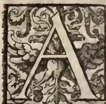
DE PARTICVLARI PLANTARVM SYMPATHIA. Cap. XXV.

AD sympathias plantarum, animaliumq; accedamus. Dioscorides rutam in cibis commendauit, quæ propè arborem fici nascitur, reliquam ferculis abdicauit. Plutarchus ruta, quæ sub ficu prosilit, aut adnascitur illi, & suauior, & sapore mollior habetur: hydropicis cum ficu decocta ad dimidias partes bibitur, item ad pectoris, laterum, lumborumq; dolores, quùm & socias habet vires ad aliquod malum expellẽdum. Magna est nepetæ & pulegij societas, decocta

decocta in aqua ad tertias discutiunt frigora, mulierumq; menstruis profunt, & æstate sedant calores; reliqua, ex Plinio petes. Odoratiores fiūt rosæ, quibus allia fuerint pro pè consita: ad dolores, oculorumq; vitia valet rosa, eademq; præstat allium. Et inter rosas, lilia, & allium arcanum commercium: nam si propriùs serantur, vt se contingant, omnes vegetiores fiunt: contra serpentum ictus omnes portæ valent. Optimè corruda, vnde fiunt asparagi, seritur vbi adsint harundines, ex Catone, talem inter se ineunt amicitiam: ambo alacriores vires ad Venerem reddunt. Mira est amicitia inter vitem & vlmum, vt hæ inter se, velut maritatę & felicius crescant, & vites fructuum prouentus dēt vberiores: vitium lachryma lepras, lichenes, & psoras sanat, cortex & folia vulnera cōglutinant, sic vlmi cortex & folia glutinant vulnera, & ex aceto trita, lepris efficaciter illinuntur, & similia. Nec est silentio prætereundum quod de vitis, & oleæ naturali concordia Africanus Florentini testimonio fretus, posteritatis memoriæ mandauit, vt si olea inferatur viti, non vuas modo, sed oliuas quoq; parere, sed quam multis vtraq; polleat remedijs, vel per se, vel simul mista, neminem enumerare posse existimo.

DE PARTICVLARI ANIMALIVM SYMPATHIA. Cap. XXVI.

ANIMALIA quę se inuicem amant, enumerabimus, & quas possident symboleitates & virtutes. Attagenes ceruos amant, & eorum dorso saliunt, ex Oppiano. Attagenes cerebrum libidinem promouet, ex Auicenna: cerui natura luxuriosa est, vt diximus, cuius genitalem Venerem excitare diximus. Perdices ceruos amant, & quando eas capere volunt, aucèps cerui pelle induitur, & cornua capiti imponit, & furtim accedit vbi sunt perdices, illæ ceruum ratæ; accedere gaudent, vt discedere nolint, ex Oppiano. Valent perdicum oua ad Venerem. Amant & perdices capram, diximus iam ad coitum feruentes. Præcipuus est amor columbæ & tinnunculi: vetusq; est Democriti præceptum, ne columbæ suas sedes perosæ relinquant, tinnunculi pulli singulis fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula imponuntur, & in angulis, columbarij suspēduntur, quæ res auibus amorem loci conciliat, ne vnquam deserant, ex Columella: eius fimum oculorum albugines extenuat, ex Plinio, & columbæ sanguis ad oculorum vitia, & equorum leucomata, ex Hippiatricis græcis. Hirundides homines amant, & intra domos cum hominibus habitantes nidificant, & redire quotannis ad eosdem nidos solent: homines dociles reddunt, amoremq; mutuum conciliant. Canis homini amicissimus inter omnia animalia, cuicunq; corporis dolori si lactēns catellus admoueatur, apponaturq;, transire in eum morbus dicitur, idq; ex exēterato, perfusoq; vino deprehendi, vitiato viscere illo, quod homini doluerit, ex Plinio, sic in chyragra & podagra, & omni arthritide nil præsentius ad fouendos cruciatūs, quamlibet efferatos, & præsertim quibus pilus concolor. Sargus piscis adeò mirè fœdo caprarum amore tenetur, vt ab Oppiano describatur.

Inuadit sargus caprarum mira cupido,
Qui madidi simas cupiunt tractare capellas
Montanis gregibus, quamuis tot agmina ponti

Ex Aeliano, piscis mirè salax est, & alienas vxores deperit, hirci luxuriosi sunt, vt diximus.

DE MV-

DE MVTVA PLANTARVM SYMPATHIA. Cap. XXVII.

X mutuis plantarum amicitijs symboleitas virtutum innotescit. Myrtus lætiore coma virebit, vberioremq; fructum pariet, si comes rosa iungatur. Item cum myrto consortium iniens rosa, fructuosior euadit: mutuas habent facultates, constringunt, & valent ad sanguinis excretiones, alui profluuia, lippitudines, & alia oculorum vitia, auriū, sedis, capitis dolores, ignem sacrum, & vrinam. Inter rosas & lilia arcanum est commercium, si propriùs consitæ sint, vt se tangant, vel saltim aspiciant: rosarum & liliorum flores odoratiores, & lætiores nascuntur: igni sacro, & vulneribus ualent, & ambustis lilij radix cum rosaceo, & compluribus medicamentis simul admista ualent. Democritus testatur punicam, myrtumq; mutua consuetudine mirum inmodū oblectari, quod si inter se societate, & cōsortio fruantur, fertiliores reddi: radices quoq; & si aliquanto distent interuallo, mutuo complexu exhilarari: ferè ædem facultates, cōstringunt, urinam cient, ad sanguinis excretiones, ad oris, sedis, aurium, & oculorum uitia, lippitudines, & aliui profluuia, contra scorpiones, & alia uenenosa animalia, Scilla omnibus amica, in summa quicquid scillæ fuerit consitum, faciliùs germinat, & celeriùs gliscit, ex Theophrasto: & scillæ flos uirgata specie prosiliens, modo celeriter non emarcescat, fructuum prouentum, ac uberem annonam nobis promittit: nobilissima bulborum scilla, nata beneominata sua nomenclatura pancratij, ad cunctos morborum affectus profligandos promittens auxilium. Etiam in limine ianuæ suspensa, cōtra ueneficiorum noxam amuletum esse tradit Pythagoras, semper uiuax, terno foliorum prouentu in anno, etiam pensilis diu uitam prorogare potest.

DE MVTVA ANIMALIVM SYMPATHIA. Cap. XXVIII.

VTVVS animalium amor ostendit mutuas facultates. Vulpes cum serpente amicè degit, ambęq; in cauernis gaudent: vtręq; ad elephantiasim valēr, vulpis stercus cum aceto ad lepram valet, ex Marcello: Et serpentis caro ad idem valet, ex Dioscoride, Galeno, & alijs. Coruus vulpi amicus, ex Aristotele: corui cinis podagras sanat, eiusq; pellis tussi medetur, vulpes decocta ad podagras valet, eiusq; pellis ad asthma, ex Plinio. Refert Plutarchus Nigidij opinione, quod vbi picus, ibi etiam lupus visitur. Diximus ad soluendum eos, qui se maleficiatos putant, vtrumq; valere.

DE PLANTARVM, ET ANIMALIVM SIMVL SYMPATHIA, & antipathia. Cap. XXVIIII.

IXIMVS de plantis & animalibus, & de eorum simplici sympathia, & antipathia, nūc quam habent inter se plantæ, animalia & lapides discordiam, & amicitiam. Caprificus tauros quàmlibet feroces collo eorum circumdata, in tantum mirabili natura compescit, vt immobiles præstet, ex Plinio. Sed Plutarchus ad ficum, non ad caprificum mansuescere dicit, ego ad caprificum dicerem: nam & caules caprifici, si carni bubulę inter elixandum addantur, vt Plinius alibi scribit, magno ligni compendio eam percoquunt. Hominem nouissima calamitate castigatum designaturi Aegyptij, taurum pungunt, caprifico alligatum, hic enim cum mugit, si de caprifico ligetur, redditur mansuetus. Horus Apollo: Taurorum sanguis fibris re-

fertus eſt, quare omnium celerrimè coit, & dureſcit, ex Ariſtotele, ideo lætifer in potu. Plinius excepta Aegyra, ibi enim ſacerdos terræ vaticinatura, tauri ſanguinem bibit: tantùm poteſt ſympathia illa, de qua loquimur, vt aliquando religione, vel loco fiat. Caprifici ſuccũ lacteo ſucco turgentẽ ex poſca, Dioſcorides propinat ad hauſtum taurinũ ſanguinem: ſic Nicander, Galenus, Aetius, & Plinius. Galli, qui fico pependerint, celerrimè tenereſcunt, ex Plutarcho in Sympoſiacis: quùm inter obſonia Ariſtarchi coquus immolatum Herculi gallum gallinaceum appoſuiſſe tenerum, fico acceptum referebat Ariſtio, contendenſq; iugulatas aues & prꝺduras teneritatem contrahere, quæ penſiles adhæſere fico. Celius Aurelianus de morbis cutis, refert, quod quidam à gallo gallinaceo pugnatore leuiter læſus, in rabiem venerit: ficus rabioſorum canum morſus folio trito ex aceto reſtinguit, ex Plinio. Lupus ſcillæ bulbos contingẽs, reſolutus fatiſcit, ex Phile, vnde vulpes propter lupos latebris ſuis ſcillas apponunt, ex Zoroaſtre in Geoponicis: ſquilla cum pice illita ad canis morſus, rabiemq;, quæ eadem quærit, quæ lupi rabioſi morſus. Cancer obiecta polypodio herba callos pedum, & vngulas exuens abijcit, quia rimis pedum mirificè iuuat, ego quia atram bilem eijcit, ex Galeno, & Actuario: & cancri morbus ex atra bile gignitur, & tetra vlcera, vt alibi diximus. Hederæ ſuffitus perimit veſpertiliones. Africanus, & Zoroaſter in Geoponicis, & plantani aduerſantur veſpertilionibus, ex Plinio: ne veſpertiliones ingrediantur, ad ingreſſus omnes platani folio ſuſpendit, Africanus. Veſpertilionis venenatus eſt morſus, ex Arnaldo: concipit, & parit optimè, quia ouipara, & viuipara eſt, hædera contra morſus venenatos, vtpote phalangiorum, & ſterilitatem inducit, & fœtus extrahit vuluæ indita, ex Dioſcoride: platanus etiam ſerpenti reſiſtit. Ciconiæ platani folia in nidis afferunt, vt veſpertiliones abigant. Harpæ hederam nidis imponunt ad cuſtodiam pullorum, vel vt abigant blattas, Zoroaſter & Aelianus. Hedera nigra morbos ſanat, harpæ autem præueniunt, Oppianus primo de aucupio. Harpæ, ſiue oſſifragę inſatiabilia ſunt animalia, & nimio infarctu, lienes obdureſcunt, & coctionem impediunt, vtũtur hedera, quæ lienoſis prodeſt, Galenus, & Plinius, necat enim pediculos, ex Dioſcoride, & blattas etiam necare poteſt, ob id, vt eas abigant, imponunt. Zythum poculi genus, quod ex hordeo fit, elephantiaſin gignit: eo ebur perfuſum, obſequioſum, & operi tractabile reddit, ex Dioſcoride: ebur nanque lepræ plurimùm prodeſſe ſcribunt Rhaſes, & Arbertus. Ebur radice mandragoræ ſenis horis decoctũ remolleſcit, lentumq; ad cuiuſcunq; imaginis obſequia reditur: cuius dragma in potu, aut cum polenta in panis offa, vel obſonio data, dormituros protinus homines illo habitu, quo hauſerint, ereptis omnibus ſenſibus, in ternas, quaternaſùe, ex quo potionati ſunt, horas adfirmãt: vtuntur hoc Medici cũ ſcindẽdi, aut urendi negotiũ vrget, qui in lethargum, aut peſtilentiam inciderint, dentis elephantis ſcobe vtuntur, ex Aetio. Varro oleam ſterileſcere ſcribit, quam capra primo germinatu depauerit, aut lingua perluſtrauerit, ex quo factum antiquitus, vt Mineruæ olearum antiſtiti caprini generis nil immolarint priſci, licet aliter ſcribat Plinius. Capra luxurioſa eſt, & luxuriem inducere diximus, contra olea luxuriæ, & immunditiæ inimica, & diximus alibi oleę collectores antiquitus virgines erant, oleumq; venenum labefactat, caprę carnium eſus graueolentiam ſudoris inducit, vt obijciebatur Thebano athletæ, qui continuo hiſce carnibus depaſcebatur: folia olearum, & omphacinũ oleũ abhominabile virus abſumunt, & ſudores cohibent. Os tibiæ accipitrum, ſi ad aurum admoueatur, ſic ipſum illecebra quadam mirabili ad ſe allicit, quemadmodum heracleotem lapidem ſua vi prędicant, quaſi pręſtigijs & captionibus ferrum ad ſe trahere, Aelianus: accipiter aſſa & in cibo ſumpta, animum corroborat, melancholiæ reſiſtit, ex R. Moſe in aphoriſmis: de auro idem ab omnibus prędicatur ad cor exhilarandum, & confirmandum. Vite nigra ſi quis villam cinxerit, fugere accipitres aiunt, tutaſq; fieri villaticas alites, ex Plinio: laborat podagra frequenter accipiter, & fit, cum humor deſcenderit ad articulos pedum, & digitorum: pituitam, aut ſanguinem, qui ſe ad talos deiecerit,

circum-

circumligata nigra vite, sanat. Odit radicem syluestris asparagi accipiter: oculorum obscuritate laborat, & huic morbo maximè obnoxius: asparagus oculis claritatem affert. Mirum est murium cum radicibus maioranæ consortium, ac si auxilium ab ipsa deposcerent: valet samsuchum ad vteri effectus omnes, vtero præcipuè valent mures, & fœcundissimi sunt: nam prægnantes etiam alios mures in corpore prægnantes habent. Menander vnus è schola Græcorum tradit, radices betæ coctas tetrum allij odorem, ac virus extinguere, si super manducetur: allium ex Dioscoride sæpius manducatum visum hebetat, betæ verò vsus frequens nyctalopiæ est vtilis. Ricinus seritur in hortis, ad arcendã effodientium talparum iniuriam: folia eius oculorum epiphoras sedant, carent enim oculis. Natura ferularum murænis infestissima, moriuntur ea tactæ, contra viperas pota in vino pollet: Venenatus est murænæ morsus, vt serpentis, atq; cinere capitis eiusdem murænę curatur, vt viperæ, & si cum viperis coire putatur. Deleteriæ facultatis magnes est, vt qui hauserint, lunaticos, & melancholicos efficiant: contra venenum est allium, & ad ictus viperarum, & rabiosorum canum, & contra aquarum mutationes, ex Dioscoride, vnde facilè conijcere possumus contra magnetem valere. Hic non dissimulanda celebris illa magnetis & allij discordia, tantum inter eas odium esse, vt magnes ferrum negligat, ne dum alliciat, si allio cõfricetur, quemadmodum Plutarchus adnotauit, & post illum C. Ptolemæus. Asinis placent cucumeres, summeq; expetuntur, furiunt mirabili voluptate, allecti quoq; odorem eminus sentiũt, quare munienda sunt cucumeraria, nec illi erumpentes, ea depopulentur, conculcent, & proterant: cucumis obsitam pœdore cutim illustrat, vitiaq; faciei emaculat: asininum lac conferre aliquid candori cuti in mulierum cute existimatur. Poppea Domitij Neronis coniux quingentas per omnia secum fœtas trahens, balnearum etiam solio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoq; cutem credens, ex Plinio. Multæ sum herbæ, quas serpentes horrent, non solum aspectu, vel sapore, sed etiam nidore, eorumq; venenis medentur. Rutam horrent serpentes, mustela cum serpente dimicatura, ruta se munit, serpentes fugat nidore ruta, si vratur, & contra serpentes & lethalium medicamentorum antidotum est. Sic & scordium. Serpentibus adeò inimica est fraxinus, vt ne matutinas quidem, occidentalesùe vmbras quamlibet spatiosas serpens arboris huius attingat, vnde si fronde ea gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius, quàm in fraxinum fugere serpentem: contra serpentes pollet. allium ad viperarum ictus valet, cum magnopere eius odorem fugiãt; nec solùm serpentes, sed alites à iactis feminibus, eius odore delibutis, fugiunt. Exhorrent feles rutam, vnde aiunt pullis gallineaceorũ succo eo perfusis, arceri feles ex auiarijs: feles nonnullos fixo oculorum obtutu lædunt, alios sola præsentia fascinant, superius diximus ex Aristotele rutam contra fascinationes valere: ad felis morsus valẽt, quæ ad canis, sed rabiosi rutæ succus valet: potest etiam ad assumptum cerebrum cati venenosum. Serpens, iniectis frondibus quernis moritur, diximus ad dryni morsum valere. Tauri, illitis rosaceo naribus, oborta vertigine concidunt, ex Zoroastre. Rosæ citra expressionem contusæ contra humores, qui in stomacho coierunt, valent: coit sanguis in stomacho, vt diximus, & in pluribus symbolum habet. Moriuntur vulpes amygdarum pastu, ex Plutarcho: tussi medentur, vt vulpes.

HERBAE, ET ANIMALIA VORACIA, CONCOQVENDI *facultatem hominibus præstant.* Cap. XXX.

AD alias plantarum, animaliumq; actiones transeundo, occurrunt voraces herbæ, & animalia, herbæ enim sunt, quæ alimentum adeò ingentem è terra exhauriunt, vt in confinio reliquæ perarescant: ob id ad ventriculi confirmationem valere conijcio: vt animalia voracia, insatiabiliaq; præstant nobis facultatem ventriculum roborandi, & vim concoquendi, ad quæ

nata & creata sunt ab altissimo: eius carnes comedendo, vel pelles accipiendo,& ventriculo applicando. Nasturtium reliquis herbis iuxta satis succum adimit, quod Socrates apud Aristophanẽ conqueritur: & Persas legimus olim nasturtio victitasse, quo magis ab excreatione sputi, & mucoso narium emũctu,& lotij profusione se vendicarent, dicit enim Hippocrates, assumit corpus. Natura ei crucæ & sinapi similis. Sinapi multũ terram absumit, ob id stercoratam, & congestitiam quærit, puluereq; fouetur, nec minus humore gaudet: fit ex eo sinapismum, quo languescens ventriculus ad cibi appetẽtiam excitatur. Atriplex in hortis nasri iuxta se quicquam nisi languidum patitur. Pythagoras eam culpauit, quod difficillimè coqueretur. Sed quæ difficillimè coquuntur, concocta multum præstant alimentum. Capparis radix vltro, citroq; diuagatur, cogitq; solum sterilescere, nisi primùm area in defossum cauata, ripis vndiq; circumstructis lapide coerceatur: fastidia ciborum discutit, & elanguescentem appetentiam inuitat, foris apposita ventriculum confirmat. Animalia voracia cognoscemus & insatiabilia, quia ingluuiem ante ventriculum habent, gulam amplam & latam, & laxũ intestinum, quo facilè egerant. Struthiocameli mira natura concoquendi, quæ sine delectu deuorarit, Plinius ferrum deuoratum concoquit, sunt qui dicant, quod non proprietate vlla, sed vi sui caloris, quod absurdum penitus retur Aphrodiseus, leo enim, qui longè quàm struthiocamelus calidus est, ferrũ concoquere non potest Lapides quos deuorat, diu in ventriculo asseruatos cõcoquit, ex Aeliano: ventriculus struthionis omnia concoquentis loco medicamenti habetur, quod homini concoctionem adiuuet, & confirmet: lapides in ventre inuentos, collo suspensos laudat Kirannides ad bonam concoctionem: pelles cum plumis mollioribus concinnatis stomachicis applicant. Aquila in assequendis ad viuendum necessarijs rapinas facit, ad se explendum lepores, hinnulos, anseres, & alia pleraq; capit, vt non verè rex, sed tyrannus videatur, omnes vinci, & vorat, & hostes omnes habet, vt non solùm viuentem extimescat, sed pennæ eiusdem cum aliarum pennis commistæ putrefaciant omnes, ex Aeliano: eius pellis curata cum plumis suis stomachicis fascia apposita, mirè iuuat. Ossifraga aquilis cognatum genus, vtcũq; carniuorum, sic dicta, quod ossa ex alto deijciat super saxa, vt eis confractis medullam edat: cuius venter arefactus, & potus ijs, qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si ma manu tantùm teneatur, capientes cibum, quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent, quia facit maciem, ex Plinio. Harpa ex codẽ genere idem efficit. Vultur auis rapax, & carniuora, cadauera sectatur, & exercitus sequitur, futuram hominũ stragem præsentiens, ex Aeliano. Vmbritius aruspex triduo ante, aut biduo volare eos, vbi cadauera futura sunt, & multi exercitus sequentes repentè apparent, hominẽ morti propinquum, quando supremum diem agit, diligenter obseruant, vt prouerbio circumferatur, vulture edacior: vulturum pelles pellificibus venduntur, qui præparatas illas satis magno prætio vendunt, tanquam ventriculo salubres, & impositæ concoctionem promouent, ex Bellonio, & Alexandro de Benedictis. Insatiabilia animalium, quibus à ventre protinus recto intestino traseunt cibi, vt lupis ceruaris, & inter aues mergis. Plinius ex Aristotele. Mergi ventriculum, quod ea auis voracissima sit, & plurimũ concoquat, nostram quoq; concoctionem roborare posse, ob id eius pellem, omnia cum plumis interioribus paratam à pellifice, & nostro ventriculo applicatam, vim, concoctionemq; promouere non calore tantùm suo, sed eius proprietate: & mergi ventriculum in cibo sumptum stomacho medetur, ex Sereno. Gallinæ calida natura præditæ sunt, nam & venena conficiunt, & aridissima quæq; semina, & nonnunquam arenas, lapillosq; ingluuiæ sua deuoratos dissoluant, tanta vi percoquendi, vt lapillos consumẽt; quæ interiore ventriculi galli sinu resides membrana, secti in laminas, cornus speciem similis (ea verò inter coquendum abijci solet) siccatur, tritaq; in vino conuenientissimè stomachicis datur in potu, ex Dioscoride. Columba puluerarix est, & calidissima, lapillos propter calidam stomachi temperiem deuorat, Archigenes apud Galenum,

Ieunum: palumbum stomachicis in cibo conuenire dixit. Anser natura vorax, ventriculo calidissimo, improbum anserem apud Virgilium inuenimus, quasi insatiabilem; stomachus stomachicis prodest. Cignus cura parandi sibi cibi non segnis; in anserino genere forma & virtute consimilis. Anates voraces sunt, gula ampla & lata, ex Aristotele, ex natura anserum. Archigenes apud Galenum. Inter aues quæ stomachicis conueniunt, in cibis anates connumerat, & M.C. Censorinus (vt Plutarchus in eius vita scribit) ægrotos ieiunio maceratos prohibens, ali iubet inedia carne anatis, palumbi, aut leporis. Larus auis rapax, & vorax. Suidas & Varinus, cibum à mari petit, cum anate, & harpa dissidet, chelas sublimes abripiunt, ex alto deijcientes, magna vi ad saxa allidunt, itaq; esculenta, testis seiunctis, eligunt, Aelianus ex Eudemo, delphini ad littora eiecti, ab eis exeduntur: venter eius aridus potus, & gestatus concoctionem maximè confirmat. Lupi voracissimi, & propemodum insatiabiles sunt, pilos, & ossa deuorant, & multa solida: frequenter ob hanc causam ægrotant, in fame sæuiunt, dum edunt, neminem amant, quem etiam aspici dedignantur, etiam terram in fame edunt, ex Aristotele, Plinius, & Solinus: Auicenna laudat carnes luporum, tanquam vtiles stomacho frigido, humido & debili. Maximè omnium piscium gulosus est cestrus, & insatiabilis, quare venter distenditur, ex Aristotele: ventriculus mugilum in cinerem redactus, & cibo sumptus, ventriculi exoleti vires non minus reficit, quàm ventriculi gallinarum pelles.

ANIMALIA, QVAE VENENATIS HERBIS VESCVNTVR, contra earundem venenum præstare. Cap. XXIIII.

SVNT & animalia, quæ venenatis herbis vescuntur, & animalibus, & quùm nihil mali passa sint, argumentum præbent, contra eorum venena valere; & Natura nos eiusmodi spectaculo admonet, quomodo ijs mederi possimus, qui ea ederint animalia casu, vel vulnus acceperint. Asinis ferulæ gratissimo sunt pabulo, cæteris verò iumentis præsentaneo veneno, qua de causa id animal Libero patri sacrificatur, cui & ferula: asini lacte epoto venena extinguuntur, peculiariter si hyoscyamũ, ixiam, leporem marinum, cicutam, opocarpathum, aut pharicon, aut dorycnium ederint. Suillum pecus cicuta saturatur, ex Aeliano: si homo eam biberit, sanguis congelascit, & eatenus contretione fit spissus, vt inde moriatur, hyoscyamo deuorato non moritur, talis, & tanta vis veneni salamandræ à suibus mãditur, ex Plinio: immò quando salamandrã comederit sus, ipse extra periculum est, eos autem, qui suis carnibus vescantur, interimit, Aelianus. Suillarum carnium ius opitulantur contra bupestrim, ex Galeno, axungia contra scorpionem & canum plagas, adeps cum vino salso contra hyoscyamum, ex Dioscoride, & serpentes, iecur venenatorum morsibus, ex Simeone Sethi, & recrementum, ex Aetio. Sturno cicuta alimentum est, homini venenum in cibo sumptus, iuuat omnes qui mortiferum aliquid biberint, & si quid prægustauerint, omnino non læduntur. Sed sturno allium venenum est, ex Aeliano, & contra cicutam valet, vt etiam contra venena. Gallinæ taxi fructu vescuntur, & nigræ fiunt, nec eo interficiuntur: ius earum contra toxica valet, ex Aetio, Plinio, & cæteris. Coturnicibus elleborum alimentum est, hominibus venenum. Lucretius.

Præterea nobis veratrum est acre venenum,
At capreis adipes, et coturnicibus auget.

Et coturnices aduersus venenum plerunq; dantur. Capræ veratro, & scammonio depascuntur, ex Dioscoride, & Plinius. Pinguescunt capreæ, & coturnices veneno placidissima animalia: bibitur caprinus sanguis contra venena. Napelli frondes à quouis animali illibatæ restant, præter quàm à muscis quibusdam, quæ illi turmatim insident, contra eius

eius venenum ex eis paratur antipharmacum. In oleandri frondibus animalia quædam, vt cimices cubant, quæ contra eius venenum valere scimus.

Huius capitis locus erat in fine sexti libri, sed prætermissum, ne periret, huc accessit.

NVMERVM FRONDIVM, ET CAVLIVM, PLANTARVMQVE partium ad febrium, membrorumq; numerum valere. Cap. XXV.

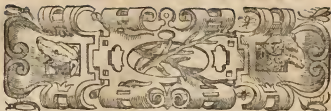

Equid desit ingeniosæ naturæ, quo plantarum partibus demonstrare possit, tertianis, & quartanis mederi, caulium, angulorum numero, radicum, nodorum, foliorumùe febrium ciruitus ostentat, vel quæ choleram, aut bilem deijciant, ex quibus tertiana, vel quartana gigni solet. Nec silebimus aliud Naturæ monumentum; nam sicut tertiana plerumq; in quartanam degenerat, sic & plantarum caules triangulares in quadrangulares abeunt, quod casu fortasse quispiam inscius putaret, quùm nil nisi rata lege, constituto ordine à Natura sancitum. Obseruatio numerorum vtilissima, & magni vtiq; facienda. In sacra pagina legitur Deum omnia numero, pondere, & mensura cõstituisse, idemq; à Platone repetitum. Numeri à Pythagora non neglecti, Aglaophemo, & Platone, qui diuinã numerorum obseruationem indicauit. Nos hîc pauca, alibi plura dicemus. Pythagoras imparem numem perfectum & plenum dixit, parem contra indignum, deficientem & imperfectum. Impar se ipsum addendo parit, additum pari, & conduplicatus parem gignit, vnde videtur habere vim principij, diuisionis nescius. Homerus quidem scientiarum fons vnitatis naturam in bonitate constituit, dualitatis in malo: nam bonum vnitatẽ dicit, afflictionem verò dualitatem. Superis imparia semper tribuit, in feris paria. Nestor Neptuno immolat nouem tauros, Achilles Patrocho omnia dat paria, equos quatuor, & cætera. Plinius impares numeros ad omnia vehementiores credit. Centaurium minus caule anguloso, bilẽ ex aluo exigit: datur eius decoctum tertianis, bilem per inferna deijciens, quo factum est, vt febrifuga dicatur à multis. Asarum caule angulosó: ex Mesue bilem deijcit. Chamædris species est quadrangulo caule, vocant febrifugam, quod eius decoctum tertianam fuget, & finiat, bilemq; trahat. Melissophyllon caulem balloti similem (quod quadrangulum est) habet. Auicenna atrabilarios vapores à sanguine ortos deturbare dixit; Serapio sollicitas imaginationes tollere, ab eadem bile exortas. Ebulus, & picnocomon quadrato caule, bilem extrahit. Sacra herba caules angulosos habet, tertium à terra geniculum datum potandum in febribus cum folijs circundantibus, & quartanis quartum, ex Dioscoride, & Plinio. Buglosson quatuor thyrsos emittit. cũ semine & radice tritum, potumq; contra tertianos horrores prodest, quæ quatuor, ad quartanas. Plantago anguloso cauliculo, cuius tres radices cum tribus cyathis vini tertianis auxiliari, & quartum quartanis. Graminis genicula nouem, vel minus, vel è duobus, tribusùe herbis ad hunc articulorum numerum inuoluti lana succida nigra iubeant ad remedia strumæ, panorumùe. Quod è graminum genere septem internodia habet, efficacissimè capiti contra dolores adalligatur, ex Plinio. Quinquefoliũ prodit Theophrastus, facta radice arida, quæ prius rotunda erat, fitq; quadra. Dioscorides bili cum vino ad febrium circuitus præbet, in quartana quidem quaternum ramulorum folia, & in tertiana verò ternũ, in quotidiana vnius. Plinius quinquefolium pterigijs digitorum mederi. Plantago aquatica quinquenerbia est, etiam digitis medetur. Trifolio asphaliti terna folia, aut semina: in tertianis cum vino potui dedere & in quartanis quaterna, vt quæ febrium circuitus discurrent. Poterium folium in tria diuisum habet, ad tertianas, ex Plinio valere scimus. Helioscopium tricoccum:

tricoccum: feminis tria grana tertianis, quatuor quartanis dantur, ex eodem. Cucurbitæ femina bina, mirũ dictu, si fuerint pari numero adalligata febribus, sanare dicuntur, quas Græci periodicas vocant. Demostrant & suis partibus animalia eisdem circuitibus posse mederi. Aranei sunt, qui quatuor pedes habent, & pedum internodia tria, vel quatuor habent, Dioscorides: araneus subactus cum splenio, & linteo illitus, prolitusq; vtrisq; temporibus, aut fronti, tertianos circuitus persanat. Est & alterum genus, quod candidã, tenuem, densamq; telam orditur, quod in alute ligatum, & lacerto appensum quartanis circuitibus mederi narrant. Sunt & animalia, quæ cor angulatum habent. Coturnices cor tribolon habent, id est triangulare. Coturnicis oculi suspensi tertianam curant. Piscibus ferè omnibus triangulare, vel quadrangulare. Aurata quadrangulare habet, sparum triangulare. Ex Hippocratis sententia landantur pisces febribus, quòd humidi, & ob id molles, & facilè à nostra natura immutantur, concoquunturq;, Galeno id etiam assentiente. Melanurus angulare, melanderinus, pagrus angulatum, & à Plinio inter remedia ponitur, quæ febrium circuitus tollunt, hepatus, marmor, scarum, merula, quæ elixa febricitantibus saluberrima, ex Plinio, & cor eiusmodi habet. Lupus elixus ex aceto, & iure albo, febricitantibus conuenit. Delphini iecur gustatum ante accessiones febrium, circuitus tollit, ex Plinio.

IO. BAPTI-

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER OCTAVVS.

PROOEMIVM.

IAM similitudines illas (Marine carißime) plantarum absoluimus, quæ suis partibus hominum, animalium membra, & morbos demonstrabant, reliquum est, vt coronidem tandem libro imponamus, eas aggredi, quæ cœlestium sy derum similitudinem & mutuum consensum indicant, vt syderum virtutum cõpotes se commostrent: res prorsus effatu digna, admirabilisq́. Pandũtur nobis munificæ Phroneæ benignitate flores tam inenarrabili colorum varietate, mistura, numero, forma, et motu sydera imitari, vt ne scriptura quidem sufficiat imagini colorum reddendæ, & contemplanti potius in tam magno suæ fertilitatis gaudio Naturam lasciuisse videatur, quàm magna hominum admonitione, se cœlestes virtutes poßidere indicare. Pythagoras, & eius sequaces terræ flores collucentes stellarum oculos vocabant, ac sydera cæli flores, & sicut in terra flores stellarum colores, ita sydera in cœlo terræ pratum ostendunt, Columella.

Pingunt et in varios, cœlestia sydera flores.

Immò quodlibet sydus in cœlo cum suo flore in terris sympathiam poßidere, stel-

re stellarumq́ influxus, veluti per Pyramidem suscipere dicunt, quæ in cœlo basim, in flore conum habeat, et hoc cum syderibus consensum demonstrare. Ad eius ortum florem patefacere, ad occasum comprimere, & abire in lacum, dein ad exortum emergere extra aquã, totoq́ die circumagere cum sydere, in eius ortu mane spectare, & eius iter ad occasum vsque etiam nubilo die sequi, vel floris forma syderis formam imitari. Inquit Hermes, inferiora hæc omnia ex superioribus vires, & proprietates suscipere, et quãto puriora essent, puriores, & maiores stellarum effectus sortiri, & quùm flores sint puriores plantarum partes, puriores illis virtutes impartiri: Ob id phytoptam syderalis scientiæ non ignarum optarem, vt vires, quas in nostris humoribus & artubus possiderent stellæ, saltem non ignoraret, & eodem tempore, vt in reliquis libris fecimus de animalibus, & lapidibus loquemur, multa enim arcana retinent lapides, immò herbis multò plures, & admirabiliores, nam nõ tam facilè siccescunt, aut putresiunt. Idem sensit Orpheus libro lapidum.

Ex terra verò lapidum omnium genus, inde ipsis
Robur immensum, et varium, quæcunq́ possunt
Radices, tanta lapides. Magnum enim robur est radicis,
Sed lapidis multò maius, quoniam robur incorruptum semper
Generanti mater, & sine senectute præbuit.
Illa verò moritur paulatim virescens,
Et tandem ipsius fructus, quantum spirans est,
In quidem herbas verè malorumq́, & bonorum
Inuenis, in lapidibus verò damnum non facilè inuenires,
Siquidem quot herbæ, tot lapides.

AVRIFLORAS PLANTAS SOLARES ESSE, ET EIVSDEM virtutis compotes. Sic etiam gemmas & metalla.
Cap. I.

STROLOGORVM, & Medicorum calculis sancitum est, principibus duobus nostris corporis visceribus duo magna cœli sydera correspondere, cordi & cerebro, Solem, & Lunam. Dicemus primò de Sole. Sol in cœlo fons caloris, in corpore cor, vtrunq; principium, Sol aureo lucis radiatu mundum illustrat, flores aureo fulgore solis lucem æmulantur, eiusq; virtutis compotes. Cordis tormenta sunt febres, spirituum defectus, venena, & eiusmodi similia, sic aurei flores solares his morbis subueniunt. Sed animaduer●one dignum non paruam differentiam esse in croceo colore, si vel splendidus rutilet, aut si hebes, obscurusùe caliget. splendor nil aliud est, quàm luminis continuata den-

QQ

ta densitas, contra quod rarum caligine offunditur. Auri, vel Solis colorem tunc quid piam æmulabitur, quùm flauum nonnihil, & solare lumen in densum coeuntia splenduerint, vel in eis Solis lumine regesto, aureo colore refulgent. Aliqua lubet depromere exempla. Heliochryso eximium aurei floris decus, ad radiorum Solis repercussum coruscam lucem, & vegetam intuentibus iaculatur: cernuntur enim in eo corymbaceæ vmbellæ è multis extantibus bullis circinatæ, aureo aspectu micantes, diuturnumq; splendorem tutantes, vt solarem herbam pronunciare nil verearis: ob id Theophrastus dixit, eos qui huius flore coronantur, vnguentoq; ex auro ignis non experto, gloriam & bonam existimationem consequi: eiusq; vsus ad serpentium morsus. Abrotonum floribus refertũ, comantibus in summo auri fulgore corymbis: exitialium venenorum antidotum est, serpentes substratu, & nidore fugat, & horroribus illinitur. Atriplicem, cuius folia ex viridi in aureum luteum languescunt, vulgus chrysolachanon vocat, idest aureum olus; valet ad scorpionum & aranei morsus. Chrysogonon aureo verbasci flore, venenatorum morsibus subuenit. Hypericum, ascyrumq; aureo flore coruscant; tertianas, & quartanas fugant, & venenosis morsibus resistunt. Ruta aureo micat floris colore: ad horrores febrium circuitu repentes pota valet, redditq; inefficaces venenorũ vires, & visus aciem excitat. Quinquefolium florem ex candido pallescentem, auri æmulum habet: bibitur contra febrium circuitus. Potentilla aureis floribus comatur, manũ, & pedum volis admota, mirum dictu, quàm cito febrium quarumcunq; calores remittat. Eupatorium Mesuei aureis floribus in vmbellam coeuntibus, heliochrysi modo, siue herba iulia: eius decoctum diuturnis febribus & serpentum ictibus propinatur. Tormẽtillæ decoctum omnibus venenis remedio est, pestilentiæ, pestilentibus febribus. Tussilago, recentiorum experimento, contra pestem & pestilentes febres valet. Sonchus melinis aureis floribus vsurpatur à neotericis contra febres & scorpionum ictus. Florentis verbasci stillaritia aqua datur potanda in animi deliquijs, mirificè cor confortans, roboransq;, & scorpionum ictibus subuenit. Cucumeres satiui olfactu reuocant eos, quos animus reliquerit. Melopeponum seminũ cremor febribus propinatur. Hyoscyami tertia, quaternaue folia pota sanant algidas febres, quas epiolos vocant. *Scorzonera* datur cardiacis, rapus, napus, & bunias venenorum vires hebetant, brassica viperarum morsibus auxiliatur, sinapi contra febrium ambitus aridum bibitur, & ad hebetudines oculorum, ad serpentum, & scorpionum ictus, irio contra venena datur. Hieracium vtrunq; scorpionibus aduersatur. Lactucæ syluestris scorpionum, & phalangiorum morsus, chamæpitios contra venena, phalangiaq;. Lysimachia flore aureo, acerrimum nidorem suffita reddit, qua de causa serpentes fugat. Coniza maior, substratu, suffituq; serpentes fugere cogit, earumq; plagis subuenit. Cotonea mala coloris sunt ad aurum inclinati, ob id Græcis chrysomela, & Maroni aurea mala suo præstanti odore, quem vibrat, lethalium venenorum vires obtundit, eorumq; vehementiam hebetat. Addit Plutarchus, pharicum præsens, alioqui venenum in patinam adhuc cydoniorum, vel eius salgamum olentem, ignauum fatiscere, elanguidumq; à peculiari natura viribus exhaustis desciscere, illosq; incolumes, & illæsos commistum seruasse, quos insidiantes venefici potionarunt, compertumq; hoc ex relatu, qui venenum vendentes, rem ita se habere depræhenderunt. Aureus est color mali medici, vel citrij: Iuba in Mauritaniæ commentarijs ob id malum aureum dici scripsit, plures sunt eorum species, quæ quia ex auro rufescunt, aurantia dicta sunt, siue narantia, si aurum ex viridi languescit, limones sunt, si saturarè lutescit, ponceria, ordine quo præcedunt, ita vegetiùs veneni noxas tollunt. Virgilius in Georgicis.

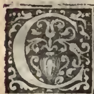
,, quo non præsentius vllum,
Pocula si quando sæuæ infecere nouercæ,
Miscuerúntq; herbas, et non innoxia verba.

Auxilium

Auxilium venit, ac membris agit atra venena.

Ob eorũ præstantiam fingunt Poetæ tellurem edidisse nunciato Iouis, & Iunonis connubio. Contra venena nil copiosius describit Athenæus de maleficis, serpentum veneno multandis: quorum esu incolumes euaserunt: arcetq; pestilentiæ contagia: roborat cor, & eius vires recreant, ex Auicenna. Sunt inter persicorum genera, quæ aureo fulgore nitent, vbi maturuerint, chrysomela appellamus, eadem modo pyra, & mala appia, quæ contra venena existimamus. Eodem argumento metalla, gemmæ, & lapides, quæ aureo fulgore micant, vel aureis guttis stellati sunt, ad eadem, quæ diximus valent. Aurum inter metalla maximo suo fulgore Solem repræsentat, maxima eius vis ad cor, venena, & febres, vt operi huic dicato loquemur latiùs. Chrysoprasius porri succum refert, sed paulum declinat à topatio in aurum, visum fouet, cor lætificat, & eius passiones aufert. Solis candida gemma est, & ad speciem syderis fulgentes radios spargit. Chrysolitus ab aureo colore nomen, quasi aureum lapidem dicas: ad nocturnos timores, & dæmonas valet. Succinum splendenti aureo croceo est colore, vocat electrum Plinius: quoniam Sol vocitatus sit Elector, plurimi Poetæ dixere, primiq; vt arbitror Aeschilus, Philoxenus, Nicander, Euripides, Satyrus. Hic & differentiam nouam attulit appellando chrysolectrum, quasi coloris aurei: hoc collo alligatum mederi febribus, & morbis, & si cum melle attico conteratur, oculorum quoq; obscuritatibus dicunt. Callistratus cuicunq; ætati contra lymphationes prodesse tradit, infantibus adalligati amuleti ratione prodest.

CROCEAS PLANTAS, ET GEMMAS IOVIALES ESSE. Cap. II.

CROCEI coloris cognatione, post Solem de Ioue dicemus. Solares herbæ ex lucido in aurum abibant, iouiales verò, quasi emaculato splendore proluuntur, quùm fuluo hebescunt, caligantq; nec virtus dispar, earundem ferè virtutum compotes vtræq; sunt, animo, cordi, & venenis valent. Exempla afferemus. Crocum cor exhilarat in tantum, vt perpetuo risu hominem concutiat, authores quoq; habentur, immodico necari gaudio. Mentha græca in croceis corymbis, copiosos affert flores, odore & vi peramica cordi. Garyophyllata suo olfactu spiritus recreat, eruca venenatis morsibus opitulatur, anagyris ad phalangiorum morsus. Sena mundat cor, & omnes corporis sensus, animi hilaritatem affert, cor roborat, si medicamentis admisceatur cor exhilarantibus. Asphalatum, siue *santalum* croceo ligno est: Auicenna non modo cordi lætitiam efficacissimè afferre dixit, sed illud non parùm corroborare, & præcipuè febribus aduersatur. Sic crocea folia, radices, & succi. Phyllitis, angelicæ radix, & sericum medicinis illis admiscent recentiores Medici, quæ cordi conueniunt: nam illud mirificè reficiunt. Fuluus balsami succus: abstergit oculorum tenebras, contra venena, & serpentum ictus valet, & ad cordis recreationem. Eodem modo thus, myrrha, & ambra. Subnectemus crocei coloris gemmas iouias esse, quibus hebes croceus color in obscurum caliget. Hyacinthos dicimus veluti croceo refulgentes, tristitiam fugant, & vanas suspiciones, contra pestiferæ regionis noxas. Auicenna libello de viribus cordis dicit, Hyacinthum cordis imbecillitatem pellere, Marbodeus reddere hominem dicit hospitibus honore dignum, iustaq; petenti nil negatũ, ingenium, gloriam, diuitias, & fulgorem augere, hostibus tutum reddit; quæ omnia à Ioue habet.

ALBIFLORAS PLANTAS, VEL ARGENTEI COLORIS metalla & gemmas, lunares esse. Cap. III.

SPLENDET Lunæ sydus albo, vel argenteo colore, & procidentes ab ea radij candescunt: argentea ergo, vel summè alba lunares influxus repræsentant. Sed quia Lunæ color non semper idem, sed variatur ad suas ætates, & diuersas potestates habet, ob id sedulus Phytopta hæc maximè animaduertere debet. Primò quū Luna intermenstrua est, idest æqua portione dimidiata, humida & aliquantisper calida est; quùm pleno orbe tumet, calida, & quodāmodo sicca est, tertio quùm senescit, sicca & frigida censetur. Quarto in interlunio, quùm omni lumine orbata est, frigida, humidaq; euadit. Pleno orbe alba crocea est, quùm dimidiata est, alba flauescēs, quùm ad coitum accedit, simpliciter alba. Diximus Lunam cerebro dominari, quùm manifesto sciamus ad Lunæ vices cerebrum commoueri, augescente humectari, & minuente siccari, vt in epilepticis videre est. Sed ad exempla veniamus, Scylla flore ferè candido est, ad comitiales valet, allium comitiali morbo opitulari tradit Plinius, si quis eo cibo vtatur, & potione. Amaracus cerebrum roborat. Galega, siue syluestris ruta albescenti flore, comitialibus propinata prodest. Oenanthis insperso cibis puluere, salutaris. Vitis alba ad epilepticos, & apoplecticos. Altera bryonia eiusdem flore & dore, Idem de dictamno & alijs dicendum. Lapides etiam argenteo nitore fulgentes, verè lunares virtutes retinent, & ad epilepsiam, & alias lunares virtutes valent. Specularis lapis exaluminati coloris, vt argenteum Lunæ lumen imitari videatur; epilepsiam amouet, & gestantem castum reddit. Margaritæ verè argenteum lumen repræsentant, implentur roscido conceptu, & nitent pro qualitate suscepti roris, si purus effluxerit, candorem conspici, si turbidus fœtum sordescere, eundem pallere cœlo minante conceptum, ex eo quippe constare, cœliq; eius maiorem societatem esse, quàm maris, vnde turbidum trahi colorem, aut pro claritate matutina serenum, ipso tantum cœlo gaudent, sole rubescunt, candoremq; perdere, vt corpus humanum: Auicenna, & Serapio ad cordis effectus præcipuam opem ferre, & ad nubeculas oculorum valere: contingit, vt cum Luna crescant, pariterq; decrescant; amouēt epilepsiam, vt multi scribunt, & gestantem castum reddunt. Sunt & aures marinæ, & conchæ margaritiferæ & aliæ quamplurimæ argenteo vnionum colore lunari, quæ eūdem vsum, quem diximus subministrare ægrotis possunt. Aspilarem Democritus tradit in Leucopetra nasci, argentei coloris radiantē, cōtra lymphaticum habendum, est enim lymphatio cerebri furor.

RVBEI COLORIS FLORES, ET GEMMAS MARTIAS ESSE & Martis vires possidere. Cap. IIII.

RVBRO, vel fragranti carbonis colore rutilat Martium sydus, ob id sanguini, & eius officinæ iecori dominari indicat. Gramen Marti consecrauit antiquitas, quod ex humano sanguine procreatum crediderit. Eiusmodi flores sanguini compescendo, purgando, & clarificando præstare superiore tertio libro tradidimus. Quod iecori dominetur color sanguineus, aliqua ex Medicina afferamus exempla. Rosa sanguineo colore nitet; iecorum obstructioni mirificam præstat opem. Centaurum aureum florem habet, qui ex puniceo in purpuram vergit: expedit cunctas iecoris obstructiones. Anagallis iocinori mirificè prodest. Martiæ virtutis compotes sunt etiam rubicundæ gemmæ: vires omittemus, quæ sanguini valent, solùm martias recensebimus. Inter iaspidis species rufa est, vel sanguineis lineis interlita: qui eam secum attulerit, securus incedit ab hostibus, no

xia phantasmata pellendo, & hominem potentem reddit, & fortem, animosum, victoriosumq;: flammam sine igne accendere dixit Orpheus, & lebeti imposita, eum feruere cogit sine igne. Sardus rubri coloris est; non sinit videre timorosa in ædibus, sed animum auget, & victoriam præstat contra inimicos, audaces reddit ferentes, & à maleficijs tutos. Corallium probatissimum eximiè rubet: Haruspices, eorumq; Vates in primis validum gestamen amouendis periculis arbitrantur: surculi infantiæ adalligari tutelã habere creduntur, ignibus diu repugnat, ex Plinio. Adeò sanguinem mentitur, vt scripserit Orpheus, ex Gorgonei sanguinis capite exortum sit, & filiæ ponti in cruorem irruentes, in corallium concretæ sunt, vt solidum marmor existimasses: in columes reddit nautas è mari periculis, quùm è mari nascatur: aduersus domesticas inimicitias valet, fulgura, & tempestates à quocunq; agro repellit, & resistit syphoni, & fulminibus vi Martia. Cornelius lapis rufus est: iracundias sedat. Hæmatitis in Rheno flumine reperitur, coloris minij rubicundissimi: Plinius ad sanguinis vitia valere dixit. Sotacus hæmatitis speciem magnetem dicit, quia præcipuè rubra est, & ferrum ad se trahit, quod Marti subest: valet contra venena, extrahit sagittas & gladios ex vulnere, ex Galeno timores, & suspiciones aufert, tritus, & super ardentes prunas iniectus, vt fumus ad cerebrum penetret, & videbitur à phantasmatibus infestari. Orpheus Marti subesse dicit.

Magnetem verò validè amauit bellicosus Mars.

Rubricam sinopicam laudauit Dioscorides, quæ iocinoris imaginem referret, eamq; dari iubet iocinoris vitio laborantibus. Hephestites lapis rutilans, & rubicundus, accensas iras compescit, & tutum gerentem reddit.

CARNEI COLORIS FLORES, ET GEMMAS VENERI FAMULANTUR. Cap. V.

DILVTIORIS ruboris, sed peramœni, & blandi venereum sydus est, veluti purpurei obsoleti clari. Vulgus quia carnis colorem æmulatur, *incarnatum* vocat, omnium speciosissimum, optimum indicat temperamentum calidi, & humidi, generationi ob id aptũ, & Veneri dicatũ. Exempla erunt. Anthirrino sunt flores rosei albi, veluti purpurei, veluti ex rubro violacei: quo perunctos venustiores fieri, nec vllo malo medicamento lædi posse, referunt Magi Pliniani. Malua suppunicante florum colore, velut ex purpureo albido. Veneri nascitur: semen vnicaulis aspersum genitalibus fœminarum augeri auiditates in infinitum tradit Xenocrates, ex Plinio. Garyophyllorum flores dilutius purpurascunt ex candido, quasi purpurea aspergine: ad venereos effectus, quasi commendatissima dote. Inter rosarum genera vnum est: minus rubens diluto roseo mirè amœno, ac humanæ Naturæ iucundo: ad fœminarum vuluæ vitia, & conceptiones diuinis pollere viribus scribunt, vsus horum fœminis est, circundato collo monilium vice, contra sudorum virus, & amorum illecebras, ob quas dotes Veneri illud nostri maiores sacrarunt. Amygdalarum flores subrufi, vtuntur eis, Galeni præcepto, ad roborandam Venerem, & ad vires reficiendas. Cyclamino flos colossinus, in rosæ modum purpura nitet: Theophrastus appensam hærentes partus accelerare, & ad amatoria valere dixit, & menses ciere appositu. Eadem dote commendantur gemmæ, lapidesùe, qui carneo hoc, vel *incarnato* dicto insigniuntur. Coroneolus lapis rosei, vel carnei coloris est, vnde nomen adeptum: ad fœminarum fluxum sistendum Marbodeus valere dixit, ac digito, colloùe adhærens, excandescentes iras reprimere, decet enim Venereos non iratos esse. Onyx eiusdem coloris, onychas Græci vngues vocant, onychinus vnguium est, ad. mista

mista rubori albedo, velut carnibus vngue interposito, & vtroq; translucido: auget saliuam pueris, partumq; accelerat. Sardus obtusius nitet. Sardonix ex sardo, & oniche compositus lapis vtrasq; vires retinens, cuius virtus est hominem hilarem ex atrabilari reddere.

LIVIDI, VIRIDES, PVRPVREI, COERVLEI, ALBICANTES colores saturnini sunt, lieniq; medentur. Cap. VI.

IVET atro pallore saturninũ sydus, viridi, purpureo, vel cœruleo, sed non exacto, at hi colores, vt ex albo pallentes videntur, hebescentes, & sine fulgore illo, eiusmodi colores in floribus lieni medentur, cui præest Saturnus. Myrica muscosum florem ex purpura albicantem profert: sues dum dulcedinem pabuli consectantur (est enim insatiabile pecus) supra modum æstate splenis incremento laborant, cui occurritur, si fabricentur canales, alueiq; è tamaricis trunco, repleanturq; aqua, & dein de sitientibus admoueantur, quippe ligni medicabilis succus epotus compescit tumorem, ex Columella: lienosis suibus mederi tradit Democritus Physicus, aquam, quæ potãda obijcietur, in qua candentes myricę carbones fuerint restincti, consulitq; hominibus, lienis vitio laborantibus vinum ebibere carbonibus myriceis igni flagrantibus exustum, ex Plinio. Chamædris flore purpureo: lienem ex aceto pota consumit. Teucrij flos, chamædris floribus similis, spleni optimè fauere natus est: nam lienem potenter absumere tradit Dioscorides: sed Plinius à Teucrio sic tradit inuentam, quùm exta super eam proiecta essent, adhæsisse lieni, eumq; exinanisse, ob id quibusdam splenium vocatum. Narrant sues, qui eius radicem edant, sine splene inueniri. Amaracus flore pallidulo, hebeti, purpurei coloris lienosos iuuat. Betonica flore purpureo obsoleto, datur lienosis molestijs, denarijs singulis in aceto mulso. Hyssopus lieni cum fico, nitroùe illinitur. Tragoriganum lienosis ex aceto bibere prodest. Pulegium flore in purpuram languescente, lienosis cũ sale vtiliter illinitur. Vrticæ genus vnum florem album mittit subpurpureum, ex Dioscoride, qui lienosis medetur. Italica nardus flores dilutiore purpura virentes affert, præsertim fœmina albidiores, obstructos lienes iuuat. Asarum purpurascente flore ad lienis infartus, scirrososq; tumores, ex Mesue. Lupinus purpureo flore lienosis prodest. Ad lienis dolores efficax est dictamnus, qui ex Virgilio.

Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida,
Puberibus caulem folijs, & flore comantem
Purpureo.

Eiusdem coloris lapides, eiusdem saturninæ virtutis participes sunt, nos præter ea, quæ alibi diximus, alia adducemus. Calcedonius lapis hebeti colore pallescit, valet contra dæmonum illusiones, & agitationes phantasticas ex melancholia exortas pellit, ex Alberto: omnes eius species libidinem cohibent. Inter iaspidis genera vnum est, quod ex viridi pallescit, curat hemorrhoidas & phantasmata pellit, ex Marbodeo: inhibet Venerem, & conceptum denegat. Topatius ex viridi pellens; ad hemorrhogiam valet, super bullientem aquam expositus sua frigiditate feruorem cessare facit, ob id frenat iram, & lasciuos impetus: valet contra phrenesim, & tristitiam. Smaragdus viridis, & lucidi coloris, Marbodeus idoneum prædicat scrutantibus abdita, & qui præscire aliquid quæsierint, suspensus collo fugat hemitritæum, compescit Veneris incentiua, & dœmoniacas illusiones auertit. Prasius viridis, ceu smaragdus, Alberto teste, quasdam iaspidis, & quasdam smaragdi virtutes habet. Lapis cœruleus, quem *azuli* vocant, cœli, & stellarũ formam refert, nam aureis micat scintillis, Auicennæ, & Mesuei testimonio ad atrabilarios

rios effectus valet Armenium, Alexander Trallianus albo veratro præfert, ad deijciendam melancholiam, cui subscribit Actius, & Actuarius. Sapphirus cœrulea gemma sua frigiditate febriles ardores expellit, si circa pulsatiles cordis venas alligetur, libidinis ardores refrigerat: castum & pudicum reddit, pacificum, amabilem, pium, deuotum gestantem reddit: melancholicos terrores expellit.

VARIORVM COLORVM FLORES, ET LAPIDES MERCVRII sydus repræsentant. Cap. VII.

LANTARVM flores, qui variorum colorum misturam referunt, Mercurium te admonebunt, splendet enim in Mercurij stella amœna cunctorum colorum mistura, Saurni viride & pallidum, Veneris roseum, Iouis croceum, Solis aureum, Mercurius præest memoriæ, cerebro & eloquentiæ. Iris à cœlesti arcus similitudine nomen accepit, repræsentatur in eo multi colores: in vniuersum magnus iridis ad omnia vsus: cerebrum ex crassa pituita succus expurgat. Sunt & bellides, quas vulgus *Margaritas* vocat: siquidem alijs in centro aureis foliolis, rubentibus stipatis, in alijs ex candido rubentibus, versicoloribus, & adeò folia inter se stipant, vt sericeos floccos mentiantur: expurgant cerebrum à pituita, & eiusmodi similia. Dicemus eadem in lapidibus, scilicet colorum misturam Mercurialem esse lapidem demonstrare, & mercuriales vires largiri. Occurrit primò opalus, in eo carbunculi tenuior ignis, est amethysti fulgens purpura, est smaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili mistura lucentia, non est inconueniens tot virtutes habere, quot ei insunt colores, omnium philosophorum suffragijs confirmatum. Orpheus oculis mederi dixit, quia iris oculorum colorem refert. Nicolus duplici colore ornatur flauo, & nigro, alijsq;: cuius virtus est gratum populo facere. Iaspidum genus est vnum variè coloratum, polygrammos vocant, ex varijs colorum lituris: Magi hunc lapidem concionantibus valere prodiderunt, quibus præest Mercurius. Panthera lapis est habens varios colores, ad similitudinem animalis sui nominis, pallentes, nigros, rubeos, roseos, virides, & purpureos. Inspiciendi in eo colores sunt Sole oriente, quia in eo renitent omnes: in omnibus actibus illius diei, in quo eum fers, victor eris. Achati multi sunt colores, reperies in eo viridem iaspidem, sardium cruentum, splendentem smaragdum, & minij colorem, præterea in ipso æreum, & verni pomi colorem, omniū optimus, qui fuluum leonis colorem habet, dictum leontoseryn, interstinctum maculis flauis, albis, nigris viridibus: tradit Orpheus virum gratum facere mulieribus, & verbis homines demulcere, & quæcunq; petieris, assequeris, vt hilaris domus redeas: contra scorpionis aculeos, contra febrile incendium, & quartanam, neq; inter lapides vllum meliorem prædicat, optimas vires cœlestis influxus retinere, quem si Aiax secum habuisset, contra Vlyxem facundum victoria potitus esset, sed spreuit Deorum consilium. Amethysti gemma varia purpura pellucet, & varijs coloribus interlitus, arcem cerebri defendit à temeti obsidione, & ob id Mercurio sacrauit antiquitas.

HELIOTROPIAE HERBAE, ET LAPIDES SOLARES SVNT, eiusq; dotes participant. Cap. VIII.

IXIMVS ex coloribus florum, quibus planetis stirpes subderentur, nunc heliotropias subnectemus, quæ quotidie cum Sole circumaguntur, horasq; agricolis, etiam nubilo die, ostendunt. Theophrastus de his, quæ florent aliqua sequi videntur, veluti heliotropium herba vocata & carduus; nam is quoq; (dum solstitium agitur) sequitur, & hæ partim naturalem habent causam,

causam, partim fortuitam. Multo magis mirum loti Aegyptiæ, calycem, & caulem, nedum papauera, Sole oriente, patefieri, & ad occasum verò syderis comprimi: scapum enim florem in medias vsq; noctes à vespera abire in lacum, vt ne demissa quidem manu compræhendi possit, vertitur deinde, paulatimq; subrigitur, diluculo reddit, dehiscente flore ad Solis ortum, vt planè à terra altè absit, & extra vndas emergat. Cuius rei causam calori, frigoriùe retulit. Comprimitur enim flos humore coacto, & quasi concreto, tùm destituitur sui caloris facultate, sese vtiq; aperit, diffuso iam calore, relaxanteq;, quod frigus coegerat: id ergo Soli feratur acceptum. Quæ descendunt altiùs, imbecillitate quadam prouenire, & quasi pessum ire constat Solis absentia, gliscente præsentis munere vegetiora reddi, atq; eò veluti adminiculo fulta emergere, sed quæ vndis condnntur feruentioribus, æstuosisq; magis: has euntis & redeuntis gnorunt syderis vices. Nec minus mirandum in his herbis, quas vocant heliotropias, quæ cum Solis declinatione folia circumagunt, id ego potius euenire ijs consueuit, quæ permulto humore madent, ea nanq; dum vi caloris exausta suguntur, eo ferri, pronaq; inclinari par est, quo Sol humorem feruefaciens prouocarit. Igitur horum omnium Sol est author, qui alliciens ad se humentem succum, folia secum trahens, rapit sic, vt is creat, illa procliuia sequantur. Hæc Theophrastus. Serides omnes specie cicoreaceæ, nubilo etiã die, Solis exortu panduntur, & cum eo circumaguntur in occasum, noctu semper compressæ, & interdiu dehiscentes. Inquit Plinius, succo totius cum oleo perunctos sanorabiles fieri, & quæ velint facilius impetrare, Dioscorides cardiacis per se, aut cum polenta vtiliter illini dixit, & contra venena esse. Maluæ flores, quando Sol meridianus cœli nostrum verticem scandit, tunc quasi syderis iubaris inhiantes, se pandunt, post vna, atq; altera hora, illius velnti digressu, & desiderio mœsti marcescunt, & occluduntur, ob id Theophrastus horariam vocat. Columella molochen illo versu.

Et moloche, prono sequitur quæ vertice Solem.

Prodigiosum Naturæ miraculum, vt herbæ, nubilo die, delitescentem Solem prodant, & obiecta nube, velut indices curriculi, veram celati syderis sedem foliorum stratu, conuersioneq; demonstrent, immò veriùs solarij vicem exhibeant, ita etiam, vt non aperto Sole, horas colligere possimus. In magnis est laudibus, & de ea mirè tradnntur, sed magis si quotidie quis succi ex quolibet sorbeat cyathum dimidium omnibus morbis cariturum, Heliotropij flos ortu Solis aperitur, & occasu clauditur, ideoq; solsequia, vel Solis sponsa, quod expergiscatur, & occubet crepusculis sopita, desiderio quodam redeuntis syderis, ex ortu, item perdius, atq; fœdere quodam amantis intueatur Solẽ, & ob id amica solis aliquibus dicatnr. Multa de hac Magi pollicentut: quartanis quater, tertianis ter alligari iubent a b ipso ægro, precariq; eum, solururum se nodos liberatum, & ita facere non exempta herba. Tithymali genus vnum, quod vocant helioscopon, Solis iter sequitur, & prono semper vertice cũ eo pergit ad occasum, perdiusq; semper ad eum spectat, ita vt nonnunquam videatur eius intorsisse coliculum, tanta est auiditas sectandi syderis. Assumptum cor inuadit, vnde cum sumitur, medicamentis illis admiscetur, quæ cor roborant, ex Mesue. Hemerocallis flores Athenæi conuiuę tabescere, Sole cadente & rursus oriente pullulare dixerunt, non quidem prorsus marcescere, aut defluere, sed occursu humentis noctis frigidiusculæ contrahi, collabiq; in sese flores, qui proxima luce, radijsq; Solis collustrati explicantur, & quasi reuiuiscunt: vtuntur eo, neutericorum experimento, ad cor roborandum, & omnes principes facultates, & ad animi deliquio correptos, & cordis pulsatione concussos. Lupinus etiam cum Sole circumagitur, horasq; agricolis etiam nubilo die demonstrat: discolorem hominem frequens in cibo exhilarat, & pulchriorem reddit. Tragopogon suo flore Solem sequitur, ac sereno cœlo fatiscit, nubilo verò contrahitur, occluditurq; calice, congener est *scorzonera* vocatæ, cuius succus cardiacis datur, animi deliquijs, & cor-

& cordis pulsu, tremoribus obnoxijs, & commanducata tristitiam discutit, & hilaritatem conciliat. Ricinus quùm ad Solem vertatur, heliotropij nomen meruit: bilē extrahit, ex qua tertiana febris gignitur, vt cæteræ solares herbæ. Idem in lapidibus considerandum. Heliotropius lapis dictus, & vulgò *heliotropia*, qui batillo aquæ pleno, ac Solis radijs percussus Solem sanguinolentum reddit, ac eclipsim ostendere videtur, ob hãc, quam cum Sole sympathiam habet: solaris virtutis est compos: præstat vaticinijs, ornat homines laudibus, bonam tribuit famam, atq; omni vitæ tempore incolumes seruat, pellit venena, & cõtra ea valet. Orpheus duos lapides Solis dicit, & ambos propè diuinos, in quibus veri Solis radij insiti sunt, recti, splendentes, in quibus veluti comę apparent, & forma inuicem differentes, hunc quidē christallo similem, illum verò chrysolito, nisi radios haberent: & eis multùm prodesse, quibus Sol spiritum impressit candidæ lucis, ad solares influxus præstantissimi.

HERBAE, LAPIDESQVE, QVI AD LVNAE VICES MOVENtur, Lunares esse. Cap. VIIII.

VNC & stirpes, lapidesùe, qui ad Lunæ motũ crescunt, decrescuntq;. Obseruatum est ab antiquis omnia terra, mariq; nascentia, crescente Luna, gliscere, & senescente, tabescere, cæpe sola omnium olerum syderis cõtraria damna sentire, vicesq; augendi, minuendiq; cõtrarias habere, reuiuiscit enim, ac regerminat, decedente Luna, contra autem inarescit, adolescente, quare Pelusiotæ Aegyptij sacerdotes cibis cæpas abdicarunt: ex his nos iudicamus aduersus Lunæ vices medicamenta præbere. Qui enim epilepsiæ morbo obnoxij sunt, crescentis Lunæ damna sentiunt, & cæpas edendo huic morbo occurrunt, innumerisq; periculis factis, ita demũ esse compertum est. Scilla è cæpaceo genere vertiginosis, & comitialibus propinatur, si ex ea acetum conficitur, quod scillinum vocant, alliũq; comitialibus datur, vt superius diximus, eius speciei. Præterea fabę solæ frugum excesæ replentur crescente Luna, sed inexpertæ adhuc facultatis ad lunares morbos. Senecio qualibet formè Luna luteos nouos flores instaurat, qui breui in pappos abeunt, datur contra comitiales. Est & selenites lapis, quem aliqui aphroselinum vocant, quoniam noctu inuenitur Lunæ imaginē reddere, quæ cum ea quidem augetur, & decrescit, cuius ramenta comitialibus in potu dari iubet Dioscorides. Sunt qui tradant in armo pantheræ similem Lunæ inesse maculam, crescentem in orbes, & cauautem pari modo cornua, ex Plinio, cuius pinguedo vtilis est ijs, qui vertiginem patiuntur, si eius odor inter assandum recipiatur, ex Plinio.

DE LVNARIBVS HERBIS NOCTV AD LVNAE LVCEM splendentibus. Cap. X.

VNARES hebas subnectemus, quæ cum noctu luceant, vel ad Lunæ motum moueantur, quandam cũ Luna sympathiam habere dicuntur, & lunares vocant. Has ad comitiales morbos, & ad fœcunditatē facere credũtur, quod Luna fœcunditati, & generationi patrocinetur. Herba est cynospastos, alio nomine aglaophoris; est enim hoc nomen grecum à lucis splendore inditum inter cęteras herbas delitescit, nec vllo modo agnoscitur, noctu verò stellæ instar lucens, & igneo splendore coruscans, facilè in conspectum venit, itaq; signo ad eius radices defixo, discedunt absq; eo, neq; colorē eius interdiu, neq; speciem cogniturí, nocte iam exacta, aduentant, & herbam ex signo agnoscunt, sed euellere cauent primùm quùm eius naturę imperitum perijsse ferant, canem adducunt nitentem, & famelicum, & funiculum ad inferiorem herbę stipitem vinctum, cani alligant, & carnes ei obijciunt longissimè recedentes, canis ad carnes properans, herbam radicitus eruit, & canis expirat. Vsus herbæ inter cætera ad comitialem morbum, remedium ex ea homini commendát, & ad oculorum vitium, quũ ei videndi

facultas adimitur, ex Aeliano. Alia est Democriti aglaophotis à Plinio descripta, quæ admirationem hominum propter eximium colorem acceperit: hanc enim Iosephus in belli iudaici commemorat histori;s: vocant recentiores lunariam grecam herbam quandam, quæ semina affert longiuscula inter latas & planas siliquas, quæ veluti tenuissime laminæ sunt: hæ maturæ noctu ad Lunæ lucentis imaginem in superficie sua læui, splendidaq;, vt speculum reddant, vt inde lunariæ nomen sit impositum. Alij quod folium, quia vtrinq; folliculum in medio facit, & intra semen continet, argenteo nitore splendet, & splendor ille ad Lunam nitet, vt specularis lapis, flores cœruleos habet. remediũ ex ea aduersus comitialem morbum probatum audio. Pœoniã, Apuleius dicit, noctu lucere, tanquam lucerna, ob id noctu à pastoribus inueniri, & alio modo aglaophotis dici. Si lunatico iacenti imposita fuerit, statim se leuat, vt sanus, & si eam secum habuerit, nunquam ei accidit. Nyctegreton inter pauca miratus est Democritus, colorẽ ignei folijs spinæ, à terra se attollentem, præcipuamq; in Gedrosia narrat, eruitur post æquinoctium vernum radicibus, siccatusq; ad Lunam triginta diebus, ita lucens noctibus. Magos, Parthorumq; Reges, vti hac herba ad suscipienda vota, eandemq; vocari chenumychon: quoniam anseres à primo conspectu eius expauescant, ab alijs nyctilopa, quo piam è longinquo noctibus fulgeat.

ANIMALIA, QVAE CVM LVNA QVENDAM CONSENsum habent. *Cap. XI.*

SVNT & animalia quamplurima, quæ cum Luna cõsensum quendam habere videntur, hæc omnia ad comitialem morbum, & ad cerebri vitia valere proferre ausim. Aelurorum oculi ad Lunæ vices ampliores fiunt, & minores. Id multo magis mirandum ælurum marem, vt Horo Apollini placet, Solis vices sentire, mutareq; pupillas oculorum syderis cursu; si quidem diluculo exortu, protenduntur, & eædem meridie contrahuntur in orbem, occasu Solis obscuriores hebescunt. Isidis numen totum complecti in se naturam Aegyptij credentes, ideò illi hoc animal coniunxerunt, quod Lunæ, cuius syderis beneficio Naturæ pars multa stat, notas & imagines quasdam, præsertimq; in oculis referret, in quibus ad quotidiana luminum in eo decrementa, incrementaq; augeri pupillas in æluris, & minui, plerių; testati sunt, nec id tantùm, sed noctu, & in tenebris syderis illius modo fulgere, & quod maximum est, fertilem & vegetabilem Lunę naturam fœcunditate sua, exequare. Mustela eius species est, cuius caro ad comitiales valet, ex Auicenna, ventriculus ex Dioscoride, sanguis ex Galeno, cinis cerebri, testiculorum & vuluæ, ex Plinio. Simias Luna caua tristes esse, nouam exultatione adorare Solinus dixit, quibus in simiarum genere cauda sit, Luna caua tristes esse, ait, nouam exultatione adorare, Plinius. Aegyptij pro Luna cynocephalum pingũt, propterea quod animal hoc consensum quẽdam quoad Lunæ cum Sole coitũ afficitur, habet, vbi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congrediẽs expers luminis permanet, tum masquidem cynocephalus nec quoquã intuetur, nec vescitur quicquam, sed demisso in terrã vultu, Lunæ tanquam raptæ vicem dolere, & indignè ferre videtur: fœmina verò, præterquàm quòd nusquam oculos contorquet, eademq; cum mare patitur, insuper è genitali vase sanguinem mittit, idemq; ad hæc vsq; tempora in sacris ipsis cynocephali nutriuntur, vt ex ipsis coniunctionis Solis & Lunæ tempus cognosci possit. Lunam orientem indicare volentes, cynocephalum pingunt stantem, manusq; in cœlum attollentẽ, ac regium insigne capite gestantem, quod hoc habitu videatur cynocephalus Lunæ cõgratulari, ex Horo: cor simiæ assum, & aridum potum dragmæ pondere cum mellicrato vetere, contra comitialem morbum valet, ex Rhase. Elephantis religio & veneratio syderum, & Solis quoq; & Lunæ, ab interlunio crescente Luna elephantos Intelligo quadam Naturæ recõdita ratione, ex sylua primùm, vbi nascuntur, ramos decerpere, eosq; deinde sublimes ferre, tum verò illos ad Lunam suspicere, ac leniter ramos mouere, tãquam

quam supplicationem quandam Lunæ prætendentes, ex Aeliano: Ebur exhibetur cum mulsa, valdè insigni facultate in comitialibus, & iecur comitialibus morbis præstat, ex Plinio. A coitu crescente Luna muris iecusculum miruminmodum sibi fibram quotidie quandam progigni vsq; ad Lunam plenā, deinde Luna decrescente, fibræ pariter decrescunt, ac in vnum corpus extenuatæ paulatim euanescunt, ex Aeliano, & Cicerone, Lucilio, Gellio, & Plinio. Murem araneum Aegyptij sacrum habent, quia eius iecur minuitur, quùm Luna obscuratur. Murem dissecans per Lunæ silentium, iecur ipsius extrahitur, & assum epileptico, vt comedat exhibeto, ex libro parabilium Galenus. Gallinaceum, exoriente Luna, quasi diuino quodam spiritu afflatum bacchari, atq; exultare ferunt, ex Aeliano: gallinacei testes ex aqua cœlesti bibendos dant, antecedente quinq; dierum abstinentia ad comitiales, ex Plinio, & Sexto. Lunari potestate ostrearum, conchiliorum, concharumq; omnium corpora augeri, & rursus minui referunt. Horatius:

Lubrica nascentes implent conchilia Lunæ.

In causa sunt propriæ Lunæ affectiones, quæ sunt, rigore & modico colore humectare corpora. Luna igitur humores alit, & regit, quemadmodum Sol suo calore fœcundat omnia, quia omnium vita oritur à calidi & humidi commistone, & fouetur vtriusq; tēperamento. Sol masculum sydus, marisq; vicem gerit, Luna fœminæ fœmineum sydus est, molle & nocturnum, soluit humorem, & trahit, non aufert, vt ait Plinius. Diximus conchilia & vniones ad comitiales valere. Porrò mirum formicam sentire vices syderis, interlunio tempore cessantem, & plenilunio noctibus operantem. Quin & scarabeus totidem digitis, vel pedibus nititur, quot mensis diebus constat, in quibus Sol exoriēs suos persequitur cursus, is Solis, & Lunæ coitum apertè demonstrat, quandoquidem ex bubulo stercore pilulam ab ortu ad occasum rotando versans in orbis imaginem effingit, quam viginti octo diebus, facto humi scrobiculo, adobruens tantisper celat, dū significtum ambiens Luna ad intermenstruum reuertens, sileat, apertoq; tum orbiculo, coitus syderum denuncians, nouam prolem ædit, nec aliam nascendi nouit originem; quorum viridium natura contuentium visum exacuit, ex Plinio.

ANIMALIVM CEREBRVM, QVOD AD LVNAE VICES CRESCIT, senescitq; lunare esse. Cap. XII.

EST & cerebrum quorundam animalium, quod cum Luna crescit, decrescitq; valdè sensibiliter, quùm & hominum, omniumq; animalium etiam ad Lunæ vices augeatur, minuaturq;. Prudentes chirurgi plena Luna caput non aperiunt, quia tunc cerebrum magis diffundi, & totū cranium impleri vidimus. Hippocratres libro de morbo comitiali. In morbo sacro cerebrum nimis humidum est, cognouerit hoc autem ipsum quis maxime ex ouibus, & præsertim capris. Hæc enim frequentissimè eiusmodi morbo corripiuntur, quod si caput ipsarum dissecueris, reperies cerebrum humidum, sudore refertum, & male olens. Plutarchus in quæstionibus rerum Romanarum caprā, præter cætera animalia comitiali morbo tentari refert, proptereaq; veteres sacerdotes ea vehementer, vt morbida abstinuisse: carnes capræ in rogo hominis tostæ comitialibus valent, vt diximus. Cerebrum capræ traiectum, priusquàm lac detur infantibus, distillatur contra comitiales morbos, ex Plinio. Galenus iecur propinat, Dioscorides lac. Ouibus semper humidum cerebrum, & comitiali morbo corripiuntur: ad comitiales morbos mirificè laudatur sanguis pecudum. Plinius fel alibi laudat, sudores Serapio, & œsypum cum myrrhæ momento. Cerebrum suis pinguiusculū, ex Aristotele, decrescēte Luna magis minuitur, quàm vlli animalium. Aegyptij suem prosanum existimāt, videtur enim præcipuè iniri decrescente Luna, ex Plutarcho libro de Iside, contra comitialem morbum dantur suum testiculi inueterari, tritiq; in lacte suis, præcedente vini abstinentia, & sequente continuis diebus, lotium apri bibat cum oximelle & reme-

dium capiet, ex Plinio. Diffectis, Luna crefcente, hirundinum pullis, qui primo partu exclufi funt, in vtero eorum lapillos duos offendes, ex quibus vnum colore varium, alterum paruum eximes, ij primo quàm terram attingant, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio, aut collo alligati, comitialibus proderunt, & fæpè prorfus eos recreabũt, ex Diofcoride. Caput coturnicis apertum humidum eft, & fœtidum, ob id epilepfiæ ob noxium, Plinius. Coturnices propter comitialem morbum damnauere menfæ, & defpui confueuere, quem folæ animalium fentiunt, præter hominem; ad morbum comitialem remedium valẽter efficax: coturnicum cerebrum ex vnguento myrteo tritum, ftanneo vafe repofitum, & quùm quifpiam morbo comitiali prolapfum videris, eo faciem oblinito, & admiraberis eiufmodi auxilij efficaciam: nam ftatim æger refurget, ex Galeno. Gallinis cerebrum humidum eft, & comitiali morbo corripiuntur: diximus fupra gallinaceos teftes ad caducum morbum valere. Aelianus Demonftrati opinione pifcem Lunam appellari dicit, lata figura, exiguum, pulchrũ, cyanci coloris, in formam femicirculi Lunæ, & eum ipfum quũ eft Luna plena, impleri, & implere, nempe fi decrefcente Luna arboribus appenderis, exiccari, atq; interire, fi plantis marcefcere, fi plena Luna in id aquæ inieceris, quod in puteis reperitur, aquam iugem & perennem fore, fin extrema Luna aquam exarefcere.

FLORES SOLIS FORMAM EFFIGIANTES, ET ANIMALIA *Solis vires retinere.* Cap. XIII.

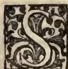

LORES funt, qui floris formam, & etiam colorem mentiuntur. Intumefcunt primo prægnantia florum inuolucra, & pro alabaftro fphæricum orbem oftendunt, quo fatifcente & in folijs fe explicante, radiatum orbem circinatum per extrema ftructili quadam ferie numerofis foliolis demonftrant, veluti radiolis, videnturq; Solis radios emẽtiri. Heliochryfon folijs circumcingentibus Solis radios videtur æmulari. Solaris herba eft, & diximus ad gloriam valere. Helenium buphtalmi flore aureo ftellato, quem ambiunt folia tenella, oblonga, radiata, in cuius medio vmbo prominet villofus, Solis orbem imitans: eo vtendum vino humenti, ac recenti ad animi paranda commoda, lætitiamq; inuehendam, & mœftitiam expellendam, ex qua dote plurimi fecerũt eam antiqui: & nepenthe illud ægyptium ex ea vna confectum opinati funt. Heliantem vocant in Themifcira regione, & Ciliciæ montibus marinis: hanc cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino perungi Magos, & Perfarum Reges, vt fiat corpus afpectu iucundum. Anthemidi flores in cauliculis bullatum glomerulum luteum, quafi modiolum in medio cingentibus foliolis, alio nomine chrifocome, ideft auricoma dicta. Ab Aegyptijs fapientibus Soli facrata, febriumq; omnium remedium putatur. *Scorzonera* vocata flores profert etiam radiatos: datur eius fuccus cardiacis, & animi deliquijs. Caltha florem habet in orbem circinatum, vmbone in centro perfpicuo extante, cingentibus circumquaq; veluti radiolis multifidis circumdatum, ex auro fulgore rubenti, nulli florũ fpeciofitate fecunda: acetarijs inditur ad cordis affectus, & ad aciẽ oculorum excitandam. Sunt & animalia, quæ quadam forma & virtute Solem mentiuntur, ad cordis robur, & ad venena valent. Leo rotunda facie eft, eoq; nomine Solem referre, quùm & in ambitu radiorum, quandam imaginem pilos referat præfulgidæ & quodamodo igneæ eius pupillæ, Aegyptij Soli facrant Leonem, quia id animal videatur ex natura Solis fubftantiam deducere, primumq; impetu & calore cæteris præftat animalibus, vt præftat Sol inter fydera: validior eft leo pectore, & priore corporis parte, ac degenerat pofterioribus membris, æquè Solis vis in prima diei parte ad Meridiem increfcit, vel prima anni parte à vere in æftatem, mox elanguefcens deducitur, vel ad occafum, qui diei, vel ad occafum, quæ anni pars videtur effe inferior; idemq; oculi patentibus, atq; igneis cernitur femper, vt Sol patenti, igneoq; oculo terram confpectu perpetuo, atq; infatigabili cernit. Hæc Macrobius. Hoc argumento Hori throno leo

nes

nes subijciunt: cuius adeps cum rosaceo febribus medetur, ex Plinio, vel eius adipe perunꝺi faciliorem gratiam apud Reges, populosùe promittunt Magi Pliniani. Accipiter Solis, præter cæteras volucres, simulacrum esse videtur, vtpote particulari quadam, & occulta ratione Naturę intentissimis in eius orbē oculis prospiciens, atq; hinc est quod Medici ad sananda oculorum vitia hieracio herba vtuntur: Vnde etiā fit, vt Solem interdū, tanquam visus authorem & dominum accipitris forma pingunt. Aquila Soli sacra, nō Poetarum figmento Ioui, quùm & ipsimet ignem Soli aquilā subripuisse dicant: nimia caliditate prædita est, vt Sol, ideo lapides in nido ponit, ne plus debito calefiant: oua in Solis orbem intensissimè perspicit, & filios vt contueantur cogit, ob id eius lapidem diuitias augere dicunt, & dextrum oculum ad gratiam valere, prodest autem febribus, ex Tralliano: Gallus magis est ipso leone solaris, & ob id leonem fugat, horas aduenientis Solis prænuntiat, vt de alectore fabulantur Poetæ: cristis & auribus gallinaceorum cre matis, tritisq; cum oleo perungi iubet febrientes.

STIRPES, QVAE LVNAE QVANDAM FORMAM REFERunt, lunares esse, Cap. XIIII.

SVNT & herbæ, quæ falcatis lunatisùe folijs, siliquis, alijsùe partibus, & lunaris virtutis compotes sunt.

SENAM primò, mox herbam sferra cauallo vocatam, tertio minorem lunariam appinximus, vt ad Lunæ imaginem lunam folia contuearis.

Sena lunatis siliquis est, vel folliculis: mundat cerebrum, & omnes corporis sensus confertq; omnibus eorum incommodis, animi hilaritatem affert, roborat cerebrum, neruos & oculorum aciem, ex Mesue. Lunaria minor caule rotundo, folia vtrinq; septē annexa refert lunata, numero frondium quoq; numero dierum cuiuscunq; eius quartæ referunt, inexploratæ adhuc dotis, sed auguramur ad eadem remedia valere, quæ diximus. Plutarchus libro de fluuijs in Apsanto monte iuxta Tracheū flumen herbam selenitem gigni scribit, à qua distillantem spumam pastores initio veris pedibus illinūt, vt à serpentibus tuti sint, absurda quadam persuasione vulgi, spumam quādam dimittere credit, vnde specularis lapis aphroselinus cognominatus, quasi ex Lunæ spuma concretus, & comitialem morbum, quo correpti ore vomunt. Inter genera palmarū genus est, cuius fructus os lunatū habet, ossicumq; dente cōtra fascinationes religione politū, ex Plinio. Sunt & pectines marini multipliciter, & variè effigiati, inter quos lunati sunt, & diximus cōchilia ad comitiales valere. Alectorolophos folijs cristatis, falcatis, visitur, inter quæ lunata emicat siliqua, mēbranacea cute obducta: Plinius ad oculorū caliginē valere dixit. Sunt & lunata dracunculi folia, ratione caulis, cui hęrent incuruati, eum hordeo maturescente, crescente Luna effodi iubent: & menses sistit, si ferro nō attingatur. In anaxarytide, ob eandem figuram sic dicto, rumicis genere, eminentibus vtrinq; tanquam cornibus: mulierum profluuia trita, & admota cohibet, tosta in vino menstrua commouet. Arum latum folium habet circa primū à pede ortū, eminent vtrinq; cornua: in eclegmate menses cit, habet & hemionitis folia lunata, & phyllitis, sed adhuc inexpertæ dotes.

CYCLAMINI, persicariæ, & ari maculosa folia proponimus obuia, vt dehonestantium Lunæ vultum macularum maginem contempleris.

MACVLOSAE STIRPIVM FRONDES, LVNAE MACVLAS ostendentes lunares sunt. Cap. XV.

TIAM stirpes se lunares esse fatētur, animalia, & lapides, quę maculas in folijs, fructibus, pellibus, & lapidibus ostendunt. Cyclamino folia insunt varia, nam supra, infraq; albicant maculæ: succus eius ad pur gandū caput infunditur naribus. Aron folia paucioribus distincta ma culis habet: dātur vtiliter feminū dragmæ duæ ad ciendos mēses. Cha mæleo niger foliorum colores variat, vt hic viridia, alibi albicantia, ali birubra inueniantur; fluxiones inhibet, quas rheumatismos vocant, & hydropicos curat. Persicaria in folio linæ maculæ modo conscripta, quæ corniculantis Lunæ imaginem refert, habet molibdenæ effectus: nam si oculis religetur, plumbum, quod est genus vitij, ex oculis tollitur.

SOLARES HERBAS ESSE, QVAE SVB TORRIDA ZONA nascuntur. Cap. XVI.

SVNT & multæ stirpes, quæ sub torrida Zona nascuntur, quas solares esse dicemus, sic & animalia & lapides: maximè enim ibi Sol viget, solaremq; vim imprimit, vnde calidæ & siccæ sunt, cordi subueniunt, oculorum aciei, venenis, & febribus. Balsamum in Iudæa nascitur, & præsertim Hyerico: ad serpentum & venenatorum morsus valet, caligines oculorum discutit, febrium horrores illitu tollit, cor mirificè eius olfactu reficitur. Cinnamomum Aethiopia Traglodytis mittit, caligantibus oculis, & cardiacis datur. Garyophylli in India orientali gignūtur, cordi auxiliantur & oculorum caliginibus, & visus exacuunt. Casia in Aethiopia nascitur, in tractu Arabiæ odoriferę, viperarum morsibus resistit, & ad visus claritatem facit, & alia innumera, quæ piget referre. Contra sunt stirpes, quæ Septentrioni objiciuntur, locis humidis, frigidisq;, quibus Luna pręest. Exemplum erit cicuta, cuius vis eximia in terris Parthorum, quæ adeò algentis ingenij, vt potenter interimat, cohibet rheumata, & sic de alijs.

QVAE CONTRA COELVM SVRRIGVNTVR CONTRA FVLmina valere. Cap. XVII.

IDENTVR hæc quodamodo cœlestem naturam sapere, quomodo fulminibus & tempestatibus obuiandam sit, & ijs satisfaciendum, qui in causarum disquisitione se torquent, quùm aliqua fulminibus non feriantur, ratione aperiamus. Non ignorandum ea omnia, quæ tempestatum tempore, & imminentium fulminum, contra cœlum surriguntur, quasi cœlo colluctatura, sine dubio tempestatibus, & fulminibus obuiari, ijs figuris ostendentes, se contra ea præparantes, aut occulto consensu tueri, idq; etiam antiquiores naturales sentisse video. Nam Plinius de phoca loquens ait. Vituli marini pelles, etiam corpori detractas, sensum æquorum retinere tradūt, semperq; æstu maris recedente, inhorrescere. Ob id pauidi, ne fulmine feriantur, tabernacula è pellibus beluarum, quas marinos vitulos appellāt, contegunt, quoniam hoc solum animal ex marinis fulmen non percutiat. Seuerus Imperator lecticam suam corio vituli marini tectam voluit. Nos sæpe obseruauimus austrinis ventis insurgentibus, inhorrescunt pili, borealibus verò desides euadunt, eodem modo de hyænæ pelle loquuti sunt. Palladius enim. Grandini creditur obuiare, si quis crocodili pellem, vel hyænæ, vel vituli marini per spatia possessionis circumferat, & in villæ, aut cortis suspendat ingressu, quùm malum viderint imminere. Philostratus vim hippopotamo tribuit: inquit enim. Intra

regionem

regionem pellem fluuiatilis equi defodito, & eo loco fulmen non cadet, hippopotami enim pilis teguntur, vt vituli, etenim in aquis degũt, & si adhuc obseruatũ non sit, eorũ pilos contra tempestates eleuari, nauium gubernatores ijs extrema vela muniunt, ne fulmine cõtacta deflagrent. Ex volucribus solam aquilam fulmine non ici scribunt, quæ ob hoc huius teli gerula fingitur, cuius pennæ tempestatis tempore surrigi debent, & si adhuc inexpertum. Quapropter homines solam auium omnium aquilam diuinam perhibent. Idem in herbis videre licet quamplurimis, quæ contra tempestates folia erigunt, & inhorrescunt. Plinius de trifolio loquens. Trifolium quoq; contra tempestates surrigere, sed quale fuerit non exprimit. Fuchsius acetosum dicit, quod vmbrosis locis nascens futuras tempestates pronunciat, siquidẽ appropinquantibus erigitur contra, & obseruatum à se, & ab alijs, quod eius herbæ copiosi flores, crebras illius anni pluuias, & aquarum innudationes certò portendant, contra pauci siccitatem. Et de asphaltite trifolio loquens, quoad septies singulis diebus odorem suum habeat, & toties eum amittat, quandiu in hortis creuerit, & pluuiosa temporis constitutione, & tempestate instante multò vehementior est, & sic sanè vt totas ædes odore suo compleat. Sed ego id in pratensi, & omni trifolio obseruaui: vnde contra fulmen certissimò pronuntiarẽ. Antiqui de bryonia, siue alba vite scripserunt idem, vt contra fulmina valeret, & mutationem quandam in tempestatibus obseruaui. Palladius contra grandinem omne horti spatium alba vite præcingit. Et Columella ait.

Itq; Iouis magni prohiberet fulmina Tarchon
Sæpe suas sedes præcinxit vitibus albis.

Manu satarum, receptarumq; In domos laurus sola fulmine non icitur: ob id Tiberium Principem, tonante cœlo, coronari ea solitum ferunt, contra fulminum metum: cuius rationem diximus, quod contra tempestates folia surrigat. Rationem aliam dicemus, quod suis actionibus maximè igni aduersari videtur. Subiungit Plinius. Laurus quidẽ manifesto abdicat ignes crepitu, & quadam detestatione, mira est in ea natura, intus habet ignem, affricatu enim excitat ignem, vt sępius experti sumus, foris eijcit & detestatur. Ficus arbor etiam fulmine non icitur. Et bulbus non sui corporis exiguitate fulminis impetum euadit, sed aduersam fulminis ictum retorquentem naturam possidet. Corallium Gorgona dictum, nominis causa, quod in durum lapidem mutatur, fulminibus & tempestatibus resistere affirmat Plinius. Consimile munus habet tuber, & hinc adagiũ vsurpatum, vt qui suopte pręsidio aduersus portẽtorum vim premonitus est, dicatur & hydna gestare. Monstrant cognationem cum tonitruis, quùm autumno fuerint tempestates & tonitrua magna tunc nasci. Aquinas Poeta.

Et faciet lautas optata tonitrua cœnas.

Quippe imbres, procellęùe, quæ cum igne eiaculantur, videntur causam eius generationis esse, vt ex Plutarcho habetur. Conrtariæ naturę cucumis, nam quoties cœlum tonat, veluti timore perterritus, conuertitur.

F I N I S.

Illustris, & Reuerendiss. Domine.

Vidi, legi, & consideraui præsens opus, Phytognomonica inscriptum, hoc est de plantarum Physiognomia, ab Illustri Domino Ioanne Baptista Porta Neapolitano compositum, & in eo nihil inueni, quod Sanctæ Catholicæ fidei, aut bonis moribus aduersetur: ideò potest imprimi: eò magis cum quicquid in eo continetur, totum philosophicè, & ad mentem Naturalium Philosophorum est dictum. Neapoli die 24. Nouembris 1587.

Imprimatur, Flaminius Torcella Vicar. Gener. Neap.

M. Philocalus Pharaldus Carmelita vidit. Idem f. 70.

NEAPOLI, Apud Horatium Saluianum. M. D. LXXXVIII.

INDEX EORVM; QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR.

B.

C

Coitum

Cibelæ

Erinus

H.

INDEX

I.

K.

L.

N.

O.

Quercus

Sefeli

visos

FINIS.